
REGEL
SEBNEM ISIGUZEL
LEGT
ORO

Resmigeçit

RESMİGEÇİT

Yazan: Şebnem İşigüzel

Yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / eylül 2008 / ISBN 978-975-991-941-2
Sertifika No: 1105-34-002002

Kapak tasarımı: Bülent Erkmen
Baskı: Şefik Matbaası / Turgut Özal Caddesi
No: 137 İkitelli - İSTANBUL

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.
19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL
Tel. (212) 246 52 07 / 542 Faks (212) 246 44 44
www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Resmigeçit

Şebnem İşigüzel

DK DOĞAN KİTAP

Tamar'a.

Birinci bölüm

1

"Paşalar tavan arasında toplanmış" dedi.

Ayağa kalksa o incecik bacaklar o koca gövdeyi nasıl taşıyor diye şaşırabileceğiniz adam. Ziyaretçi diyeceğiz ona.

Dürbünle amaçsızca gökyüzünü, dallara konmuş kumruları seyreden, meseleye sessiz kaldı, ki kahramanlarımızdan birisi o.

"Görüyor musun Başkent'in bütün kumruları toplandı?"

Tavan arası istihbaratını veren ziyaretçi, Çoban lakaplı bu siyasetçinin böyle alakasız şeylerden söz eder gibi görünüp her şeyin farkında olduğunu iyi bilirdi. Oturduğu yerde doğruldu, biraz önce başbakanın dürbünüyle kestiği ufuklara baktı.

"Vay anasını!" dedi hayretle.

Pencerenin karşısındaki çınar ağacı kararmıştı. Pencere pervazları bile. Pervazların tepesinde bile nasıl becerdilerse artık yarasa gibi baş aşağı tutunmuş kumrular vardı.

"Bunların karargâhı Kara Kuvvetleri'nin çatısıdır" dedi dürbünü masasının üzerine bırakırken.

Ali Çoban dünyaya siyaset yapmak için gelmişti. Nitekim yapıyordu da. Sorsanız kimin için? "Halk için" derdi muhtemelen. Ama okuyup göreceksiniz, bu sözünü ettiğimiz memlekette siyaset hiçbir zaman halk için yapılmamıştı. Kişisel hırslar, ihtiraslar, çıkarlar, inatlaşmalar, daha ne kadar saçmalık varsa siz ekleyin, bunlar yönlendirmişti siyaseti.

Askerlerin darbe yapacağına kimi zaman ihtimal veriyor, kimi zaman, "Yapamazlar" diyordu. Masasının üzerinde duran şaha kalkmış beyaz mermer atın nallarından birisi düşüverdi. "Dün yapıştırdık ama tutmadı" dedi masanın üzerindeki parçayı eline alırken. Kâhya Talat'ı çağıracakken vazgeçti. Vazgeçtiği pek enderdi. Sözünü ettiğimiz memleketin başbakanıydı ama bugün makamında değil, oturduğu sokağın adıyla anmayı alışkanlık edindiği evindeydi.

Hayret, telefonu çalmıyordu. Oysa bir kumrunun guruldayıp durması kadar sık çalardı. Sorsanız, Ali Çoban bunun bilgisini ya da istatistiğini verirdi size. Bunu yapmaya niyetlenmişti de. O da sıkılmıştı darbe söylentilerinden. Size olağanüstü hafızasını kanıtlamak için bugün telefonun kaç kere çaldığından, bunun yıllar öncesinin hangi gün ve saatine denk düştüğünden başlamak üzereydi ki telefon çaldı:

"Ağabey" diye başladı müsteşarı. Günün fecaatine damga vurur şeyler söyleyecekti ama ağabeyinin burnundan soluduğunu anladı, sustu. Ali Çoban akıllı insanları severdi. Ama yakın çevresinde değil.

Müsteşarı, "Ben seni sonra ararım ağabey" deyip kapattı telefonu.

Ali Çoban dürbününü tekrar alıp pencereye yaklaştı:

"Aptal bunlar" dedi. "Yeniden siyasetteki bir kriz anını ihtilal günü seçtiler."

Ziyaretçisi tekrar eğildi, kumrulara baktı. Sanki bütün olacakları dallara tünemiş şişinip duran şu bitli kumrular söylüyordu.

Boş bulunup "Hangi kriz?" diye sordu.

Ali Çoban sırıttı, kelimeler ön dişlerinin arasındaki aralıktan tıkır tıkır dökülüyor gibiydi:

"Kara'nın partisi gensoru verip benim Dışişleri Bakanımı düşürecek."

Ziyaretçi, Ali Çoban'ın bu milleti gütmek için gönderildiği-

ne bütün kalbiyle bir kez daha inanıp kulak kesildi.

"Bakan düşürülse de hükümet istifa etmeyecek."

Bunu söyledi ve dürbününden izlediği kumrular gibi guruldadı Ali Çoban:

"Bahane bulamıyorlar bir türlü. Gelecekler, gelemiyorlar."

"Tavan arasında toplanmışlar" dedi ziyaretçi.

"Toplanırlar" dedi Ali Çoban. "Hem biliyorum, oturacakları iskemleleri, yumruklarını vuracakları masayı oraya çıkaran bu halkın evlatları icabında..."

İstihbaratının iyi olduğu bilinirdi. Telefon bir kere daha çaldı. Ali Çoban iri cüssesinden beklenmeyecek bir çeviklikle telefonun yanında bitti. Elini uzattığı anda telefonun sesi kesildi. Ama Ali Çoban telefona dik dik bakmayı sürdürdü. Ziyaretçi de liderinin dişinin kovuğunu bile doldurmayan istihbaratlarla geldiğini düşünüp ayaklandı. Hakikaten o kürdan gibi bacaklar o koca gövdeyi nasıl taşıyordu?

Tekrar çalan telefon Ali Çoban tarafından açıldı:

"Darbe yapmak o sünepeye kaldıysa vay halimize" dedi. Telefonda ona ne dediğini bilemediğimiz muhtemelen bir partiliye, siyasiye, belki de bir bakana.

Telefonları dinleniyor olmalıydı ama Ali Çoban'ın kimseden korkusu yoktu.

"Allah'tan bile!" demişti karısı bir defasında. Ah hangi defasında olduğunu hatırlamak içinden gelmiyor. Teyzesinin kızı, karısı, biricik Nazlı Hanımı:

"Çoban, senin iktidarının ve hırsının içine tüküreyim!" demişti.

Memleket uğruna nikâhlı karısı elden gitmişti, daha doğrusu gidecekti, gitmesine ramak kalmıştı.

"Çoban, kusurlu olan senmişsin!" diye bağırmıştı karısı.

Pişkince gülmüştü Ali Çoban, insanın içini kaldıran yapış yapış bir gülüşü vardı ki karısının da midesini bulandırıyordu artık. Dedikodular ayyuka çıktığından beri o vakit.

"Memleketin derdi tasası yetmiyormuş gibi" demişti karısına. Geçmiş zaman, yatak odasındaydılar. Elektirikler kesikti. Yağmur yağıyor, gök gürlüyor, politik evleri tıkır tıkır işliyordu. O eve giren çıkanın hâddi hesabı yoktu. Biraz önce bir partili yanlışlıkla hela sanıp yatak odalarına dalmıştı. Nazlı Hanımı başını çevirip bakmamıştı bile. Yatağın, yataklarının kenarına oturmuş, sırtını dönmüştü Ali Çoban'a. Partili helaya dalıyorum diye öyle hazırlamıştı ki kendisini, neredeyse indirmişti pantolonunu. O halde bile, yanlış yere, parti liderinin mahremiyetine daldığını fark ettiği anda bile, fırsattır deyip koşup elini öpmüştü Ali Çoban'ın. Üçüncü dünya siyaseti çıkardan başka ne içerirdi ki?

"O kunduracıyla ne olduysa oldu" dedi Ali Çoban karısına hitaben. Geçmiş zaman, belleğinin bir köşesinde. Güçlü bir ışık yanıp sönmüş gibi oldu odada, çakan şimşeği müteakip. Karısının süs püs aynasının karşısındaki pufa tünemişti. Maşallahı vardı cüssesinin, yaylarını neredeyse yere değdirmişti pufun. Nazlı Hanımı'nın çeyizinde getirdiği, dokuyanı kör, uzun uzun bakanı sarhoş eden ipek Isparta halısının üzerine, yere, bağdaş kurmuş oturmuş gibiydi böylece. Burnuna pudralı bir ayak kokusu geliyordu ama nereden?

"Katiller, onu öldürdüler!" diye fısıldadı karısı.

Fısıldar fısıldar çığlığı basıverir, söylediği her şey anlaşılmaz olurdu. Ali Çoban karısını zıvanadan çıkarmanın ayarını iyi biliyordu. Sadece karısını mı? İktidardaysa muhalefeti, muhalefetteyse iktidarı, koalisyonsa ortağını. Her şeyin kendisi için var olduğunu sanıyordu. Siyaseti var olmak için yapıyordu. Ama karısı doğru söylüyordu. Dedikodusu edilen o kunduracı, ölmüştü.

Küçük bir trafik kazası.

"Çarptığımla taklacı güvercin gibi takla atmaya başladı" diye anlatmıştı işi gören. "İşte bu da kunduracının ayakkabı-

sı" demişti elindeki ayakkabı tekini göstererek: "Pencereden içeri düşüvermiş."

Eşya da hüzünlü durur muydu? Ama basbayağı boynu bükük duruyordu ayakkabı teki. Kunduracının kanıyla sulanıp bu kazaya yol açan arabanın penceresinden içeri düşüverdiğine göre, epey hızlı olmuş olmalıydı bu iş. Ali Çoban gördüğü bir kâbusta, bu hızdan dolayı tebrik etmişti karşısındakini:

"Tebrik ederim."

Sonra hiç çekinmeden bu kanlı ayakkabı tekini almıştı. Kunduracının kanı daha kurumamıştı. Ayak numarası da kırk buçuktu. "Cüsseli değilmiş" demişti, gördüğü kâbusta. Nazlı Hanımı'na ayakkabı yapan bu adam acaba nasıl birisiydi? Memleket meselelerinden gidip bakmaya fırsatı olmamıştı. Bir fotoğrafı gelmişti önüne. Orada da pek belirsizdi eşkâli rahmetlinin. Rahmetli deyişine kızmıştı sonra. Allah biliyor, kunduracının, iyi kalpli ve saf karısına herkesten daha güzel ayakkabılar yaptığına dair naif dedikodu dışında, ortada utanç verici hiçbir şey yoktu.

"Kimleri idare ediyorum ben?" diye geçirmişti içinden.

Halkın arasında karısına güzel ayakkabılar yapan kunduracılar, bunun kıskançlıkla dedikodusunu yapanlar vardı. Sonra, onların bir türlü olmayan çocuklarından binlerce. Sonra o kunduracıyı öldürebilecek olanlar, katiller, katil adayları... Daha önce memleketin suyunu sağlayan bir kuruluşta çalışırken de bunu düşünürdü: Binbir emekle koca koca baraj çukurlarını açarken, kendi tırnaklarıyla kazıyormuş gibi azap çekerken:

"Kimler içecek bu suyu?"

Kendi biricikliğine inanması işte böyle oldu. O yıllarda bu memlekette siyaset yapmak mahalle arasında futbol oynamak gibi bir şeydi. Kaldı ki tastamam bir köy çocuğu olduğundan top görmüşlüğü yoktu.

Nazlı Hanımı usul usul ağlıyor, alt kattan partililerin uğultuları geliyordu. Bu kadar mı ses geçiriyordu bu tavan?

Tevekkeli kadın yıllar yılı "Uyuyamıyorum" deyip duruyordu. Pek tabii bu gürültüde uyunmazdı. Nazlı Hanımı işte bu sebeple mavi, üstü açık Chevrolet'sinin direksiyonunda uyuya kalmıştı, Kızılay Meydanı'nda, gün ortasında.

Bu politik evde, bir yıl boyunca her kadın gibi kundura aşkından aldığı kunduralarını koyacak yeri bile yoktu. İşte bu yüzden üç yüz altmış beş çift ayakkabı ceset gibi dizilidir karı koca yataklarının altında. Oturduğu yerden, perdelenmiş yatak örtüsünün aralığından, ayakkabıları görebiliyordu Ali Çoban. Renk renktiler öksüz ayakkabılar. Her biri için Külkedisi gibi ayağını uzatmış, kalıbını aldırmış olmalıydı Nazlı Hanımı. Frenk masallarını bilmezdi Ali Çoban. Bir tutam ot için tepişen kuzularının ardında dağlara, toprağa bakarak geçmişti çocukluğu. Kunduracı faturalara iliştirdiği mektupçuklarda "Külkedisi" diyordu Nazlı Hanımına: "Sıkarsa getirin değiştirelim."

1976 yazıydı. Terfi dönemi çatmış, ordu krize girmişti. Ali Çoban başbakandı ve dört yıldızlı orgeneraller dururken yerine üç yıldızlı korgeneral atamış, tarihte ilk defa generaller mahkemeye gitmişti.

Neydi allasen bu Külkedisi?

Külkedisi, Ali Çoban'ın kafasında dolanıp dururken mahkeme kararı bozmuş, terfi bekleyen askerler emekli olmuş, emekli olacaklar terfi almışlardı. Gelecekten zerre beklentisi olmayan Rasim Ögür, Ege Ordu Komutanlığı'na işte böyle atanmıştı.

Ali Çoban'ın kusursuz hafızasında buna da yer vardı; partililerden birisi makamına gelmiş katıla katıla gülerek anlatıyordu: İzmir'de yayınlanan bir gazete üçtür yeni komutanları Rasim'in fotoğrafını yanlış basıyordu:

"Duydunuz mu sayın Başbakanım? Üçtür."

"Külkedisi diye bir masal var mı İsmet?"

Dönüp böyle sormuştu Ali Çoban. Başbakanlığın pencere-

sinden bakıyordu, pencereden bakmayı severdi. Kaldı ki kapıdaki polisler uyarıp dururdu:

"Bakmayın efendim böyle pencereden. Bir başbakan vuracakmış komünistler."

Kahkahası pat diye kesilmişti partili İsmet'in. Liderini iyi tanırdı; böyle kel alaka bir soru sorduğu ve devekuşu gibi yürüdüğü vakit içindeki siyaset canavarının aklını çelen şeyler var demekti. Partili İsmet, küçük obez kızı vesilesiyle, yani yaşı itibariyle küçük, obez kızı vesilesiyle; bu arada kız o kadar beter bir şey olmuştu ki klozeti kırmıştı, Külkedisi'ne aşinaydı:

"Sonunda iskarpin onun ayağına olur, o da prensle evlenir" dedi, "o masal mı?"

Ali Çoban'ın gözleri dolmuştu, "O masal olmalı" derken. Partili İsmet'in kara suratı daha da karardı. Bunun anlamını çözmeye çalışıyordu. Memlekette ciddi bir kıtlık baş göstermişti, ne tüp, ne yağ, ne ampul, ne elektrik vardı. Acaba başbakan "Külkedisi" diyerek bu kıtlığı mı kodlamak istemişti? Ama öyle olsa, "Benzin vardı da biz mi içtik?" der, çıkardı işin içinden.

Ali Çoban'ın siyasetten başka bir dünyası olamazdı ve her şey bu dünyanın içinde cereyan ederdi. Yani, partili İsmet meselenin hususiyetini kavramıştı kavramasına ama "Milletin efendisi olmaya gelmiş bir köylüydü Ali Çoban. Çocukluğu o kadar imkânsızlıklar içinde geçmişti ki Külkedisi masalını ilk benden duymuş, oturup ağlamıştı" diyerek hadiseyi yanlış yorumlamıştı yıllar yıllar sonra verdiği bir mülakatta.

Külkedisi halka "Nurlu Ufuklar" vaat eden Ali Çoban'ın zihninde dolaştı durdu. Dokunulmayacak kadar rahatsız edici, sadakatsizliğin tüylü bir sembolüydü. Müttefiki Amerika, halkının 1 Mayıs 1977 gününü nasıl geçirmek istediğini sorduğunda "Siz nasıl uygun görürseniz" cevabını verir vermez tekrar şahsi meselesini düşünmeye dönmüştü. Oysa İşçi

Bayramı kutlamalarında kaç kişi gözleri açık, ezilerek, panzerlerin altında parçalanarak ölmüştü. Ah, karısı gül gibi açmıştı. Onu kanla sulamak lazımdı. İçişleri Bakanı bizzat konuta kadar gelip, "Söyledikleri gibi oldu, İstanbul'un plakası kadar, 34 kişi" dediğinde yüzleşmeye karar vermişti. Yüzleşmişti de.

"Kanıtla" demişti Nazlı Hanımı.

Siz ne sanmıştınız? 1 Mayıs katliamı için Ali Çoban hiçbir hassasiyet taşımıyordu ki yüzleşmek ve kanıtlamak bu meseleye dair olsun. Hem İntercontinental Oteli kapatanların hiçbirisinin kaydı yoktu. Ama pencereler içeriden açılmış kurşun delikleriyle doluydu.

Öhö öhö öhö....

Siyasette layıkıyla yaptığı manevraların hiçbirisini yapamamıştı Ali Çoban. Karısı hakkında çıkarılan yakışıksız dedikodulara karşı yani. Kunduracının kalıbını almanın yolunu bulamamıştı henüz. Bunu düşünüyordu. Şahsi düşüncelerinin devlet işleriyle karışması ne fenaydı. Biraz önce uğurladığı İçişleri Bakanı'nın gösterdiği 1 Mayıs kutlamalarında ölenlerin fotoğrafları karışıyordu araya. Sıçmış, işemiş, gözleri açık kalmış ölüler. Ezilerek ölmüş komünistler. 1977 yılı mayıs ayı, o fotoğraflara baktıktan sonra uzun uzun, o kocaman evde yapılan siyasetten ötürü yatak odasında yaşamak zorunda kalan karısını seyretmişti bir süre. Nazlı Hanımı makyaj masasının üzerine iliştirilmiş tepsiden yiyiyordu yemeğini. Bir ruj bu yersizlikte yemek tepsisine yuvarlanmıştı. Komünistler de üzerlerine açılan ateşten kaçarken böyle yuvarlanmışlar, panzerlerin altında kalmışlardı. O gün ölenlere acıyor muydu? Hayır. Nazlı Hanımı tepsisine düşen ruju eski yerine koymuştu. Partilileri sinek gibi kovamazdı ya! Nazlı Hanımı'nın özene bezene döşediği salonlara, yemek odalarına, misafir, yatak odalarına üşüşmüşlerse ne yapsaydı yani? Hem Nazlı Hanımı bir günden bir güne şikâyet et-

memişti ki. Ayakkabılarını koyacak yer bile bulamamıştı icabında. Ne yapmıştı o da? Uysallıkla yataklarının altına dizmişti onları.

Sadakatsizliğin nişanları. Yatak altındaki ayakkabılardan gelen pudralı ayak kokusunu belleğine sadakatsizliğin kokusu olarak yerleştirmişti. Ben nasıl anlatıyorsam öyleydi; Ali Çoban iyi değildi. O pudralı ayak kokusu olmadık yerde burnuna gelir olmuştu. Üç yıl önce General Rasim'in kendisine Genelkurmay Başkanı olmasının yolunu açacak Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na atanması bu yüzdendi, sakın şaşırmayın!

Cumhurbaşkanı, Florya'daki Deniz Köşkü'nde istirahatteydi. 1977 yazı çok sıcaktı. Ali Çoban denizin üzerindeki bu köşkün geniş taraçasında oturmuş, Cumhurbaşkanını bekliyordu. Karısını seyrettiği gibi denizi seyrediyordu. 1 Mayıs ölülerinin fotoğraflarına baktığı gibi bakıyordu denize, ufka. Yine de garip, tarifi zor bir duyguya kapılmıştı. Bilmem anlatabilecek miyim? Orada bir başına kalmış gibiydi. Görünürde öyleydi ama tahmin edersiniz ki ben ruhsal yalnızlıktan söz ediyorum. Deniz güneşle pırıl pırıl parlıyordu. Sevmezdi böyle manzara seyretmesini. Biliyorsunuz çocukluğu boyunca dağları, tepeleri, kuzuları, koyunları, dikenleri, kavruk ağaçları, bomboş gökyüzünü, kartal sanıp ayaklandığı tuhaf karaltıları seyretmişti. Bu yüzden hayrandı insan elinden çıkmış yapılara. Deniz kabarıp alçaldıkça huzursuz oldu. Şapkasını çıkardı. Alışkanlığıydı fötr şapka. Yüzüne doğru salladı şöyle. Cebinden mendilini çıkardı, sihirbaz gibi bir silkeleyişte açtı. Beyaz mendilin üzerinde bir leke gibiydi Nazlı Hanımı'nın gülkurusu iplikle işlediği, adının baş harfleri. "En sevdiğim renk" derdi Nazlı Hanımı. Evlenmeden önce onun bu muhabbetlerini dinlerdi bıkıp usanmadan. Gülkurusunun ne biçim bir renk olduğundan bile haberi yoktu oysa. Terini sildi. Kelini iyice kuruladı. "Vallahi saçlarının arkala-

rında bebek gibi minicik lülelerin var" derdi Nazlı Hanımı. Demek ensesinde kalan bir gıdım saç ince ince lüleliydi ha! "Bebek saçı gibi yumuşacık bunlar" derdi Nazlı Hanımı. Kalın, kısa ama çok şefkatli parmaklarıyla okşardı bir tutam saçını. Ellerini tutup öpmüş, öpmüş, öpmüştü Ali Çoban. "Küt" diye devrilivermiş, şu karşısındaki deniz gibi geniş ve parlak, yumuşak ve kabarık göğsüne gömülmüştü. Tatlı tatlı kıkırdardı Nazlı Hanımı. Hayır demezdi hiçbir zaman.

Başı dönmüştü Ali Çoban'ın. Taraçanın kenarına gidip korkuluklara tutundu. Karısının koynunda hızla yol almış, kunduracıya toslamıştı sonunda. Tükürdü denize. Midesi bulanmıştı. İleri baktı. Ciğerlerinin filmi çekilecekmiş gibi soluk aldı, soluk verdi, soluğunu tuttu. Bu meseleye bu kadar hassasiyet göstermesinin nedeni belliydi: İktidar tutkusu. Siyasete girmesi tereyağından kıl çeker gibi olmuş, memleket tarihinin en genç başbakanı unvanını almıştı. Külkedisi'nin ve kunduracısının icabına bakacaktı. Ensesindeki incecik lüleler gibi karmakarışıktı kafası. Nazlı Hanımı ve dedikodular el ele vermiş 1 Mayıs panzerleri gibi üzerinden geçiyorlardı. Bilmem anlıyor musunuz, sorunu şuydu: Memleketi, halkı, ekonomiyi, sanayiyi düşünmek zorundaydı. Hayatında bunlardan daha önemli ne olabilirdi? Yoktu. Olmamıştı. Olamazdı. Ama olmuştu. Şimdi bundan kurtulması gerekiyordu.

Yaptığı barajlara âşık olmuştu, anlıyor musunuz? Nazlı Hanımı pembe naylon sabahlığı sırtında her sabah el sallardı ona. Renk renk kundura alma sevdasına düştükten sonra kıçını devirip yatar olmuştu o ayrı ama öncesinde hayatındaki yeri ona el salladığı kapıydı. Pembe naylon sabahlığıyla politik evlerinin dış kapısına kadar inerdi. Daha gün ağarmadan, güvercin gibi kapısında dizilirdi partililer. Karısının yürüdükçe birbirine sürtünen kalın beyaz bacaklarını, sutyeninin sıkıştırdığı sırtını, gergin geniş karnını partililerden kıskanırdı elbette. Nazlı Hanımı o tapılası, ısırılası, arkadan

sarılıp uyunulası poposunu sallaya sallaya geçerdi partililerin arasından. Zamanla şöyle bir alışkanlık oluşmuştu: Merdivenlerden inen Ali Çoban'ı görür görmez ayağa kalkıp yüzlerini duvara dönüyordu partililer. Böylece önde Ali Çoban, arkada mahremi, geçip gidiyorlardı. Zamanla dedikodulardan bitap düşen Nazlı Hanımı sabahları yataktan kalkamaz oldu. Partililer buna rağmen alışkanlıklarından vazgeçmediler. Liderlerini tıpkı karısı gibi sırtlarını dönerek uğurladılar. Nazlı Hanımı el salladığı yerde değildi artık. Kıçını devirip yattığı yatakta da yoktu. Ali Çoban'ın memleket meseleleriyle dolu zihninde pudralı ayak kokusunun sindiği bir köşede "kalıp" aldırıyordu.

"Allah'ım bana güç ver" dedi Ali Çoban. Karşısındaki ufka, güneşle parlayan denize bakarak, onları yaradanı düşünerek. Oraya neden geldiğini unutmuştu. Nerede olduğunu bile unutmuş olabilirdi üzüntüden. Hepsi üzüntüdendi. Cumhurbaşkanı peşinden koşturanlarla beraber karşısına çıktığında, tanımıyormuş gibi bakmıştı ona. Denizci gibi giyinmişti Cumhurbaşkanı. Çok sağlıklı görünüyordu. Peşi sıra gelen yardımcısının elinde bej rengi keten bir pantalon vardı:

"Evet, duble paça" diyordu Cumhurbaşkanı. "Eh, bu duble paça değil ki?"

Yardımcısının duble paça nedir bilmediği ortaya çıkmıştı. Ali Çoban da bilmiyordu, orada öğrenmişti. Kıyıya vuran dalga gibi çekilip gitmişti Cumhurbaşkanı'nın peşi sıra gelenler. Derin bir "Ohhh "çekmiş, hasır koltuklardan birisine oturuvermişti Cumhurbaşkanı. Ali Çoban hâlâ karşısında dikiliyordu. Cumhurbaşkanı dik dik baktı.

"Bu yaz günü böyle koyu koyu elbiseler, kendine açık renkli yazlık bir şeyler diktir Ali'ciğim" dedi.

Sonra bir garson çıktı ortaya. Krema gibi bembeyaz giyinmişti. Ali Çoban krema gibi tanımlayamazdı onu. Olsa olsa "Bir kaşık ak süt gibi" derdi. Cumhurbaşkanı kendisine ser-

vis edilen limonatayı aldı. Limonatanın içindeki nane dalı bardağa kök salmış gibi başını dikmişti. İçtiği şeyden, limonatadan, böylesine büyük bir zevk almasına Cumhurbaşkanının, şaştı kaldı Ali Çoban. Garson limonata bardağını neredeyse eline tutuşturdu. Limonata istememiş, kimse, "Ne içersin?" diye sormamıştı. Memleketin genç başbakanı taraçada durmuş karısının sadakatsizliğini düşüne düşüne kahroluyordu. Bir adım attı, kendine geldi, geçti Cumhurbaşkanının karşısına oturdu.

"Üç numarada ısrarlı mısın?" dedi Cumhurbaşkanı.

Ortada kıdem sırasına göre Kara Kuvvetleri Komutanlığına üç aday vardı. Mesele, Ali Çoban'ın en kıdemsizinde diretmesiydi. Limonatasından bir yudum alıp suratını buruşturdu. Alışamamıştı böyle içeceklere.

Cumhurbaşkanı anlaşabileceklerini düşünüyordu.

"Bura bir evin içi değil, devletin zirvesi" derdi Ali Çoban. "Burası" diye düzeltirdi onu Nazlı Hanımı. Eve her geldiğinde karısının adını seslenirdi. O uğul uğul kalabalık politik evde kapıdan girer girmez sesini yukarı ulaştırır ve karısının usul usul tırnaklarını boyarken sesini duyup başını kaldırdığını hayal ederdi. Tırnaklarını törpülerken. Çekmeceleri deşerken. Saçını krepe yaparken. Yeni aldığı bir çift ayakkabıyı seyrederken. Memleket meseleleri içinde en ışıklı yerdeydi, karısının adının seslenişini duyup başını kaldırma anı.

Devletin zirvesinde limonata içerek oturuyorlardı ve Ali Çoban gözlerini Cumhurbaşkanının ayakkabılarına dikmişti. Beyaz, bağcıklı ayakkabılardı bunlar.

"Rahmetlinin bunlar" dedi Cumhurbaşkanı.

Ali Çoban dişini sıktı. Sizden önce anlamıştı ayakkabıların kime ait olduğunu. Yine de aklı Nazlı Hanımı'nın kunduracısına gitti. Dedikodulara. Cumhurbaşkanı da biliyor muydu acaba? O, "Gömlekleri ve süveterleri de oluyor bana" diyordu.

"Memleketin ilk reisicumhurunun eşyalarını diğerlerinin

kullanması fevkalade güzel bir şey" dedi Ali Çoban. Aklına bunu söylemek gelmişti.

Diğeri yüzünü buruşturdu. Bu içtikleri limonatadan olabilirdi. Cumhurbaşkanının tespiti, şekerinin az, kabuk rendesinin fazla, tadının gereğinden fazla ekşi olduğuydu.

"Çok rahat" dedi Cumhurbaşkanı. Siz "Çok ekşi" diyeceğini mi umuyordunuz? Sonra hafifçe kaldırdığı ayağını eğdi büktü. Bu gösteriyi yaparken de, "Çok yumuşak" dedi. Ayakkabı ayağıyla birlikte eğrilip bükülüyordu.

"Rahmetli hiçbir ayakkabısını arkasına basarak giymemiş" dedi. Sonra eğildi, Ali Çoban'ın kulağına fısıldar gibi konuştu:

"Ama şeyinkiler..."

"Kiminkiler?" diye aklından geçirdi Ali Çoban ama yine de anlamış gibi davrandı. Bu taraçada, güneşte, devletin zirvesinde, daha fazla vakit kaybetmek istemiyordu.

"Rezidansından ziyade köşkte giydikleri bile! Yahu adam frakının altına giydiği iskarpinin bile arkasına basmış!"

"Ne olmuş?" der gibi bakmıştı Ali Çoban.

Anlaşamayacakları apaçık ortadaydı. Cumhurbaşkanı bir kez daha ayağını eğdi büktü. Şaşılacak olan ayakkabıdan ziyade ayağının böylesine esnek oluşuydu. Bütün bunları anlatmamın nedeni olan şey de işte o anda gerçekleşti:

Kesif bir pudralı ayak kokusu duyuldu.

Ali Çoban kahrolarak ufka baktı: Nazlı Hanımı'yla devletin zirvesinde huzur içinde, hatta Cumhurbaşkanlığı'nın bu yazlık köşkünde, Florya'da bile olabilirdi bu, oturabilecekler miydi? Nazlı Hanımı'nı o kunduracıya kaptırmak başbakanlık koltuğunu Kara'ya kaptırmak gibiydi. Bakın şu anda Cumhurbaşkanı ile Başbakan geleceğin Genelkurmay Başkanı üzerinde anlaşamıyorlar ama ben sizinle bir konuda anlaşmak isterim: Söz konusu ülkenin tarihini, bu tarihi yazanların şahsi meseleleri eşliğinde okuyacaksınız diyelim ve tek-

rar havayı koklayalım: Pudralı ayak kokusu!

Ali Çoban, astarında başbakanlığın örtülü ödenek şifresinin, –ÇZNA– gizli olduğu fötr şapkasını yüzüne doğru salladı. Bu çare değildi. Pudralı ayak kokusundan kurtulmanın çaresini devletin zirvesindeki bu kritik toplantıyı terk etmekte buldu:

"Siz, hükümetin başı olarak, rahatça çalışacağımı düşündüğüm orgeneralin kıdemini mevzubahis etmekte bu kadar ısrarlıysanız, konuşmayalım" dedi ve kalktı. Aslında "Müsaadenizle" diyecekti ama pudralı ayak kokusunun çelik gibi iradesine ve Nazlı Hanımı'nın Isparta halılarının göbeğindeki o şişik desene, lambanın içinden çıkan cinin güçlü kuvvetli gövdesine benzettiği heybetli gövdesine ettiklerine hayıflandı içinden.

Ali Çoban için "Bir kartal gibi havalandı" diyecekti Cumhurbaşkanının elinden düşürdüğü limonata bardağının kırıklarını yerden toparlamaya koşan garson. Güzel benzetmeydi doğrusu. Çocukluğunda koyunlarının, kuzularının peşinde dolaşan Ali Çoban, Pratkos Dağları'nın zirvelerinden havalanıp boynuzu üç burgulu koçlarını kapıp yuvasına çıkaran kartalları o kadar çok seyretmiş, arkalarından onlar gibi kanatlanıp havalanacakmış gibi öfkeyle koşmuştu ki, doğru, biraz onlar gibiydi.

"Başbakan köşkü terk ederken, köşk titredi tir tir" diyecekti mutfakta bulaşıkları kurulayan hizmetli:

"Sandım ki bir dalga koydu kıç tarafından köşke!"

Hizmetlinin "koydu moydu" diye konuşmasının sebebi ağustos 1977'yi hatırlayarak anlatması. Lafı fazla uzatmayacağım söz, ama bilmenizi isterim ki bu hizmetli, hâlâ, vaktiyle cumhurbaşkanlarının yazlık olarak kullandığı Florya Deniz Köşkü'nde yaşıyor. Müze haline getirilen toz içindeki o köşkte hayalet gibi dolaşıyor ve artık hiç gelmeyen ziyaretçilerinin isteseler de içeri giremeyecekleri gün olan salı günlerini cumhur-

başkanlarının yattığı yatakta geçiriyor. Diğer günler müzenin resmi kapanma saati 17:00'den sonra yapıyor bunu.

Bir keresinde takma dişlerini yatağın başucunda unutmuş. O gün de Bursa'dan Atatürkçü Düşünce Derneği üyesi bir grup kadın ziyaretçi köşke gelmesin mi? Bir bardak su içinde, konuşmak, anlatmak isteyen bir ağız gibi duran dişlere bakıp bayılanlar, huşu içinde kendinden geçenler, atak davranıp bardaktaki suyu içenler... İçinde dişlerinin durduğu bardağı önce grubun bunu yapamayacak kadar pasif görüneni kapmış, onun elinden tavşan kürklü bir diğeri, onun elinden de "Ulu Önderim, Ulu Önderim" diye uluyan, kadın demeye şahit ister bir azman. Bizim hizmetliyse dişsiz ağzıyla,

"Ulu Önder'in olduğunu nereden çıkarıyorsunuz?" demiş. "Kendimi tutamadım" diyordu bunu bana aktarırken. "Dişsiz konuşmak bir azaptı" deyip beni güldürmüştü. Yine de anlamamış bizim Bursalı Atatürkçü kadınlar. Dernek başkanı elini beline koyup, fıkra gibi ama, "Kimin o zaman?" demiş.

"Ağzımı büzüp kadınlara baktım" dedi hizmetli, "Sizinle bir önceki gün görüşmüş olduğum için aklımda kalmış, 6. Cumhuresimiz Korhan Beyefendinin, deyiverdim, iyi mi?"

"Hıııııı" deyip gitmiş kadınlar. Kadın demeye şahit isteyeni içtiğinden iğrenip başlayıvermiş tükürmeye. Bizimkisi "Tükürmeyin lütfen" diye uyarmış. Bu sözü üzerine bir arbede olmuş. Dişlerini o günden beri bulamıyormuş. Bu ufacık tefecik, zayıf mı zayıf beyefendi, "Ben de yazıyorum efendim" demese, inanın oturur onun şahsi tarihini dinler, yazardım. Kendisinin bir yaz, İtalyan Ticaret Ataşesi'nin karşısına öğle uykusundan uyandırılamayan Milli Şef'in yerine çıkmışlığı var. Köşkün garsonları gülmekten iki büklüm servis yapmışlar görüşme boyunca. "Ama bu ülkenin siyasi tarihinin son otuz yılı iyi seçim" dedi başparmağını sallayarak. Birdenbire devlet adamı pozları takınarak, "Ne olduysa o zaman oldu" dedi ve teşekkür ederim, yine de zahmet edip yaptığı bayat

kahveden bir yudum aldı. Birdenbire burada yaşayan bir teyze olmuştu. Köşkün ışıkları gitti geldi, tepemizdeki ampul cızırdadı. "Yapıldığı günden bu yana el sürülmedi tesisata" dedi. "Bu nemde çalışması mucize! Ancak taraçanın şu tarafındakiler, inanmayacaksınız ama sensörlüdür. Nasıl oluyor bu tarafındakiler böyle bakımsız ama o tarafındakiler... Evet, anlatacağım çok şey var."

Ali Çoban işi inada bindirip hiç hesapta yokken Ege Ordu Komutanlığı'ndan emekliliğini bekleyen Rasim'e terfi yolunu açıp, burnunda pudralı ayak kokusu Florya Deniz Köşkü'nü titreterek çıkıp giderken, mutfakta tabak kurulayan hizmetlinin anlattıklarına kulak tıkamak çok zor. Söz konusu memleketin tarihi bu yöntemle de yazılabilirdi: Florya Deniz Köşkü'ndeki hizmetlinin kişisel tarihiyle. Ama gariptir, o beni "Benim hikâyemi anlatmak biraz sıkar" diye uyardı. Neyse. Evet, verdiğim sözü tutmuyorum: Ne demiştim bu hizmetli lakırdısını başlattığımda; lafı fazla uzatmayacağım mı? Ama farkındaysanız Ulu Önder için 1935'de kırk üç günde deniz üstüne inşa edilen Deniz Köşkü'nün mutfağına bırakılan patates çuvalından çıkan ve hep orada kalan bir hizmetliden söz ediyoruz. İki gözü, iki kulağı olan, şimdi darbe yapmasını beklediğimiz, gelecekte cumhurbaşkanı olacak tavan arasında toplanmış paşalardan bir paşaya, Rasim'e kadar bütün cumhurbaşkanlarına hizmet eden, yirmi beş yaşında bir çuvala girip Beyrut'dan buralara kadar gelen bir adamdan söz ediyoruz. 1977'de Deniz Köşkü'nü titreterek çekip giden Ali Çoban'ın 1993 nisanında henüz bir aylık cumhurbaşkanıyken, Nazlı Hanımı'yla buraya gelişini hatırlayan birisinden söz ediyoruz.

"Yine o zamanki sofra şefi Sabri serviste bulunmuş, Ali Çoban ona hal hatır sormuştu da şaşırmıştık. Benim gibi hiçbir şeyi unutamamaktan mustaripti. Fil hafızası, yok eşek, katır mıydı yoksa, katır inadıydı o ama değil mi? Ya da her neyse, bunlardan biri işte..."

Evet ne dinlemek, ne öğrenmek istiyorsunuz? Size soruyorum:

Ali Çoban ve Nazlı Hanımı'na limonata ikram etmişler. Manidar manidar gülmüş Ali Çoban.

Nazlı Hanımı elinde gülkurusu ipek bir mendil tutuyormuş. Limonata bardağını bununla tutmuş. Hafifçe ıslanmış elinde bir şey olmadığı vakit hamur gibi yoğurduğu ipek mendil. Bir yudum içip gerisini gitmiş denize dökmüş.

Taraçada oturmuşlar. Nazlı Hanımı, "Burada ne işimiz var Çoban?" demiş.

Ali Çoban onu duymamış gibi davranıp gülümseyerek ufka bakmayı sürdürmüş. "Gülümsemek değil, gülmek bile denilebilir" diyordu lafın burasında hizmetli. Bacaklarını birleştirmiş, ayak parmaklarının üzerinde yükseltmiş, gövdesini bir yelpaze gibi katlayıp, inceltmişti. Hizmetliden söz ediyorum. Dişsiz ağzını kahveyi nasıl içebildiğine şaşabileceğiniz kadar, dudaklarını ve dilini kahvenin yakıcılığından korumak için, büzdü, büzdü, büzdü. Büyük bir yanlışı düzeltir gibi: "Gülümsüyor denilemezdi. Sessizce gülüyordu, gülüyordu ki iki ayrık ön dişi görünüyordu."

Sorusuna cevap alamayan Nazlı Hanımı o kadar sıkılmış ki bacak bacak üstüne atıp bir ayakkabısını çıkarıp ayağını sallamaya başlamış.

Pudralı ayak kokusu!

Hizmetlimiz orada kalacaklarını düşündüğü Ali Çoban ve Nazlı Hanımı için apar topar yatak çarşaflarını değiştirmeye girişmiş. Çarşafların leş gibi sidik koktuğunu fark edip yatağı son kullanan cumhurbaşkanını hatırlamaya çalışırken, sözün burasında "Ben henüz o yatakta uyumayı alışkanlık edinmemiştim" dedi, Deniz Köşkü yeniden tir tir titremeye başlamış:

"Anladım ki yatakta son yatan şeydi, şeydi, şey işte..."

Göz bebeklerini geriye alınan bir saatin yelkovan ve akre-

bi gibi döndürdü. Meğer o sırada yatağın kenarına sıkışmış bir tek erkek çorabı bulmuş da çorap tekini yuva belleyen akrep ailesi kendini döşemeye atmış da çorabın kenarına işli isim ve soyadından çorabın sahibi ortaya çıkmış, dolayısıyla yatakta son yatan.

"Benim bildiğim bir ismin baş harfleri işlenir." Bunu söyledi ve sustu. "Çişini tutamayan adamlar yönetti bu ülkeyi."

301 direk üstünde duran Deniz Köşkü tir tir titremiş, Ali Çoban ve karısı çekip gitmiş.

"1977 ağustosunda olduğu gibi koştum arkasından baktım. Ben hep tarihin arkasından baktım" dedi hizmetli. "Bu adamların, bu memleketin halkını nereden nereye getirdiklerini de şu halk plajından seyrettim."

"Gel gezelim, gidip bakalım" dedi bana da hayatımın kâbusunu görüyorum sandım. Belki ağzından bir iki laf daha alırım diye peşine takıldım ama çareyi o kara, pis, leş gibi denize atlayıp kaçmakta bulacaktım neredeyse. Şehrin bütün dilencileri, düşkünleri, evsizleri, orospuları, üçkâğıtçıları, sübyancıları, oğlancıları, tezgâhçıları deniz sefasına gelmişlerdi. Islak kumların üzerinde yuvarlanıp gülüyorlardı. Orta yaşı geçmişlerse ağızlarında çengel gibi kalmış bir tek diş.

"Ey tek dişi kalmış medeniyet! İşte bu" diyordu hizmetli. Üzerine epey bol gelen güve yeniği dolu süveteri ve dişsiz ağzıyla aralarında kont gibi dolaşıyordu hizmetli. "İsmet Paşa'nınkilerden kalsaydı bir iki tane, onlar tam olurdu bana" diyordu sefaletini gözden geçirir görünce beni.

"İğrenme onlardan. Bak! Çoğunluk onlar!"

Plajın güneşi yoktu. Güneş bile yüzünü göstermiyordu suya girip eğlenmeye çalışan sefillere. Karınları sırtlarına yapışmış kavruk mu kavruk bir halk.

"Bir gün bu plajda bir küçük kız buldum."

Ben de dikkatli olduğumu sanırdım, elindeki baston da nereden çıkmıştı? Anlatıyor ve gülüyordu. "Paşam" deyip elini

öpenlere kâğıt paralar büyüklüğünde kesilmiş gazete kâğıtlarını veriyordu. Takır takır gülüyordu çevresini saran sefiller. Şuursuz, tuhaf, iğrenilesi, kumlu ıslak donlarının ağı sarktıkça sarkmış kalabalık. Karşılarındaki hizmetli, kimi zaman Milli Şef, kimi zaman Rasim oluyordu. "Bulduğum o küçük kız" diye devam etti:

"Bin dokuz yüz doksan yediye kadar da bu kayıp kızın ve annesinin el posterlerini yapıştırdım şuradaki ağaçlara. Anlatırım belki, eğer yazabilecek cesaretin varsa. Biliyorsun Ulu Önder'in de öyle bir evlatlığı vardı. Çengi kıyafetleri diktirmişti ona, oynatırdı taraçada. Televizyonda görmüştüm bir gün Ülkü'yü. Kocakarı olmuş bunları anlatıyordu. Ayrıca devletten bir koruma ve şoförlü araba istiyordu laf arasında. Benim lomboz deliğinden seyrettiklerimi nasıl anlatıyor diye sormuştum kendime?"

Bakılacak bir ufuk yoktu ama o bakıyordu. Sandaletlerini çoraplarıyla giymişti, hali içler acısıydı:

"Benim köşke aldığım çocuk tek kelime Türkçe bilmiyordu. Adı da Ülkü değildi. Ama Ülkü'ye benziyordu. Bitli saçlarını kısacık kestim daha çok benzedi. Ulu Önder çok severdi çocukları. Kanının kaynadığı bütün çocukları alıp bakmak, sevip koklamak isterdi. Florya'da yürüyüşe çıktığında piknik yapan aileler arasında çocukları görebilmek için dolaşırdı."

Bambaşka bir şey söyledi sonra. Elindeki bastonla sefil kalabalığı dürte dürte yürürürken o kalabalık da önüne düşüp dürtülmek ve iteklenmek isterken, o bunu yaptıkça diğerleri kendilerine eğlence bulmuş gibi gülüp dururken, "Rasim de kullandı bu bastonu" dedi.

Birdenbire bastonun numarası aklına gelmiş gibi, çevik bir hareketle bastonu omzuna dayadı, bir gözünü kıstı. Şakasına ortak olmak için kulaklarımı tıkadım. Üzerinde pet şişelerin, ıslak gazete kâğıtlarının, nasılsa martılara yem olmamış ekmek parçalarının ve şişmiş bir it ölüsünün yüzdüğü

katran karası denize doğru nişan almıştı. Meğer şaka yapmıyormuş. Halk baston silahın marifetinden korkup kaçıştı.

"Bu da Ulu Önder'in" dedi. "Her şeyi müzelere sığdıramıyorlar" dedi, baston silahın elinde olmasına haklı bir neden bulmak istercesine. "Vlll. Kral Edward geldiğinde armağan etmişti. Hatta o da değil, Madam Simpson armağan etmişti." Baston silahı, baston silah kadar ince koluna yatırıp seyretti:

"Sen bilirsin, erkekten dönme diyorlar Madam Simpson için. Hatta doğuştan çift cinsiyetli olduğu söyleniyor bizim ahçı Ragıp Ağabey gibi. Böyle bir alameti farikası olmasa Kral Edward uğruna tahtı bırakmazdı diyorlar. Kaldı ki ben mayosunun önünde bir kabarıklık..."

"Boşver" dedi sonra hiç kimseye yakıştıramayacağım gayet modern bir mimikle: Sağ elinin bütün parmaklarını ayırıp saçlarını yavaşça sıvazlayarak.

"Benim çocuğa Ülkü'nün elbiseleri olmadı. Küçük geldi. Rasim'in Çinli bir evlatlığı vardı hatırladın mı? Pekin ördekleriyle beraber Çin'den getirdiği. O da Rasim için dans ederdi. Bacaklarını omzunun üstünden geçirir örümcek gibi yürürdü. Rasim taraçadaki hasır koltuklarda ayaklarını toplar kahkahalar atardı. Örümcek gibi tırmanırdı kız koltuğa. Omzunda, sırtında, göğsünde, bir bakardık Rasim'in kucağında, tam kucağında."

Hizmetli sustu. Rasim gibi baktı. Cehenneme dönmüş cennette "Paşam" diye üzerine atılan ve kim bilir ne olmuştu garibe, iki büklüm yürüyenin ağzının ortasına baston silahıyla bir tane yapıştırdı. Garibin burnu kanadı, biz yolumuza devam ettik:

"Anlatırım" dedi. "Rasim'in Deniz Köşkü'ndeki günlerini de anlatırım. Ama ben de bu köşkün efendisi sayılmam mı? Benim hikâyemi de dinle biraz. Benim bulduğum, konuşmayı unutmuş çocuk meğer neymiş biliyor musun? Babasını 1980'de Başkent'te avlayıp Diyarbakır Cezaevi'ne koymuşlar.

Kız anasıyla ortada kalmış. Diyarbakır Cezaevi'ni duydun mu? Orayı da anlatacak mısın?"

Florya Deniz Köşkü'ne geri dönmüştük. Denizin ortasındaki köşke doğru uzanan iskelenin başında:

"Senin Ali Çoban arkasına bile dönüp bakmadan çekip gitmişti. Hâlâ gözümün önünde. Bir vakit bu iç denize gelmesi mucize, yolunu kaybetmiş bir ayıbalığı çıkmıştı köşk iskelesine. Kutupta yaşayan türünden. Bizi görüp ürküp kaçarken, insan gibi yürüyüverir olmuştu iskelede. Ona benzettiğimden Ali Çoban'ın gidişini, hiç unutmam. Gülhane'ye götürmüşlerdi o ayıbalığını."

Ali Çoban'ı yeniden görecekmiş gibi bakıyordu, Deniz Köşkü'nü karaya bağlayan, daracık bir kumsaldan sonra sık ağaçlığa çıkan yola.

"Hadi git sen de peşinden. Sonra yine gelirsin."

Hizmetli böyle demese oradan ayrılacağım yoktu.

Tavan arasında darbe hesapları yapan Rasim'in makamına yerleşmesi işte böyle olmuştu: Ali Çoban'ın şahsi meseleleriyle karışık zihninde, Florya Deniz Köşkü'nde yaşanan küçük bir karambol neticesinde. Rasim'e sorsanız "Mukadderat" derdi. Bir de Çoban'ın o yıllardaki ezeli rakibi Kara'nın iktidardayken gözüne pek mülayim görünen Rasim'in görev süresini uzatması vardı pek tabii. Rasim'e sorsanız yine "Mukadderat" derdi.

Ali Çoban kusursuz belleğinin kepenklerini indirdi. Ziyaretçisi gitmiş, dallara, pencere pervazlarına tünemiş kumrular uçmuştu. Belleğinin tavan arasında darbe yapmak isteyen beş general vardı. Yukarıdan tam zamanında Nazlı Hanımı'na çay servisi yapan Kâhya Talat'ın ayak sesleri geliyordu. Yoo onun değildi. Hayır onundu ve bir başkasının daha. Kim gelmişti?

Darbe olacaktı.

1961'de "Gazozcu Subayların" yaptığına benzemeyeceği çok açıktı. Bundan sonra sorulması gereken sorular, "Darbe-

nin şiddeti ne olacaktı ve kimler, nasıl direnecek?" olmalıydı.

Yukarıda kim vardı yahu?

Telefon yine çaldı.

"Ağabey yine benim" dedi telefondaki ses.

"Buyur" dedi Ali Çoban.

"Estağfurullah ağabey" dedi telefondaki ses. Müsteşarı Pertev'di bu.

Ali Çoban onu tostoparlak gövdesiyle masasında oturmuş hayal etti. Pertev laf arasında dilini dudaklarının üstünde hızlıca gezdirir, karşısındakini dinlerken de çenesindeki gamzesini nasıl beceriyorsa artık, akışkan bir şeymiş gibi hareket ettirirdi. Devam etti Pertev:

"Yeni zam oranlarını belirledim ağabey."

Ayrıca kimse onun gibi "ağabey" diyemezdi: A ve ğ harflerini şişirir, gerisini yuvarlardı.

"İyi" dedi Ali Çoban.

"Düşündüğünüz gibi" dedi Pertev.

"Mümkündür, mümkündür" dedi Ali Çoban.

Pertev, bu yılın başında, başbakanlığın petrol sıkıntısından dolayı yanmayan kaloriferlerine aldırmayıp paltosu, atkısı hatta anacığının ördüğü yün eldivenleriyle oturup yeni ekonomik paketi hazırlamıştı. Ampul bile bulunmaz olduğundan Başbakanlık'ın son ampulü, Ali Çoban'ın odasından sökülen, Başbakanlık'ın son ampulü Pertev'in odasına takılmış, nihayetinde o da tükenmiş, hem zaten elektirikler kesilmiş, yeni ekonomik tedbirler kör karanlıkta hazırlanmıştı. Ali Çoban Başbakanlık'ın karanlık koridorlarında yürürken Pertev'in onlarca rakamı mırıldanmasını duyardı. Günlerce sürmüştü bu. Halkın canına okuyacak kararları almak Pertev'in idrar yollarına mal olmuştu.

Ali Çoban'ın dilinin ucuna gelmişti, neredeyse saflıkla soracaktı:

"Pertev, sence halk galeyana gelir mi?" diye. Telefonun di-

ğer ucunda idrar yolları sıkıştıran ve kıştan bu yana aldığı antibiyotikleri vücudundan atmaya çalışan, portakal rengi idrarı pisuvarı delip geçen Pertev'in şöyle düşündüğünü hissetti:

"Darbe nasıl olsa önleyecek! "

Pertev ağzını şapırdattı. Telefondan duyuldu bu.

"Ağabey, Şermin sizde mi? Dönüşte alayım onu. Hem size de zam kararnamesini imzalatırım."

Gözlerini tavana dikti Ali Çoban. Yukarıdaki Şermin olmalıydı. Hem tütün kokusu da gelmişti burnuna. Nazlı Hanımı sigara içmezdi.

Doğru, yukarıdaki Şermin'di.

Ağızlığına taktığı sigarasını tüttürüyordu ağırdan. Altındandı ağızlığı. Pırlanta kakmalı "Pertev" okunuyordu kenarında. Yattığı yerden Nazlı okuyordu bunu. Dumandan halkalar yapıyordu Şermin. Her halkada mineli tespihinden bir tane çekiyordu:

"Selleylüvesselem!"

Sonra niyetini söylüyordu usuldan:

"Allah kaynanamın ve onun el etek öptüren Korku Efendi'sinin canını alsın!"

Birden fazla niyeti vardı Şermin'in. Dün bin kere "Pertev'e hayırlı mevkiler" dilemişti. Oysa, kanaviçe işli yorganı başına kadar çekmiş, güçlükle aralayabildiği tek gözüyle dünyayı seyreden Nazlı'nın, Çoban'ın biricik Nazlı Hanımı'nın dilini döndürecek hali yoktu. Bin birinci niyetini ağzından atan Şermin geniş poposunu alçak koltuğa iyice yerleştirdi:

"Kendine gel Nazlı. Kadınlar yağ kuyruğunda kendilerini paralıyorlar. O sefiller kadar gücün yok mu?"

Yoktu.

Nazlı'nın gücü kalmamıştı. Kâhya Talat her sabah mavi Chevrolote'sinin kontağını çeviriyor, kendi kendine beş dakika çalıştırıyordu. Nazlı yattığı yerden duyuyordu motorun

sesini. Duyuyor ve "Demek hâlâ yaşıyorum" diyordu. Sadakatsizliğin nişanı olan ayakkabılarının yatağının altından usulca, çifter çifter eksiltildiğini de biliyordu.

"Benden günah gitti" dedi Şermin. Hakiki timsah derisinden çantasını açtı, dua defterini çıkardı. Kocasının, Allah'ın belası kayınbiraderlerinin ve geberemedi gitti şu kayınvalidesinin, el etek öptüren kıymetli hocası Korku Efendi'nindi bu dua defteri. Şerefli mevkilere gelmesine kesin gözüyle bakılan kocasına besbelli karısı Şermin'den habersiz yaptığı bir ziyarette verilmiş, o da farkına varır varmaz yürütmüştü dua defterini. Rivayet o ki dua defteri iman etmiş bir imansızın derisiyle kaplanmış. Çünkü, çok geçmeden başını secdeden kaldırıp hak yolundan sapmış ve ebediyen imansızlığını ilan etmişmiş bu imansız. İşte bu sebeple yine aynı imansızın kanıyla yazılmış ve dinden imandan dönmeyecek olanların eline verilmiş bu dua defteri. Pertev aylardır bu defteri arıyordu ne aradığını söylemeden. Yatak altlarına, dolap köşelerine bakarken yakalıyordu onu Şermin. Anası, "Korku Efendi'mizin hediyesi dua defterini bul Pertev!" diye direttikçe Pertev'in beti benzi atıyordu. Bir pazar günü, bütün bir gün, kıçını dikip defteri aramıştı. Öyle ki doğrulduğunda suratı mosmordu. Kalbi doğuştan dertliydi, yaşını aldıkça yeterince kan pompalayamaz olmuştu, yarasa gibi baş aşağı durup kıyıda köşede Korku Efendi'nin dua defterini arayınca da "pıt" etmişti kafasında bir damar. Şermin, Pertev'in kafa damarlarından birisinin "pıt" edişinin sesini duymuştu. Dayanamamış kayıp dua defteri elinde girmişti içeri oysa. Kendisine, "Ne yapıyorsun?" diye çıkışılacağını sanan Pertev heyecanla doğrulmuş, onun o mosmor suratını gören Şermin dua defterini elinden atıp çığlığı basmıştı. Yirmi dört saat baş aşağı kalan Pertev koca kafasını olması gerektiği gibi tuttuğu anda olan olmuştu.

"Buldum" diyordu Pertev. "Gördüm" diyordu. Hastaneye

gidene kadar böyle sayıklamıştı.

Neyi bulmuş, neyi görmüştü?

Gazeteler günlerce bunu yazdılar.

Kimine göre, ekonomiye çare bulmuş, Sovyetler'in Afganistan işgalini görmüştü. Şermin bardağı taşıran son damlayı refakatçi olarak kaldığı hastaneye saklamış, kayınvalidesiyle Korku Efendi'yi kabul etmemişti.

"Şeytanın kendisi" diyormuş kayınvalidesi onun için. Korku Efendi'nin ayağına yüz sürüyormuş, "Bağla şunun elini ayağını, çıkamasın dipsiz kuyulardan!"

"Şeytanın ta kendisine ne yapılabilir ki?" diyormuş biçare Korku Efendi.

İşte Şermin böyle bir kadındı ve düşünmüş, taşınmış rüyalarda yaşayan eski arkadaşı Nazlı'yı kendine getirmeye karar vermişti. Nazlı arada bu dünyaya kulak verip sonrasında bıraktığı yerden rüyalarda buluşsa bile kunduracısıyla yaşamaya istekliydi.

Rakip olmadan hayat çekilmezdi.

Üç çocuk doğurup sekiz çocuk aldırdığı için kendisini kıskanan Nazlı, onu "Kocamın müsteşarının hanımı" diye takdim eden Nazlı, Pertev koyu Müslümanların, Selamet Partisi'nin adayı olduğunda kendisine kan kırmızı çarşaf ve peçe gönderen Nazlı, ayaklanmalıydı.

Şermin okuyup üfledi.

Bu arada Talat çayını getirdi. Kâhya değil, evin sahibi gibi davranır olmuş, kapı tıklatmaktan vazgeçmiş, çay servisini tamamladıktan sonra utanmadan parmak eklemlerini kütürdetip, çıtlatmıştı. "Bıraksan Çoban'ın yerine memleketi bile yönetir" derlerdi onun için. Merakından fincanın markasına bakmak isteyen Şermin, çayın bir kısmını kucağına döküverdi. Naylon elbisesinin sıcak çayla göbeğine yapıştığını sandı. Ah, Korku Efendi ve kaynanasının cinleriydi bunu yapan. İşte tam bu sırada doğruldu dağınık yatağında Nazlı,

"Kuaföre gidelim" diye. Havadan sudan konuşmayalı uzun zaman olmuştu. Kunduracının ölümünden sonra ağır ağır zehirlenir gibi yatağa düştüğünden bu yana işin sırrını unutmuştu. Yine de iyi bir başlangıç yapmıştı:

"Kuaföre gidelim."

"Gidelim" dedi Şermin yanan göbeğinin sızısını duanın gücüne duyduğu şaşkınlıkla unutarak. Kısa bir an için dertlendi bile: Anlatmaya doyamadığı Amerika günlerini sabırla dinleyecek Nazlı yoktu artık. Rakibi geri dönmüş, oyun başlamıştı.

Ali Çoban kapıyı çarpıp çıkan kadınların sesiyle irkildi. Hayret, Nazlı Hanım'ın ayaklanmasına karşı oralı değilmiş gibi davranıyordu. Talat'ı çağırıp sordu:

"Nereye gidiyor bunlar?"

Dudak büktü Kâhya Talat.

Toparlayalım.

Ama neyi? Elimizde kalan en değerli hakikat tavan arasındaki paşalar.

Bakın, secdeye varan Pertev bunu düşünmekten namazını kılamıyor:

"Darbe olacak mı?"

Allahuekber!

"Ne yapacaklar benim ekonomik programı?"

Sübhane rabbiye'l-a'la, sübhane rabbiye'l-a'la, sübhane rabbiye'l-a'la!

"Bilgilendirme toplantısında Rasim Paşa'nın gözüne girdim ama. Ama yine de gönderirler beni. Ama..."

Allahuekber!

Devlet Planlama'nın mescidinde sabah namazından bu yana kılamadığı öğle ve ikindi namazlarını kaza ediyor. Küçücük mescidin pencereleri tuvalet pencereleri gibi yukarıda. Bu yeşile boyalı, demir parmaklıklı pencerelere baktıkça duygulanır Pertev:

"İbadet edenleri yerin dibine sokanları utandıracağın gün gelecek mi yarabbim?"

Namazı bölünmüş, kaçıncı rekatta olduğunu unutmuş, derken aptesi kaçmıştı. Üşenmedi tekrar aptes aldı. Bu defa acele etmiş, üstü başı epey ıslanmıştı. Şermin kızacaktı. Yoksa bu üzerindekiler su lekesini tutan cinsten takımı mıydı? Amerika'dan aldıkları. O zaman Şermin daha çok kızacaktı. Karısı dini vecibeleri yerine getirme konusunda pek hevesli değildi. Pertev bunu dert etmezdi. Takılmadan, şaşırmadan en önemlisi aptesini bozmadan öğle ve ikindi namazlarını kaza etti. Hatta akşamı kılmaya bile niyetlendi. Yatsıyı evde gözleriyle kılardı ya da Şermin erkence uyursa çalışma odasında.

Hapşırdı. Pek tozluydu mescit. Kara, 1977'de, bir aylığına iktidara geldiği vakit burayı dosya evrak yığınlarıyla doldurmuşlar. Ardından bir buçuk yıllık Ali Çoban hükümetinde tekrar mescit olmuş, 1978 ocağından 1979 kasımına kadarki Kara hükümetinde yeniden depo. Ali Çoban 12 kasım 1979'da bir kez daha hükümet kurduğunda yeniden mescit. Seccadelerin saçaklarının arasından fındık faresi pislikleri dökülür, altlarından neler çıkar neler: Altında Kara'nın imzasının bulunduğu Amerika'ya hitaben yazılmış "Haşhaş ekimini yasaklamıyoruz!" mektupları, hatta 1974'te Kara'nın Selamet Partisi ile yaptığı koalisyon zamanından kalma kişisel bir not, ama önce küçük bir açıklama: Kara, Kıbrıs harekâtını neden yaptığını anlatmak için kuzey ülkelerine gitmek ister ancak makamını koalisyon ortağı aşırı muhafazakâr Süleyman Tel'e bırakmaktan çekinir ve ortağına şöyle bir not gönderir: "Siz de İslam ülkelerini ziyarete gidiniz efendim." Devlet Planlama'nın kâh depo kâh ibadethane olan bu köşesinde cevap notunun bile bulunduğu söylenir: "Gidemem efendim." Alın bakın, 1967'de Amerikan sefirinin dönemin çiçeği burnunda başbakanı Ali Çoban'a Sovyetlerle münasebet-

lerini düzeltmelerinin hesabını soran mektupçuk: "Are you changing axis?" Bizzat Pertev bulmuştu bunu, kenarı kıvrılan seccadesini düzeltmek isterken.

Ah, halıların, seccadelerin altında kalan pislikler!

İşin tuhafı Planlama'nın lağımı bile mescidin altındadır. Bu da müsteşarı Pertev ile beraber bir gün burada namaz kılan Ali Çoban'ın tespitidir. Kendisi ne de olsa inşaat mühendisidir. Böyle şeyleri çok iyi bilir. Hatta bu tespiti yaptıktan sonra: "Çok yazık, mümin insan her an aptesim bozuldu şüphesine kapılabilir" demiştir.

Ali Çoban'ın bu hassas tespitini hatırladığında, "Bu nasıl da küpe olmadı kulağıma" diye içinden geçirdi Pertev. Bir gün de bindikleri asansör çelik halatlarından kurtulmuş, tam yeri öpecekken, "Çömelin!" demiş beraberindekilere Ali Çoban. Onun böyle şeyleri pek iyi bilebildiğini düşündü Pertev. Ama ekonomi yönetimi konusunda aynı düşüncede değildi. Son düşündüğü iplik iplik aklından çekilecek korkusuna kapıldı. Gayri ihtiyari çevresine bakındı. Mescidin pencerelerine dizilmiş, guruldayan kumrulardan başka bir şey yoktu. Onlar da bir bakışıyla uçup gittiler.

2

Kumrular gidip Kara'nın penceresine kondular.

Neredeyse açık balkon kapısından içeri dalıp Erica daktilosunun koluna tüneyeceklerdi ama bunu yapmak yerine pencere önüne sıralanıp şaşkın şaşkın bakmayı yeğlediler.

İşte kumru, bu Kara.

Cevdet Kara karısına seslendi:

"Reyhan koş!"

Reyhan elinde çay tepsisi rüzgâr gibi girdi içeri. Söylemeden edemeyeceğim, kocası siyasete girdiğinden beri diyelim,

tuhaf bir marifet geliştirmişti Reyhan Kara, çay tepsisi elindeyken ne kadar hızlı hareket ederse etsin bir gıdım çay dökülmüyordu çatlakları sararmış melamin çay tabaklarına. Bu arada kocası niye "Koş!" diye seslenmişti, bunu merak etmesine gerek yoktu. Cevdet Kara ve karısı bir elmanın iki yarısı gibiydiler.

"Ah, kumrular" demesiyle Reyhan Hanım'ın, bunu duymuş gibi havalandı kumrular. Karı koca ellerinde tavşan kanı çayları bakakaldılar kanat çırpan kumrulara. Diğerleri uçup gidince bir tanesi yapayalnız kaldı olduğu yerde. Boyası dökülmüş kooperatif evi balkonunun demir korkuluklarında dönüp duruyordu şaşkınlıkla.

"Eşini arıyor" dedi Cevdet Kara.

Eşini arıyordu kumru.

'Eşini Arayan Kumru' diye bir şiir bile yazabilirdi Cevdet Kara ki politikacılığı kadar şairdi aynı zamanda. Sol eğilimli partinin genç lideri, Ali Çoban'ın rakibi. Kara'dan uzun uzun söz edeceğiz ama eşini arayan kumrunun hali pek acıklı. Gerçekten eşini arıyor çünkü.

Bu gülen kumrunun, Türk güvercininin, eşinin nerede olduğuna gelince. Biraz önce bir taksinin önüne yapıştı. Kanatları açık öylece kalakaldı orada. Radyatör mazgalına tutturulmuş süs gibi. Taksinin arka koltuğunda kolları açık yatan Emin gibi. On dakika kadar önce Emin'in kafası, ayrıldığı örgütteki arkadaşları tarafından demir çubuklarla ezildi. Kendine geldiğinde kan içinde bu taksinin içindeydi. Daha yirmisinde değildi. Şoföre sordu:

"Amca neremden kan akıyor?"

"Nerenden akmıyor ki!" dedi şoför ve gaza bastı. Bizim kumru da tam bu sırada taksiye çarptı, çarptığı yerde kaldı ve oracıkta eşini çağırmak için ötüp durdu. Gagası Anadol marka taksinin ön mazgalları arasına sıkışıncaya kadar denedi bunu. Sonra sesi çıkmaz oldu.

Kan içindeki devrimcimiz Hacettepe Acil'in önünden geçerlerken taksiciye "Burada dur" demek istedi. Diyemedi. Taksi, bir yıl önce faşistlerin devrimci bir hastayı öldürdüğü Numune Hastanesi'nin önünde durdu. Emin nasılsa ölür diye morga konuldu.

Emin ölmeyecek.

Ama Cevdet Kara'nın balkonundaki tedirgin kumrunun eşi öldü. Taksi şoförü otomobilinin arka koltuğunun kanla sulanmış kılıflarını "Yıkamakla iflah olmaz bunlar" diye toplayıp atarken, ön mazgala yapışmış kumru ölüsünü de çekip çıkardı ve attı. Üstelik bu küçük temizliği yaparken devriye gezen bir polis ekibine yakalandı:

"Bu kan neyin nesiydi, kimi hastaneye götürmüştü, bir örgüte yardım ve yataklık yapıyor olabilir miydi?"

Keşke acele etmeyip gidip evinin önünde yapsaydı bu temizliği. Ayrancı'daki benzin istasyonunun kurtları onu gözlüyorlardı. Taksici, Numune Hastanesi'ne bıraktığı devrimciden önce içeri girdi.

O yıllarda kim vurduya gitmek işte böyle bir şeydi.

Serüven dolu yılların lideri Cevdet Kara halka hitaben yapacağı konuşmayı hazırlarken durmuş, balkon korkuluklarından ayrılmayan, eşini arayan kumruya dikmişti gözlerini. Canı şiir yazmak istiyordu. Hatta ilk dizesi ağzından dökülecekmiş gibi oldu. Bir şey söyleyecekmiş gibi açtı ağzını ama ister inanın ister inanmayın söylediği o gün bir gazeteci dostundan aldığı istihbarat oldu:

"Paşalar tavan arasında toplanmış."

Bunun bile şiiri yazılabilirdi. Hatta belli belirsiz oluşmuştu kafasında şiir. "Tavan arası" diye başlıyordu ve onu Kara'nın belleğinin en derininden çıkartmayı başarırsam şöyle devam ediyordu: "Burası tavan arası / Tavan arasına hoş geldiniz / Burada bir sürü bavul ve bir kutu var / Çiftleşen böcekler gibi birbirinin üzerine binmiş iki kahverengi divan /

Cezaya kaldırılmış çocuklar gibi yüzleri duvara çevrili köşelerde ya da raflarda duran bir sürü tablo / Eski bir 'jikker' ya da uçan halı / Renkleri solmuş fakat hâlâ sihirli / Rasim Paşa bunu çocukluğunda kullanmış, sonra sarhoşken bununla uçmuş / Tavan arası / Burası tavan arası. / Tavan arasına hoş geldiniz.

Sonra bütün bir gün kâh Rasim ve arkadaşlarının tavan arasında toplandığını kâh bundan ilhamla içine doğan şiiri bir yerlerden mi hatırladığını yoksa kendisinin mi yazdığını düşündü. Şiir pek önemli değildi. Önemli olan siyasetti.

"Hayır, o şiiri bir yerlerden hatırlıyorum. Hatta şiir bile değildi" dedi.

Bunu elinde olmadan seslice düşünmüştü. Karısı duydu, başını düzenlediği arşivden kaldırdı. İnanın bu sesli düşünceler ağzından dökülmeseydi bile karısı kafasının içinden geçenleri duyardı! Sanırım bu, birbirine çok benzeyen Kara çiftini tanımlamak için yeterli olmuştur.

"Bir romandan parçaydı bu" dedi Reyhan Kara. "İngilizce olarak hatırlıyorum üstelik. Kolejde okumuş olmalıyım" dedi, "olmalıyız" diye ekledi.

Kolejde arkadaş oldular, üniversitede evlendiler. Yeryüzünde ruh eşini bulmak diye bir efsane varsa, onlar buna denktiler. Oğlunun şairliğiyle övünen ressam anne Cevdet Kara'nın evliliğine karşı çıktı. Daha doğrusu şöyle oldu: "Hani" demişti ressam anne, "daha dün evlenmeyeceğim demiştin!" Peyzajlarıyla meşhur ressam annenin eserlerinde o saatten sonra derin bir gölge belirdi. Kasvetli gölgeler Londra'ya Sanskritçe öğrenmeye giden Cevdet Kara'nın politikaya atılma kararını bir mektupla annesine bildirmesinden sonra yerini karanlığa bıraktı. Anne, karanlık, hüzünlü peyzajların ressamı oldu çıktı. Oğul Cevdet Kara da ayağının tozuyla memlekete dönüp milletvekili seçildi.

Kedi tüylerinin uçuştuğu bu evde mutluydu. Dışarısı ce-

hennemdi. Bıraksalar, bayat bisküviler ve ziyaretlerine gelen bir partilinin tansiyonunu fırlatıp geberten, demli mi demli (iyi olmuştu gerçi, söz konusu partili, Ataköy Güneş Motel'de AP'nin on bir milletvekilini bakanlık yemiyle transfer edişini eleştirmek için gelmişti) çaylarla yaşayıp giderdi.

Neden siyaset yapıyordu? Artık iyice yaşlanan ve Salacak'tan gördüğü Kızkulesi'ni bir karanlığın ortasında resmeden, öyle ki resme baktığınızda karanlık, ışıksız Boğaz'da gemilerin canhıraş düdüklerini bile duyabileceğiniz annesi de aynı soruyu soruyordu. Birazdan, sizlerin ayrıntılarıyla tanık olacağınız ev hayatında burada öylece kalıp "Eşini Arayan Kumru" şiirleri yazabilirdi. Tavan Arası şiirleri de. Ama o siyaset yapmaya daha fazla hevesliydi. Bunun için fazlasıyla beceriksiz olsa bile.

Bir kaç gündür rüyalarında kendisini Milli Şef'e bağıra bağıra laf anlatırken görüyordu. Sonrasında bu kötü gün rüyası olacaktı. Her kötü şeyin arifesinde Milli Şef'e sesini duyurmaya, diyelim duyurdu, söylediklerini anlaşılır kılmaya çabalayacaktı. Uyandığında sesi en şehvetli halka hitap konuşmalarını yaptığı ya da 1972'de Milli Şef'i alt edip kürsüye çıktığı, 12 Mart müdahalesinde askerin kurdurduğu hükümete bakan vermek neymiş ona gösterdiği günkü gibi boğuk boğuk olurdu.

"Pıssssttttttt!"

Florya Deniz Köşkü'nde bıraktığımız hizmetli bu! Bizi çağırıyor, yanına gidelim mi?

"Fırtınalarda salıncak gibi sallanır köşk. İnanır mısın bir keresinde bütün kazıklarından kurtup havalandı. Baktım uçuyoruz. Dedim bu köşk gidip Başkent'in tepesine konacak. Meğer 1957'de Amerikalıların gönderdiği viski bozukmuş. Viski de nasıl bozulursa artık! Ya da cumhurbaşkanlarımızı usul usul zehirlemek için içine bambaşka bir şey katıp gönderdiler."

Hizmetli elinde bastonu köşkün en ucunda durmuştu. Dimdik duruyordu ama yine de komikti. Lafı uzatacağını anlamıştım:

"O viskiler köşke niçin gönderilmişti biliyor musun? Dinle, bu da tarihtir, politikadır, siyasettir!"

Dinliyordum. Mevsim yaz değil, hava da kasvetliyse bu iskele Köşk'ün tepesinde olmanın bahşettiği depresif ruh haliyle.

"Viskiler Eisenhower'ın söylediklerine harfiyen uyacağız diye gönderilmişti. Küçük bir mükâfat. Neydi bu Amerikalının söyledikleri?"

"Amerika'nın çıkarları dünya çapındadır."

"Evet, 10 ocak 1957'de yaptığı konuşmada öyle dedi. Bizimkiler de aralarına kendilerine benzeyenleri alıp, kimdi onlar?"

"Pakistan, İran, Irak."

"Aferin çalışmışsın dersini. İşte Amerika'nın eli yakamıza o doktrinle yapışır."

Sustu ve katran karası denize baktı. Denizin kabarıp alçalması korkunçtu, bakamıyordum.

"Cevdet Kara" dedi "onu ilk gördüğüm anı anlatmak için girdim araya. Bana kalırsa politikaya girme sebebi anlatacağım o anda gizlidir. Dinleyecek misin?"

"Evet" dedim.

Bana kibarca oturmamı işaret etti. Rüzgârın, güneşin ve deniz suyunun çürüttüğü hasır koltuklara iliştik. İkimiz karşılıklı aynı anda otururken, popo kısmı delinmiş koltuklar gece uykusunda kontrolsüzce çıkarılan sinir bozucu diş gıcırtılarına benzer sesler çıkardı.

"Cevdet Kara 1950'de babasıyla birlikte buraya gelmişti. Milli Şef, cumhurbaşkanlığının son günlerini geçiriyordu. Şımarık kızlarının Fransız mürebbiyesi, karısı ve her şeye burnunu sokan anası, eşyaları toparlıyorlardı. Cumhurbaşkanı'nın

kalsaydı üzerime şıp diye oturabilecek bütün giysilerini aldılar. Öyle ki banyo etajerinin üzerinde unutulmuş bir tıraş fırçası için yaver mi ne birisi gönderilmişti, taaa Başkent'ten. Cevdet Kara babasıyla beraber köşkteydi. Kim bunlar diye bakmıştım mutfaktaki lomboz deliğinden. Sonra aldı mı beni bir gülme? Çünkü Cevdet Kara kibrit çöpü gibi bir gençti. Hâlâ öyle. O Kıbrıs şeysinde, bu kelime de bana Rasim Paşa'dan emanet, başına taktıkları miğfer fırfır dönüyordu. Babası da göbekli möbekli biri. Ben de bir gece önce kapı arkasından Milli Şef'in kurdurduğu sinema makinesinden Lorel ile Hardy'i seyretmiştim. Gülmemek için yumruklarımı ısırmıştım. Sonra bakmıştım filmi izleyen herkes gülüyor ben de güleyim dedim. Sesim onlarınkine karışır gider. Güldüm. Benim gülmemle Milli Şef tam bir şef edasıyla elini havaya kaldırdı. Koca perdeyi elinin gölgesi kapladı. Bu makiniste "Dur" demekti. Kaldı ki filmin bir yarısında ara verdirmek pek zordu. Yani film bağlamak filan meşakkatli işlerdi. İşte, Milli Şef kalktı, karanlıkta üzerime doğru yürümeye başladı. Bir de sağır derlerdi onun için. Oysa o gerek görürse toprağın altında çalışan karıncaların sesini bile duyardı. Kapının arkasına sindiğim yerde buldu beni. Pek sinirliydi rahmetli. Kendimi filmden hâlâ alamıyor, gülüyordum. Bana, köşkün direklerinden birisine bağlanma cezası vermişti. Sadece başım suyun üzerindeydi. Sabaha karşı çıkan dalga neticesinde bir kova su yutmuştum. Ayrıca bir deniz anasıyla bir avuç gümüş balığı. Neyse efendim, Cevdet Kara'nın babası CHP'den milletvekiliydi ve Menderes'in galip geleceği seçimlere giderken liste dışı kalmıştı. Cumhurbaşkanlığı biter bitmez partisinin başına dönecek olan Milli Şef ile bunu konuşmaya gelmişti. Milli Şef ise içerideydi, bezik oynuyordu ve taraçaya misafirlerinin yanına çıkmaya hiç mi hiç istekli görünmüyordu. Cevdet Kara'nın babası için 'İnsan kasabı' diyordu. Oysa adam adli tıpçıydı. Ne ayıp değil mi efendim? Milli Şef'in bilmediği yoktu. Adamcağızın üniversitedeki ders

notlarını derlediği 'Ölüm ve Şahadet' isimli kitabını bile okumuştu. Onu, muhalif olduğu için liste dışı bırakmıştı.

Şimdi bizim oturduğumuz koltuklarda ayakları yere değmeden, ellerini kucağında kavuşturmuş oturuyordu baba. Cevat Kara da taraçanın şimdiki gibi paslı olmayan korkuluklarına dayanmış, o gün belleğinin bir köşesinde bugün muhtemelen şiir kitaplarının arasında bulabileceğin bir şiiri düşünüyordu. Sanskritçe bile düşünüyor olabilirdi, zira Londra'dan, bu garip dili tahsil etmekten yeni dönmüştü.

İşte böyle. 27 yıl sonra Ali Çoban'ın dikildiği köşede öylece durup kalmıştı Cevdet Kara. Memleketin solu o zaman şekillendi. Kutsal kitaplarda dünyanın yedi günde kuruluvermesi gibi."

Kendimi tutamayıp güldüm. Kutsal kitaplar filan. Hizmetli buna pek alındı.

Cevdet Kara bütün bir gün babasını bekletip sonra uyuyakalan Milli Şef'e haddini bildirmek için mi politikaya atılmıştı? Güzel hikâyeydi doğrusu; Florya Deniz Köşkü'nde taraçanın güneş altında cayır cayır yandığı saatler de dahil olmak üzere bekleyen babanın oğlunun, on yıl sonra Milli Şef'in Çalışma Bakanı olması.

Bunların ne önemi var bilmiyorum. Bildiğim tek şey konu ettiğimiz yıllarda bu memleketin iki seçeneğinin bulunması: Ya sol, ya sağ!

"İkisinin birden olma ihtimali yok mudur? Zira bütün mahlukatların ya solu vardır ya sağı!"

Gariptir, Cevdet Kara ve Ali Çoban yetmişli yılların sonuna geldiklerinde aynı rüyayı görür olmuşlardı. Uydurmuyorum. İkisi de rüyasını yazılmamak kaydıyla bir gazeteciye aktarmışlardı. O yıllarda ikisinin de kapısından girebilen, ikisiyle de söyleşebilen gazeteci bulmak zordu. Gazeteciler de memleketin seçeneği gibi ya soldaydı ya sağda. İşte bu gazeteci Cevdet Kara'nın, "Bir aracın direksiyonuna oturmuş gi-

derken direksiyonu sola kırmak istiyordum...” dediğini hatırlıyordu. Ardından Ali Çoban’ın, “Direksiyonu sağa çevirmeyi fevkalade çok istediğim anda” dediğini. Sonra aynı gazeteci SSCB ile münasebetleri konuşmak için gittiği Büyükelçi’nin “Sizin iki inatçı liderinizi rüyamda gördüm” dediğini hatırlıyordu. Tıpkı bizim bozuk viskiden zehirlenen hizmetli gibi bu gazeteci de Rus Büyükelçi’nin armağanı olan kolonyadan dönme votkadan zehirlendiğinde, bu defa kendisinin bu zehirlenme anında otomobilin direksiyonunda kâh Ali Çoban’ın kâh Cevdet Kara’nın olduğu, kötü kötü rüyalar gördüğünü düşündü.

“Bu memleketi solcu yapmazlar.”

Burası önemli: Numune Hastanesi morgunda yatan Emin hatırlıyor bunu. Emin’i ölür herhalde diye morga kaldırmışlardı. Ölürse yazık olurdu: Devrimcilikte bir arpa boyu yol gitmişti. Konya asfaltı yakınlarındaki tepelikte koca koca kayaların ardında silah atmayı öğrenmiş, partiye adaylık başvurusu yapıp, kod adını almıştı. Ardından bir iki silahlı çatışma, nöbetler, toplantılar. Uzaktan bakınca bu kadar işte. Bir şeyleri değiştirme inancı taşıyan insanlardan sadece birisi. O yıllarda dağlarda tepelerde keçi otlatan nineler bile, “Neredensin?” sorusuna örgüt adıyla cevap verirlerdi. Ya da haritada yerini bilmedikleri köylerden birkaç kişi gelirdi, “Kurduk örgütü” diye.

Herkes kendi cephesinde çalışıyordu. Faşolar hilallerinin bir ucunu memleketin böğrüne batırmak gayretiyle kan dökerlerken, mahallelerin, sokakların, üniversitelerin, okulların hâkimiyeti bir o tarafa, bir bu tarafa geçiyordu.

Babası kulağına “Oğlun devrimci olmuş” söylentisi geldiğinde soluğu Başkent’te almıştı. Siyasal ile Hukuk’un arasındaki yoldan aşağı inerken Basın Yayın’ın duvarının tepesindeki Mahir Çayan ve arkadaşlarından kalma “Ya İstiklal, Ya Ölüm” yazısını göz ucuyla okumuştu pederi. İzlediği bir ti-

yatro oyunundan sonra semtlerindeki mahalle kahvesindeki okey ıstakalarını terk edip *Sosyalizmin Alfabesi*'ni okumaya başlayan oğluna nasihat etmeye koyulmuştu. Babalar ve oğullar romanı olmadan bu roman, bu baba hikâyesinin de defterini dürüp buradan uzaklaşalım!

Evet, şimdi tekrar Cevdet Kara'nın evine dönüyoruz. "Anlatmak çok zor" diyordu İsveç Büyükelçisi. Alışılmadık bir biçimde kadındı. Hem de ne kadın. "Kavak ağacı gibi" derdi Ali Çoban onun için. Buraya nereden geldik: Bu upuzun kadın, 1.98, Cevdet ve Reyhan Kara'nın kedi tüyü uçuşan evinde konuk şimdi. Bir diplomata yakışmayacak biçimde çat kapı geldi üstelik.

Ondan önce Emin'i merak ediyorsanız şunlar oldu: Kafasından çok ayağı anasını ağlatıyordu. O kadar çok hırladı ki morg görevlisi radyosunu kısmak zorunda kaldı, "Adam ölmemiş" diye yerinden fırladı. Buradaki kadar telaşlı değildi aslında. Musalla taşında dirileneni bile görmüştü. Otopsi için neşter vurulduğunda dikileni. Neyse, Emin önce beyin cerrahiye götürüldü. İlk doz Penadur etkisini gösterdi, hastaneden kaçmanın yollarını rüyasında bile olsa, aramaya başladı.

İsveç Büyükelçisi gibi bir kez daha çat kapı dalalım Cevdet Kara'nın evine. Türkler'e benzemişti İsveç Büyükelçisi de, "Bisküviden başka bir şey yemez mi bunlar?" diye düşündü. Böyle düşünmemiş gibi, bisküviler ve çaya teşekkür edermişcesine gülümsedi. Benzerlik işte buradaydı.

"Darbe olacakmış" dedi Büyükelçi.

Çay bardağı dikiş yüksüğü gibi kalmıştı elinde. O haliyle Tagor şiirindeki devi hatırlattı Cevdet Kara'ya. Şiiri kendisi çevirmişti.

"Bu ülke bu noktaya nasıl geldi Bay Kara?"

Ne soru ama! Düşünün bunu 1961'den bu yana ülkesinin değiştirmeyi unuttuğu büyükelçi soruyordu. Cevdet Kara bizim gibi düşünmüş olmalı ki şöyle dedi:

"Bizler kadar siz de bu ülkenin tarihinin tanığısınız. Bizim kadar sizin de bu konuda bir fikriniz olmalı."

Yüzündeki pudra dolu çukurlar gerçekten hayret uyandırıcıydı. Tuhaf bir yeşili olan gözlerini hiddetle kıstı büyükelçi. Gözleri parlak, dudakları gevşek ve sarkıktılar. Cevdet Kara onu karşısında görünce dokunmak istiyordu: "Gerçek mi, değil mi?" Misina kalınlığındaki sarı saçlarından gözlerini alamıyor, asıl endişe verici olanın yüzün bütünündeki ifade olduğunu düşünüyordu. Bu yüzde soyluların yüzlerine bakmayı zevkli kılan o azametli dinginlikten eser yoktu. İyi eğitilmiş hizmetkârların yüzlerindeki vakur itaatkârlık da bulunmuyordu orada; kırış kırış, bumburuşuk, büzüşük bir yüzdü. Böyle düşünen Cevdet Kara'ydı. Her ne kadar şairse de sanki övmekten çok azarlamaya, öpüşüp koklaşmaktan çok kavga etmeye, at binmekten çok sürünüp debelenmeye, dinlemekten çok didinmeye, sevmekten çok nefret etmeye alışık gibiydi. Böyle detaylı anlatıyorum çünkü liderlerinin karakteri, düşünceleri memleketin çoğunluğunun izdüşümüdür. En azından burada.

Şimdi daha heyecan verici bir şeyden söz etmek istiyorum. Büyükelçi çok sonra Başkent anılarını yazacaktı: Güliver Cüceler Ülkesinde. Garip olan Türk diplomasi tarihinin her döneminde bu büyükelçinin hatırlanmasıydı. Şöyle ki; ondan önce yine böyle boylu poslu ve çok nazik bir büyükelçi daha vardı. İkisi aynı kişi olamazdı çünkü diğeri erkekti. 1961'den bu yana görev yapan bu dişi büyükelçinin adı da tuhaftır Orlando'ydu. Yani bir kadın ve sahip olduğu adın İskandinav adı olmaması bakımından.

Bayan Orlando gerçek bir tanık olabilir!

"Bu ülkenin en büyük hatası" dedi Bayan Orlando "bir hatanın varlığından bile söz edilmesinin mümkün olmaması."

"Anlamadım" dedi Cevdet Kara. 1952-1957'de Ankara'da kurdukları sanat kulübü Helikon'da iki lafın biri, "Anlama-

dım" derdi. Bunu İngilizlerden öğrenmişti. Bayan Orlando anlatacaktı ama önce Reyhan Kara'ya dönüp pis boğazlık etti:

"Size İsveç'den tarçınlı, bayatlamayan bisküviler getireceğim." Bu bir paket hediye bisküviyi aklına düşüren şey kendisine ikram edilen bayat bisküviyi çay bardağının içine sokup tatlandırmak isterken kırıp parçalayıp çayın içine boca edivermesi olmuştu. Türkiye'de siyasi manevralar da böyleydi işte:

"Sizlerin yaptığı siyaset, çayınızın içinden çıkarmakta geç kalırsanız parçalanan bisküviler gibi."

Büyükelçi Orlando, Cevdet Kara'nın pek sinirli bir adam olduğunu biliyordu. Onu kızdırmak pahasına siyasetine bayat bisküvi muamelesi çekmişti. Yerinden kalktı Cevdet Kara. Aynı anda bir kedi tüyü bulutu havalandı terk ettiği koltuğunun üzerinden. Hapşırdı Reyhan Kara. İyi dayanıyordu alerjisine rağmen.

"Ali Çoban, ayağımızın altındaki halıyı çekiyorlar, demiş."

Yüzü kütüphanesine dönük duran Cevdet Kara sessizce dinliyordu. Devam etti Büyükelçi Orlando:

"O böyle düşünebilir. Böyle düşünmeli zaten. Ama siz bugün kendinize bağlanan büyük umudun bir hareket haline gelebilmesi için gerekenleri neden yapmadığınızı düşünmelisiniz."

Reyhan Kara çayları tazelemek için boş bardakları topladı. Bardaklar, çay tabakları, çay kaşıkları, teneke tepsi, yüzü kitaplığına dönük duran Cevdet Kara'nın ruh halini tam manasıyla yansıtan sesler çıkardılar. Cevdet Kara nihayet yüzünü hanımlara doğru dönmüştü, cevap vermek niyetindeydi. Bunu hisseden Reyhan Kara donup kalmıştı.

"Ben" dedi Cevdet Kara, "her şeyi yaptım."

Reyhan Kara diz çöktüğü yerden elinde çay tepsisiyle kalktı. Büyükelçi Orlando, onun kutsal bir iş yapıyormuş gibi çay tepsisini göğüs hizasında taşıdığını gözlemledi. Anne-

sini hatırladı. Annesi hemşireydi ve verdiği hizmetin kutsal olduğunu düşünerek hastalarının oturaklarını göğüs hizasında taşırdı. Sonra bütün bu gereksiz düşüncelerden kurtulmak istercesine başını silkeledi. Misina kalınlığında saç telleri hışırdadı.

"Bu halk sizden başka bir çocuk devrimciye hatta bir faşiste bu kadar güvense darbe olmazdı" dedi.

Cevdet Kara yumruklarını öyle bir sıkmıştı ki çelimsiz vücudunun gücü nasıl yettiyse avuç içindeki damarlarına bastırmak vasıtasıyla kan akışını iptal etmiş, yüzü bir anda üzerindeki gömlek gibi mavileşivermişti. Çay getiren Reyhan Hanım kocasını bir kere daha böyle görmüştü: 1977 Niksar mitinginde. Bu faşo Anadolu kasabasına geldiklerinde neredeyse öldürüleceklerdi. Ertesi sabah miting meydanı inanılır gibi değildi. Meydan, Helikon Sanat Kulübü'nde izledikleri Truffaut filmlerindeki gibi bomboştu. O bomboş meydana konuşmuştu Cevdet Kara; morardıkça morararak.

Hiç kimseye yaptığı heyecanlı hitabı bittiğinde geceden karaydı yüzü.

Neyse, Reyhan Kara kutsal kitaplarda kıyameti ilan edecek suru üfleyecek dört büyük melekten birisi olan Mikail gibi hassasiyetle eğildi, çay tepsisini sehpaya bıraktı. Cevdet Kara'da o anda avuç içlerini hiddetle sıkmaktan vazgeçti, rengi ağır ağır normale döndü. Siyasete gökten zembille iner gibi inip çalışma bakanı olduğunda "Kimse benden kuşkulanmasın" demişti. Üç kelimelik manifestosu yerini bulmuş, kimse ondan kuşkulanmamıştı. Niksar'da karışısında bir Allah'ın kulunu bulamazken aynı yılın 4 haziranında İstanbul'da iki milyon kişiye hitap etmişti. Ne gariptir Ali Çoban gelmiş geçmiş en kalabalık mitingi yapacağını sezip çomak sokmuştu: Bizzat kendi aramış, o garip şivesi ve tonlamasıyla, söylediklerini anlayabilmek için yüzünü buruşturan Cevdet Kara'ya, "Sana suikast var" demişti. Cevdet Kara telefo-

nun ahizesine doğru derin bir nefes çekmişti sigarasından. Öyle ki sigaranın ucunda nefesle alevlenen tütünün çıtırtısı gitmişti Ali Çoban'ın kulağına.

"İstihbarat Almanlardan."

Yakın zamanda pek çok defa ölümden dönmüştü. Kendisini öldürmek için her yol denenmişti. Çarşaflı kadın kılığına giren suikastçılar bile! Büyükelçi Orlando'yu kara çarşafa soktuğunuzu düşünün. Suikastçılar işte öyleydi. Şair Başbakanlarının dikkatini çekecek kadar kaba saba hareket eden kara çarşaflı kadınlar. "Suikastların birisinde hayatını kaybetmiş olsa" diyordu sendikacılardan birisi, "soldaki mücadelemiz kolaylaşırdı."

Büyükelçi Orlando böylesine ağır bir ithamda bulunmayıp sadece soruyordu:

"Sizce bu ülkenin geleceğinde işçinin, sendikanın, köylünün böylesine solda olduğu bir dönem daha yaşanabilir mi?"

"Yarını kimse bilemez ama bugün hep vardır" dedi Cevdet Kara.

"Bunu bir yerlerde söylesenize, güzel sözmüş" dedi Büyükelçi Orlando. Sonra duraksadı, kırk sekiz numara, özel yapım, yapan ustanın bunun bir kadın ayakkabısı olduğuna inanmakta güçlük çekerek fazlasıyla süslediği, kiremit rengi, rugan, yandan tokalı, ter emici astarlı ayakkabılarına bakarak düşündü. Düşündüğü şey, Ali Çoban'ın da buna benzer bir sözü olduğuydu:

"Dün, dündür."

Bana sorsalar, dün, bugün, yarın uşakların kullanımına yönelik kategorilerdir derdim.

Dönelim gözlerini ayakkabılarından ayıramayan Büyükelçi Orlando'ya. Bu defa aklına kişisel trajedisiyle ilgili bir şey takılmıştı: Başkent'te kendisine bu kadın ayakkabılarını yapan kunduracının öldüğünü söylemişlerdi. Eskiyordu ayakkabıları. Bundan sonra kim yapacaktı ona kırk sekiz numara kadın ayakkabısı? Yine erkek ayakkabısı mı giymeye baş-

layacaktı? İsveç'ten gelen bakanlardan birisinin "Bende de var bunun aynısından" dediği türden? Yerin dibine sokulası ayaklarını sehpanın altına doğru uzattı. Böylece dikkatini yeniden toplamayı başardı.

"Sizin siyasetten ve hayattan bir beklentiniz var mı sayın Kara?" dedi.

Cevaben, "Ülkemizin ruh halinin sizi de fazlasıyla etkilemiş olduğu kanaatine kapıldım, yanılıyor muyum?" diye sordu Cevdet Kara.

"Sorum ruh halimden değil, merakımdan kaynaklanıyor" dedi Büyükelçi.

"Merak kişisel bir şeydir" cevabını verdi ve ekledi Cevdet Kara, "Konuğumuz olarak şu andaki konumunuz böyle bir soruyu yöneltme cüreti göstermenize neden olmamalı."

Yeter!

Büyükelçi Orlando'da benim gibi haykırmak istiyordu. Beceremedi. Bunun rahatsızlığıyla ayağa kalktı, başı tavana değdi. Ne alçak tavanlıydı şu kooperatif evleri! Cevdet Kara elinde olmadan ürktü. Hakiki deri terliklerini yerde bırakıp ayaklarını havalandırıverdi. Çoraplı ayakları bir kumruya ait masum bir çift pençe gibi boşlukta asılı kaldılar.

Bu ani hareketi Büyükelçi'yi çok utandırmıştı. Etrafı istemeden yıkıp döktüğünü düşünüp huzursuzca çevresine bakındı, süklüm püklüm yerine oturdu:

"Affedersiniz" dedi "darbe olacak söylentileri yüzünden o kadar rahatsızım ki..."

"Onlar darbe yapar, biz de direniriz" dedi Cevdet Kara.

"Gerçekten böyle bir planınız var mı?" diye heyecanla sordu Büyükelçi. Bunu sorarken kolu havada yay çizdi, parmaklarının ucu avizeye değdi. Çayları tazelemekten dönen Reyhan Kara sarkaç gibi sallanıp duran avizeye bakakaldı.

Büyükelçi dev cüssesini eğmiş cevap bekliyordu. Solun tartışmasız tek liderini "ham" yapıp yutacak gibiydi. Kekeledi

Cevdet Kara ve elinde olmadan geri çekildi. Devliğinin, hilkat garibeliğinin utancı karşısında bir kez daha ezilen Büyükelçi arkasına yaslandı. Bu kadar laf salatasından sonra umarım Cevdet Kara'nın söyledikleri gücünü yitirmez. Evet geliyor:

"Ben sadece Trabzon mitinginde yapacağım konuşmayı yazıyorum. Siz geldiğinizde yani, yazıyordum."

Durdu ve gülümsedi Büyükelçi. Ali Çoban ve Cevdet Kara'dan beraberce siyaset yapmasını, uzlaşmasını, devleti idare etmesini bekleyen halk gibi herkesin masum, liderlerin pervasız olduğunu düşündü.

"Bana kalırsa sol hareketin en önemli eksikliği kişiye yönelik olağanüstü ateşli, esrarengiz bağlılıklar içeren, büyük toplumsal hareketler sağlayacak yüceltimlerin bulunduğu..."

"Ben varım" dedi Cevdet Kara.

Sözü kesilen Büyükelçi içini çekti. Bir anda basık tavanlı odanın bütün havası alınmış gibi oldu. Konuğunu uğurlamak için ayağa kalktı Cevdet Kara. Büyükelçi Orlando'nun kusursuz bir diplomat olduğu konusunda bütün Başkent hemfikirdir. Tanık olduğunuz davranışları darbe söylentilerine gerçekten çok üzüldüğü içindi. Öyle dertlenmişti ki birileriyle diplomatik ilişkiler dışında usul usul dertleşmek istiyordu. Kendini biraz rahat hissetseydi, bilseydi ki kendisine bıyık altından gülünmeyecek, su katılmamış bir yurtsever gibi anlatmak isterdi: Türkiye'ye ilk geldiğinde İstanbul Elçiliği'nin balkonundan seyrettiği dağlarda olmak isteyip isteyip de kendisini nasıl Bursa'da buluverdiğini.

Bir çingene kafilesine takılıp dere tepe gezmiş, batan güneş Uludağ'ın üstünde alev alev yanarken haykırmıştı: "Amma da yenilesi!" (Çingenelerde "güzel"i karşılayan bir sözcük yoktur. En yakın karşılık budur.)

Çingenelerin topu birden makaraları koyvermişti. Gökyüzü amma da yenilesi ha!

Dağlar vardı, ovalar vardı, dereler vardı. Dağlara tırman-

dı, ovalarda gezindi, derelerin kıyısında oturdu. Tepeleri surlara, güvercinlerin göğüslerine, sığır böğürlerine benzetti. Çiçekleri mineyle, çimenleri eprimiş Türk halılarıyla kıyasladı. Ağaçlar pörsümüş kocakarılardı, koyunlarsa boz kaya parçaları.

Aslında her şey başka bir şeydi.

Dağın doruğundaki küçük gölü bulduğunda orada gizlendiğini sandığı bilgeliği aramak için kendini neredeyse içine atacaktı; dağın doruğundan çok uzaklarda, Marmara Denizi'nin ötesinde Yunanistan'ın düzlüklerini görüp Parthenon olduğunu tahmin ettiği bir iki çizgisiyle Akropol'ü seçtiğinde (Orlando'nun gözleri müthişti!) gözleri yaşlarla dolmuş ve kendisi gibi inananların yaptığı biçimde dağların haşmetini paylaşayım, manzaraların yüceliği karşısında dilim tutulsun vs. vs. vs. diye dua etmiş. Sonra bakışlarını yere çevirince, al sümbül, mor süsen, doğanın güzelliği ve iyiliği heyecanla haykırmasına neden olmuşlardı; gözlerini yeniden yukarı dikince yüksekte uçan kartalı görmüş ve onun çoşkusunu paylaşmıştı. Yuvasına dönerken her bir yıldızı, her bir doruğu ve her bir nöbetçi ateşini yalnızca kendisine işaret veriyorlarmışcasına selamlamış ve sonunda çingenelerin çadırında kendini şiltesine attığında, bir kez daha, "Amma da yenilesi! Amma da yenilesi!" diye haykırmaktan alıkoyamamıştı kendisini.

İşte Büyükelçi Orlando böylesine çok seviyordu bu toprakları.

"Toprak işleyenin, su kullananın" diyen Cevdet Kara'dan daha çok sevdiğini düşünüyordu bu memleketin topraklarını.

"Darbe olursa, ki olacak" dedi Büyükelçi Orlando, çok duyguluydu sesi, hatta ağladı ağlayacak, "Bu defa çok uzun sürecek. Çok şey değişecek. O kadar çok şey değişecek ki, bu sizin için arı kovanının içine başını sokmadan önce neler olacağını bilmemeye benzeyecek."

"Falcı gibisiniz Sayın Büyükelçi" dedi Cevdet Kara.

Büyükelçi'nin nemlenen gözleri Cevdet Kara'yı teselli edecek şeyler söylemeye yöneltti. O da ne yazık ki şu oldu:

"Belki darbe olacak ama sizi temenni ederim ki Rasim Övün'ün mizacı sert şeyler yapmaya müsait değil. Ben kendimi vakitsiz fırtınalara yakalanmış balıkçı gibi görüyorum. Takalar devrilmeyecek."

"Taka?" diye sordu Büyükelçi Orlando. Hayret, bilmediği bir kelime vardı.

"Tekne yani" dedi Cevdet Kara.

"Yanılıyorsunuz" demekten başka çaresi yoktu Büyükelçi'nin. "Rasim çok kötü bir adam. Bugüne kadar kötülük düşleri kuran sıradan bir adamdı çünkü. Şimdi kendinden geçmiş bir halde bunları yapacak. Hepsi birbirinin faşistliğini ve kötülüğünü tamamlayacak, emin olun." Artık kelimeleri seçemiyordu. Ağlamaya başlamış, Cevdet Kara ile karısı bir gözyaşı sağanağının altında kalakalmışlardı.

"Bu darbenin ruhu gelecekte devletin ruhu olacak."

Böyle söyledi ve gitti Büyükelçi.

3

Gugukcuk, gugukcuk, gugukcuk.

Kumruların sesleri, "Pırrrr" yapıp silkelenmeleri, hayatta olduğunu düşündürdü Emin'e. Sonra duyduğu o ses:

"Bakalım buradan sağ çıkabilecek misin?"

Gözlerini araladı. Ama biraz önce gözlerini aralamadan görmüştü. Dudağının üzerinden kapkara bir hilal sarkan birisi yüzüne doğru eğilmişti. Gözleri iradesi dışında kapandı, hemşirenin yumuşak sesiyle açıldı.

"Neredeyse kafanı bile alçılayacaklardı. Sağ bacağın alçılı ama. Koltuk değneği getirdim. Yarın ayağa kaldırırız seni."

Güzel şeyler söylemiyordu hemşire. Sol bacağını uzatınca

üzerindeki battaniye gelgit suları gibi çekildi; alçılı ayağının ucu karanlıkta yükselen, terk edilip ışığı sönmüş bir deniz feneri gibi battaniyenin ucunda belirdi. Odada kendisinden başka üç hasta daha vardı ve birisi hırlıyor, diğeri inliyor, öteki oralı değilmiş gibi uyuyordu.

"Burası en güvenli oda" dedi hemşire.

Emin gözünü açmayı başardığında güçlü bir flaş çakmış gibi oldu. Tepesindeki floresan açılmıştı. Hemşire serumunu bağlamaya çalışıyordu.

"Neredensin?" diye sordu Emin.

Hemşire başını çevirip odayı taradı ve fısıldadı:

"Dev-Yol"

Serum damlalarını sayar gibi gözünü şeffaf hortuma dikti, "Seninki mücadeleye dahil bir durum mu?"

Cevap vermedi Emin.

"Buraya beni öldürmeye geldiler" diyebildi sadece.

"Yan odadaki refakatçiler pek tipsiz" dedi hemşire. "Ben olmadığımda uyanık kalmaya çalış."

Emin'in işi zordu.

"Çişimi nasıl yapacağım?" dedi.

Hemşire yatağın altından tuhaf ağızlıklı bir kap çıkardı.

"Buna yapabilirsin."

Emin elini kolunu ilk defa o zaman kıpırdattı. Üzerinde kendisine ait olmayan bir pijama altı vardı. Kanlı fanilasını hemen tanıdı. İşedikçe rahatladı.

Hemşire sidik dolu kabı kenara bıraktı.

"Hastabakıcı gelince alır."

Kafasının üzerine sargı bezlerinden bir kafa daha kondurmuşlardı sanki. Pencereden dışarı baktı. Kalorifer dairesinin çatısı, hastaneye bakan apartmanların odunluk olarak kullanılan küçük balkonları, bakımsız arka cepheleri görünüyordu. Pencerenin önündeki kumrular ekmek kırıntılarını yiyorlardı. Burada kumrulara bakan birileri olmalıydı. Emin oda

arkadaşlarına tekrar göz attı. Hiç birisi olamazdı. Daha fazla dayanamayıp uykuya daldı.

Bizim kumrular da karınlarını doyurduktan sonra, su içebilecekleri tüneklerinin yolunu tuttular.

4

Selamet Partisi Genel Merkezi'nin üçüncü katının pencere önünde kumruların su içecekleri bir kapları vardı. Bu kap rüzgârda, fırtınada uçmasın, susuzluktan yanmış kumrular heyecanla alaşağı etmesinler diye tellerle pervaza tutturulmuştu. Kumruların onluk desteler halinde çevrelerine dizilmelerine imkân tanıyacak kadar da geniş kenarlıydı. Kumruları huşu içinde seyreden bir çift göz vardı: Partinin çay ocağını işleten Rıza. Yalnız, doğan güneşe, yağan yağmura gözyaşı dökecek kadar hassas olan Rıza bu düzeneği çok yanlış bir yerde kurmuştu; Genel Başkan Süleyman Tel'in odasının pencere önünde! İtiraz etmişti Süleyman Tel elbette. Her zamanki üslubuyla, kurnazca, vaaz verir gibi. Oysa Süleyman Tel bilmiyordu ki Çaycı Rıza için hiç kimsenin vaazı Hocaefendi'sinin vaazlarının yerini tutmazdı.

Uzun uzun anlatırdı Süleyman Tel, penceresinin önünde neden olmazdı bu kap. Şık takımları içinde, çoğu zaman sadece kol düğmeleri sarı lacivert manşetli gömleği ve en iyi İngiliz kumaşından pantalonuyla. Onun için "Şeriat devletini savunan bir liderden çok Belçikalı bir rahibe benziyor" demişti bir Fransız gazeteci.

"Ku ku ku ku kumrular, en çok buraya konuyor Hocam" derdi Çaycı Rıza. "Hocam" derken "Nerede benim Hocaefendim, nerede dava arkadaşlarının Hocam diye hitap ettiği Süleyman Tel?" diye geçirirdi aklından hiç kekelemeden.

"Bak, sana güveniyoruz, bu odaya rahatça gi-ri-yor-sun, çı-

kı-yor-sun ama" diye söze başlardı Süleyman Tel. Şarkı söyler gibi konuşurdu Süleyman Tel. "Kuşlar mübarek hayvanlar" derdi Süleyman Tel. "Yaptığın sevaptır" derdi de bir türlü o telle tutturulmuş su kabını makam penceresinin önünden sıpıtıp attırtamazdı Süleyman Tel.

Londra'daydı. Hatta dönmüştü, konvoyu Başkent tepelerini selamlaya selamlaya geliyordu. Tavan arasında bıraktığımız Rasim ve arkadaşlarının dönüşünden haberi olmuş, derin bir soluk almışlardı. 6 Eylül'de İsrail'in Kudüs'ü işgalini protesto için Konya'da yaptığı mitingin hesabını sormak istiyorlardı. Neydi o dev Arapça pankartlar, ellerinde sahte tüfeklerle gerilla giysili "Millete değil, ümmete inan" diye haykıran militanlar, İstiklal Marşı çalınırken cüppelerini sıyırıp kıçını gösterenler.

Süleyman Tel'in konuşmasını tekbir getirerek kesen partinin gençlik kolu "Akıncılar" sonunda kelamını söylemişti: "Allahuekber! İran ikinci kıblemiz, Allahuekber!"

Süleyman Tel bu coşkulu kalabalık karşısında kontrolünü yine kaybetmişti. 70'li yıllar kâh Kara'nın kâh Çoban'ın partisine koalisyon ortağı olarak geçmişti. Temelli iktidar için şeriat gerekti. Bunun olabileceğine o anda inanıvermiş, başlamıştı şakımaya. Rasim kendisine getirilen ses kaydını dinlediğinde yerinden fırlamıştı. Ertesi gün televizyon ve radyo duyduklarını gevrek gevrek tekrar etmiş, gazeteler harfiyen yazmışlardı:

"Ah ordu, ah ordu! Süngünün hangi tarafının iş gördüğünü bilmez salaklar mangası!"

Süleyman Tel'in yurda dönmesi önemliydi. Rasim ve arkadaşları süngünün hangi tarafının iş gördüğünü ona göstermek niyetindeydiler çünkü.

Geçelim!

Çaycı Rıza kumrularının su içmeye geleceği saati iyi bilirdi. Şimdi pencere önünde onları bekliyordu. Süleyman Tel

makamında olsa bile girer içeri, dikilir beklerdi. Metafizik bir şey gerçekleşiyormuş, Rıza mistik bir varlıkmış gibi kimse ses etmezdi. Çaycısı orada su içen kumrularını seyrederken Süleyman Tel varsa misafirine, yoksa kendi kendine bütün sırlarını dökmeye, en gizli bilgileri ifşa etmeye devam ederdi. Hiç çekinmez, oralı olmazdı. Misafirlerinin gözbebekleri Çaycı Rıza'ya doğru havalanıverir, Süleyman Tel "Zararı yok" mimiklerinden birisini çakıp sürdürürdü nutkunu:

"İktidar tahtımızı bize Güneydoğu'dakiler yapacak. Siparişi şimdiden verdim."

Çaycı Rıza, duymuyordu, dinlemiyordu. O su içen kumrularına bakarak düşünüyordu:

Kendi Hocaefendi'si ne güzel anlatırdı!

Dertlerinin pençesinde pinekliediği mahalle çayhanesinde, 1972'de memleketi İzmir'de bir adam girmişti içeri. O an, nurlu bir varlıkla karşılaşma anı olarak hafızasına kazınmıştı. Gelen, o vakit Kestanepazarı Kuran Kursu Müdürü olan Hocaefendi'siydi. Çaycı Rıza'nın, her ne kadar kendini nurlu bir varlıkla karşılaşmış hissetse bile, bu vaizi dinlemek gibi bir niyeti yoktu. İster inanın ister inanmayın şimdi inançlı bir adam olarak Süleyman Tel'in makamının pencere önünde sularını içen kumruları seyreden Çaycı Rıza o günlerde dinsiz, imansızın birisiydi. Dinine, yaradanına küfretmekten dilinde tüy bitmişti ve artık dayanamıyordu. Arada sırada uğrayıp eşek sudan gelinceye kadar dövüp elinde avcunda ne varsa aldığı anasının bahçesindeki kör kuyuya atacaktı kendisini. Bu gece.

Vaiz çok dalgın görünüyor, gözlerini yerden kaldırmıyordu. Derken konuşmaya başladı. Rıza ayağa kalkmak, kalkmak ve gitmek istedi. Hocaefendi o gün bir kuşun hikâyesini anlatarak başlamıştı vaazına. Çayhane, pencerelerdeki buğuların damla damla süzülüşünün sesini duyabilecek kadar sessizleşmişti. Buğu damlalarından daha sessiz akmaya başla-

mıştı önce Hocaefendi'nin sonra dinleyenlerin gözyaşları. Yine de ölmekten vazgeçmiş değildi Rıza. Buna rağmen bitene kadar konuşma; fedakârlık, vefa, sadakat, çile, sabır, ümit kelimelerinin son harfi düşene kadar kaldı orada.

Sonra arkasına bakmadan çayhaneden çıktı. Sokak köpekleri bile korkup kaçtılar ondan. Haklıydılar, daha dün gece durup dururken bir tanesinin kafasını ezmişti. Annesinin yoluk bitik bahçesine girmişti. Yaşama dair bir işaret bulabilse inanın vazgeçecekti. Ama fani bedenini dibine gömmek istediği kuyu, uğursuz bir karaltı olarak yükseliyordu taş taş üstündeki bahçede. Bugüne kadar bu kör kuyuya kırk kedi düşmüş, saf anasının içine kırk birincide cehenneme gideceği doğmuş olduğu için kuyunun üzerini bir kapakla kapatmayı akıl edebilmişti. Kuyunun kapağını ittirmesiyle çıkan gürültüyle anası pencerede bitti. Yüreği ağzına geldi kadının ama önce koşup kapıyı kilitledi üst üste. Kilidin her gıcırtısında içi yandı Rıza'nın. Kimse onu istemiyordu. Çıktı tünedi kör kuyunun kenarına. Kedi leşlerinin kokusu başını döndürdü adamakıllı. Bir ara yıldızları görür gibi oldu, gecenin, gece gökyüzünün güzelliğine kapılır gibi oldu, bir an. Hatta ay ilişti gözüne, "Yo-ookk gi dil me mi şşşştir ta oraya" bile diyebildi içinden. İçinden geçirdiklerinde kekelemezken bu defa tutulmuştu yine başkasına hitaben konuşuyor gibi.

Tahmin ettiğiniz gibi işte, tam eşek cennetini boylayacakken Kestanepazarı'nın imamı durdurdu onu. Zaten çayhanedeki duman altı vaazında "Yaşama arzusundan çok yaşatma arzusundan" söz etmişti. İşte ispatı!

Çaycı Rıza o gece Hocaefendi'nin Kestanepazarı Kuran Kursu'nun tek odasından müteşekkil evine konuk oldu. Onu dinledi, ona hizmet etti. Hocaefendi, Işık Evleri hayalini anlattığında kalbi duracak gibi oldu. Cemaatini genişletme arzusundaki efendisi, "Şimdi git, çağırdığımda gel" diye göndermişti onu. Tereddütte kalmıştı Rıza, elini eteği-

ni öpüp ayağına kapanmıştı Hocaefendisi'nin, "Bu medrese ilmini, tekke ahlakını ve kalp hayatını daha başka nerede bulurum ben?"

"Şimdi neyin nasıl olmayacağını öğrenme zamanıdır" cevabını almış ve kendini burada, Selamet Partisi Genel Başkanlığı çay ocağında bulmuştu Rıza.

"Rıza, Rıza yine bitli kumrularını mı suluyorsun Rıza? "

Gelmişti Süleyman Tel.

Partililer peşi sıra gelip doldurmuşlardı makamını. Sonunda ileri gelenlerden birisi, "Biz gelişmeleri beraber mütalaa edelim, izniniz olursa" demiş, partililer anlamamış, "Toplanın salonda, gelip bir iki çift laf edeyim" deyince Süleyman Tel, herkes yer kapma telaşıyla odadan çıkmış, salona doğru koşmuştu.

Partililerin uğultusu su buharı gibi uçup gidince, "Nedir vaziyet?" diye sordu, karşısındaki emektar partiliye.

Ne o? Dünyada kumrulara su içirmekten başka gayesi olmayan Çaycı Rıza'dan saklanacak kadar mühim miydi olanlar? Emektar partili, olacakları kendi aleyhlerine hızlandırmaya ya da durdurmaya Çaycı Rıza'nın bile gücünün yetmeyeceğini düşünerek söyleyeceğini söyledi. Bilmem, tarihi hikâye ederken onu da burada bir kez daha aktarsam mı?

"Paşalar tavan arasında toplanmış."

"Bizim için mi?" diye sordu Süleyman Tel.

Hep böyle yapardı. Söyler söyler, iktidara giden yol alev alınca döner tövbe ederdi. Fırsatını bulsa paşaları öven bir konuşma bile yapabilir, süngünün iş görür tarafı meselesine açıklık getirirdi ama vakit yoktu. İnkârın inkârı, şahsiyet ve ruh halinin yapı taşlarından birisiydi.

"Ali Çoban iktidarına konacağından kuşkulanıp sizi kendi partisinden dışlamasa siyasette bu kadar çile çekmezdiniz" dedi karşısındaki emektar partili. Cüce miydi ne, Hoca'nın karşısındaki koltuğun içinde kaybolmuş kalmıştı.

İslamcıların ülkenin siyasi yaşamında kendilerine bağımsız bir alan açma durumunda kalmalarının biricik nedeni bu olamazdı elbette; Ali Çoban'ın Süleyman Tel'i kendi partisinden...

"Biz önce ahlak ve maneviyat diyoruz" dedi Hoca. Başka ne desindi? Söylemiş söylemiş, emektar partilisi bile gördünüz işte ne kadarını anlamıştı.

"Sonra ağır sanayi hamlesi!" deyiverdi Çaycı Rıza.

"Maşallah" dedi emektar partili, "bizim parti tüzüğünü de ezbere biliyormuşsun sen!" Doğruydu, biliyordu. Kendi Hocaefendi'sinin yanına dönüp "altın nesli" yetiştirmek için neyin nasıl olmayacağını öğrenme vakti olduğunu aklından çıkarmamış, ezberlemişti.

"Ne diyor bitli kumruların?" dedi Süleyman Tel.

Batı düşmanı, hayalperest, metafizik bir kişilikti Süleyman Tel. Dünya büyük bir komploydu onun için. Ortada bir partiden çok kan kardeşi cemaati vardı. "Kendi yurdunda garip, kendi yurdunda parya mı diyor bitli kumruların?" Böyle sordu Süleyman Tel.

Çaycı Rıza dayanamamıştı. Koştu ellerine sarıldı Süleyman Tel'in. Kendi Hocaefendi'sine duyduğu özlemle öptü onun ellerini. Şaşırmıştı Hoca ama severdi el öptürmesini, eteğine kapanılmasını. Karşılarındaki emektar partili de fırsat bu fırsat başlamıştı nutuk atmaya:

"Odalar Birliği'nden demir aldı bu gemiiii. 60'ların sonunda körü körüne batı taklitçiliği yapanların karşısında durduuuu. Dümeni kültürel İslamdan, siyasi İslamcılığa kırdıııı. Partiyi kurduuu. Abdülhamit'i tahtından indiren Siyonistleeeeerrr. Gün gelecek secde edecekleeeerrrrr."

Hoca, karşısında nutuk atanın zavallı ihtiyar başından, saç boyasının paslı kozalak rengine boyadığı kafa derisinden gözlerini alamıyordu. Yine de memnuniyetle dinlemeyi başardı ve "Edecekler" dedi o çocuksu gülümsemesiyle. Gözbebekleri zevkten fıldır fıldır dönüyordu. Yanakları pamuk hel-

va gibi pembeleşmişti. Çaycı Rıza, çömelip kalmıştı dizinin dibine. Evet, Hoca'nın biraz daha konuşması gerekiyordu.

"Birliğimizin oluştuğu günün mana âlemindeki yeri, milli heyecanın birikip birikip coşkun bir deniz halini aldığı bir anda, bu denizi kendi seddinin arkasında zor zapt etmeye başlayan azametli barajın su kapaklarının açılmaya başladığı gündür. Büyük milletimizin çeşitli tesirlerle kendi yolundan saptırılma gayretlerinin hüküm sürdüğü oldukça uzun bir devreden sonra yeniden ulvi ve şanlı tarihi yörüngesi üzerine oturtulması için füzelerin ateşlendiği gündür o gün..."

Kumrular sularını hızla içtiler ve çinko tası gagalamalarına bakılırsa susuzluklarını gidememişlerdi. Buna rağmen Hoca'nın nutuğuna dayanamayıp uçup gittiler. Kumruların kanat çırpışlarıyla sonlandı nutuk. Tavan arasında darbe hazırlığı yapan paşaların huzurunda sonlanacak o güzel, ılık, yumuşak eylül günü devam etmekteydi. Açık pencereden içeri bir rüzgâr doldu.

Peki şimdi ne olacak?

Önce Rıza'nın çay ocağına dönmesi gerekiyor. Kendi Hocaefendi'sinin sesinden kasetleri koyup yüzlerce çay bardağını kaynar sudan geçirecek. Bunun için bir grup partiliye, çıktıkları Almanya seyahatinde bir kasetçalar siparişi vermişti. Çaycı Rıza'nın siparişi geldiğinde, görmek için bizzat aşağı, çay ocağına inmişti Süleyman Tel:

"Bana bak" demişti bir süre önce makam aracının kapısına sıkışıp birinci boğumundan kopan sağ başparmağını sallayarak ve de sesiyle bu sallanış arasında senkronizasyonu tutturamayarak: "O gâvur aletiyle, sakın Allah'a ve düzenine kötü kötü sözler eden şarkıları dinlemeyesin?"

Hangi şarkılardı o şarkılar?

Aralarındaki sessizlikte çay ocağının tıslayan semaveri dillenip söylemişti sanki:

"Batsın bu dünya diyor."

"Yok ben Hooooooocaaaaaaa" diye başlayınca Çaycı Rıza, parlak bir fikir gelmişti Hoca'nın aklına:

"Bu aletlerden biz de alsak, onlara kaydetsek konuşmalarımı, her Müslümanın evine girmiş olurum böylece..."

Size tavsiyem bu anı aklınızda tutmanız. Siyasi tarihi en albenili, en içler acısı, rezaletin daniskası, Kemalistlerin sefertası, cuntacıların lazımlığı, solcuların mezarlığı, tarikatçıların taharet bezi, sağcıların, milliyetçilerin, muhafazakârların, liberallerin beşiğini tıngır mıngır sallayan ülkenin siyasetini dinlerken hatırlayın.

Nerede kalmıştık: Çaycı Rıza ocağına dönüp Hocaefendisinin anlattıklarını dinleyecekti. Ocağa girip çıkanlar onun Hocaefendi'sinin nurlu sesini bir iki duymuş, irkilmiş, oracığa çökmüş ağlamışlardı. İki ayağı bir papuçta, Rıza'nın zift gibi çaylarından bir tane içip adil düzen hesaplarına koyulmak isteyenlerse onun ne dediğine pek kulak asmıyorlardı. Hocaefendi ne olduğunu, kim olduğunu, nerede olduğunu unutmak için kendini bir füzeye binip arşa savrulmuş gibi hissedenlere hitap ediyordu. Yoksa, "Asr-ı saadet, asr-ı saadet bir kere daha ermek ister misiniz o mertebeye ey cemaat?" dediğinde, burnunu çeke çeke kıssalar anlattığında, tarihi misaller verdiğinde, boynunu kopacakmış gibi sallayıp dinin ilahi adalet ve muhasebesinden söz ettiğinde, gözünü bir türlü yerden kaldırıp dünya nimetlerine bakamayan ama dünya nimetlerinden, zenginlikten, varaklı oturaklardan, "Bunun altın saçaklısı var mı?" seccadelerden, zümrüt taşlı tespihlerden de kendisini alamayan Hocaefendi'nin söylediklerinden zerre anladıkları ve hislendikleri yoktu. Sadece bu dünyadan kopup gidiyorlardı o kadar. Sonra kopup gittikleri bu âleme güçlü, iktidar sahibi, paralı, itibarlı dönüveriyorlardı, yine Hocaefendi'leri sayesinde.

Diyeceğim; kumruların makamına tüneyip su içtiği Süleyman Tel'in, Hocaefendi'nin çay ocağında vaaz verdiğinden

haberi yoktu. O da makamında kendi ses kayıtları ile meşguldü. Mikrofonu şefkatlice avcuna alıp, karşısında secde eden kalabalıklar varmışcasına başlıyordu:

"Muhterem cemaat, iman sahibi bacılarım, kardeşlerim. Kalbin gibi evin de, beni buyur ettiğin odan da, nur dolu, iman dolu. Ya dışarısı? Helal bir dünya var mı kapının dışında? Biz talibiz adım attığın her yeri secde ettiğin yer gibi iman doldurmaya, gâvur pisliğinden temizlemeye, sana secde edecek yer açmaya, biz talibiz..."

Böyle işte. Çok sevmişti sesini kaydetmeyi Süleyman Tel. Hayallerini anlatıp durduğu incecik şeritler döndükçe gözünün önünde ağır ağır, daha da coşuyordu. Benzer şeyi Numune Hastanesi'nde bıraktığımız ve şu an bir *Penadur* daha yemekte olan devrimci Emin de yapmıştı. Sosyalizmin abecesini kendi sesinden kaydetmişti. Anlayacağınız herkes iktidara talipti. Ne var ki kimsenin iyi bir planı yoktu.

Evet biz devam edelim: Rıza çay ocağına döndükten sonra, Süleyman Tel yokluğunda memlekette neler olmuş diye biriktirilip hep yapıldığı üzere masasının altına konulmuş gazeteleri aldı. Geçmiş tarihli gazeteler bir kutunun içindeydi. Şimdi hatırlamıştı; kutu, karaborsadan çekilen yetmiş paket *Sana* yağ ile doluydu. Karısı Nermin evde bu yağları bekliyor olmalıydı. Londra'dan alıp direkt havaalanından eve gönderdiği *Burberry's* pardösü ve bir deste eşarptan bile değerliydi bu kutu Nermin için ve işe bakın, partililer onu eve göndereceklerine burada bekletmişlerdi. Vıcık vıcık eriyen yağlar Süleyman Tel'i düşündürdü:

Bu salaklar ordusuyla, tövbe, bunu her düşündüğünde gözünün önüne, secde etmiş insanlar geliyordu. Nasıl iktidara gelecekti?

Yağ bulaşığı gazeteleri açtı, okumaya başladı.

Değişen bir şey yoktu, ne güzel! Hesapladı, Londra'da olduğu süre içinde yüz kişi ölmüştü. Bunların yetmiş beşi ko-

münistti. Geri kalan yirmi beşi sağcı. "Böyle böyle temizlenseler" dedi ve gözünün önünde yine aynı hayal belirdi: Duvarları yosunlanmış hücre gibi odacığında namaz kılan bir genç. Başı doğuştan sağa eğik. Elleri zımparalanmış gibi, sabah ayazında aptes almaktan.

Süleyman Tel her defasında gözleri yaşlı ayrılır bu hayalinden. İktidarıyla birlikte, o genç çıkacaktır namaza durduğu odacığından. Sonra ne olur, bilir misiniz? Hayaller hayalleri tetikler; okul formasının bir parçası olan altı lastik üstü yelken bezinden ayakkabılarla ses çıkarmadan yumuşak pembe kumlar üzerinden, kıvrıla kıvrıla ilerleyen yolu izlerken görürdü kendisini. Sonra eski Fransız mürebbiyesi olduğunu fark ettiği kişiyi görürdü. Acem leylaklarının altında yeşil bir sırada oturur olurdu bu hayalet! Bir elinde güneş şemsiyesi, ötekinde burnunu karıştırıp sonra sümüğünü sıranın kenarına süren küçük kıza hitaben yüksek sesle okuduğu bir kitap.

Tövbe!

Süleyman Tel'in bu hayalinin, tutucu olmayan bir aileden geldiği gerçeğini ortaya çıkardığını umut ederim. Ayağa kalktı. Gidip seslenmeliydi partililerine. Aşağıya inip konuşacağını müjdelemek için bir tertibat yaptırmıştı. Küçük yeşil bir düğme. Ceketini giydi. Yakasındaki tozları silkeledi. Uzun süreden beri ilk defa yalnızdı, hayret! Makamında bir başına kalmıştı. Nasıl oldu da unutmuşlardı onu acaba? Belki bir başına kalmaktan, bütün umudunu yitirmiş gibi tekrar çöktü koltuğuna. Hüzünlendiği, kaygılandığı zamanlar yok denecek kadar azdı. Ama şimdi, bu ülkede özgürlük olmadığını düşünüyordu. İskambil şatosunu bitirmesine az kala, iki papazı başbaşa en tepeye yerleştireceği sırada üfürüveriyordu asker.

Tövbe!

İskambil kâğıtları, papazlar nereden düşmüştü aklına

böyle? Bu ülkede kimsenin özgürlüğü yoktu, doğru. İskambil kâğıtlarını, papazları düşünmeyi günah sayan din miydi bunun suçlusu acaba? Kendisi dahil partisinden hiç kimse başkalarının özgürlüğü için çalışmazdı, bu da gerçek. Onun için başkası, duvarları nemden yosunlanmış odacığında secde eden gençti. Peki Fransız mürebbiyesinin okuduğu kitabı dinlerken sümüğünü oturduğu sıranın altına yapıştıran şımarık çocuklar ne olacaktı? Onların özgürlüğüyle de Ali Çoban ilgilenecekti. Solcularla Cevdet Kara, kafatasçılarıyla Hüseyin Feyzullah. Bütüne bir türlü ulaşılamıyordu böylece. Temel sorun.

Böyle derin düşünmesine müsaade yoktu: Azametli baraj kapağı gibi açıldı kapısı. Puhukuşu gibi başını çevirdi Hoca. Bu milleti ulvi ve şanlı tarihinin yörüngesine yerleştirecek füzeler gibi içeri daldı partililer. Mahcup mahcup bakmakta olan hocalarını sırtladıkları gibi tekbir getirerek, şahadet ederek toplantı salonuna indirdiler. Böyle anlarda tuhaf bir şey olurdu Hoca'ya, çocukluğunda Fransız mürebbiyesinin çaldığı piyanonun sesini duyardı. Tekbir seslerinin üzerini örttüğü bile bakiydi bu frenk ezgisinin. Bozuntuya vermemeye gayret ederdi. Dişini sıkarsa çok geçmeden kayboluverirdi zihnindeki piyanonun sesi. Partililerin getirdiği tekbirleri duyardı yeniden. Kaç kere diyordu sırtlamayın beni böyle diye. Epey yapılı bir adamdı. Allah muhafazası kalmamış daha bu yılın başında ellerinden düşürüvermişti onu partililer. Havada taklalar atarak düşen liderlerini seyredenlerden çevik olan bir iki kişi "Hakkınızı helal edin" deyip paspas olmuşlardı Hoca'larının altına. İki şehit vermişti partisi o gün. Solcu gazeteler, "Partide çıkan bir arbedede..." diye vermişlerdi bu haberi. Sağcı gazeteler, "Parti içi bir kaza..." demişlerdi.

Buna rağmen akıllanmamıştı partililer. "Bizon sürüsünün sırtladığı fil gibi taşıyorlar liderlerini" demişti bir Ame-

rikalı gazeteci. "Ama nereye?" diye sormuştu yine aynı gazeteci. "Bir av olarak mı, yoksa kutsadıkları varlık olarak mı taşıyorlar liderlerini?" diye sormuştu sözünü ettiğimiz gazeteci. Kimse bu ülkede yapılan siyaseti uzaktan bakarak anlayamazdı. Doğru soruları sorsa bile. "Gâvur saçmalıkları işte" derdi Hoca bunlara. Yine de bu manzaraya tanık olan birisi ancak bu kadar yerinde bir benzetme yapabilirdi. Fransız mürebbiyesinin zihninde belirip yok olması gibi, din kardeşlerine "Bizon sürüsü" diyen Amerikalıya hak verir gibi olurdu: Kalabalığın elleri üstünde coşkuyla taşınırken, yılan gibi kıvrılan merdiven boşluğuna akıp gideceğini sanırken.

Bizon sürüsü, fillerini konuşma yapacağı kürsüye yerleştirdi. Ne ayıp! Gözbebekleri bir sağa bir sola gitti. İstanbul'a gösteri yapmaya gelen ve sonradan görmelerden birisinin oğlunun sünneti için İstanbul Hilton Oteli'ne çağrılmış Medrano Sirki'nin Rus palyaçosu, Süleyman Tel'i, Kuveyt emirlerinden birisiyle birlikte lobide görmüştü. Cevdet Kara ile birlikte hükümet kurmuşlardı ve söz konusu Kuveyt Emiri'ne, Kabe-i Şerif'in bir benzerini İstanbul'a yapmayı teklif ediyor, onun "İyi ama Kabe-i Şerif'in içine ne koyacaksınız?" sorusunu geçiştirmeye çalışıyordu. Evet, palyaço onları basın mensuplarına poz verirken görmüş ve sormuştu:

"Who is he?"*

"Şu, gözbebeklerini fır döndürmeyi beceren?"

Bizim palyaço dilini kaşlarının arasına değdiriyor, kulağının –sağ ve sol– içine sokuyor, gözkapaklarını, hay yarabbim nasıl beceriyorsa, kavisli bir güneşlik gibi açıyordu, kirpiklerinin ucundan asılan varmış gibi. İşte bu yetenekteki palyaço taklit edemiyordu Süleyman Tel'in gözbebeklerinin hareketlerini. O gözbebeklerini rakipsiz kılan, kafasının içinden

* İngilizce, "O kim?"

geçenlerdi. Gözbebekleri o saçma düşüncelere, hayallere bağlı iki küçük ağırlıktı sanki.

Neyse işte; Süleyman Tel bakışlarıyla salonu taradı. Birbirlerinin omzunda tavana kadar yükselmiş, Medrano Sirki'nin cambazlarından marifetli partilileri gördü önce. Görülmeyecek gibi değillerdi. Salondaki davetsiz kulakları –çoğu tavanda– tıkamaya yönelikti bu akrobatik hareketler. Ses tesisatı Hoca'nın konuşmaya başlayacağının müjdesini vererek çınladı. Bunun akabinde salondaki uğultu kesildi. Ancak ne olduysa Hoca, "Selamünaleyküm" dedikten sonra oldu. Tavana vantuzlanan partililer genel başkanlarını alkışlamak istediler. Aralarında becerikli olup da ayaklarıyla tutunamayanlar patır patır döküldüler. Hoca devam etti. Sonu gelmezdi can havliyle avizeye tutunup sallanıp duranın inmesini beklemenin. "Allah korudu" deyip devamını getirdi konuşmasının. Böylece kafası kırılanlar bile gözlerinde şimşekler çaka çaka dinlemeye devam ettiler Süleyman Tel'i.

"Yolumuz uzun ama her inançlı insan gibi sabrım var benim" dedi, bütün salon iç çekti, çile çektiklerini hatırlayıp kederlendi. "İktidarımız iktidarların iktidarı olacak" dediği anda partililer çoktan coşmuştu. "Komünizme geçit vermeyen Amerika askeri diktayı gerekli görüyor." Salondan ses çıkmıyordu. "Bunlar komünistleri zapt edemezler!" Canı gönülden tekbir getirdi salondakiler. Hocanın gözleri usulca taradı salonu. Nefesten, terden, soluktan görünmez bir su yükselivermişti sanki. İki elini açtığında kulaç atar gibi hissetmişti kendisini. Kötümserlik karakteri değildi ama yine o duvarları yosunlanmış odasında ibadet eden genç hayali belirmişti gözünün önünde ve sormuştu sanki usulca: "Hani, nerede iktidar?"

"Bir kere daha yıkacaklarsa ocağımızı, yıksınlar" dedi Hoca. Partililerinin gözleri önünde teslim olmuştu.

"Onlar yıkar, biz kurarız!
Onlar yıkar biz kurarız!
Onlar yıkar biz kurarız! "

Perde perde yükseldi sesi. Tarih onun mücadeleci olmadığını size gösterecek. Şimdilik sadece şunu söyleyebiliriz; "Darbe olacağına o da inanmıştı."

Konuşmasını bitirdikten sonra bizon sürüsünün sırtında odasına kadar çıkarılmayı reddetti. "Gidin" dedi onlara, "evinize gidin." Partisi bir kere daha kapatılacaktı, belki kendisi de asılacaktı. Odasına çıktı. Pencerenin önüne dikildi. Hayret, Çaycı Rıza bitli kumrularının su tasını söküp götürmüştü. Parti'deki yardımcısını çağırdı. "Kıyıda köşede ne varsa toparla" dedi ona. Hâlâ pencereden bakıyor, bir taraftan da bitli kumruların artık gelmeyeceğini düşünüyordu. "Ne önemi varsa" diyordu öte yandan "askerler gelecek ama hangi taraftan?" Masasının altındaki *Sana* yağ kutusunu çekti, çıkardı, kucakladı. Yardımcısı hamle etti. "Ziyanı yok" dedi. Tiril tiril takım elbisesini yağlayıp batıracak kadar üzgündü. Kafasının içinden geçenler aşağı yukarı şöyleydi: Bu ülkede siyaset yapmak, bir köpeğin kuyruğunu kovalaması gibi bir şeydi.

Çaycı Rıza, Süleyman Tel'in ayak seslerini duyup toparlandı. Sonra arkasından bakakaldı. Omuzlarını düşürmüş, ayaklarını sürüye sürüye gidiyordu Hoca. Ocağın altını kısmayı unutmuştu. Neredeyse yağmur yağacaktı küçük çay ocağına. Elindeki pusulayı bir kere daha okudu. Doğru mu okuyordu?

"Gel Rıza" diyordu Hocaefendi'si, "vakit tamamdır."

O güne kadar kumrular arasında görmediği bir kumrunun ayağına bağlı gelmişti bu küçük not. İçinde kumruları sulamasını söyleyen o his, sonra pembe bir pençeciğe iliştirilmiş gelen bu müjde. 11 Eylül 1980 günü İzmir Kestanepazarı'na doğru yola çıktı Çaycı Rıza.

5

Kumruların Başkent'te alıştığı bir tünek daha vardı. Akşamüstü yine Oran Sitesi'ne doğru kanat çırparlardı. Hatta onları aynı gün bir kez daha gören Cevdet Kara, başını daktilosundan, yazdığı Trabzon konuşmasından kaldırıp bir kere daha Eşini Arayan Kumru şiirine meyletmişti. Anlaşılan o gün, başlığından başka şiirin hiçbir dizesi gün yüzüne çıkmayacaktı. Kumrular gökyüzünde kum taneleri gibi saçılıp yeniden toparlandılar. Bu defa Cevdet Kara'nın komşularından birisinin balkonuna tüneyecekler ve açık balkon kapısından içeri, duvardaki bir portreye bakacaklardı. Kumruların duvardaki fotoğrafı seyreder halleri gerçekten ilginçti. Duvarda asılı fotoğrafa gelince: Kapkara püskül püskül kaşlar, iri, çirkin, şeytani kulaklar; dişleriyle alt dudağının içini ısırıyormuş gibi duran, sımsıkı kapalı ağız; burun üçgeninin geniş tabanından ağzının kenarlarına varan iki kara nokta; ışıksız iki çukurun içinde gözleri ve kara mürekkeple yapılmış saçlar. Fotoğrafın göstermediği bir şey daha vardı; ensede, meme başını andıran bir et beni.

Rüzgârla şişen tül perde yumuşakça söndü. Sanki bize güzel bir şey gösterecekmiş gibi de açıldı. Şimdi gördüğümüz –kumrularla beraber pek tabii– duvarda asılan fotoğrafın aslı: Hüseyin Feyzullah. Mide ekşimesinden mustarip, partiden erkence çıkıp evine gelmiş. Biraz istirahatte bulunacak ya da bu bir bahane. Evet bu bir bahane, kafasını toplayacak. Kurt gibi uluyor partilileri ve o uğultu kötü bir koku gibi zihnine siniyor Hüseyin Feyzullah'ın. Bir el hareketiyle susturabilse keşke onları. Oysa her uzattığında ellerini ve ellerinin alameti farikası olan şey vuku bulduğunda, birer kurt başına dönüştüğünde elleri, daha fazla uluyor partilileri. Kendi hallerine bırakıldığında tekinsiz bir sürü! Örgütündeki insan malzemesine karşı itimatsızlığı çok açık. Eski bir as-

ker olarak, "Sizleri Türk insanının örneği olarak görmek istiyorum. Ciddiyetinizi muhafaza etmeli ve cıvımamalısınız" diye gürleyişi bu sebebten.

"Kurt gibi uluyamıyor bunlar!" dedi beraberinde gelen iki partiliye. Zihnine sinen kurt ulumalarını dinlerken usuldan.

"Fil gibi böğürüyorlar" dedi ve güldü sonra. İki genç partili de gülmüştü liderleri gülünce. Hüseyin Feyzullah'ın karşısında ayakta duruyorlardı. Onu dinleyebilmek, daha doğrusu dediklerini anlayabilmek için bütün dikkatlerini liderlerinin beyaz çoraplı ayaklarında toplamışlardı. Ayaklar da bunu hissetmiş gibi kıvrım kıvrım kıvranıyorlardı:

"Nerede benim terliklerim?" diye gürledi Hüseyin Feyzullah.

Karşısındaki iki partili genç bir kabahat işlemiş gibi gözlerini başka bir şeye dikmek istediler, başka bir şeyi seyretmek. Onlar da balkon korkuluklarına tünemiş kumrulara baktılar. Bu ülkenin tarihinin tanığı bitli kumrulara. Derken genç bir kadın, elinde kapkara kocaman, altı kösele, üstü deriden, terlik ayakkabı arası bir şeyle içeri girdi. Kadın sürekli gülümsüyordu. Elleri kocasının terliklerinin içinde kaybolmuştu, hatta terlikler eldiven gibi, dirseğine çıkacak kadar koluna geçmişti. Komünistlerin dedikodusunu ettiği, yarısından fazlası demir dolu, kırk sekiz numara, özel yapım terlikler bunlar mıydı? (Kim yapmıştı acaba?)

Bizim bitli kumruların ne yapacağı belli olmuyor, uçup gidiverdiler işte. İki genç partiliyi liderlerinin sırrıyla baş başa kalmış gibi mahcup bıraktılar böylece. Liderlerinin genç karısı Sevval içeriden kocasının palasını getirse, kıldan ince boyunlarını uzatırlardı. Hüseyin Feyzullah'ın aslında otuz altı numara olan ayaklarını görüvermekten dolayı, ne kadar mahcuptular. Söylentilerden birisi, 1944'de henüz teğmen iken, Sovyet ajanlarına karşı mücadele etmekten başka suçu olmayan liderlerinin korkunç bir işkenceye tabii tutulması

neticesinde ayak parmaklarının kangren olup kesilmesine dairdi. Hüseyin Feyzullah'ın ayak numarasını otuz altıya indiren şey bu olabilir miydi? Sevval çocuk mezarına benzeyen terlikleri kocasının ayağına bırakırken partililerden birisi beyaz naylon çorapların içinde basbayağı ayak parmaklarını gördüğünü sandı. Yoksa komünistlerin iddia ettiği gibi işkencede kaybettiği sadece bir-iki tırnağı mıydı?

Gürler gibi bir ses çıkardı Hüseyin Feyzullah. Böylece sakıncalı şeyler düşünmekten alıkoydu genç partilileri, ülküdaşlarını, yavru kurtları. Gök gibi gürleyen liderlerinin ayakları doğuştan kız ayağı gibi olamazdı ya!

"Kurt gibi uluyamıyor, fil gibi böğürüyorlar!" derdi Hüseyin Feyzullah partilileri için. Simgeleri uluyan bir kurt idi. Soylarını anlatan efsanedeki kurt, bir başına kalmış bebeği emziren ve üreyen kurt. Şu bir gerçek ki filleri kurtlardan daha çok severdi Hüseyin Feyzullah. Bunun nedeni Hindistan'da sürgünde kaldığı yıllardı. Begüm adında bir fili vardı, onun sırtında dünyayı dolaşmak isterdi. Mihrace gibi başını sarmaktan çekinmez, Begüm'ün sırtında sallana sallana gezer dururdu. Dünyayı unuturdu desem yalan olmaz. Geri döndüğünde yapacaklarını planlardı, zira kariyeri açısından her şey sarpa sarıyordu: 27 Mayıs Cuntası'nın mutabakat çerçevesini zorlamaktan hareketten tasfiye edilmiş, aynı yılın kasım ayında kendisini Delhi'de bulmuştu. İşte, Kurt Partisi, başı paulownia yapraklarına değe değe, muz dallarından örme semer kıçını kaşıya kaşıya dolaşırken belirmişti zihninde: Irkını öven bir hareket, kendisini sürgüne gönderenlere verilecek bir cevap olurdu. Begüm'ün sırtında gibiyiz, sallantıda fikirler: Doğrusu, politik arayışlarında 27 Mayıs ilkeleri doğrultusunda hizmet etmek vardı.

Gök gibi gürlemeyi doğada yaptığı bu gezintilerde öğrenmişti; gökyüzünü dinleye dinleye, can sıkıntısından taklit etmeye çalışarak, bir olmadı, iki olmadı, sonuncusunda başara-

rak. O gök gibi gürlüyor, Begüm sevinçle böğürüyordu. Karlarla kaplı bir ormanda dolaşsalar çığ düşürürlerdi. Hindistan da yağdı yağacak bir gökyüzü de aynı tehlikeyi taşırdı. "Gökyüzünü çatlatacaksın sahip!" böyle sesleniyordu etrafında kaçışan dilenciler, boş arabalarını arkalarında sürükleyen çekçekçiler, sırtında bir muz dağı taşıyan hamallar, kafeslerindeki maymunlarla yeni bir gösteri yerine doğru yola çıkmış şaklabanlar. "Sus!" diyorlardı, "Sus sahip, göklerdeki kulak verecek kimdir yeryüzünde beni taklide çalışan?" Dedikleri gibi de oldu. Zaten herkes başlarına gelecek felaketi anlayıp tabanlarını patlatırcasına en yükseğe çıkmaya, koşmaya başlamıştı. Bebek fil Begüm bile kötü bir şeyler olacağını hissedip böğürmeyi kesmişti. Yağmurun ilk damlası kuyruğunun ucuna düştüğünde çıkabileceği yükseltinin yönünü kestirmeye, sık ağaçlar arasından bebek olsa bile yine de geniş olan gövdesini geçirebileceği bir yol bulmaya çalıştı. Maymunlarıyla o mevsim verdiği meyveler osuruktan beter kokan Meğape ağacının tepesine kadar çıkmayı beceren, "Ya sahip" diyor içinden, "o bebek filin sırtına binmen bile münasebetsizken..."

Gerisini biz getirelim: Şu yaptığına bak Hüseyin Feyzullah!

Yağmur damlaları küçük bombacıklar gibi yere düşerken bizimkisi gelip geçici bir yağmura yakalandığını sanıyordu. "Korkaklar nasıl da ağaçlara tırmandılar?" Şunlara bak! Bir de maymunmuşcasına Meğape ağacının meyvelerinden atıyorlar. Düştüğü yerde bir okka bok gibi dağılan ve gerçekten boka benzeyen Meğape meyveleri. Hüseyin Feyzullah bunu ayıp ve terbiyesizlik olarak görüyor. Ne yaptığını sanıyor bunlar? Hem bu meyvelerin lekesi de ne lekeymiş, yağmur başından aşağı kova kova dökülür gibi yağarken bile akıp gitmiyor. Hüseyin Feyzullah giyimine kuşamına karşı her zaman özenli olmuştur. Hindistan'da sürgünde olmasına,

radyoda yaptığı ihtilal konuşması rüyalarına girmesine, sonra uyanıp kendisini gürleyen bir albay olarak değil de yer döşeğinde kıvrılmış bir sürgün olarak bulmasına rağmen, kalın kaşlarını tarayıp, tenini yağlarla ovup, saygı görecek bir kasta mensup Hintli gibi giyinirdi. Hatta çok özendiği için başlık taktığı bile olmuştu. Nitekim gökyüzünün bir çadırmışcasına yırtılıp boşaldığı günde başlığı vardı, yaşadığı yerin epey uzağında gezintideydi çünkü. Afyonundan güçlü bir nefes çekip onu yavru filinin üzerinde dolaşırken görüp "Ülkesinin kirli çamaşırı değil mi bu?" diye soracak, gözü kararmış adamlar yoktu ortalarda: "İyi de neden bizim başlığımızdan takmış bu sürgün Türk?"

Yağmurun şiddetiyle açılıp saçılmıştı başlığı. Vaktiyle İngilizlerin ağaçlandırdığı bir alanda olmalarına rağmen, ağaçsız, çıplak yamaçlardan akıp gelen sel hızını kesmemişti. Begüm'ün hortumu beyaz köpüklü suyun üstünde görünmez bir ele asılmış gibiydi. Zavallı yavru fil hayatta kalmak istiyordu. Hüseyin Feyzullah da. Allah'ın belası Meğape ağaçlarından hiçbirisi kendisine el vermiyordu. Uzun gömleğinin, bol pantalonunun bir ucu tek bir dala takılmadan çamurdan bir girdabın içinde dönüp duruyordu. Su öyle ağırlaşmıştı ki kendisini dibe çektiğinde cehenneme girdiğini düşündü. Elbette hayattayken yerinin cehennem olabileceğini aklından geçirmeden yaşamıştı.

Suyun dibinde neler vardı neler, incecik bilekli orospuların çamurdan heykelleri, sele tam domalmışken yakalanmış güzel oğlanlar ve onların hazır ola geçmiş, kürk don giymiş gibi kıllı kıçlı sadık müşterileri, kanatlarını açmış azametli kartallar, şehrin en zengin adamının çocuk karısı; kat kat sarilerinin içinden başını kundaktaki bebek gibi çıkartmış; annesi tarafından ipek mendile tavuk kanı bulaştırılarak adet gördü diye kocaya verilmesine, çocuk olmasına rağmen yetişkin bir kadının başına gelebilecek şeyleri yaşayıp o şey için-

den çıktığında ve çelimsiz vücudunun ateşi söndüğünde ve titremesi geçtiğinde, bir kaplanla boğuşmuş, hayret nasıl olduysa sağ kalmış gibi hissediyorken kendisini, soluğu ve nabız atışları normale döndüğünde, kanaması durup apış arasındaki kan kuruduğunda, her şeyin geçip bittiğine inandığında uykuya dalmak üzereyken ve bunun için bir bebek gibi başparmağını ağzına almışken olanlar olmuş, sel, kel bir yamaçta yükselen evi önüne katıp sürüklemişti. İyi de bu küçük kızın cehennemde ne işi vardı? Hüseyin Feyzullah aynı şeyi kendisi için düşünüyordu. O zamana kadarki günahları onu ancak cehennemin kapısına getirmeye yetecek güçteydi, onu içeride ağırlatacak günahlar sürgün dönüşü başlayacaktı. Ayrıca ben onun yaşamak isteyeceğini sanırdım. Öldüğüne ne çabuk ikna olmuştu?

Bu ülkenin tarihi için o bize gerekli.

Şimdi Hüseyin Feyzullah'ı bu çamur deryasının içinden çekip çıkaralım. Şiddetle kabaran çamur selinin üzerinde bir mağaraya doğru sürükleniyor. Sürüklenmek ne kelime, sanki bir el tam da bizim aklımızdan geçtiği gibi onu bu çamur selinin içinden çekip çıkarıyor. Çamur seli çikolatalı bir kek gibi kabarıverse ve bizim Hüseyin Feyzullah'ın düştüğü mağarayı dolduruverse inanın bugün hayatta olmazdı. Ama kurtuldu. Üstelik kendi ağzından hiç duyulmamasına rağmen kurumuş çamurlarını yalayıp temizleyen ve ona bakan kurt efsanesiyle birlikte. Yukarı Delhi'de kurt varsa olabilirdi pek tabii. Irkçılık, kafatasçılık çoktan kanına girmişti. O mağaradan demokrat olarak çıkmasına şaşardım. Söylenen odur ki oradayken, hayatta kalmışken kurmuştu partisini. 11 Eylül 1980'de akşamüstü, ucu doldurulmuş kırk sekiz numara terliklerinin içine gömdüğü ayaklarına bakarak ne halt edeceğini bilemediği partisini.

Irkını yükseltmek isteyen her liderin böyle bir partisi olmalıydı: Gece gökyüzünde yol gösteren hilali, kana bulayıp

ters çevirip dudaklarının üstüne asmış bir yiğitler ordusu vardı onun! Kıtır kıtır kesmişlerdi komünistleri. Şükür bu savaşlarında devlet, hak, hukuk, adalet yanlarındaydı. Çoğu zaman yani. Bazen birkaç solcu engel olarak çıkabiliyordu karşılarına ama kana doymayan yiğitleri yedişer yedişer kaldırıyorlardı ortadan.

Şimdi uçan kuşun haberi vardı Rasim Ötür ve diğerlerinin tavan arasında toplandığından. Hüseyin Feyzullah darbenin hangi taraftan geleceğini anlamaya çalışıyordu. "Bıyık bana yakışmıyor" diye düşündü. Yakışsa faşoluğun bu mutena nişanını tereddütsüz sallandırırdı dudaklarının kenarlarından. Fazlasıyla şişkin bir üst dudağı vardı. Hem bıyık gözlerinin baykuşi ifadesini bozardı. Bu gereksiz şeyleri düşünerek kafasında darbeye yer açamadı. Birkaç gün saklanacaktı ya da hep saklanacaktı. Partiden öte bir hareketin başındaydı ve korkusu, darbeciler muvaffak olduklarında bugün alınlarından öptüğü yiğitlerinin, kendisinin yokluğunda birer Bizans evladına dönüşmesiydi: Gevşek, laubali, dedikoducu, fitne, fesat, terbiyesiz, sır saklayamayan, rasgele laf söyleyen, işte daha siz sayın sayabildiğiniz kadar.

O sadece, "Kimse cıvımasın!" dedi. Midesi ekşimişti. Karşısında dikilenler kafası en fazla çalışanlardan ikisiydi. Gözlerinin içine baktı:

"Emanet olan davayı kucakladım. Ardıma bakmadan yürüyorum. Davaya katılıp ihanet edeni vurun. Ben edersem, beni de vurun!"

6

Bir sahana yumurta kırılmış gibi oldu.

Kırmızı ışıkta durmuştu Pertev. Hüseyin Feyzullah'ın balkonundan dönen kumrular da aracının ön camına pislemişlerdi.

Birkaç ay önce askerlerle yaptığı bilgilendirme toplantısını an be an hatırlamaya çalışıyordu. Hangi soruyu ne zaman sormuşlardı? Kafasının içine pislemiş gibi oldu kumrular. Acıktığı için de, sahanda güzelce eritilmiş ve biraz da yakılmış tereyağının içine kırılmış bir yumurtayı aklına getirmişti bu. Ayrıca rejimdeydi. Hem Şermin'in zoruyla hem de zorlayan kalbinin. Zaten çalışmaktan yemek yemeğe bile vakti yoktu. Bayat bir yumurta gibi dağılmıştı kumruların marifeti. Önünü göremeyecekti neredeyse. İndi arabadan. Hiç tereddüt etmeden kolunun tersiyle temizledi bu pisliği. Aklı sonradan başına geldi. Şermin pasaklılığı yüzünden öldürecekti onu. Sahanda bir yumurta ve ceket kolunun sabunlu suyla silinivermesi için anacığının evinin yolunu tuttu. Şermin asıl bunun için öldürebilirdi onu.

Anneciğinin evinin yolunu tuttuğunda gizli saklı bir iş yaptığı fikrine fazlasıyla kaptırmıştı kendisini. Sinsi sinsi güldü. Neredeyse gencin birisini ezecekti: Karşıdan karşıya geçen, omuzlarında siyah keçe bir pelerin, kafasından kanlı sargı bezleri sarkan, koltuk değnekli bir genç. Göz göze gelmeseler Pertev onun genç olduğunu anlayamayabilirdi.

Hastaneden kaçmayı başaran Emin bu!

"Bir araba çarpması eksikti" diye geçiriyor içinden.

Pertev öyle telaşlanıyor ki çarptığını düşünüyor. Çarptığını ve Emin'i o hale kendisinin getirdiğini. Yine de soğukkanlılıkla iniyor aracından. Çarşaf gibi mendilini açmış, ensesini kurularken, "Genç, dikkat et yahu!" diyor.

Emin kaldırımın kenarında duraksıyor. Bu laf üzerine değil. *Penadur*'lu kafası, sağlam ayağına, koltuk değnekli koluna o küçücük kaldırımı çıkacak emri veremiyor bir türlü. Kolay değil, siz Çaycı Rıza'nın su buharıyla dolu çay ocağında pineklerken, Süleyman Tel'in ağır sanayi hayalleriyle çoşarken, Hüseyin Feyzullah'ın Begüm'ün sırtında sallana sallana dolaşmasını izlerken, Emin, kendisini hastane köşesinde kıstıran faşolardan yakayı kurtarmaya çalışıyordu. Bu kaçışta son

hatırladığı, yerden üç kat yükseklikte, koltuk değneğini koluna geçirmiş, yarasa gibi duvara yapışmış kaldığı andı. Öncesi de var tabii: Duman gibi süzülmüşlerdi yattığı odaya. Gelmeleri iyi olmuş, Emin'i, ayrıldığı örgüt arkadaşlarının, kafasını demir çubuklarla ezme hatırasından kurtarmışlardı.

"Bizimkiler değil sizinkiler delmişler ha seni?" diye sormuştu faşolardan birisi. Başucunda dikiliyordu. Sigara sinmiş giysilerinin kokusunu duyuyordu Emin. Ellerine tütün kolonyası sürmüş olmalıydı, iplik iplik o kokuyu da içine çekmişti. Beyninin koku alma köşeciğinde hiçbir şey olmadığını düşündü. Tütün kolonyası kokusu annesini hatırlatmıştı, ne garip. Demek hafızası da yerindeydi. Sadece yakın zamanı değil, uzakta kalmış olanı da kaybetmemişti. Elinde değil, o koku Emin'e korkusuzluk vermişti. Faşo'nun dayadığı silahı, anacığının ateşini ölçmek için ağzına yerleştirdiği derece gibi görmesi bu sebeptendi.

"Biz de adam deliyoruz ama biliyorsun tek atışta" diyordu Faşo.

Nasıl duyabiliyordu Emin onu? Kulak zarının bir tanesi patlamıştı. Şimdi orada gürül gürül akan bir çeşme vardı. Uğultulu bir mağara. Buna hep şaştı. Odadaki hastalardan bir tanesi uyanıktı, yatağında oturmuş el radyosunda kanal arıyordu. O parazitli sesi de, sonrasında çalan şarkıyı da duyuyordu. Ağzına horozu kalkık silah dayanmış adam olarak! Diğerlerinin bunun farkında olmamasına şaştı. Başkaları benim yaşadıklarımı nasıl bilmez? Bu elzem soru yakasına ilk defa o zaman yapıştı.

Şakası yok, Faşo onu vurmaya niyetliydi. Vursaydı elini kolunu sallayarak çıkar gider, yakalanmaz, tutuklanmazdı. Yakalansa ve tutuklansa da bir şey olmazdı. Ayrıca Hüseyin Feyzullah'ın gözüne girmek için daha fazla leş gerekiyordu. Ama doktorlar geldi. Doktorların gözü önünde de olabilirdi bu, Faşo'nun yan odada yatan doktorların ilgisine muhtaç babası olmasa.

"Biz yine geliriz ziyaretine kardeş" dedi bizim Faşo.

Odadan çıkarken de; "Kimsesizin teki zavallı" dedi. Doktorun gözünün içine baka baka.

Sonrasında Emin, buraya kadarki hayatının en büyük hünerini gösterdi: Hayalet gibi süzüldü odadan. Bir an öldüğünü bile düşündü. Ne mutlu, artık öte dünyada olduğunu. Sidik kokulu koridoru karaltan *Penadur*'lu kafasıydı gerçi ama o bu dünyadan öte dünyaya bağlanan boş, loş bir koridorda yürüdüğünü varsayıyordu; duvar dibinden, yavaş yavaş... "Kurtar beni yarabbim!" diye bağıran gebeler, "Al canımı" diye inleyen ihtiyarlar. Herkes ölmek istiyordu, ne mutlu o ölmüştü! Emin, işkencede geçireceği günlerden, Mamak Cezaevi'nden, uzun uzun anlatacağım tünel kazma serüveninden çok şimdi konu ettiğim o anı unutmaz, unutamaz. *Penadur*'lu kafa normale dönse, koridorun floresanları yansa, şiş ayaklarını sürüyen hemşireler odalara girip çıksa, beline kadar boka batmış hastalardan biri bezgin refakatçisinden kaba etine çimdik yese ve sorulsa Emin'e; "Neredeydin?" Hiç kuşkusuz: "Bu dünyada değildim" derdi. Koridorun diğer bir ucunda faşoların telle boğup kurşunladığı, kendisinin öğrenci evlerinde kaldığı TİP üyesi yedi genç arkadaşını görmüştü. İşaret buydu: Katilimiz peşinde.

"Yaşamak istiyorum" dedi Emin.

Gözüne koridorun diğer ucunu, koyun gibi boğazlanmış yedi arkadaşının dizildiği ışıklı yeri, öte dünya olarak kestirmişti. Daha oraya vardı. Tam olarak ölmediğine, eşek cennetini boylamadığına sevinip ardı sıra duyduğu fısıltıya kulak verdi. Koltuk değneklerinin tekini öyle bir savurdu ki peşindeki Faşo bunu beklemiyor olmalıydı. Faşo'nun kafası küçük bir oyun topu olmuş karşı duvara çarpıp çarpıp geri dönüyordu. Vuruşların bir tanesinde koltuk değneği kırıldı. Emin de bunun üzerine bir top olarak hayal ettiği kafayı yere gömme uğraşına girdi. Ya bunu yaptığı kafa, ya da hastanenin kirli

beton zemini çatladı. Ya da her ikisi. Kendi kafası da bir an berraklaşır gibi oldu. Şunu düşünmüş olabilir mi acaba? Hani karate kursuna gidiyordu bu Ülkücüler, komando gibi yetiştiriliyorlardı. Kaldı ki kendisi de bir toplantıda bedensel çevikliği sağlamanın yollarını önermişti. Bıyık altından gülmüş "Zihinsel çeviklik kafi" demişti örgüt ağabeyleri.

Emin ortalığın sessizliğine şaştı şaşmasına da karşıdaki odadan olan biteni dişsiz ağızlarını dehşetle büzmüş izleyen hasta ihtiyarları ve elleri dizlerinde ibadet eder gibi oturmuş canı sıkkın refakatçileri görünce ortalığın hiç de süt liman olmadığını düşündü. *Penadur*'lu kafayla neyi ne kadar düşünebilirse. Perdesini çekip birilerinin kurşunlanıp ölmesine sesini çıkarmayan halk, siyasi, politik ve toplumsal kargaşada zerre günahı yokmuş gibi olan biteni seyrediyordu. Her zaman her yerdeydi ve her şeyi görüyordu halk. Sadece fazlasıyla korkak, tanık olduklarını hiçbir şeymiş gibi izleyen, kafa karışıklığından başucunda hastabakıcı tarafından alınmayı bekleyen ördekteki idrarını bardağına boşaltıp afiyetle içen ihtiyar hasta gibi şuursuz ve ruhsuzdu halk.

Geçelim şimdi bunları! Kafası taze yumurta gibi çatlayan Faşo'nun yandaşları merdivenlerin başında, koridorun ucunda göründüler. Yeri değil ama, Emin daha kaç yaşında biliyor musunuz? On dokuz. Parasını verip bir kadınla yatsa bile, o da dört kere, hiç sevgilisi olmadı. Daha âşık olmadı. Koridorun diğer ucunda tekrar beliren yedi hayalet genç için de öldüklerinde durum aşağı yukarı böyleydi. Yaşamak; aşk, seks ve tatlı şeylerse eğer, bu çocuklar hiç yaşamadı. Ama bir inancı olmaksa yaşamak, çok uzun bir hayatları oldu. Evet, bunları da geçmekte fayda var! Emin pencereden aşağı sallandırdı kendisini. *Penadur* sayesinde kanatlanıp uçan gövdesini ileri almayı başardı. Bu sayede pervaza tutunduğu ellerini faşolar sıkıştırıp ezmezlerdi. İnanç ne garip bir duygu ve ne kadar güçlü: İnsanı duvara yapıştıracak kadar. Emin

her şeyi değiştireceklerine inanıyordu. Devrime inanıyordu. Bu sayede canını kurtardı.

Faşolar hastanenin bahçesinde üçüncü katın pervazına konmuş devrimci yarasanın inmesini boşa beklediler. Başarması mucize, Emin binanın yan yüzüne geçti, açık bir pencereden içeri düştü. Sonraki yıllarda kâbus denildiğinde aklına bu gelirdi: Hastaneden çıkamamak. Asansörlere indi bindi, sonu gelmez koridorları geçti gitti ve yanılmıyorsam çamaşırhaneden çıkabildi. Faşolar hastaneyi çembere almışlardı ama Emin kendini bilmez bir halde çıkıp giderken gözcülerden birisi arkasını dönmüş bir köşeye işiyordu. Yoksa Emin'i gözden kaçırmak mümkün değildi. İş çıkışı hademelerden birisi onu tanıdık hastalardan birisine benzetti . Yüzüne bakıp benzetse şaşardım çünkü o yüzü bir kere gören bir daha asla unutmazdı!

"Kafayı kırdın ama kendini gezdirmekten alıkoyamıyorsun!" diye şakalaştı, ense köküne, yüksekçe mermer bir basamak gibi görünen alçısının altına, bir tane yapıştırmak suretiyle. Küçücük bir sarsıntı sütü fazla kaçmış muhallebi gibi salladı beynini. Tarifi imkânsız bir sızı dişlerinin köklerine kadar indi. Emin o hastaneden sıvışmayı işte böyle başardı. Kafasını çıtır çıtır kırdığı Faşo'nun, Ülkücülerin bebek yüzlü reisi Reis' ten başkası olmadığını öğrendikten sonra bu aklına her geldiğinde, işkencede bile, bir gülme tutacaktı onu.

Pertev konusunda ise yıllarca pek emin olamadı. Karşıdan karşıya geçerken neredeyse kendisine çarpacak olduğu için duran ve kaldırımı bir türlü çıkamadığı için kendisine acıyıp arabasına alan o adamın gelecek yılların başbakanı, cumhurbaşkanı Pertev olduğunu hayal ettiğini düşünüyordu. Emin'e göre bu asla gerçek olamazdı. Çünkü adam kötü birisine benzemiyordu. Güya Emin'in gideceği adresi aramışlardı. Üstelik Pertev sormuştu, "Bu halde nereye?"

Emin'in *Penadur*'lu kafası benden iyi bir hikâye uydurup

anlatmıştı. Sırasıyla şunları hatırlıyordu: Boşuna dolanıp bir adres aramışlardı. Bizim Pertev, "Ben şimdi anneme gidiyorum, seni de götüreyim, sonra bir karakola bırakır, buldurturum adresini" demişti. Emin kabul eder görünmüştü. Sonra o adamı, Pertev'i yani, iştahla sahanda yumurta yerken, ağzı dolu dolu "Ellerine sağlık anneciğim" dediği annesini de oğlunu seyrederken hatırlıyordu. Botero tablolarındaki gibi şişmanlıktan boğum boğum ana oğulu izlerken, sıkıntıyla karıştırdığı pelerininin iç cebinde bir telefon numarasının yazılı olduğu kâğıt parçası bulmuştu. Hemşirenin numarası. Vişneçürüğü telefonun kadranı dönmüş, kafası, dönen bir şeyi seyretmekten altüst olmuştu.

Pertev'in anneciği, "Belası var ama bize zararı olmaz" demişti Emin için. Kalp gözü açık olanlardandı; görülmeyeni görür, söylenmeyeni duyar, yazılmayanı okurdu. Zaten uğurlarken de "Yolun açık olsun evladım" demişti, "gerçi öyle olmayacak ya..." diye eklemeyi ihmal etmeden. Emin bir anlığına kadının ağzının kenarındaki iki et benini ve içlerinden çıkmış sert kıl parçalarını bile görüvermişti. İnşallah alnımdan öpmez ya da elini öptürmez diye düşünmüştü ve pek tabii düşündükleri oluvermişti. Kadın gelini Şermin'in bela okuduğu kadar vardı.

Pertev onu Kızılay'ın köşesinde sözde ablası olan hemşireye teslim etti. Emin vedalaşırken, "Demek hâlâ sıcakta akan saç boyaları varmış" diye düşündü. Pertev de anneciğinin verdiği tertemiz yıkanmış, kolalanmış mendilini açıp şakaklarını, alnını ve boynunu kuruladı sonra da mendildeki o gri lekelere silinmiş bir yazıyı okumaya çalışır gibi bakakaldı. Hayat nasıl böyle garip olabilir? Sahanda yumurtasını paylaşmak için direten Pertev'in iktidarında içeride çürüyecekti Emin. Bu tezata kafa yormanın faydası yok, bırakalım herkes kendi yoluna gitsin. Ama unutmadan, Emin'i teslim alan hemşire tanımıştı Pertev'i; "Bu o" demişti. "24 Ocak kararla-

rıyla anamızı ağlatan Pertev!"

Yirmi yıl sonra Emin ile karşılaştığında hesabını sormuştu, ne işin vardı onunla diye, bu sebeple bir kulak burun boğazcı arkadaşında zarı patlamış kulağını bildiğimiz naylon ile yamattırdıktan sonra ikilemişti bizim hemşire: "Bu çocuk devletin adamı olabilir" şüphesiyle.

"Vay be!" demişti bizim Emin de bütün bunları yıllar sonra hemşirenin ağzından duyduğunda; "Önce Reis'in kafasını kır, sonra Pertev'in sahanda yumurtasına ekmeğini ban. Romanı yazılacak adammışım ben!"

Emin'in hikâyesine şimdilik burada son verirken taksi şoförünü unuttunuz mu diye sormak istiyorum size: Taksi şoförünü unuttunuz mu? Suçu kanlı koltuk kılıflarını değiştirirken yakalanmaktı. Daha doğrusu o öyle sanıyordu. Açıklamaya çalışıyordu. Dayakla başlayan sorgu, Kürt olduğunun aşikârlığıyla elektirik verilen odada devam etmişti. Sedye gibi bir şeyin üzerinde çırılçıplak yatıyordu ve diğerine "Yapma Şehmuz'u öldüreceksin, öteki dünyaya gidiverecek" diye uyarı çeken iyi kalpli polise şunu söylemek istiyordu:

"Kâfirlerin başına talihsizlik geldiği zaman öteki dünya işe yarar."

Söylemek istediği sadece buydu. Bunu söyleyebilse vücuduna giren elektrik akımı duracak, işkencecileriyle birlikte oturup konuşacaklar, bunun üzerine yapılan yanlışlık düzelebilecekmiş gibi geliyordu ona: Başkent'te kimseyi tanımıyordu. Türkçeyi askerde öğrenmişti. Başkasının taksisinde çalışıyordu. Yeni doğmuş kömür karası bir kızı vardı. Karısı doğuramamış, bebeği sezeryanla almışlardı. Ayaklanamamıştı. Kimseleri yoktu. Karısı bebeğe tek başına bakmaya çalışıyordu. Patronunun karısı iki tas çorba getirmişti. Bebeğin boklu bezlerini geceleri Şehmuz yıkıyordu. Taksiyi evin önüne çekse bütün bunlar olmayacaktı. Kanlı koltuk kılıflarını da atmaz, gece bebeğin boklu bezlerinden sonra oturup yı-

kardı. Öğlenleri mutlaka eve uğrardı. Bebek ağlar, karısı yerinden doğrulamazdı. Güzel karısı tuvalete gitmek ister, gidemezdi.

"Sizin burnunuza da yanık kokusu geliyor mu?"

İşkencecileri böyle söylüyorlardı. Küçülmüş erkeklik organının çevresine sardıkları tel düşmüştü. Yanıp kül olduğunu düşünmüştü Şehmuz.

"KUK'a üyeymişsin sen" sorulardan birisi, iddialar arasında en çok tekrarlanandı.

"KUK'a üyeymişsin sen!"

KUK da neydi allasen!

Kürdistan Ulusal Kurtuluş Örgütü.

Türkçe bilmeyen karısı, karnındaki kesik yüzünden adam akıllı doğrulamayan karısı, kömür karası bebeğini terli memelerine dayamış doyuruyor ve düşünüyor olabilir miydi? "Şehmuz nerede kaldı?"

İşkencecilerin bu işte bir yanlışlık var deyip artık kömür mü olmuş, çatlayıp patlamış kanamış mı ne olmuşsa olmuş ama canı içinde saklı kalmış halini, suretini Başkent'in karanlık, izbe sokaklarından birisine bırakacakları hayaliyle kendisini kandırdı Şehmuz.

"Sizi kalabalık sorgular için kullandığımız büyük salonumuza alalım."

Sürüyerek götürüp, akıllarına estikçe kan oturan ayaklarının üzerine bastırıp imkânsızı isteyip yürümesini bekleyerek, bunu yapmadığı için bir iki tekme daha savurarak zorla yürüttürüp kalorifer borusuna kelepçelediler onu.

"Altındağ'dan Balgat'a, Kale'den Dikmen'e her yer görülür buradan" deyip çıktı kötü polis.

İyi polis göz bağını açıp, ağzındaki çaputu çıkarıp fısıldadı:

"Ne biliyorsan söyle, yoksa Diyarbakır Cezaevi'ne gönderecekler seni! Cehenneme!"

Şehmuz'un kan toplamış dili dönse şunu söylerdi:

"Şoförlük ettiğim taksiye yüzü gözü kan içinde bir genç el etti. Eve doğru gidecektim niyeyse durdum. Aldım. Sordu bana; 'Neremden kan akıyor?' Dedim ona; 'Nerenden akmıyor ki?' Eve doğru gidecektim niyeyse durdum. Numune'ye götürdüm bıraktım. Eve doğru gidecektim niyeyse durdum. Kana batmış koltuk kılıflarını söktüm. Bu kadar işte."

Bu kadardı işte. Şehmuz'u Kürt olduğu için Diyarbakır Cezaevi'ne sokacak şey bu kadardı.

7

Ülkeler insanlar için yönetilmez ki!

Pertev ile Ali Çoban'ın konuşmasından benim anladığım bu. Pertev kendini yuttu yutacak tek kişilik koltukta, kucağında defterler, dosyalar oturmuş "Ağabey" diye hitap ettiği Başbakan Ali Çoban'a zam kararnamesini açıklıyor. Geçerliliği kalmamış bir iş yaptığını kabullenir gibi, "Ben söylemiş olayım da" diyor.

Ali Çoban bu sözün üzerine dönüp ona bakıyor:

"Vazifeni yapmışsın, sağ ol."

"Estağfurullah ağabey" diyor Pertev sanki darbe söylentileri ayyuka çıkmamış gibi.

Ali Çoban defterlerini, dosyalarını büyük bir dikkatle toplayan, bunu yaparken gıdısı üç kat olmuş, çenesindeki gamzesi yayıldıkça yayılmış, göbeği dizlerinin üzerini örtmüş müsteşarını seyrediyor ve fikir teatisinde bulunmaya karar veriyor: "Teker teker aradık" diye başlıyor. Pertev boş bulunup "Kimi?" der gibi baktığındaysa, "Komutanları" diyor. "Bütün bakanlar seferber oldular askeriyedeki olağandışı hareketliliği teyit etmek için. Bizzat Kara Kuvvetleri Komutanı'yla konuştum, aylardır Siverek'e göndermek istediğim birliğin durumunu sordum, 'Birkaç güne kadar çıkacaklar Sa-

yın Başbakan' dedi bana. İçişleri Bakanı Orhan, Jandarma Genel Komutanı'nı aradı, ertesi gün birlikte Adana'ya gitmeleri gerekiyormuş, 'Olur gideriz' demiş. İade-i ziyaret için dedim, bir tanesini daha ara bakalım. Deniz Kuvvetleri Komutanı'nı aramış. Ne zamana randevu vermiş biliyor musun?"

Sessizce birbirlerine baktılar. Pertev hiçbir şey yokmuş gibi, sessizlikten istifade elindeki pelur kâğıtları itinayla ataçladı.

"13 eylül" dedi Ali Çoban, "Ertesi güne randevu vermişler yahu!"

Ali Çoban sustu ama gözlerini Pertev'den ayırmadı. Dostça sohbet eder halleri vardı:

"Son olarak, vekilden rica ettim" Kara ile beraber bir türlü seçemedikleri Cumhurbaşkanlığı'na vekalet eden şahıstan söz ediyordu, "birtakım rivayetler var dedim, Rasim ziyarete geldiğinde eski bir polis olarak istimdak yap bakalım dedim. Sen gelmeden önce aradı: 'Bir şey sezmedim' dedi, bir şey sezmedim."

Sözün burasında benim bile beklemediğim bir şey oldu; Gürbüz Sokak'taki evin çalışma odasının kapısı ardına kadar açıldı, Şermin içeri daldı. Üzerine yapışan, çiçekli jarse bir elbise giymişti. Kolunda, ayakkabısıyla takım çantası vardı ve hoşuna gitmeyen bir şey olması halinde o çantayı kafalarına kafalarına vuracak gibiydi. İtinayla kabartılmış saçları başının üzerinde aslan yelesi gibi duruyordu. Kenarları taşlı, numaralı gözlükler takınmayı yeni yeni alışkanlık haline getirmişti. Bu kadının her şeye hükmeder bir hali vardı.

Nazlı Hanımı kapıda durmuş kocasının çalışma odasına girmemişken Şermin içeri dalmış gümbür gümbür yürümüş Pertev'in dibinde bitmiş, kucağında memlekette olmayan yağa, tuza, şekere, una, benzine, ampule zam kararnamesiyle oturan kocasının dudağının kenarındaki kırıntıları topluyordu. Ali Çoban'ın ayaklanıp kapıda kalakalan, hiçbir zaman kocasının çalışma odasına ayak basmamış Nazlı Hanımı'na, "Ha şöyle, ne iyi olmuş yataktan kalkman" demesini fırsat bi-

lip Pertev'ini sorguya çekiyordu Şermin.

Karısına doğru, onu kucaklamak ister gibi kollarını açtığında Ali Çoban, "Darbe olacakmış" dedi Nazlı Hanımı.

Ateş topunu kucaklamış gibi oldu Ali Çoban.

"Belki asarlar seni."

"Allah yazdıysa bozsun yenge" dedi Pertev biraz da başında dikilen Şermin'in sorgu sualinden kaçabilmek, onun dikkatini dağıtabilmek için.

"Allah kullarının yazısını yazar, memleketlerinkini değil." dedi Nazlı Hanımı.

Ali Çoban karısının bu ilk ve son politik lafının açıklamasını yaptı:

"Doğru. Milletlerin tarihini de bizim gibi kullar birbirine katar!"

Bundan sonra hep böyle olacaktı: Nazlı Hanımı gaipten haber verir gibi geçmişten bir şey hatırlayıp kocasının yakasına yapışıp o koca gövdeyi elek gibi sallayacaktı:

"Senin siyasetinin içine tüküreyim Çoban!"

"Niye?" diye sordu Ali Çoban.

"Bir tek oyuna muhtaç olduğun halkına, tarih yazmak için yaptığın siyasete peşkeş çektin beni!"

Hatırlayıp yamuk yamuk gülmüştü Ali Çoban. Sivas gezisinde dağlara taşlara neler neler yazmıştı imansızlar?

"Çoban'dan zam, Nazlı'dan..."

Pankartın sonu okunmuyordu. Nazlı Hanımı'ndan da iş ya da aş istiyorlardı herhalde.

Sivas Meydanı'nda ağır ağır yükselmişti bu pankart. Nazlı Hanımı okur okumaz öyle bir ileri atılmıştı ki neredeyse otobüsün tepesinden düşecekti. Otobüsten inmeye kalkıştığında durdurmuştu onu Ali Çoban.

Konuşması bitene kadar yanında durmuştu kocasının. Anlatırlar, sinirden zangır zangır titremişti diye. "Hani bir evin yanı başından bir tren geçer de mutfakta bardaklar çanaklar

çıngırdar, işte öyle tıngırdattı otobüsü" demişlerdi. Mahremine göz dikenler baktılar Ali Çoban hiç oralı değil, usul usul indirdiler yeri göğü kaplayan pankartı. Dönüşte baktılar dağ, taş, yollar aynı nakarat:

"Çoban'dan zam, Nazlı'dan..."

"Görüyorsun değil mi Nazlı?" demişti Ali Çoban, "Halk neler neler istiyor."

Başbakanın emrindeki örtülü ödeneğin şifresi yıllarca bu oldu: "Ç-Z-N-A" Halkın bu müşkül arzusunun kısaltılmışı. Ali Çoban'ın fötr şapkasının astarında saklı, kendisinin pekâlâ ezberden bildiği, usul gereği taşınması şart olan şifre.

Siyaset asalet gerektirir. Soğukkanlı olmayı gerektirir. Unutmayı gerektirir. Başka türlü yapılmaz. Ali Çoban bütün şartları yerine getirmişti. Birazdan tarihe mal olacak son sözünü düşünmeye başlardı. Bilirdi ki ne yapmış olursa olsun tarih onu son sözüyle hatırlayacak, asılmasıyla bilecek.

"Hanımlar siz nereden çıktınız?" diye atıldı Pertev. Bir aile kavgasını önlemek, siyasetin kötü yüzünü görmemek, yakasını paçasını koklayıp annesinin evinden çıkıp geldiğini hisseden karısının gazabından korunmak için yapmıştı bunu.

"Hiç" dedi Ali Çoban, Pertev'e hak verdiğini ifade eder bir tonda, ayrıca biraz önceki tatsızlığı geçiştirmeye çalışarak: "Nazlı bir günden, bir güne bu eşiği geçmemiştir."

Yine öyleydi. Eşikte durmuştu. Ali Çoban, Nazlı Hanımı'nın uzun zamandır şapka kullanmadığını düşündü sonra. Yine de elinde eldivenleri vardı; alışkanlık.

"Doğru, bizim yerimiz otobüsün tepesi, mikrofonu ağzına sokmuş kocanın yatakta seyrettiğimiz ense kökünü gördüğümüz yer, değil mi Çoban!" dedi Şermin.

Dostlukları eskiydi. Birlikte mangal yapıp poker oynayan çiftlerin arasında uzadıkça uzar böyle meseleler. Pertev ve Şermin'in üç çocuğu vardı. Ali Çoban ve Nazlı Hanımı'nın hiç. Bundan otuz sene evvel Ali Çoban'ın yaptığı barajların elektriğini

Pertev döşerdi. Lojman komşusuydular. Çobanların evinin bahçesinde küçük bir havuz, içinde kırmızı balıklar vardı. Pertev'in büyük oğlu balıkları yakalamaya çalışırdı.

Onları burada bırakalım. "Darbe olsa ve beni de asacak olsalar" diye düşündü Pertev, "Anacığım beni rüyasında kefenimle görürdü. Sadece beni değil, Ali ağabeyi de..." Herkesin yüreğine su serpilsin diye bunu söyleyiverdi Pertev.

"Annene mi gittin?" diye bir çığlık attı Şermin.

Evet, onları burada bırakalım.

8

Soruyorsunuz: Daha darbe olmadı mı? Cevap veriyorum: Daha değil. Diyorsunuz ki; iyi ama ne zaman?

Aynı soruyu Genelkurmay'ın karşısına nöbetçi dikilmiş gazeteciler de soruyorlar. "Daha darbe olmadı mı?"

Ağaç dibine işeyen gazetecilerden birisi Genelkurmay'ın ışıklarının satranç tahtası üzerinde yolu açık bir atın ilerleyişi gibi söndüğünü gördü.

"Darbe marbe olmayacak" dedi, fermuarını kapamayı unuttu.

Böyle pencereleri seyrederek darbe olup olmayacağını nasıl anlayabilirlerdi ki? Hem hangar gibi yeraltı sığınakları vardı Genelkurmay'ın. Siz onu bunu geçin, beklemekten vazgeçen gazeteci çok daha önemli bir şey düşünmüştü. Darbe olacaksa Başkent'te o gece birkaç adamın ortadan kaybolması gerekirdi.

1- TRT Genel Müdürü

2- Posta İşleri Genel Müdürü

3- TRT Televizyonu'nun baş spikeri.

İlk ikisinin makamlarında olup olmadığından bir türlü emin olamıyordu. Evlerini aradığında ya sümüklü çocukları ya mızmız karıları telefona çıkıyor, müdürlükleri aradığında

birileri onu oyalıyordu. Ama üçüncü isim kendisinin ulaşabileceği bir isimdi. Televizyonun baş spikerinin evinin yolunu tuttu. Arkadaşıydı. Dikiş yüksüğü ile rakı içerdi. Koca bir şişeyi bu usulle bitirir, sonunda gözlerini açamazdı. Uykuya dalamamaktan musdaripti. Nem kokulu mutfakta, beyaz muşamba serili masanın başında, fildişi kakmalı –nereden bulduysa artık– ahşaptan serin bir piyano taburesinin üzerinde oturur dururdu. Böyle yaparak uyuduğunu sanıyordu.

Darbe olursa darbeci generali takdim etmek için bu spikere ihtiyaç vardı. İşte bu spiker evinde, dikiş yüksüğünü kafaya dikip duruyorsa generaller vazgeçti demekti. Gazeteci adımlarını hızlandırdı, bir taraftan da bütün bir gün bitli kumrular gibi Başkent'i tavaf eden "Paşalar tavan arasında toplanmış" söylentisinin müsebbibini, olası darbenin başgeneralinin kimlik bilgilerini kafasında hızlıca tasnif ett:

Bir kere olası darbeyi yapacak generalin soyadı Ögün'dü. Rasim Ögün. Bir harf hatası söz konusuydu ama düzeltmek için eli değmemişti. Söz konusu ülkenin 1971'den 2000'li yıllara uzanan otuz yıllık tarihini hikâye ederken tekerrür edecek harf hatasını kendisi "Bu hata benim karakterimdir" der, geçiştirirdi. Issız Başkent sokaklarını arşınlamakta olan gazeteci onun ağzından bunu kulaklarıyla duymuştu.

Gazetecinin duyduğu başka şeyler de vardı:

Rasim Ötün çocukken bir orman yangını çıkartmış, bu da belgelenmişti. Rahmetli anneciğinin komisere beş Cumhuriyet altını vermesi sonucu ıslahaneye gitmekten kurtulmuştu.

Ne, Rasim Öğün'ün annesi, ne de komiser hayattaydı.

Hatta Cumhuriyet altınlarının alındığı –bu tasarruftan fena halde şüphelenip sormuş, soruşturmuştu– kuyumcu bile ölmüştü.

Rasim Ötün'ün o günleri hatırlayan bir tek yakını yoktu, çünkü mahallenin içme suyuna zehir karışmış, bunun sonucunda otuz altı kişi hayatını kaybetmişti.

Bütün bunlara karşılık Rasim Ökün kendi özel hayatında çok mutlu olmuştur ya da öyle olduğunu sanmıştır.

Karısı üç büyük şehrin telefon rehberini ezbere bilmektedir.

Rasim Övün'ün küçük kızı bekârdır.

Rasim Önün'ün büyük kızı bir MİT müsteşarıyla evlenmiştir.

Karısının önce sağ, sonra sol bacağı uyuşmuş, bir günde felç olmuştur.

Karısı felç olduğunda Rasim Öşün bir tatbikattaydı.

"Erken dönmüş olsaydınız karınızın sol tarafını kurtarabilirdik" diyen doktor o gece merdivenlerden düşerek ölmüştür.

Eski ev sahibi onun karınca bile incitemeyecek kadar hassas birisi olduğunu söylemiştir. O da "Karıncanın zaten incitilecek bir tarafı yoktur ki" cevabını vermiş, karısına "Neden askeri lojmanlarda oturmuyoruz?" diye sormuştur.

Tatbikatlarda plastik mermiyle iki askeri kör etmiş, bir tanesinin sağır olmasına neden olmuştur. Askerlerin iki gözünü birden kör etmesi karşısında "İyi nişancıyımdır" demiştir.

Yirmi yıl önceki mahalle bakkalları onun düzmece bir asker olduğunu düşünüp şikâyet etmiştir. Rasim Öbün bir kere daha karısına neden askeri lojmanda oturmadıklarını sormuştur. Karısı "Bir nedeni yok" demiş, aile bunun üzerine lojmana taşınmıştır.

Kira ödemeyerek biriktirdikleri parayı kendileriyle oturan yarım akıllı kayınvalidesi yemiştir. Para gerçekten yenmiştir. Rasim Öpün hayatında sadece bir kere karısını zorlamıştır, o da parayı yiyen kayınvalidesinin büyük aptesini karıştırması için olmuştur. Nitekim karısı dört tane binlik banknotu tek parça halinde, bir tanesini de iki parçaya ayrılmış halde çıkarabilmiştir.

Rasim Ögün akşam yemeklerini yıllardır karısıyla hastanede yemektedir.

Rasim Övün hastanenin yemeklerinin çok güzel olduğu kanaatindedir.

Küçük kızı adamakıllı tuhaftır.

Büyük kızı kleptoman olmuştur ve hiçbir zaman hırsızlık yaparken yakalanmamıştır.

Rasim Örün'ün de kleptoman olduğu söylenmektedir.

Rasim Öşür'ün en büyük merakı tilt oynamaktır.

Şapkalarının ölçüsü hiçbir zaman doğru dürüst ayarlanamamaktadır. Ordunun şapkacısı en küçük şapka numarasının bile ona büyük geldiğini ağzından kaçırmıştır. Bu, Rasim Özün'ün kulağına gelmiş ama dert etmemiştir.

Rasim Ökün alıngan değildir.

Kafasından küçük şapka giymenin daha iyi olacağını düşünmüştür. Nitekim olmuştur.

Rasim Öyün müzikten hoşlanmaz. Sadece askeri marşları ve Emel Sayın'ın adını bir türlü öğrenemediği bir şarkısını sever.

"Hayatımda herşey hasbelkader oldu" der.

Bu doğrudur.

Kitap okumayı sevmez. Kitap niyetine meclisin gizli tutanaklarını okur.

Harp Akademisi'nde bir gece çişe kalktığında tuvalette kendisini asan arkadaşının ölüsüyle karşılaştığında dili tutulmuştur.

Ara sıra tutan kekemeliğini buna bağlar.

İyi konuştuğunu düşünür ama kötü konuşur.

Tek hayali emekli olmaktır.

Donlarının ağı onu her zaman kaşındırır. Bu sebeple durup dururken bir atın üzerinde havalanan süvari gibi hareketler yapar.

Kaşınma sebebi çamaşırlarının markasıdır. Bu marka, pamuk yerine naylon kullanmaktadır. Sıcak suyla temas eden naylon bu reaksiyonu göstermekte, bulaşık teli gibi batmaktadır.

Soğukkanlı olduğu söylenir.

Çevresinde çok sevilir ve gerçekten iyi kalpli birisidir.

Her şeyi kadere ve şansa bırakmıştır. "Kader ve şans olmasa belki bakkaldım Alaşehir'de" demiştir bir röportajında. Veresiye defterlerini tükürüklü parmaklarıyla açan sıradan bir adam gibi. İşte şimdi o sıradan adamın bir darbe yapacak olmasıdır kötü olan.

Gazetecinin General Rasim Öfür ile ilgili hatırladığı bir şey daha vardı: Son görüşmelerinde, önüne atılan 1978 Kahramanmaraş katliamı raporunun sağında solunda havai fişekler gibi saçılmış Arapça notlar. Arapça bildiğini öğrendiği gazeteciye kendisinin de bu dili ne kadar iyi yazıp okuyabildiğini göstermek için çıkarmıştı bu raporu.

Gazeteciye geceler boyunca dizlerinin üstüne atılan kanlı et parçası kâbusunu gördüren rapor, neydi o öyle?

Rasim Özür, devletin bu kirli çamaşırını göstermesi bile uygun değilken, raporu nasıl gözünü bile kırpmadan okuduğunu hatta bulmaca çözer gibi tuvalete götürdüğünü anlatıyordu. Gazetecinin gözü Arapça notlamalar arasında önce ufak tefek hataları seçmişti: 16 aralık 1978'de ülkücülerin favorisi *Güneş Ne Zaman Doğacak* adlı filmin –raporda bunun yanına Arapça, "Sedat yahu sen bu filmi gördün mü?" notu düşülmüş "filmi" kelimesini yanlış yazmıştı. "Filmin oynadığı sinemaya atılan ses bombası haberinin 'Komünistler sinemayı bombaladı' diye verilmesi sonucu..." diye başlayan sayfanın üzerinde ve "Bizim çocuklar halkı galeyana getirmekte umumiyetle başarılı olmuşlardır" ile "İki bacağından ayrılmış bebekler, karnı deşilmiş hamileler, ağaçlara asılan Alevi gençler, diri diri yakılanlar, kafası baltayla kesilenler..." diye devam eden, katliamın inceliklerini anlatan sayfa üzerinde kahve lekeleri, bölgeden sorumlu Paşa'nın ülkücüleri çağırıp "Size böyle mi emir verildi? Yüzünüze gözünüze bulaştırdınız" dediğinin belirtildiği ve ülkücü gençlerin, ağaçlara astığı Alevi gençlerinin

cansız bedenlerini yağmalanan evler gibi deşildiğinin ifade edildiği sayfalarda çay lekeleri ve bir sivrisinek ölüsü seçmişti gazetecinin dikkatli ve kederden nemli gözleri.

"Kahramanmaraş Katliamı raporu bize neyi gösterir?" diye sormuştu Rasim Paşa.

"Bu ülkeyi doludizgin askeri yönetime götürecek pisliklerin döllendiğini" cevabını vermişti bizim gazeteci bütün kalbiyle ama korkusundan sessizce.

Vaktiyle şu meşhur direksiyon rüyasını üç ayrı ağızdan, Ali Çoban'dan, Cevdet Kara'dan ve Rus Büyükelçisi'nden dinleyen, yani epey tecrübeli bu gazeteci, şimdi Başkent sokaklarında belleğini yoklayıp söylenip duruyordu. Kendisini duyan oldu mu diye etrafına bakındı. Üzerinde durduğu rögar kapağının altından gürül gürül akan kanalizasyonun sesi geliyordu. Sesli sesli düşünmeye devam etti:

"Belki daha alttakiler yapacak darbeyi."

Meslekte geçirdiği yıllara yakışmayacak bir akıl yürütmeydi bu doğrusu.

Bir karga sürüsü havalanıverdi. Yerinden sıçradı bizim gazeteci.

Baş spiker evinde yoktu.

"Vallaha da billaha da oluyor" dedi "Darbe oluyor."

9

Rasim Öğür'ün başının üstünde bir tıkırtı oldu. İrkildi bizimkisi. Paşalar tavan arasında tarih yazmaya devam ediyorlar. Yaklaşalım. Günün tarihini teyit etmişler, darbe için geri saymaya başlamışlar.

Kimsenin haberi yoktu burada toplanacaklarından. "Dışarıda kan gövdeyi götürürken" dedi darbelerin darbesini yapacak olan Rasim, "kim çıkacaktı Kara Kuvvetleri Komutanlı-

ğı'nın çatısına, şey koymaya, şey, mikrofon..." Hem koydularsa, kan akıtmak neymiş göreceklerdi. Bu gizli toplantının kendi makamında yapılmaması da bir tedbirdi. Tedbiri elden bırakmamak gerekirdi.

"Hatta, keşke" dedi, "Senin komutanlıkta yapsaydık şu işi."

Hava Kuvvetleri Komutanı Şeref'e söylüyordu bunu.

"Teyyarede yapardık, teyyarede" dedi Şeref.

"Amerika'ya gider gelirdik" dedi diğeri.

"Amerika uzun yol, İstanbul'a varmadan biterdi iş" dedi öteki.

Şeref Paşa, bunu söyleyenlere baktı. Kafasından geçenleri Rasim düşündü: "Bu Amerika lafları nereden çıkıyordu?" Kehanet: Birkaç yıla kalmaz Şeref Paşa dünyanın en zengin on generali arasında gösterilecekti. Şimdi yine gidecekti Amerika'ya. Anlatmaya Carter'ın adamlarına.

"Arkadaşlar" diye söze girdi ama Şeref Paşa'nın Amerika'da para istiflemeyi becerdiği gibi bu işte de ön plana çıkmasından kuşku duydu. Korktu. Bu havacılara güven olmazdı. 12 Mart 1971 muhtırasının altına imza atan komutanlar Havacı Muhittin yüzünden bölünmemişler miydi? Terfi hesabı yüzünden uçurmuştu jetlerini Muhittin. "Herkes bildik yollarda şey yapmaz, şeyler..."

Muhittin'in söylediklerini hatasız aktarsa şaşardım. Rasim'in küçük kafasına sığıştıramadığı laf dizini şöyleydi: "Herkes bildik yollarda dolaşmaz, örümcekler havadan yollar yaparlar." O zaman Trabzon Kolordu Komutanı'ydı Rasim. Merak etmiş, açmış sormuştu Muhittin'e: "Jetlerim" diye başlamıştı Muhittin, "Memleketin jetleri" demişti Rasim. Karşı çıkmamıştı Muhittin, örümcek Muhittin, belki küçük adam gördüğünden onu. Emekliliğe razı bir askerdi karşısındaki. Oysa Muhittin gözünü cumhurbaşkanlığına dikmiş Tarık Paşa'nın yerine Genelkurmay Başkanı olmak isteyen bir

havacıydı. Bu işin geleneği vardı canım! Muhittin bunu hiçe sayacak kadar hırslıydı. "Eee ne olmuştu sonunda?" diye düşündü Rasim "Bu hırs işe yaradı mı?" Yaramamıştı. Ne Tarık Paşa cumhurbaşkanı seçilebilmiş ne de Muhittin istediği terfiyi alabilmişti. Kendiliğinden heykeli dikilecekti diye anlatırlardı tank ve tüfekleriyle meclisi basıp locaları dolduran askerler: cumhurbaşkanlığını kaybeden, sivil giysiler içindeki Tarık Paşa'nın mecliste bir başına kalıp oturup taşlaşmasını. Bundan daha tuhafı arkasını dönüp gitmesi, meclisten çıkmadığı halde bir daha kendisini görenin olmayışıydı.

Hayaletlerle doluymuş meclis. Asılan başbakanın hayaletini kürsüde görmüşler. Hatta İnönü'nün hayaleti bile varmış ve öldüğündeki gibi körkütük sağırmış: "Hitler'e öyle özenmiştim ki" diyormuş, "aklımdan geçmedi değil gayrimüslimler için koca koca fırınlar kurmak."

"Ne dedin paşam!" diye sorduğu bile tutanaklara geçmiş hizmetlinin.

Soğukkanlılıkla anlatmış adam:

"Paşaya sesimi duyurabilmek için öyle bağırdım ki abandığım paspasın sopası kırılıp böğrüme battı."

Memleketin tarihi lastik gibi! Tuttuğunuz yerden uzadıkça uzuyor: Havacı olmasına rağmen gözünü Genelkurmay'a diken Muhittin'in iktidar arzusu 1971'den dokuz yıl sonra yine hortlamış, bu yılın nisanında şimdi burada, tavan arasında toplanan beş generalin yüreğini ağzına getirmişti. Bu defa cumhurbaşkanı olmak istemiş, on beş oy ile kaybetmişti. Neredeyse seçilecek, Rasim ve arkadaşlarının darbe yapma şansını ellerinden alacaktı. Ya da bir türlü makamından edilemeyip Rasim'i çileden çıkaracaktı.

Muhittin'in jetleri askerler arasındaki ihtilafı çözmek için uçarlarken o bavulunu topluyordu. 1971'de pasif bir göreve getirilmişti. Bütün bunlar küçük kafasından geçip gittiği için duraksadı. Oldum olası iki işi aynı anda yapamıyordu.

Konuşurken kafasından başka başka şeyleri geçiremiyordu: Düşünemiyordu.

"İşte tarihi fırsat ağzımızın, şeyimizin, avcumuzun içinde."

Bunu söyledi ve sustu. Çünkü bu, aklından geçirdiği şey olarak kalmalıydı.

Nuri Paşa "Mektuptan sonra değişen bir şey olmadı" dedi de kafasını toplayabildi.

"Mektup" dedi "evet mektup" dedi ve durdu. "Bu yılbaşından önce mi verdik mektubu?" Sonra elleriyle bir hesaba girişti. Ocak, şubat, mart... Eylüle, içinde bulundukları aya geldi ve durdu. "Değişen bir şey yok" dedi. Omuzlarını kaldırdı, indirdi. Kaskatı duran vücudunda apoletli üniforma kendiliğinden hareket ediyor gibiydi. Aynı şey şapkası için de geçerliydi. Herkes terlemişti. Bu dikkatini çekti.

"Pastırma yazı mı derlerdi bu aya?" diye sordu kel alaka.

"Eylül ayı içindeki on güne" cevabını aldı Nuri Paşa'dan.

"Tavan arası sıcak. Burası tavan arası. Sıcak. Sıcak tavan arasına hoş geldiniz" dedi ve güldü Rasim Paşa. Toplantının en başındaki gibi. "Bunlar bizi hafife alıyor" dedi ve sustu sonra. Masanın tam da kendi önüne gelen çatlağını okşamaya koyuldu. Bu lüzumsuz şeyi yaparken de şunları söyledi:

"İlk belirlediğimiz tarihi, 11 temmuzu ertelememiz kötü oldu. Bunlar ne idüğü belirsiz yaratık gibiler" ve "Çoban'ın partisini düşüreceklerinden emindik. Yine siyasi bir krize gireceklerinden. Hem o şey de, 'Kadayıfın altı kızardı' dememiş miydi? Hani hükümetin düşürülmesine el verecekti?" ve "Hepsini geçin, 10 temmuzda Paris'te bu batakçıların borçları ertelenecekti."

Paşalardan biri suyun geldiğini müjdelemek için açık bırakılan ve günlerdir akmayan kuru bir çeşme gibi ses çıkardı burnundan. Sonra sessizlik oldu. Ardından başlarının üzerindeki o malum tıkırtı:

"Kumrular döndü" dedi Şeref. "Bütün gün havalandırırlar

kendilerini. Bu saat olunca dönerler."

Generaller gözlerini başlarının hemen üstünde sıralanan kiremitlere diktiler.

"Bunlar da kargalar" dedi Şeref. Yine Şeref, hep Şeref!

"Burası tavan arası, tavan arasına hoş geldiniz" dedi bu defa Rasim. Dinlenildikleri şüphesine karşı olabildiğince komik.

"Bu kargalarla kumrular birbirlerinin gözünü oymadan yaşayabiliyorlar mı aynı çatıda?"

Kendi sordu kendi cevap verdi:

"Bizimkiler paylaşamadılar da bir memleketi."

Darbenin kursaklarında kalacağından korkuyorlardı. Planlarını sessiz sinema oynar gibi gözden geçirdiler:

"Bu iş tamamdır!" dedi Rasim.

Ama parola bu değildi.

Yumruğunu ağzına soktu.

Sorarım size hayatta bunu yapabilecek kaç kişi vardı? Diğerleri alkışladı. Rasim dayanamadı, yumruğunu bir kez daha ağzına soktu.

Çatıya tüneyen kumrular guruldamayı kestiler. Türk güvercini, gülen kumru diye bilinen kumrular darbeyi kendilerine karşı yapılmış saymıyorlardı. Yapılacak olan darbeyi kendi eseri, kendi irade ve eylemlerinin yarattığı bir durum olarak görmeyen halk gibi dinlemişlerdi çatı kiremitlerini tıngırdatan Harbiye Marşı'nı.

Ortada ne çatı kalacaktı ne kumru. Kargalar bile kötekten nasiplenecekti. Kötü günler başlamak üzereydi. Gerilim yaratmak için geri sayım gibisi yoktur.

Resmigeçit başlıyor!

10... Canlı bir lağım çukuru General Rasim ve arkadaşları! 9... Şapkası başında Nazlı Hanımı kolunda; Ali Çoban! 8... Karısının elinde çay tepsisi, kocasına şair demeli; Cevdet Kara! 7... Kuş güzel bir mahlukattır, Süleyman Tel korkmama-

lıdır! 6... Ayakları kırk sekiz numara, nerede saklanacak bizim Hüseyin Feyzullah! 5... Hocaefendi'si ışıktan bir ev yapacak Çaycı Rıza o evlere girecek! 4... Kafası *Penadur*'lu olmasa yapacaktı devrim bizim Emin! 3... İstiklal Marşı'nı biliyor muyuz Şehmuz?

2... Takma bizi kafaya, yat yüz yıllık uykuya Büyükelçi Orlando! 1... Apolitik bir kuşak yaratmak senin işin olsun Pertev!

10

"Sıfır yok mu? Ben yok muyum?"

Vakar bir topallamayla ortalığı toza dumana katarak Resmigeçit'e başlayanların arkasından çıkıyor Florya Deniz Köşkü'nde bulduğum hizmetli.

"Sen hiç olmaz mısın?" diyorum ona. Yıllar yılı bir yorganın altında gülümseyerek, gülümseyerek, sürekli gülümseyerek duran hizmetlimiz bize yakın tarihi aktarmak uğruna çıkmıştı ortaya. Kışa verdiği tek taviz çürümekte olan pijamasının üzerine çuha paltosunu giymekti. Artık o palto kiminse? Hem kışa daha vardı. Bu ülkenin geçireceği en talihsiz, en acımasız kışına biraz daha vardı.

Perişanlığımı anlayan Hizmetli konuyu değiştirmek, kanatlandırıp uçurmak istedi:

"Ulu Önder kuşları çok severdi ama kargaları sevmezdi" dedi hiddetle. "Kargalar ona babasızlığını hatırlatırdı. Bir gün öyle söyledi ya da ben yanlış duydum."

Beraber bir rüyada gibiydik ya da zihnimin algılayamadığım bir köşesinde. Hizmetlinin sözünü bitirmesinden başka dileğim yoktu, tarihin akışını değiştiremeyeceğime göre.

"Kargalar bana da neyi hatırlatır biliyor musun? Bu memleketin tarihini. Uydurulmuş, saklanmış, yasaklanmış tarihini. Vodvilden beter bir tarih. Sonunda trajedinin en âlâsı

yaşanıyor. Olmayan babanın fotoğrafı devede kulak: Dayısının çiftliğinde kargaları kovalayan çocuğun, gerçek bir kahramanın, tarihin en masum yalanı. Bu topraklarda bir sürü yalan gömülü. Çuval çuval yalan diyorum ben bunlara. O çuvalların birinden çıktığım için belki. Daha önce söylediğim, senin de yazdığın gibi, 1935'te Florya Deniz Köşkü'nün mutfağında patates çuvalının içinden çıktım ben. Çuvalların hayat kurtardığı kanıma işlemiş demek ki. 1915'te mamacığım bizi bir çuvala gizleyerek kurtaracağını düşünmüştü çünkü. Ama olmamıştı. Çok küçüktüm ben 1915'te. Bir vadinin başında durduğumuzu hatırlıyorum. Herkesin çırılçıplak olduğunu. Ayaklarımızın altından kandan dereciklerin aktığını. Kadınları, erkekleri o vadiden atıyorlardı. Mamam yanımdaydı sonra kayboldu. Kalanlarla birlikte yürüdüm, çok yürüdüm. Ayakta, yürüyerek uyudum. Sonunda Der Zor'a geldik. Çöle saldılar bizi. Kimi çocukları aç çakallar parçaladı. Kimilerini kartallar, atmacalar kaptı. Öyle korkuyordum ki bilmem nasıl anlatsam.

1915'te neler mi oldu?

Ben gözlerimle gördüm.

Ben tanığım.

Ben yaşadım.

Nüfusuma Ermeni adımı işleseler burada devlet hizmetinde olabilir miydim sanıyorsun? İlk defa uzun konuştu bir kahramanın, tanıklardan birisi, ben! Sıfır noktası olarak ben de olmalıyım. 1915'ten bu yana hikâyemi anlatmama niye izin vermediniz? Resmigeçit'e ben de katılmalıyım, geçmeliyim insanların önünden. Benimle yüzleşmeliler."

Resmigeçit'te yazılmamış gerçekler yüzünden bugüne kadar adını "Hizmetli" olarak andığımız Mösyö Kevork da olacak.

Kalp yerine bir çam kozalağı taşımıyorum ben. Bu sebeple Mösyö Kevork'un "Tekerlememi kendim söyleyebilir miyim?"

ricasını yerine getirmek istiyorum:

"Sıfır... Mösyö Kevork çuvala girdi. Türkler, Ermenileri..."

Sus dedim. Sus, lanetleme bu romanı. Böyle söyleyenlerin başına neler geliyor biliyor musun sen? Eğer sen böyle söylersen, ben bir Ermeni'nin yerinde olsam kötü hissederim kendimi. Ortada bir özür bile yokken, bu acının bir romana kenar süsü yapılması haksızlık! Böyle söylediğin için seni tutuklayıp hapse atacaklar.

"Ne yani bir roman kahramanını mı tutuklayacaklar?"

"O zaman" dedi Mösyö Kevork düşünceli düşünceli:

"Hiçbir şey geçip bitmemiş bu ülkede: Ne soykırım, ne darbe, ne kötü siyaset!"

İkinci bölüm

1

"Darbe oldu canım. En üstteki askerler yaptılar ve bütün askerler onlara katıldılar. Kimse karşı darbe yapmadı. Karşı çıkan komünistleri kolayca toparlıyorlar. Asıl sendikalar, onlar çok sessiz. Herkesi sokağa dökmeleri gerekmez miydi? Boş ver canım. Ne ilgimiz var bizim bunlarla. Canım lütfen. Rica ediyorum. Beni asmayacaklarını umut ediyorum. Benim ne suçum var seni sevmekten başka? Bu ülkede uçsuz bucaksız bir kır manzarasını seyrederek de ölebilirdim pekala. Çobanın ölüsü üzerine yemin ederim. Suss uyanıyor bizimkisi. Sonra konuşuruz bunları. Tabii öyleydi, tabii sensin..."

Radyonun açık kaldığını düşündü Ali Çoban. Bir radyo tiyatrosunun seslendirildiğini ya da çok iyi bildiği bir kadın sesinin haberleri okuduğunu. Pijamalarını başkent Gürbüz Sokak'taki evlerinde unutan Nazlı Hanımı sayesinde üzerindekilerle Hayri Şen imzalı koyu renk bir takım elbise –ve astarına, Başbakanlık'ın örtülü ödeneğinin bulunduğu kasanın şifresini iliştirdiği şapkasıyla– sandalye tepesinde uyukluyordu. Yatak vardı. İstese yatağa uzanır gözlerini kapatırdı ama onu asmaya götürmek için geldiklerinde "Sandalyenin üzerinde dimdik oturuyordu" desinler istiyordu.

Böyle bir saflığa düşmesi ne garip!

Oysa yan odada hayatının en tatlı uykularından birisini uyuyan Cevdet Kara yeni yıkanıp ütülenmiş çubuklu pijama-

larıyla, üstelik karısı bunlardan neredeyse bir düzine almıştı yanlarına onu nasıl bulurlarsa bulsunlar yandaşları tarafından efsanenin kendi istediği biçimde yaratılacağından emindi:

... İçeri girdiler ki Cevdet Kara dimdik ayakta, sırtı kapıya dönük. Dediler ki 'Arkanızda bırakmak istediğiniz bir mektup varsa oturun yazın.' Dedi ki, arkamda bizi yazan, bizim yazdığımız tarihi bırakıyorum. Emekçi kardeşlerimin, köylülerimin aklından ve kalbinden geçenler mektubumdur! Yazılmaya ihtiyacı yoktur. Tarih bizden daha tarafsız ve sağduyulu, her şeyi yazar!'

Cüssesinden beklenmeyecek horultular çıkaran Cevdet Kara haklıydı: Kendisini sevmeyenler ve görüşlerini paylaşmayanlar ne olursa olsun kendi istedikleri biçimde aktarırlardı tarihi.

Ali Çoban yüksekçe bir yerden fırlatılıp atılmış gibi irkildi. Nazlı Hanımı telefonun başındaydı. Silkinip kendine gelirken, o, gözlerinin önünde ahizeyi yerine koydu. Kendisine küçük bir çanta yapıp getirmişti: Karpuz kollu geceliği, tavuskuşu başlı terlikleriyle; ayağa geçirilecek her şeye zaafı olan karısına Bombay'dan almıştı onları.

Nazlı Hanımı kocasının duyduğu telefon konuşmasını kiminle yapmıştı? Bir konuşma yapmış mıydı?

Halka hitaben yaptığı konuşmalarda kürsüden inerken, meydanlarda, açık havada, kendi usulü selamını verirken yelpaze gibi sallarken şapkasını– garibanın teki mutlaka çıkar kapıp kaçmak isterdi şahsına münhasır bu özel eşyasını. Rüzgârın arkasından koşar gibi koşar atılırdı Ali Çoban. Yine öyle yaptı. Havalanıverdi oturduğu yerden. Şapkasını kaptırmak istemezdi, çünkü, bir kere, ne yaparsan yap yaranılmaz halk, ÇZNA'yı yere göğe nakşetmişti. Yine aynı şey olsun istemezdi: Şapkayı kapıp kaçan eve gidip şifreyi kırsın ve bir kez daha bu lanetli cümleyi dillendirsin... Bunu iste-

mezdi. Görüyorsunuz işte: Şapkasını kaptırma korkusunun ucu bile Nazlı Hanımı'na dokunuyordu.

Yabancısı olduğu telefondan –sümük yeşiliydi bu arada telefon ve dinlenilmek için kimbilir nasıl kurcalanmıştı– uzun bir sinyal sesi geldi. Gürbüz Sokak'taki evinin eline yapışan telefonu değildi bu, ne acı! Ali Çoban'ı aydınlatan sanki bu oldu: Askerler gelmişti. Kendisi belki asılacak, belki hapiste çürüyecekti. Uykusunda konuşan zavallılar gibi, halkına kaptırmaya çekindiği şapkası başında, kendi halinde sıradan bir adammış gibi sordu:

"Kiminle konuşuyordun Nazlı?"

Sonra bu sorunun ve alacağı cevabın hiçbir önemi yokmuş gibi karanlığa alışan gözleriyle odayı taradı.

Önünde oturan, ayrık otu bürümüş tarla gibi düzeltilmemiş ensesini seyrettiği Cevdet Kara kendilerini buraya getiren uçağın penceresinden bakıp "Şimdi de Çanakkale'ye mi gidiyoruz?" diye sormuştu. Süleyman Tel'i İzmir Uzunada'ya bıraktıktan sonra. Ama kime sormuştu? Bütün lükslerden yoksun küçük askeri uçak zangırdaya titreye gidiyordu. Karşısında oturan subay dudaklarını okumuş olmalıydı. Ne yazık ki Cevdet Kara subayın dudaklarını okuma becerisinden yoksundu. Ali Çoban ne olur, ne olmaz öğrendiği dudak okumanın yararını Başbakanlık'tan alınıp ne olacağı bilinmez bir yolculuğa çıktığında görmüştü işte:

"Genelkurmay, Hamzakoy'da iyi tatiller diler!"

Cevdet Kara'nın bir an vücuduna gömülen ensesinde subayın dediğini anlamaya çalışır bir dikkat ve gayret sezdi Ali Çoban. Sonra uçağın penceresinden uçak pencereleri ona Einshower Bursu alarak gittiği Amerika'da "Barajların Ömrünü Uzatmak" konulu bir konferansı dinlemek üzere yaptığı ülke içi uçuşlardan birisinde, iki sıra önündeki yüz yirmi kiloluk obez Amerikalı'nın, nasıl patladıysa patlamış kırk santim çapındaki uçak penceresinden anıra anıra geçip uçup

gitmesini hatırlatırdı. Uçak bu küçücük delikten giren havayla darma duman olurken Ali Çoban görünmez kazaya kurban giden Amerikalı'nın cüssesinden aşağı kalmayan varlığını garantiye alıp gövdesini tavan ve yer arasında iyice gerdirip kollarını açmış, boşlukta kaybolan yolcuyu seyre dalmıştı. Dikkatsiz bir göz sırtında bir paraşüt taşıdığını sanabilirdi. Oysa sırtında, açıldı açılacak bir paraşütmüş gibi duran şey adamın takım taklavat sindirim sistemi ve kalın bağırsağının ucuydu!

Siz onu bunu bırakın, devletin kurumlarında bir yer kapmaktan başka gayesi olmayan subay bile, altlarında, genç kız elinden çıkmış dantel gibi serilmiş Ege kıyılarını seyretmekte olan Cevdet Kara ile Ali Çoban'a bakarken aklından şunu geçirmişti:

"Aynı pencereyi paylaşıp aşağıdaki manzarayı seyredebiliyorlar. Neden beraberce memleketi yönetemediler?"

Sorun buna indirgenemezdi.

Ateşle su kadar birbirinden uzak bu iki siyasi şimdi aynı yatakta uyuyor gibiydiler. Darbeyi yapanlar tarafından, Hamzakoy'da yerleştirildikleri askeri lojmanın, birbirine bitişik iki odasının arasındaki duvar, önce Cevdet Kara'nın deriiiin horultusuyla esnedi ve şişti, ardından Ali Çoban'ın eylül serinliğinden ürperip hapşırmasıyla tam aksi yöne löpledi. Cevdet Kara yatakta dikildi. İkisi de yan yana olduklarını düşündü. Hatta bunu duvar bile düşündü! Aralarındaki sorun neydi biliyor musunuz?

Haset.

Tabansızın tekini bir pehlivana, bir soysuzu kaplana dönüştüren haset, sinirleri kamçılar, kanı alevlendirir, vücuda gevşemesine engel olan bir titreme iletir, en sıradan çehreye yoğun bir ateşlilik ifadesi verir. Haset olmasa olaylar olmazdı hatta dünya olmazdı. İnsanı mümkün kılan da o olmuştur. Ama burada darbeye sebebiyet verdi, o başka.

Cevdet Kara yatağından kalktı. Oturdu bir sigara yaktı. Lojmanın penceresinden ağaçlar ve uzakta deniz görünüyordu. "Eşini Arayan Kumru" şiirini gözü kapalı yazabilecekmiş gibi oldu. Masa karanlıktı. Geldikleri anda ortaya saçtığı kalem ve kâğıtlar ve daktilosu oradaydı biliyordu ama bir kâğıdın üzerindeki harfleri seçebilecek kadar ışık yoktu ortada.

Acaba halk ne yapıyordu? Şairdi, hayal edebilirdi ama hayal edemiyordu. Siyasetçi yanı ona bütün meydanlarda, caddelerde, şehirlerin giriş ve çıkışlarında fink atan panzerleri ve tankları gösteriyordu. Ne yazık, kendisi bile bu darbeye karşı koyan halk kitlelerini tahayyül edemiyordu. Büyükelçi Orlando'nun dediği gibi halka o umudu ve o gücü verememişti öyle mi? İyi ama onun için yollara dökülen, meydanları dolduran milyonlar, onlar neredeydi? Muhtemelen bugün devlet televizyonunda, askerin emriyle çekilen, havaalanından Hamzakoy'a sıhhat ve afiyetle postalanışları filmini izlemişlerdi. Buna rağmen sokağa dökülüp darbeye karşı çıkmamışlardı öyle mi?

Kimin için siyaset yaptım ben?

Kimin için siyaset yaptım ben?

İncecik lojman duvarının her iki tarafında aynı soru dillendirildi.

Bu sırada görseniz şaşarsınız, kocaman bir ay doğdu.

"Aaaa hanemize ay doğdu!" dedi Reyhan Kara, yattığı yerden, ne zaman uyandığı kestirilmez bir vaziyette.

"Burası bizim hanemiz değil" dedi Nazlı Hanımı diğer taraftan.

Duymamış gibi davrandı bu cevabı Reyhan Kara.

"Ben bir çay yapayım" diyerek kalktı karanlıkta seçilmeyen yataktan.

"Talat'a söyle bize bir çay getirsin" dedi Nazlı Hanımı diğer taraftan.

"Talat'ı da katlayıp koydun mu bavula?" dedi Ali Çoban.

Duvarın diğer tarafındaki Cevdet Kara'nın sinirleri bozuktu. Evet, sinirleri bozuktu, bu sebeple güldü.

2

"Nedir vaziyet?"

"Yollar açık!"

"Arada sırada bir şeyler yapıyorlardır canım. Bu kadar da olamaz."

"Olagelenler dişimizin kavuğunu doldurmaz."

Bu cevaba güldü Rasim.

"Cezaevleri komünistlerle dolmaya başladı."

"Sormayın komutanım."

İçi kazındığı için peynir ekmek, bir bardak zift karası çayını getiren subaydan kısa bir rapor almıştı işte. Bunlar bildiği şeylerdi. Komünistleri tıkacak yeni cezaevleri yapmaya kalksalar, "Yok canım, bu onların konforu gibi olur" diye aklından geçirdi Rasim. Saflığına güldü.

Kolay olmuştu. İç savaş beklemiyordu ama çok kolay olmuştu! Bunca zaman bu işi ölçüp biçtiklerine hayıflandı. Televizyona giderken bir Nobrıum içip gitmişti. İlk defa televizyon karşısında halka hitap edecekti. İlacın etkisi çoktan geçmiş olmalıydı. Odanın ortasında turlayıp duruyordu. Pencerelere de yaklaşamıyordu. Evi aradı. Sıkıntıdan. Hayret, küçük kızı evde yoktu. Yatalak anasının yanında mı kalmıştı acaba? Bunu düşünmenin zamanı değildi. İki kızı da yerin dibine geçme nedeni olsa bile. Ayak başparmağı sızladı. Milletin idealist çocuklarına karşı duyduğu öfke vücuduna oradan girmiş olabilirdi. Teröristler arasında kadın-kız-çocuk ayrımı yapılmamasını tembih etti.

"Kökleri kazınmalı" dedi.

Sahi neredeydi küçük kızı? Annesinin terini silip, yat-

maktan sırtında açılmış irin akıtan yaraları pansuman edilirken onu şefkatle seyredecek kızlardan değildi. Babasının emir subayı da darbe ile meşguldü. Tamam ağzımdaki baklayı çıkarıyorum: Rasim'in küçük kızı bir süredir Kurt Partisi Gençlik Kolları Asena Şubesi'ne gidip gelmekteydi, gizli gizli.

Şimdi Ayrancı'da bir evdeydi. Buraya hizmet etsin diye getirilmişti. Peşime takılıp buraya kadar geldiğinize göre tahmin etmek hiç zor olmamalı bu evde gizlenenin kim olduğunu... Ama bundan önce izin verirseniz söylemem gereken bir şey var: Gerçekten olmuş olanlar, yazarın okuyucuyu olduğuna ikna ettiği şeylerden daha önemsizdir. Şimdi Rasim'in kızını ucu doldurulmuş kırk sekiz numara terlikleri merak ve hayretle evirip çevirirken yakalayabilirsiniz. Hüseyin Feyzullah akşam yemeği öncesi bu eve getirildi. Şimdi uyuyor. İki genç partili uyuduğu odada, bir tanesi kapısında, dört tanesi evin dört bir köşesinde nöbet tutuyor.

Rasim'in kızı –elbette bir adı var ama kaderin cilvesi onu şimdilik böyle anmak daha iyi– babasının kafasındaki en büyük düşüncenin kirli çamaşırlarını yıkayacak. Bütün siyasi parti liderleri sorunsuzca evlerinden alınmıştı. Anlatmanın tam zamanı; Cevdet Kara 12 Eylül geceyarısından sonra Genelkurmay'ı aramış. Telefona çıkmayan, emir subayından duyduğu haliyle olayı aktaran Rasim'e bakılırsa; "Bizim buraya bir tank şeysi geldi demiş. Ne oluyor demiş? Ha ha ha ha..." Cevdet Kara üzerinden olayı düşünürseniz, gecenin bir vakti partililerden gelen bir telefon üzerine perdeyi aralıyor ve şaka gibi daracık sokağa zar zor sığışmış –sonrasında üç gün orada debelenip duran ve oradan çıkamayan, havan topu borusuyla burun buruna durduğu evin salonunu deşen, ucuna evin oturma odasından bulduğu koltuklarından birisini takan– bir tank görüyor. İlk düşündüğü kapı komşusu Hüseyin Feyzullah destekli bir darbe. Ne gariptir Hüseyin Fey-

zullah da karşı darbeden şüpheleniyordu ve bu şüphesi üzerine ortadan toz olmuş, tetik çekmekten başka bir şey bilmeyen teşkilatı durumu anlamaya çalışıyordu. Talihin cilvesi, kaderin tokadı, Allah'ın sopası, işte o, Hüseyin Feyzullah'ın kirlilerini yıkamaktaydı. Her defasında takip ettikleri, evini, yurdunu bildiklerini düşünüp güvendikleri bu Asena kardeşlerinin kim olduğunu öğrenseler, onun Rasim'in kızı olduğunu bilseler kimbilir ne kadar sevinirlerdi.

Uyku tutmadı Hüseyin Feyzullah'ı. Hayret ayakta uyumuştu teşkilatı. Kıvrıldığı yataktan kalkmış, kapıyı açmış, gözünü kırpmadan ayakta uyuyan gençlerin arasından geçmiş, ister misin bunları büyülemiş ya da damarlarına bedenlerini taşlaştıran bir ilaç filan zerk etmiş olsunlar diye düşünmüştü. Bu durum kendisini tedirgin etse de sidik torbasını tuvalete yetiştirme derdindeydi ve oyalanacak vakti yoktu. Kara kuru bir kız çocuğu elinde komünistlere doğrultulması icap eden bir silahla karşısına çıkıverince, silah sabunlu ellerinden kayıp düşüverince, kayıp düşüverip patlayıverince, ortalık birbirine girmişti.

"Teröristler bassa, çuvala tıkıp götürse, ruhunuz duymayacak ulan!"

Başbuğ gürlüyordu:

"Bu karı mı koruyacak ulan beni?"

Kader zilli bir dondur, mutlaka vuku bulur. Evet, Rasim'in kara kuru kızı koruyacaktı onu. Cin gibiydi kız:

"Kesin ulan!" dedi sesini duyurabilmek için bağırarak ve dediklerinin kafalara girmesi için onlar gibi konuşması gerektiğini düşünerek:

"Caddeden ne yaptığını bilmez bir tank geçiyor!"

Birbirlerine baktı diğerleri. Bir tanesi sürüne sürüne caddeye bakan pencerelerin yanına gitmeye kalkıştı. Sahip olduğu yüksek cesaret duygusu Hüseyin Feyzullah'ı bir heykel gibi taşlaştırmıştı. Sofadaydılar. Caddeye bakan odanın kapısı

bu hole açılıyordu. Pencereye ulaşmaya çalışan hürmetini ve bağlılığını ifade etmek istercesine Başbuğ'unun ayaklarına yüz sürerek ilerledi.

"Benim ayağıma yüz sürerek olmaz bu işler. Marifet vazife esnasında ayakta uyumamaktı ulan!" dedi ve kaptığı gibi yanındakinin elinden silahı, caddeye bakan pencereye doğru yürüdü gitti. Pencereden korkusuzca baktı ve şöyle dedi:

"Ne yapıyor ulan bu tank?"

Alman yapımı Leopard 1 A3 tank yolda gidiyorken kaldırıma çıkıp bahçe duvarına toslayıp insana en çok heyecan veren ateşleme borusunu bahçe kapısının tepesinden dönen demir süslemeye taktırıp geri geri çıkmak isterken koca kapıyı söküp atıvermeyi başarmıştı. Bu tank acemiliği de neydi allasen? Hadi bir evin içini dağıtanını anladık ama burada Hüseyin Feyzullah'ın pencereyi açıp, "O tankı becerip de kullananı göndersinler ulan!" diye bağırmasına neden olacak kadar büyük bir yeteneksizlik söz konusuydu. Ya tankın içinde bir boğuşma yaşanıyordu ya da birisi ilk defa tank kullanıyordu.

Bir tankı ele geçirmek Emin için hesapta olmayan bir şeydi.

Çizgili pijamalarından ve siyah ağır keçe pelerininden kurtulmaya bile fırsat bulamamıştı. Alçılı bacağı, sargılı kafası ve *Penadur*'lu ruh halini söylemiyorum. Delik kulağı yamandıktan sonra örgüt arkadaşlarının evinin yolunu tutmuş, zaten o gece Reis'in kafasını patlatmanın keyfini bile süremeden darbe olmuş, ertesi gün sokağa çıkma yasağı ilan edilmişti. Emin direneceklerini sanıyordu. Ufak tefek çatışma haberleri geliyordu gelmesine ama o daha büyüğünü, en büyüğünü, çığ gibi büyüyenini hayal ediyordu.

Askerlerden önce faşolar basabilirlerdi evi. Rüyasında uzun uzun gülmüştü Emin; Kızılay Meydanı'nda kafası sargılı biriyle daha karşılaşıyordu. Emin'den önce Reis tanıyordu

onu. Sonra birbirlerine doğru koşup kafa atıyorlardı. Evde sinirler gergindi. Karakol kurulmuş olması muhtemel bir evden çıkarılması gereken bir silah vardı. Öncesinde "Karar senin" denilmişti Emin'e. O vaziyette bu işi başarması pek mümkün değil gibi görünüyordu ama o yapabileceğini söylemişti. Yapmıştı da. Arka bahçe duvarlarının ve kömürlüklerin üzerinden duman gibi süzülürken sadece pijamasının paçasını yırtmış ve alçısını çatlatmıştı, o kadar. Silahları alıp çıktığındaysa kimseye görünmemeye çalışarak geldiği yoldan gitmek yerine –ciddi bir komünist avı başlamıştı, duvar dibinden yürüyenler kuşkulu gözler tarafından usulca izlenip ihbar ediliyordu– elini kolunu sallayarak, darbeyi kendi eseri saymayan sefil, silik, korkak vatandaşlar gibi bir işi çıkmış da sokağa düşmüş gibi ön kapıdan çıkmalıydı. Çıktı. Nereye gideceğini bilemez bir halde yürümeliydi. Yürüdü. Kendisine yardım edecek bir asker, polis arar gibi etrafına bakınmalıydı. Bakındı. Sokakların kesiştiği küçük meydanda bir tank duruyordu. Koskoca tank bir insan gibi şaşkın olur muydu? Olurdu.

Teki hâlâ sağlam kalmış koltuk değneğiyle seke seke yürüdü. Değneği marş tıngırdatıyordu, n'aber? Silahlar soğuk soğuk baldırlarına değiyordu, sırtına, karnına, beline...

"Hey genç, dur!"

Durdu Emin.

"Asker kardeş hastaneye gitmem gerek."

"Bekle kenarda göndeririz bir yardım."

"Yeni geldim askerden. Gelir gelmez kaza geçirdim. Topçuydum askerde. Siz çıkarsanız beni ilerideki kavşağa?"

Asker baktı. Emin baktı. Kapkara bir çocuktu tankın tepesindeki. Sahra yeşili elbisesinin renginde gözleri vardı. Bir baş işareti yaptı. Tankın içindeki demek rütbece ondan küçüktü. Kimseye sormadan karar vermişti.

"Şurada" dedi "biraz ileride polisler. Seni oraya kadar götürürüz."

"Sağ ol asker kardeş!"

Asker de tam "İyi de bu halde nasıl tırmanacaksın tanka" diyecekti. Aklı başına gelecek; "Yasak" diyecekti. "Tankçı olduğumu unuttum kendimi küçük bir askeri araçta sandım" diyecekti. Koltuk değneğinin üzerinde uzun atlama yapan atletler gibi sıçradı Emin. Çıt diye bir mermi kayıp düşüverdi paçasından. Çıt çıt çıt zıplaya zıplaya yokuşu indi mermi.

"Alman parası" dedi Emin.

"Ondan ağır demek" dedi asker. Akıllıydı asker. Başka bir şey sorup söylemeyecek, bir tanka, o halde, yardımsız, bu kadar kolay çıkan birisine şaşıramayacak kadar da yorgun. Ayağa kalktı, yükseldi Emin. Olayın heyecanıyla gülümsedi. Yüzünde bakmaya doyulamayacak bir çirkinlik vardı. Gelmiş geçmiş en tuhaf yüz. Kafesinden kaçmış bir aslan. Bir toplantıda ellerini masaya koyduğunda kızlardan birisi düşüp bayılıvermişti. Abartı değildi Reis'in kafasını "çıt" diye kırması, hastane duvarına yarasa gibi yapışması.

"Gidelim" dedi askere. Tank titreyip duruyordu. Titrerken zırıl zırıl bir ses çıkarıyordu. Çok geçmeden bizim kavruk topçu subayı titrek kafasının içinde şöyle bir hakikat yarattı kendisine: Bu delinin teki herhalde. Alay eder gibi gülümsemesinin biricik sebebi buydu. Tankın tepesinde titreyip duran vücudu hissetmez olmuştu demek ki. Yoksa kürek kemiğine dayanan 9 mm'lik Kırıkkale'yi hesaba katarak düşünürdü.

"Tam tersi yöne gidelim" dedi Emin, her esaslı tecrübenin uğursuz olduğunu unutmadan.

Gezintiye çıkmışlar gibi. Başak tarlalarını yara yara, mor dağlara baka baka fazladan biraz daha gitmenin hesabını yaparak vatan toprağını koruma talimindeymişcesine ilerliyorlardı. Sokaklar bomboştu. Işıklı bir mutfak penceresinde genç bir kız gördü. Sırtını kaşıyıp su içiyordu kız. Pek güzeldi kız. Sonra bigudili bir kadın mutfağa girdi. Derdi tasası yok gibiy-

di. Darbeyle, askerlerle, faşolarla tıka basa dolu bir günde saçlarını sabırla bigudilemek ilgisiz olmayı gerektirirdi. Memlekette olan bitene, bir manzaraya bakar gibi bakıyorlardı.

Tarih nasıl yazılır? Toplumsal bellek nasıl oluşur? Tarihi yazanlar kimdir? Tankla dolaşanlar mı, o tankı ele geçirenler mi? Mutfak penceresinden bakanların belleğine kaydolan şey nedir? 12 Eylül gecesi çok susayıp yataktan kalkmaları mı, mutfak pencerelerinin önünde bir tank görmeleri mi? Belleğe kaydolan bu görüntüyü seslendiren ve ayaklandıran bir fikrin olmaması, o tankların her şeyin üzerinden geçip gitmesine neden olmadı mı?

Bu kadar soruyla ne yapılır?

Çengellerinden zincir yapılır.

Zincirler iki şeyi birbirine bağlarlar:

Diyarbakır Cezaevi'ne gönderilen Taksici Şehmuz'un zincirlerle ilgili benden daha derin düşünceleri var. Daha doğrusu oluştu. Başkent'ten Diyarbakır'a giderken, yolda.

"Ne şans be!" demişti onu Diyarbakır Cezaevi'ne nakledecek araca teslim eden polislerden birisi.

"Esat Yüzbaşı ile beraber yol alacak olman ne şans!"

Ayrancı'da bir tankın içinde sanki uğul uğul bir denizin dibinde gibi yol alan Emin, hatırlarsanız "Amca" diye hitap etmişti Şehmuz'a: "Amca neremden kan akıyor?" Otuz bile olmamıştı Şehmuz. Yoksulluk ağzında diş bırakmamış, onu amca yapıvermişti. Askeri aracın içine geçip oturduğunda, elleri kelepçeli, ayakları zincirli, iyi kalpli polisin bahsettiği yüzbaşıyı gördü karşısında. Terliydi yüzbaşı. Bir gözü daha fazla kısık, dudağının sağ kenarı kâğıt gibi katlanmış. Bir süre o garip katı izledi Şehmuz, dokunsanız elinizi kesecek kadar keskin duran dudak kenarını. Yüzbaşının dudağı titremeye başladı. İçeri düşen bir parça ışık o çelik bıçak sırtı gibi dudağın üzerinde dağıldı. Şehmuz o dudakların keskin birer bıçak olduğu hayalinden, "Söyle!" komutuyla kurtardı

kendisini. İkinci "Söyle!" komutuyla birlikte aracın içini bir vınıltı doldurdu. Allahım nasıl incecik bir vınıltıydı bu. Keskin bir bıçağı rüzgâra tutmuş, kıldan inceliğine şaşıp, çıkardığı sesi dinliyormuşsun gibi.

"İstiklal Marşı'nı söyle!"

Duyulduğunda insanın içini kıyan bir ses çıkardı Yüzbaşı Esat'ın dudakları.

Şehmuz, İstiklal Marşı'nı bilmiyordu ama sanki başlarsa gerisi gelecek gibi makamıyla, "Korkma" dedi. Sonra sustu. Yüzbaşı Esat'ın askerleri İstiklal Marşı'nı bilmeyen Kürtlere ne yapacaklarını çok iyi biliyorlardı.

Her, "Korkma!" deyişinde sağlı sollu birer tüfek kabzası indi kol dirseklerine.

"Korkma!" Başkent'ten Diyarbakır Cezaevi'ne gidene kadar yıllar sonra röntgenine bakan doktorun gözlerine inanamayacağı kadar ince kırıklarla bezendi kolları. "Korkma!" Sonrasında kanat gibi açık kaldı, gövdesine hiç değmedi kolları.

"Korkma!" Hele bir vakit sonra alçılandığında kolları, kanatlanıp uçuverecekmiş gibi hissetti kendisini.

"Korkma, sönmez bu şafak" diyebildi sonra, ama bu kadar, "Benim bir suçum yok!" diye inledi sonra. Bunun üzerine Yüzbaşı Esat korkunç bir dayağa girişti. Onları taşıyan zırhlı aracı yol alırken görseydiniz içinde tuhaf bir yaratık var sanırdınız. Öyle bir yaratık ki zırhlı kasa, kedi konulmuş çuvala dönmüştü.

3

Şimdi bir günlük zaman sıçraması yaşayacağız. Bir nevi ters perende:

Pertev'i yanaklarından bir çocukmuş gibi öpüp uğurladı Şermin. Kuruyan güller ve kelleşen çimenliklerden ibaret

bahçede, yanında iki askerle birlikte uzaklaşıp gitmesini izledi sonra. Kocasının aynı çirkin bahçenin içinden tansiyon, kalp ilaçlarını ihtiyatla yerleştirdiği küçük bavulu elinde geri döneceğinden, adı gibi emindi. Pertev, darbenin olduğu sabah saat on buçukta evinden alınırken rahattı. Kimin başına ne gelmişti, ne olup bitmişti, kabaca biliyordu. Kabul etmek gerekir ki tarihi yazmanın en güzel tarafı başını ve sonunu görebilmeniz. Pertev sonunun ne olduğunu bilmediği yolculuğuna çıkarken, evet, söyleyecek başka bir şey yoktu.

Kendisini dosdoğru Genelkurmay'a götürdüler. Kalabalıkların imha edici girdabından yoksun boş sokakları seyretti giderken. Halkın itaatkârlığından bir kez daha emin oldu. Halkı iyi tanıyordu. Direnmeyeceklerini biliyordu. Araçlarının bir an durması gerekti, çünkü önlerinden tank geçti. Direksiyondaki subay haklı olarak kendilerine yol verileceğini düşünmüştü. Şaştı kaldı bu işe. Hatta şaşıp kalması neden olacaktı küçük araçlarının tankın paletleri altında kalıp ezilmesine. Şimdilik hapse atılmaktan ve asılmaktan korkan Pertev'in darbe esnasında karşılaştığı biricik tehlike bu olmuştu! Bir adaya toplanıp –romanı yazılsa fantastik olur– birer birer asılan siyasetçileri aklından geçiriyordu ki bir kazaya kurban gidecekti. Bildiğiniz gibi onun da Korku Efendi'si vardı. İşte bu anacığının bağlı olduğu tarikatın şeyhi, Şermin'in adını ağzına hayırla almadığı Korku Efendi, geleceği hususunda bir şeyler söylerken yüzünden geçen gölge, hayalinde beliren tanka aitti. Pertev o tankın altında kalabilirdi de kalmayabilirdi de. O tank Korku Efendi'nin zihnine nereden girdiyse, ortada o tankın Pertev'in canına kastedeceğine dair bir ipucu da yoktu. Korku Efendi kaza deyip çıkmak istemiyordu işin içinden, siyasi bir şeyler arıyor ama bulamıyordu. Kanserin canına okuduğu bedeninde şu his de çırpınıp durmuyor değildi hani: Tankın içindeki... Ama gerisini getiremiyordu Korku Efendi. Bizim gibi tankı Emin'in ele geçir-

diğini, Emin'in kim olduğunu bilmiyordu ki. Geçmiş zaman, bütün bunlar olmazdan evvel Korku Efendi'nin zihnine çöreklenmişti Emin; hilkat garibesi alacalı bulacalı beyaz başlı bir yarasa olarak tanımlamıştı onu secdeden başını içine doğan kehanetin çözümsüzlüğüyle kaldıran Korku Efendi.

Bir kez daha Pertev ile kaderleri kesişecek, Emin bir tankın içinde Pertev'in üzerinden geçecekti, neredeyse! Söz konusu ülkenin tarihinde vuku bulması muhtemel şeyleri tahmin etmek, Korku Efendi'nin zihnindeki o tank ve içindeki şey gibiydi. Gerçekte olanlar ise, darbe gibi işte, çok sert ve ölümcül.

"Ezecekti bizi yahu!" dedi Pertev.

Her zaman sevimli ve tatlı dilli olmuştu.

"Ezecekti" dedi yanındaki asker.

Pertev'i teslim alırken de çok kibar davranmıştı asker. Başkent'in siyaset dünyasının en tatlı dedikodusu, Pertev ve Şermin'in dağınık mı dağınık, pasaklı mı pasaklı evlerini göz ucuyla bile süzmemişti. Sıradan, alışılmış bir eve geldiğini sanıyordu ki ne mümkün! Giyimine kuşamına pek önem veren Şermin ile üstünü pislettiğinde işiteceği azarlardan korkan Pertev sizi yanıltmış, kuruyan güller ve kelleşen çimenliklerden ibaret bahçe kafanızı karıştırmış olabilir. İşte hakikat: Bir bacağı olmadığı için devrildiği yerde kalakalmış bir koltuk, artıkları kurumuş muhallebi kâseleri –hayret, Şermin muhallebi mi yapmış– çiftini arayan terlik ve çoraplar, ucunda tülü ve perdesiyle rekor kırması kaçınılmaz bir yüksek atlama atletinin sırığı gibi esneyip duran korniş ve aralıktan gözüken, nedense bir türlü yeşermeyen, aslında çoktan kurumuş, salkım söğüt dalları, atış talimi yapılmış gibi sağa sola kaçışmış çerçeveler, bir yetişkinin yarı beline gelmeyecek yüksekliklerde duvardan ayrılmış –evin küçük oğlunun marifetleri– duvar kâğıtları ve onların altından ortaya çıkan gerçek: Ne zevksizmiş bir önceki kiracılar, nereden bul-

muşlar bu renge uygun mobilyalar! Ketçaplı parmak izleriyle bezeli döşemeler, kırlentler, tam göbeğinden yumruk geçecek kadar delik açılmış –dolayısıyla artık işe yaramaz– sineklikler ve daha neler neler. İşte bütün bunları yok sayıp çok kibar davranmıştı asker.

Belki de Rasim böyle emir vermişti, bu da bilinmez. Basının, kuyruğuna 24 Ocak Kararları adını taktığı ekonomik programı anlatırken, kürsüde suyu bittiğinde koşup bardağına su dolduran bir paşa vardı. "Yok beni asmazlar" dedi Pertev. "Kalın bizimle yemek yiyin" demişlerdi, karavanadan yemek yemişlerdi –nohutlu pilavla üzüm hoşafı– arkadaşça gülmüşlerdi hoşafının içine ekmek doğrayan Rasim'e. "Beni hapse de atmazlar." Avuçlarının terlediğini bir rüzgâr çarpmasıyla anladı. "Hadi canım sen de" dedi, "Rica üzerine geldim ben buraya. Bakan yapacaklar beni." Sonra sallana sallana yürüdü. "Hacıyatmaz" gibi dedi arkasından yürüyüşünü izleyen subay.

Rasim pencerenin önünde duruyordu, sırtı dönük. Sanki darbe olmamış, bizzat kendisi darbe yapmamış da kuşları böcekleri seyrediyordu dikildiği yerden. Baktığı yöne doğru neredeyse bir manga askerin dizildiğini gördü. Pencereden bakan paşalarının indirilmesinden korkuyordu askerleri. Çekildi. Oysa Pertev'i sırtı dönük karşılamak istiyordu. Olmadı. Pertev'in o tuhaf yürüyüşünü izlemek zorunda kaldı. Ağırlaşmış yayının üzerinde yumuşakça sallanan bir şey getirin gözünüzün önüne, işte öyle. Kiloluydu maşallah ve fazlasıyla kısa boylu. Brifinglerde masanın öte yanından tokalaştığı için, fark etmemişti bu kadarını Rasim.

Ihlamur, soda, çay, kahve. Bütün ikramları geri çevirdi Pertev. Bunu hissettirmek için, "Su?" dedi Rasim. Yine "Yok" dedi Pertev. "Siz bize lazımsınız, korkmayın sizi zehirlemeyiz" dedi. Pertev bunu duyunca tedirgin olmadı. Demek zehirleme faaliyetleri de var diye düşünmedi. Pertev böyle şey-

ler düşünmezdi. Askerler hükümet kuracaklardı. Pertev'e o hükümette bakanlık teklif ediyorlardı. Pertev'in kulakları başbakan adayının adını duyunca yandı. İşi yokuşa sürmek için olmaz şeyler istedi: Başbakan yardımcılığı, devlet bakanlığı, ticaret bakanlığı, maliye bakanlığı. Evet, Rasim'in sağ kaşını kaldırma gibi bir tiki yoktu. Pertev onu hayretler içinde bırakarak makamından çıktı, gitti. Peşinden konsey dışındaki paşalardan birisi koştu. Pertev ona diyeceğini dedi. "Sen bir isim söyle" denilince kendisine brifingte suyu bittikçe koşup bardağına su dolduran paşayı hatırladı. Deniz köpüğü gibi beyazlar içinde, şimdilerde emekliye ayrılmış bir paşa. Pertev işareti verdiğini düşündü. Şimdi eve dönebilirdi.

Yolda ters dönmüş bir tank gördü. "Bir arbede mi olmuş?" diye sordu. "Olabilirdi ama olmadı" cevabını aldı.

4

"Ters dönmüş hamamböceği gibi midemi bulundırıyor şu tank!"

Bunu söyleyen ülkenin en meşhur travesti şarkıcısı Bülent Paye'ydi. Pertev'in gördüğünü, kaldığı otelin penceresinden o da görüyordu. Hatta bizim, içinde kim olduğunu iyi bildiğimiz aracı işaret edip seslendi yardımcısına, "Kız bak! Arabalar geziyor, kalkmış sıkıyönetim, gel dolaşalım."

Yelpazesini, ceketini aldı, yardımcısını "Ne kadar da sakil yapıyor bu işi" diye düşündürerek ayakkabılarını giydi. Dudaklarına üç kat daha ruj çekti. Yardımcısı bu sırada pencereden bakmıştı, "Bülent karısı o gezintiye çıkmış bir otomobil değil" dedi.

Bülent Paye kömür karası saçlarını savurdu, ağlamaklı oldu.

Erkek olduğu ve erkek kılığı içinde ortada dolandığı gün-

ler henüz unutulmamıştı. Daha geçen gün gazetelerden birisi, "BÜLENT PAYE ASKERLİĞİNİ YAPTI MI YAPMADI MI?" diye soruyordu. Darbe olduğunda buna sevinmişti; artık soramayacaklarına. Bütün gazeteler baştan aşağı asker fotoğrafları ve okunmayacak kadar küçük yazılarla doluydu. Demek her şey ciddiyet kazanıyordu. Ne kadar yanıldığını anlayacaktı. Başkent'e bir sünnet düğününde şakımak için gelmişti. Gerçekten şakıyordu. Tastamam kadın olduğunda Bülbül adını almak istiyordu. Hatta şimdiden tembih ediyordu gazetecilere adını Bülbül Paye olarak yazmaları için ama dinleyen olmuyordu. Bülent kadın adı değildi. Gariptir, kadın kılığına girmiş birisi tarafından kullanıldığı halde yadırganmıyordu. Çirkin bir travesti Bülent adıyla dolaşamazdı.

Bülent Paye bunu cazibesine, kadınlığına bağlıyordu. Jilet gibi smokinleri içinde sahne aldığı günlerden bugüne fazla zaman geçmemişti.

Halk onun otrişler, pullar, payetler, ipekler, inciler içinde bir kadına dönüşmesini izlemişti. Şaşkından çok meraklıydı halk: Bülent Paye'nin önündeki kabarıklığı görme konusunda: Kestirmiş mi kestirmemiş mi? İyi ama nasıl? İktidar çılgınlığına kapılmış politikacılar el birliğiyle demokrasiyi delik deşik ederlerken birileri de "KOZASINDAN ÇIKAN KELEBEK" haberleriyle meşguldü ya da "ÇİRKİN ÖRDEK YAVRUSUNDAN KUĞUYA"

"Güzel Oğlan" demişti ilk plağını yapan yapımcı. Yani erkek kılığındayken de beğeniyordu kendini. Kaldı ki dün gece onu sahnede izleyen konuklar, çocuğu sünnet olan çiftin altı yıl önceki düğününde onu yine aynı sahnede izlemişlerdi. O zamanki sahne tavrı farklıydı; ayaklı mikrofonun önünde dimdik durarak, bir elini sandal gezisinde hoşça vakit geçirmek için suya değdirip suyla oynar gibi hareket ettirerek okurdu şarkılarını. Kadın kılığına girdiğinden bu yana daha hareketliydi sahne şovları. Sıkıyönetim nedeniyle tıpkı ma-

saldaki Külkedisi gibi saat on ikiyi vurmadan evde olmaları gereken davetlilerin ağzı açık kalmıştı.

Beyaz tavus kuşu tüyünden bir kostüm içerisindeydi Bülent Paye. Bilmem tarif edebilecek miyim; edep yeri ve meme uçları inci ve stras taşlarla bezeli –bunlar için pırlanta diyordu ama diktiği elbiselerin parasını bir türlü alamayan terzisinden basına "Nah pırlanta" açıklaması gelmişti– vücuduna oturan –bel, kalça, göğüs hatta ayak ve kol bileklerinin ölçüsünü bile yazmıştı gazeteler– tülden bir elbiseydi üzerindeki. Omuzlarındaki saten pelerinin üzerinde bir dala konmuş –Resmigeçit yapan bülbüller diyordu onlar için– bülbüller, yeşim taşlarıyla işlenmiş boyunlarını uzatmış, zümrüt kondurulmuş gözlerini kapatmış –velhasıl bu sebeple zümrütler yassı kesim imiş– rengi az bulunan –havai mavi– inci tanelerinden bir boşluk üzerinde, yakut bir dalın üzerine dizilmişlerdi. Değeri devlet bütçesine denk bu pelerinin etrafını saran otrişler ise az bulunur bir cins devekuşunun kıçından yolunmaydı. Aynı familyanın tüyleri bütün Arap emirlerinin kostümlerini süslüyordu. Başındaki pırlanta işli bonenin tepesindeki tüylerse daha özeldi; onlara sahip olabilmek için üç Arap emiriyle birlikte bir odaya kapanmıştı; açık artırma nedeniyle. Tüyler, müzayede sahibinin son sözüyle, "O güzel oğlanın" olmuştu.

Karanlıkta ve sırtı dönük çıkıyordu sahneye. İki kolu havada pelerinindeki işli manzarayı seyre daldırıp şakımaya başlıyordu. Şakımaya başlıyordu dün gece için yanlış oldu, her zamanki gibi bülbül sesi çıkararak *Tut-i Mucize Guyem*'i okuyarak başlamamıştı programına. *Baharı Bekleyen Kumrular Gibi* şarkısı daha çok alkış alıyordu. Şarkı söyleyen bir kumruyu taklit ediyordu. Bülbül ile kumru arası bir kuş demişti dinleyenlerden birisi. "Bir Tanrı'yı bir de beni sakın unutma" mısrasında pelerinini savurarak seyircilere dönüyordu. Pelerini boynuna bir inci dizisiyle bağlıydı, açmaya zahmet etmi-

yor, her defasında koparıp atıyordu. Bunun da haberi yapılmıştı: Sonrasında yere dökülen incileri toplayan garsonların, saz heyeti ya da düşük bir davetlinin, "Vallahi de gerçek, billahi de!" dediği, bulmaktan mesut olduğu inci tanesi dişlerinin ya da parmaklarının arasında bir fotoğrafla birlikte. Pelerin bir keresinde, bir zamanlar, belki de gerçekten, kaybolmuştu; "BULAN YAŞADI" haberiyle birlikte. Takside mi unutulmuştu yoksa kuru temizleyici dönüşü paketlerin arasından kayıp düşmüş müydü, bilinmiyordu. Hatırlanan tek şey Bülent Paye'nin pencere kenarında uzaklara bakan bir fotoğrafıydı: "BULUP GETİRENE ÖDÜL VERECEĞİM!"

Bülbüllü pelerin bulunamadı. Kimilerine göre zaten kaybolmamıştı ama gazeteler, "YENİSİNİ YAPTIRDI" haberini verdiler. Bülent Paye fotoğrafta patlamış, beyaz, akıp giden saten kumaşın üzerine eğilmiş meçhul bir haritaya bakar gibiydi; "RESMİGEÇİDE ÇIKAN BÜLBÜLLERİ KENDİ ELLERİYLE ÇİZDİ" Bir gazino programını, üç ekstrayı, iki özel gece konserini iptal etmişti, bülbüllerin yarı kapalı gözlerini temsilen işlenecek zümrütlerin Güney Afrika'dan gelmesinin gecikmesi üzerine. Eh, devekuşlarına, tavus kuşlarına da bir haller olmuştu, kıçlarındaki tüyleri yolmak isteyen iki işçiyi ezerek öldürmüşler, tüyler yolunsun diye bayıltıldıklarında nefes darlığından ölmüşler, o son tüyleri bir Bedevi almak istemiş, Bülent Paye yine bizzat kendisi giderek, "Tüyler o güzel oğlanın olacak" pelerinin etrafında uçuşacak şeyleri kaptırmamayı başarmıştı.

Pelerin hazır olmasına hazırdı da bu defa ekonomi müsait değildi: Memlekette yakıt kalmamıştı, gazinolar, kulüpler buz gibiydi; "KEŞKE BİR KÜRK İŞLETSEYDİM SAHNEDE BENİ SICAK TUTARDI" Sonra elektrik kesintileri; "KARANLIKTAN KORKAN BÜLENT PAYE SAHNEDE DÜŞÜP BAYILDI" Ardından parasını bankere yatıran zenginler; "BU GİDİŞLE EV EĞLENCELERİNDE OKUYACAĞIM" Peşin-

den siyasi istikrarsızlık; "BAHARI BEKLEYEN KUMRULAR GİBİ ŞARKIMIN BAZI ÇEVRELERİN SÖYLEDİĞİ GİBİ ASKERİ YÖNETİMİ ÇAĞIRMAK VE BEKLEMEKLE İLGİLİ BİR MESAJI YOKTUR."

Sayın Bülent Paye demokrasi sizin için nedir?

Ne bileyim ben nedir, düdüklü tenceredir.

Kara mı Çoban mı?

Sormayın bana böyle şeyler, ben memelerimi develi armudu kıvamına getirmeyi nasıl başardıysam onlar da siyasi mutabakatı öyle sağlayacaklardır.

Karşınızda Bülent Paye, halkın aklı başka yerde!

Sahnede herkes belinden aşağıya bakıyordu. Doğru muydu, "BÜLENT PAYE'NİN HAMAM KEYFİ" haberi için Çemberlitaş Hamamı'na gittiğinde bir grup kadın üzerine atılmış, peştamalini söküp atmanın yolunu zorbalıkla aramışlardı: "BU GÜCÜ NEREDEN ALIYOR?" başlıklı haber, "Güzellikle isteyin göstereyim" dediğini yazmıyordu. Gösterdiğini de. Görenlerin, "Basbayağı şey işte" dediğini de. "Bülent Paye'yi beğeniyorum" diyen kocasının erkeklik organını kesen kadın vardı bir de. Elinde turşu kavanozu gibi bir şey içinde malum parça: "KAN KAYBINDAN ÖLMEYEN KOCAYA KARISI TARAFINDAN YAPILAN, BÜLENT PAYE'NİN UĞRUNA PARA BİRİKTİRDİĞİ AMELİYAT KADAR İNCELİKLİ BİR MÜDAHALE"

Gazeteler haber atlıyorlardı: Hayatta kalan koca, "Allah'ından bulsun" demiş, şikâyetçi olmamış, kadın bir ay yatıp çıkmış, Bülent Paye o kadının izini kaybetmeyip yanına almıştı. Koca kapılarına dayanıp "Ulan karı! Senin yüzünden Sümerbank bekçiliğinden oldum, bir de üzerine ellediler, üzerine bir de ah ulan ah!" nidaları atınca Bülent Paye onu da yanına aldı. Nasıl olsa bir yardımcıya, bir şoföre ihtiyacı vardı. Üçünün aynı yatakta yattığı ise yalandı.

Karşınızda Bülent Paye, halkın aklı başka yerde!

"Tankın çevresini askerler sardı, patlayacak mı yoksa kız bu?" diye sordu Bülent Paye.

Yardımcısı pelerinin sökülen otrişlerini tutturmakla meşguldü, davetlilerden birisi eteğine basıvermiş, hem tozlu ayak izini çıkarmış hem de havai mavi incileri şeker gibi çıtır çıtır kırmıştı:

"Patla e mi Bülent karısı, ne oluyorsa oluyor! Görmüyor musun senin *güzel ülke*'nin tamiriyle uğraşıyorum."

Bülent Paye dönüp *güzel ülke*'sine baktı. Doğru, Fransız gazetecilere böyle söylemişti. 'Resmigeçitteki Bülbüller' adını verdiği pelerinini ecnebi gazetecilere bu isimle tanıtmıştı, daha çok ilgi toplar diye: "GÜZEL ÜLKEMİ OMUZLARIMDA TAŞIYORUM!"

Başlığın altında akıp giden haber daha ilginçti:

Bülent Paye TRT yönetimini ecnebi gazetecilere şikâyet etti. Eurovision yarışması Türkiye seçmelerine kabul edilmeyişine veryansın etti. Ancak ecnebi gazeteciler Bülent Paye'nin gardrobuyla daha çok ilgilendi. Bülent Paye *güzel ülkem* adını verdiği pelerinini, "Benim ülkem her türlü sesi ve kimliği bağrında yaşatır. Her türlü düşünceye saygıyla yaklaşır. Pelerinimdeki yakut dala konmuş bülbüller gibi herkes farklı tondan şakısa da ortaya güzel bir armoni çıkar" dedi.

Yalan, yalan, yalan!

Ne acıdır ki Bülent Paye çok istediği Eurovision şarkı yarışması Türkiye elemelerine katılmak için bu röportajı son barutu olarak kullanıyordu. Ecnebi gazetecinin "Madem sizin *güzel ülke*'nizde bir armoni var, peki o armonide size niye yer yok?" sorusunu, "Cevap yok" diye geçiştirmişti. Yalanlarla zehirlenen bir ülkenin starı olmak bunu gerektiriyordu.

Bülent Paye döndü, *'güzel ülkesine'* baktı. İyi ama hangisine? Önce kirden rengi kararmış yatak örtüsünün üzerinde serili olan temsiline; "Bülbüllerin tepesine nota işletmeli" dedi, *Baharı Bekleyen Kumrular Gibi*'nin ilk dizesini mesela..."

"Eeee" dedi yardımcısı, "bu ne perhiz bu ne lahana turşusu, demezler mi?"

"Bülbüllerin kumru gibi şarkı söylemesi için mi?" diye sordu Bülent Paye.

"Bu halk her şeye alışır, yeter ki kanına dokunmasın" dedi yardımcı.

"Notalar pırlantadan, sol anahtarının göbeğindeki elmas hasarsız, az bulunan pembe elmastan deriz" dedi Bülent Paye.

"Askerler artık sol anahtarı filan dedirtmezler" dedi yardımcı.

"Sol anahtarına da başka bir şey diyeceksek" dedi Bülent Paye.

İşlerin sarpa saracağını o vakit anladı. Allah bilir ne şarkı söyleyebilecekti, ne sahneye çıkabilecek, gazeteler hikâyelerini dinlemeyecek, kestirip döndüğünde belki vatana alınmayacak, hadi alındı, kadın nüfusu taşıyamayacaktı. Alın size gazete kupürlerinden ibaret bir starın dramı.

Bülent Paye, halkın aklı başka yerde!

Güzel ülke'sine baktı. Pencereden. Hep bir mesafe olması gerektiğini düşünmüştü, güzel ülkesi ve halkıyla arasında. Yaratmıştı da bu mesafeyi kendi kadınlığını yaratır gibi itinayla, gazete başlıklarından ibaret bir starlık müessesesi, sahneden gördüğü insanlar, otomobilinin arka koltuğundan seyrettiği, ecnebiler karşısında pelerinine verdiği isimde kalan; *güzel ülkem*. Bülent Paye'den daha fazlası beklenmezdi. Şimdi döktüğü gözyaşları, bülbüllerinin ağzından çıkacak hasarsız elmaslı, sol anahtarsız, pırlantadan nota hayallerinden çok, ucuz stras taşları, hatta parlatılmış tatlı su çakılları gibiydi. Kederini yatıştırmanın, kendisini avutmanın yolunu aradı pencereden güzel ülkesine bakarak:

"Kız, yarasa gibi bir şey çıktı tankın içinden!"

Hiçbir şey olmamış gibi davranmayı iyi biliyordu. Yardımcısı çığlığına koştu geldi. Kurşun deliklerinden bir dal çizil-

mişti Emin'in keçe pelerinine. Şükür dalın ucu değmemişti gövdesine. Kurşunlardan hızlı akıp gidiyordu güzel ülkesinin sokaklarında. Bir kurşun tuzla buz etti alçısını. Buna şaşırdığı için duraksadı ya da bir anlığına bacağındaki alçının porselen bir tabak gibi un ufak oluşunu seyretti. Emin'e kalırsa yakalanması bunun neticesinde olmuştu.

Neler olup bittiğine dair hiçbir fikri olmadan, olan biteni seyrediyordu Bülent Paye. Pelerinli, başında kask gibi tuhaf bir şey olan adam, neden tankın içinden çıkmıştı:

"Yoksa film mi çekiyorlar kız?" diye sordu burnunu çekerek.

Yardımcısı cevap vermek üzereydi ki telefon çaldı. Resepsiyondan arıyorlardı. Lobide bekleyen misafiri vardı.

"Parayı getirmişlerdir" dedi Bülent Paye, "İn al!"

"Senin inmeni şart koşuyorlar" dedi yardımcı.

"Parayı benim kucağıma sayınca başı arşa mı erecekmiş?" dedi Bülent Paye.

"Hemen çemkirme Bülent karısı, senin karşılaman icap eden bir şahsiyet herhalde" dedi yardımcısı.

Canı sıkılmıştı Bülent Paye'nin. Küçük bir sinir buhranı da geçiriyor sayılabilirdi. Biriktirdiği bütün parayı içinde istiflediği küçük yeşil kasayı kucağına, pelerinini omuzlarına almasının nedeni ancak bununla açıklanabilirdi. Lobiye indi. Kendisini bekleyen düğün sahibinin kız kardeşiydi. Belli ki her şeyi o organize ediyordu. Düğünde başköşeye oturtulmuş, şerefine bir de şarkı istenilmişti. Sigarasını gösterişli bir ağızlıkla içmesi yetmiyormuş gibi, Bülent Paye ödünü patlatan karanlıklar içinde sahne aldığında karşısında kırmızı bir ampul ya da torpidonun altından fırlayan iş görür bir otomobil çakmağı gibi yanan şey dikkatini çekmişti. Bunun okkalı bir puro olduğunu görünce, puro içenin bir Türk karısı olmasına epey şaşırmış, okuduğu şarkının bir satırını laf kalabalığına getirivermişti. Kadının saç modeli de ilgisini

çekmişti. Ecnebi mecmualarda yeni yeni gördüğü, buradaki berberlerin 'Aslanbaşı' adını taktığı ve kesmeyi beceremediği modelden. Bir de koyu kumral saçlarının arasında sarı sarı meçler vardı ki bunlar alışılmadık şeylerdi. Bülent Paye'nin ilgisini çeken bu kadın Şermin'den başkası değildi. Bülent Paye sormadan edemedi.

"Hanımefendiciğim evden çıkıp buralara kadar nasıl geldiniz?"

"Gazladım geldim" dedi Şermin pişkince. Baktı, karşısındaki Bülent Paye ileride Japon kızına benzetip duracağı gözlerini dikmiş pek masum bakıyor, açıkladı:

"Benim adamı geri getiren askeri araca rica ettim, bıraktılar."

"Eh bunun bir de dönüşü var" dedi Bülent Paye. Bunu söyleyiş edasını bilmem nasıl tarif edebilirim size. Belki de şunu söylemem lazım gelir her şeyden önce; sahne arsızı Bülent Paye sahnelerden inmek bilmiyordu, hepimizin olduğu tarafa, gerçek hayata geçmek istemiyordu. Şarkı söylemezse, oynuyordu. Konuşurken, bedeni gibi kadınsılaştırmaya çalışmadığı bir sesi vardı. Bu onu zorlamıyordu.

"Hayırdır, kocanızı askerler niye götürdü, niye getirdi?" diye sordu. Şermin kaşla göz arasında nasıl görebildiyse, kâğıt inceliğinde bir dili vardı. Bülent Paye'yi süzen başka gözler de mevcuttu: Servis yapan garson durduk yerde takla atıyordu. Yetmedi, pelerinin taşlarından birisini sökmeye yeltenmişti gülünç bir bahaneyle:

"Hanımefendi sakız mı yapışmış buraya?"

Yeltenmek ne kelime, yakut dalların bir ucunu araklamıştı bile. Bülent Paye kürek kemiğinin ucundan bir şeyin sökülüverdiğini hissetti hissetmesine de ses etmedi. Sadece içinden, "Çaldığını düşündüğü şeyi kuyumcuya götürene kadar har vurup harman savurmasa, işini gücünü bırakmasa garibim..." diye geçirdi.

Şermin, Bülent Paye'nin bu gönül zenginliği karşısında bonkörlük edip ısmarladığını düşündüğü viskilerin buzu neden fazla, bak bakalım bir parmağı bile buluyor mu bu viski, dur bakalım valla da suyla karışmış bu, diye söylendiği için sinirlendi. Kendisini ayıplaması, utanması düşünülemezdi bile. Bülent Paye sünnet düğününde sahne almanın bedeli olan parayı pişkince aldı, şapur şupur tükürükleyerek parmaklarını, saydı.

"Sağ olasın ablacığım" dedi.

"Sen sağ ol güzelim" dedi Şermin.

Ne olduysa bundan sonra oldu. Duyup duyabileceğiniz en tiz perdeden bir çığlık lobiyi titretti. Öyle ki iki kadının –diğeri için ne diyeyim artık– arasındaki sehpanın üzerinde duran viski bardakları çatır çatır çatladı. Bülent Paye'nin kucağındaki yeşil el kasasının içi kırpık kırpık gazete kâğıtlarıyla doluydu. Ameliyat parası ortada yoktu. Şermin heyecanını gizleyemedi, eğilip gazete kâğıdından kesilmiş banknotların yerleştirildiği kasanın içine baktı ve şöyle dedi:

"Çalan bugün çalmış, baksana gazete kesikleri asker resimleriyle dolu!"

5

Asiler, toplum düşmanları, dünyanın cürufu!

Allah'ın evinin gölgesinde zındıkça yaşayan Allah'sızlar topluluğu!

Dahası utanmaz, ruhlarında kahrolası kızıl lekeyle doğmuş olanlar!

Komünistler!

Keşke böyle söyleyebilseydi Rasim.

Milletin kanına işleyecek bu kadar kötülük bu solucanın başının altından mı çıkacak diye düşünmezdi insan. İnandırıcı

olurdu. Hiç kuşkusuz insana hüzün veren şey, "Bu adam mı yaptı bunları?" hissiyatına kapılmak. Darbelerin darbesini yapmış adam, tarihin yazacağı kötülükte, yüzüne bakılmaz bir ifrit, fokur fokur zekâ kaynayan kafasını taşıyamadığı için çoluğu çocuğu asan biri, yeryüzünde hasta, yalnız bir ruh, dünyayı yakıp yıkacağından –kendi menfaati dışında– korktuğu anlarda ağzını açmamak için çırpınan, şeytanın canından can koparan, pabucunda ayran çalkalayan ulvi bir yaratık olsa, diyecek bir şey yok. O zaman yapacak bir şey de yok.

"Hey yüce Tanrım sen bu halktan yardımını esirgeme!" dedi bizimle aynı fikirde olan Büyükelçi Orlando. Büyükelçi Orlando... Büyükelçi Orlando televizyon seyrediyordu. Televizyonda halka hitaben bir konuşma yapan Rasim'i seyrediyordu. Elçiliğin dev salonunda bütün gece sıkıntıyla volta atmaktan şişen ve sızlayan ayaklarını somon füme yapan geleneksel giysili kadınların resmedildiği kumaşla kaplı küçük pufun üzerine uzatmıştı. Rasim'i dinledikçe ne yapacağını şaşırıp yorgun ayaklarını durdukları yerde kontrol edemeyip televizyon ekranını kapamalarına mani olamadı Büyükelçi Orlando. Üzüntüden. Üzüntüden aklı başından gitmişti.

"Bu mu?" diyordu televizyona bakıp "Bu mu pisleyecek bu milletin çarkını!" Hindistan Büyükelçisi'nden öğrenmişti bu küfrü:

"Sana bir şey diyeceğim Büyükelçi Orlando, yakında bu milletin çarkına pisleyecekler."

İyi niyetli değildi meslektaşı:

"Türkler gibi bir milletin çarkına pislenmedikçe, o çark dönmez. Çark nedir biliyor musun Büyükelçi Orlando?"

Önündeki metni kekeleyerek okuyan bir adam. Küçük yumruklarını sıkarak konuşan bir korkak. Şapkası kafasında fır dönen bir şuursuz. "Bu mu?" diye sayıkladı Büyükelçi Orlando. Pufu devirerek küt diye indirdi ayaklarını. Rasim'den acil randevu talebi işte böyle bir anda oldu. Bağlı ol-

duğu ülkesine bile bildirmeden, kim bilir ne zamana verir randevu diye hayıflanarak, günler sonra öfkesi durulmuş bir vaziyette araya giren zamanla nezaket ziyareti olup çıkmış ziyarette kendisini Rasim ile karşılıklı çay içerken bulmak istemeyerek...

Genelkurmay'dan gelen cevap ne kadar da hızlıydı.

Rasim onu bekliyordu.

Özel kalem müdürü bunu ilettiğinde memleketinin fiyortları gibi dondu kaldı. Böyle bir ziyarette bulunacağını pişpirik oynadığı biricik arkadaşı İngiliz Büyükelçi'ye iletti. Hatta ne diyeceğini bilemeden telgrafın başına geçip İsveç Devleti'ne. Bir saat sonra tam çıkmak üzereyken cevaben gelen ve "Sor bakalım" diye başlayan telgrafı katlayıp cebine koydu:

"Sor bakalım, geldikleri gibi gidecekler miymiş? Sor bakalım, eskileri çamaşır gibi asacaklar mıymış? Sor bakalım, Yunanlılarla arayı bulacaklar mıymış? Sor bakalım, Amerika mı istemiş? Sor bakalım zorları neymiş?"

Başkent'e atandığı ilk günler, daha doğrusu bu bir muamma biliyorsunuz, belki şöyle söylemek gerekir; eski büyükelçinin yatağında uyandığında –ama yanında eski büyükelçi yoktu tabii ki– Başkent, yeni atanan kadın büyükelçi dedikodularıyla çalkalanıyordu. Lapiska gibi saçlar, çizilmiş gibi bir ağız, hokka gibi bir burun, nazlı bir tente gibi açılıp kapanan göz kapaklarının altına saklanmış buz mavisi gözler, saydam bir ten, her geçenin dönüp dönüp baktığı, İsveç Dışişleri'nin "Yürüdüğü yolları titretir" dediği bir kadın diplomat gelmişti öyle mi? Yalan mıydı? Hayır. Gerçekten lapiska gibiydi saçları, evet o ağız ancak çizilerek yaratılabilirdi, bakkal tartısında hokka gören birisi hokka gibi bir burnu olduğunu da kabul ederdi, gözkapaklarını, buz mavisi gözlerini saymıyorum, yürüdüğü yollar titrerdi hakikaten. Göreve başlar başlamaz onlarca randevu verilmişti kendisine. Nedeni basit: Herkes onunla tanışmak istiyordu.

Bütün randevuların iptal olması için ilkinin gerçekleşmesi yetti.

Kurban, onu gördüğünde altına kaçıran Cemal Günsel'di.

Rasim de belki sırf merakından çağırıyordu onu. Ya da bilmediğimiz başka bir şey vardı, öğreneceğiz. Genelkurmay'a giderken, yolda, devirdiğimiz tankı da gördü Büyükelçi Orlando, otelin önünde "Polis, polis" diye bağıran frapan bir kadını. *Volvo*'sundan indiğinde kapıdaki nöbetçi asker şaşkınlıktan tüfeğini düşürdü. Anadolu'nun bağrından kopup gelmiş bu askerciğin kişisel trajedisi orada başlıyordu, bundan sonra bir kekemelik tebelleş olacaktı diline, çocukluktan beri âşığı olduğu kızı bu sebeple vermeyeceklerdi ona, canına kıyacaktı o da, neyse, felaketler bulaşıcıdır.

Konsey üyeleri bir sebeple ortalığa dökülmüşlerdi:

"Allah'ın gücüne gitmesin ama insan değil mübarek!"

"Kadın mı gerçekten?"

"Etek giymiş baksana..."

"Asıl eteğinin altına baksana!"

Laf kalabalığı işte... Bekliyordu Büyükelçi Orlando. Kaldı ki elinde bir telgrafla bekleyen Pakistan Büyükelçisi de oradaydı. Sabahtan beri bekliyormuş şu küçücük mesajı General Rasim'in huzurunda okuyabilmek için:

"Gelişiniz uğurlu, kalışınız daim olsun. Akıttığınız kanlar cennetteki vatanperverlere ve müminlere şerbet olsun. Demokrasiye baş koyduk diyenlerin başları süngülerinize boncuk gibi dizilsin inşallah. Zaferiniz kutlu olsun.

Kardeşiniz Ziya Ülhak"

Beklemekten canı sıkılan Pakistan Büyükelçisi, "Bir de özel mesaj var tabii" dedi. Okuması uygun olmaz mesajı ne yaptığını bilmez bir halde okudu. Büyükelçi Orlando, usulca kendi cebindeki telgrafı çıkardı, bir göz attı. Ne yani, bu aşağılık darbe sonrasında doğu da batı da aynı soruları mı soruyordu?

Emir subayı ortada belirince diğer Büyükelçi ayaklandı.

"Otur yaar" dedi Emir Subayı ona. "İsveç Büyükelçisi Orlando'yu kabul edecekler önce..."

Sonrasında tuvalete gidip, ileteceği mesajları göğsüne iliştirerek kendini asacak ama kurtarılacaktı Pakistan Büyükelçisi. Kurtarıldığı andan itibaren kendisini ölmüş bilmesi konusunda haklıydı çünkü kalan ömrü intihar etmeye fırsat bulamamakla ve başka bir ulusun nezdinde kendi ulusunun şerefini iki paralık edip suçlanmakla, eh ceza olarak da Ziya Ülhak'ın süngüsünün üstünde oturmakla geçecekti.

Şimdi içeri geçelim.

"Biz sizinle karşılaştık elbette" diyordu Büyükelçi Orlando.

Karşısında hayretler içinde kalmış bir adam vardı daha ne desindi.

"Cumhurbaşkanlığının resepsiyonlarında..." dedi fısıldayarak, "Ben sizi görüyordum."

Sizin de beni görmemeniz imkânsız, beni ilk defa görüyormuş gibi bakmayın demeye getiriyordu Büyükelçi Orlando.

Hele şükür konuştu bizimkisi:

"Sizi görmemek mümkün mü?"

Sözün yetmediği bir şeyi; Büyükelçi Orlando'nun kalabalıklarda bulutları tepeden seyreden bir zirve gibi duran başını anlatmak için işaret parmağını boşlukta sallamıştı. Patavatsızlık kanına işlemişti:

"Ama yakından görmek daha şeymiş, daha şey..."

Bir gülücük düşünün ki melodisi, "Boktanmış" der gibi çıksın. Kore Harbi'nde can sıkıntısından öğrendiği bu numaranın ardından, Büyükelçi Orlando'ya gayet ilgisiz görünen bir şeyi anlatmaya koyuldu:

"Şeyde, şey bahçesinde, hayvanat bahçesinde bir aslan varmış, biz her şeyi şeye alınca, biliyorsunuz, emir altına, orayı da aldık tabii ki devlet idaresi olduğu için. Neyse efendim bir aslan varmış o şeyde, kızıl yelelerinden dolayı komü-

nistler Komünist Aslan derlermiş. Şeyin adamları, hâlâ ele geçiremedik onu da bir kötülük gelirse memleketin başına ondan gelecek, kimden gelecek, ha şeyden Hüseyin Feyzullah'dan... İşte onun adamları zehirlemeye kalkışmışlar bu aslanı. Böyle de şeyleri, maceraları var aslanın. Neyse, bizim askerler girince içeri, bu aslan kükreyip durmuş onlara karşı. Meğer askere karşı böyle bir şeyi, huyu varmış, asker görünce yiyecek gibi kükreyip dururmuş. Haklı olarak kanına dokunmuş bizim askerin, çekmiş vurmuş komünist aslanı. Şimdi gâvur gazeteler bunun haberini yapıyorlarmış. Hangi memlekettendiniz siz?"

"Bursa" dedi Büyükelçi Orlando, sonra karşıdaki pencereye kadar sıçrayacak biçimde ağzındaki çayı püskürtüverdi, elinde olmadan. Nasıl böyle boş bulunabilmişti!

"Yani İsveç" dedi, "Görüp çok sevmiştim de Bursa'yı."

"İsveç-Misveç hepsi bir. Bursa başka ama. Bursa bizim. Burada ve Bursa'da kimse yazamaz komünist olduğu için vurulan aslanı. Yazmaması da icap eder. Ama sizinkiler tutturmuşlar yazacağız diye. İçlerinden bir tanesi, sizinkilerden biri işte, fotoğraf çekeceğim diye çıkmış duvarın tepesine, düşmüş oradan şeye, yere olsa iyi, şeye, timsah havuzuna. Komünist Aslan yaşıyor ama sizinki ölmüş iyi mi? Şimdi diyorlarmış ki gâvur gazeteler, ben Hayvanat Bahçesini kapatmışım, istemediğim şeyleri yazanları kafeslerden birinin içine atıyormuşum... Kudurmuş bunlar, vurulan Komünist Aslan'ın haberini yapacağız diye. Diğerini daha can çekişiyor diye söylemiyorum, o da zebraların kafesine düşmüş, hayvanlar tepe tepe ezmişler adamı. Bunu size niye anlattım?"

Durdu, düşündü Rasim Öğür. Başını önüne eğdi, apoletlerine bir ışık kondu, parladı:

"Şey için anlattım. Sizi niye kabul ettim diye düşünüyorsunuzdur belki; o vurulan Komünist Aslan'ı merak ettim, görmek istedim ama gidemedim. Şey diye düşünmeyesiniz, şey..."

Gülerek bir cümlenin sonu tamamlanabilir, şöyle denilebilir miydi: "Sizi de nasıl bir hilkat garibesisiniz diye merak edip kabul ettim."

"Sizin bana ne söyleyeceğinizi tahmin etmek güç değil" diye devam etti Rasim Övür bu defa ciddileşerek:

"Demokrasiyi boğazladığımızı düşünüyorsunuz. Demokrasi o kadar iyi bir şeyse neden faydasını göremedik?"

"Ona hiç sahip olamadınız ki..." dedi Büyükelçi Orlando.

"Biz idareyi yeni devraldık. Öncesindeki şeye demokrasi diyorlardı. Kan gövdeyi götürüyor, bunun adı demokrasi, işçiler sokağa dökülüyor, bunun adı demokrasi, herkes istediğini söylüyor, bunun adı demokrasi. Öyle şeyi ben..."

Bu defa sözünü gülerek bile tamamlayamadı.

Büyükelçinin söyleyecekleri vardı:

"Kafasını uçurduğunuz şey demokrasi değildi. Ama iyi bakılıp itina gösterilseydi, hataları onarılsaydı on yıl sonra demokrasi olabilirdi. Artık bu ülkenin demokratikleşmek için hiçbir şansı kalmadı."

Rasim ayakta memleket haritasına bakıyor, bir yandan ıslıkla Harbiye Marşı'nı çalıyordu. Üzerine ışığını kesen uzun bir gölge düşünce anladı ki Büyükelçi ayaklandı.

"Oturun" dedi "daha söyleyeceklerim bitmedi."

Kaldığı yerden ıslıkla Harbiye Marşı'na devam etti. Marşın sonunu üç uzun ıslıkla getirdikten sonra, geçti Büyükelçi'nin karşısına oturdu:

"Kabahatiniz boyunuzdan büyük!"

Kabul etmek gerekir ki espri olarak yapılmamış, büyük bir espriydi. Ancak, 12 Eylül 1980 günü insan olan nasıl gülebilirdi? Bir insan avı başlatılmıştı. Polisler, askerler, gücünü faşizmden alanlar, inançla dolu idealist gençleri "Aaa meğer bu kızılcık şerbeti dolu bir sürahiymiş" diye tekmeliyorlardı: "Kızılcık şerbeti akıtıyor ağzından, burnundan ve kıçından... Çatlatmışsınız bu sürahiyi!"

Yazmaya elim varmıyor!

Hüzünleniyorum. O tuhaf ziyaret anına geri dönelim: Neymiş bakalım Büyükelçi Orlando'nun boyundan büyük kabahati? "Şey, şey, şey... Kürtler!" Çekmeceden bir dosya çıkarıyor General Rasim. Dosya öyle eski, öyle eski ki masanın üzerine mendil gibi düşüyor. Tül perde gibi uçuşuyor sayfaları.

"Siz şeyi, Güneydoğu'yu karış karış gezmişsiniz. Görmediğiniz yer kalmamış maşallah. Apocuların başındaki o şey var ya, şeyi, onu da Ankara'dan tanırmışsınız. (Tanık olacaksınız, bu külliyen yalan!) Kürtlere el mi uzatıyorsunuz?"

"Onlar sizin vatandaşınız değil mi? Onlara el uzatmak sizin göreviniz."

"Bizim görevimiz, bizim görevimiz..." O esnada bir çift kumru geldi, açık pencerenin kenarına kondu, başladı guruldamaya, bitlerini ayıklamaya. Rasim'in gözü kumrulara takıldı. Gitti, patladı patlayacak bir şeyden ürker gibi ama yapacağı kötülükten geri kalmadan, zavallı kumrunun kanadını sıkıştırmak pahasına kapadı pencereyi. Sonra bir akıllılık edasıyla açıkladı:

"Kore'de öğrendim bunu: Japonlar patlayıcı doldurup içine, uçururlarmış kuşları. Bir soluk canı kalan kuş konup pencere pervazına..."

Rasim'in sözünü bölmek pahasına ayağa kalktı Büyükelçi. Bir şey söylemeye çalışıyordu ama sanki tutulmuştu dili. Hatta geçirdiği şoktan kendi dilinde bir şeyler mırıldandı önce. Parmağı gövdesinden ayrılmış bir dal parçası gibi sallanıp duruyordu. Nihayet konuşabildi:

"Türk güvercini, hâlâ orada"

Rasim yapmacık bir soğukkanlılıkla pencereye baktı. Kumru sıkışan kanadını, parçalamak uğruna kaçıp kurtulmuştu. Büyükelçi, Genelkurmay'a girerken askerlerin "Top güllesi gibi maşallah" dediği başını imkânı olsa kanadı kopan kuşu unutmak için yerin dibine sokardı.

"Patlasaydı, patlardı!" dedi kendini tutamayarak, kızgınlıkla. Bunun için timsah havuzuna mı, boa yılanının yuvasına mı, zebraların arasına mı, sıçan dolu bir kuyuya mı atılacağının bir önemi olmadığını düşünerek.

"O adi bir kumru, Türk güvercini değil!" dedi Rasim. "Bir Türk'ün kılına zarar vermem ben, bu bir kuş olsa bile..."

Ne yapacağını bilmez bir halde yerine çöktü Büyükelçi: Ne yapacaktı Türkler bu generalle? Bir memlekette demokrasi olmayınca dünyanın en güzel dağlarına sahip olsun ne değişirdi? Bataklıktan farkı kalır mıydı, dertli, yoksul ve zulüm edilen insanı dağa, kuşa, göğe huzurla bakmadığı sürece? Büyükelçi Orlando boyundan büyük hislere sahipti. Bir hayal kurdu, orada, Rasim'in karşısında kederle otururken:

Acaba yirmi beş yıl sonra asarlar mı bunu?

"Eğer bu millet bu cuntacıyı asmazsa" diye geçirdi içinden, en büyük küfrü seçmeye çalışıyordu bir yandan, "Eğer bu millet bu cuntacıyı, bu cuntacıları –ikinci adam, Nuri Paşa da gelmiş, çökmüştü Orlando'nun karşısına– asmazsa" diye sayıkladı yeniden;

"O halkın, o milletin çarkına!"

Nuri Paşa, üzerine ağ atılıp yakalanmayı bekleyen yaralı vahşi bir hayvana benzetti Büyükelçi Orlando'yu.

"Kürtlerle münasebetlerinizi Nuri Paşa da merak ediyor" diye asıl mevzuya döndü Rasim.

"Ben, Apocular diye anılan örgüte, solcularla çatışmaya girmemelerini önerdim" dedi Büyükelçi Orlando. "Hiçbir çatışmaya girmemelerini tavsiye ettim onlara" diye bitirdi sözünü.

Nuri Paşa içini çekti:

"Bağımsızlıklarını kazanmaları, vatanı bölmeleri için çatışmasız yollar mı önerdiniz onlara?" diye sordu.

"Şey mi, akıl mı verdin yani diye soruyor Nuri Paşa?" diye açıklamada bulundu Rasim.

"Türk Devleti farklı din, dil ve ırktan pek çok vatandaşı olduğunu biliyor olmalı. Artık onlarla nasıl beraber yaşaması gerektiğini de öğrenmeli."

Büyükelçi çizmeyi aşıyordu. Nuri Paşa'nın serçeparmağı seğirmeye başladı:

"Nasıl?" dedi.

"Öğret bize biliyorsan yolunu" dedi Rasim, şuursuzluğuyla silah arkadaşını da kızdırmaya başlamıştı. Şükür bunu hissedebiliyordu:

"Senden öğrenecek bir şeyimiz olmasa da niyetini öğrenmiş oluruz."

Büyükelçi Orlando karşısındaki iki konsey üyesini süzdü. Bu belki bir yargılamaydı. Buraya her şeyi göze alıp gelmişti. Tırmandığı dağın zirvesini görme heyecanına kapılmış bir dağcının bütün cesaretini toplayıp başını geriye atıp bakması gibi, söyledi söyleyeceğini:

"Bu topraklarda 1915'te Ermeni vatandaşlarınızın başına gelenler..."

"Ne gelmiş Ermenilerin başına?" Rasim sordu bunu.

"Rusların oyununa gelen Ermeniler Türkleri kesti. Kürtler de onları. Öyle değil mi?" Nuri Paşa cevabı kendisince çoktan verilmiş bu soruyu sordu.

"Hepimiz biliyoruz ki öyle değil" dedi Büyükelçi Orlando. "Tarihinizi size ben öğretecek değilim!"

Rasim karşısındaki Büyükelçi'nin akla ziyan bir biçimde diklendiğini görmezden gelerek sordu:

"Anlamadım, meselemiz Ermeniler mi, Kürtler mi?"

"Meseleniz farklı din, dil ve kültürden insanlara muameleniz" dedi Büyükelçi.

"Kürtler dillerini konuşmak değil, toprak istiyorlar" dedi Nuri Paşa.

"Neden?" diye sordu Büyükelçi "Kendi topraklarında dillerini konuşup hak ve adalet içinde yoksul düşmeden yaşaya-

caklarını umut ettikleri için mi?"

"Ne dili, ne dini, ne hukuku! İstedikleri tek şey atalarımın kanıyla sulanan vatanımın bir parçası."

Nuri Paşa, bir bölük askere komut verir gibi soluk soluğa:

"Biz Büyükelçilerimize iyi davranmışızdır. Başlarına ne kaza, ne bela gelmiştir" tehdidiyle kapattı meseleyi.

"O şeyi, İsrail Konsolosu'nu kaçırdılar ama şeyler, komünistler" dedi Rasim de.

"Git" emrini verdi Nuri Paşa.

Rasim misafire karşı bu kadar münasebetsiz olmak istemiyordu belli ki, "Nuri Paşa biliyor musun, Bursalı'ymış Büyükelçi" dedi, sonra hatasını düzeltmeye girişti, derken kekemeliği tuttu.

"Git" emrine uymuş gidiyordu Büyükelçi Orlando. Ama açıklığa kavuşturması gereken bir şey olduğunu düşünerek durdu. Uzun gölgesi odayı böldü. Ne garip bir ışığı vardı odanın!

"Apocuların başı iyi bir lider değil." Büyükelçi sustu, kapıyı açsa burnunun dibinde cehennem başlayacaktı. Arkasındaki iki general de cennet değildi. Kötülüğün ve zulmün içine sürülmek için boyundan büyük kabahatleri vardı, ha bir eksik ha bir fazla diye düşünüp devam etti:

"Hatırlatmama gerek var mı o kara tarihleri; 1915'teki felaket, 1942'deki Varlık Vergisi, 1955'teki 6-7 Eylül, 1960'taki Vatandaş Türkçe Konuş. Güneydoğu Anadolu çok güzel. Orada kıyameti koparmayın. Bunu söylemek için artık çok geç, öyle değil mi?"

İki general de öfkeden taş kesilmişti.

Nuri Paşa, "Git" dediği halde tarihin zehrini akıtan Büyükelçi'nin arkasından fırladı. Kimilerine göre silahını çıkardı, eli tetiğe gitti ama Rasim'in:

"Dur! Bunun hesabını zor veririz" demesi üzerine durdu.

Hatta anlatılan odur ki, yıllar yıllar sonra Rasim, Cumhur-

başkanı olduğunda ona peşkeş çekilen ülkenin en güzel şarkıcısına sırf bu sebeple Nuri Paşa da ortak olmuş, tarihin yaprakları arasında solan şu tumturaklı konuşmayı yapmıştı:

"O Büyükelçi / o hilkat garibesi / neler neler söylemişti biz ve tarihimiz hakkında / asıl kafasını uçurmamız gereken oydu / sen durdurmuştun / bana borçlusun / canım namusun mu o şarkıcı senin? / öncesinde damadın kapatmış onu Hilton'a / hem dinlemiş, hem dinletmiş Emer Sultan'ı oda oda."

6

"Bülent kaltağı nerelerdesin?"

Dönemin meşhur porno yıldızı Banu Ballı, İstanbul'dan arıyordu. Kederler içindeki Bülent Paye sessizce pencereden dışarıyı seyrederken cayırtıyı koparan telefona koşmuştu. Küçük yeşil kasasının içindekilerin, –kulbunun elmas, pırlanta işli olduğunu uydurmuştu, yakın tarihli bir gazete haberiyle– bulunduğu hayalini kuruyordu.

Birbirlerine bir kaç tatlı laf ettikten sonra, neydi onlar:

"Diploma sahibi. Ama hangi alanda?"

"Duydum güzelim; 'Bir yatarım avare olursun' demişsin."

Bülent Paye paralarını alıp kaçan yardımcısı ve şoförü olacak o hergeleyi anlatmaktan vazgeçti, Banu Ballı asıl konuya geldi:

"Senden bir ricam var" diye başladı, "Başkent'ten bir emanet" diye sürdürdü konuşmasını.

Kafanız karışmasın diye gerisini ben getireyim:

Biraz önce Rasim'in ağzından asker tarafından vurulan Komünist Aslan hikâyesini dinlemeniz isabet oldu. Banu Ballı can çekişmekte olan bu aslanı istiyordu.

Bülent Paye, Banu Ballı'ın kendisine mütevazı bir hayvanat bahçesi kurduğunu duymuştu. Bir gün telefonda, "Sana

hasta bir polis şefi var Bülent'çim" lakırdısının ardından yaptığı; "Cancağızım, güzel güneşli bir gün gelsene, seni ayım, kaplanım, jaguarım ve develerimle tanıştırayım" teklifinden dolayı biliyordu bunu. Ayrıca herkes gibi basından:

BANU BALLI ÖZEL HAYVANAT BAHÇESİNDE POZ VERDİ.

Poz da pozdu hani!

Kaplan deseni olmasa şaşardım bir tanga ile sütlü kahve, ayaklarının içinde kaybolduğu tüylü çizmeler ve kendisinin moda ettiği alnını kapatan saç bandı, canı sıkılan ev kızları yaptığında yüzüne bakanların korkup kaçtığı türden makyajıyla, karşınızda Banu Ballı! Bacakları birbirine paralel ayısının sırtına uzanmış, objektife yiyecekmiş gibi bakan kaplanının kuyruğunu fotoğrafa bakan herkesin aklına getirdiği ilk şey gibi tutar vaziyette.

Soru: Sayın Banu Ballı, hayvanlarınızdan korkmuyor musunuz?

Cevap: Ben sadece iki ayaklı hayvanlardan korkarım.

Soru: Neden kendinize ait bir hayvanat bahçesi kurdunuz?

Cevap: Keyfimden.

Soru: Kaplanınızın eğitimli olduğu, fiyatının Etiler-Ulus'da bir daireye denk geldiği söyleniyor, doğru mu?

Cevap: Doğru.

Soru: Paranızı neden bu tür şeylere harcıyorsunuz?

Cevap: Ne yapsaydım yani, paramı bankere mi yatırsaydım?

Soru: Evinize gelen Banker Hüsnü'nün ayınız tarafından saldırıya uğradığı doğru mu?

Cevap: Ayımın adı Remzi'dir. Remzi, Hüsnü ile arkadaşlık etmek istedi.

Soru: Son olarak okuyucularımıza ne söylemek istersiniz?

Cevap: Paralarını bankerlere yatırmasınlar.

Soru: Banker Hüsnü'den ayrıldınız mı?

Cevap: Sözümü kesme! Paralarını bankere yatıranlar eği-

timli bir kaplan alıp –banyoda beslememek şartıyla– altı ay sonra satsalar daha çok kâr ederler. Ama benimki yatırım değil, zevk.

Herkes Banu Ballı'nın "Yattığım yerden kazandığımı zevkime harcıyorum" dediğini konuşurdu. Hem binilen Jaguar'ı hem tasmasıyla gezdirilen türde olanıyla Hilton Oteli'ne gitmesi olay olmuştu. Jaguar'ı öyle siyah öyle siyahtı ki metalik mavi ışıltılar saçıyordu. Döner kapıdan geçmek üzereyken Banu Ballı "şakkk" diye bırakıvermişti jaguarının tasmasını elinden. Kapıdaki vale çoktan ereksiyon haline geçmişti. Bu sahneye şahit olan bütün erkeklerin rüyasına geceler boyunca girecekti. Jaguar'ının postunun renginde kürk paltosuyla Banu Ballı. "İçine hiçbir şey giymemiş mi acaba?" diye düşündüren Banu Ballı. Jaguar'ı tıpkı bir insanmış gibi döner kapıdan geçip etrafı keserken tasmasını tuhaf bir çömelme, domalma arası eğilişle alıp etraftakilere "Valla da donsuz, billaha da!" diye düşündüren Banu Ballı.

Oralara da geleceğiz ama Rasim'in MİT müsteşarı damadı Mithat'ı orada ve o anda ağına düşürdüğü anlatılır. Hilton lobisinde "Bir Ters Bir Düz" isimli filminin prodüktörü, rejisörü ve ne gerek varsa senaristiyle görüşürken, ağızlıklı sigarasını tüttürüp bacak bacak üstüne attığı bacağını sallayıp dururken, gözlerini bir yolcu vapurunu batırıp işi komünistlerin üzerine atacak ekip ile görüşmesini sürdüren MİT'çi Damat Mithat'tan ayırmamıştı. Şifreli bir dil ile konuşulan görüşmesini bitiren damat, eh yine şifreli sayılabilecek bir dille tartışılan "Bir Ters Bir Düz" film ekibinin bulunduğu masanın yanından geçerken, yerde uyuklayan jaguar ayaklanmış, peşi sıra seğirtmişti.

"Hayır diyorum Gobo" demişti Banu Ballı.

"Tanrım, peltek!" diye düşünmüştü MİT'çi Damat Mithat. Banu Ballı'nın dilini düşünmüştü. Ağzını, dişlerini. Dilinin darbeler vurarak ezdiği kelimeler gibi darbeleyeceği şeyleri,

evet bir uzvu! Gobo, Mithat'ın ellerini uzun uzun koklamış sonunda sahibesinden, "Gobo, kes!" emrini almıştı.

Gobo kan kokusu almıştı. Elini kana bulamış bir erkek diğerlerinden farklıydı. Korkusuzluğu, gücü, manyaklığı boş verin, farklılık Banu Ballı'ya yeterdi.

Bülent Paye işte böyle birisine neden yardım etsindi?

Cevap veriyorum: El kasasının içindekilerinin bulunması için.

Bir başka cevap daha veriyorum; el kasasının içindekilerinin bulunamaması halinde borç para vermesi için. Bülent Paye kestirmek konusunda kararlıydı. Yine de aptalca bir laf ediverdi:

"Güzelim ben o aslanı nasıl alıp geleyim. Kıçımız gibi serbest değil sokaklar. Sıkıyönetim var."

"Sana neyi, nasıl yapacağını anlatacağım" dedi Banu Ballı.

Anlattı da.

Çok geçmeden Bülent Paye kendisini can çekişen ama ölmemek için direnen Komünist Aslan'ın başında buldu. Bunun nasıl olduğunu önemsemeyip, "Nerede?" diye sorarsanız: Ankara Garı'nda. Nefesi manda pisliği gibi kokan bir adama Banu Ballı'ın gönderdiği bir çanta dolusu parayı sayarken de kendisine manasız gelen bir dolu şey dinledi:

"Söyleyin o Banu Ballı'ya bu parayı fazlasıyla hak eden büyük bir iş yaptım. Öldü demişler aslan için. Rasim Paşa yine de bırakmamış işin ucunu. 'Kesip yedirin o havyanın etini içeri tıktığımız komünistlere' demiş."

Sözün burasında lafın kendilerine gelmekte olduğunu anlamış gibi eşekler anırmaya, atlar kişnemeye başlamışlardı. Başka bir yük treninin vagonlarından atlaya sıçraya inen koyunları seyreden Bülent Paye irkildi. Anırtılar, kişnemeler kesilir kesilmez adam kaldığı yerden devam etti:

"Bu eşek ile at neden burada? İkisi de kesilip etleri komünist aslanın etidir diye Mamak'a gönderilecek. Rasim Pa-

şa'nın gönlü olsun. Aslan yolda ölürse karışmam."

Sonra bir dizi mantıksız şey oldu: Bülent Paye kendisini yük vagonunun dik merdivenini tırmanırken buldu. Saman dolu karanlık vagona adımını atarken de "Burada ne işim var?" diye düşündü. En başında sorması gereken soru, kıçını dikmiş merdiveni tırmanırken, ardı sıra gelen ne idüğü belirsiz görevlinin nefesini, hırıltısını duyduğu anda aklına gelmişti, ne garip. Banu Ballı ile arasında bir husumet olmadığını aklına getirdi. Çıkar çatışması olabilir miydi? Elinden kaçırmak istemediği bir sevgili Bülent Paye hayranlığını dile getirip Banu Ballı'yı kıskandırmış olabilir miydi? Kısaca; Banu Ballı eliyle bu saman dolu yük vagonunda başına kötü bir şey gelebilir miydi?

Hayır.

Bülent Paye loş vagonun içinde dikildiğinde boyu göğüs hizasına gelen görevlinin anlattıklarını bir beladan kurtulmanın rahatlığıyla dinledi:

"Ben hem hayvanat bahçesiyle ilgilenirim, hem de Anadolu'dan getirilen hayvanlar vasıtasıyla burada, garda bulunurum. Aslana saat başı iğne yapmak için birisinin onunla yolculuk etmesi gerekiyor. Görevimi bırakıp İstanbul'a gidemeyeceğime göre bu iş size kalıyor."

Bülent Paye'nin kötü oyunculuğuyla:

"Ay ben iyi ama nasıl yani bir aslanla..." demesi üzerine, görevli yerde yatan aslanın kuyruğunun üzerinde yürüdü, kuyruğu bir kız çocuğunun atladığı ip gibi kullanıp neşe içinde becereksizce zıpladı. Takma dişleri ağzından çıktı, bunu nasıl yaptıysa artık, ağzını açıp gerisin geriye yutarak yerine yerleştirdi dişlerini, dört atlayıştan sonra alı al, moru mor kaldı, irtifa kaybeden kan basıncı nedeniyle olduğu yerde sendeleyip aslanın kuyruğunun ucuyla Bülent Paye'nin burnunu gıdıkladı.

"Tıpkı bir kadına benziyorsun."

Bülent Paye, mevsim için fazla kalın kaçan ceketinin önünü açıp itinayla büyüttüğü memelerini görevliye doğrulttu:

"Adın ne senin?"

Sonra adamın cevabını beklemeden aklına bambaşka bir şey geldi. Banu Ballı'nın film setinde kendisine âşık bir çocuğa ettiği o güzel lakırdı. O lafı duyduğu andan itibaren, bir erkeğin suratına söyleme arzusuyla yanıp tutuşmuştu:

"Bir yatarım avare olursun..."

Adam da ne desin?

"Avare et beni!"

Sonra... Sonra kâh Bülent Paye, kâh adam asıldı aslanın yelelerine. Avuç avuç ellerinde kaldı aslanın yeleleri. Detaylara girmeyeceğim. Belki sadece şunu söyleyebilirim: Banu Ballı aslanı gördüğünde, "Dişi miydi bu?" diye soracak kadar seyrelmişti aslanın yelesi.

7

"Adınız soyadınız?"

"Bismilllahirrahmanirrahim Entüm Kentüm Bilatühün."

Adının ve soyadının sorulmasına çok içerleyen Süleyman Tel, oralı değilmiş gibi davranmak ve daha büyük bir saygısızlık içinde bulunmak gayretiyle ıslanmış çoraplarını ayağından çıkarmış kuvvetle sıkmakta, bir yandan da kulaklarına inanamayarak besmele çekmekteydi.

12 Eylül sabahı evinden alınıp İzmir Uzunburun'a getirilmişti. Kendisinden sonra dönüp Hamzakoy emanetlerini bırakacak olan uçakla. Bildiğiniz gibi bütün siyasiler aynı uçakta. Yolculuk boyunca Ali Çoban'ın anayasayı okuyup durmasından şüphelenmişti: Acaba canlarına mı kastedeceklerdi?

Ayrıca bir yağmur boşalmış, Süleyman Tel, "Gökler ağlıyor

halime" diye feryadı koparıvermişti. Eşi Nermin'i getirmemişti. İsterseniz eşleriniz de sizinle gelebilir teklifine rağmen. "Beni asacak olsalar bu teklifi yapmazlar" diyordu içinden. Yağlı ilmek bir sarkaç gibi sallanırken gözünün önünde, bata çıka yürüyordu kumsalda, bir subayın peşi sıra. Astsubay lojmanının sakinleri pencerelere koşmuş, pantalon paçalarını etek gibi tutup yükseltmiş, tin tin yürüyen Süleyman Tel'i seyretmekteydiler.

Ayakkabıları çakıl taşlarıyla dolmuş, çorapları ıslanmış, hava açmamıştı.

Daktilonun başında oturan subayın, "Usul gereği soruyoruz" açıklamasının ardından, Süleyman Tel'in yüreği daktilonun kıskacından salınan pelür kâğıtlar gibi hafifledi. Yine de aklının bir köşesi uçarı pelür kâğıtlarının arasındaki karbon kâğıdı gibi kapkara kaldı: Öyle ya da böyle rejim değişmiş, siyaset yapması yasaklanmıştı.

"Doğum yeriniz?"

Resim Paşa siyasilere ne yapacağına karar verememiş olmalıydı.

"Sinop."

Ya sürgün, ya idam konusunda kararsız kalmış olmalıydılar. Beş kişilik bir konsey oluşturup en tepeden yapmışlar darbeyi.

"Doğum tarihiniz?"

Halk direniyor muydu acaba? Konya'da kendisini kucaklayan iman sahibi insanlar tankları yolundan döndürmüş müydü?

"1926"

Hayallere dalması an meselesiydi ki odaya giren başka bir subayın, rütbesini okuyamadığı daha kıdemli birisinin ettiği lakırdıdan halkın, "Kurtardınız bizi çok şükür" ruh halinde olduğunu sezdi. Belki bunu beni kandırmak için yapıyorlar diye nafile bir hamle daha yaptı zihninde. O iman dolu kalabalık-

lar şimdi neredeydi? Ayakkabısını ters çevirmesiyle yere saçılan kum ve çakıl taşları gibi saçılıp dağılmışlar mıydı yoksa?

Kendisine iyi muamele edildi. Hatta peynir kalıbı beyazlığındaki ayaklarını kurutması için bir elektrikli ısıtıcı bile getirildi.

Tavanı akan ve nem kokan bir odaya alındığındaysa misafirliğinin uzun sürmesinden endişe etti. Askerlerin, "Süngünün hangi tarafının işe yaradığını bilmez salaklar ordusu" sözünü unutmayacağını aklından geçirdi. Bu ülkede siyaset yapmak, bir kez daha o frenk oyununun adını anarak tanımlayacaktı ama; iskambil kâğıtlarından şato yapmak gibiydi. Asker "Püf" diyor Süleyman Tel'in bütün emekleri boşa gidiyordu. Peki asker niye "Püf" diyordu? Süleyman Tel kendisini nutuk atmaktan alamıyordu. Fıldır fıldır dönen gözleriyle odayı taradı: Çifte atacakmış gibi kamburlaşmış, demek ki masif ama en ucuzundan, çam olan masaya, inatçı bir eşek gibi arka ayaklarını açmış sandalyeye, nemden lekelerle donanmış perdelere, asık yüzlere benzeyen apliklere, yayları zapt edilmez yatağa, tavandan damlayan sularla ıslanıp şişmiş konsola mı nutuk atacaktı?

Daha önce kimlere, ne nutuklar atmıştı? Neredeydi o nutukları dinleyenler? Linç edilen demokrasinin altında mı kalmışlardı? Süleyman Tel'in demokrasi demeye dili varmıyordu. Demokrasiyle arası hiç iyi olmamıştı. Partisi için daha önce kan kardeşi cemaati mi demiştik? Doğru. Küçük bir ekleme yaparsak siyasi parti liderinden çok bir sırrın paylaşıldığı, apayrı mantığı olan bir cemaatin liderinden öte bir şey değildi. Siyaset yapıyor ama görüş üretmiyordu. Söyledikleri dünyanın her köşesindeki İslamcıyı cezbedecek derinlikten yoksundu. Arap dünyası nezdinde antipatik bir kişiliğe sahipti. Yönetici elitleri muhatap almış İslam topluluklarına doğrudan seslenememişti. Of, of of tavanı akan lojman gibiydi siyasi hayatı.

"Beni neden Cevdet Kara ve Ali Çoban'la beraber tutmadılar ki..." diye geçirdi içinden.

Süleyman Tel'in hayallerine kurşun sıksan yetişmez denilirdi ama hayal dünyası sandalyenin arkasından sallandırdığı, suyu sıkılmış çorapları gibi buruşup kalmıştı. 1971'de çöken partisi zamanında güvendiği isimlerden birisine şöyle demişti:

"Git Çoban'ın Partisi'nden elli milletvekilinin istifa edip bize transfer olmasını sağla, hükümeti kurma görevi bize verilsin."

Biraz kendine gelsin, hayal kurmaya başlardı.

Bir asker, yemeğini getirdi: Kapuska, domatesli pilav, hoşaf, çoban salata.

Ardından bir subay girdi içeri. Gerekli açıklamalarda bulundu. Pencereden bakabilirsiniz, balkona çıkmayın, tuvalet, banyo, yemek saatleri, özel bir isteğiniz var mıydı?

"Burası otel değil" dedi Süleyman Tel, ben haddimi bilirim edasında. Subay bir şey demedi. Ellerini arkasında kenetlemiş, Süleyman Tel'i süzüyordu.

"Ön kapıda ve balkon kapısında olmak üzere iki asker koruyor sizi. Süngülü tüfekleriyle iki asker..."

İleride bu subay da anılarını yazacaktı ve ayıbını hatırlamış gibi dudağını ısırdı diye anlatacaktı Süleyman Tel'i. Oysa Süleyman Tel tam tersini anlatacak, "Sordum" diyecekti:

"İnşallah biliyorlar süngünün hangi tarafının iş görür olduğunu..."

Bu görüşmede yan odanın boş olduğu bilgisi de verildi Süleyman Tel' e.

"Bir misafir daha bekliyoruz" dedi subay, "süngünün hangi tarafının iş gördüğünü şanlı Türk ordusunda aldığı eğitimle öğrenen ama sonra bu şerefli meslekten atılan ve siyaset batağına saplanan bir ismi..."

"Daha teslim alamadınız mı Albay'ı, Hüseyin Feyzullah'ı?" diye sordu Süleyman Tel.

"Eski darbecilerden olduğunu unutmuyorsunuz inşallah" diye bir hatırlatmanın akabinde karşısındaki subayın yutkunmasını zevkle izledi.

"Bir arzunuz olursa demiştiniz asker..." diye devam etti sonra.

"Buyrun" dedi onun yumuşak yüzünden, hitabet gücünden fazlasıyla etkilenen subay. Süleyman Tel, ordudan istenecek en son iki şeyi sıraladı:

"Bir seccade ve bir tespih..."

Sanki söyleyeceği bir şey daha vardı ama bunu söylemeden önce elini cebine attı, takkesini bulup çıkardı:

"Hah, takkemi yanımda getirmişim..."

8

Takke düşmüş, kel görünmüştü.

Hüseyin Feyzullah hazinesinin bulunup açıldığını öğreniyordu. Homurdandı. Partisinin genel merkezinde yapılan aramada ele geçirilen liste gözünün önüne geldi: Bir sıkıyönetim komutanı, bir hâkim albay ve 2. Şube dedektiflerinden adıyla müsemma şu adam, Dürüst Oktay. Kemal Türkler'in adının hizasına "Hurdaya çıkarıldı" anlamına gelen şifreyi kendisi koymuştu.

Çocuklardan birisi soluk soluğa geldi: Dev-Yol makbuzları da bulunmuştu.

Hüseyin Feyzullah burnundan soluyordu. Kükrer gibi konuştu ama ne dediği anlaşılmadı. Tam bu sırada Rasim'in kızı elinde yemek tepsisi içeri girmişti. Hüseyin Feyzullah öfkesini ondan çıkardı:

"Bu Asena kardeşiniz yemek yapacak da karnımız doyacak!"

Balık getirmişti katiller. Tatlı su balığı. Una bulayıp kızartmak yerine irmiğe bulayıp kızartmıştı kız, balığı. Balığın

yanında cacık olmazdı ama o yapmıştı. Bir un helvası kavur demişlerdi, kavurmuştu. Fazlasıyla kavurup kömür etse de şekeri unu içindeydi işte. Yemek yapmayı nereden bilecekti. Bu kadarı bile mucizeydi.

Tepsiyi fırlatıp atmasını kimse beklemiyordu.

Başbuğ'un başını eğmesine rağmen cacık kasesinin kuş gibi omzuna konmasını, yağlı balık parçalarının okkalı birer şaplak gibi duvardaki fotoğrafına çarpmasını, un helvası topaklarının şeytan taşlar gibi Hüseyin Feyzullah'ın kafasını gözünü isabet almasını kimse beklemiyordu.

Odadaki gençlerden birisi Başbuğ'undan emir almadan elini kolunu çamaşır tokacı gibi savurdu, kızı bir güzel patakladı. Bu kadarla kalmayacaktı.

"Bu kız madem bu kadar cesur" dedi Hüseyin Feyzullah, "diri diri gömülmek tam ona göre."

Katillerinin huyunu iyi bildiğinden, "Kızı gömeceksiniz" dedi.

Bıyık altından sırıtanına bu defa o patlattı:

"Kıza gömmeyeceksiniz ulan!"

Kızı-kıza, gömeceksiniz-gömmeyeceksiniz!

"Hangisini yapacaktık?" diye sorarlardı Göl yolunda. İşin içinden çıkamaz ikisini birden yapar gelirlerdi sonunda.

Reis tam bu sırada geldi. Hüseyin Feyzullah onu görünce yumuşadı. Diğerleri gözlerini Reis'in kafasına diktiler. Komünist çocuğun Numune Hastanesi'nde patlattığı kafanın tepesi kazınmış, zikzaklar çizen kırk bir dikiş atılmış, çevresindeki saçlar kendilerine yuva kurmaya çalışan kuşların taşıdığı çalı çırpı gibi kalmıştı. Diğer faşolar kıskançlık ve gıpta ile ona baka dursunlar, Reis kızın icabına bakılması gerektiğini anlamıştı bile. Geçen ziyaretinde bu kızın bir çorabı çitilemesini beceremediğine, donları çamaşır ipine mendil gibi astığına şahit olmuş, bunu yapanın Başbuğ'unun önüne bir tas sıcak çorba çıkaramayacağını düşünmüş, nar gibi kızar-

mış bir tavuğu, ılık ılık bir künefeyi, fıstığı bol, üzümü az, tam Hüseyin Feyzullah'ın sevdiği kıvamda bir iç pilavı kapıp gelmişti.

"Seninle konuşacağız ama önce git şunun icabına bak!" dedi Hüseyin Feyzullah.

Gülümseyip başını eğdi Reis. Öldürmeye zaafı vardı. Elleriyle adam boğmaya, tetik çekmeye. Rasim'in kızını önüne katıp götürürken Başbuğ arkasından seslendi:

"O deyyus Papa'yı vuracağım diye gazetelere mektup yazıyor mu hâlâ?"

Öfkeli bir baba gibi ellerini gövdesinin arkasında bağlamış, hafifçe kavrulmuş, geniş üst dudağını üzerine para atsanız zıplayacak bir çarşaf kadar germişti. Devam etti:

"Dön konuşalım. O itin yanına, Viyana'ya git gerekiyorsa..."

Gerekiyordu.

Reis, Asena bildikleri kızı alıp çıktı. Pikniğe gider gibi yanına oturan bu kız ilgisini çekmişti. Arabayı park ettiği yerden çıkarırken "Sağ yap, topla..." diyecek kadar da soğukkanlıydı. Boş bulundu sordu:

"Adın ne senin?"

"Rasime."

Bakın şu işe; demek Rasim küçük kızına kendi adının dişisini uygun bulmuştu.

Yolda askerler durdurdu.

"Nişanlımla biraz hava alacağız" dedi Reis.

Adını bize bahşeden Rasime, kaplumbağaya benzeyen, nasır tutmuş ve kararmış diz kapakları görünür vaziyette oturuyordu.

"Fazla oyalanmayın" dedi asker.

Neden, "Asker bu it beni kaçırıyor!" dememişti acaba?

İşlerin daha fazla karışmasını istemiyor olabilir miydi? Ya da diri diri gömüleceği mezardan elini kolunu sallayarak çıkacağından emindi. İyi o zaman, bırakalım gitsinler.

9

Başkent'in huzursuzluğundan uzaklaşalım. Çaycı Rıza'nın ardında pencere önlerinde, saçak altlarında boş yere kendileri için ufalanmış ekmek kırıntısı arayan Başkent'in zavallı kumruları gibi 12 Eylül 1980 günü memleketin hangi köşesinde huzur bulabileceksek. Yine de, belki, yanılmıyorsam, olabilir diye düşünüyorum, huzurun kırıntısına rastlayacağımız bir yer biliyorum:

Çaycı Rıza ıhlamur kokulu bir odada uyumakta. Yağmurlu İzmir gökleri altında bir caminin minare dibindeki ışıksız odasında. Elektrikli bir ocak üstünde kaynamakta olan, kaynadıkça ekşiyecek ıhlamurun buharı Rıza'nın uykusu gibi usulca salınmakta.

Şükür kavuşturana!

Hocaefendi'si tespihini çekip kendisini görür görmez düşüp bayılan müridinin uyanmasını bekliyordu. Derken beklediği oldu. Rıza mezarında doğrulan ölüler gibi doğruldu uykusundan. Mezarında doğrulduğunu düşünüyordu gerçekten. Hatta hak tarafına çevirdiğinde başını, Hocaefendi'sini gördüğünde, onun o nurlu yüzünde, gözlerinde, Hocaefendi'sinin cennet hurilerinin kulaklarındaki küpelerin yanında topraktan aşağı ve değersiz kalır dediği gözyaşlarını gördüğünde, koşup kapandı ayaklarına:

"Beni de ağlat! Gece kadar karanlık ruhuma şefkat et de ağlat. Ağlamalarıma dahi ağlamam geldiği için ağlat. Bükülmüş şu kaddime, solgun ve ölgün rengime, burulmuş boynuma ve kırık kalbime merhamet et de ağlat. Şu en sakin anda, sızlanışlara cevap verdiğin dakikalarda, kapkara gönlümle değil, yaradandan başkasına secde etmeyen başımla sana dönüyor, titreyen dudaklarımla beni ağlatmanı diliyorum."

Dili çözülmüştü Rıza'nın. Bu mucizenin gerçekleşmesi üzerine daha fazla gözyaşlarına boğulmuştu.

"Hak rahmetinin insan gözünde damla damla olmasıdır gözyaşları" diye başladı Hocaefendi. Rıza ışıksız odada Hocaefendi'sinin yanağından kayıp düşen bir gözyaşı damlasını seçti. Karanlığa el açtı, düşmekte olan damlayı tutabilme umuduyla. Sonra da boyun büküp dinlemeye koyuldu Hocaefendisi'ni:

"Heybet, korku, saygı ve sevgi gibi insanı duygulandıran, gönül tasını yakan, kalpten sefil arzuları sıyırıp atan, ulvi hislerin çepeçevre ruhu sardığı anın şahadet kanıdır gözyaşları. Bulut bulut yükselip, Hak rahmetinin eteklerine dudak gezdiren bu fani âlemin bekaya mazhar pırlantalarıdır gözyaşları. Tarih boyunca ağlamayı unutmuşlar, gamsızlar, dertsizler ve ağlanacak hallerine gülenler! Gelin şu çıkmazın başında durup, asırlık gamsızlığımıza bir son vererek beraber ağlayalım. Cehaletimize ağlayalım! Kaybettiğimiz şeylerden habersizliğimize ağlayalım! Kusurdan bir heykel haline gelmiş mahiyetimize, duygularımızın dumura uğrayışına ve hoyratlaşan gönlümüze ağlayalım! Bu vaziyette öleceğimize, öldüğümüz yerde dirileceğimize, tasmalı ve prangalı büyük imtihanda, en büyük merasimde fevç fevç geçecek olan mazinin şanlıları arasında yer bulamayacağımıza ağlayalım. Dalından kopan bir meyve gibi yalnız düşüşümüze, ayaklar altında ezilişimize, rahmetten cüda kalışımıza ağlayalım!"

Sustu Hocaefendi'si.

"Git, çağırdığımda gel" dediğinden bu yana neler yapmıştı Hocaefendi'si? Vaazlarıyla ünlenmiş çok geçmeden bazı iş adamlarının kendisine destek vermesinden güç alarak bağlı olduğu gruptan ayrılmıştı. Gerekçe olarak da bu grubun Ali Çoban'ın partisine verdiği desteği göstermişti. "Beni iman hakikatlerini anlatmaktan uzaklaştırıyorlar" demişti. 24 haziran 1980'deki vaazında Süleyman Tel'i kıyasıya eleştirmesi üzerine Selamet Partililer "oyuna geldiklerini" söyleyeceklerdi.

Hocaefendi'nin cami hariminde geçirdiği yıllara, bu mabedin bağrında tünediği sıkıntılı günlere, çok uzak kentlere he-

sapta olmayan seyahatler eklenecekti. Cuntacılara, "Geldiler, hoş geldiler, başımızın üstünde yerleri var" diyecekti. 1971 muhtırasındaki gibi hapse girmeyi hiç mi hiç istemiyordu. Bu düşünce aklından geçer geçmez ürperdi. Tıpkı vaaz verdiği camiye Hazreti Muhammed'i getirip, "Senin olduğun yerde ben nasıl konuşurum ey Allah'ın Resulu!" dediğinde cemaatini kaplayan ürperti gibi.

Hocaefendi bu bedbin düşüncenin sıkıntısıyla, Çaycı Rıza'nın zihninde yerini bulan benzetmeyle uçmaya gücü kalmamış bir kumru gibi başını önüne düşürdü. Kaç kere, "Var mı Resullah'ın yürüyüş yaptığı, var mı slogan attığı?" diye sormuş, acaba sesini askere duyurmuş muydu? Komünistleri devletin asker ve polisine bildirmeyenlerin Allah katında sorumlu olduğunu vaaz etmişti, şimdi gönül rahatlığıyla sırtının sıvazlanmasını bekleyebilir miydi?

Hayır.

Avını bekleyen örümcek gibi sabırlı ve maharetli sayardı kendini. Yine de yollara düşmekten yana evrildi kalbi.

"Çilenin yükselticiliğini, tenperverliğin öldürücü bir zehir olduğunu anladın mı Rıza?" diye sordu. Rıza'nın gözyaşları secde ettiği yeri ıslatmıştı. Hıçkırıkları boğazında düğümlendi, cevap veremedi.

"Ordunun içinde bir ordu kurmak lazım gelir" dedi Hocaefendi.

Bana kalırsa tarihi lafını etmişti. Söylence; rahle başında içinin geçtiği o gece melekler gelmiş adının arananlar listesinde olduğunu ona bildirmişler. Yıllar yılı bağrı yanık ve yıkık Anadolu insanının onu beklediğini söylemiş "Yolun açık olsun" temennisiyle billur gözyaşlarıyla billur kaseler doldurup boynu bükük, ayakları külçe, mevzisinden ayrılmak zorunda kalan Hocaefendilerinin ardından saçmışlardı onları. Hocaefendi'nin cemaatini halka halka genişletmeye devam edeceği ama gizli saklı yaşamanın canına tak ettiği, uzaktaki şehirlere, hiç hesapta olmayan seyahatleri böylece başlamıştı.

10

12 Eylül 1980 günü başlayan bir şey daha vardı:

Reis ile Rasime'nin aşkı.

Reis basbayağı bir mezar kazmış, hatta mezarın dibini su bile basmaya başlamış, "Bismillah" deyip kızı mezara indirmişti. Rasime gözünü kırpmadan diri diri gömülmeyi bekliyordu. Saçlarının arasına şimdiden avuç içi büyüklüğünde bir örümcek ailesi yerleşmeye koyulmuştu. Bir akrep sürüsü de göbek deliğinin yolunu tutmuştu. Reis muzaffer bir edayla mezarın başında dikiliyor, attığı toprakların Rasime'nin çiçekli bluzunun üzerini örtmesini, biçimli memelerinin arasında birikip kalmasını seyrediyordu. Sonunda dayanamadı. Cesaratine hayran olduğu Rasime'yi mezardan çıkardı, sırtına ceketini verdi, "Yürü git" dedi. Rasime tam gidecekken, durdu. Reis, oracıkta, o anda doğmakta olan aşkına rahmet okuyacak tek kelime etmemesini diledi. Rasime'yi canlarını aldığı yüzler arasında diri diri girdiği mezarda gözünü kırpmadan yatan, ölüme karşı koymayan, hayatı bağışlandığında da saçlarından çamur damlayarak, mağrur ve cesur arkasına bakmadan çekip giden bir Asena olarak hatırlayacaktı.

Bu hülyalardan onu çekip çıkaran, silahının, sahte kimliğinin, pasaportunun ve bunların yanında hiçbir önemi olmasa da parasının, Rasime'nin omuzlarına attığı ceket cebinde kaldığı gerçeği olacaktı.

11

Böylece Ali Çoban ve Cevdet Kara'yı Hamzakoy'da bıraktığımız zamana yetişmiş olduk:

13 eylül 1980 sabahı Reyhan Kara'nın söylediği gibi, "Sanki tatile gelmiş gibi" başladı. Bu söz üzerine Ali Çoban kah-

kahayı bastı, Nazlı Hanımı, "Kadıncağız tatil görmemiş" dedi, Cevdet Kara karısına küstü.

Yumurtaları rafadan olan kahvaltıları geldi. Bir arzuları olup olmadığı soruldu.

"Telefon çalışıyor mu?" dedi Ali Çoban. Bunu söyler söylemez telefon çaldı. Subay, "Sizedir" diyerek telefonu işaret etti. Telefon sessizlikte bir kaç defa daha çaldı. Ali Çoban tabağındaki zeytin çekirdeklerine, peynir kırıntılarına baktı. Telefonu açmaktan neden korkuyordu? Kendisini havaya uçuracak bir düzeneğin herkese dokunacak zararı olurdu. Tamam, Rasim'in patlayıcılara zaafı vardı...

"Alooo...."

"Genel Başkan'ım, Başbakan'ım, Sayın Ali Çoban'ım, siz misiniz alooğğğğ?"

"Benim İsmet, gözlerinden öperim."

"Aman gözlerimden öpmeyin efendim, üzerinize afiyet arpacık geçti bizim çam yarması kızdan. Size de geçmesin efendim..."

Şöyle oldu: Ali Çoban ve Cevdet Kara iki rakip boks spikeri ya da at yarışı takipçisi gibi duvar dibinde omuz omuza vermiş, gün boyu telefon konuşması yaptılar. Ali Çoban ile konuşup telefonu kapayanlar arasında, "Allah allah, sosyal demokratlık mı dedi, bana mı öyle geldi?" diyenler kadar, "Cevdet Kara'ya ilaç zerk etmişler, solcular hava yaptı, asker memleketin havasını almak için fevkalade bir gayret içine girdi, olan halka oldu, dedi" diyenler de vardı.

Şükür, asker bütün telefon görüşmelerini kaydediyordu. Kimin ne söylediği kaydolmuştu. Orduya ulaşması gereken mesajlar aralarından cımbızla ayıklanıyordu. Rasim her gece yatmadan önce bunları okuyordu. Bütün telefon görüşmesi dökümlerini. İstisnasız "Havalar nasıl?" diye başlıyordu görüşmeler. "Yahu, hava durumcu olmuş bunlar" diyordu Rasim.

Gülmekten katılıp kaldığı bir telefon konuşması dökümü

de İzmir Uzunada'dandı. Süleyman Tel, Selamet Partisi Başkan Vekilini aramış:

"Ben aramasam sizin beni arayacağınız yok!" diyerek.

İşte böyle. Eski liderler soluksuz bir telefon trafiğinin içinde zaman geçiriyorlardı. Hatta Cevdet Kara, konuşmaktan sesi kısılınca, eskisinden daha çok siyaset yaptığını bile düşünmüştü. Ali Çoban dışarı çıkamamaktan mutsuz değildi. Balkona çıkmak neyine yetmiyordu. "Siyaset yaparken de gün yüzü gördüğüm yoktu" diyordu. Doğruydu. Ne servetine servet katmış, ne liderliğin verdiği imkânlarla hayatı tatlandırmıştı. Telefon başında konuşmuştu, karınca sürüsü gibi kalabalıklara konuşmuştu, meclis kürsüsünde konuşmuştu, uzun masaların ucunda, velhasıl her zaman, her yerde, konuşmuş, siyaset yapmıştı. Değişen bir şey yoktu.

Ancak Hamzakoy'da bir gün, hiç unutmayacağı bir şey olmuştu:

Çıkmalarına izin verilen balkona çıkmış, denize bakmıştı. Eylül geçmiş, ekim gelmişti. Etrafta sonbahar sakinliği vardı. Güneş daha yeni batmıştı. Deniz mosmordu. Ali Çoban, "Denizin rengi hep böyle midir, yoksa değişip durur mu?" diye düşündü.

Cevdet Kara balkona çıkınca aklından ona sormak geçti. Oysa Cevdet Kara, yan odanın balkonunda onu görür görmez, içeri girmek istedi. Ali Çoban'ın gözünde uyuz kara bir sinek gibi kapıya yapıştı. Odasına dönmek için telaş ettikçe eli ayağına karıştı, kapıyı açamadı, Ali Çoban da, "İyi günler, iyi günler" demiş bulundu, Cevdet Kara başka bir gezegende mor bir denizin kıyısında bir anlığına gördüğü manzaradan fazlasıyla etkilenmiş ama yüzü hâlâ sineklikli kapıya dönük, kalakalmış, velhasıl şiiri gelmişti: "Engin bir ummanın eteğine tutunmuş" diye başladı şiir. Sonrasında geçmişin, anıların tekrar tekrar canlanmasını ifade etmek istedi. Nereye iliştireceğini bilemediği "Mor ipekten bir örtü" dizesi belirdi zihninde.

"Dur kıyıda, bak ummana" dedi sonra. "Boğ yenilgileri, çıkar zaferleri / Yeniden yaşamak kısmet olsun güzel günleri."

Çay bardaklarını kaldıkları oda imkânlarında yıkayan Reyhan Kara, kocasının, "Solaris" dediğini duydu.

Ertesi gün Ali Çoban tarafından telefonla görüştüğü bir gazeteciye, "Kapatırlarsa partilerimizi, yeniden kurarız. Hatta Cevdet Kara partisinin adını bile mırıldanıyordu balkonda: SOLARİS" diyecekti.

Ama bildiğiniz gibi şiirinin adı Solaris'di. Bunun üzerine, "Bizimle dalga mı geçiyor, yahu isim sol ile başlıyor!" demişti Rasim.

Şimdi, olduğumuz yerde kalalım.

Balkonda.

Tarih nihayet iki siyasetçiyi yan yana getirmiş, havadan sudan konuşturmayı başarmıştı:

"Denizin rengi her zaman böyle miydi?"

Peşin hükümlü olmakla yanıldım. Cevdet Kara'nın cevabı siyasi olacaktı:

"Denizin rengi de sizin yaptığınız siyaset gibi değişir durur, tutarlılığı yoktur."

Balkon korkuluklarına tutunup güldü Ali Çoban. Ön iki dişi arasındaki, annesinin kısmet dediği ayrıklığı göstererek güldü.

"İki dişimin arasındaki ayrıklık daha da açılır ama kendiliğinden kapanmaz. Senin liderlik vasıflarının bana denk gelmesi de böyledir Cevdet Kara."

Cevdet Kara'nın omuz silkip denizi seyretmesi, "Havalar güzel gidiyor, yüzmemize izin verseler keşke" demesi şaşırtıcı değildi.

"Ben yüzme bilmem, yüzdürmesinler bizi" dedi Ali Çoban. Sağına soluna bakındı sonra, söylediklerini duyan casus kulaklar var mı diye? Yaprakların arasında, çatı oluğunun kenarında...

"Arjantin'deki Cuntacılar siyasi suçluları bir iğneyle uyuşturup diri diri okyanusa atmışlar, uçaklardan" bunu söyleyen Cevdet Kara'ydı elbette.

"Güzel ölümmüş. Kendilerine gelene kadar boğulmuş olurlar zaten" yorumunu yapan da Ali Çoban.

Rasim ve arkadaşlarının yöntemleri nelerdi acaba?

"Bit, pire ayıklar gibi komünist ayıklayacağız" diyordu Rasim o günlerde: "Gerekirse pire için yorgan yakacağız, bit için kafa ezeceğiz. Madem demokrasi istiyor solcular, komünistler, yoldan çıkmış sağcılar, onları demokrasi yoluna parke gibi döşeyeceğiz."

Nereden nereye geldiğimiz sizi şaşırtmasın. Cevdet Kara "Arjantin" dedi, siz buradaki siyasi suçlular için düşünülen ve uygulananlara tanık olacaksınız. Hazırsanız başlıyorum: Diyarbakır Cezaevi'ne teslim ettiğimiz Şehmuz o günlerde çelik gibi gagası olan bir kuş tarafından havalandırılıp çok yükseklerden pat diye aşağı atılıp ölüvermenin hayalini kuruyordu. Üstelik bu Kaf Dağı'ndan kaçıp gelen bir kuş mudur bilinmez akıllı ve öyle iyi niyetliymiş ki Şehmuz'u Başkent Altındağ'daki gecekondularının bahçesine düşecek biçimde atıyordu. Karısı öldüğünü bilsin, yolunu beklemesin, umut etmesin diye. Bu Şehmuz için güzel bir hayaldi. Başka cuntalarda kendisi gibi olanların uçaklardan atıldığını bilse onun hayalini kurardı. Gerçek; havalandırmanın ortasındaki kanalizasyon çukurunun içindeydi. Kapağı kaldırıp o çukurun içine giriyorlardı.

"Diyarbakır'ın bütün bokları buraya akıyor" diyordu Yüzbaşı Esat.

Şehmuz o bok çukurunun içinde beklerken geçmiş bir anın ıstırabıyla ağlıyordu: Yeni doğmuş bebeklerinin kıçını temizlerken, "Pöf" demişti. Öz çocuğunun boklu bezini görmekten tiksinmişti. Şimdi bok dolu bir çukurdaydı. Yıkanır gibi bokları koltuk altlarına, kulak arkalarına, başına, ensesine,

omuzlarına sıvazlayan, kulaklarının içine dolduran arkadaşı Murto'nun neden böyle yaptığını çukurdan çıkarılıp havalandırmada beklerken anlayacaktı: Üzerine en az bok bulaşana ağır dayak vardı.

Başını kaldırdığında gökyüzünü görüyordu ne garip. Şehmuz herkesin aynı gökyüzü altında olduğunu düşünüyordu ki bu doğruydu. Garip olan kendisinin boka batmış olmasıydı. İşte çelik gagalı kuş hayaline o anda kapıldı; başının üzerinde çok yükseklerde dönüp duran bir kuş sayesinde.

Güneşin üzerindeki bokları kuruttuğu, az boka bulandığı için dayak yiyen, yıkanması mümkün olmadığından yatağına öylece yatan Şehmuz, Cevdet Kara'nın anlattığı Arjantin'deki cuntanın marifetlerini duysa, "Ne insaflı bir cuntaymış" derdi, "her gün değil, bir gün öldüren, acı çeken mahkûmun ölmek isteme hayalini uyuşturup, uyutarak ölümü gerçekleştiren bir cunta!"

Cevdet Kara'nın ülkesinin gizli kapaklı köşelerinde, rögar kapaklarının altında nelerin olduğundan haberi yoktu. O, Arjantin cuntasının marifetlerinden haberdardı. Kendisi gibi aynı ummana, aynı gökyüzüne bakanlar arasında gelmiş geçmiş en sert ve en uzun sürecek darbenin zulmüne tanıklık edenler vardı.

Hamzakoy'daki lojmanın balkonundan bütün bunların görülememesi ne acı!

Hele Ali Çoban, hele Ali Çoban! İçten içe "Ya bir daha siyaset yapamazsam" korkusunu hissediyor olmaktan, evet sanırım böyle bir sebepten fazla kontrollü değildi. Yoksa hiçbir şey hissetmediği manzaraya bakıp bakıp neden şöyle desindi:

"Türkiye'nin parçalanma korkusu yoksa neden ülkenin bölünmez bütünlüğü üzerine yemin ediyoruz?"

Engin bir ummanın eteğine tutunmuş geleceğe savrulmuş gibiydi Ali Çoban. Mor ipekten örtüyü kaldırmış, yıllar sonrasının dertlerini görmüş gibiydi Ali Çoban. Durmuş kıyıda,

bakmış ummana, neler yumurtlamaktaydı Ali Çoban?

"Osmanlı Devleti bölünmüş, yirmi beş tane devlet çıkmış orta yere, iki tanesi çıkamamış: Birisi Kürt, diğeri Ermeni devletidir bunların."

Gaipten sesler duyuyor, onlara istinaden konuşuyor gibiydi Ali Çoban. SOLARİS yapacağını yaptı, bir damla anlayışı da Cevdet Kara'nın üzerine sıçrattı:

"Daha o meselelere çok var Sayın Çoban."

Tarih o meseleleri getirip önlerine koyduğunda topu taca atacaklardı, o başka!

Balkonda dişe dokunur başka bir konuşma geçmedi:

"Siz biraz kilo mu verdiniz Sayın Ali Çoban?"

"Aksine, aldım" (Göbeğini okşayaraktan)

"Hüseyin Feyzullah'ı yakalamışlar mı, zatı alinizin bir bilgisi var mı bu hususta?" (Sağ ayağının üzerine yüklenmekten vazgeçip sol tarafına yüklenerek.)

"Sormayın, 'Hasta, hastaneye yatmak istiyor' parolasıyla teslim olmuş kendisi." (Gülerek.) "Uzunada'ya Süleyman Tel'in yanına göndermişler onu da..." (Gülmeye devam ederek.)

Telefon çaldı, Ali Çoban telefonu açmaya koştu. Telefonu açtı, sanki telefonu fıkra anlatmak için açmış gibi, başladı bir fıkra anlatmaya. Balkonda kalıp şiirin devamını getirmeye çalışan Cevdet Kara fıkrayı ister istemez duydu ve gülmekten yere yapıştı:

"Allah Alman milletini yaratmış sonra da ona bir ordu vermiş. Fransız milletini yaratmış, ona da bir ordu vermiş. Ama Türkiye'ye gelince, önce ordusunu yaratmış, sonra da bu orduya bir millet lazım diyerek, Türk milletini!"

Cevdet Kara'nın kıkır kıkır gülüşünü dam üstündeki saksağan ailesi sessizce dinledi. İçeride, telefon ahizesini, "Gözlerinden öperim aziz kardeşim" diye kapatan Ali Çoban'a, Nazlı Hanımı balkonda hâlâ gülmekte olan Cevdet Kara'yı işaret ederek sordu:

"Uzlaştınız mı?"

"Ateş ve suyun uzlaştığı görülmüş şey midir Nazlı Hanımım?"

"Sönmesi gereken ateşi hava olup harladınız, yanması gereken ateşi su olup söndürdünüz."

Odanın ortasında ne diyeceğini bilemez bir halde kala kaldı Ali Çoban. Askerlerin yarınki çay daveti için artık ne gerek varsa, kendisine çarşaftan elbise diken, dikiş iğnesini garezle batırıp çıkaran Nazlı Hanımı'na bakakaldı. Derken telefon bir kere daha çaldı. Çalan her telefon Ali Çoban'ın mutluluğu, nabız atışı, soluk alıp verişi, siyaset ile arasında şükür kopmamış, koparılmamış göbek bağıydı.

"Hürmetler ağabey" dedi telefondaki ses. Kendisini tanıtmasına gerek yoktu. Ali Çoban sesini bir kere duyduğu vatandaşını bile tanırdı.

"Ağabey beni vazifeye çağırıyorlar" dedi telefondaki ses.

"Vazifeyi kabul et Pertev" dedi Ali Çoban.

Görüşme kısa sürmüştü. Ali Çoban yatağın kenarına oturdu. Kıskançlık ateşiyle kavruluyordu. Yan odadan, telefonda olsa gerek, Cevdet Kara'nın, "Desene nur topu gibi bir rakibi oldu" dediğini duydu.

Başkent'in siyaseti yankı yapıyordu.

12

"Mama! Mamaaa! Mamaaaaa!"

Mösyö Kevork'un seslenişi aramızdaki boşlukta yankılandı:

"Gözlerim kapalı yürüyor, anneme sesleniyordum. Ataların Der Zor Çölü'nün ortasına salmışlardı biz Ermeni çocuklarını. Tarih bazen dillenip şakıyamaz burada olduğu gibi. Kabahati vardır, siner oturur duvar dibine. Bu milletin tari-

hinde o terbiye de yok ağçigıs."*

Tahmin ettiğiniz gibi Hamzakoy'da günü batırdıktan sonra soluğu Mösyö Kevork'un yanında, Florya Deniz Köşkü'nde almıştım. "Dili olsa da anlatsa" temennisinde bulunduğu taraçanın hasır koltuklarında oturmuş "Bir tutam kakule var içinde" dediği kahvelerimizi içiyorduk. "Daha fazla olursa bir fincan kolonya içiyor gibi olursun valla. Duydun değil mi? Bir tutam."

Güneş suya dalmış, hava kararmıştı. Cevdet Kara'ya SOLARİS adını verdiği şiiri yazdıran, Ali Çoban'ın zihnine geleceğin politik dertlerini taşıyan karanlık denizi seyre dalmıştık.

"Her şeyin bir ölçüsü olmalı değil mi?" diye sordu Mösyö Kevork. Elindeki kahve fincanını gövdesinden uzaklaştırıp yükselterek. Bu sayede taraçanın ışığı yanıverdi.

"Sen-sör-lü" dedi. Ali Çoban'ınkiyle yarışacak görkemli hafızasından başımızın üstündeki paslı tavanda havanın kararmasıyla birlikte "şaakkk" diye yanıveren sensörlü lambanın varlık hikâyesini çok lazımmış gibi tuttu çıkardı.

"Dinle, senin resmigeçitinde Pertev'in siyaset hayatı cuntacılarla birlikte yeni başlıyor. Biliyorum daha oraya var ama Pertev cumhurbaşkanı olduğunda müsrif karısı yeniletmeye niyetlenmişti burasını. Bereket köşkün ayakta kalması için işe yarar şeyler yapılmış, mobilyaları sıpıtıp duvarları yıktırmadan, güzel köşkümüz, tek lüksü sensörlü taraça lambalarıyla elinden kurtulmuştu."

Kafasına üşüşen sinekleri kovalar gibi "Bunun bir önemi yok, hiç yok..." dedi.

Durgun bir suya bakar gibi durdu. Bu defa hafızasından bir hazine çıkarmıştı:

"Pertev'in karısı Şermin buraya geldiğinde alnının üzerinde hotoz gibi duran koca bir bandaj vardı. Kolları ve bacakla-

* Ermenice, "Kızım."

rı da dikiş izleriyle doluydu. Pansumanı yeni yapılmış pembiş yaraları açıktaydı. Pertev arkasından koşmuş, yetişmişti. Meğer, 'Karın İstanbul'da Florya'da' dedikleri için bir toplantıdan çıkmış, kaçmış, kalkmış, gelmiş adam. Mutfaktaki lomboz deliğinden bakıyordum yine. Yanındaki mimara 'Florida evleri gibi' deyip duruyordu Şermin. 'Florida evleri gibi şu uca deniz üstüne bir havuz. Ata'nın bitli mobilyalarını da atın. Banyo küvetini yatak odasının ortasına kurun. Herşey beyaz ve pembe olsun. Hatta evin içinde pembe flamingo kuşları dolaşsın."

Şermin'in bu arzusunu aktarırken araya giriyor Mösyö Kevork:

"Flamingoların doğal ortamları dışında pembe kalabilmeleri için asla klorlu su içmemeleri gerektiğini biliyor muydu acaba? Bilmiyordu ve bu detayla da ben uğraşacaktım muhtemelen!"

Sonra tekrar geçmişe kulak veriyor, Şermin'i konuşturuyordu:

"Flamingoların altın tasmaları olsun. İki ayaklarına zincir vurun, eh o altın suyuna batırılmış olabilir. Sahili de palmiyelerle donatın. Halk plajını kaldırın. Rasim'in Pekin ördeklerinin çaresine bakın.'"

Hatırlamıyor, yaşıyor: Doksan yıllık gövdesini dal gibi eğmiş lomboz deliğinden bakar gibi görüyor, her şeyi o anda duyuyor gibi anlatıyordu Mösyö Kevork:

"Pertev, 'Ulan karı, ulan karı' diyerek yetişti. Şermin, mimarı 'Toz ol' deyip gönderdi. 'Gazeteciler seni bu vaziyette görse ne diyeceksin?' diye sordu Pertev. Şermin, çantasını açtı, sigarasını çıkardı, pırlantalı ağızlığına taktı, yaktı, çarşaf büyüklüğündeki mendiliyle terini kurulamakta olan kocasının yüzüne baca gibi bir duman savurdu: 'Ananın herekesi diyeceğim.' Sigara dumanı Pertev'in gözlerini yaşartmıştı. 'Bak Şermin, o kazadan kimsenin haberi yok' dedi. Ama be-

nim vardı. 'Senin Mercedes'inde yanında kimlerin olduğundan kimsenin haberi yok' dedi Pertev. 'Şükür kimseye bir şey olmadı, arabanın içindeki pislik ortaya saçılmadı' dedi Pertev. 'Saçılsaydı temizleyemezdik' dedi Pertev. Ne kazası, ne pisliği, Şermin'in yanındakiler kimdi? Bunların cevabını bilemedim. Bu devletin pisliği buzdağı gibidir. Bizim görmediğimiz, suyun üstünde kalandan çok daha büyük."

Boş kahve fincanını tuttuğu eli tir tir titredi. Konuşmasını ayaklarına bakarak sürdürdü:

"Doksan yıllık ayaklarım. Sözünüzü kestim ben. Ne anlatıyordunuz? Der Zor çöllerinde beş yaşında bir çocuğu nasıl ayakta tutup yürüttüğünüzü mü?"

Mösyö Kevork ayağa kalktı. Ayakları eğrilmiş iki dal parçası gibiydi. Kollarını uzatmış, bütün gücünü yitirmiş, unutamayacağı acılara şahit olmuş bir çocuk gibi yürüyordu. Gözlerinden akan yaşları görmemek için başımı çevirdim. Daha evvelsi gün neşe içinde bana halk plajını gezdiren adama ne olmuştu? Mösyö Kevork'un anlattıklarını dinliyordum:

"Biz Ermenileri çöle salmışlardı. Der Zor çölüne. Korkudan gözümü açamıyordum. Hayalimde Malatya'daki evimiz vardı. Oynuyordum. Mamam kızılcık şerbeti yapıyor, içine de türkü katıyordu: Derenin kıyısında bir salkım söğüt / Saçın değmiş suya / Gel yarim kurut / Saçımı da kurut / Beni de uyut / Gölgede kuytuda"

Karşısında mamacığı, annesi varmış gibi eğilmişti yere, kulak vermişti duyduğu sese:

"Egu hokis,* gel tat bakalım!"

"Şad ağvor mama. Şad şad anuş."**

"Hadi dört tas getir bakalım..."

Florya Deniz Köşkü'nün taraçasında, ayaklarımın dibinde

* Ermenice, "Gel canım."

** Ermenice, "Çok güzel anne, çok çok tatlı."

annesinin yaptığı kızılcık şerbetinin tadına bakan, bir koşu gidip içeriden dört tas getirecek beş yaşında bir çocuk vardı:

"Mamam şerbeti taslara koydu, –küçük Kevork sevgiyle annesini seyrediyordu– bana 'Hokis taşı bunları taşlığa' dedi. Taşıdım. 'Hokis kına artıntsir hayrıgı*' dedi, uyandırdım. 'Hokis çağır kuyriğini**' dedi çağırdım. Ama biz ailece oturup şerbetimizi içemedik. O şerbetler taslarında öylece kaldı orada. Önce evin erkekleri çağrıldı. Gidenlere ne olduğunu gördüm. Giden geri dönmedi. Dönemezdi. Geride kalan kadın ve çocuklar, biz, evimizden ayrıldık. Yürüdük, çok yürüdük. Ben anamın sırtındaydım. Susamıştım, anamın ensesini yalıyordum. Anamın, mamamın ellerini bileklerimde hissederim hep. Yanımdayken kaybolmasına akıl sır erdirememem hâlâ. Sonra düşündüm, bir eşya gibi fırlatıp atmışlar olsa gerek başında durduğumuz o uçurumdan. Kuyriğimi çekerek almışlardı mamamın elinden. Sonra ben kafamda ışıl ışıl bir hayal hatırlıyorum. Eve, Malatya'ya döndüğümü hayal ediyordum. Mamam, hayriğim, kuyriğim taşlıkta oturmuş beni bekliyorlar. 'Nerede kaldın be Kevork? Bak şerbetimizi içmedik, bulgurumuzu yemedik. Seni bekledik.' Gözlerimi açıyordum. Çöldeydim. Çakallar peşimde dolaşıyorlardı. Kim yıkılıp kalırsa onun başına çöküyorlardı. Mamamın sesini duydum: 'Hokis, çakallar karınlarını doyurana kadar koş git buradan.' Mamamın sesi bir rüzgâr gibi itti arkamdan. Daha hızlı yürüdüm, kurtuldum. Şinorhagal yem,*** doksan yıldır anıların kemirip boşalttığı bu dertli gövdeyi taşıyan ayaklarım. Neroğtyun,**** bana bu acıları reva gören insanların arasından kaçıp kurtulamadım."

Mösyö Kevork'u diz çöktüğü yerden kaldırdım.

* Ermenice, "Canım git uyandır babanı."

** Ermenice, "Ablanı."

*** Ermenice, "Teşekkür ederim."

**** Ermenice, "Özür dilerim."

"Söyle onlara" dedi titreyen gövdesini doğrultmaya çalışırken, "Yaz, anlat onlara. İnkâr etsinler ama 'Siz kestiniz!' demesinler. İnkâr etsinler ama 'Hak ettiniz!' demesinler. Çünkü ben baldırı çıplak Kevork, mamasının yaptığı kızılcık şerbetini kaşıklayacak bir çocuk idim. Ataların beni Der Zor çöllerine saldı."

Mösyö Kevork acı ve öfkeyle gerildi, gerildi. Öyle ki çat diye kırılıverecek sandım gövdesi. Bu tedirginlikle "Sizi anlıyorum" dedim. "İtten post, senden dost olmaz, bile diyebilirsiniz."

"Bunu söylediğin için hapse atarlar mı seni?" diye sordu Mösyö Kevork.

Cevabını kendisi verdi:

"Bir atasözüdür oysa bu. Çılgın Türkler o ataları bulup doldursunlar hapse."

Biraz durdu, düşündü Mösyö Kevork,

"Ne Talat Paşa'nın öldürülmesini ne o Beyrutlu ayıların, ASALA'nın yaptıklarını onaylıyorum. Yanlıştı. Burada kalan Ermeniler'i bir kere daha zor durumda bıraktılar. Bana gelince..."

Tekrar durdu, denizin üzerinde, ışıkları ateşböceği gibi titreyen çok uzaktaki gemilere baktı.

"Böylesine kinle doluyken devletin kalbinde –sözün burasında sevimlice güldü, bütün yüzü kırıştı– devletin püfür püfür esen yazlık kalbinde –yüzünü kalabalık bir seyirci topluluğuna döner gibi denize döndü– İsmet Paşa'ya, Rasim'e ve daha kime kime nasıl hizmet edebildim bir bilsen?"

Taraçada, sensörlü lambanın altında dimdik durdu, sonra rüzgârla dile gelen ağaç dalları gibi, fısıldadı:

"Onları zehirlemek istedim."

Gözyaşları gözünün irisine kadar aniden yükseldi. İnsanın gözlerinin dolması daha trajiktir ağlamasından.

"Ama yapamadım. Zehirli kahveler, zehirli limonatalar, ze-

hirli karbonatlı sular, zehirli sodalar, zehirli bir kâse terbiyeli işkembe çorbası... Hepsi elimden kayıp düşüverdi. Hep aynı yerde, kararımı değiştirdiğim noktada, köşkün mutfak kapısından çıkıp yirmi üç adım attıktan sonra düşürüverdim elimden zehir dolu bardakları, kâseleri, fincanları. Sonunda eğrildi, büküldü oradaki döşeme. Öyle ki bizim ahçı Ragıp Ağabey beline kadar çatırt diye içine geçti döşemenin. Pakistan'ın püsküllü belası Ziya'nın, Rasim'in konuğu olduğu bir akşam, mutfak tezgâhından aldığında hepimizin birer kere içine tükürmesini istediği ciğerli, körili pilav tabağı elinde... Pirinç taneleri konfeti gibi yağmıştı üzerimize. Bu memlekete yaptıklarından dolayı it gibi zehirlenmeyi hak eden Rasim ne demişti biliyor musun? 'Bu millete her şeyi öğrettim, bir tek hizmetkârlığı öğretemedim.' Kendimi tutamadım, ulan onu Atatürk söylemişti, dedim. Beni kovmaktan bile acizdi ya da fazlasıyla çakırkeyif."

Mösyö Kevork'un asıl anlatacakları bunlar değildi. 18 eylül 1980 günü televizyondan izlediği cuntacıların yemin törenini anlatacaktı. Tükürmek babında, "Tuh" dedi "tuh, tuh, tuh!"

Durdu soluklandı:

"Allah belalarını versin. Yemin eden cuntacıların önünde dal gibi eğilen adamların Allah belasını versin! Cuntacıları ilk kutlayan Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın ağzı sadece pislik kokar. O ağızdan hak, hukuk adına hiçbir şey dökülmez!"

13

Biz iyisi mi yemin törenini Hamzakoy'dakilerle beraber izleyelim. Bir çay davetine indiklerini sanıyorlar. Dört asker eşliğinde aşağı indirilirken ikisinin de telefonu acı acı çalmış-

tı. Cevdet Kara oralı olmasa bile Ali Çoban indiği basamakta kalakalmıştı. Bıraksalar koşar, gider, açardı telefonunu. Başkent'ten gelen her haber önemliydi. Arayan partinin ağır toplarından birisiydi. Niyeti telefondan naklen cuntacıların yemin törenini dinlettirmekti.

Askerler bunu düşünmüşlerdi. Çay partisi, yemin töreninin şerefineydi.

"Merhaba Sayın Kara."

"Merhaba Sayın Çoban."

Havadan, sudan.

"Buyurmaz mıydınız tuzlu kurabiye?"

Hanımefendileri düşünerek, eşli bir çay partisi.

"Sıkılıyor mu hanımlar, burada misafir edilmekten?"

Yüzbaşının sorusunun akabinde karısı hop diye kayıverdi Reyhan Kara ve Nazlı Hanımı'ndan tarafa. Havayı koklayıverdi ucu seyredilmeye değer sivrilikte ucube burnuyla:

"*Chanel no 5* mi parfümünüz?"

"Hayır limon kolonyası."

"Benimki de tütün. Kimi zaman da gülsuyu."

Yüzbaşının karısı yaşlı bir avcı köpeği gibi kendi kendini kokladı:

"O zaman burnuma gelen kendi kokum."

Yelpazesini açtı, salladı. Channel no 5 kokulu bir rüzgâr esti.

"Mahrumiyettense kolonya, iki kutu fazla *Chanel*'im var. Dostça bir fiyata..."

Dudaklarını büzüp yelpazesini kapatıverdi. Yüzü yağdan parlıyordu.

"Yağlı ciltler için talk pudrası birebir" dedi Nazlı Hanımı.

Yemin töreni başlamıştı. Reyhan Kara'nın gözü televizyondaydı. Yüzbaşının karısı televizyonun önünden geçti.

"Ne zaman bitecek bu yemin töreni?" diye sordu.

"Daha yeni başladı" dedi yüzbaşı.

Rasim ve arkadaşları Beethoven'in *Kader Senfonisi* eşliğinde salona girdiler. Senfoninin başı karanlıktan aydınlığa çıkışın simgeleriyle dolu olsa da sonunda tekrar umutsuzluk vardır. Bizim Mösyö Kevork'un "Tuh, tuh"ladığı kutlamalar yapıldı. Bu sırada Beethoven'ın başka bir senfonisi, *Eroica* çalmaya başladı.

"Reyhan, bu Napolyon'a ithaf edilmiş bir senfoni değil miydi?" diye sordu Cevdet Kara.

"Ancak Beethoven, Napolyon'a karşı büyük bir düş kırıklığına uğrayınca ithaf ifadesini silmiş" dedi Reyhan Kara.

"Başkent'i uyarmamız gereken bir durum mevzubahis ise..." dedi yüzbaşı.

"Neden, onlar sizin kahramanlarınız değil mi?" diye sordu Cevdet Kara.

O anda tarihi bir şey oldu. Bilakis, televizyonda değil, çay içilen salonda:

"Bunlar da kahramanlık, kötüden güzele erme hallerinin senfonileriymiş..." dedi Ali Çoban da.

İki siyasi lider aşağı bakmak için aynı uçak penceresini paylaşmaları, balkonda yan yana durup manzara seyretmeleri gibi birbirlerini tamamlamışlardı. Asker karşısında mutabık kalabilirler miydi? Asla.

"Sizin yapmak istediklerinizi yapmayı taahhüt ediyor" dedi Cevdet Kara.

Oturduğu yerde kıpırdandı, nedensizce homurdandı Ali Çoban. Hayret, verecek cevabı yoktu.

"Teracüm Gazetesi yazarı, neydi şu tatar suratlı kadın?"

"Bildim, kim olduğunu" dedi Ali Çoban, onun hafızasına el uzatmadan ve Reyhan Kara'ya hitaben sorduğu soruya cevap almasını sabote ederek.

"Ne yazıyordu o kalemşör hanım... 'Yıllardır bizim yazdıklarımızla General Rasim'in beyanları arasında tam bir mutabakat var.'"

"Eeee" dedi Ali Çoban. Çayından koca bir yudum alışının sesi duyuldu.

"Sizin söylediklerinizi harfiyen yazmıyor mu bu kadın?"

"Bir bilenin..."

"O siz değil misiniz?"

"Kim?"

Cevdet Kara neredeyse avaz avaz bağıracaktı. Ali Çoban oralı değildi. Derken Nazlı Hanımı'nın el dikişi elbisesinin beli patladı, "Çoban, odanın anahtarını ver, ben odaya çıkacağım" dedi.

Ali Çoban:

"Bura pansiyon mu, ne anahtarı!" dedi.

"Biz de odamıza çıkmak istiyoruz" diye ayaklandı Cevdet Kara.

"Sizin için televizyon getirtildi" dedi yüzbaşının karısı.

"Getirtmeseydiniz efendim" dedi Rayhan Kara.

Bu memlekette neden siyaset yapılamadığını anladıysanız, yeter, gidelim buradan. İyi ama nereye?

14

Siyaset yapmaktan alıkoyulduğuna herkesten daha fazla öfkeli Süleyman Tel'in yanına gidebiliriz. Uzunada'da bıraktığımız günden bu yana ne yapıyor derseniz: Ördek başı yeşili seccadesini serdi ve bir daha onun üzerinden kalkmadı. Partisi aklına geldiğinde öfkeden aptesi kaçıyordu. Küfür etmenin aptes bozup bozmadığından emin değildi gerçi ama öfkelenince, öfkeyle bir küfür savurunca vücudunda bir şeyler tetikleniyor, midesi yanıyor, yanan mide bir kere kasılıyor, kasılan mide bağırsakları sıkıştırıyor, sıkışan bağırsaklar havası alınan tekerlek gibi inliyor, aptesi şüphe bırakmayacak biçimde bozuluyordu.

Rasim'e gün gün gönderilen raporlara bakarsak daha fazla şey söyleyebiliriz:

"Çok yiyor ve seccadesinin üzerinden kalkmıyor. Tokyoyla dolaşıyor, telefonla az konuşuyor. Aranmıyor, arıyor. Komünistlere bela okuyup askerin sırtını sıvazlıyor. Sitem ediyor, 'Süngüsünü göğe dikmiş şerefli vatan evlatları sağladılar mı milletin asayişini, ah görmek vardı o muzaffer evlatları' diyor. Telefonda, niyet edip yattığında gördüğü rüyalarını anlatıyor. Seccadesiyle uçtuğunu gördüğü rüyalarını. Rüyasında, 'Huzurlu yol' diyen bir ses işitiyor. Rüyasını anlattığı kişiye, 'Valla korkuyorum o sesin sahibinin yan odada kalan kocamış kurt olmasından' deyip güldüğünü de yazıyor raporlar, kriptolar. Sonra bizimkisi –aynen böyle yazıyor– ay suratlı bir kadının elinden bir tas su içiyor. Susuzluğunu gideremeden su yerlere saçılıyor. Hayırdır inşallah, yere saçılan su damlalarını birer buğday tanesi olarak avucuna topluyor. Sayıyor, yirmi sekiz buğday tanesi. 'Şubat ayazı iyi gelmez bunlara' diye gaipten bir ses daha duyuyor. Sonra... Sonra seccadesine atlayıp uçup gidiyor."

Rasim bir not düşerek sormuş: "Rüyanın yorumunu dinledi mi?"

O rüyanın yorumu gelmek bilmedi. Süleyman Tel de unuttu gitti.

Hüseyin Feyzullah'ın yan odaya yerleştirilmesi yeniydi. Gürül gürül gürlüyor, seccade üzerinde yakaran Süleyman Tel'in dualarını bölüyor, rekatlarını karıştırıyor, Allah'ın huzurunda uyuyakaldığı, seccadesinin kenarı sırtına doğru örtülmüş uykularından uyandırıyordu. Sonunda dayanamadı;

"Be mübarek sus!" dedi Süleyman Tel.

Duvarın ardından bir süre ses gelmedi. Sonra:

"Ulan kadayıf, sen orda mıydın?" dedi Hüseyin Feyzullah.

"Senin başıboş kalmış kurtların ve komünistler yüzünden memleketin dengesi bozuldu, işte ben bu yüzden buradayım" dedi Süleyman Tel.

"Bir damla mürekkep bir damacana suyu içilmez yapar. Bu memleketin bir damla mürekkebi dini siyasete alet eden sen idin" dedi Hüseyin Feyzullah.

"Ben bu memleketin suyunu okuyup üflerim. Ama senin kurtların o suyu bulandırdı. Asker de bu sebeple geldi."

"Fikirlerimiz iktidarda, biz hapisteyiz."

"Askerden ayrı düştüğümüz yoktur görünürde diyeceksin, utanmadan"

"Höyttttt! Askerden ayrı düştüğümüz yoktur görünürde. İsteseler el ele yapardık bu darbeyi. Süngülerin ucuna boncuk gibi dizerdik; bir şeriatçıyı, bir komünisti."

"Allah'sızsınız siz de komünistler gibi!"

"Sen beni Kara'nın omzundan havalanıp cami sebiline pisleyen imansız güvercin mi sandın çulluk! Dinime, kitabıma, inancıma laf söyleyeni kadayıf gibi diderim."

"Hüseyin Bey, daha ne kadar kalacağız burada?"

İşte böyle.

Arada atışır, olmadı, tatlı tatlı konuşurlardı. Siyasi fıkralar anlattılar, bolca dedikodu yaptılar, tarihi masaya yatırdılar, olmadık bir nedenden yine tartıştılar, darbenin geleceğini hesapladılar, birbirlerine sıhhat afiyet reçeteleri yazdılar, öngörüde bulundular, bir nedenden dolayı yine, yine, yine tartıştılar.

15

Uzunada'da, Hüseyin Feyzullah ve Süleyman Tel'in ağızlarından çıkıp havada kanat çırpan her sözcüğü kayda geçen subay, "İllallah" dedi. Ardından şöyle bir kıyaslama yaptı:

"Ah benim Hocaefendi'm olacaktı ki..."

Vazife başındaki subay bunu söyler söylemez gözyaşlarına boğuldu:

Ağlamalarıma dahi ağlamam geldiği için ağlat beni!

Anlaşıldı, Hocaefendi her yeri hayranlarıyla doldurmuştu. Marifeti bu, zaafı istihbarattı. İstihbaratla iştigal eden bir subayla irtibatı hiçbir zaman koparmazdı. İşte bu sebeple Süleyman Tel ile Hüseyin Feyzullah'ın ağız dalaşında kendi Hocaefendi'sini onlarla mukayese edip kederlenen subay onun nerede olduğunu biliyordu. Ondan önce şunu belirtmekte fayda var: Acaba Hocaefendi, bütün müritlerine ilk önce mukayese etmeyi mi öğretiyordu? Bütün siyasi liderlere kusur bulup şu ışıklı hayale merdiven mi dayatıyordu: "Onların boşu boşuna zapturapt altında tuttukları mevkiilerde bizim Hocaefendimiz olacak."

Bir türlü vuku bulmamış bir liderlik hayali. Kaldı ki daha vakit erken. Hikâye etmekte olduğumuz tarihin ucu çeyrek asır sonrasından çıktığında neler neler göreceğiz. Kuşkusuz komplo teorisi geliştiriyor olsak daha fazla eğlenirdik: "Hocaefendi bir süper gücün lider hayali olmuş. 'Aya gittik' yalanını söyleyenler onu üçüncü dünya ülkesine geri göndereceksleri çeyiz sandığında saklayacaklar."

18 eylül 1980'de gül kokulu –bazılarına göre o girdiği andan itibaren öyle kokmaya başlamıştı– bir kıraathanede ama kıraathane gül diyarı Isparta'daydı ve kıraathane sahibi elinde kalan gülsularıyla siler süpürürdü her tarafı. Hocaefendi'nin çevresinde cereyan eden bütün efsaneler işte böyle kafa karıştırıcıydı. Herkes gibi o da izliyor yemin törenini.

"Kul bu dünyaya gün yüzü görmeye gelir elbet." Böyle diyordu müritlerine. Teşekkürlerle kabul ediliyordu akçe dolu zarflar, tiril tiril ipek gömlekler, incili tespihler, kuştüyü yataklar. Şimdi? Bitli otel köşelerinde uyumak istemiyor elbette.

"İnançlı insanın gösterişli olması kadar güzel bir şey yoktur" diyordu cemaatine.

Bulamamışlardı Isparta'da da tek bir mürit. Varolan da gitmiş yerleşmiş Umre'ye. Anahtarları altından olduğu söyle-

nen evi, göle bakarak öylece beklemekte onu. Uzunada'da vazife başındaki subay boşuna gözyaşı dökmüyormuş meğer. Burdur'da Hocaefendi'lerini dört gözle beklemekte olan bir müridin haberini uçurmuş tez elden. Hocaefendi, "Yük olmayalım garibe" demiş. "Yatacağı döşeği bana verecek, aşını ekmeğini paylaşıp, tek göz odasında beni misafir etme telaşıyla çırpınacak ise..."

"Yok Hocaefendi'm" diye sözünü kesmiş fakir. Müstakbel ev sahibinin Hocaefendi'nin ağzını kulaklarına vardıran zenginliği anlatmaya koyulmuş o vakit. Rivayet o dur ki bunu duyan Hocaefendi düşüp bayılmış, gözlerini, Burdur'daki Karun kadar zengin müridinin sıcaklığından isilik çıkardığı, cennet sandığı evinde açmış. Müridi gözyaşlarıyla, –ağlamalarıma dahi ağlamam gerektiği için ağlat beni!– ellerine sarılmış Hocaefendi'sinin. Hocaefendi'nin istihbarata olduğu kadar değerli ziynete de zaafı var imiş, bu sebeple gözünü başucunda kapısı incili zümrütlü altın kafesinde şakıyan bülbülden alamamaktaymış. Müriti, "Affola, hepimizin günahlarını sırtlayıp cehennem zebanileriyle tepiştiğiniz kutsal uykunuzdan bülbülüm uyandırdı sizi. Ama ona sizi görmeyi men edemezdim. Zira o müjdeledi burada konuğum olacağınızı" demiş.

Hocaefendi'nin yüzü sıcakta çözülen bir petek bal gibi gevşemiş:

"Altın mı kafesi" demiş.

Bunu sorduğuna ertesi gün bin pişman olmuştu Hocaefendi. Canım altın kafes elden çıkarılmış, –ah ne çabuk, ne zaman?– gümüş olanına kapatılmıştı bülbül. Oysa zenginlik görülmeye, seyredilmeye, tadılmaya değerdi, öyle değil mi? Tez zamanda konuyla ilgili vaazını verecekti. Cemaati zenginliğinden utanmaya başlarsa Hocaefendi'lerini, iyilik yapıyoruz sanıp, bir hırka, bir lokmayla bırakabilirlerdi. "Bağış kabul edilir" demeye can atıyordu Hocaefendi. Yoksa nasıl geçinirdi. Bu dünyada o neydi, ne iş yapardı? Konuşarak karın

doyar mıydı? Ama onun doyacaktı. Daha fazlasını istemese, Erzurum'da, köyünde, imamlık neyine yetmezdi.

16

Herkes kaçıp saklanırken bir tek Pertev ortadaydı. Tırnaklarını ojeleyen Şermin ile beraber o da yemin törenini izliyordu ve dişe dokunur tek cümleyi bize o söyleyecekti:

"O osuruktan teyyareyi başbakan yapacaklarsa olmaz bu iş! Diğerlerinin akıbetinin ne olacağı bilinmezken sen al, başka bir parti başkanını milletin başına çak!"

"Sen kimi tavsiye edersen başbakan o olacak Pertev" dedi Şermin.

Kocasını gazlamakta üstüne yoktu. "Pertev'in ailesini biraz tanısalar konsey üyeleri onu akıllarından hiç geçirmezlerdi bile" diyenler de vardı. Pertev birasından koca bir yudum aldı. Aptes suyu gibi olmuştu birası, yüzünü buruşturdu. İğrenç, ılık birayı yuttu. Pastırma sıcakları gelip çatmıştı işte! Rasim ekranda konuşuyordu. Ne dediğinin bir önemi yoktu, nasıl olsa zırvalıyordu. Pertev'lerin Amerika'da edindikleri bir papağanları vardı; konuşmaya niyetlenip konuşamazdı bir türlü. Rasim ona benziyordu.

"Tarih anlatılmaz, tarih yazılmaz, çünkü tarih bugündür" dedi Pertev.

"Nereden çıktı bu" dedi tırnağına sürdüğü ojesini taşırıp bir küfür mırıldanan Şermin.

"Ülkenin kaderi değişiyor Şermin."

Küçük oğulları babasının birasını yudumlamaya koyulmuştu. Terliğini, elinde bira bardağıyla kaçmaya çabalayan ufaklığın iki kürek kemiğinin tam ortasına isabet ettirmeye niyetli Şermin'i engelleyen Pertev:

"Boş ver içsin, arpasuyu" dedi.

Çocuk kapı eşiğinde durup dudaklarını afiyetle yalaya yalaya birayı içmeye devam etti.

Pertev bu arbedenin içinden lider olarak çıkabilecek mi?

Sıkıntıyla bunu düşündü. Tırnaklarındaki ojelerin kuruduğunu tespit eden Şermin ufaklığı kulağından yakalamış, lastik top gibi zıplata zıplata odasına götürüyordu. Sevgili anacığı, Korku Efendi'lerine sormuştu bunu:

Pertev bu arbedenin içinden lider olarak çıkabilecek miydi?

Efendileri defalarca istihareye yatmış, tek bir rüya görmeden uyanmıştı. Son bir kez hacca gitme niyetindeydi. Gitti. Rüyayı da orada gördü ya da gördüğünü sandı. Anlatması güçtü ama gün içinde gerçekten olmuş şeyleri uykuyla uyanıklık arasında zihninden geçiriyormuş gibi gelmişti ona. Gerçekti. Hayır, rüya. Öyle ya da böyle, olagelen şey şöyleydi:

Hacda şeytan taşlama merasimine geçilmişti. Korku Efendi'nin yedi taş toplaması icap ediyordu. Duasını etti: "Verayikim bin kuntum bin azzim kül şeytan." Eğildi. Ayağının dibinde taş yoktu. Ötesinde berisinde de yoktu. Başkalarının topladığı taşlara el atmak istedi. Elini attığı taşlar toprağa gömüldü:

"Euzubillahimineşeytanirracim bismillahirrahmanirrahim."

"Çürümüş bir elmanın tadına nasıl gelirse kurtlar, işte habis tümörler öyle sarmış nurlu bedenini" demişti dergâhından yetişme doktoru. Kanserdi Korku Efendi. Doğruldu. Alaca bulaca güneşe baktı. Kanserli vücudunun bir aldanışı mıydı taşların toprağa gömülmesi? Bir kere daha eğildi. Üzerine it bağlasan durmaz, bağırında ot bitmez toprağı boşu boşuna yokladı. Taş toplamak için koyun sürüsü gibi kıç kıça girmiş kalabalık dalgalandı, tepişti, şükür yere düşüp ezilen olmadı. Kaç defa eğildi, doğruldu, hatırlamıyordu. Bildiği tek şey, şeytan taşlamak için gerekli taşları doğaüstü bir engelle elde edememiş olduğuydu. Sonra... Sonra kor-

kudan aptesini bozduran şey gerçekleşti. Bir ses çınladı kalbinin en derininde:

"Korku Efendi, sen nasıl taşlarsın beni?"

Şeytandı konuşan.

Nereden girmişti içine?

"Ben hep buradaydım Korku Efendi" dedi cevaben Şeytan. "Bu son hac vazifende biricik müttefikkini taşlama arzuna alındım doğrusu."

"Tövbe! Ne diyorsun sen dürzü!" dedi Korku Efendi. "Nereden müttefikkim oluyormuşsun sen benim?"

"İnançlı bir insanın, bir taş parçasını, şeytan saydığı şeyin gözünü kör etme niyetiyle atmasına gerek yoktur. Kâbe'yi tavaf etmeye de. Ağzı örümcek ağıyla örtülmüş, önüne güvercinlerin yuva yaptığı oyukları görüp, yüz sürüp heyecandan bayılmaya da. İnançlı bir insanın hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Çünkü bu dünyadaki her şey belki vardır, belki yoktur. Bu dünyadaki her şey bir aldanmadır, oyalamacadır. Ama sonrasını da bilen yoktur. Burada beni taşlayanlar mı cennetlik, yoksa dine sırtını dönenler mi? Bunu bilemiyoruz. Buradaki her ritüel inanabilmek için bir kulp. İş, o kulbu tutmadan inanabilmekte. Bak, beni taşlamak sana kısmet olmadı. İşi rüyaya sormaya ne gerek var? Bir iş ya olur, ya olmaz. Dinle Korku Efendi! Her şey bugünden ibarettir. Dün yoktur. Yarın belki. Sorduğun zatı şahanenin geleceğiyle ilgili bir işaret bekliyorsan hâlâ... O ve hizmet ettiği insan topluluğu mevkisinin hayrını görecek mi? Buradan bakınca alaca bulaca. Elle tutulmayan, gözle görülmeyen bir şeyi vermek gerek senin zavallı biçare milletine. Fır fır dönen dünyaya bakıyorum da senin memleketinin payına düşen, öyle bir seçilmiş yok. Olsa da onu başa getirecek, kadrini kıymetini bilecek insan topluluğu ortada yok."

Şeytanın bu uzun nutuğundan hiçbir şey anlamamıştı Korku Efendi. Şaşırdığı tek şey gözünü açtığında teyyarede, bulut-

ların arasından oluşuydu. Şeytanla muhatap oluşunun biricik delili siğil dolu ellerine bakıp bakıp ağladı Korku Efendi.

17

Bir kadın çamaşır asıyordu. Asacağı çamaşırı silkeledikçe, onu seyreden Emin dişini sıkıp gözlerini yumuyordu. Kırık kemikleri silkelenerek açılmaya çalışılan çamaşır topağıydı. Derman kalmamış bedenini nefessiz bırakan bir halüsinasyon. Bir yandan da başını çevirip bakamamazlık edemiyordu çamaşır asan kadına. Gözkapaklarına söz geçiremiyordu. İsyankâr gözkapakları açılıveriyordu. Bakıveriyordu. Görüveriyordu. Ayakta durmak zorundaydı. İşkenceden çıkmıştı. Ayakta durma zorunluluğu da işkencenin bir parçasıydı. İp parçalarıyla kalorifer borusuna bağlamışlar, kırık ayağının kaçarken bir kurşunla dağılan alçısını hepten çıkarıp atmışlardı.

Çamaşır asan kadın ona bakıyordu.

Demir parmaklıklı, isli, kirli pencerede bir karaltıdan ibaret olmalıydı Emin.

Kadının arkasında kalan balkon kapısı açıktı. Tül perde rüzgârla ağır ağır şişiyor, şişiyordu. Bir ucu uçuyor uçuyordu. Rüzgâr çekilince ağır ağır iniyor iniyordu. Evin içi görünüyordu. Evin içi görünecek kadar yakındı. Ev gibi bir evdi. İşkenceden geçenlerin seslerini duyuyorlar mıydı? Gözlerinin iyi görebilmesine şaştı Emin. Kandan çanaktı her ikisi de. Balon gibi şişirilmiş iki göz çukurunun üzerinde fırladı fırlayacak duran pinpon topları. Ne vardı evin içinde? Açık bir televizyon. Kim vardı televizyonda? Çekilen ve örtülen tül perdenin ardından, sahne alıyor gibi duran, Rasim ve Konsey arkadaşları.

"Ben buradayım, cuntacılar televizyonda, seyirciler balkonda" diye düşündü Emin.

Anlatmadım size Emin'in çatıdan çatıya uçtuğunu. Tankın içinden fırlayıp, kurşun yağmurunun altında gözden kaybolmuş, bir apartmana dalmış, çatıya çıkmış, sabah ezanına kadar neredeyse bütün Başkent'i dolaşmıştı. Beyaz Başlı Yarasa'ya çıkmıştı adı. "Soytarı" demişti örgüt arkadaşları:

"Kafasındaki küçük delik büyümüş anlaşılan."

Oysa sapasağlam genç bir adamdı Emin. Fırsatını bulduğu için ve bir tankla yapılabilecek çok şey olduğunu düşündüğünden zapt etmişti o tankı. Kaçmanın yolunu bulduğu için kaçmıştı. Çatıdan çatıya atlamaktan başka çaresi olmadığından kanatlanmıştı. Davalarına inanıyordu. İnanç, inanmak, bu kelimeler akıl çengeline takıldığında ağlamaya başladı. Gözpınarı diye bir şey kalmamıştı gözlerinde. Gözyaşı diye kan damlıyordu gözünden. "Bugünler geçecek mi?" diye düşündü. Geçecekse nasıl? "Bak aniden sıcağa tutulan buz kalıbı gibi çatırdıyor vücudun" diyordu işkencecisi. İşkenceden çatırdatıldığı, bok, sidik, ter, kan, leş kokulu, kabuk bağlamış hücrenin penceresinden gördüklerini hiçbir zaman unutmayacaktı.

Hayatlarını sürdüren insanlara kin duymuyordu. "Kimin için yaptım ben bunları?" diye sormuyordu. Varsın onlar hayatlarına devam etsinler. Çekirdek yiyip cuntacıları seyretsinler. O an, ekmek gibi dilimlendiğini düşündüğü kafasında şu düşünceyi doğrultmaya gayret etti Emin: Yeter ki biz bu işkencecilerin elinden kurtulduğumuzda, darbeyi yapanları beraberce sallandıralım. Balkonda çamaşır asan kadın, içeride cuntacıların yemin törenini seyreden koca, kömürlük çatısına tükürmeyi kendine oyun bellemiş çocuk hesap soracak mı göreceğiz?

Cuntacıların yemin töreni sona ermiş, işkenceciler vazifelerinin başına dönmüşlerdi. İki kişi Emin'in kollarına girdi. Sürükleyerek elektriğe götürdüler. Muşamba kaplı sedyeyi

görür görmez titremeye başladı. Yatırdılar. Kemerlerle sıkıca bağladılar. Çıplak bedeninin belli noktalarına telleri bağladılar. Vücuduna su serpildiğinde daha çok ürperdi Emin. Elektriği vermeye başladılar.

Ne istiyorlardı bu güçlü, genç bedenden? Ne istiyorlardı annesini özlemiş bu güzel çocuktan? Üzerinde ele geçirilen silah temizdi. Tankı ele geçirmiş ama küçük bir Başkent turundan öteye gidememişti. Kimsenin burnu kanamamıştı. İşkenceciler suç, Emin'in vücudunda dolaşan elektrik çıkıp gidecek bir delik arıyordu. Manyetonun başındaki konuşmaya başladı. Belli, yemin töreni iştahını kabartmıştı:

"Bizimle hesaplaşmanın hayalini mi kuruyorsun? Kur. Paşalar öyle bir düzen kuruyorlar ki sen sadece kurmakla kalacaksın. Kimse kimseyle yüzleşemeyecek. Biz seni cezalandıracağız. Senin bizi ve bu günleri cezalandıracağın, yargılayacağın günler olmayacak!"

İşkencecinin uzak görüşlülüğüne şaşmamak elde değildi. Öyle olduğu için birkaç yıl sonra diğer arkadaşlarından ayrılıp büyük bir şehrin emniyet müdürlüğüne getirilecekti.

"Diyelim bugünleri yazdın, anlattın, tarihine küfrettin. Kabak yine senin başına patlayacak. Devir değişmeyecek. Ama biz elektiriğin devrini değiştirelim."

Geveze.

Geveze işkenceci.

Balkondaki çamaşırlar kurudu, sabah oldu.

Geveze işkenceci konuştu, Emin dinledi. Sonunda Emin'in ölmeyeceğine ve ölse de konuşmayacağına kanaat getirdiler.

18

"Yakın tarihi yazılmayan bir ulus kilidi bozuk bir el bagajıdır. Her an açılır, içindekiler ortalığa saçılır."

"Ecnebi bir rejisörün sözleriymiş" dedi Rasim'e telefonda bu makaleyi okuyan emir subayı.

Rasim'in gözü sahanda yumurtasındaydı. Dişinin kavuğundaki artıkları diliyle çıkardı, yuttu. Bir an önce kızının hazırladığı kahvaltı sofrasına dönmek istiyordu.

"Gereken şeyi, uyarıyı yapın işte" dedi. "Hatta varsa kafanda bir ceza şeysi, uygula."

Sahandaki tek göz yumurtasına göz kırpan Rasim lafı ağzında geveledi:

"Böyle şeyler yazan gazeteleri şey yapabilirsiniz, şey işte, kapatabilirsiniz."

"Bir de yemin töreninde çalan senfoninin Napolyon için yazıldığını anlatan bir makale vardı."

"Hepsini uyarın, şey edin" dedi Rasim.

Emir subayı başka bir şey daha söyleyecekti:

"Komutanım, şahsi bir meselem vardı.... Annem ve babam hayırlı bir iş için ziyaretinize gelmek istiyorlar efendim?"

Sessizlik.

"Haaa" dedi Rasim. "Sen bizim kıza talipsin. Bana göre hava hoş buyursunlar gelsinler. Hem senin gibi damat nereden şey edicem. Hayırlı mevkilere yükselecek, bizim bıraktığımız yerden devam edeceksin inşallah."

"Teveccühünüz efendim."

"Yok yok, öyle. Bu ihtilal kafadan yirmi yıl dayanır bu memlekete. Artık yenisini de senin kuşağın yapar!"

"Komutanım, sizin yaptığınız bu ihtilalin sırtı hiçbir zaman yere gelmeyecek. Anayasasıyla, hukukuyla, üniversitesiyle, eğitimiyle hep olacak. Biz gerekirse balans ayarını yaparız."

Gelecek, istasyonunu arayan radyo dalgaları gibi tepemizde dolaşıp duruyor. Neyse, Rasim telefonu kapatıp kahvaltı masasının başına çöktü. Telefon konuşmasını dinleyen Rasime duman gibi içeri süzülmüştü. Dünden bu yana, yıkadığı

saçlarından çamurlu suların süzülmesi, teninin kurur kurumaz tozlanması babasının dikkatini çekmemişti. Durgun ve sessiz olması da. Kaldı ki, el kadardan böyleydi bu kız. Parayla satın alınacak şeylere dair hiçbir hayali olmayan, Rasimlerin biriktirdiği paraları gerçekten yiyen anneanne tarafına çekmişti: Fazlasıyla tuhaf! Bu sebeple yine anneannesi tarafından memleketin en ünlü cincilerine gösterilmişti. Rasim'in siciline bile geçirilmişti bu: "Kayınvalidesinin din kaynaklı hurafelere pek meraklı olduğu, torununun psikolojik kökenli rahatsızlıklarının bu yolla iyileştirilmeye çalışıldığı..."

Bir gün davul gibi şişen, ertesi sabah üzerine örttüğü pike kadar incelen kızcağız için kurtarıcı yol, Karamürselli Cinci Hoca tarafından bulunmuştu: "Cinleriyle uzlaşacak." Hoca'nın söylediğine göre kıçını dönüp oturan, barışmak için ayak süröyen, diğer cini de kendine uyduran, "Bir tükürürsem ortada kız-mız kalmaz" diyordu. Tükürüklü adını verdiği cinin iknası için kız kırk gün kırk gece Hoca'nın karşısında oturdu. Cinci Hoca "Dilini ver" dedi. Baktı gördü küçük kız boş boş bakıyor, "Ben mundar elimin işaret parmağıyla hak deliğini, orta parmağımla da bok deliğini tutacağım, sen de burun deliklerini tıka da Tükürüklü ikna olana kadar çıkmasın" dedi.

Cinler el kadar kız çocuğunun taciz edilmesine göz yumacak değillerdi!

İnsanlardan çok daha iyi niyetli olduklarını ispatlamanın zamanı gelmişti. Cinler, Rasime'nin yuva kurdukları kalp köşesinden çıkıp yapacaklarını yaptılar: Cinci hoca bok deliğine kalın bir takoz çakılırmışcasına azap çekti. Fitil gibi içine girse ya da çıksaydı ya... İkisi de olmadı. Kol kadar takoz girdiği yerde kaldı. Eh, sormayın artık büyük aptesi bundan böyle neresinden çıktı gittidiye?

Artık daha iyi tanımış olmalısınız Rasim'in kızı Rasime'yi.

Odasında Reis'in ceketinin cebinden çıkan Bay Binbir surat kimliklerini hayranlıkla seyrederken dinlemişti babasının yap-

tığı telefon konuşmasını. Düne kadar evet, seviyordu o emir subayını ama bugün Mehmet Çaklı, Yiğit Demir, Aslan Yürekli, Ali Boğan, Yavuz Türkeli, Muhterem Kurt, bütün bu isimlerin ve yüzünün sahte olduğunu bildiği Reis'e sevdalanmıştı.

"Baba, ben senin emir subayına varmayacağım" dedi.

"Bugün benim emir subayım ama..." dedi Rasim, gözü çatalının ucundan sallanan omlet parçasındaydı, "Yarın önemli mevkilere gelecek bir genç. Ondan iyisini mi bulacaksın?"

Kızının kararlı suskunluğunu fırsat bilip sahanda yumurtanın dibini kazıdı:

"Biz burada milleti şey ederken, yönetirken, şerefimi lekeleyecek bir damat istemem. Vatana kelle koltukta hizmet edeni tercih ederim. Benim gücüm öylesini bulmaya yetmez dersen, söyle cinlerine onlar bulsun. Komünist olmasın, devletine itaat etsin yeter!" dedi ve ağzının kenarında yumurta sarılarıyla ekmek kırıntıları, karargâhının yolunu tuttu.

Bugün büyük gündü: Hamzakoy'a gönderilenler geri dönüyordu.

"Tatil bitti!" deyip güldü kendi kendine.

19

"Ben Türküm! Türkoğlu Türküm! Ben Türküm! Türkoğlu Türküm! Ben Türküm! Türkoğlu Türküm! Ben Türküm! Türkoğlu Türküm! Ben Türküm! Türkoğlu Türküm! Ben Türküm! Türkoğlu Türküm! Ben Türküm! Türkoğlu Türküm! Ben Türküm! Türkoğlu Türküm!"

Kafasını kaldırdı. Bakması yasaktı ama baktı: Sorgusu biten Şehmuz'un Diyarbakır Cezaevi günleri başlamıştı. Hem de ne başlamak! Şimdiden hücreye konulmuştu. Hücrelerin kapıları, içeri basan suyu temizlemeleri için açıldı. Alçılı iki kolu çalı süpürgesini marifetlice tutan kanatlar gibi gerildi.

İşte o zaman gördü hücresindeyken duyduğu sesin sahibini. Yaşlı bir adamdı Türk olduğunu tekrarlayıp duran. Köy muhtarıydı. Kürttü ve buradaydı. Okuma yazması olmadığından, Andımız'ı, İstiklal Marşı'nı, Gençliğe Hitabe'yi ezberleyememişti. Onun yerine... Ah, yeter! Nedir bu ihtiyarın suçu?

Şehmuz, kendisini çelik gagasına sıkıştırdığı gibi Başkent Altındağ'daki gecekondusunun bahçesine bırakacak kuş hayalinden hayır göremeyince başka bir hayal kurmaya koyuldu. Darbeyi yapan Konsey üyelerinin Diyarbakır Cezaevi'ni teftiş ettiklerini düşledi. Kaldı ki, Rasim çok meraklıydı teftiş etmeye ama cezaevlerini ve karakolları değil! Yine de Şehmuz'un hayallerinde geliyordu oraya.

Soruyordu:

"Nedir bu ihtiyarın suçu?"

Soruyordu:

"Neden su içinde hücreler?"

Soruyordu:

"Kendi boklarını mı yediriyorsunuz bunlara?"

Rasim kurtarıcı mıydı? Hayır. Sadece, emri olan zulme onun da şaştığını hayal ediyordu Şehmuz.

"Karımın haberi yok burada olduğumdan" dediğinde Rasim'in ona hak verebileceğini düşünüyordu. Böyle hayal olur muydu? Şehmuz böylesini hayal ediyordu.

Doksan günlük sorgu süresi nasıl bittiyse, beline kadar su içinde kaldığı hücre cezası da bitti. Yapraklar yere düşmemişken, pastırma sıcakları beklenirken alındığı sorgudan, karlı bir kış günü çıkarılmıştı. Sonsuz sorgu günlerinden söz edenler vardı. Doksan güne doksan gün daha eklendiği oluyormuş, hatta bir doksan gün daha.

"İşkenceden daha iyidir" dediği Diyarbakır Cezaevi'nde dayakla karşılanmıştı.

Ardından dayanılması güç kurallar.

Ranzanın altına gir!

Bir karış yüksekliğindeki ranzanın altına girmeleri istenir, bunun için üçe kadar sayılır, açıkta kalanlar dövülürdü.

Dışarıya çöp yok!

Dışarıya çöp vermek yasaktı. Çöpleri tuvalete dökmek de yasaktı. Çöpleri aralarında paylaşıp yiyorlardı.

Karavana geldi, kan akıt!

Gelen karavananın koğuşa dağıtılması için içine kan akıtılması gerekirdi. Bunun için yemeği teslim alacak kişi bir güzel dövülür, ağzından burnundan akan kan yemeğe bulaştırılırdı. Şehmuz salıverildiğinde pirinçlerin beyaz olduğuna şaşacaktı. Yıllarca şeker pembesi pilavlar yemişti.

Esas duruşta uyu!

Bir döşeği ve bir battaniyeyi üç kişi paylaşırdı. Kıpırdamak yasak, hiç kıpırdamadan uyumak kuraldı.

Havalandırmaya açılan pencerelerin kışın açık, yazın kapalı tutulması da kuraldandı.

Şehmuz hücreden alındıktan sonra, cezaevine bir heyet geldi. Yanmayan kaloriferler yandı. Toplu işkence salonu olarak kullanılan sinema salonu açıldı. Mahkûmlar oturdu ve bir film gösterimi başladı. Daha beş dakika olmamıştı ki film bitti, heyet içeri girdi, film izleme programını bitirmiş tutukluları gördüler. Bütün tutuklulara ellerini dizlerinin üzerine koymaları, heyettekilerle göz göze gelmemeleri emredilmişti. Elinde değil, herkes gibi Şehmuz da göz ucuyla heyetteki tek kadına bakmıştı. Kadın Şehmuz'a karısını hatırlatmıştı. Oysa ne güzel aklından kazımıştı bir karısı ve kızı olduğunu. Onlara haber uçurmanın yolunu aramaktan vazgeçmişti ne güzel. Yabancı heyet, gördüğü her şeyi insanlık dışı bulmuş, sonunda cezaevi yönetimi tarafından yaka paça dışarı atılmıştı.

O gece herkes uyurken ya da herkes uyuduğunu sanırken koğuşun kapısı açıldı. Bir gölge Şehmuz'un yanına kadar geldi. Şehmuz onu kokusundan tanıdı, ağlamaya başladı. Biri-

cik karısı, Keje'si gelmişti. Dili tutuldu Şehmuz'un. Doğrulamadı bir türlü.

"Son dileğimdi seni görmek" dedi karısı. "Bizi merak etme" dedi ve öksürdü.

Şehmuz gözünün yaşıyla ağlamayalı uzun zaman olmuştu. Yattığı yerden, havalandırmaya açılan pencereden, yıldızlar görünüyordu. Yıldızları seyredebilmek için arkadaşıyla yer değiştiren bir mahkûma kan kusturmuşlardı. Şehmuz kendini şanslı sayardı.

"Bu bir hayal" dedi. "Rüya. Ama yine de çok güzel."

Karısı iyice yaklaştı. Kekik, toprak, yabani zambak kokuyordu. Şehmuz bunun gerçek olmasından korktu. Karısının başucunda yakalanmasından. Ya da bin bir işkenceden geçirilip başucuna getirilmesinden.

"Kızımızı İstanbul'a gönderdim. Derikli Kırbo'lara. Ben gidiyorum Şehmuz."

"Nereye?"

Fısıltısından korktu Şehmuz. Karısından cevap alırsa aklına mukayyet olamayacağından korktu. Karısının boynunu kırık bir dal gibi yana eğişine âşık olmuştu. İlk gördüğü günkü gibi Keje boynunu eğdi. Köyün kimsesiz güzel kızı. Arkasındaki açık pencerede gecenin karanlığında iyice acayip duran tozdan bir bulut dönüverdi. Şehmuz dikkatini o rüzgâra verdiğine pişman oldu. Bir anlığına güzel karısına bakmadığına. Öksürdü karısı. Pencerenin esintisi saçlarını uçuşturdu. İncecik parmaklarıyla ağzını örttü. Avucunda kar parçası gibi bir mendil sakladığını Şehmuz o vakit farketti. Kanla lekelenmiş mendili kocasının yastığının altına bırakıp gitti. Karısı koğuşun kapısından çıkıp gidene kadar gözbebeklerini çevirebildiği kadar çevirip arkasından baktı.

Sabah olup da yastığının altındaki kan tükürülmüş mendili görünce bir daha kendine gelemedi.

20

"Taşaklarım sızlıyor kız!"

"Kesmediler mi taşaklarını? Nasıl sızlarmış artık yerinde olmayan şey?"

Bülent Paye taşaklarını kestirmiş, gerçek bir vajina için parası yetmemişti. Parasını yatırdığı Banker Zühtü "Üç ay sonra gel, istediğin parayı al" demişti.

Refakatçisi Banu Ballı, "Dişini sık, üç ay sonra hem taşaklarını hem zamazingonu kestir. Güzelce oysunlar. Bir kerede atlat" demiş, gözü yaşlı Bülent Paye, "Elime almaya iğreniyorum artık" itirafında bulunmuştu.

Sonunda taşaklarından kurtulmuştu.

Hafiflediğini düşünüyordu ama kasıklarındaki kum torbaları yüzünden kendisine şaka yapılmış da var olanlara koca birer salkım, onlarca taşak eklenmiş gibi hissediyordu kendisini. Bu karabasanın sıkıntısıyla ve elbette katlanılması güç ağrıdan, duvarları tırmalamış, dört sivri tırnak –hayret, niye beş değil acaba?– duvarda belirgin yollar çizmişlerdi. Banu Ballı o izlere baktı. İnsandan çok bir hayvana aitmiş gibi durduğundan izler, şefkatlice. Aralarındaki o gizemli kuaför kavgasına daha vardı. İyi arkadaşlardı. Hasta yatağındaki Bülent Paye'yi seyreden Banu Ballı dayanamayıp; "İki yumurtanı kırdırdın bu hale geldin, ötesini kaldırabilecek misin?" diye sordu.

Bülent Paye bütün gücünü toplayıp cevabını yapıştırdı:

"Allahu Teala sana verdiklerinin birisini bana verseymiş bu acıları yaşamamış olurdum."

"Kafan da ameliyatta taşakların gibi uçtu gitti herhalde. Taşak gibi değil bu, kadınlarda ikişer tane yok!"

"Ağzınla beraber iki etmiyor mu?"

Bu mahrem uzuvlar muhabbeti serumu değiştiren hemşireyi utandırdı, kızın elindeki serum şişesi yere düştü, kırıldı.

"O serum şişesinin parasını sen vereceksin!" dedi Bülent Paye.

"Donumun parası kadar etmez" cevabını veren Banu Ballı ardında, parfümle karışmış ter, vanilyalı pudra, saç spreyi, sararmış don ağı kokusu bırakarak bir görevli çağırmak için yerinden kalktı. İşte tam da o sırada Bülent Paye'nin tırnaklarının derin yollar açtığı duvar, kapı gibi tıklatıldı, bunu yapan, sesini iki hastane odasını ayıran duvar kâğıttanmış gibi duyurdu:

"Almayın Allah'ın adını ağzınıza, kapayın o bayramlık ağzınızı, günahtır. Burada sizin gibi Allah'ın verdiğini bozanlar değil, şifa arayanlar da var."

Bülent Paye çok utanmış gibi dudağını ısırdı. Tavır değiştirmekte üstüne yoktu. Oysa Banu Ballı'nın canı sıkılıyordu. Bülent Paye'ye göz kırpıp yüzü duvara dönük konuştu:

"Geçmiş olsun teyzeciğim, senin hastan da mı kestirdi?"

"Tövbe!" diye gürledi duvarın ötesindeki ses. Ardından biraz daha sükûnetle şu açıklamayı yaptı:

"Benim kocam prostat ameliyatı oldu."

"Tüh" dedi Banu Ballı, "Bundan sonra hayır gelmez sana o kocadan."

"Allah size akıl fikir versin" dedi teyze.

"Sana da tokmak..." diye mırıldandı Bülent Paye.

Ardından odayı temizlemeye gelen görevlinin gözüne pençe gibi görünen elini göğsüne bastırıp, diğer yüzüne, diğer kişiliğine, yapmacık bir tavırla geçiş yaptı Bülent Paye:

"Rahman ve Rahıym Allah'ın adı ile. Hamdolsun âlemlerin Rabbi, Rahman, Rahıym, Din Günü'nün tek sahibi ve mutasarrıfı, Zat-ı Ecelli Ala'na kulluk eden şu kulunun derdine deva bul!"

Bülent Paye'nin sesi dalga dalga yükseldi. Öyle ki duvarda asılı, güneşten ağarmış ağlayan çocuk resmi titredi titredi, gözünde donup kalmış yaş kendisini yere bıraktı.

"Elif lam mim. Hiç şüphe olmayan kitap Allah'tan korkanlar içindir! / O'nu uyuklama ve uyku tutmaz. / Göklerde ve yerde olan şeyler O'nundur. / Halkın önünde ve arkasında

olanı bilir. / Allah hâkimlerin hâkimidir."

Sonraki sahneyi anlatayım mı?

Duvarın ardındaki Teyze, Bülent Paye'nin başucundaydı ve soyduğu portakalın yarısını Banu Ballı'ya diğer yarısını ona ikram etme ısrarındaydı. Bir yandan da konuşuyor, daha doğrusu susmak bilmiyordu:

"Ben Rasim Paşa'yı da bu hususta dolayı seviyorum: Dini elden bırakmıyor. Kur'an-ı Kerim'e el basıyor. Meydanlarda ayetler okuyor, hadisler anlatıyor, peygamber efendimiz diyor. Terörün kökünü kurutmasından ziyade dini eline bayrak etmesinden dolayı severim onu."

"O paşalara fazla güvenme" dedi Banu Ballı.

Teyze başörtüsünün ucuyla ağzını örttü.

"Tövbe! Konuşma sen benimle. Küfür yuva yapmış senin diline." Küçük aptesi canını yaktığından, büyük aptesi dikişlerini zorlayacağından portakalı yememek için direnen Bülent Paye'ye döndü Teyze; "Şu Kadr Suresi'ni tekrar okuyuver Bülent Hanım kızım, Bismillahirrahmanirrahıym, inna enzelnahü fi leyletil kadr..." Bir şarkıya başlar gibi duaya başlamış, gerisini yatağında pelte gibi yatan Bülent Paye'den bekliyordu. Bülent Paye "Hanım kızım" hitabından hoşnut olsa da her şey bir yere kadardı:

"Teyze, taşaklarımı on iki saat önce kestirmişim, hatim indirttin bana gece gece. Haydeh, Allah'ın sevgili kulu olsaydım beni kız yaratırdı."

"Şu saçaklının şeytanları seni böyle konuşturuyor" dedi Teyze.

Banu Ballı vahşi hayvanlarından öğrendiği gibi gözlerini kısarak baktı. İstese teyzeyi parçalardı. Şükür, diğer taraftan takati kalmamış bir el duvarı tıktıkladı:

"Hanım... Gel artık. Valla bozulacak aptesim."

"Patla!" dedi Teyze duvara hitaben.

Banu Ballı tuhaf bir çağrışımla huzursuz çocukluğunu ha-

tırladığından sessizleşti. O sessizleşince ortalık sessizleşti. Teyze, "Ben gidip bakayım şuna" deyip kalktı.

Derin bir oh çekti Bülent Paye:

"Banu karısı, canım ne çekti biliyor musun? Dibi tutmuş pilav tenceresi!"

"Kız Amerika'da gördüğüm şişme yataklar gibisin. Puf diye açılıyorsun, pof diye sönüyorsun. İçinde cin mi var senin, ne çabuk değişiyorsun?"

"Memleketin havası gibiyim ben de. Dinle, pilav zeytinyağıyla yapılmış olacak. Soğumuş, bütün tencere yenmiş, bana dibi kalmış. Kaşığın ucuyla dibe yapışmış ama yanmamış, şehriyesiyle beraber kıtırlaşmış, kabuk kabuk kalkan pilav artıklarını yiyeceksin."

"Anacım benim çocukluğum dibi tutmuş tencereleri kazıyıp karın doyurarak geçti. Hizmetçi olarak verildiğim bütün evlerde, boyumun yetişmediği ocaklarda, bir taburecik üstünde. Kaldığım her evde elledi beni. Bir tek çalıştığım üç gâvur evinde kıçıma parmak takmadılar iyi mi? Bizim milletin kanı bozuk!"

Bülent Paye her zamanki gibi şuursuzca dinliyor görünse de arkadaşının kalbinin en derininden konuştuğunu hissediyordu. Öfleyip, pöflemekten başka yapacak yorumu yoktu. Cevap yan odadan geldi:

"Ecdadıma, milletime laf edenin dili pelte olsun!"

Rivayet o ki Banu Ballı o saatten sonra peltek oldu. Ama biz onun Hilton Otel lobisinde peltekliğiyle MİT'çi Damat Mithat'ı nasıl baştan çıkardığını biliyoruz. O zaman ecdada, millete hakaretten daha bir peltek oldu diyebilir miyiz?

Neyse, kapı tıklatıldı. Gelen, Komünist Aslan'ın İstanbul'a yelelerinin yoluna yoluna getirilmesinin müsebbibi, Bülent Paye'nin o zamanki yol arkadaşı, şimdiki sevgilisi, hayattaki en uzun ilişkisi Yele Süleyman'dı. Bülent Paye'nin canı sıkılmasın diye bir televizyonu kucaklamış getirmişti. Yanındaki

de Banu Ballı ile ilgilenen Banker Zühtü'ydü. Onun da elinde mezeciye hazırlatılan –o dönem mezecilerin, metresine giden erkekler için hazırladığı fiks mönüden oluşan– küçük bir paket vardı: Pirinç ve kuru naneli içle hazırlanmış zeytinyağlı lahana dolma, Amerikan Salatası, yeşil zeytin, dilli salam, somon füme, fincan büyüklüğünde bir kavanozda havyar ve zor bulunur peksimet ekmek.

Yele Süleyman çilingir sofrasını, Banker Zühtü televizyonu kurdu. Televizyonda reklamlar vardı. Reklamlarda Banker Zühtü. Bu reklam o yıllarda pek modaydı. Nişantaşı'nın, Şişli'nin bütün kapıcılarının parası Banker Zühtü'ye akmıştı. Reklamın bilinen bir türküden uyarlanan şarkısını Bülent Paye seslendiriyordu. Bunun için para almamış, faizi bir parça daha yükseltilmişti.

Paramı da değerlendiremedim / Al sen değerlendir Zühtü / Oğlana düğün yap Zühtü / Üstüyle ev al Zühtü / Kalanıyla otomobil / Hanımın üzerine yazlık / Hepsini sen mi kazandın Zühtü? / Biri bin yaptın Zühtü / Hele hele Banker Zühtü. / Param senin emanetine Zühtü.

Banker Zühtü ve kendine ortak ilan ettiği Yele Süleyman dayanamamış kollarını kanat gibi açıp karşılıklı oynamaya başlamışlardı. Banu Ballı koca bir lahana dolmayı ağzına attı, pirinçlerden önce dolmanın kumları ağzında dağıldı, kırmızı ojeli tırnaklarının garipleştirdiği ellerini, parmak uçlarını, meze paketlerinin kâğıtlarına sildi, ardından "Kesin!" diye kükredi. Sağlığına kavuşan Komünist Aslanı da böyle kükrüyordu. Yele Süleyman ve Banker Zühtü oldukları yerde kaldılar. Devam etti Banu Ballı:

"Nerede Komünist Aslan'ın eşi? Timsah Necla'ya arkadaş, Anakonda? Senin gibi bir çıngıraklı yılan hediye edip kimse bedavaya getirmedi beni?"

"Yüklemişler hayvanları Afrika'dan. Yoldalarmış, geliyorlarmış..." diye geveledi lafı ağzında Banker Zühtü. İnanır gibi mi olmuştu Banu Ballı, yoksa Zühtü'ye mi öyle gelmişti? Neyse, hızını almışken döktürmeye devam etti:

"Hem askerlerin ekonomiyi tonton ellerine emanet ettikleri Pertev Bey, bizim sırtımızı sıvazladıkça, serbest piyasa ekonomisini körükledikçe, yatırımı tercih ettim doğrusu. Dedim ki Ballım biraz daha beklesin, sonra Nuh'un gemisini dayarım kapısına. Bütün hayvanlardan çifter çifter."

"Şu kızın parasını verseydiniz bari! İki defa bıçak altına yatmaktan kurtulurdu garibim!"

"Ben onu Londra'ya Charring Cross Hastanesine Opr. Dr. Peter Philip'e götüreceğim Banu Abla" dedi Yele Süleyman ve bunu der demez cebinden kırmızı bir kurdele çıkarıp ağır ağır, Bülent Paye'nin yanına yaklaştı ve halk arasında loğusalara yapılan şeyi yaptı: Kurdeleyi Bülent Paye'nin yıllar yılı maruz kaldığı fön, boya ve krepeden dolayı yanıp kavrulmuş, bu haliyle Yele Süleyman'ın memleketinde içine düşen kuşların çıkamadığı kuşboğan çalılarını hatırlatan saçlarının arasından geçirdi, başının üstünde bir fiyonk yaptı.

"Allah bize loğusalığını da göstersin sevgilim!"

"Ulan manyak, kızın neresine koyacaksın da çocuğu gösterecek sana loğusalığı!"

Banker Zühtü, Banu Ballı'ya hak verdi:

"Pertev Bey bugün bankerleri topladı. Onun hayal gücünden etkilendi bence. Yele Süleyman'ın hayallerinin, arzularının bu bedende gerçekleşmesi biraz mümkün, biraz değil: Bülent kadın olur ama doğuramaz. Pertev Bey'in bu memleketle ilgili hayalleri de öyle. Bu millet ihracat yapar ama nasıl? İthalat yapar ama nasıl? Vergi verir ama nasıl? Buluşlar güzel. Lâkin memleket ve halk buna müsait değil."

Yalancı dolma ve siyah beyaz bir televizyon.

Bülent Paye ve Banu Ballı'ya kalan bu ikisi olmuştu. Ban-

ker Zühtü batmış, Yele Süleyman ile ikisi ortadan kaybolmuşlardı. Karlı bir kış günü ayakkabıları ve ceketleri Boğaz Köprüsü'nde bulunmuştu. Ayak izleri korkuluklarda sona eriyordu. Cesetler bulunamadı. Bülent Paye'nin yas giysileri içinde gazetelerde boy göstermesinin tam zamanıydı:

İMAM NİKÂHLI KOCAMIN YASINI TUTUYORUM.

İstanbul Müftülüğü, iki erkeği nikâhlayan imamın peşine düşmüştü ki batık bankerler Roma'da ortaya çıktı:

"Ayakkabılarımızı köprünün korkuluklarında çıkardık. Atladık sansınlar diye geri dönüp aynı izlerin üzerinden tıpkı bir balerin gibi çoraplı ayaklarımızla seke seke yürüdük. İstedik ki şerefimizle kaçalım. Hem biz kötü bir şey yapmadık ki."

21

Bütün bunlar olurken Pertev, Boğaz'ın iki yakasını birbirine bağlayan, üzerinden intihar etmenin ve intihara teşebbüs etmenin moda olduğu köprüden bir tane daha yapmak istiyordu. Hak, hukuk, adalet tesis etmekten öte memleketi şantiyeye çevirme arzusundaydı. İkinci köprü için para yoktu. Banker Cano'yu bu sebeple aradı.

Banker Cano, telefon çaldığında yağı donmuş köftesini ağzına atmış bulunmuştu. Koca bir yudum ayranın yardımıyla köfte parçacıklarını midesine gönderip, "Alo" dedi.

Pertev'in sesini duyunca heyecanlandı. Çünkü işler karışmaya başlamıştı. Pertev'in kendisine, "Seni banka yapalım" önerisi vardı. Yine bunu konuşacaklarını düşündü. Halk, "Paramı geri ver" diye kapısına dayanırsa geri verecek tek kuruşu yoktu. Piyasadaki bütün bankerler dökülüyordu. Güya askerler Cano'nun da ipini çekecekti. Yüreğini ağzına getiren telefonlar yüzünden yağdan toplara dönen köftelerini yiyememişti bile. Yağlı parmaklarını yalaya yalaya Pertev'i

dinledi. Köprü yapacaktı. Para yoktu. Kısaca "Bana para bul" diyordu. Derken Pertev, sesli düşünmeye başladı:

"Bu köprü Karayolları'nın. Devletin yani. Buna hazine garantisi altında tahvil-hisse senedi çıkarıp satsak..."

Pertev çözümü bulmuştu.

Banker Cano yutkundu. Söylendiği kadar vardı, bu adam pek yamandı.

"Bana 10 milyar lira bulabilir misin?" dedi Pertev.

"Bir haftaya kalmaz bulurum, ağabey" cevabını verdi Banker Cano.

Pertev sessiz kaldı. Müteşekkirdi. Bunun karşılığı olarak, "Askerler sana bir oyun oynayacaklar" dedi.

"Nasıl bir oyun ağabey, sen biliyor musun?" diye sordu Banker Cano. İştahı kaçmıştı. Kuru köfteler gözüne yosun bağlamış çakıl taşları gibi göründü.

"Neyi ne zaman bilip bilmeyeceğimizi onlar kararlaştırıyor. Haydi kal sağlıcakla" deyip kapattı telefonu Pertev.

Görmeyeli neler yapıyordu Pertev?

Askerlerle çalışmaya alışmıştı. Sözünü geçiriyordu. Zaten ekonomiden anladıkları da yoktu. Günlerden pazardı. Pertev evde çalışıyordu. Şermin elinde, ağzına kadar yaprak sarma dolu bir tencereyle çıkmış, Nazlı Hanımı'na ziyarete gitmiş, gerisin geriye dönmüştü. Çünkü kapıdakiler "Böyle giderse yakınlarının ziyaretini bile yasaklayacağız" demişti.

Siyasi yasaklılar Hamzakoy'dan dönmüşlerdi. Başka... Cevdet Kara, Hüseyin Feyzullah ve Süleyman Tel tutuklanmışlardı.

Hocaefendi'ye gelince, o da şu anda yakayı ele verdi.

Burdur Emniyet Müdürü'nün odasında biçare oturuyor şimdi. Boynu dal gibi bükülmüş, gözleri taştı taşacak iki teneke kova. Ne yapacağını bilmez hali gerçekten yürek paralar. Emniyet Müdürü kaşarlı pidesini afiyetle yerken aklına geleni sormakta ya da söylemekte. Odayı mis gibi

kokutan pidenin lastik gibi uzayan kaşarları gibi uzatmakta sözü:

"Aylardır buradaymışsınız. Arananlar listesindeyken siz, hayret niye bulamamışız biz sizi. Harp okullarında olduğu gibi polis teşkilatında da var mı müritleriniz?"

"Benim müridim yok. Gönlüm kalabalıklar arasında bir başına dolanır. Göğe bakıp, kuşa bakıp, dala bakıp, yüzdeki harflere bakıp dillendiririm kalbimden geçenleri. Bir bakarım kalabalıklaşmış sağım solum. Bir bakarım kulak kesilmiş dinleme arzusunda insanlar. Dilim tutulur kimi zaman o mutlu, kutlu olay vuku bulduğunda. Şükür yüce Allah müjdeyi vermem için bir anlığına çözer dilimi, ben de Allah'ın resulü buradayken ben nasıl konuşayım, demeye fırsat bulurum."

"Sonra da düşüp bayılıyorsunuz değil mi?" diye sordu Emniyet Müdürü. Pidenin kaşarlarını kalın parmaklarına dolamıştı. Pidenin pas rengi, koyu, leziz yağları şıp şıp damlıyordu.

Hocaefendi küçümseyerek baktı ona.

Başına gelecekleri bilmiyordu zavallı.

22

1981 yılına Emin ile beraber devam edelim.

Gaipten haber alır gibi, Pertev ne zaman sahanda yumurta yese, yemeye niyet etse, aklına kafası sargılı, keçe pelerinli, ayağı alçılı, koltuk değnekli Emin gelir olmuştu. Korku Efendi'nin beyaz başlı yarasası.

Şermin, bir tencere yaprak sarmayı, Pertev yemesin diye çöpe döktükten sonra sahanda yumurtaya kalmıştı bizimkisi. Beş yumurtayı anacığının hediyesi bakır sahana sığıştırmaya çalışırken söyleniyordu:

"Nazlı Hanımı'nın kapısından dönen dolmalar bana neden yar olmaz anlamam!"

"İçine tükürmüştüm de ondan!" deyip kestirip attı Şermin. Mutfağı dolduran güneş ışıkları gözlüğünün taşlı çerçevesi üzerinde bir ışık oyunu oynadılar, parıltılı yanılsamalar yarattılar. Şermin purosunu kirli mutfak lavabosunun içinde söndürüp gitti. Pertev puronun kesilmek bilmez cızırtısı eşliğinde devam etti:

"Al, ben de tükürüyorum kendi sahanımın içine, ne var?"

Mesele bu değildi elbette.

Muhtemelen dolmaların her biri "Nazlı Hanımı kraliçeler gibi kurum kurum kurulamasın inşallah" temennisiyle yuvarlanmıştı. Ya da "Ev hapisleri hiç bitmesin" diye diye.

Yumurtalar göz göz oldu, pat pat patladı. İnsan bazen çok alakasız şeyler düşünür ya, demek bu kim olursa olsun değişmiyor. Pertev'in kalbinin köşesinden şu geçti:

Kim bilir neredeydi kafası sargılı o çocuk?

Hemen söyleyelim: Cehennemin dibinde, Mamak Cezaevi'nde.

"İyiyim" diyordu ailesine yazdığı mektuplarda. "Alıştım."

Neye alıştığını söyleyeyim:

Kafese.

Gerçekten ahırdan bozma bir cezaeviydi Mamak. Mimarisi pek müsaitti bir zamanlar mutlu mesut atların tepiştiği, itinayla tımarlandığı ahırların koğuşa dönüştürülmesine. Sakıncalı bir şairin şiir kitabını yanında bulunduranlar bile buradaydı. Öğrencileri Kahramanmaraş olaylarını protesto eden öğretmenler ve daha kimler, kimler.

Rasim haklıydı. Cezaevleri tıka basa doluydu. Pertev, köprü, yol, dev barajlar, gelişmiş telefon şebekeleri peşindeyken onun heyecanla anlattığı projeleri "Ne gerek varsa bunlara" ifadesiyle dinleyen Rasim, dayanamayıp söylemişti:

"Yeni cezaevleri yapsak mı? Yok, komünistlerin rahatlığı için değil, acaba cezaevleri ağzına kadar doldu diye tutup salınıverenler var mıdır diye?"

"Yoktur" demişti Pertev, "tuttukladıklarını tıkıyorlar."

Kafes şaka gibi, ahırdan bozma cezaevinin tam ortasına inşa edilmişti. Ağır bir işkenceden sonra yatıp uyuyacağını hayal ediyordu Emin. Kitap okuyacağını. Sohbet edeceğini. Yemek yiyeceğini. Belki çay içeceğini. Ayağındaki kırığı doğru düzgün kaynatmak için önlemler alacağını. Sırtını duvara yaslayıp oturacağını. İlk gün hayatının en tatlı uykusunu uyudu. Rüyasında, gasp ettiği tankla doğduğu kasabaya kadar gitti.

Ertesi gün yakasını son düğmesine kadar iliklemesini emreden subaya itaat etmediği için kafesin yolunu tuttu. Kafese girerken neden gülümsediği soruldu. Cevap vermediği için itilip kafası lastik top gibi tekmelendi. Havası kaçmış bir top gibi ezildi. Kafasının tam ortasında bir delik açıldı ve kanla birlikte pelteleşmiş beyni, anıları, öğrendikleri, hafızası sanki oradan aktı gitti.

"Kuş gibi öt!" diyorlardı ama Emin kuş nedir biliyor muydu?

"Öt, öt, cici kuşum!"

Emin insanüstü fiziki dayanıklılığını aşan işkencelerde acılarını bıçak gibi kesme konusunda kendisini terbiye etmişti. Dayanıklılığını fark eden işkenceciler onu epey zorlamışlardı. Hatta Emin'den sonrakinin ellerinde kalmasını buna bağlamış, "Arkadaşının katilisin!" diye baskı uygulamışlardı:

"Sana verdiğimiz elektriği ona da dayayınca... Kafanda eğirip büktüğümüz demir çubuklarla vurunca, kalbi durdu ve ortadan ikiye bölündü zavallı!"

İşkence sonlandı, sorgu bitti, gördüğünüz gibi cezaevindeydi.

Kafesteki subay, "İkimiz de güçlerimizi sınayacağız" diyordu.

Böylece mahkûmiyetinin kaderi çizilmiş oldu.

Kafeste günlerce kaldı. Kuralları vardı kafesin. Subaylar,

gardiyanlar içeri girmezlerdi. Coplar ve kırbaçlar demir parmaklıkların arasından iş görürdü. Mahkûmlar günlerce kendilerine gelemedikleri "Hoş geldin" dayaklarını Emin gibi kafesin kapısından girmezden evvel yerlerdi.

Kafese ayak basmayan gardiyanlar, askerler tarafından en çok vahşi hayvan olmaya zorlanıyorlardı:

"Bu bölmede maymunlar var. Haydi bitlerinizi ayıklayın maymunlar. Bağırın, neşelenin. Kaşıyın kafanızı, daldan dala zıplayın, dişlerinizi göstere göstere gülün, maymunluk yapın ulan!"

Sonunda sıra yine Emin'e geliyordu.

Ama o, hayvan olmayı kabul etmiyordu.

Mamak'ın ortasında yükselen Kafes'ten sorumlu Yüzbaşı Oray bir kırbaç edinmişti. Demir parmaklıkların arasından şaklatıyordu kırbacını. Bir mahkûma da saymasını emretmişti:

"...902..903..904..905..906..."

Dal gibi eğilip doğruluyordu Emin. Onun yerine kafesin başka bir bölmesinden olanları izlemeye zorunlanan bir diğer mahkûm çığlık atıyordu. Çok geçmeden kan tükürmeye başladı. Yere yıkıldı.

Fırsattan istifade Yüzbaşı Oray'ı tarif edeyim size:

Allahım o ne çirkin bir gövde!

Kocaman bir göt ve kocaman bir göbek. Bu çirkin gövdenin tepesine iliştirilmiş gibi duran manav tezgâhlarına süs niyetine konulan ananasa benzeyen bir kafa. Tıraş olmaya değmeyecek kadar az sakalı, tüyü olmasına istinaden çocuksu bir yüz. İyiliğin kırıntısını barındırmayan, güven telkin etmeyen, birbirine fazlasıyla yakın maymunumsu gözler ve onların üzerine tente gibi eğilmiş gür kaşlar. Büyümesi gereken ama kafaca büyümesi gereken, hastalıklı bir vücut-ruh birlikteliği. Bu hilkat garibesiyle fazla oyalanmaya değmez. Lakabı: Pislik Oray.

İç kanama geçiren Emin, biraz hastanede biraz revirde yatırıldı.

Hiç hatırlamıyor.

Gözünü açtığında koğuşundaydı.

Hiç hatırlamıyor.

Başucunda bir adam yüzünü sıvazlayıp duruyor, tuhaf şeyler anlatıyordu.

Hiç hatırlamıyor.

Kırbaçlanmaktan bütün kanı dilinde birikmiş. Dili kandan şişmiş. Gözpınarlarından kan damlamaya başlamış. Kansız kalan gövdeye, biçare kan pompalamaya çalışan kalbi, "Nereye gitti bu vücudunun kanı?" şaşkınlığıyla debelenmiş. İşte bu debelenme iç kanama anlamına geliyormuş. Ne sağlam bir gövdeymiş ki kurtulmuş.

Emin kendisine anlatılanları dinledikten sonra ellerine baktı, sağlam gövdesinin ellerine. Tam o sırada koğuşun kapısı açıldı. İçeri, Yüzbaşı Pislik Oray girdi. Çirkin göbeği rahatsız edici bir biçimde salınıyordu. Herkes hazır olda ayağa kalktı. O dosdoğru Emin'in yanına geldi.

"Daha cezan bitmedi!"

Sonra, sonra Emin tabutluk adı verilen hücrede buldu kendini. Ayakta duran bir tabut desek yeridir bu hücre için. Emin'in sığışması için başını biraz eğmesi gerekmişti. Ayaklarının dibinde bir dışkı kabı vardı. Onu eline alması için hafifçe çökmesi gerekiyordu. Tabutluğu çiş, kan, ter kokuyordu. Boğulacak gibi suyla doluydu. Ne hikmetse bu su görünmüyordu. Duvarları, kabuk kabuktu.

Adamakıllı kaynamamış tek bacağının üzerinde çatlaklarla dolu başını eğmiş, bekliyordu.

"Bir katır dayanmaz bu acıya" dedi. Güldü. Demek tabutlukta bile gülünebiliyordu. "Bugünler geçecek" dedi ve zihnini uyuttu. Hayatının en güzel düşlerini o tabutlukta gördü. Günde bir kere verilen yemek için tabutluğunun sürgüsü

açıldığında uyandı düşlerinden. Ördek adı verilen dışkı kabını yemek kabına pislik sıçratmadan ustalıkla boşaltmayı öğrendi. Bunu yapabilmek çok zordu. Becerebildiğine sevindi.

Çocukken kabir böceği adını verdikleri böceklerden burada tam beş tane vardı. Beş böceği birbirinden ayırması beş gününü aldı. Günleri, geçen zamanı hesaplamayı altı günde becerdi. Bunu yapana kadar altı günün geçtiğini on günde idrak edebildi.

Uyku düzeninin bozulmasına müsaade etmedi. Bir gece doğduğu ve çocukluğunun geçtiği eve gitti. Buz gibi kapı tokmağına dokundu. Bunun rüya olmaktan çıktığını düşünerek bir kere daha yaptı bunu. Kapıyı açmaya yarayan ama geceleri içeri alınan ince bir zincir vardı. Dışarıda unutulmuştu. Tokmağın yanından sallanıyordu. Çekti, kapı açıldı. Yaz mevsiminde kapıya gerilen tül perdenin içinden geçer gibi yürüdü. Tül perde duvak gibi başının üzerinden sıyrıldı. Evindeydi. Gözleri karanlığa alıştı. Karanlığa alışan gözleri bu defa yaşlarla dolup bir şey göremez oldu. Ege evlerinin bildik mimarisi; bütün odaların kapısı giriş kapısının önündeki sofa adı verilen boşluğa açılırdı. Sofada bir masa dururdu. Aile yemeklerini bu masada yerdi. Masanın üzerinde süslü, emaye bir kabın içerisinde hep atıştıracak şeyler bulunurdu. Emin usul usul kaldırdı kapağı. Annesi geceden yapıp koyardı cevizli ekmekleri bu kaba. Kabın içi ekmeklerin sıcaklığıyla ıslanırdı. Kapağını kaldırır kaldırmaz elinize gözyaşı gibi damlardı bu ıslaklık. Emin bütün bunların tadını çıkara çıkara bir lokma aldı, ağzına attı. Bir yudum su içip anne babasının odasına doğru usulca yürüdü. Belli, yoldan gelmişlerdi. Yabanlık giysileri yan yana iki sandalyenin üzerine çıkarılmıştı. Babası ceplerinde ne var, ne yok boşaltmıştı. Ucu yırtılmış iki tren bileti. "Beni arıyorlar" diye fısıldadı Emin. Burnu tuzlu su çekmiş gibi yandı. Yorgunluktan ağızları açık uyuyan, kederlerini, dertlerini ne mutlu şimdilik uykuya tes-

lim etmiş annesiyle babasının başucunda durdu.

"Ben geldim" demek istedi.

Rüyaların ve kâbusların o bilinen mantığı işledi; sesi çıkmadı. Uzanıp annesinin omzuna dokunmak istedi. Olmadı. Çünkü hepsi rüyaydı. Gözlerini açtı. Elini güçlükle ağzına götürdü. Başparmağını ağzının içinde küçük bir tur attırdı. Tükürüğü tarçın, şeker, yeni bahar kokuyordu. Ceviz kırıntıları yapış yapış tükrüğünün içinde apak ışıyordu. Evine gitmişti.

"O daha çok küçük" demişti annesi oğlunu göremeyeceklerini anladığı vakit Mamak Cezaevi Müdürü'ne.

"Çekin gidin ulan!" demişti kaypak kaypak gülümseyerek Emin'in anne ve babasını dinleyen müdür. Kasketini sıkıp kıvırmaktan ve o aşağılık komutanı dinlemek zorunda kalmaktan babanın parmak uçlarına kan oturdu.

İşte böyle bir günün gecesinde uyuyordu anne ile baba. Veremediği cevabın öfkesine dayanamayıp uykusundan silkinerek uyandı anne. Sonrası çok trajik: Sofaya çıktı. Lokumluğun kapağını bir tek Emin böyle ters kapatır diye düşündü.

"Oğlum döndü" diye çığlığı bastı. Oda oda oğlunu aradı. Bahçeye fırladı. Kalp krizi geçirip taşlığa yığıldı.

Emin'e uzunca bir süre annesinin öldüğü söylenmedi.

Tabutluk günleri bitti, cezaevi günleri başladı. Kimi zaman güldü, kimi zaman ağladı. Suçu sorulduğunda bilemedi. Bilemediği suçtan ömür boyu hapis cezası yedi. Babasını mahkeme yolunda gördü, elini öpebildi, sarılmasına müsaade edilmedi.

Asıl mevzuya gelince; Mamak Cezaevi'nden "Direnelim!" sesleri yükseliyordu. On üç gün süren açlık grevinden bir şey çıkmadı. Koğuşlarda ağırlık Dev-Yol örgütünündü. Onlar da "Bizim mahkemeyi bekleyin" diyorlardı.

Memleketin en büyük hareketi siyasal savunma yapmak yerine, "Biz bir örgüt değil, bir gazete etrafında toplanan hare-

ketiz" açıklamasını yaptı. Mamak direnişini tek başına Dev-Yol engellemese de Emin'in kafasında taşlar yerine oturdu.

Direniş yoksa burada durulmazdı.

İyi ama nasıl?

Soluklanmak için havalandırmaya çömdüğünde harıl harıl çalışan karıncaları seyretti. Karıncalar başlarının üstünde ustalıkla taşıdıkları yiyeceklerle bir tünele girip kayboluyorlardı.

23

"Buraya haşere gelmez!"

Mösyö Kevork gözümün içine bakarak söylüyor bunu.

"Gelse gelse bunlar gelir!"

İçeridekileri işaret eden bir mimik yapıyor. Sodaları, limonları, leblebileri, fıstıkları güzelce yerleştiriyor servis masasına. Bu akşam kalabalık Florya Deniz Köşkü. Lady Diana ve Prens Charles'ın düğün töreni hazırlıkları izlenmekte televizyonda.

"Niye bizi de davet etmiyorlar ki?" diyor Rasim konuğuna.

"Konuk da konuk! / Ağzıyla kuş tutturduk. / Sonra da sorduk: / Elin dururken niye ağzınla tuttun?"

Bu lakırdıları Mösyö Kevork ediyor. Kabak çekirdeklerini bütün konuklara taksim ederken, usulca.

Konuğumuz Pakistan'ın cuntacısı Ziya Ülhak!

"Onlar" diyor Ziya Ülhak, tuzlu fıstıkların kabuğu soyularak yenildiğini bilmiyor herhalde "Takma dişlerini yutan demokrasiseverleri severler. Zaten demokrasi de takma dişli bir ağızdır."

Mösyö Kevork tam bu sırada MİT'çi damat Mithat'ın gazozunu doldurmakta. Gazoz da gazoz! Mis gibi votka kokuyor. Demokrasinin takma dişli bir ağız olduğunu söylemesine

müteakip Ziya Ülhak'ın inci gibi dişleri görünüyor. Rasim, Schweeps'inin içindeki buzları takırdatıp lafa giriyor:

"Takma dişleri gece yatarken çıkarmak gerekir. İşte darbe o boş ağıza yapılır!"

Gülüyorlar gülmesine de yine de alınmış gibiler İngiliz tahtının kral adayının düğününe davet edilmeyecek olmaktan dolayı:

"Laz kızlarına benziyor bu gelin be!" diyor Rasim.

Ardından, Lazların kimler olduğuna sıra geliyor.

"İncik, çıncık ne çok millet var sizde!" diyor Ziya Ülhak. "Peki, en itaatkarı hangisi?"

"Onlar" diyor Rasim karşısında oturan damadını işaret ederek.

"Çerkezler!"

"En işe yaramazı?" sorusu geliyor hemen akabinde.

"Kürtler ve Ermeniler, hatta şeyler, şeyler, Rumlar ama onların bir kısmını şey ettik" diyor Rasim.

Mösyö Kevork tam bir parça buz bırakmaktayken MİT'çi Damat Mithat'ın votkasına, kendisinden söz edildiği telaşına kapılıyor. Votka bardağını buz koya koya taşırmakla kalmıyor, leblebi kâsesini deviriyor. O da yetmezmiş gibi meyve çanağını.

"Ermeniler dediniz de Beybabacığım" diyor Damat Mithat, "burada bulunma sebebim bu esasında..."

Mösyö Kevork şüphe içerisinde ortalığı eski haline getirdi. Bunu öyle el çabukluğuyla yaptı ki sanki elinde hep bir buz kovası ve maşası hatta maşanın ucuna sıkıştırılmış bir buz parçası, buz parçasının şıpır şıpır erimesine bakılırsa hep öyle hazır olda bekliyor, bekliyor gibiydi:

"ASALA'nın icabına bakacak yöntemlerimiz mevcut!"

"Ah, Beyrutlu Ayılar" dedi Mösyö Kevork. Boş bulunmak diye buna denilirdi! Sonra elindeki maşanın arasına sıkışmış erimeyi bıçak gibi kesen buz parçası gibi dondu kaldı. Şükür, Rasim damadına, "Ne gerekiyorsa yap!" dedi de ıstırabı sona

erdi. Servis arabasını ağır ağır sürüyerek misafirlerin yanından uzaklaşırken dönüp arkasına bakma gafletinde bulundu. Ah bakmaz olsaydı. Damat Mithat ile göz göze gelmişti. Rasim damadının burnuna dayadığı bir kaç şeyi imzalamakla meşguldu: ASALA'nın üzerine salınacak vatanperverlere her türlü imkânın sağlanmasına yönelik emirler. İleride Reis'e sözde şeref ekleyecek meçhul görevler.

"Adamlarımızdan bir tanesi Niyazi Kaplan kimliğini taşıyor ve halen Viyana'da bulunuyor. Kendisi Hüseyin Feyzullah'ın teşkilatından..."

MİT'çi Damat Mithat kime anlatıyordu bunları? Kabak çekirdeği çıtlayan kayınpederi gelinin elma şekeri gibi kızardığını müjdelemekte ve konuğunun omzunu dürterek sormaktaydı:

"Sence kız oğlan kız mıdır?"

"Batılılarda öyle şeyler arama" diyordu Ziya Ülhak da.

Damat Mithat müsaade isteyip kalktı.

"Rasime'yi de Orduevi'ne götür bırak" emrini verdi Rasim. "Onu burada şey tutuyor, şey, deniz!"

Kızı deniz tutması mümkün değildi. Şu anda bu konuşmaların geçtiği salona en yakın misafir odasında kulağını duvara yapıştırmış konuşulanları dinliyordu. Babasının gitmesini istemesine memnun oldu. Yolda eniştesiyle konuşacakları vardı. Rasim'in kızını postalamasının nedeni, ilerleyen saatlerde sahne alacak, Emer Sultan'dı. Konsey üyesi arkadaşları birer ikişer Florya Deniz Köşkü'ne çıkmaya başlamışlardı. Damadı ve kızı köşkten ayrılır ayrılmaz deniz kabarmış, içindekileri Köşk'ün güvertesine kusmuş gibi olmuştu. Cuntacılar açığa demirleyen Sahil Güvenlik botlarından zodyaklarla alınıp köşke çıkarılmışlardı. Denizin dibi birbirini yanlışlıkla zıpkınlayan sualtı komandolarıyla doluydu. Gelin, gerisini Mösyö Kevork'tan dinleyelim:

"Deniz motorlarından çalkalana çalkalana gelen paşaların bazılarının pantolon paçaları ıslanmıştı. Hemen odalarına

çekilip pantolonlarını emir subaylarıyla beraber bana gönderdiler ve ütü yardımıyla kurutmamı emrettiler. İyi de acaba köşkte ütü var mıydı? Benim bildiğim yoktu. En azından aranıldığında hiç bulunamamıştı. Sahne almak için kendisine tahsis ettiğimiz odada bekleyen Emer Sultan'da olabilirdi. Kapısını çaldım."

Emer Sultan geceyarısından sonra sahneye çıkacağını bildiği için televizyonunu da getirmiş, İngiliz Veliahtı'nın düğün hazırlıkları törenini kaçırmak istememişti. Mösyö Kevork'a ütüyü oracıkta yapabileceği söylenmişti. Emer Sultan, Pakistanlı kadınların geleneksel giysilerini giymiş, viskisini yudumluyordu. Kibar ve sessiz bir kadındı. Bu gece keyifsiz görünüyordu. Yardımcısı onun bir kolunu havaya kaldırmış yağlıyordu. Yağı bir kaç saat önce Mösyö Kevork getirmişti. Mösyö Kevork'a da Rasim tarafından verilmişti. Bu ağır kokulu yağı Rasim'e veren ise Ziya Ülhak'tı.

Emer Sultan yardımcısı tarafından "Artık içme" diye uyarıldı. O da anında söz dinledi, elindeki viski bardağını konsolun üzerine bıraktı. Yeşil ipek giysileri içinde sararmış solmuş bir çiçek gibiydi. Oturduğu koltuktan kayıp düşecek haldeydi. Mösyö Kevork ona acıdı. Paçalarını ütüyle kuruttuğu pantolonları özenle koluna istifledi, yerlere kadar eğilerek hanımlara "İyi geceler" diledi. Tam kapıdan çıkmak üzereydi ki neredeyse hayatına mal olacak bir hata yapıyor, "Adın ne senin?" sorusuna, "Kevork" yanıtını veriyordu. "Hizmetli" dedi sonra. Kapıyı kapatıp çıktı. Belki adını Kevork olarak söylemişti. Emin olamadı.

Emer Sultan, Ziya Ülhak'a sunulmanın derdindeydi. O maymunun koynuna nasıl girecekti? Yardımcısı istediği kadar "Bit bile âşık olabilir. Yasalara göre yasak değildir bu onun için" deyip onu yatıştırmaya çalışsın.

Yardımcısı tekin kadın değildi. Mösyö Kevork onu bir iki kez MİT'çi Damat Mithat ile fısıldaşırken görmüştü.

Eeee, o gece ola ola bunlar mı olmuştu?

Paşaların pantolon paçaları ıslanmış, Kevork onları ütüyle kurutmuş, Emer Sultan coşturmuş, çirkin Prens ile utangaç Prenses'in evlilik hazırlıkları cümle âleme duyurulmuştu.

Tarihi bir şeyler yok muydu?

Vardı ama bu Florya Deniz Köşkü'nde gerçekleşmedi. MİT'çi Damat Mithat'ın tehlikeleri bertaraf etmek için baldızıyla beraber yoldan çevirip bindiği takside oldu bu.

"Her şeyden haberdarım" dedi enişte. Taksi şoförüyle dikiz aynasında göz göze geldiler. Rasime yol almakta olan arabanın kapısını açtı. Eniştesi kolundan yakaladı:

"Hop kızım! Bitirdim mi ben söyleyeceklerimi?"

Lafı uzatmanın manası yok.

Enişte her şeyi ayarlamıştı. Şimdi Kapıkule'ye Reis'i almaya gidiyorlardı. Yarın Reis Kurdoğlu kimliğiyle sözlüsü olacaktı. Kızın ağzı kulaklarına vardı.

"O köpeğin Rasim Paşa'nın kapısında bağlı durması hepimizin işine gelir" dedi.

Rasime öfkeyle tıslamaya başlamıştı. Çok geçmeden burnundan ve ağzından pis kokulu bir gaz salacaktı. Bir süreden beri, kendini kaybettiğinde, olmaya başlamıştı bu.

"Köpek dediysek, işe yarar bir köpek..." Enişte bunu söyleyip sustu.

Bir katilin devletin koynunda barınma hikâyesi de böylece başlamış oldu. Öte yandan enişte cephesinde, kayınpederi Rasim'e karşı akan, kin, nefret, intikam seli vardı. Nedenini hiç sormayın. Kişisel. Bunun sonucu olarak damat, azılı bir katili devletin himayesine alıp baldızının koynuna sokmak için düğmeye basmıştı. Niyeti zamanı geldiğinde bir skandal yaratmaktı. "Alın size tarih!" diyeceğim ama o azılı katilin başka siyasilerin kontrolüne girmesini hatta kontrolden çıkmasını da göreceğiniz için şimdilik susuyor ve sizi bir kez da-

ha Florya Deniz Köşkü'ne davet ediyorum!

"Doktorlar bana derin düşünmeyi yasak ettiler" diyordu ki Rasim, yerlerini alan sazcılar sazlarını akorda başladılar. Mösyö Kevork'un yalancısıyım; sazların ilk tınılarından itibaren başköşede, meyve çanağının hemen gerisine gizlenmiş konuk Ziya Ülhak'ın yüzü değişti. Emer Sultan, maşallah, ceylan gibi sekerek salona girdi. Çıplak ayaklıydı ve yürürken tıpkı bir ceylan gibi yarabbim sanki ormanda kuytu bir köşede günlerce kalmış ve ceylanların hoplayıp zıplamasını, cilveleşmesini ve eğilip billur ırmaklardan...

"Kessss!" diye gürledi Ziya Ülhak.

Ayağa kalkmış, omuzlarını geriye atmış, gövdesini –ters yönde– yay gibi germiş, geriye doğru taradığı saçlarının yağlı kalın bir tutamı yüzüne düşmüştü. Burnundan soluyordu, burnundan nefese dönüşüp çıkan öfkesi yağdan ağırlaşmış saç tutamını yüzünden ayıracak kadar güçlüydü. Söze, Emer Sultan'ın seslendirmeye niyet ettiği şarkının adını zikrederek başladı. Zaten felaketlerden birisi de o sırada cereyan etti:

"Awara Hoon"

Müsaade edin anlatayım: Ziya Ülhak içini nefretle dolduran şarkının adını öyle bir söylemişti ki sanki şarkıyı söylemişti. Bunun bir önemi yok elbette. Olan, şarkının adını duyar duymaz sabırsızca sazlarının telini titreten sazcılara oldu. Ziya Ülhak her ağzını açıp "Awara Hoon" dediğinde, bunun şarkıyı söylemek isteme manasına gelmediğini sezemeyip neşeyle sazlarını tıngırdatan sazcıların denize atılmalarını emretti.

Mösyö Kevork sazcılara acıdı, şu adam uçuran Amerikan viskisinden kana kana içmelerini, sarhoş olmalarını sağladı.

Bu akşam çok yorulmuştu. Caz da saz da bitti derken, Florya tren istasyonuna kadar güç bela bir yük treniyle ulaşabilen, programa yetiştiğine sevinen, üstü başı kene dolu ut üstadı gelmiş bulundu. Diğer saz arkadaşlarının ortada ol-

mayışına şaştı şaşmasına da soracak zaman bulamadan, Rasim ve konuklarının huzurunda, eğilip içeceği billur bir suyun kıyısında, ceylan gibi bekleyen Emer Sultan'a eşlik etmeye koyuldu.

Ziya Ülhak dellenmesinin izahatını çoktan yapmıştı:

"Awara Hoon! O şarkı soysuz Hindistan'ın şarkısıdır!"

"Biz nereden bilelim" demişti Rasim de, "Bizde de öyle çok şarkı var ki, birisini söyleyen komünist olur, öbürünü söyleyen kahraman! Yine de komünistlerin ve kendisine demokrat diyenlerin söylediklerini söylememek lazım gelir."

Neyse, Ziya Ülhak, Emer Sultan'ın boşlukta kıvrım kıvrım kıvranan kibrit çöpü gibi incecik parmaklarını seyretti de iş tatlıya bağlandı.

Ama asıl felaket kendini sona saklamıştı:

Alkışlar, ıslıklar, yiyecekmiş gibi bakışlar altında Emer Sultan'ın programı bitmiş görünüyordu. Diğer saz arkadaşları cehennemin dibini boyladıktan sonra Florya Deniz Köşkü'ne varan ut üstadımız günlerce çalıştıkları, üstünden geçtikleri parçayı seslendirmemiş olmalarına alındı, övgülere kandı ve başına buyruk bir iş yaptı:

"Awara Hoon!"

24

Dağlara bahar gelmişti.

Büyükelçi Orlando yabancı bir heyetle başladığı Güneydoğu gezisini tek başına sürdürme kararı almıştı. Diyarbakır Cezaevi'nde tanık olduğu şeylerden sonra biraz açık havada olma, doğayla baş başa kalma ihtiyacı duymuştu. Uçakla Başkent'in yolunu tutan İngiliz Büyükelçisi, "Cık cık cık..." demişti, "Bir Büyükelçi'nin burada, başına buyruk gezmesi..."

Bu tasvip edilmez bir şeydi.

"Ben bir başıma Bodrum'a seyahat ediyorum ama bu ülkenin doğusuyla batısı bir değil ki yaaarr. Zaten siyasetçileri bunu anlasa şu Kürt hareketini ciddiye alırlar" demişti Hindistan Büyükelçisi.

Büyükelçi Orlando anılarında şöyle yazar:

"Ona, Kürt hareketinin ciddiye alınacak neyi var yaarrr diye sordum? Bu soruyu o günün gecesi günlüğüme de geçirdim. Altındaki tarihi size aktarıyorum: 12 mayıs 1981. Cümlelerinin sonunu "yaaar" hitabıyla bitirmesini, soyuma aykırı düşecek biçimde taklide doyamadığım Hindistan Büyükelçisi bir parçası alnına yapışan kâğıt mendil lekelini kurulayıp gitti. İşte o andan itibaren Kürt hareketinin ciddiyetiyle baş başa kaldığımı söyleyebilirim. Evet daha önce neler olduğunu biliyordum: Apocuların üç yüz kişiyle bölgedeki aşiretlere göz dağı vermek için yaptığı Bucak Aşireti baskını sonrası bölgeye gitmiştim. Hilvan'da düzenlenen cenaze töreninde devlet dairelerini tatil ettirip kalaşnikoflu militanlarla önünde nöbet tutturulduğunu gözlerimle görmüştüm. Buna rağmen bu hareketin önünün alınabileceğini düşünüyordum."

Büyükelçi Orlando'yu yazmaya olan istidadı konusunda tebrik edip devam edelim: Daha evvelden şahit olduğumuz üzere bu bölgeye ve Kürtlere özel ilgisi vardı. Peki nasıl olmuştu da bu konuda Türkler gibi düşünmüş, Apocular hareketinin ciddiyetini aklından geçirmemişti?

Bir aydınlanma yaşayan Büyükelçi Orlando yoluna devam ediyordu. Gerçekten bir yoldaydı; bir minibüsün içinde. Şu andan itibaren durdurulan bir minibüsün içinde! Bölgede Apocular diye bilinen, henüz PKK adını almamış örgütün ilk alıkoyma eylemi böylece gerçekleşmiş oldu: Büyükelçi Orlando minibüsten indirilip götürüldü. Eski model bir Mercedes'in arka koltuğuna oturtulduğunda kendi-

sine hemen bir açıklama yapıldı:

"Merak etmeyin sizi bırakacağız."

Sonra araba bir yol ayrımında durdu ve Büyükelçi Orlando'ya şu soruldu:

"Yürüyebilir misiniz?"

Yürüyebilirdi, hem de nasıl!

Çok geçmeden en önde yürüyen Büyükelçi Orlando'ydu. Dağlara, kuşlara selam veren, tek arzusu dağlarda yürümekmiş gibi görünen.

"Acaba" dedi dört adamın başı sayılan, "yanlış insanı mı kaçırdık?"

"Yok, Cemo" dedi diğeri, "daha önce gördüğüm de buydu."

Elebaşı bir görenin bir daha unutamayacağını düşünerek baktı nihayet özlediği dağlara kavuşmaktan dolayı kontrolsüz bir sevince kapılmış Büyükelçi Orlando'ya.

"Bir adımı bizim on adımımıza bedel he?" dedi elebaşı.

Yaklaşık bir saattir mola vermeyi düşünen ama bunu yorulmak nedir bilmez Orlando'ya yetişip söylemekte zorlanandört adam sonunda ondan, "Yardım ister misiniz?" çağrısını aldı.

Adamların çantalarındaki konserve kutularının tıkırtısı kesilmiş, oldukları yerde kalmışlardı:

Elebaşı, "Biz alışığız" dedi demesine de göğsü konacak dal arayan bir güvercininkisi gibi kalkıp iniyordu.

"Sırtımızı şu kayalara verelim" dedi Orlando, "Hatta geceyi burada geçirelim. Herhalde sabah beni diğer yamacın altındaki kasabaya salacaksınız. Patikası geçen yıl kayalarla örtülmüştü ama pekâlâ üzerinden atlanır o kayaların."

Konserve fasulye pilaki ve patlıcan kızartmasını yemiş, sıra, isten kararmış çaydanlıkta demlenen çaya gelmişken, sırtlarını dayadıkları kayaların tarihçesini anlatmaya koyuldu Büyükelçi Orlando. O bitti, tepelerinde süzülen bir kartalın dahil olduğu familyanın, bilin bakalım dünyanın hangi

köşesinde daha yaşadığını? Ardından, şu dikenleri görüyor musunuz? Peki taklakroz hastalığını bilir misiniz, bir tür deri hastalığıdır ve ona karşı fayda eden biricik ilaç bu dikenin çiçekleri olmadan...

"Kürt halkı yüzyıllardır hayal kuruyor, artık uyanmasının zamanı geldi" dedi elebaşı.

Büyükelçi Orlando yerli halkın osuruk dikeni adını verdiği bitkiyi işaret eden elini indirdi.

"Anlaşılan tekrar toparlanmaya başladınız."

"He, yaa" dedi elebaşı, "1980 eylülünde kolaylıkla dağıldık. Halk bizi yakalayıp Türk askerine teslim ediyordu..."

"Şimdi? Darbecilerin zulmü sizi geçti mi?"

Güldü elebaşı. Dişleri paslanmış çiviler gibi ağzından fırlamıştı.

"12 Eylülcüler öyle şeyler yaptılar ki halk eskiyi unuttu valla. Böyle yaparak halkın bize duyduğu nefretin kökünü kuruttular."

"Açık sözlü adammışsın. Şaşırdım. Bir vakit halkın sizden nefret ettiğini biliyorsun."

"Apo bana der ki, 'Buralarda yarısını temizlediğimiz köyler oldu. Ama bir nedenimiz vardı: Bizim davamızdan uzak durmuşlardı ya da daha kötüsü olmuştu; davamıza ihanet etmişlerdi.'"

"Gözlerinin önünde yarısını kurşuna dizdiğiniz köy halkı sizin yaptıklarınızı unuttu ha?"

Ayaklarının dibindeki toprak kabardıkça kabardı, besili bir köstebek elenmiş gibi duran toprak dağının ortasından neredeyse gövdesinin yarısına kadar çıktı, mevzunun tam orta yerine çıktığını anladı, şaşkınlıkla gerisingeriye deliğine daldı, elebaşı kalaşnikofunun kabzasını köstebeğin başına geçirdi.

"Ne burnu, ne kulağı iş görüyor herhalde" dedi elebaşı köstebek için. "Darbeciler de bu köstebek gibi işte sayın Büyü-

kelçi. Kürt halkı karşısında ne burnu, ne kulağı iş görüyor."

"Buradaki halkın sizi sevmesi için ne yaptığınızı biliyorum" dedi Büyükelçi Orlando. Elinde bir ağaç dalı, toprağa okunmaz yazılar yazmakla meşguldü. Uzaktan bakılsa şu hayal edilebilirdi: Plajda ıslak kumların üzerine oturmuş, sohbet eden bir grup arkadaş. Büyükelçi Orlando hilkat garibesi ayaklarını ve ellerini toplayarak konuşmasını sürdürdü:

"Siz Apocular, Kürt halkının gururuna seslenen, bu gurur ve bilinci yükseltmeye matuf bir dil kullanmakta ve bunda etkili olmaktasınız."

"He, ya..." dedi elebaşı, çay servisini yapan diğer arkadaşlarına baktı, "Görüyor musunuz, bildi."

"Yöre halkının sizi şimdilik kurtarıcı olarak gördüğünü sanmıyorum" diye devam etti Büyükelçi Orlando, "şimdilik olsa olsa Kürt halkının çiğnenmiş onuruna, hiçe sayılmış kişilik bilincine tercüman bir hareket olarak görülüyorsunuz."

"He valla... Bir Türk'ten güzel konuşuyorsun" dedi elebaşı.

"Türk değilim de ondan" dedi Orlando.

Anlayacağınız ikisi de birbirini yanlış anlamıştı.

"Diyarbakır Cezaevi'ni gördün mü hanımefendi?" dedi elebaşı.

"Gördüm" diye cevap verdi Orlando ama belli ki başka şeylerden söz etmek istiyordu:

"Filistin saflarında çalışma karşılığında Bekaa Vadisi'nde barınıyorsunuz. Suriye, Apo'yu adam yerine koymuyor. Adam yerine konulabilmek için burada bir güç olmalısınız. Bu zaman zarfında yapacağınız eylemler sadece Suriye'nin desteğini almaya yönelik olacak, öyle değil mi?"

Elebaşı baktı, baktı, kaldı. Sigarasının dumanını havaya saldı. Duman beyaz incecik bir bulut gibi yükseldi, yükseldi. "Hepimizden çok şey biliyor" diye düşündü. Adıyla anıldıkları Apo'nun bile dillendiremediği şeyleri söylüyordu, daha da

söyleyecekti. Elebaşının yüreğini ağzına getiren şeyler fısıldamaya devam edecekti:

"O, bu hareketin lideri olabilir mi?" Orlando sorusunun cevabını kendi verdi, "O olmazsa kim olabilir? Yaptığınız şey terör olmamalı" dedi ve kelimeler yetersiz kalmış da bunu tarif etmek ister gibi koca koca ellerini açtı. Elebaşı boş bulundu, irkilip geri durdu, ardından böyle davranmış olmaktan utandı. Elebaşı, ihanetten yargılanmamak için hop oturdu hop kalktı, Apo'yu öven bir konuşma yaptı. Öfkesinden köstebek gibi toprağı eşeledi, her şey bir vodvile döndü, Büyükelçi Orlando çareyi sırt üstü toprağa uzanmakta buldu. Kayaların üzerinde bir ağaç bitmişti. Orlando uzunca bir süre yüzyıllık ağacın rüzgâr tarafından döndürülmüş, burulmuş gövdesini seyretti. "Apo olmayacak da kim olacak. Apo, Apo bizi topladı, örgütledi!" Dallarına tünemiş karga ailesini, "Yoksa kimin aklında vardı bu direniş" peygamber develerini, masmavi mayıs gökyüzünde gümüş bir para gibi duran güneşi, "...başka nasıl görülür ki bu iş?" Gözlerini kapadı Büyükelçi Orlando, görmeye devam etti gözleri açıkken gördüklerini, bu güzellik beni incitiyor diye düşündü, şiir gibi düşündü, bir güzellik yok Allah'ım, hepsi benim uydurmam diye düşündü, doğayı fethetmek isterdim diye düşündü, bir büyükelçi olmaktansa, yılanların, yengeçlerin, köstebeklerin, geyikböceklerinin, leyleklerin tanrısı olabilmeyi isterdim diye düşündü. Gözlerini açtı. Elebaşı hâlâ zıplıyordu: "Apo bizim başımız..."

"Eeee, neden getirdiniz beni buraya?" diye sordu Büyükelçi.

Elebaşı tepinmeyi bıraktı. "Şu patikadan aşağı salıver kendini, kasabaya giden yola çıkarsın" demekle yetindi.

Adamlar toparlandılar.

"Dağların tepesinde bu mayıs güneşini başka nerede bulacağım?" dedi Orlando ve kıvrılıp uyumaya koyuldu.

Adamlar toplanıp giderlerken elebaşı dönüp sönmüş ate-

şin yanına, kel toprağın üzerine uzanmış Orlando'ya baktı: Ona bir şey olursa Apoculardan bilinirdi. Göz kararı Orlando'nun boyunu kestirmeye çalıştığındaysa, ona yılanın bile dokunamayacağına kanaat getirdi. Yine de bir adamını takipte bırakıp gitti.

Orlando uyandı: "Dağlar, gökyüzü, bulutlar amma da yenilesi amma da yenilesi!" Kasabaya doğru inişe geçti. "Gece de burada kalıp denize benzer ovayı seyretsem mi?" diye düşündü. Derken kasabaya giden yola inmiş bulundu. Bu hattın tek minibüsünü durdurdu. Bindi. Şanslıydı, şoför mahallinin arkasında, bacaklarını yerleştirecek kadar geniş olan yer boştu. Oturdu. Arkasına yaslandı. Alnının güneş yanıkları sızladı. Şoför radyoyu açtı. Orlando ip gibi kıvrılan tozlu yola bakakaldı. Radyo parazit yaptı, bilin bakalım sonra hangi şarkı çaldı?

Awara Hoon!

25

Papa vuruldu!

Damat Mithat otomobilini Kapıkule sınırına çekmişti. Nişanlısını görme isteğiyle yanıp tutuşan baldızı bu isteğinden eser kalmamış vaziyette arka koltukta, ağzı uykunun rehavetiyle açılmış uyuyordu. Damat'ın eli tam radyoya uzanmıştı ki dinlemekte olduğu haber sesi biraz daha açmaya gerek kalmayacak biçimde tamamlandı:

"Papa, Mehmet Ali Ağca adında bir Türk tarafından vuruldu!"

Arabadan indi, Bulgarca biliyor olmanın öfkesi, haberi anlamaktan duyduğu azapla, otomobili tekmelemeye koyuldu. Anadol marka ilk Türk yerli otomobilinin arka kapısı ay yüzeyi gibi çökmüştü.

Rasime bu sarsıntıya uyandı.

"Kalk, kalk, Reis'i rüyanda görürsün artık!" dedi enişte-si.

Her benzin istasyonunda durarak, telefon bağlatarak, şifreli görüşmeler yaparak, arabanın bagajından çıkardığı bond çantayı açıp telsiz teşkilatını kurup küfrederek, İstanbul'a döndüler.

Durum aydınlığa kavuşmuştu: Viyana'da Mehmet Ali Ağca ile aynı evi paylaşan Reis, sırra kadem basmıştı. Nişan töreni için Florya Deniz Köşkü'nde ortaya çıkması düşünülemezdi. Faşolar kendi içlerinde bile anlaşmazlığa düşmüş olmalıydılar, çünkü Reis evden son anda kaçabilmişti.

"Enteresan" diyordu bizim Damat, "Enteresan."

Ne yapıp ne edip Reis'i elinde tutmalıydı. Onu baldızıyla baş göz etmek en geçerli yoldu. Peki, birileri çıkıp Rasim Özür'e damadının kim olduğunu söyler miydi? Hayır. Neden? Çünkü, Reis aptalar için ortalıkta sahte kimlikle dolanacaktı. Devletin karanlık güçleri için bu sırrın muhafazası Rasim'in aleyhlerine bir şey yapmamasına bağlıydı. MİT'çi Damat Mithat kıs kıs gülüyordu, havlayamayan bir köpek gibi: Gün gelecek Rasim'e bu sırrı ifşa edecekti. Arzu ettiği bir şeyi yapmakta ayak sürüdüğü anda. Bu memleketin hayatı darbeyle, cuntacılarla geçmeyecekti ya! Gün gelecek birileri bu sırrı ifşa edecekti. İntikam için bu da cazip bir seçenekti. Bakalım Çerkez Damat'ın aklından geçenler tarihte nasıl yer bulacak?

Kendisi bugün zevkten dört köşeydi. Bir, iki, üç, dört... Kendi kendine keyif köşelerini sayıyordu. Bunu da Paris'te yattığı Nijaryalı fahişeden öğrenmişti:

"Kız, asma suratını" dedi dikiz aynasından göz ettiği baldızına. "Ne yapıp ne edip nişanlayacağım ben seni bu akşam Reis ile..."

Nişanladı da.

Rasim'i nasıl ikna ettiğini bir tek Mösyö Kevork biliyor

ama o da anlatmak için ayak sürüyor:

"Genç bir kızın gururuyla oynayamam."

Gurur söz konusuysa ve Rasim'in küçük kızı, Köşk'ün salonundaki kanepenin üzerinde, koşuşturmaktan canı çıkmış Mösyö Kevork'un toparlamayı unuttuğu –kendisi biraz önce henüz ayılamamış udiyi kendisine emredildiği üzere tren raylarının üzerine bırakacağına, bir yük trenine, sığırların, danaların arasına yerleştirip Köşk'e geri döndü– Emer Sultan'ın kirli çamaşırlarını buldu. Ördek başı yeşili ipek Pakistan halk giysisinin şalvarı ile siyah tülden bir don. Siyah tülden bir don ve doksan kuplu bir sutyen. Doksan kuplu bir sutyen ve lastikleri yumuşacık bir jartiyer. Lastikleri yumuşacık bir jartiyer ile kullanılmamış bir kondom. Bu malzemelerden birisini kibarcacık tutmuş, kaldırmıştı ki babası yanında bitmiş, sağlı sollu bir tokat nakşetmişti. Bunun iki nedeni olabilirdi: Kızının başkalarının mahremine burnunu sokmasından duyduğu mahcubiyet ya da Çerkez Damat'ın uydurduğu hikâyeden –69 numaralı mikrofonlu oda– duyduğu mahcubiyet.

Nişanı Ziya Ülhak'ın kesmesi iyi oldu.

Daha köşkten ayrılamamış olan Emer Sultan'ın asık suratla bile olsa bir iki şarkı okuması da. Diğer yüzük halkasının boşlukta sallanıp durmasını seyrettiler. Nişan kurdelesinin kesilmesiyle birlikte yüzük yere düştü, kayboldu ve bir daha da bulunamadı.

Garip mi garip dünürler düğünün ertesi bir trafik kazasına kurban gideceklerdi. Damat ortada olsaydı bu iş nişandan sonra hallolacaktı. Müstakbel kayınvalide Damat Mithat'ın görevlendirdiği ajanlar tarafından, hazırlandıkları evden buraya getirilene kadar Beymen'den alınma tayyörünün canına okumuştu. Çorabını kaçırmış, topuklarını nereden bulduysa artık çamura gömmüş, dişine maydonoz yapıştırmış, pes doğrusu, daha yeni sürülen koyu renk ojeleri-

ni bile dökmüştü. Çözülen topuzunu ve kesif ter kokusunu söylemiyorum.

Emer Sultan başı tutup da odasına kapanınca yardımcısına ilk raporu verdi: "Kayınvalidenin incilerinin boyası dökülüyor Suna Abla! O ucuz kolyeyi koptuğu halde tekrar düğüm yapıp takmış, misinalar ensesinden uç vermiş."

"Hımmm" demişti yardımcı, adı Suna Abla: "Bu işte bir iş var."

Rasim o gece damadını fotoğrafta gördü.

"Tanışmamıza daha çok var" diyordu fotoğraftaki damat, "3 kasım 1997'ye kadar bekle!"

"Efendi çocuk" dedi.

İktisat mezunuydu, ticaret yapacaktı. İstanbul'a gelince Florya'ya yerleşme kararındaydı. Kayınpeder anlattıkça, "Aman bizim şu deli kızı zapt etsin de" diye içinden geçirdi Rasim.

Ertesi gün gazeteciler nişan fotoğrafı sordular.

"Ulan damadın kendisi ortada yok!" dedi Rasim.

Var olan tek nişan fotoğrafına gelince, o da; ortada tutunulacak bir dal gibi durmuş Rasim'in çevresinde ürkek ve çekingen kümelenmiş misafir topluluğundan ibaretti.

Ertesi gün Pertev Ankara'dan kalkıp gelmiş, banker mevzunu istişare ediyorlardı. Rasim basın danışmanıyla yaptığı telefon görüşmesini bitirince, "Kızlar, karılar adamın başına bela" dedi Pertev.

"Benimkilerin ziyanı yok" dedi Rasim, "Ama seninkilerden, tanısan hükümete sokmazdın onu diye bahsettiler" diye de devam etti.

"Mümkündür" dedi Pertev "ama ben bu memleketin tarihinde çıkacak bir delik mutlaka bulurdum."

"Yani o delik biz olmasak başkaları olurdu mutlaka ha" dedi Rasim. Sonrada bu delikli muhabbetin görüşme tutanaklarına geçmemesini emretti.

26

"Anarşiyi ortadan kaldırınca gideceklerine atların kıçında uçuşan sinekler bile inanmaz."

Ali Çoban yabancı bir gazeteciye demeç veriyordu. Tahmin ettiğiniz gibi, soru cuntacıların anarşiyi ortadan kaldırır kaldırmaz gitme taahhütlerine ilişkindi. Mülakat Marmaris Lidya Otel'de yapılıyordu. Ali Çoban ve Nazlı Hanımı tatil yapma ihtiyacı hissetmişlerdi. Topu topu iki gün. Pek çok kedisi olan, bahçesi derin gölgeli otelin bahçesinde yapılıyordu bu mülakat:

"Cuntacıların başı Rasim, çok partili, demokratik hayata geçildiğinde siyasete atılıp parti kurar mı acaba?"

"Siyasette karşıma çıkma hatasını yapacağını sanmam. Akıllı adamdır Rasim, o hatayı yapmaz. Ama diyelim yaptı... Şimdi darbenin lideri olarak tartışılmıyor. Ama siyasetçi olarak çok tartışılır. Ona öyle bir laf ederim ki altından kalkamaz."

"Ona ne söylersiniz?"

"Darbenin ertesinde duran kan, darbe öncesi niye akıyordu? Siz o vakit Marmaris Tapu Müdürü müydünüz?"

"Yasaklısınız, sizin için siyaset bitti mi?"

Ali Çoban evraklarının arasından *TIME* dergisini çıkardı.

"Bu dergi de yasaklı, memlekete gelmiyor ama ben bulduruyorum" dedi ve parmaklarını tükürükleyip sayfaları çevirerek devam etti:

"İşte, Batılıların tabiriyle Cüce Deng. Çin'in karizmatik lideri. Altmış yılda üç defa düştü. İkinci düşüşünde Başbakan Yardımcılığı'ndan alınıp fabrikaya işçi yapıldı. Üç defa düştü, üç defa çıktı..."

"Sizin için de Deng gibi diyebilir miyiz?"

"Hayır. Benim için Çin'e benzemeyen apayrı bir ülkede, siyasette hiçbir zaman bir şeyin bittiğine inanmayan adam diyebilirsiniz. Siyaset, davanızı yitirdiğiniz zaman biter."

"Peki, ben sizin bazı konulardaki görüşlerinizi merak ediyorum: Sözgelimi 1972 yazında Mao ve Nixon el sıkıştığında..."

"Eeee, ne olmuş?" dedi Ali Çoban.

"Bu anlaşma Çin'i daha pür bir sosyalizm için uğraşır gören benim gibi insanları hayal kırıklığına uğrattı..."

"Beni değil."

"Ben korkunç bir acıyla kaskatı kesilmiş, 'demek gerçek bu' demiştim."

"Tabii ki gerçek bu. Hem siz kiminle röportaj yapıyorsunuz yahu? Benimle mi, kendinizle mi?"

"Ben gerçeğin bu olduğunu hiçbir zaman unutmadım."

Ali Çoban susmuş, çayından koca bir yudum almış, karşısındaki yabancı gazeteciyle mülakatı sonlandırmanın yolunu aramaya koyulmuştu.

"Son bir soru: Cuntacılarla el sıkışır mısınız?"

"Onların ellerini değil, ümüklerini sıkmak isterim!"

Kelimesi kelimesine böyle söylemişti Ali Çoban. Yabancı gazeteci memleketine dönüşünde düşünmüş taşınmış, o cümleyi yayınlamamaya karar vermişti. Buna rağmen Ali Çoban kendisine sürgün yolunu açan çıkışını işte o gün yapmıştı. Kendisi için pek özel olan o günde! Günü unutulmaz kılan şey, Ali Çoban'ın o gün yüzmeyi öğrenmesiydi. Mülakat sonrası çıktıkları tekne gezisinde tekne alabora olmuş, yüzme bilmeyen Ali Çoban zor kurtulmuştu. İşte o gün Hollandalı Ahmet'in Yeri diye bilinen lokantanın gözden ırak bir koyunda kendisine yüzme öğretilmişti.

"Denize düşen yılana sarılır."

Keşke konuyu Pertev'e getirip bunu da söyleseydim demişti dönüş yolunda. Oysa teknedeki herkes bir su aygırına yüzme öğretmekten bitap düşmüş, batmakta olan "amma da yenilesi" güneşe ve dallarını suya eğmiş fıstık ağaçlarının güzelliğine, suyun berraklığına sevdalanmıştı. Fani dünyayı

seyretmekte olanlar kendilerini ne kadar zorlasalar da ona verecek bir cevap bulamadılar. Kendilerini manzaranın güzelliğinden koparacak bir muhabbete girmeyi inatla reddettiler.

Duyan olmasa da, "Siyaset yapılmayan bir dünyayı ben neyleyeyim!" diye vahladı Ali Çoban. Sonra manzarayı seyredenlere bakıp söylendi: "Seyrettikleri dağları, denizi, kıyıları, balıkların burada var olmasını mümkün kılan şeyin siyaset olduğunu ah bir bilselerdi..."

Her zaman çok ölçülü ve soğukkanlı olmasına rağmen Ali Çoban sonunda dayanamadı, kendisi hakkında "Güneş çarptı herhalde" ya da "Suda fazla kaldı" diye düşündürmeyi göze alarak, ayağa kalktı, bağırdı:

"Siyaset dağları yerinden oynatır!"

27

"Bazen eski arkadaşların yeniden bir araya gelebilmesi için dağların yerinden oynaması gerekir. Biz bunu siyaset aracılığıyla yaptık."

Rasim'in ondan beklenmeyecek kadar anlamlı bu tespitinin ayrıntılarını birazdan öğreneceğiz ama üzülerek söylüyorum: 1981 yılının geri kalanını bir cezaevinde geçireceğiz. İşte siyasetin dağları yerinden oynatan gücü: Bu beraberliğimize aynı cezaevinde kalan Cevdet Kara, Hüseyin Feyzullah ve Süleyman Tel eşlik edecekler. Canınız sıkılmasın: Bu cezaevinde şiddete tanık olmayacaksınız. Nedenine gelince: Çünkü işkenceler mahzenlerde yapılıyor. Rahatlayın: İşkenceler bu cezaevinde kalanlara değil, dışarıdan getirilenlere yapılıyor. Üstelik burada tutulan siyasiler işkence görenlerin çığlıklarından rahatsız olup şikâyette bulundukları için

burası bu iş için kullanılmaz oldu.

Bunun dışında, kapatılan siyasi partilerin üst düzey yöneticileri cennette ağırlanıyordu.

"Gidip bakın" demişti Rasim yabancı gazetecilere "Elma ve kiraz ağaçlarıyla dolu bir bahçede volta atıyor hergeleler!"

"Hergeleler" lafının çevirisinde tereddüt edilmiş, çeviriyi yaptıran yabancılar kelimenin kökünü istemiş, Farsça "yaban eşekleri" anlamına geldiğini öğrendikleri "hergeleleler"i sonunda çevirmemiş, tahmin ettiğiniz gibi, önemli bir bilgiyi aktarmayıp suçlular lehine düşünmekten, çevirmen cezaevini boylamıştı. "Asker çevirmen" kullanmamaktan dolayı diğer görevliler askerlikten uzaklaştırılmış, "Hergelenin açtığı işe bak" başlığından dolayı bir gazete kapatılmıştı. O vakit şöyle şeyler anlatılırdı; Ayrancı otobüs durağında askeri bir görevli, vatandaşın tekini, soluğuyla havaya Dev-Sol yazdığı gerekçesiyle içeri almıştı.

Bu kadar yeter!

Dil Okulu olarak anılan cezaevine dönelim biz. Cuntacıların yapmaya çalıştığı şey şuydu sanırım: Siyaset yaparken bir araya gelemeyen siyasetçileri şimdi bir araya getirmek. Rasim yabancı basına verdiği mülakatta buna benzer şeyler geveliyordu. Bir tek Ali Çoban'ı aralarına katamamışlardı. Ancak 16 ekim 1981'de siyasi partiler kapatıldığında Rasim şunu duymuş ve rahatlamıştı:

"Partisinin kapatıldığını öğrenen Ali Çoban kumdan bir dağ gibi yığıldı kaldı."

Rasim'e şu iletilmemişti pek tabii: Ali Çoban'ın, çevresindekilere "Siyaset ne zaman biter biliyor musunuz?" diye sorarak ayağa kalktığı. Tarih şahit, Ali Çoban siyaset yapma ve iktidarda olma arzusunu hiçbir zaman yitirmeyecekti. "Memleket için ne yaptın?" diye sorsanız, birkaç baraj ve bir depremde enkaz haline gelen, bizzat müteahhitliğini yaptığı bir hastaneyi sayacaktır muhtemelen.

Kafanızı karıştırmak istemem ama bizim Büyükelçi Orlando, Cevdet Kara'yı tutuklu olduğu Dil Okulu'nda ziyaret ettiği zaman, içinden, sessizce, şu soruyu sormuştu:

"Bu memlekette yapılan siyasetin yanlışı nerede?"

Mahkûmların ziyaretçileriyle görüştürüldüğü odadan çıkarken, Hüseyin Feyzullah'ın elini öptürmemek için direttiği faşoların çoktan kurumuş bir artezyenin emmebasma tulumbası gibi eğilip doğrulmalarına tanık olduğunda sormuştu bu soruyu. Tarihin dili olsa o bile sorardı.

Sorun, siyasetçilerin hiçbir zaman halkı düşünmeyişindeydi. Devleti düşünmüşlerdi, kendilerini düşünmüşlerdi, çevresindeki bir avuç parti zümresini ama asla halkı değil. Böylece hiçbir zaman düşünülmeyen ve hep ihmal edilen halk, halk olmaktan çıkmış, şuursuz bir kalabalığa dönüşmüştü.

İşte Rasim, il il yaptığı gezilerde o şuursuz kalabalığa, önünde dalgalanan nefesi manda boku gibi kokan topluluğa konuşmaktan zevk alıyordu. Elini şapkasına siper edip kendisiyle ilgili övgü dolu pankartları okuyordu:

"Seviyor, bağrınıza basıyorsunuz beni. Bu sebeple, gücümü sizden alıyorum. Şeye de, Allah'a da çok şükür tabii ki. Yoksa kolay mı o kadar komünisti, anarşisti toplayıp içeri tıkmak, gerektiğinde asmak, hakkı olan cezayı kesmek. Hepiniz artık rahatsınız değil mi? Huzura erdiniz değil mi?"

"Erdik!" diye el çırpıyordu kalabalıklar.

İşi heykellere pislemek olan aptal bir güvercin sürüsünün bile itaat etmeyeceği bir adamın önünde secde duruyordu kalabalıklar.

"Bu halk nasıl bu hale geldi?" Utanmadan bunu soruyordu Rasim peşinde gezdirdiği gazetecilere.

"Şeye, darbeye, bu kadar destek vereceklerini beklemiyordum doğrusu."

Memleketi karış karış gezme hevesindeydi. İncelemelerde

bulunuyordu. Sözgelimi bir okula gidiyor, helaları teftiş ediyordu. Deliği tutturamayan bir öbek pisliğe hitaben bile söyleyecek söz buluyordu:

"Bu çocuklar şeyini hela deliğine göndermekten acizler, yoksa bilerek mi yapıyorlar, protesto boku bu, bu boku edeni tutuklayın!"

Evet, şimdi, Cevdet Kara, Hüseyin Feyzullah ve Süleyman Tel'i buluşturan cezaevine giriyoruz. Tutukluyuz. Ama bundan önce şunu söylemeden geçemeyeceğim: 1981 yılının haziran ayı Bülent Paye'ye de uğursuzluk getirmiş, sahneye çıkması yasaklanmıştı. Oysa İngiltere'ye gidip gerçek bir vajinayla dönmüştü. Nekahet dönemini geçirdiği Knightbridge'de öncesinde açık kalp ameliyatı geçiren Bangladeşli bir pamuk tüccarı ve ailesinin konakladığı apart otel dairesinin vıcık vıcık yağlı mutfağında kırmızı bulaşık eldivenleriyle poz vermişti:

HAMARAT BİR KADIN OLDUM.

Biliyorum, biliyorum, Bülent Paye'nin yanına girersek bir daha çıkamayız.

Bizim gideceğimiz yer belli:

"Hey June!"

Açık bir radyodan bu şarkı duyuluyor. BBC haberlerinin arasında. Hiçbir zaman toparlanmayan, her zaman dağınık yatağının üzerinde yemek yiyen Süleyman Tel ağzındaki lokmayı çevirmekten vazgeçip dikkat kesildi:

"Şu komünistlere sor bakalım, İngilizler bizle ilgili bir haber veriyorlar mıymış?" dedi kendisi gibi yatak üstünde yemek yeme alışkanlığını ısrarla sürdüren partili arkadaşına.

Sonra aklı şarkıya takıldı.

"Hey June!"

Aklının Frenk köşesi.

"Hey June!"

Londra'dan hiç dönmese miydi, o uğursuz 11 eylül günü.

12 Mart muhtırasında İsviçre'de kaldığı gibi.

"Hey June!"

Bilincinin örtüsü çekiliverdi. Burada olmak yerine, Cenevre'de. Çatalının kör ucuna geçmek bilmeyen zeytin tanesi onu pes ettirdi. Eliyle aldı, ağzına attı zeytini. Çekirdeğiyle beraber şunlar döküldü ağzından:

"Öyle güzel bir memleketti ki İsviçre, Müslümanlara layık."

Süleyman Tel, dünyadaki bütün güzelliklerin Müslümanlara layık olduğunu sık sık zikrederdi. Duyanlar inanır ama dillerinin ucuna gelse de soramazlardı:

"Peki, Müslümanların kendileri bir güzellik yaratabilmişler miydi?"

Tövbe!

Bizim Hoca gâvurların, en son gelen dine ve kitaba inanmayıp Müslüman olmamakla hata edenlerin yarattığı güzelliği dini bütün Müslüman evlatlarına layık bulsa da her zaman zikrettiği gibi "Müslümanlığın kendisi güzellikti." Her ne kadar bu güzelliği kalbinin en derininde, seccadeye yapışan alnının terinde saklıyor, dışa vurmuyor, gâvur gibi insanoğlunun ağzının suyunu akıtan bir güzellik yaratamıyor olsalar bile.

"Neden buradayız biz?" dedi Süleyman Tel.

Sorunun geniş anlamını kavrayamayan partili, Hoca'nın aklını başından alan cinlerin kendisine musallat olmaması temennisiyle üç Kuluvallah bir Elham okuyup önce sağına sonra soluna üfürdü.

"Deli mi sandın beni!" diye gürledi Süleyman Tel, aklından geçenleri okumuş gibi, "Neyin, neden, nasıl olduğu gün gibi açık."

Sonra odalarının kapısı çalındı. Burası alışık olduğumuz cezaevlerinden değil. Aslında cezaevi de denemez, bir tür tutukevi belki. Önce bu bilgiye ihtiyacınız var: Tutukluların

kaldığı yerler koğuştan çok çıplak birer odacık. İkili, dörtlü, altılı ve sekizli barınmalarına müsait. Volta atılan bahçe, voleybol oynanan saha, televizyon izlenen, yemek yenilen ve oturulan mekân ile elli tutuklu için altı lavabo ortak. Süleyman Tel ve partisinin başkan yardımcısı birazdan toplu sabah egzersizlerini yapacaklar.

Selamet Partili bir boksör çalıştırıyor onları.

"Bismillah!" deyip zıplıyorlar.

"Bismillah, önce sağa sonra sola!"

"Bismillah, öne, arkaya..."

"Bismillah, dizlerimizi kırmadan..."

Sabah egzersizleri bittiğinde Süleyman Tel siyaset yaparken ağız dalaşına girdiği başka bir siyasi tutuklu tarafından nazikçe uyarıldı:

"Beyefendi spor yaparken çorap ve tokyo giymek yerine bu işlere uygun bir ayakkabı giyseniz. Mazallah kayacak ayağınız, burkulacak bileğiniz. Allah muhafaza sakatlanacaksınız."

"Doğru" dedi Süleyman Tel beyaz lastik tokyolarının içinde pek zavallı görünen lacivert çoraplı ayaklarına bakarak. Hüseyin Feyzullah'ınkilerden küçük olmasın, tombul ayakları utanmış gibi kıvrandılar. Sonra da sahiplerini sürüye sürüye oturup soluklanacağı televizyonlu odaya götürdüler.

"Dün, bugün, yarın! Ne zaman, ne zaman bitecek bu mahpusluk! Allah'ım, sabırlar ver hepimize!" diye yalvardı Hoca'nın yaveri gibi dolaşan. Allah'tan sabır dilerken gözleri tavana dikildi mecburen. Sözünü bitirmesini müteakip Hoca da oyuncu gözbebeklerini tavana dikip çıkıştı:

"Allah'ı boyası dökük tavanda arama!"

Sabah egzersizlerinin sızlattığı dizlerini ovalayarak sürdürecekti ki konuşmasını, "Alın benden de o kadar!" dedi içeri giren Hüseyin Feyzullah.

Araları, Süleyman Tel'in, "Sağdaki bazı kesimler Budist-

tir" demesinden dolayı tatsızdı. Hoca'nın partililerinin ortalıkta dolaşan gazetelerdeki kadın fotoğraflarını tepeden tırnağa siyah keçeli kalemle tesettüre büründürmesi yüzünden de bir gerginlik yaşanmıştı.

Unutmadan bir de şu vardı: Süleyman Tel, kapılardan geçerken iki eliyle önünü ve arkasını, yani avret yerlerini kapatırdı. Bu tutuklular arasında epey merak edildi, konuşuldu. Meğer şeytanlar daha çok kapı eşiklerinde pineklermiş de Süleyman Tel bu eşikleri atlarken onlardan gelecek kötülükten çekinirmiş.

Şeytandan korkan, halktan korkmayan, şeytanın kendisini çarpacağını tahayyül eden ama bir darbenin kuşaklar boyu sürecek zararını hesap etmeyen siyasetçilerin hikâyesini hızlandırmak zorundayım:

Süleyman Tel tiril tiril bir yaz günü, 1981 ağustosunda tahliye oldu. Yaz gününü aratmayan ekim gününde tekrar içeri konuldu. İkinci kez tutuklanışının öfkesiyle koca gövdesi bir ileri, bir geri gidiyordu. Onu öfkelendiren bayram üzeri içeri alınmasıydı. Kederle iç geçirerek anlatıyordu: Savcılıktan çağırmışlar, gidip bir bakıyım demiş, vah!

Üstelik bu defa on kişilik odaya verilmişti. Yardımına adi bir suçtan ötürü burada tutuklu bulunan ve iki kişilik odada kalma lüksüne sahip Urfalı müteahhit Fahrettin yetişti. Başka bir adi suçtan tutukluyu yanına almıştı. Üç kuruşa çamaşırlarını yıkattığı, meyvelerini soydurduğu, yemeğini, hatta sakal tıraşını yaptırttığı yaşlı tutuklu Süleyman Tel'in eşyalarını sırtladığı gibi efendisinin odasına götürmüştü. Efendi lütfetmişti, Süleyman Tel misafiri olacaktı. İki kişi olmak, on kişi olmaktan iyidir diye düşündü, Fahrettin Baba'nın teklifini kabul etti. Adamı daha önce gözucuyla görmüştü. Bembeyaz saçlarından dolayı kendisine Pamukbaba denildiği de oluyordu. Bizimki ikinci tutukluluğunun kederi ve endişesiyle "Siz buraya nasıl düştünüz?" diye sormadı bi-

le. Adamın saygı gösterisini, "Oyumu da size basmıştım, Diyarbakır mitinginde de dinlemiştim, yalnız çözemedim, o vakit kadayıfın altı daha kızarmadı diyerek ne demeye çalıştığınızı?" deyip durmasını, hafiflemek bilmez bir kalp çarpıntısıyla dinledi. Derken, Pamukbaba kendisinin burada bulunuş sebebine geldi:

"Ben de stad olayı vakası hadisesinden dolayı buradayım."

Hoca, boş boş bakıp gülümsedi. Duymuştu bu stad olayı vakası hadisesini... Urfasporlu futbolculardan birisini nişanlısıyla soyunma odasında basıp yaralamıştı Pamukbaba.

"Dedikleri gibiymiş" diye devam etti Pamukbaba, "Gülüşün bir yengecin kumlar üzerinde bıraktığı ize benziyor."

"Urfa'da yengeç var mıydı?" dedi Süleyman Tel.

Ha, ha, ha...

Anlaştılar. Öncelikle pasaklılıkları nedeniyle. Tel tel dağılmış, kapıyı açsanız yağmur yağdırdığınız, hiç havalandırılmayan odalarında Pamukbaba masal gibi dinledi Hoca'nın iktidar ve başbakanlık hayallerini. Akıllılık etti sordu sonunda:

"Neden başına geçmek istiyorsun bu memleketin? İnsan neden çekip çevirmek ister ki bir memleketi?"

Cevap, "Unutmayacağız bu günleri" olmamalıydı.

"Dua et de dışarıdakiler, içeridekiler, herkes unutsun bu günleri. Yoksa bu memlekette bir gün bile siyaset yapamazsınız!"

Pamukbaba bunu söyledikten sonra alameti farikası olan şeyi yaptı; boş boş bakıp gördüklerini kendisinden beklenmeyecek zarafet ve incelikle dillendirdi:

"... Gözlerimin önünde sanki billur bir havuzda, yüzme ile raks arasında bir yığın hareketle, adeta çıplak, bütün oyunları meydanda ve onun için izahı imkânsız, her an biraz daha büyüyor, genişliyor, yükseliyor; altın boğumlar, mücevher çengeller, bağlar, kıl kadar ince kökler çoğalıyor, rüzgârda

saçlar, durgun sularda su nergisleri ve büyük nilüferler ve ey Ofelya, cinnetin ve ölümün ikiz takdisini beraber almış yüzün! Hepsi beraber, her şeyi kavrıyor, sarıyor, içine alıyor."

Bizimki elinde olmadan eğildi, yaşadıkları memleket gibi hiçbir ufku olmayan pencereden baktı. Pamukbaba'nın anlattıkları –tövbe– orada yoktu. O yine de bakmaya devam etti.

Süleyman Tel'in kısa sürecek cezası böyle geçip gidecek, Pamukbaba ile on beş yıl sonra hayal bile edemeyecekleri bir yerde karşılaşacaklardı.

28

Cevdet Kara elma ağaçlarının altında volta atmaktan dönerken tuhaf bir şey olmuştu. Kelime kelime:

"Her, ulusun..."

Cümle cümle:

"...kendine özgü bir iyilik ve kötülük anlayışı..."

Güzel bir nutuk:

"...kendisinin olan bir iyiliği, kötülüğü vardır."

Duydukları onu, tutukluların ortak kullanım alanına çekmişti:

"İyi ile kötü kavramı bir çok ulusta ortak olmaya başladığında uluslar ölmeye başlarlar. İyilik ile kötülük arasındaki ayrım silinmeye yüz tutar, yitip gider."

Hüseyin Feyzullah partililerine nutuk atıyordu. Cevdet Kara'nın içeri girdiğini fark etmedi. Cevdet Kara da onun orada olduğunu bilse içeri girmezdi. Daha sonra yakın dostlarına Dostoyevski'nin Cinler'indeki kahramanı Şatov'un konuştuğu sanrısına kapıldığını söylemişti. Hüseyin Feyzullah'ın adamları büyülenmiş gibi içeri giren Cevdet Kara'yı hiç beklemediği kadar içten, sıcak ve kibar karşılamışlardı.

Kendisine yer verildi, Cevdet Kara oturdu. Saatine bak-

mak istedi ama tuttu kendisini, bakmadı. Nutuğunu bitirmek zorunda kalan Hüseyin Feyzullah, "Ben de size geçmiş olsun, hoş geldiniz, demek istiyordum" dedi.

Cevdet Kara bu söz üzerine dal gibi eğildi. Faşolara göre, çıplak kulakla duydukları sesi ne kadar da inceydi. Cevaben, "Teşekkür ederim. Zatı aliniz iyi görünüyorsunuz" dedi.

Salonda sadece Hüseyin Feyzullah'ın adamları yoktu. Komünistler de oradaydı. Sohbet koyulaşır koyulaşmaz, 1981'i, 1982'ye bağlayan yılbaşı sonrasında aralarını düzelten faşolarla komünistler usulca odalarına çekileceklerdi.

"Pek iyi değilim" dedi Hüseyin Feyzullah. Bir süredir asılmaya götürüleceği sanrısı yaşıyordu. Gece uykularından boynunda bir urganın varlığını hissederek uyanıyordu. O görünmez ilmekten kurtulmaya çalışmaktan, boynunu kaşıyıp tırmalamaktan, kan oturmuş boynuna "ha geçirildi, ha geçirilecek" bir ilmeğin gölgesi düşmüş gibi olmuştu. Cevdet Kara avını gözüne kestirmiş, kuzgun gibi gözlerini kısmış bu gölgeye bakakalmıştı.

"Geçmiş olsun, ne oldu boynunuza?"

"Hiç" dedi Hüseyin Feyzullah, "bir garip kaşıntı."

Sohbet bu kadarla kaldı. Rivayet o ki iki liderin bu karşılaşması sırasında kimilerinin gözleri yaşardı, hatta yüzünü duvara dönüp ağlayanlar oldu. Bu mümkün müydü? Ya da öyle olduysa, neden? Karşılaşmalarına tanık olanları –sinir bozukluğundan olsa gerek– ağlamaklı kılan iki lider, bu memlekette iki ayrı ucu temsil etmiyorlar mıydı? Bu uçlar çatışmamış mıydı? Şimdi bir uzlaşmadan söz etmek ahmaklık olurdu. Yüzleşme mi? Yok canım. İttifak? İyi ama neden? Devrilmemek için birbirlerine omuz veriyor olabilirlerdi, o kadar.

Kapı eşiklerinden geçerken şeytan tarafından çarpılmaktan korkan Süleyman Tel sözgelimi, yandaşları dışında hiç kimseyle yakınlaşmamış, partililerini ziyaret edeceği zaman

önceden haber göndermiş, koğuşlara karşılama töreniyle kabul edilmiş, kazara oturduğu ortak kullanım alanında komünistlerden birisi "kadayıfın altı daha kızarmadı" nutuklarına başlayınca "Muhterem kardeşim, biz Ali Çoban'ı yormak istemiştik" deyip pırrr diye kaçıvermişti. Cevdet Kara, Süleyman Tel'in tahliyesinden sonra gelmişti ve anlaşılan onun gibi kendisini odasına kapatacağa benzemiyordu.

"Ben o Norveçli gazeteciye tutuklanmama neden olacak demeci vermedim" dedi Cevdet Kara.

"Şüphesiz" dedi Hüseyin Feyzullah.

Hayatta en büyük hazlardan biri nedir biliyor musunuz? Sizi sevmediğini, sizden ölesiye nefret ettiğini bildiğiniz bir kişinin şefkatine ve ilgisine mazhar olmak.

"Rasim Paşa ile Nuri Paşa arasında görüş ayrılıkları varmış. Demedim böyle şeyler" diye devam etti Cevdet Kara.

Doğuştan burnu tıkalı bir faşonun gürültülü biçimde soluk alıp vermeye çalışması dışında kimseden ses çıkmıyordu. Hüseyin Feyzullah iyi kalpli bir aile büyüğü gibi içini çekti. Faşoların mühimmatçısı olarak mahkûm olan "Ulan, neredeyse birbirlerine sarılıp ağlayacaklardı" diye yazmıştı anılarında.

"Bu memleketin yetiştirdiği değerli bir siyasetçi aynı zamanda aydın kişi kimliği olan birisi olarak bu cuntacıların ipliğini pazara çıkartmaya da hakkınız var ki, nezaket buyrup yapmamışsınız."

"Nezaketten değil" dedi Cevdet Kara, "herkes herşeyi biliyor, yine de pes etmeyip bütün dünyaya anlatıyorum elbette ama herkes her şeyi biliyor nasıl olsa diyorum bütün mülakatların sonunda."

"Kimse bir Türk gibi düşünemez!" dedi Hüseyin Feyzullah. Faşoları, cümlenin süregelen konuşma içindeki yersizliğini bir tarafa bırakın, olumlu mu, olumsuz mu olduğu konusunda çekimser kalmasalar alkışlayacaklardı neredeyse. Boş bu-

lunup hareketlenen ellerini, kafalarını, aletlerini, kulak kirlerini, burunlarını karıştırarak oyaladılar. Hüseyin Feyzullah bizi duymuş gibi "Bunu şundan dolayı söylüyorum" diye devam etti, "burada yaşananların, dünyanın hiçbir köşesinde gerçekleşme imkânı yoktur. Ne benzeri, ne fazlası herhangi bir ülkenin tarihinde kendisine yer bulabilir."

"Neden?" diye sormuş bulundu faşoların biri.

"Nedense neden, ulan!" diye cevap verdi Hüseyin Feyzullah. Homurdandı. Aklı başına gelmiş gibi "Türk tarihinin biricikliğinin nedenlerini" açıklamaya çalıştı ama işin içinden çıkamadı. Aniden kırk yılda bir zuhur eden neşeli ve çocuksu hali hasıl oldu da gülerek söylediği şu sözle çıktı işin içinden:

"Benim gibi, bizim gibi adamlar yüzünden!"

Tarih domino taşları gibi dizilir.

Üç yüz yıl önce anasından ters doğmuş bir padişahın gördüğü rüyanın siyasi bir karara dönüşmesi sözgelimi. Kişisel nefretlerin kılıçtan geçirilmesi, dinin günah sayması, damarlardaki kan, kalplerdeki his, belleklerdeki boşluk, tekmelenen yoksul ülke, herkesi ağzı açık dinlemeyi alışkanlık edinmiş lidersiz kalabalıklar ve daha neler neler. Sonra, sıradan bir aile babası olmaya münasip Rasim gibi bir şuursuz bile böyle bir tarihin devrilen domino taşı olur.

Ülkelerin kaderini belirlemek ciddi bir iş değildir. Aksine ciddiyetsiz bir iştir. Başka türlü ülkelerin kaderi değil, demokrasisi olur zaten.

Hadi, hikâyemize dönelim biz.

"Monalisa'yı başucumda görsem bu kadar şaşırmazdım."

Bu defa bir voleybol filesinin iki tarafında cephelenmişlerdi ve ellerinde sadece bir top vardı: Faşolarla, Cevdet Kara'nın voleybol maçı bir gazeteye konu olmuştu. Uzunca bir süre fotoğrafın nereden çekildiğini tartıştılar, bulamadılar. Voleybol sahasının ortasında biçare havaya bakınıp durdular. Bülbüller, kumrular gibi guruldamaya, hatta geğirir gibi

sesler çıkarmaya başlamışlardı: Demek melankolinin damlası kalmamıştı ortada. Siyaset yaptıkları dönemde hiçbir konuda mutabık kalamayanlar şimdi neşe içinde top oynayabiliyorlardı.

Makamında bu yorumu yapan gazeteye müstehzi biçimde bakan Pertev, bunların hiçbirisini düşünmedi. Sadece kredi koparmaya çalıştıkları yabancı bir banka yöneticisinin söylediğini diline doladı:

"Monalisa'yı başucumda görsem bu kadar şaşırmazdım."

Bu söz üzerine yabancıya kim kimdir ve tarihte kim kime ne yapmıştır açıklaması yapan işaretparmağı fotoğrafın üzerinde dondu kaldı. Kendisi de, "Hafızasız yaşayan şey bitkilerdir sadece" dedi ama tarih şahidimiz olacak Pertev de birbirlerini boğazladığını unutup aynı top ile oyun çevirenler gibi bellek sorunu yaşayacaktı.

Firar etmek yok! Tutukluluğumuz devam ediyor. Merak etmeyin, en zor gününde Pertev'in yanında olacağız. Şimdi biraz Hüseyin Feyzullah ile vakit geçirelim. Sıkıştırıp duran kalbi yüzünden voleybol oynayamıyor. Ama gazetedeki fotoğrafında topu yumuşak manşetlerle havalandıran ve bir gösteri yunusu gibi sıçrayan Cevdet Kara'yı seyredenler safındaçıktı. Söyleneni bir defada anlamayan kurt eniklerine, partililerine, "Gidin vurun onu!" demiş miydi, dememiş miydi, hatırlamıyordu. Neyi hatırlıyordu, neyi hatırlamıyordu bilemiyordu.

Odasına saçlarını boyamak için çekilmişti. Kırık bir aynayı pencere pervazına dayamış, kaptaki boya bulamacını itinayla epey kısalttığı saçlarına yediriyordu. Albaylık günlerinden bu yana saçlarını ilk defa bu kadar kısaltmıştı. Yirmi yıl önceki görüşmelerinden birisinde Milli Şef:

"Ooo, sivil hayata hazırlık mı Feyzullah?" diye sormuştu, "Saçların hafiften uzamış..."

Milli Şef'ten partisine davet alması da o görüşme esnasın-

da olmuştu. Düşünmek için zaman istemişti. Bu süre boyunca da Milli Şef'in çevresindekilerce kuşatılmıştı. Cevdet Kara ile birkaç kere görüşmüşlüğü vardı ki o yılların genç milletvekili 1960 darbesini haklı bulur, göklere çıkarırdı. Sonra... Sonrasını belleğinin kıyısından köşesinden topladı. Bir parça pamukla saç diplerinden alnına doğru akan boyayı sildi. Milli Şef'in partisi içinde de çekememişlerdi onu. Demişler ki;

"Efendim o ne yapar, ne eder, sizin yerinize geçer."

"Neeee!" demiş Milli Şef, koca kulaklarını eliyle siper ederek ve Almanların "Kurcalamayın lütfen" dediği işitme cihazının düğmelerini rasgele çevirip kulaklarını gereksiz bir cızırtıyla doldurarak: "Neeee!"

"O ne yaparrrrr, ne ederrrrrrrr sizin yerinize geçerrrrrrrr!" diye gürlemiş partisinin kurmayları. Rivayete göre, Milli Şef'in damadı, hatta Cevdet Kara söylemiş bunu.

1960 cuntacılarının arasından da hatırlarsanız aynı gerekçeyle postalanmıştı. Kendisine Hindistan yolu görünmeden önce Devlet Planlama Teşkilatı'nın kuruluş kararnamesini imzalamıştı. Dolayısıyla işçi hakları, sendika hakları, sigorta ve sosyal güvenlik kurumları bir bakıma onun eseriydi.

"Bana Marksist diyorlardı be!" diye söylendi kırık ayna parçasına suratını yerleştirmeye çalışarak. Sıra, ince dişli bir tarak yardımıyla kaşlarını boyamaya gelmişti. Peki nasıl kurt adam olmuştu? Kırık ayna parçasının içine sığdıramadığı koca kulaklarını seyretmeyi, yüzünü profilden görmeyi tercih ettiğinde başardı ve koca kulaklarına baka baka düşündü. Kısaca, Milli Şef'in teklifini hemen kabul etse ve partiye katılsaydı... Ne yani, şimdi Cevdet Kara'nın yerinde o mu olurdu? İşçilerin, emekçilerin hakkını o savunur, kendisine Marksist diyenlere gülümser miydi?

"Allah belanızı versin ulan!" dedi kafasının bir köşesinde kendisine Marksist diye alkış tutanlara.

Hüseyin Feyzullah, senin kulakların niye böyle kocaman?

"Halkımı daha iyi duyabilmek için."

İnsan bir başına kalıp suretinin derinliklerine daldığında işte böyle sabuklayabilir. Peki yıllar boyunca siyaset yaptığı memleketin halkı ona ne dedi? Şu işe bir açıklık getirelim: Hüseyin Feyzullah sadece uluyanları duydu. Bir diğeri vaktiyle efendilikle payelendirilmiş köylüsünü, diğeri secdeye varıp durmaktan başı dönen dindarını, diğeri sadece kendisini düşünen, iş dönüşü karısını döven işçisini, diğeri hurafelere inanan saf insancıkları.

İşte Pertev bütün eğilimleri birleştirmek ve ısrarla araya girmek istiyor. Güçlü bir demokrasiyi inşa etmekten önce arzunuzun bu olması halinde neler olabileceğini huzurumuzda resmigeçide geçen tarih bize gösterecek. Bakanlıktaki odasında, tutuklu bulundukları Dil Okulu'nun voleybol sahasında çocuklar gibi şen top koşturan siyasiler fotoğrafının kenarına hayallerini çiziktiriyor Pertev: Fezaya doğru fırlayan dört okun üzerine mukaddesatçı sağ, milliyetçi sağ, liberal sağ ve sosyal demokrasi yazıyor. Ne acıdır ki, ne o dört okun fırlayacağı fezada, ne de yükseleceği topraklarda demokrasiden eser yoktu, olmamıştı, olmayacaktı.

Çok partili rejime dönüş yapıldığında Pertev partisini kurabilecek miydi? Diyelim kurdu, cuntacılardan onay alabilecek miydi? Önünde duran fotoğrafta Cevdet Kara ve faşoların havalandırdığı topun çevresini çizdi, çizdi, çizdi. Elindeki kalem gözlerinin önünde bir anafor yaratmıştı; bir ülkenin sahip olması gereken bütün değerleri yutan bir anafor.

Derken, Pertev'in kapısı çalındı. Gelen Pertev'in hayatının akışını değiştirecek bir ulaktı. Bizimkisi top peşinde koşturan tutuklu siyasi liderlerin fotoğrafının bulunduğu gazeteyi dosyalığına yerleştirdi, dosyalığının kapağını kapadı, kapanan kapağın oluşturduğu rüzgâr yüzüne çarptı. Soğukkanlılığına hayran olmamak mümkün değildi. Oysa birazdan hayatı yıldız gibi kayacaktı.

29

"Başını su dolu kovanın içinden çektim çıkardım."

Faşolar duvar dibinde toplanmış fısıldaşarak konuşuyorlardı. Uzaktan onları kesen komünistler muhtemelen savunmaları hakkında konuştuklarını sanıyorlardı. Oysa konu daha mühimdi:

Başbuğ'ları canına kastetmişti.

Ne dediniz, ne dediniz?

Biz onu en son bir boya bulamacını saç ve kaşlarına sürerken bırakmamış mıydık? Çok geçmeden bütün faşolar koğuşta toplandılar. İki tanesi kapıda nöbet tutmaya başladı ve kömür karası saçları ve kaşlarıyla Başbuğ'ları içeri girdi. Ayağa kalktılar. Hüseyin Feyzullah koğuşun tam ortasında durdu. Bu saç boyasında iş yokmuş. Yakmış kavurmuş saçlarını. O esintisiz koğuşta rüzgârdan savruluyormuş gibi başının üstünde toplanmıştı tüyden hafif kalan saçları. Ellerini gövdesinin arkasında kavuşturmuştu. Gözlerinin içine bile bakamayan kalabalığa baktı, baktı, baktı. Konuşacaktı da ne olacaktı? Hem ne diyecekti?

"Ulan deyyuslar, bir gizliden saçımızı boyayalım dedik, yıkamak için başımızı kovanın içine sokalım dedik, bu arada kapı vuruldu duymadık, gelen eşekoğlu eşek kendimi boğuyorum sandı, bir kova suyun koğuşu ıslatmasına mı yanayım, yetişin Başbuğ'um ölüyor velvelesine mi? Bu millete soysuz Bizanslılardan hasıl olan alışkanlıkları atın üzerinizden!"

Hiçbir şey demedi.

Faşoların doldurduğu sidikli duvar köşeleri gibi kokan koğuştan çıkıp kiminle dertleşti biliyor musunuz? Cevdet Kara ile. Boğulduğu hissiyatına kapılıp dışarı atmıştı kendisini çünkü. Boğulacakmış gibi olma nöbetinin havalandırma saatine denk düşmesi tam isabetti. Mezarından kalkıp yürü-

yormuş gibi, volta attıkları bahçenin yolunu tuttu. Faşolar cezaya çarptırılmış çocuklar gibi koğuşa tıkılmışlardı ve Türklükleriyle iftihar eden, Türk olmayanlardan itaat bekleyen buyurgan hallerinden beklenmeyen bir saflıkla, tozşeker tanesinin üzerine üşüşen kara sinekler gibi pencereye yığılmış, havalandırmaya çıkan Başbuğ'larını izlemekteydiler. Görülecek ne varsa, tetik çeken parmaklarıyla birbirlerini dürtükleyip duruyorlardı. Tekmeleyerek komünist öldürmekle meşhur olanı kendisine yer açmak için.

Balyoz ayaklarını çalıştırınca, dalaklarının ve taşaklarının patlamasından korkanlar kendilerini yapıştıkları pencere pervazından yere attılar, koğuş tekrar gün ışığı almaya başladı, Betonkafabalyozayak onlar için izleyip anlatmaya koyuldu. Yetiştirildiği kampta başına başına yemekten... Anlayın işte konuşmasındaki ağırlık ve takma isminin birinci kısmı buradan geliyordu:

"Baş-bağ-u-muzhava-lan-dır-ma-yaçık-tııı. Kafa-sı-nasıkındedi-ği var-dı ya... O-nun-lakol-ko-la..."

Pencereyi zapt eden Betonkafabalyozayak'ı boşverip meraklarına yenik düşen faşolar ne pahasına olursa olsun bir kez daha pencereye çullandılar. "FAŞO KOĞUŞUNDA ARBEDE ÇIKTI" meselesinin içyüzü buydu. İşte, pencere camlarının kırılıp bir kaçının yüzlerinin façalanmasına neden olan görüntü:

Cevdet Kara ve Hüseyin Feyzullah yan yana.
Başlarının üzerinde çiçeklenmiş elma dalları.
Boyları eşitmiş.
Hüseyin Feyzullah daha kalınca.
Cılız adam şu Cevdet Kara.

Faşolar camı çerçeveyi dağıtmadan önce Başbuğ'ları tarafından tembihlenen onlar değillermiş gibi cıvıdılar elbette.

"Başbuğ'umuz pehlivan gibi maşallah!"

Onlar da insandı ve oracıkta, o anda bir hayale daldılar:

"İster misiniz Başbuğ'umuz hançerini çıkarıp Kara'nın kalbine saplasın."

Ne olduysa o anda oldu zaten. Bu hayalin şiddetiyle cam çerçeve yerinden oynadı, bir şangırtı koptu ve bizimkiler savurdukları küfürler eşliğinde demir parmaklıkların üzerine yığıldılar.

Hüseyin Feyzullah çocuklarıyla başa çıkamayan dertli bir ana gibi başını kaldırıp baktı:

"Yine ne bok yiyor bu deyyuslar!"

Sırtını, ne halleri varsa görsünler penceresine döndü. "Davadan döneni vurun, ben dönersem beni de vurun" diyen adam, ah o muydu? Derin bir soluk aldı ve bambaşka bir adammış gibi konuşmasına devam etti:

"Elma çiçekleri ne güzel kokuyor."

Sevecen, çiçeklere bakmakta olan Cevdet Kara'ya dönüp, "İnşallah meyvelerini yemek nasip olmaz" dedi.

İki lider gülüştüler. Sabah yağan yağmurla kıvamını bulan toprakta yürümeye başladılar. Her adımlarında ayakkabılarının altına bir topak çamur yapışıyordu. Hüseyin Feyzullah öfkesini çamur topaklarının üzerine kuvvetle basarak, o topakları incecik kilden tabletler haline getirmeye çalışarak atmaya çalışıyordu. Kaldı ki onun için daha kolaydı bu, ucu demir dolu ayakkabıları sebebiyle! Havadan, sudan, neden konuşacaklardı? Önce davalarından ve savunmalardan. Hüseyin Feyzullah başladı. Konuşmak, yürek sıkıntısını içinden atmak istiyordu!

"Son duruşmamıza et arabasıyla götürüldük Cevdet Bey biliyor musunuz? O zamandan bu yana burnumun derinliklerinde bir et kokusu. Lokmalarımı tabağımda bırakmam bu sebepten. Hep o çiğ et kokusu..."

"Sizi duruşmaya o biçimde götürmekle hiç iyi yapmamış-

lar" dedi Cevdet Kara. Devam edecekti ama konuşma arzusuyla yanıp tutuşan Hüseyin Feyzullah sözünü kesti:

"Bizden neyin intikamını alıyorlar Cevdet Bey?"

Çiçekli elma dallarından havalanan serçelerin cıvıltıları kahkaha gibi geldi kulağa. Bu sebeple sağına soluna hiddetle bakınarak sürdürdü konuşmasını:

"Fikirlerimiz iktidarda, biz zindanlarda."

Bütün bunları elinde olmayarak söylemiş gibi sustu sonra. Hatta, Cevdet Kara'nın bıyık altından güldüğü şüphesiyle ürpererek baktı ona. Yıllar sonra ölümünden az önce verdiği bir röportajda, "Yüzünde müstehzi bir ifade sezseydim Cevdet Kara'nın" diye akataracaktı o anı, "kötü şeyler olurdu muhakkak." Cevdet Kara'nın hayatının bağışlandığı ana geri dönüyoruz:

"Eh, Rasim için de benim partime yakın bir insan derlerdi. Sırf bu dedikoduların uğruna bize yaptıklarına bakınız" diyerek ortayı buldu Kara.

"Bütün partililer oturduktan sonra mahkeme salonuna girmemi bile yasakladılar!" diye gürledi Hüseyin Feyzullah.

"Duydum, partililerinizle beraber bekletmişler sizi de..."

Bu yakınlaşmalarını neye borçluydular? Fikirleri taban tabana birbirine zıt, iki ayrı siyasi partinin üyesi değilmişler, o anda yeni bir dünya kuruvermişler, aralarındaki husumet dağları ortadan kalkmış gibiydi. Hüseyin Feyzullah'ın boyanın kavurduğu saçları kadar kara bir karga tarafından kovalanan şamatacı serçeler başlarının üzerinde bir tur attılar. Cevdet Kara güneşte iyice ısınan omuzlarını hareket ettirdi. Sanki ikisi de çok şükür hayatta olduklarını düşündüler:

"Toprak ne kadar da verimli" dedi Hüseyin Feyzullah.

Cevdet Kara pek yapmadığı bir şeyi yaptı, bir şiir okumaya başladı:

"Bir kucak dolusu tohumun var / Ve burası da güzel bir ülke. / Niye saçmıyorsun tohumlarını / Ve yaşamıyorsun neşe

içinde? / Başka hiçbir yere ekemiyorum tohumlarımı / Kökünden sökmeden pis kokulu yabani otları."

"Ne güzel bir şiir, sizin mi?"

"Hayır" dedi Cevdet Kara. Kimin olduğunu söyleyecek gibi olup vazgeçti sonra.

"Bizim memlekete uygun bir şiir" dedi Hüseyin Feyzullah. Sonra bir an durdu ve sanki bu şiirin bir başka ülkeye daha uygun olabileceğini düşünmüş gibi sordu:

"Falkland bunalımı konusunda ne düşünüyorsunuz?"

Cevdet Kara dudak büktü:

"İki ucu pisli değnek, bir tarafta cuntacı Arjantin faşistleri diğer tarafta sömürgeci İngilizler..."

Gürleyerek sözünü kesti Hüseyin Feyzullah: "Arjantin yenilsin efendim! Böylece başındaki diktatör gider. Belki bu sayede faşizm yıkılır."

Serçelerle ve kargalar şahidimiz olmasa inanmak pek güç.

Biraz da Cevdet Kara'nın tutukluluğundan söz edelim:

Gün boyu ortalıkta henüz tarihe mal olmamış gerçekleri ifşa etmekle meşgul olduktan sonra bir bakıyordu ki akşam olmuş. Yuvasına dönen kuşlar gibi odasına çekiliyordu. Perdesiz odasına çoktan alışmıştı. Pencereye perde niyetine bir şey germeye bile gerek duymamıştı. Reyhan Kara'yı ve onun demli çaylarını çok özlüyor, her akşam duygusal bir şey yapıyor, mum yakıyordu. Karısının 1981'i 1982'ye bağlayan yılbaşı için verdiği mumların eşini. Bu ritüelin bir saati vardı. Aynı anda Reyhan Kara'nın da karşı tarafta mum yaktığını bildiği bir saati. Titrek mum alevine bakarak ne düşündüğüne gelince:

"Allahım, Ali Çoban'ı da tutuklasınlar."

Şaka değil!

"Benim için siyaset bitmedi. Hayır, ben bu memleket için daha çok siyaset yapacağım. Geri döneceğim. Ali Çoban da siyasete döner elbette. Benim bu çektiklerimi onun da çekme-

si gerekir ama...” İşte bu zincirleme düşüncelerin sonu malum temenniye çıkıyordu:

“Allahım, Ali Çoban’ı da tutuklasınlar .”

Zamanın hızından memnundu. Günler uzamıyordu, günlerin bir temposu vardı. Ziyaret günlerinde karısının getirdiği parti dedikoduları bazen gece boyunca onu oyalıyordu. Sadece oyalıyordu. Çözüm ve gelecek planları aklının ucundan geçmiyordu. Eski partisini yakasından çoktan silkelemişti. Kendi halinde sıradan bir adam gibi, yeni partisiyle siyasete döneceği günler için; tekrar, yeniden, inşallah diyordu. Şöyle paranoyalara kapıldığı olmuyor değildi; cuntacıların zulmü yavaş yavaş artacak. Yıllara yayılacak bu darbenin gücü.

Kendisi kulak arkası etse bile ne kadar doğru şeyler söylüyordu.

Mumun alevini yeni partisinin şerefine söndürüyordu:

Püffff.

O günün koşullarında siyasal ihtiyaçtan çok kendi ihtiyaçlarına göre örgütleyeceği bir parti olacaktı ne güzel; püffffff. İllegal bir örgüt gibi kendisinden ve Reyhan Kara’dan başka, parti içinde hiç kimse öne çıkmayacak, tanınmayacaktı, püffffff. Terk ettiği partide insanlar program ve tüzük nedeniyle oradaydı, yeni partisinde o orada olduğu için olacaklardı, püffffff.

Mumu tekrar yaktı.

Yeni partisi ne sol, ne sağ, ne de demokrat olacaktı, bildiğimiz kriterlere uymayan, nevi şahsına münhasır bir parti! Bu temenniyle mumu kırk bir kere üflemesi gerekiyordu, yanaklarını buruşuk bir kesekâğıdı gibi şişirdi; “Püüü...”

Odasının kapısı çalındı.

“Buyrun” dedi Cevdet Kara.

Gece yatmadan önce ziyaretine gelen pek olmazdı. Bilirlerdi ki bugün gazetelerde kafasına takılan şeylere mektup döşenecek, BBC’yi dinleyecek, Reyhan için tuttuğu günlüğü

dolduracak, "Reyhan'ım, yanında olmak, testere ağzına benzeyen omurga kemiklerini tek tek saymak vardı..." Bunları geçin, mumu kırk bir kere üflemek bile apayrı bir işti.

Bugün elma ağaçlarının altında yürüdükleri yetmezmiş gibi gelen Hüseyin Feyzullah'dı. Dilinin ucuna kadar geldi, neredeyse; "Benden ne istiyorsun?" diyecekti.

Diyemezdi. Kıbrıs çıkartması için Reyhan'ın zoruyla giydiği miğfer ve çelik yeleğin üzerinde sakil durması gibi ona hiç yakışmazdı bu çıkış. İşe bakın, Hüseyin Feyzulllah'a da Cevdet Kara denmeye görsün, aklına gelen onun kafasında fır fır dönen miğferli haliydi. Bu onu kendine has gülüşüyle kıs kıs güldürürdü. Onu gülerken görmek mucizeydi. Faşolar 1981'i 1982'ye bağlayan gece, televizyona dönemin meşhur dansözü Nesrin Topkapı çıktığında topluluğa sırtını dönmüş oturan Başbuğ'larını kıs kıs gülerken görmüş –yanındakiyle konuşurken hafifçe profilden– kendileri de nedensizce makaraları koyuvermişlerdi. Cevdet Kara o yılbaşı gecesi de şimdi olduğu gibi mumunun başındaydı. Zaten Reyhan Kara yılbaşı münasebetiyle vermişti o mumu ona. Evet, evet, evet, şu an gerçekleşmekte olan şey biraz tuhaftı:

İçeri önce, başının üzerinde topak olmuş boya yanığı saçlarla kelaynak gölgesine benzeyen gölgesi girdi. Kapıda duran Hüseyin Feyzullah'ın bir an önce içeri davet edilmeyi bekler bir hali vardı. Dayanamayıp arkasına bir göz attıktan sonra içeri dalıverdi. Bu hapishaneye, bir hapishaneye yakışmayacak, huzur veren şey, hiçbir mahkûmun kaçmaya kalkışmayacağına duyulan itimattı. Kuşkusuz burası dışarısından daha güvenliydi.

Hüseyin Feyzullah, Cevdet Kara'nın pencere önünde mum alevi başında oturmasına bir anlam veremedi. Sonra, "Şiir mi yazıyordunuz?" diye sormak geldi aklına.

"Hayır" dedi Cevdet Kara, "Hayal kuruyordum."

Hayalinin ne olduğunu açıklaması şartmış gibi devam etti:

"Mum alevinin içinde kendimi evimde görüyordum. Daktilomun başında çalışıyordum. Reyhan bana bir bardak çay getiriyor. Ona yazdıklarımı okuyorum. İyi olmuş diyor."

"Kibritçi Kız" gibi dedi Hüseyin Feyzullah.

Ne garip kendisini Cevdet Kara'nın yanında çok rahat hissediyordu. Kurt eniklerinin yanında kasılmaktan bitap düşüyordu çünkü. Oturdular ve sabah gün doğuncaya kadar sohbet ettiler.

Nelerden konuşmadılar ki... En mahrem aile sırları:

"... Biliyor musunuz Cevdet Bey rahmetli eşim küçük oğluma hiç istemeyerek gebe kalmıştı. Doğurmak istememişti. Rahmetli ne kadar da kibar bir kadındı. Kürtaj yapacak bir doktor bulmuş, gitmiştik. Lakin geç kalmışız kürtaj için. Doktorun yanından çıkmış yürüyorduk yan yana. Omuzuna dokunmak istediğimde itmişti beni. Beni itmeye cesaret etmişti. Hiç sevmemişti beni. Kendimi ona sevdirecek bir şey de yapamamıştım hani."

Siyasi dedikodu yapmayı tercih eden Cevdet Kara eteğindeki taşları dökmeye, bizim çoktan tanık olduğumuz bir anısıyla başlamıştı:

"... Rahmetli babacığımla beni saatlerce Florya Deniz Köşkü'nün taraçasında bekletti o...o..."

"Sağır, yaşlı, pinti, halk düşmanı diktatör bunak!" diyerek Milli Şef'i tanımlayacak sıfatları bulmasına yardımcı olmuş, hatta parantez açıp eklemişti Hüseyin Feyzullah:

"Efendim bendeniz Şırnak'ta teğmen iken bir eve girdim, gözlerime inanamadım. Bizim jandarmalardan biri ayaklarını leğene sokmuş yıkatıyor. Mili Şef dönemi jandarma sultası dönemiydi..."

İkisi de Paşa'ya da bu kadar ihanet edilmez ki diye düşünmüş olacaklar ki tarihte onun lehine bir şeyi hatırlayıverme telaşına düştüler:

"Efendim Şırnak dediniz de, benim dedem Tuncelilidir. Eh

biraz Kürt kanı vardır bendenizde. Malumunuz Milli Şef'te de vardı. Hatta Atatürk ve Mareşal Çakmak oturmuşlar, Tunceli'yi temizlemeye karar vermişler. İnönü'nün bu temizliği yapmaya gönüllü olmayacağını bildiklerinden Celal Bayar'a havale etmişler işi."

Tarih kazanı fokurdamaya devam ediyordu:

"Atatürk milliyetçiliği de çok katıydı Sayın Cevdet Kara..."

"Bana kalırsa İnönü'nün yaptıkları daha vahimdi. Hiç olmazsa Atatürk iyi kalpli bir insandı."

"Tarih ne kadar yanlış okutuluyor değil mi?"

"Doğrusu okutulursa millet millet olmaktan çıkar Sayın Hüseyin Feyzullah."

"Yine de affedersiniz ama bilmek gerekir eğriyi doğruyu..."

"O zaman kimse sevmez ama bu ülkeyi..."

"Bu ülke neden sevilir Cevdet Bey? Şanlı tarihiyle mi, kanlı tarihiyle mi? Bir ülkenin tarihi yazıldığı gibi değilse ne olur Cevdet Bey? O tarihe inananlar azılı bir vatanperver, hayatının bir anında aydınlanan çocuklar vatan haini mi olurlar? Geçmişi daha ne kadar dalgalandırabiliriz elimizde yalan olduğunu bile bile. Üstelik gelecek diye bir şey de yokken orta yerde..."

Hüseyin Feyzullah'ın bunları söylemesi için içine şeytan girmesi gerekirdi. Siyasetçi olmak ne zordu:

Ülkenin bütün pisliğini yut yut içinde tut!

Buna rağmen ülkeni sev, siyaset yap.

Bu ülkede siyasetçilerin kendilerini biricik görmelerinin sebebi belki buydu. Bir tek siyasetçilerin gerçeklere, yaşanmış ama yazılmamış tarihe vâkıf olmaları. Kendilerini şanlı bir tarihe yüz sürüp kendinden geçenler karşısında insanüstü bir varlık olarak görmeleri kaçınılmazdı. Olan biteni gören, bilen bir avuç insanı inim inim inletmelerinin sebebi de bu olmalıydı.

Hangi ülkenin halkından gizlenen, yüzleşemediği bir tari-

hi varsa, siyasetçilerden başka duyan, bilenin kurşuna dizildiği bir sırrı varsa, pislik yığınının üzerinde oturuyordur o ülke. O bok yığınının üzerinden inip temizlenmesi içinse en az yüzyıllık tertemiz bir tarihe sahip olmalı.

Şimdi dalgalı bir deniz gibi köpürmekteydi Cevdet Kara. Benim mevzubahis ettiğim şeylerden dolayı değil. Söz dönmüş dolaşmış Ali Çoban'a gelmişti. Tuhaf adamdı şu Cevdet Kara, doğuştan bir kabalık barındırmıyordu ruhunda. Sinirlendiğinde, Hüseyin Feyzullah'a anacığının Kıbrıs'ta kapı dışına astığı ve Türkiye'ye geldiklerinde hiçbir yerde göremediği porselen rüzgâr çanını hatırlatır biçimde tir tir titriyordu.

"Uzlaşmaya yanaşmadı" diyordu.

Aynı şeyi meydanlarda Rasim de söylüyordu: "Uzlaşsalardı çıkar mıydık kışlamızdan, bozar mıydık rahatımızı? Ben ister miydim emekli olmak varken böyle güç bir vazife altına girmeyi. Ama sanmayın ki kaçıyorum vazifeden. Anarşiyi durdurmak için çağırsalar gelirdim Fizan'dan, Bağdat'tan..."

Uzlaşamadıkları herhangi bir konudan misal veriyordu Cevdet Kara:

"Avrupa Konseyi heyeti gelmeden önce beni aradı. Belli ki yasaklı siyasetçilere destek vermek için benimle görüşmeye özel bir önem verdikleri anlaşılıyordu. Randevu saati konusunda fark etmez, sürekli Başkent'teyim, dedim. Israr ettiler sabah saat 10:00 olsun öyleyse dedim. Sonra duydum ki Ali Çoban, 'Hayır, saat 10:00'da ben görüşeceğim' diye inat etmiş. Bu yüzden bir kargaşa oldu. İkimiz de heyetle görüşemedik."

Bu daha neydi ki...

"Cumhurbaşkanının seçimi konusunda ben Sayın Ali Çoban'a dedim ki... Gel beraber..."

"Bir berber dükkânı açalım!"

Boş bulunup böyle söylemiş, ardından kıs kıs gülmüştü Hüseyin Feyzullah. Tiz bir çığlık koyverecekmiş gibi gerildi Cevdet Kara:

"Ali Çoban sizi de dışarlıklı Türk diye aşağılardı. Kıbrıslı olmanız münasebetiyle..."

"Ne münasebet efendim. Kayseriliyim ben. Ailem Kıbrıs'a göç etmiş. Hem orası da bu vatanın bir parçası değil mi?"

"Tabii, tabii..." dedi Cevdet Kara. Dalga mı geçiyordu, anlayış mı gösteriyordu anlamak güçtü.

"Rüyalarıma giriyordu vatan. El kadar bir çocukken ben tutturmuştum..."

Cevdet Kara odasına dolan günün ilk ışıklarıyla uyandı. Yatağında öylece uyuyakalmıştı. Başucundaki mum darbeyle inim inim inleyen halk gibi erimişti. Bin bir dilek mumunu söndürmeden uyuduğu için pek üzüldü Cevdet Kara.

Hüseyin Feyzullah da kendi yatağında bir iç sıkıntısıyla gözlerini açtı, boyalı saçlarının kararttığı yastığına yüzünü buruşturarak baktı.

Bir rüya görmüştü ama ne?

Cevdet Kara da uykunun rehavetiyle ağzından akan salyaların yastığında oluşturduğu ıslaklığı seçti.

Uzun uzun konuştuğu bir rüya görmüştü ama ne?

Birbirine benzer günler işte böyle geldi geçti. Cevdet Kara darbe ertesi başladığı Tavan Arası isimli şiirini tamamladı, Hüseyin Feyzullah iyi marka bir saç boyasıyla –Almanya'dan kaçak getirilen– saçlarını boyadı. Kendisini Hitler'e filan benzetmediğinden yakındı, 1960 ihtilalinin ardından yemin billah yeni bir ihtilale niyet etmediğini anlattı. Gel de inanma! Haftada bir gün yayınlanan, Japon yapımı çizgi film *Şeker Kız Candy*'i izleyen tek tutukluydu Hüseyin Feyzullah. Betonkafabalyozayak bile takılmazken bu çizgi filme altı yüz doksan yedi cinayetten sorumlu olduğu iddiasıyla yargılanan bir partinin genel başkanı olarak Hüseyin Feyzullah yüzünde sevecen bir ifade ve gerçekten gülen gözlerle geçerdi ekran başına. O güzelim çizgi filmi karambole getirmişti bir keresinde partilileri ve Cevdet Kara. Faşolar, Cevdet Kara ile ilgili suç

duyurusunda bulunmuşlardı. Duruşmadan dönen Cevdet Kara gülerek sormuştu: "Sizin suç duyurusunda öyle iddialar var ki nasıl cevaplayacağım diye düşünüp duruyorum."

Faşoların en yanardöneri, "Efendim bizim değil, avukatların işi" demişti.

"Hayır efendim sizler bulunmuşsunuz suç duyurusunda, altında imzalarınız var, gördüm" demişti Cevdet Kara; "Sanskritçe öğrenme çabamı bile bölücülük nedeni saymışsınız..."

Hüseyin Feyzullah susmaları için yalvarırcasına baktı ardındaki kalabalığa. *Şeker Kız Candy*'nin tıkalı bir lavabo gibi doluveren gözleri kaplamıştı ekranı. İtinayla çizilmiş minik çenesini titreterek haykırıyordu:

"Bana bunca kötülüğü yapan sizler miydiniz? Söyleyin, sizler miydiniz?"

30

"Pertev'in ipini çektiler."

"Ne yaptılarsa kökünü kuruttular bizim bitli kumruların. Onların yerine kargalar türedi."

14 temmuz 1982 günü başbakan yardımcılığından istifa eden Pertev dedikodusu yapmaya çalışan eski partilisine karşılık bizim Ali Çoban, leşe üşüşür gibi gelmiş kargaları konu ediyordu. Sapı, şahlanmış kırat biblosunun kuyruğuna dolanmış dürbününü aldı, gözüne dayadı, ağzını açtı, ayrık dişlerini meydana çıkardı, bir süre evinin önündeki ağaca tünemiş kargaları seyretti:

"Bu memleketin kargaları değil bunlar. Başka bir yerden, farzımuhal Romanya'dan gelmişler ama bu mevsim gelemezler, muhtemelen getirilmişler. Hint kargası olsalar kör arkadaşlarına bakıp beslerler. Yemezler bunlar gibi."

Bir kere daha, "Pertev'in ipini çektiler" demekten başka çı-

kar yol bulamadı mutat ziyaretlerinden birisini gerçekleştiren eski partili.

"Hem, bizim memleketin kargalarının paçaları ve kanat uçları kırçıllıdır. Gagalarının alt ucu kırmızımsı, göz kapakları daha şişkin, tüyleri o kadar kuzguni siyahtır ki güneş ışığında gazdan alevler gibi görünürler."

Köylü olmanın getirisi, memleketin kargalarını ne de güzel tarif etmişti Ali Çoban.

"Hımmm, evet" demekten başka çaresi kalmamıştı misafirin. Hatta ayağa kalkıp Ali Çoban'ın yanına gitmişti daha yakından görebilmek için leş kargalarını. Yaz sıcağı pencereler açıktı, misafir gürültüyle hapşırmış, emmebasma tulumba gibi üç kere eğilip doğrulmuştu. Ne önemi var demeyin, kargalar istiflerini hiç bozmamışlardı:

"Öyle profesyonel ki şu kargalar. Ne senin koca gövdenin hareketinden, ne de –çok yaşa– hapşırığının gök gürültüsü gibi sesinden ürküp kaçmadılar. Şuraya düşüp bayılsam o dakika girer evin içine, didik didik ederler beni."

"Allah korusun" dedi eski partili.

"Allah bizi daha ne kadar korusun! Baksana sinirimizi bozmak için leş kargaları bile getiriyorlar kan emicilerin vatanından."

"Kimler?"

"Kimler olacak, onlar."

"Kanatları var efendim bunların. Nereye isterlerse giderler."

"Kargaların bu türü nereye isterse oraya gideninden değildir. Kargaların bu türü eli kanlı katil gibi çalışır. Bir öküz leşini koyduğun kafese toplar, istediğin yere götürürsün onları."

Misafir kaça korka gitti kargalardan. Kapının önünde arabasına binerken, başının üstüne örttüğü bond çantasının tam göbeğinde üç koca deliğin açıldığını görünce hem Ali Çoban'ın bilgi ve görgüsüne bir kere daha hayran oldu hem de laf taşıma işini bıraktı.

Ama geç kalmıştı.

Bir trafik kazası geçirdi, cesedi Afyon Sandıklı yolunda boylu boyunca yattı, yöre sakininin "Bizimkiler bir tek tahıla gelirdi ama" dediği, yabancısı oldukları kargalar tarafından dörtte biri afiyetle yendi.

Manisa'da yaptığı konuşmada ses teçhizatı su koyvermeseydi konuyu kargalara getirecekti Rasim. Zaten güneş çarpmıştı hafiften, allak bullak olmuştu kafası, kim kimin istihbaratçısıydı unutmuştu, kendisinin bildiğini herkesin bildiğini sandığı bile oluyordu. Yine de sesinin duyulduğunu düşünerek kargalardan söz ederek tamamlamak istemişti konuşmasını:

"Sevgili vatandaşlarım, şimdi bunları bir korku sarmış, bunlar bizi öldürecek mi acaba diye düşünüyorlarmış. Siyaset yapmaktan, milleti zehirlemekten alıkoyunca bunları, böyle böyle şeyler kurmaya başlamışlar. Güya ben ve arkadaşlarım şeyden, Romanya'dan leş kargaları toplayıp getirtmişiz. Onları bunlardan bir tanesinin evinin önüne salıvermişiz. Kargalarla suikast yapacakmışız. Aziz vatandaşlarım, kargalar bile gülmez mi bunlara? İşte biz bunların elinden aldık şeyi, demokrasi dedikleri anarşi şeysini. Kargalardan korkuyorlar, Allah'tan korkmuyorlar aziz vatandaşlarım."

Kalabalıkların duymadığı ama çevresindekilerin gayet açık duyduğu bu karga lakırdısı bir gazeteci vasıtasıyla kulağına geldi Ali Çoban'ın:

"Efendim gelecek yıl çok partili yönetime kesin geçerler. Anlaşılan Rasim pek yorulmuş. Manisa'da La Fontaine'den masallar anlattı durdu. Kargalar margalar..."

Ali Çoban yapayalnız kaldığı çalışma odasında, gözleri dolmuş, burnu tuzlu su çekmiş gibi sızlamış, çepeçevre duvar dibine dizili boş sandalyelere hitaben başladığı konuşmasını, günün bu saatinde penceresinin önüne istiflenen leş kargalarına baka baka sürdürdü:

"Ben arkama bakmam. Arkama dönüp bakarsam, tufan."

Kargalar bir ağızdan bağırıştılar. Sanırım bu, odanın kapısının açılıverip içeri bir grup eski partilinin zincirlerinden boşanmış gibi sökün etmesiyle oldu. Ürktü kargalar. Uydurmuyorum; sanki, "1966'da niye cumhurbaşkanı olmadın ki Ali Çoban?" diye sordu kargalar. Tam bu sırada uzun zamandır teşrif etmeyen Nazlı Hanımı çat diye açtı kapıyı. İyi ama hangi vesileyle? Yoksa, "Seni almaya geldiler" demek için mi? Değil. İntikam yemeği soğumak bilmeyen Nazlı Hanımı "Pertev ile Şermin, Side'ye doğru yola çıkmışlar" dedi sadece.

Göğsünün üzerine bir manda yavrusu oturmuş da kalkmıyormuş gibi içi daraldı Ali Çoban'ın. Pertev'in parti kurma hazırlığında olduğunu bilmek canını neden bu kadar sıkmıştı ki?

31

"Deve olsun, partinin amblemi deve olsun."

Pertev söylenenleri duymaz bir tavır içinde gözlerini ufka dikmiş bakıyor, çenesindeki gamzeyi seyredilmeye değer bir biçimde, tam orada derisinin altında garip minik bir yaratık varmış da çıkmak istiyormuş gibi hareket ettiriyordu.

"Yok" diyor. "Askerler, deve inadı var şu Pertev'de derler sonra. Ayrıca deveye sormuşlar diye girerler lafa, toparlayamayız bir daha..."

"Sincap nasıl olur Pertev Ağabey?"

Ters çevrilmiş ıstakalarla dolu masanın altına, çıplak dizinin üzerine yerleştirdiği Hayvanlar Âlemi adlı kitaptan hayvanların karakteristik özelliklerine baka baka partinin amblemine uygun olanı bulmaya çalışanın bir önerisi daha vardı ki söylemesine fırsat kalmadan Pertev, canını sıkan konuyu dillendirdi:

"Askerler yakamızı çabuk bıraktılar."

Şöyle olmuştu: Banker Cano skandalı patlamış, Pertev'in yardımcısı istifaya zorlanmış, ekonomi konusunda hep danışılıp görüşleri alınan bir kişi üstlerine getirilmişti. Pertev suyunun ısındığını anlar anlamaz kendi odasından Başbakan'ın odasına açılan kapıdan geçmiş, istifasını verip Rasim'e bir allahaısmarladık bile demeden toz olmuştu. Bulunmamak için araç telefonsuz, telsizsiz bir arabaya binmiş, yolda iki defa araç değiştirip peşlerinden "Rasim Paşa sizinle konuşmak istiyor" demek, diyebilmek için gelen emniyet güçlerini atlatmayı başarmıştı. Söylemeden geçemeyeceğim; Başkent'ten Side'ye kadar cızırdayan polis telsizinden bir tek Rasim'in sesi duyulmuştu:

"Buldunuz mu? / Buldunuz mu? / Buldunuz mu? / Buldunuz mu?"

Ardından İstanbul'dan Başkent'e ve oradan gerekli görülen bütün kanallara yönlendirilebilen telsizin mandalı takılı kalmış olmalı ki şöyle dediği duyulmuştu Rasim'in: "Uşak, parmağım! Uşak, parmağım! Uşak, parmağım!"

Pertev'in peşindeki polislerden birisinin çiş molası verip durduklarında apoletlerini söküp Toros ormanlarına dalması bunun akabinde olmuştur işte. Diyeceğim, Pertev, Rasim ile istifası hakında tek kelime konuşmadan Side'ye gelmeyi başarmıştı. Niyetinin parti kurmak olduğunu herkes biliyordu. Peki banker skandalının üzerinden hükümetten kaçar gibi ayrılmış bir adama parti kurdururlar mıydı? Diyelim kurdurdular, seçimlere girmesine müsaade ederler miydi? Pertev kime güveniyordu?

Herşey hasbelkader oldu.

İlk günlerde sizin de tanık olduğunuz üzere, partinin amblemi, tüzüğü, büzüğü, programı derken tatil uzamış, daha fazla motel parası ödeyecek güçleri kalmamıştı. Bunun üzerine yandaki siteden derme çatma evlerden kiralayıp piknik tüplerinde yemek pişirip, yayları nabız gibi atan yataklarda

uyuyup, yan dairedeki demir tüccarlarının tatile çıktıkları için sevinen metreslerinin çığlıklarını işite işite çalıştılar. Pertev memleketinin zenginini sevmeye işte o anda karar verdi. Allah yardımcısı olsun, yoksullar için yapacak bir şey yoktu.

Aslına bakarsanız Pertev zihninin derinliklerinde partisini kurmakla kalmamış, iktidara bile gelmişti. Parti tüzüğü ve programını vahiy gelmiş gibi bir gecede yazmış ya da bu kendisine yazdırılmıştı. Partiyi beraberce kuracağı arkadaşlarıyla toplu halde gittikleri cuma namazının ertesinde, Side caddelerinde başları iğde dallarına değe değe, esnafla tokalaşa öpüşe, paralarını bankere kaptıran sinirli teyzeler tarafından kovalana taşlana kaldıkları sitenin okey oynadıkları, çay içip kaşarlı tost yedikleri kahvesine vardıklarında müjdeli haberi aldılar: Partilerine destek verecek bir grup işadamı özel yatlarıyla geliyorlardı. İçinden derin bir oh çekti Pertev. Böylece Şermin'in yediği ıstakozların, istiridyelerin, ahtapot salatalarının ve "Hanımfendi şunun tadına da bakmaz mıydınız?"ların, içtiği viskilerin, puroların hesabı ödenmiş olacaktı.

Hesaplar ödendi.

"Bakalım size karşı borcumuzu nasıl ödeyeceğiz" dedi partililerden birisi bonkör işadamlarına hitaben. Side açıklarında, hafifçe kıç attıran bir dalgada bir alçalıp bir yükselirken. "Borcumuzu ödemesini biliriz" dedi Pertev tatlı sarsıntıyla dalgalanan göbeğini okşayarak. "Hiç kuşkumuz yok" dedi bonkör işadamlarından birisi. Ufukta görünen her partiye gönüllerinden kopan yardımı yapıyorlardı. Pertev'e de herkese verdikleri kadarını vermişlerdi. Pertev herkesten fazlasını hak edecek konuşmayı işte o zaman yaptı. "Püfff" diye artık anasının nefesi mi, Korku Efendisi'nin mübarek yeli mi, bir rüzgâr yüzüne doğru üfürdüğünde:

"Başbakan Paşa bir parti kuramayacak. Başka bir askere verecekler o görevi. Cuntacıların devamı gibi görünen bir hü-

kümeti kimse istemez, Amerikalılar bile. Gölgede kalarak iş becermeye çalışan Ali Çoban'ın hiç şansı yok, denemesine bile izin vermeyecekler. Geriye kalanları söylemiyorum."

"İktidara geliyorsunuz yani" dedi tatar suratlı işadamlarından birisi.

"Allah izin verirse" dedi Pertev.

"Allah izin verir de Rasim izin verir mi? Sizin bir vakit Süleyman Tel'in partisinden Allah'ın izniyle yola çıktığınızı hesaba katar da..."

"O hesabı beni cuntacı hükümetine başbakan yardımcısı yaparken yapsaydı! O defter çoktan dürüldü."

"Onlar hiçbir defteri dürüp bir kenara koymaz Pertev Bey" dedi elini cebine atan diğer işadamı.

"Yours boys have a gone, diyenler belki bunun ricasını da yaparlar" dedi boşboğaz partililerden birisi. Pertev kızmadı ona. Kendisi bile dertlenmişti bir an, tost, çay, ıstakoz, yatak, kiralık tüpgaz paralarını ödeyemeyecek halde kalakalmaktan, işadamlarının "Geri verin hibe ettiğimiz parayı" demelerinden. Lüks beyaz yatın bata çıka uzaklaşıp gidebileceği olasılığından.

"Ricacıları bir tarafa bırakın, halk beni seçecek" dedi Pertev. Bunu öyle inanarak söyledi ki işadamlarının çek defterlerini bir kere daha çıkarası geldi. "İktidara geleceğiz, iktidarda kalacağız" dedi ve devam etti Pertev. Oturduğu yerde ayakları yere değmeyen bu toparlak adamın herkesten başka hayalleri vardı. İçinde fikir, düşünce, hak, özgürlük yoktu, belki bu ötekilerde de yoktu, olanlar zaten veto çengeline asılacaktı. Parayla satın alınacak şeylerin hayalini kuruyordu Pertev. Diğerlerinden farklıydı.

"Sen bizi seveceksin yahu" dedi zengin işadamlarından birisi.

"Zengini severim" dedi Pertev. Bir Murat 131 parası tutmuştu hesaplar, ah Şermin, nereden bulduysa o Don Perignon marka şampanyayı, "Zengini de sevmek gerekir zaten"

dedi Pertev, bütün memlekette teşkilatlanmaları gerekiyordu. Her köye, kasabaya parti bürosu, her parti bürosuna bir masa, sandalye, seçim otobüsü, genel merkez, bahşişler, reklamcılar, Şermin'in giderleri...

Pertev diğerlerinden farklıydı.

İşadamlarından birisi cin çarpmış gibi konuşmaya başladı:

"Siz de bizim işimize gelirsiniz doğrusu. Eğer cuntacıların devamı bir parti gelse, dişini sıkmaya devam eden halk, hiç ferahlayamayıp sonunda isyan çıkarır, solcuları başa getirir, onlar da fabrikalarımızın önünde bizi sallandırır. Siz gelin ki bir oh çeksin halk. Unutsun cuntayı, kölesi olsun paranın, yaşamak için daha başka neler gerekir, bilmesin, bilemesin."

Herkes öylece baktı bunları söyleyen işadamına. Boşboğaz partili söyledi son sözü:

"Demokrasiyi, insan haklarını bilmek ama neskafe gibi memlekete getirmemek esastır."

Pertev gözlerini ufka dikmiş dinliyormuş gibi yapıyordu. İşadamları önce Suudi Arabistan'a ardından Amerika'ya gidecek olan Pertev'e iyi yolculuklar dilediler, uzattıkları açık çekle birlikte. Pertev'de onları kendine doğru çekip yanaklarından öptü.

"Ne samimi bir adam yahu!" diyecekti arkasından işadamları. "Cuntanın tuzu biberi olacak besbelli!" Gülüştüler sonra. Günbatımına sırtlarını dönmüş, gözlerini kıyıya dikmişlerdi. Kıyıya insan eliyle kondurulmuş şeyler, ah ne kadar da güzeldi.

"Askerler Pertev'in başına çorap örmeseler" diye tokuşturmak istediler viski bardaklarını. O da ne! Bitmişti viskileri. Tek bir şişe bile kalmamıştı, iyi mi?

"Yokluk ne kötü şey" dedi aynı zamanda yatın sahibi olan. Yeni bir şişe bulunup getirilene kadar güç bela, yeni demlenmiş çaya talim ettiler, viskilerin üzerine içilecek en son şey olsa bile.

32

"Çayı demlemiş semaverle birlikte –öyle arzu ederdi seninki– köşkün taraçasına çıkarmıştım. İşte o vakit gördüm kargaları. Aynı kargalar, Ali Çoban'ın dikkatini çekenler, buraya da geldiler, taraça korkuluklarına sıra sıra dizildiler. Gözlerime inanamadım. Boşta kalıp çürümüş çamaşır mandalı gibiydiler. Bir haber getirmiş gibi gözümün içine bakıyorlardı. Semaveri yerleştirdikten sonra sabah temizliğiyle meşgul olmaya başladım. Bunun için denizden kovayla su çekiyordum. Her işi ben yapıyordum. Rasim gazetelere bakıp bakıp konuşuyordu. Onu da ben dinliyordum. Kargalara sonra ne oldu? Uçup gittiler tabii. Bak, taraça korkuluklarını gagalarıyla kurşun gibi delen de onlardır. Onlardan kaldı bu izler. Rasim, deliklerden bir tanesine meraklı parmağını sokmuş da çıkaramamıştı. Kalakalmıştı korkulukların başında: 'Uşak, parmağım!' Benden başka kimse yoktu koca köşkte. Duymazdan geldim önce, teneke kovayı gürültüyle denize salarken ve çekerken demir korkuluklara çarpa çarpa ve de dökerken suları iskeleye, elimden geldiğince çok gürültü çıkarmaya gayret ederek. 'Uşak, parmağım!' Bir insan güneşin alnında ve gecenin ayazında bekleye bekleye kaç saatte ölür? 'Uşak, parmağım!' Diyelim öldü, telefon çalmadı, kimse sormadı, iyice panikledi ve öldü. Memlekette kötü olan her şey sona erer miydi? 'Uşak, parmağım!' Fena olan buydu işte. Aslında Rasim'in hiçbir şeyin sorumlusu olamayacak kadar zavallı olması. 'Uşak, parmağım!'

Bir demirci ustası çağrılmıştı. O günü işte böyle hatırlıyorum. Rasim sarılı parmağını sallaya sallaya anlatıyordu. 'Şey çıktı' demişti şey, 'dolama!' Soranlara, gazetecilere. Dolama. Daha doğrusu Nuri Paşa öyle söyle diye tembihlemişti bunu. Yoksa o böyle hinlikler düşünecek adam değildi. O hiçbir şey düşünecek adam değildi. Memleketi bu ha-

le nasıl düşürdü hâlâ şaşarım."

Mösyö Kevork görmeyeli iyi nutuk atar olmuş. Gülüyor tabii bunu duyunca:

"Süpürge dayandığı duvarın rutubetini alırmış."

Sonra birden hassaslaşıyor. Servise hazırlandığı için beyaz eldiven geçirdiği ellerine acır gibi bakıp, "Uşak, parmağım!" çağrısına tam zamanında cevap vermediği, koşup gelmediği için Menekşe Halk Plajı'nın çöplerini toplama cezasına çarptırıldığını fısıldıyor. Mösyö Kevork'un derin kederinin altında yatan, çoğu zaman gönüllü yaptığı, kendisine o gün ceza olarak verilen bu vazife değil elbette:

"Halk mutsuzluktan yüzmeye bile gelmiyordu. Deniz çöpünü bırakıp geri çekiliyordu mütemadiyen. Ağırlığından çırpınamıyordu. Bataklık gibiydi deniz. Bir koltuk değneği, sapı kırık plastik bir kahve fincanı ama Kıbrıs Fatihi Cevdet Kara baskılı, kuyruğu kopmuş yavru tilkiden yaka kürkü, ayakkabı topuğu, pembe bebek muşambası, şemsiye iskeleti, Kızılay rozeti, çorap teki, yatak yayı, fare kapanı, takma bir diş –ama Mösyö Kevork'un ağzına olmadı– ve tam ortasından açılmış *Haftasonu* gazetesi;

BÜLENT PAYE; HALKIN AKLI BAŞKA YERDE.

Bin bir ıstırap çekerek kadın olan Bülent Paye pembe kadın nüfusu alamadığı gibi altında Orgeneral Rasim Öğvür'ün imzasını taşıyan bir emirle sahneye de çıkamıyor.

BÜLENT PAYE; HALKIN AKLI BAŞKA YERDE.

Vay vay vay, demek kötürüm gibi oturduğu yerden şarkı söylemekteydi Bülent Paye. Geçerken uğradığı düğünlerde.

ACITTI MI CİCİM?

Hormon iğnelerine de devam ediyormuş bu arada. Kestirmekle bitmiyormuş iş. Fotoğrafta güya iğne olmak için açtığı poposunu yuvarlatmak, memelerini biraz daha irileştirmek içinmiş bu iğneler. Kalçadan bir iğne için neden anadan üryan olması gerektiyse?

Şükür bu defa giyinik, profilden, dimdik oturmuş, bizim duyamadığımız bir nameyi seslendirir gibi ağzını boşu boşuna açmış fotoğraf vermekte ve gazete aracılığıyla endişesini dile getirmekte Bülent Paye:

YA SESİME BİR ŞEY OLURSA?

Dahası var: Patlıcan moru, çarliston etekli, üstü payetli, darağacında bir adam gibi askısında sallanıp duran tuvaletini gösteriyor ve soruyor bizimkisi:

BU TUVALETİ BUGÜNLER İÇİN Mİ DİKTİRDİM?

Mösyö Kevork'un büyülenmiş gibi okuduğu, katran karası denizin üzerinde çarşaf gibi açılmış gazeteyi Rasim çoktan görmüştü: Emer Sultan'ın tarafındaki etajerin üzerinde fanfinfon merheminin yanı başında unutuluvermişti bu gazete. Rasim de okumuş, pek sinirlenmiş, Konsey toplantısına kadar götürmüştü bu gazeteyi. Bülent Paye meselesi o toplantıda şu mevzulardan sonra gündeme gelmişti: İşkencede ölen seksen altı gencin yakınlarından dava açanlar var, onları ne yapalım? Cevap: Ya içeri tıkalım ya asalım. Soru: Diyarbakır Cezaevi'ni ziyaret eden yabancı heyet tutuklulara gün boyunca kara sinek tutturulup gün sonunda bunların saydırılıp yedirildiğini rapor etmiş, ne diyelim? Cevap: Bundan sonra başka şeyler yedireceğiz diyelim. İşte böyle bir toplantının ardından sormuştu Rasim: "Bu kadını ne yapalım?"

"Şeyi" demişti daha sonra, "şeyi, kadın mı erkek mi her ne şeyse işte, ne şey edelim?"

"Şey edelim?" demişti Şeref Paşa.

Gülüşmüşlerdi sanırım. Nuri Paşa sert çıkmıştı, "Karı bize karşı dikleniyor yahu!"

"Bu karıyı ne yapmalı?" diye tekrar sormuştu Rasim Paşa.

"Pencereden atmalı" demişti Şeref Paşa, yine Şeref Paşa.

Öyle de olmuştu. Kazara yani. Pencere yerine merdivenlerden ama. Gelin görün ki böyle bir cezanın Konsey tarafından verildiğini anlayamamıştı bizimkisi. Sanmıştı ki eski

bankerinin alacaklıları sallandırdılar onu merdivenlerden aşağı. Bu sebeple alçılı ayağıyla poz vermişti gazetelere. Ayağını cayır cayır yakan alçısı yüzünden o yaz yelpaze kullanmaya başlamıştı Bülent Paye:

KIRIKTIR KAYNAR AMA KALP KIRIĞI TAMİR OLMAZ.

Arkadaşının şuursuzluğu için "İflah olmaz" diye MİT aracılığıyla Konsey'e haber göndermişti Banu Ballı. MİT aracısını nereden bulduğuna gelince... Çarşafları koltuk altlarına kadar çekmiş, ortaklaşa sigara tellendiriyorlardı: Adamın koynuna girmişti! Adamın kim olduğuna gelince... Banu Ballı'yı, Bülent Paye'nin başına gelenlerle korkutmaya çalışıyordu. Heyhat, Banu Ballı'da Allah korkusu bile yoktu. Bir dilim bifteği eliyle aslanına, bizim şu Komünist Aslan'a yedirirken gazetelerde fotoğrafı çıkmıştı. Banu Ballı'yı korkutmaya çalışan MİT görevlisinin işaretparmağını da aynı aslan kapmıştı bu arada. Sıkı durun; malum MİT görevlisi hiç kimseye işaretparmağının nasıl koptuğundan söz edememişti, kayınpederi Rasim'e bile. MİT'çi Damat Mithat insanların gözüne gözüne, en çok salladığı organını işte böyle kaybetmişti; Rasim'in bildiği gibi sözde, "Şeyini temizlerken, silahını temizlerken şey etmiş, parmağını koparmış."

"Hep böyle oluyor" dedi Mösyö Kevork.

Yarı beline kadar çamur Marmara Denizi'nin içinde, Bülent Paye'li *Haftasonu* gazetesi önünde yaprak yaprak dağılmış."Kaşları bitişiverse yayama benzeyecek valla. Bu haliyle Cemal Günsel'in metresine benziyor ama." Eğrile büğrüle ıslak gazeteleri okuyup eğlenirken çocuk ağlamasıyla irkildi Mösyö Kevork. Bırakalım gerisini o anlatsın bize:

"Böcek gibi kara bir kız çocuğu kıyıda durmuş ağlıyordu. Şişe mantarına kürdan saplamış 'bu bir çocuk diye beni kandırmaktasın!', açlıktan şişmiş, sadece iç organlarını saklayan, guruldaması kesilmek bilmeyen bir karın ve onları ayakta tutmaya gayret eden incecik bacaklar, kollar, kaşık

kadar yüzünde iki kocaman göz ve büzülmüş bir ağız. Mi borar,* dedim ona, Der Zor çöllerinde mamamın bana fısıldadığı gibi. Denizden çıkıp yanına yaklaştıkça daha da korktu, çığlık çığlığa ağlamaya başladı. Ama zavallıcığın kaçacak gücü yoktu. Aç kurtlardan, çakallardan kaçamayan ingerlerim** gibi. Diz çöktüm önünde, minicik ellerini aldım elime, usul usul konuştum, yatıştırdım onu. Mamacığımın beni daha hızlı yürümeye ikna etmesi gibi, ikna ettim onu benimle gelmeye. Duman gibi süzüldük beşik gibi sallanan köşkteki odama. Bitlerini ayıkladım. Ayaklarını ılık sularla yıkadım. Bir yoğurt çorbası kaynattım, doyurdum, içini çeke çeke uyudu yavrucak. Kapıdakilere de tembihledim, çocuğunu arayan bir aile varsa bana ses edin. 'Neden?' diye sormadılar bile. Sonra içeriden çağırdılar. Gittim. Bir de baktım, ne göreyim, bütün paşalar orada. Dondurmalı muhallebi servis ettim. İki lafın arası 'Side' diyorladı. Tatlının üzerine erik hoşafı içtiler 'Bardakta olsun' ricasıyla, canım hoşafı ağızlarında çalkalaya çalkalaya, sanırsın ki mentollü suyla gargara yapıyorlar. O zaman da şunu duydum: 'Nasıl bir parti kuracakmış bizim Pertev?' Denizci olan paşa, 'Kendisi gibi yusyuvarlak' dedi, onu hatırlıyorum. Erik hoşafına buz isteyen Nuri Paşa da, 'Japon toplumunu model alan bir partiymiş' dedi. Bizimkisi atıldı:

'Biz de aynı şeyi şey yapmıyor muyuz?'

'Bizimkisi İkinci Dünya Savaşı'na kadarki Japon toplumu Rasim' dedi Nuri Paşa da.

Yaptıkları şeyin bilincinde olmalarına ben de senin gibi şaştım doğrusu. 'Eee' dedi bizimkisi, kafası basmamıştı hâlâ Pertev'in ne yapıyor olduğuna. Nuri Paşa erik hoşafını taşırma pahasına iki buz daha isteyip, sonra da hiç çekinmeden bardağın kenarını, taşanları yalayıp sabırlıca anlattı:

* Ermenice, "Bağırma."

** Ermenice, "Arkadaşlarım."

'Onun yapacağı da savaş sonrası Japon modeli olacak Rasim'ciğim. Bireyi başkaları adına fedakârlığa teşvik edecek, birey kendi adına bir şey istemeyecek, böyle olunca ücret politikasında adaletli uygulamaya da gerek kalmayacak, sendikalaşmaya da...'

Rasim bunun kendi yönetimlerinden farkını anlayamamıştı. Şanssızlık, gözümden kaçan bir erik çekirdeği Rasim'in boğazına kaçmasın mı? Öksürmekten gözünden yaş geldi, bana da epey söylendi, yine de umduğun gibi meselenin ucunu bırakmadı:

'Eeee...'

'Pertev, Japonların yaptığı gibi bu amaca ulaşmak üzere hangi ideolojiyi kullanacak dersiniz?'

'Şeyi' dedi Nuri Paşa'nın sorusuna cevaben bizimkisi, 'Şeyi...' bilsen anlamadığı, kafasının basmadığı durumlarda ne kadar komik oluyordu. Yine Şeref Paşa verdi gereken cevabı:

'İslam ideolojisini!'

'Biz de öyle demiyor muyuz, dinsiz devlet batar gider demiyor muyuz?' dedi Rasim de.

'Pertev daha fazla okşayacak dini, kitabı' dedi Nuri Paşa da.

Bu arada ben kimyonlu mercimek çorbalarını servis ediyordum. Böyle de usulsüz bir damak zevkleri vardı işte. Salona geri döndüm ki, 'Pertev'in adının karıştığı altın kaçakçılığı' diyor bunlar. Anladığım, ellerinde bulunan böyle bir dosyayı açma niyetinde oldukları. Başka bir karara daha varmışlardı:

'Başbakan Paşa'ya kurdurmayalım partiyi.'

'Kim olacak o zaman?' diye sordu bizimkisi.

'Erol Paşa çok hevesli siyaset yapmaya...'

Bunu teklif eden Nuri Paşa'ydı. Rasim önce yüzünü buruşturuyor sandım. Sonra anladım ki mercimek çorbasında gözümden kaçan bir küçük taş çürük dişinin oyuğuna dokunmuş.

'O kimdi yahu?'dedi bu yüzünü buruşturarak, bana da, soracağım sana bunun hesabını der gibi bakarak.

'Horoz Paşa yahu' dediler, 'Erol Horoz.'

'Kader zilli bir dondur mutlaka vuku bulur. Erol Horoz'u anlatırken okurlarına mutlaka böyle söylemelisin" dedi Mösyö Kevork nasihat edercesine gözlerimin içine bakarak. "O güne dair hatırladığım başka bir şey yok!" diye de bitirdi konuşmasını. Florya Deniz Köşkü bugüne bindirmiş gibi gıcırdadı, ayakları titreyip sallandı.

33

Şehmuz'u unuttunuz mu?

Şehmuz'u unutmayın.

Diyarbakır Cezaevi'nde dert, keder ve işkencenin marifetiyle küçüldü, küçüldü, minicik kaldı Şehmuz. Sonunda bir yakını izini bulup onu ziyaret edebilmişti: Aynı köyden bir gencin Diyarbakır Cezaevi'ne konulması, bir görüş gününde "Bizim köyde bir Şehmuz vardı, Başkent'e giden" diye ondan söz etmesi sonucu olmuştu bu.

"Bu Şehmuz, o Şehmuz olabilir mi?" diye derin derin düşünmüştü kuzeni. Şehmuz'un kolları, bacakları Kercir Dağı'nın kaya oyuklarında yetişen yabani erikler büyüklüğünde kızarıklıklarla doluydu. Fare ısırıkları. Yüzbaşı Esat koğuşa elli lağım faresi salmıştı:

"Bunları da tutuklamak icap etti, bilmiyorlar İstiklal Marşı'nı" diye sırıtarak. "İşkence olarak da aç bıraktık, çok kızdırdık" bilgilendirmesini yaparak. "Ellisinin de leşini istiyorum sizden aslanlarım, göreyim sizi" diye yüreklendirmeyi ihmal etmeden.

Kaba etlerinden lokma lokma kopan parçalar, burunlar, kulaklar, eksilen ayak ve el parmakları. Koğuşa salıverilen el-

li lağım faresiyle bütün bir gün süren mücadelede hepsinin leşini yere sermek pahasına mahkûmların verdiği zayiat. İş bu kadarla bitse şaşarlardı: Esat Yüzbaşı'nın ikinci emri geldi:

"Lağım farelerinin kamçı gibi kuyruklarıyla 'Yaşasın T.C.' yazın."

Hayret, acısız ve yerine getirilmesi olanaklı bir emirdi, yazdılar ve Yüzbaşı'yı beklemeye başladılar. Harflerin çengelleri, kıvrımları, can çekişen lağım farelerinin kuyruklarını kamçı gibi şaklatıp durmaları sonucu havalanıyor, ne yazıldığı okunmuyordu. Yüzbaşı Esat'ın eleştirisi bu oldu. "Bunun da bir cezası olmalı elbette" diye düşündü, düşünür gibi yaptı. Belli ki planını önceden yapmıştı, mahkûmlar nasıl da aldanmıştı:

"Bir hafta yemek yok size, bir haftada afiyetle yer bitirirsiniz herhalde elli lağım faresini."

Vücudundaki fare ısırıklarının neden olduğu kan kaybından öte, bu yeni ve midelerini ağızlarına getiren emrin iğrençliğinden bayılan mahkûmlardan birisi de Şehmuz'du. Bir haftanın sonunda, yemek zorunda kaldığı farelere dönüştüğü sanrısına kapıldı. Kendisini nihayet bulan kuzeninin karşısında gülümseyip durması, iyice büzülmesi ve ince ince etrafı koklaması bu sebeptendi.

"Yüzünü büzdükçe büzdü, gözlerini kıstıkça kıstı" diye anlatacaktı köyüne döndüğünde gözlerini Şehmuz'dan alamayan ziyaretçi. "En çok şaştığım nasıl küçülmüş öyle dağ gibi adam." Öne doğru eğilmiş gövdesinden ayrı duran kanat gibi açılmış kolları olmasa, insandan başka her şeye benzetilebilirdi Şehmuz.

Kendisi küçük bir çocukken Şehmuz yakışıklı bir delikanlıydı. Ziyaretçi, onu görüp izleyip, "Ben de böyle bir yiğit olabilir miyim?" dediği geçmişi anlatmanın, Şehmuz'u eski haline getirmek konusunda işe yarayacağını düşündü. Ellerini onunkilere yaklaştırdı, parmak uçlarını onunkilerle karşı

karşıya getirdi, usulca, fısıldar gibi anlatmaya koyuldu:

"Ben ufacık bir çocuk iken Şehmuz Ağabey, senin arkandan, senin ayak izlerine basa basa yürümeyi kendime iş edinmiştim. Senin gibi adım atmak nerede? Çekirge gibi zıplıyordum ben sadece. Birkaç kere dönüp arkana baktın, gelen var mı diye? Ben hemen sindim bir kaya dibine. Sonra seni gözden kaçırmadan, senin gibi gerine gerine yürümeye çalışarak geldim peşinden. Kuytuluğa gittin. Âşıkların kuytuluğuna. Keje orada bekliyordu seni. Keje'nin ellerini avcunun içine aldın, bir kolunu beline sardın. O zaman çok özenmiştim sana da sevdana da. Seni buldum. Belki bulurum Keje'yi de..." demişti ki ziyaretçi, "Türkçe konuş pezevenk!" diye bir cop indi kürek kemiğine, kafasına.

Ziyaretçi, oracıkta yediği dayakla bir kulak zarı patlamış ayrılırken Diyarbakır Cezaevi'nden "Anadilimden öte nasıl anlatayım ki kalbimden geçenleri?" diye düşünüyordu. Ön dişlerinden birisini "Allah kolaylık versin Diyarbakır cehennemindekilere" temennisiyle birlikte avucuna tükürdü. Nedense Şehmuz ile Keje aklından uçup gitmiyordu. Keje'yi bulsa getirse, zaten sağır-dilsizdi garibim, o sesizce oturacak karşısında ve Şehmuz'u kendine getirecekti. Ziyaretçinin bunu yapmak istemesinin nedeni uzun hikâye. Çocukluk günlerini cennete çeviren biricik şey gibi hatırlıyordu onların aşk hikâyesini.

"İyi ama Keje nerede? Keje'yi nasıl bulabilirim? Keje'ye ne oldu?" dedi.

Bu manidar sorular Diyarbakır Cezaevi'nin tepesinde dönüp duran akbabalar gibi üşüştü kafasına. Demek doğruydu: Bazı mahkûmlar havalandırmada ellerinden ayaklarından bağlanıp bırakılıyormuş. Akbabalar sıkı bir dayaktan çıkmış bu mahkûmların içini deşiyormuş. (Bu akbabalar Kara Akbaba olarak bilinir, Başkent Beydağ'da yaşarlar. Kanat açıklıkları üç buçuk metreyi bulur. Gökyüzüde uçan lanetli bir

halı gibidirler.) Karnı doyan akbabalar uçup gittikten sonra karınları dikilen mahkûmların ölüleri, hücrede kendisini duvarlara vura vura parçaladı diye ailelerine teslim ediliyormuş. Canlı canlı akbabalara yem olan mahkûmların çığlıklarından kimse oturamaz olmuş, birer birer terk edilmiş Cezaevi'nin yakınında, yöresindeki bütün evler.

Şehmuz'un ziyaretçisi gözyaşlarını, yamadan görünmez ceket kollarına silip yoluna devam etti:

"Keje nerede?"

34

Keje burada.

Günlerdir loş bir odada yatıyor. İstanbul'da 1982 ağustosunun en sıcak gününde pencereleri ve kepenkleri sıkı sıkıya kapalı bir Nişantaşı evinde. Ev sahibinin adını zikretmeden önce Mösyö Kevork'un kaderin başımıza ne tuhaf şeyler getirdiğini anlatan kendi uydurması sözünü dillendirmeden edemeyeceğim:

"Kader zilli bir dondur, mutlaka vuku bulur."

Erol Horoz Paşa iki hafta önce yatak odasının pencere önlerine dizilmeyi alışkanlık edinen kumruları yok etmenin çaresini bulmuş, zehirle katık edilmiş ekmekleri zavallıların yemesi için ufalıyordu. Bu defa zehiri biraz fazla kaçmıştı anlaşılan; kumrular zehirli ekmek parçalarını gagalar gagalamaz pırıl pırıl göğüslerinin tam ortasına saçma dolu fişek yemiş gibi devriliyorlardı. Erol Horoz gülerek izliyordu patır patır düşen kumruları. Günlerdir kurmaya çalıştığı siyasi partinin fikir çalışmalarını yapıyordu. Kendine bulduğu bu eğlence nedeniyle mutlu, "İşim bittikten sonra ellerimi yıkamayı unutmamalıyım" deyip duruyordu. Zihninin bir köşesinden de barışçıl olan kuşun güvercin değil, kumru olduğu-

nu geçiriyordu. Aksine güvercin saldırgan bir kuştu. Gagasına barışı temsilen zeytin dalı kondurmak hataydı. Cuntanın devamı olacak partisinin ambleminin güvercin olabileceğini düşündü. "Ah sersem" dedi sonra kendi kendine, "Güvercin Cevdet Kara'nın hayvanı. Neredeyse bahanesini bulup yakasından silktiği eski partisinin amblemine koyduracaktı onu." Kuracağı partinin amblemi asla ve kat'a kumru olamazdı, keyif kuşu saksağan hiç olmazdı, insanlarla aralarındaki hürmetkâr ama mesafeli ilişki nedeniyle yanlış tanınan, aslında dünyayı beraberinde getiren karganın olması da düşünülemezdi. Kendisinin parti kurmasını canı gönülden isteyen Nuri Paşa, "Senin amblemin hazır!" diyordu ona: "Horoz! Herkesi gagalarsın işte" diyordu sonra, "Gagalamadığım kim kaldı?" diyordu Erol Horoz Paşa. "Şu teğmen kızı zorla gagalamışsın ha!" diyordu ağzından hınzırca laf almaya çalışan Nuri Paşa. "Gagalamaya meraklıyım ne yapalım?" Muhabbetin sonu gelmiyordu, "Söyle Erol Paşa bu yaşta nasıl hâlâ?" Erol Paşa mısır püskülü kaşlarını burarak, "Benimkisi irsi, rahmetli babam yetmiş yaşında eve alınan her hizmetçiyi hamile bırakırdı. Yaş oldu seksen, baktım evdeki kızdan bir şikâyet yok. Sordum babama hayrola, 'Evladım şükür, bu defaki kısırmış' dedi bana."

"Aşağılık herifler!"

Erol Horoz'un zehirlediği kumruların, serçelerin kimi zaman bir karganın, evinden kaçmış bir muhabbet kuşunun kanatları gerilmiş, acıdan kaskatı kesilmiş bir halde düşüp çakıldığı zemine açılan bodrum penceresinin sakini söylüyordu bunu: "Aşağılık herifler!" Taş gibi yere düşen ve son bir defa zehirle yanan içlerinin ateşiyle guruldayan kumruların, kuşların sesine kulak veren, onları hayata döndürmeye gayret eden iyi kalpli kadın o sabah bodrum katındaki evinde olsaydı, Keje emin ellerde olurdu, Mösyö Kevork'un Florya Halk Plajı'nda bulduğu kızına en yakın zamanda kavuşurdu,

ikisi birden Diyarbakır Cezaevi'ndeki Şehmuz'a. Zalim cuntacıların dağıttığı güzel Kürt ailemiz yeniden bir araya gelirdi. Zehirlenen kuşları yeşil yeşil kusturmayı başaran, bir tanesini üç saat yaşatan, yaşatabileceğini sanan iyi kalpli komşu kadın o sabah keşke evinde olsaydı.

Kader zilli bir dondur mutlaka vuku bulur.

Gün doğumu öncesi bu ritüeli tamamlamak için Erol Horoz'un yere kaç kuş leşinin saçıldığını sayması gerekiyordu. Bir, iki, üç, beş, hah altı... Bir çift kadın ayakkabısını görebilmek için pencereden sarktıkça sarktı, neredeyse kafa üstü yere çakılacaktı. Merakına hâkim olamadı, aşağı indi. Aşağıda peynir kalıbı gibi bembeyaz bir kadın yatıyordu. Kapkara saçlarına, kapkara kirpiklerine rağmen bembeyaz. Nabzını yokladı Erol Horoz onun. Yaşıyordu. Bir yerden düşmüş gibi de durmuyordu. Çevresine bakındı. Kumrulara zehirli ekmek attığı penceresine. Kimseler yoktu. Apartman sakinlerinin çoğunu Yahudiler oluşturuyordu ve onlar da mevsim münasebetiyle adaya çekilmişlerdi. Omzuna attığı gibi bulduğu ganimeti, dairesine çıkarmaya koyuldu. Merdiven boşluğundan ağır ağır çıkan asansörün aynalarında bizim adını bildiğimiz Keje ile yüz yüze geldi. Gözleri kapalıydı ama kirpikleri titriyor, gözleri gözkapaklarının altında korkunç bir rüyadan kaçmaya çalışır gibi çaresizce dönüp duruyordu. Bir kere daha yokladı, rüya değildi. Bu terli avuçlar, yarım aralık duran bir ağız, uzun kollar, incecik bir beden.

"Kevser" dedi. Beş yıl önce çekip giden karısı geri dönmüştü işte.

Eski karısıyla ilgili hatırladığı tek şey tel kapılı asansörle usulca yerin dibine geçmesi, gözlerinin içine baka baka çekip gitmesiydi. Daha da fazlası vardı ama onu hafızasından silmişti. Zevkle tutup çıkarıyorum; pırıl pırıl üniformasına rağmen merdivenlerden inmiş, peşinden koşmuştu karısının. Geçmiş zaman, kafese benzeyen asansörün içinde avlanmış

bir hayvan gibi dönüp duruyordu karısı. Korkmuştu. Pek ürkek bir kızcağızdı zaten. Asansörün kapısını açtığı andan sonrasını sıkıysa anlatsın Yahudi komşuları. Giriş katındaki Madam Esther bir defasında dedikodusunu yapmıştı, kapının balık gözünden gördüğü aile içinde kalması icap eden karı koca mahreminin. Kapıcıya ve komşulara da o anlatmış yine geçmiş zaman. Ertesi gün kurşun deliklerinden meydana gelme altı köşeli bir yıldız çizivermiş komşusu Esther'in kapısına. Yahudiliğin nişanı bir yıldızdan çok Sukot Bayramı'nda elde tutulması icap edilen bir demet bitkiyi, çalıyı anımsatan.

"Giriş taşlıklarını her silişimde Kevser Hanım'ın dişlerinden birini buldum" diyen kapıcı için de bir sürpriz hazırlamış Erol Horoz. Komşusu Esther'in kapısına yaptığı gibi el oyalayıcı bir şey de değilmiş onun için düşündüğü. Komünist olduğuna dair bir ihbar sadece.

"Bakın sonunda ne oldu?" dedi, belleğindeki dedikoducu komşulara, ortadan kaybettirdiği kapıcıya hitaben; "Kevser yuvasına döndü işte!"

"Evine hoş geldin karıcığım."

Gitti, usulca yataklarına yatırdı karısı farz ettiği Keje'yi. Sonra onun "Bu yatak bana mezardan farksız" dediğini hatırlayınca, "Koyun sürüsünün içinde mi barındın bunca yıl, teke teke kokuyorsun. Ben cephede böyle kokmamıştım evvel Allah" dedi.

Usulca inledi bizim Keje'miz, onun Kevser'i.

"Ölüm döşeğindeki anasına bakmaya gitti İzmir'e, arada geliyor" demişti soranlara. "Sormayın kendisi de talihsiz bir hastalığa yakalandı, ağabeyinin yanına, Almanya'ya tedaviye gönderdim" diyordu daha daha bıkmadan soranlara. "Parçalandı ailem, gitti güzel karım" diye gözyaşı dökmüştü bir keresinde, tam da yerinde, baştakilerin darbe yapacağını kesinkes öğrendiğinde, kuyruk sokumundaki et benini aldır-

mak için gittiği Askeri Hastane'de, gelmişken göze görünmek için Rasim Paşa'nın eşini de ziyaret ettiğinde. Körün istediği bir göz Allah vermiş iki göz; Rasim Paşa da oradaydı, mönüsünde salçalı köfte bulunan refakatçi yemeğini yiyiyordu. Pek üzülmüştü Erol Horoz Paşa'nın haline. O gittikten sonra, "Burada pek iyiyim vallaha"dan başka ağzından söz çıkmayan yatalak karısına dönmüş, "Bir de genç karı aldı diye topa tutmuştuk adamı, meğer gerçekten şeyi gibi şey ediyormuş, seviyormuş karısını" demişti.

Parti kurmak için eski arkadaşlarından icazet alır almaz, "Kevser öldü" haberini yayacaktı. Atatürk Havalimanı'nda boş bir tabutu sırtlamış gelirken rap rap rap rap: ORGENERAL EROL HOROZ'UN EŞİ KEVSER HOROZ ELİM BİR HASTALIK SONUCU ALMANYA'DA ÖLDÜ.

Buna gerek kalmamış, Kevser dönmüştü işte. Yıllardır pençesinde kıvrandığı hastalıktan kalkmış ve dönmüştü işte. Hali tavrı eskisinden farklı olabilirdi. Dile kolay beş yıl komada yatmıştı. Doktorlar çocukluktan ergenliğe, ergenlikten yetişkinliğe geçer gibi bir ruh hali içinde olacak diyorlardı onun için. Emir subayına durumu böyle izah etti. Loş salonda sivil giysiler içinde baş başa oturmuş dertleşirken.

Sonrası şöyle gelişti: Keje dört gün uyudu ve arada uyanıp kendisini kocası sanan Erol Horoz'a koleralı olduğunu düşündürecek kadar çok su içti. Hiçbir şey yemedi. Bunun yerine kustu. Erol Horoz, bu sebeple yememesinin daha iyi olacağını düşündü. İniltiden ibaret dahi olsa, hiç sayıklamadı. Herhangi bir yerden söz etmedi. Erol Horoz'un ısrarlı sorularına cevap vermedi. Buralarda ne aradığı ya da buraya nereden geldiği konusunda hiçbir fikri yok gibiydi. Hem olsa ne yazardı, biz biliyoruz ki kız sağır ve dilsizdi. Erol Horoz, yüksek ateşin belleğini zayıflattığını düşünüyordu. Çünkü karşı koymamıştı. İncecik çok zarif bir kadın

olmasına karşın şişman ve yaşlıymış gibi mobilyalara tutunarak yürüyordu.

Eve getirilen berber utanç içinde kafasının bit kaynadığını fısıldadı. Çatladı çatlayacak bit yumurtalarını, sirkeleri gösterdi.

"Ne biçim bakmışlar karıma o hastane köşelerinde" diye tısladı Erol Horoz. Berber de üstüne vazifeymiş gibi yüzüne doğru eğilip Keje'nin, "Hanımefendiciğim ne zor şey yıllardır yatalak hasta olarak yatmak. Allah sabırlar vermiş maşallah" dedi.

Keje bir şey söylemek istedi. Bunu ilk defa denemeye kalkıyordu, kendisini bu evde zorla tutan asker bozuntusuna "Yoksa sağır dilsiz değil mi bu?" diye düşündürecek kadar gayretkeş konuşmaya çalıştı. Boğazına kılçık takılmış gibi sesler çıkarabildi sadece. Erol Horoz eli tabancasının tetiğinde beklemekteydi. Bir mucize; dilsiz olduğundan henüz emin olmadığı bizim Keje'miz onun Kevser'i varlığını inkâr eden bir lakırdı yapacak olursa, buna tanık olan berberi "Silahımı kapıp gözümüzün önünde intihar ediverdi" yalanıyla birlikte vuracaktı.

Artık ikna olmuştu; bu Kevser hem sağır, hem dilsizdi. Kendini bilmez bir halde uyuyup durduğu loş yatak odasında gözlerini taşbebekler gibi şaakk diye açtığı andan itibaren ürkütmüştü Erol Horoz'u. Yeri hep burasıymış gibi davranıyordu. Ama bir keresinde suratını buruşturarak hatırlar gibi oldu, belki de hatırladı. Erol Horoz'un yüzünü yokladı, yokladı ve sonunda onu tokatlamaya, elinden kurtulmaya çalıştı. Belleğinin perdesi çekilmiş, bambaşka bir hayattan buraya geldiğini hissetmişti belki. Erol Horoz ona usul usul anlattı. Karanlık ve sadece kapalı panjurların arasından hava aldığı için fazlasıyla sıcak, nemli yatak odasında terden yapış yapış çarşaflara dolanmış, paçavralara sarılmış, parmak kız gibi koskocaman yatağın ortasın-

da biçare yatan Keje'nin üstüne abanarak:

"Sen benim karım Kevser'sin. Geri döndün. Evine hoş geldin."

Keje itiraz edecek oldu, Erol Horoz onun bileklerine yapıştı. Ağzını ağzına yaklaştırdı:

"Ben politikaya atılacağım. Sesini çıkarmadan, tek kelime etmeden, yabaniliği bırakıp nazlı bir ceylan gibi yanımda duracaksın."

Keje'nin dudakları etli etliydi. Ateşli hastalıktan çıktığı için daha da şişkin ve çatlak. Isırır gibi öptü onları Erol Horoz. Bir eliyle memesine yapıştı. İlaçlarla ayakta duran organını Keje'ye sapladı. Kartallı yatak başı bir ileri bir geri sallandı. Keje'nin gözleri tepetaklak oldu, yatak başında kendisine bakan cilalı el oyması kartal başlarının gözleriyle karşılaştı, öldüğüne hükmetti. Bundan sonra yaşıyor sayılmazdı. Kevser Horoz'un mezar dediği yatağa gömüldü.

Son moda kesilen ve röfle yapılan saçları, vatkalı ceketi, nal büyüklüğünde imitasyon küpeleri ve zincirli omuz çantasıyla ilk eşliğini "Partiyi bensiz kurma ha" diye direten Erol Horoz'un meslekten bir arkadaşının ev ziyaretine giderken yaptı. Çay içmişlerdi. Evin hanımının "Doktorlar ne diyor, ne zaman konuşurmuş?" sorusunu Erol Horoz ellerini boşu boşuna açarak cevaplandırmıştı; "Böylesi daha iyi hanımefendicim" diyemezdi ya. Söz hastalıktan açılmışken, Erol Horoz da ziyaretine geldiği arkadaşının alkolik oğlunu sordu. İti an çomağı hazırla, oğlan çat kapı geldi. Yine zil zurnaydı. "Bebek Otel'e yerleştireceğiz bunu" dedi babası. Keje alkolik oğlana gülümsedi. Şefkat içeren bir gülümsemeydi bu. "Hatırladı" dedi ev sahibesi, "Kevser Hanımefendi hatırladı bizim Haluk'u. Sünnetinde bir tam altın takmıştı. Beşi bir yerde cuntacıların hepsi çeyrek taktığından, hatta Rasim Paşa'nınki hurda altın çıktığından dün gibi hatırımda Haluk'un sünnetine gelişi. Ama bakın, o da unutmamış."

35

"Buraya da geldiler, Florya Deniz Köşkü'ne. Yine ben, Kevork."

İzin verelim Mösyö Kevork da anlatsın Keje'yi Erol Horoz'un yanında gördüğü anı.

"Mutfakta öğle yemeği için haşladığım karahindibaların güvercin gibi kabarmış göğüslerini parmak uçlarım yana yana okşayıp duruyor, doğramaya kıyamıyordum ki davetsiz misafirlerin geldiğini haber aldım. Bir koşu uşak üniformamı üzerime geçirdim. Her zamanki gibi mutfak önlüğünü altımda unutmuşum, etekleri aşağıdan sarkmış. Dikkatimi çeken Keje'nin gözünün buna takılıp kalmasıydı. Rasim ve Erol Horoz Paşa fark etmemişlerdi bile. Keje bakıyordu ama ayıplayarak değil, mazur görerek hatta doğrusu böylesidir belki kim bilir diyerek, bu yüzden elimde olmadan göz kırptım ona. Çok utandım sonra. Paşa'nın karısına ne münasebet. Sonra, Rasim elinde bir dolu zarf, içine bir takım pusulalar koyup ışığa tutup bakıyordu. Yaklaşık bir ay sonra, 7 kasım 1982'deki Anayasa oylaması için hazırlanan zarf ve pusula örnekleriydi bunlar. Anladığım kadarıyla en şeffafını seçmek gerekiyordu. Reddedenin oyu sandığa atmasına gerek yok, anında belli olacaktı. Buna cesaret edeni takdir etmek gerekirdi. Sandığın başında nöbet tutan askerlerin görevi 'Takdir' etmekti.

'Hanımefendiler daha iyi bilir böyle şeyleri' demişti Rasim. Gök mavisi döpiyesini terzinin Leydi Diana böyle yapıyor diye kakaladığı denizci yakalı bir bluzla kombine giyen Kevser'e dönerek.

Hanımefendi bir tomar pelür kâğıda ifadesiz gözlerle bakınca bir gariplik olduğunu hissettim.

'Çok ağır bir şeyden, hastalıktan kalktınız, geçmiş olsun' dedi Rasim. Kendi kendisine 'Münasebetsiz şey' dedi ayrıca.

Aklı sıra bizim Keje'nin gönlünü almak için, 'Daha da gençleşmiş bu yahu' deyiverdi kendini tutamayarak. Benim anladığım, saç modeli ve giyim kuşamlarından öte zaten Kevser ile Keje'nin benzer tarafları yoktu. Sadece çekip giden Kevser'i kimse hatırlamıyordu o kadar. Neyse, ben ne servisi yaptığımı unuttum ama konuştukları şeyi hatırlıyorum: Erol Horoz, 'Pertev gelmiş, elinizi öpmüş' dedi. Bizimki; 'O kim oluyor ki şeyimi öpecek' dedi.

Konuşmaları Hacivat ve Karagöz atışmasına dönüyordu ki Erol Horoz ipleri eline aldı:

"28 eylülde gelmiş ziyaretinize, açık açık sormuş, 'Parti kuracağım, ne dersiniz?'" diye.

'Eee sordu' dedi Rasim Paşa da.

Bir sessizlik oldu. Ben de, bak şimdi hatırladım, çay kahve servisi yapmış olmalıyım ki Keje'nin gümüş şekerliğin bombeli kapağının üzerine düşen görüntüsünü seyretmekteydim. Tuhaf bir soruyla irkildim:

'Bu uşak sağır mı ki her daim yanınızda?'

Rasim ona hak vermiş gibi bana baktı.

'Bunca zaman bir vukuatı olmadı' dedi.

'Olmayacağı ne malum?' diye sordu Erol Horoz.

'Ben Pertev'e Hüseyin Feyzullah'ın ve Süleyman Tel'in partisinden adam alma da ne yaparsan yap, dedim' diye geçiştirdi bizimkisi, ne desindi, bana güveniyordu, hem baksana –sözün burasında bir parmak hesabına girişti, işin içinden çıkamadı Mösyö Kevork– yıllar sonra anlatıyorum görüp, duyduklarımı. Dağılmasın konu, devam edelim biz:

'Amerikalılar istiyormuş Pertev'i. Alexander Haig, Henry Kissinger bizzat ziyaretinize geldiklerinde açmışlar mevzuyu.'

'Amerikalı her şeyi ister ama halk seçer.'

'Pertev'i veto etmeyeceksiniz yani...'

'Pertev'den sana ne be! Sen de git kendi partini kur.'

'Ben de bunun için geldim.'

'Ha şöyle. Bak Başbakan Paşa kurmuyor hiçbir şey. İş sana düştü. Al hanımını yanına, çık memleket turuna.'

İkisi birden Keje'ye baktılar. Ben de baktım.

'Niye gitti ki Pertev Amerika'ya?'

'Zayıflayacakmış' dedi Rasim.

Bir bahane yaratıp mutfağa sıvıştım. Baktım yanımda gölge gibi Keje. O zaman bilmiyorum elbette kim olduğunu.

'Hanımefendi size köşkü gezdireyim' dedim.

Sağır dilsiz olduğundan haberim yoktu. Kar beyazı kalın topuklu ayakkabılarını çıkarıp eline aldı. O vakit diğer Paşa karıları gibi olmadığını anladım. Kahroluyorum hatırlarken, biricik varlığının burada, bir adım ötesinde olduğunu bilmeden dolaştı köşkü. Çocuk ateşli yatıyordu içeride. Odamın pirinç kapı tokmağını avuçlamıştım tam, 'Hanımefendi bir maruzatım var size' diyecek, Halk Plajı'nda bulduğum çocuğu gösterecektim tam ona. Bana hasıl olan garip bir histi, onunla sırrımı paylaşacaktım. Bir kadın çocuğun derdinden daha iyi anlar diye düşünmüştüm. Tam buna karar vermiştim ki Rasim'in uğursuz sesi duyuldu:

'Uşak, viski!'

Baktı ben koşturuyorum, Keje alelacele topuklu papuçlarını giydi. Hisleri ne olup bittiğini anlamaya muktedirdi. Dilinin ve duyma organının yerini alan hisleri şimdilik ona ayakkabılarını giydirmeye yarıyordu, 'Çocuğun burada, bu iyi kalpli hizmetkâr buldu onu' demeye gücü yetmiyordu hislerinin.

'Bilmem neden, bana çok samimi geldiniz hanımefendi' dedim ona. Ayakkabılarını ters giymiş çakmak çakmak bakıyordu. Aynı gözler içerideki küçük çocukta da vardı. El kol hareketiyle birşeyler anlatmaya girişmişti, muhtemelen başına gelenleri. Dikkatimi versem çözerdim meseleyi ama Rasim içeriden bağırıyordu habire:

'Uşak, viski!'

'Affınıza sığınırım hanımefendi' deyip gitmek zorunda kaldım.

'Uşak, viski!'

Eğer kalsaydım belki Keje'nin kim olduğunu, neyi anlatmaya çalıştığını anlayacaktım.

'Uşak, viski!'"

Üçüncü bölüm

1

"Toprağın altı yedi kattır."

Nedense büyük aptesini ederken aklına geliyor böyle şeyler. Emin, iki yıl, sekiz ay, dört gündür hapiste. Daha da kalacak. Cuntacılar müebbet hapis verdiler ona. Nedenini biliyorsunuz; ispatlanamayan silahlı çatışmalar, kuyumcu soygunu, bir tankı zapt etmek, üzerinde temiz bir silahla yakalanmak. Kimsenin kılına zarar vermemişti ama yaptıkları ve yapacakları göz önünde bulundurularak bir ömre tekabül etmişti cezası. Bir maşrapa suyu sıcaklığı tüten büyük aptesinin üzerine döküverdi. Cılız bir anafor aldı götürdü pisliği. O pisliğin yerinde olmak isterdi, daha önce havalandırmadaki karıncaların yerinde olmak istediği gibi; bir deliğe girip kaybolmak!

Heladan çıkmıştı ki, "Takozu tıkadın mı?" dedi lavaboda ellerini sabunlayan arkadaşı.

Gidecek yerleri kalmamış gibi iki gündür lağım faresi basmıştı ortalığı. Ağır ağır yürürken koğuşuna doğru, bunun nedenini etraflıca düşündü.

"Tünel kazıyorlar" dedi. "Birileri tünel kazıyor."

Uykuya dalmadan önce büyük sır kulağına fısıldandı:

"Tünel kayaya toslamış. Altı aydır ne sağından, ne solundan, ne altından, ne tam ortasından geçirebilmiş, sonunda vazgeçmişler."

Emin ertesi gün daha detaylı bilgilerin peşine düştü. Bü-

tün koğuşun pes etmesine rağmen, Mühendis diye çağrılan tipin hâlâ ısrarlı olduğunu öğrendi.

Birkaç gün sonra kayaya toslayan bu beş metrelik tünelin mucidini helada pisuvar başında buldu. Yanındaki boş pisuvara gitti. İşemeye koyuldu. Bir yandan da usulca Mühendise'e baktı. Tipi daha önce de dikkatini çekmişti: Kirli bir lastikle bağlanmış, gördüğü en kalın camlı gözlük, kırlaşmış, bir numaraya vurulmuş saçlar, işkencede kaybedilmiş iki ön diş, daima akan epey irice bir burun, yüzün sağ tarafındaki çekilme tiki ve o görünmez antenler:

"Ne o, bir şey mi söyleyecektin?"

Sözünü ettiğim görünmez antenler vazifesini yapmış, Emin'in niyetini kapmıştı:

"Tünel hikâyesine varım."

"Ne!" dedi Mühendis duyamamış gibi yaparak, bir eliyle kulak memesi şişkin ve epeyce sarkık kulağını siper ederek, "Neeee!"

Emin sidik kokulu tuvalete göz gezdirdi, maşrapaya damlayan suyun sesine kulak kesildi, kimse yoktu, tam dediği şeyi tekrarlayacaktı ki, Mühendis onunla daha fazla kafa bulmamaya karar vermiş gibi atıldı:

"Gerçekten hikâye oldu" dedi "şu tünel" diye de ekledi. Yüzünün istemsiz biçimde sağa çeken tarafıyla da tüneli işaret etti.

"Sen ve ben yapamaz mıyız?" diye sordu Emin.

Bugüne kadar Emin'in gördüğü en kalın camlı gözlükleri kullanıyor olmasına bakılırsa kör kalmasına ramak kalmış olmalıydı. Bu gözlükler sayesinde etrafı olsa olsa gölgeler, iç içe geçmiş renkler olarak algılayabilirdi. Göz olarak kabul edebileceğimiz iki noktayı Emin'in suratına dikti ve gürültülü bir kahkaha attı:

"Sen ve ben ha! Sen ve ben!"

Parmağıyla kendini ve Emin'i işaret ederek iki büklüm olmuş gülüp duruyordu:

"Sen ve ben!"

Mühendis'in tevellüdü 1934. THKP'li. İlk macerası 12 Mart'a rastlıyor. O tarihte yurtdışına kaçamayan bütün solcular gibi içeri girenlerden, içeride Cunta ilişkilerini enine boyuna konuşup dışarı Cunta ve Kemalizm'i reddederek çıkanlardandı. Daha öncesi de var tabii, İngiltere'ye mühendislik okumaya gönderilmişti. Ona sorarsanız faşo olmaktan, Almanya yerine İngiltere'ye gönderilmekle son anda yırtmıştı. Mühendislik tahsil etmeye Almanya'ya gitseymiş memlekette bu işi yirmi yıl önce aynen böyle yapan Süleyman Tel gibi Naziliğe yatkın düşüncelerle, anti-semitizme alkış tutarak dönebilirmiş. Faşoluktan yırtan Mühendis, gönderildiği Londra'da ilk iki yıl okulu asıp hal ve tavrından da anlaşılacağı üzere bir tiyatro kumpanyasına girmiş:

"Sen ve ben ha!"

Babası bunun derdinden ölmüş. Telefon başında "Okumayacağım ben mühendislik, tiyatro yapacağım" dediğinde, kalbi sıkışıp aniden. Mühendis, babasının cenazesine gelememiş ama okulu bitirmiş. O vicdan azabıyla memlekete dönüp soluğu 1959'da Hirfanlı Barajı'nda almış. Demokrasi adına yola çıkıp en faşist idareyi kuran dönemin Başbakanı Menderes'e, genç bir mühendis olarak bizzat o gezdirmiş Hirfanlı'yı:

"Bu dev tüneller arıtılmış suları taşıyacak boruları yerleştirmek için açıldı sayın Başvekilim. Şuradakiler zart için, öte yandakiler zurt için, içinden kamyonların geçtiği şu ikisi de anamın terekesi için..."

Ali Çoban'la bile mesaisi olmuş. Son ana kadar ona sormamak, danışmamak için dört yanlış tünel açtıktan sonra acil bunu çağırmışlar Çubuk Barajı'nın inşaatına. Doğru tünelin yerini tespit etmekle kalmamış, açılana kadar da başında durmuş. Ali Çoban kepçelerin gürültüsünde bile duyulacak biçimde bas bas bağırırmış:

"Çökecek bu tünel!"

Patlatılacak dinamitlerin epey yakınındayken bir gün, bi-

zim Mühendis kendisini on metre öteye atacak anı kollarken ve "Çökecek bu tünel" diye söylenen Ali Çoban'a bu hassasiyetini belli etmemeye çalışır "O koca göbeği deşilir artık" diye düşünürken, o cüsseyle, o hayati hamleyi yapmayı başarmış, toz toprak içinde yanına uzanmış yatarken bulmuş onu:

"Çökecek bu tünel!"

İşte o zaman, sonuna kadar dövüşen, inatçı, demagoji yapan, hiçbir kutsallığı, ilkesi olmayan bu adamın, Ali Çoban'ın memleketin püsküllü belası olacağına kanaat getirmiş.

Pertev'i de 1964'de Londra'ya giderken, uçakta tanımış. Kendisinin seyahat sebebi eski günlerin hatırına imiş ama Pertev, Keban Barajı'na finansman bulmak için gidiyormuş. Oracıkta bir peçetenin arkasına geleceğin teknolojisiyle Keban Barajı'nı konduruvermiş bizim Mühendis. Dikkat edilmesi gereken hususları bir bir anlatmış. Bakmış karşısındaki şişko pek açık görüşlü, barajların ne kısa ömürlü yatırımlar ne ilkel şeyler olduğundan bile söz etmiş. Hatta bu trajik doğal hayatı koruma ve çevre konuşmasını, "İnsan felaket salgılar" diye bitirmekte beis görmemiş. Ankara dönüşü Pertev'in Yenimahalle'deki evine de misafir olmuş. Bodrum katında tavuk yetiştirdiği, –neden bizim haberimiz yok?– yakın gelecekte Süleyman Tel'in Selamet Partisi'nden aday olacak zihniyette olmasına rağmen, bu ne perhiz bu ne lahana turşusu, ama basbayağı üç meşe fıçıda şarap dinlendirdiği evine. Mühendis'in tavsiyesi Pertev'in ev yapımı şaraplarını kusursuz hale getirmiş.

Ya, işte böyle...

Sıra geldi solculuğa nasıl bulaştığına. İşte o hikâye çok uzun. Orada duralım. Belki sadece şunu söyleyebiliriz, kendini bildi bileli anarşistti. Solun anarşist olmamasını sorun olarak algıladı. Anında Stalinist olan solun siyasal kültürünün buna yeterli olmadığına kanaat getirdi. "Bize biraz daha put yıkan, biraz daha yüzü gülen bir hareket lazım" dediği arkadaşları tarafından alaya alındı. Gaipten haber verir gibi

Marx'ın bize anlattığı dünyanın gelecekte olmayacağını söylüyordu. Koğuş duvarına bunu söylediği tarihi düşmüşlerdi: 11 mayıs 1983.

"Ama Marx bize özgürlük ve eşitlik diye, bunların biri adına ötekini feda etmenin sakıncalarını göstermiş olacak, 2000'li yıllarda bile..."

'2000'li yıllarda bile'ye "Zııtt Erenköy" sloganı atılmıştı.

Mühendis'i dinleyen yoktu.

"12 Eylül öncesi sağ-sol çatışması Bizans'ın Maviler'le Yeşiller'inkine benzer. Bunlar da birbirlerine düşmandır, devamlı birbirlerini öldürürler ama gelin görün ki rejimle çatışmazlar. Dev-Yol'cular savunmalarında demediler mi, 'Biz devlete karşı eylemde bulunmadık. Faşizme karşı, anti-faşist mücadele verdik.' Bizim sol olarak sağcıların güce tapınmasını, laf dinlemez halini teşhir edecek yöntemler bulmamız lazımdı."

O dönem sosyalist hareketin fazlasıyla yadırgayacağı şeyler söyledi. Koğuş arkadaşları onun sonu gelmez nutuklarının önünü kesecek yöntemi bulmuşlardı: "Son sözün bu mu?" diyorlardı nutuğunun işlerine gelen yerinde, sözgelimi, "Bizim kendisine sonuna kadar tabi olmamız gereken şey varsa, o da sosyalizmdir" dediği anda.

"Hah şöyle, biz de aynen böyle..."

Sabır taşı olsa çatlardı ama Mühendis dayandı:

"Gecekonduya gidecektiniz ama gecekondu bilinciyle sınırlı bir devrimci hareket kurmaya razı olarak değil. O zaman bu, siyaset olmaktan, dönüştürmekten, dönüşmekten çıkar. Ulan dürzüler, 'Allah affeder, Dev-Sol affetmez' bunu yazan kafanızı ben ne yapayım?"

Kavanoz dipli gözlüklerinden birisi işte böyle bir koğuş içi tartışmada tuzla buz olmuştu. Kocası binbaşı olan kız kardeşi yenisini gönderene kadar akla karayı seçmişti. Sonunda kimse dinlemez olmuştu Mühendis'i. O da yeraltına inmeye karar vermişti. Koğuş bu defa ona inanmıştı: Devlete tünel-

ler kazan bu adam çıkarır bizi buradan.

Mühendis altı ay boyunca koğuşun kralı olmuştu. Altı ayın sonunda umutları bir kayaya toslamıştı. Dev-Yol'cu madenci daha en başında, toprağın arasından ele gelen feryoz kaya parçacıklarını gördüğünde teşhisini koyup "İki adım ötede aşılmaz bir kayacık var" demese Mühendis'in yüzüne tükürülmez, koğuş yeni bir tünel için ikna olabilir, ona güvenmeyi sürdürebilirlerdi belki. Ama olmadı. Şimdi herkes dört elle "Af çıkacak" umuduna sarılmıştı.

Cuntacıların hazırladığı yeni Anayasa ezici bir çoğunlukla kabul edilmişti.

"Ulan adamlar toptan yerleştiler, kim salıverir sizi? Bundan sonra aralıksız faşizm, soluksuz dikta!"

İkinci gözlüğünü de koğuşun bu umuduna karşılık kendi öfkesinden tuzla buz etmişti. Yeni gözlüğüne o kadar zor kavuştu, ona yeni bir gözlük iletebilmek için kız kardeşinin binbaşı kocası tarafından başına getirilenlere o kadar içerledi ki "Bir daha ne olursa olsun gözlüğü kaybetmek yok" dedi.

Pisuvar başındaki karşılaşmalarında her ne kadar Emin'in tünel kazma hevesiyle, İngiltere'deki kumpanya günlerinden kalma bir alışkanlıkla dalga geçse de ona inanmaya dünden hazırdı ve çok geçmeden kendini aşağıdaki lafları ederken buldu:

"Yeraltı öyle güzeldir ki esasında... Bilseler insanlar orada yaşarlar. Petrolmüş, doğal gazmış, elmaslar, yakutlarmış hepsi bizden önceki hayatın tortuları biliyorsun değil mi? Milyonlarca yıl önce birileri tıpkı bizim gibi uygarlıklar kurdu. Devrimler ya da darbeler yaptı. Sonunda hepsi battı. Toprağın altında koyun koyuna çürüdüler. İşte yeraltındaki zenginlik, enerji, milyonlarca yıl önce biten uygarlıkların izleridir."

Mühendis baktı, Emin iyi bir dinleyici, aylardır kursağında kalan nutukları birbiri ardına sıraladı:

"Solculuk Türkiye'de hiçbir zaman milliyetçilikten çok ke-

sin çizgilerle ayrılmamıştır" dedi sözgelimi.

"Bir de insan düşüncesinin bir çalışma şekli vardır. Önceden olmuş tarihi bir olay insanın ufkunu örter. Diyeceğim, insan hep geriye dönmeye çalışır. Halbuki o bir daha olmayacaktır, çünkü bir şey bir kere olur. Fransız Devrimi'ni yapanlar geçmişte daha önce yapılmış neyin derdindeydiler bilemem ama 1917 Devrimi'ni yapan Troçki'lerin kafasında Fransız Devrimi cirit atıyordu."

Emin'in dikkati dağılmaya görsün, toplamak kolaydı:

"Bizim tünelin önünü bir kaya, solun kafasını 27 Mayıs tıkadı. Düşündük taşındık, madem oldu gene olur, o halde bunun üzerine bir strateji kuralım dedik. Strateji de ne biliyor musun?"

Emin başını salladı, "Bizim tünelin stratejisi..." deyip asıl mevzuya bağlanmak istedi. Mühendis lafı ağzına tıkadı:

"Asıl strateji sol darbe stratejisiydi diyebiliriz."

"Biz tüneli konuşalım ağabey" dedi Emin. "Bunları dışarı çıkınca düşünürüz."

Mühendis beton çivisi gibi parlayan gözlerini Emin'e dikip sordu,

"Kaç yaşındasın sen?"

"Yirmi iki."

Mühendis o yaşta Londra'da gününü gün ettiğini düşündü. Yine de gelecekle ilgili bir kehanette daha bulunmaktan kendini alıkoyamadı:

"Dışarıda bunları düşünmene fırsat verecekler mi sanıyorsun?"

2

"Şu paşalar, parti başkanı olmaya amma da meraklıymışlar" dedi Ali Çoban. Partisine harıl harıl bir emanetçi arıyor-

du. Gürbüz Sokak'ta yapılıyordu çalışmalar. Kabul etmek gerek, onun için dünyanın merkezi burasıydı. Güvenilir aracıları vardı ki bunlardan bir tanesi geçtiğimiz aylarda, aylardan marttı her halde, dili bir karış dışarıda ta başbakanlıktan buraya koşarak gelmişti. Mühim bir ulaklıktı onunkisi, Cuntacıların kurduğu hükümetin başındaki Başbakan Paşa ile onun arasında gidip geliyordu, az iş mi?

Gönül isterdi ki adamakıllı bir Cunta düzeninde var olması absürd olan başbakanlık gibi bir görevi işgal eden Başbakan Paşa ile arasında hiç aracı olmasın. Kaldı ki "Görüşelim" teklifi ondan gelmişti. Ali Çoban da cevaben "İyi ama gizli saklı değil!" demişti. "Ali Çoban'ın üzerine orduyu bindirip iktidarı sağlayalım dedirtmem" de demişti. İş, pembe incili kaftanları eksik aracılara kalmıştı. Çok geçmeden Ali Çoban'ın yüreğine oturan haber geldi: Başbakan Paşa parti kurmaktan vazgeçmişti. Şahidi var, boncuk boncuk terledi Ali Çoban. Münasebetsizin teki de abdala malum olur misali Amerika'dan yeni dönen Pertev'den bahis açmasın mı? Güya konu dağıtacak: "Genel Başkan'ım, Başbakan'ım, Sayın Ali Çoban'ım, sanırsınız ki yarısını Amerika'da bırakmış." Politika heveslisi çarıklının ortalığın elektriğini alacak tecrübesi yoktu: "Diğer yarısını beni iktidara getirin dediği Amerikalılara rehin vermiş olmalı, he he he!" Varını yoğunu kurulacak partiye bağışlayan bu adama iktidara geldikleri vakit bakanlık verilmese olmazdı: "Amerikalılar demişler ki devamınız gibi görünen bir partiyi desteklemeyin!" Bir bildiği mi var bu safın diye dönüp bakmıştı Ali Çoban. Bakan olduğunda harcadığı serveti kat kat yerine koyacağından emin partili bu bakıştan feyz alıp ilk nutuk provasını yaptığını düşünüp coşmuştu: "Pertev'i veto etmeyin, hatta keşke seçilse, hız kesmesi lazım diktanın, yoksa isyan eder halk, bilemeyiz isyan eder mi sizin halk, bırakın biraz rahatlasınlar, böylece dişinize layık vatandaşları yetiştirmek kolay, işte böye demiş Amerikalılar!"

Ali Çoban'ın kelinin kızarmasının anlamını pek iyi bilen eski bir partili koluna girip çıkarmıştı odadan bu densizi. Sonra Ziraat Bankası'na gidip bağışladığı parayı çekmiş, bunu aldığına dair noter tasdikli belgeyi imzalatıp göndermişti geldiği yere.

Şükür, Gürbüz Sokak'ta birileri, "Kuracağız partiyi, geleceğiz iktidara" yağlamasını yapıp yüzünü güldürmeyi, kelinin rengini almayı başarmıştı. İyi ama Ali Çoban başkalarının şakşağıyla avunan birisi miydi? Hayır. Sadece o da inanıyordu gemisini yürütebileceğine. "Kaptan sensin" diye avutacakları, geminin başına geçirecekleri emekli bir paşa bulmuşlardı. Aslında bu iş için ortada iki seçenek vardı: Karar kılınan, namazında niyazında, dinine bağlı Eser Paşa'ydı. Diğeri çok daha uygundu ama bir küçük defosu vardı, Ali Çoban ile soyadı ortaktı: Bedri Çoban Paşa. "Gitti Çoban, geldi Çoban" derler, veto ederler diye vazgeçtiler. Kaldı ki "Değiştireyim soyadımı" diye yalvardı emanetçi paşa.

"Gerçek kaptan gemiyi mütevazı bir filikayla takip edecek. O filika ki filhakika geminin kendisinden daha büyük, daha sağlam, daha yürekli, en büyük dalgalarda belki gemi olur alabora ama o filika gider yoluna!"

İşte bu tiradı atan Ali Çoban tarafından alnından öpülerek bakanlığı kapmıştı. Bakan koltuğuna, bakanlık sözünü aldığı mayıs 1983'ten yedi yıl sonra oturacaktı ama şimdilik siz susun. Ali Çoban ve huzurundakiler dahil hepsi bu gerçekten habersiz koca gemiyi, yasaklı olduğu için dümene geçemeyip filikayla takip eden kaptanla yönetmeye çalışıyordu. Bu ne sabırdır ki siyaset yapabilecekleri günleri, iktidara gelecekleri günleri yarınmış gibi bekleyebiliyorlardı. Neden? Koltuğa oturduklarında her bir vatandaşın başına gökten zembille huri mi indireceklerdi, devrim mi yapacaklardı, kökten kesip atacaklar mıydı? Bu memlekette siyaset yapmak Ali Çoban için neden bu kadar elzemdi. Belki Mühendis'in dediği gibiy-

di her şey: "İnsan felaket salgılar." Ayrıca niye çekilip siyaset oyununu bırakacaktı ki? Hayal kırıklığına uğratacak onca insan varken...

Bakın, bizi duymuş gibi şimdi ne diyor:

"Onca hayvan varken seçecek başka bir şey bulamamış mı?"

Parti kurması yetmiyormuş gibi, banker skandalıyla tepetaklak giden o değilmiş gibi, siyasi yasaklı olmaması yenilir yutulur şey değilmiş gibi, Amerikalılarla el ense tokat memlekete siyaset yapmaya dönmesi yetmezmiş gibi bir de Ali Çoban'ın Büyük Memleketim Partisi (BMP) için seçtiği amblemi seçmiş ol! Deve mi? Yok canım ondan daha ilk anda vazgeçmişlerdi. Sizin haberiniz yok, arıda karar kılmışlardı. Petekten bir memleket haritasının üzerinde vızıldayıp duran bir arıda. Çalışkanlığıyla meşhur, pek mulis bir hayvan olduğu söylenemez, para kazandıran bir şey yaptığı malum, soktu mu sokan bu hayvan pek uygundu Ali Çoban'ın hayalindeki partiye.

"Aygıra kaldık o zaman" dedi partilileden birisi. Bunu söylediği anda siyaset hayatı bitmişti. Ertesi gün yana yıkıla bir dostunun yazıhanesinde görüşmelerini sürdüren, kapıdan giren herkesi kim olduğuna bakmadan ayağa kalkarak, tokalaşıp bırakmadığı elini sıkarken, "Söyle bizden misin değil mi?" diye sorarak karşılayan Erol Horoz'a gitmişti. Kendisini tam onbaşı gibi hissetmiş, çekip gidecekken, nerede ve ne olursa olsun siyaset yapacağım damarı kabarıp kalmıştı. İçeri giren çaycıyı bile partiye yazılmaya gelen aday adayı sanıp "Söyle bizden misin, değil mi?" diye soran, akla karayı ayıramayan bu asker emeklisiyle siyaset yapmaya razı olmuştu at yerine aygır diyen.

Demek Pertev İçişleri Bakanlığı'na daha önce gitmiş, uçurmuştu arısını. Siyasi yasağı bir kere daha oturdu Ali Çoban'ın içine. Bu kafa karışıklığıyla heladan çıktıktan sonra

yatak odasına girmiş bulundu. Nazlı Hanımı üzerinde, bakanın gözlerini kamaştıran bir elbise, ayna karşısında dönüp duruyordu:

"Söyle Çoban, bu mu, bu mu?"

Meğer bir de gülkurusu ipekten yakası ve etekleri sırma işli bir seçenek daha varmış, hünerli bir sihirbaz gibi onu da hokus pokus yükselen bir askıyla görünür kıldı Nazlı Hanımı. Karısının ağzı ne zamandan beri lağım gibi kokuyordu. Başkalarının utanıp yüzüne karşı söyleyemediği şeyin Ali Çoban farkında bile değildi. Karısıyla arası hiç yoktu.

"Ne o, ne o" dedi cevaben. "Gidilecek ye mi vaa..." diye de ekledi hemen akabinde. Avını kapıp Patros Dağları'nın zirvesine doğru kanat açan kartallar gibi kanatlanıp uçan r'den anladı Nazlı Hanımı yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu.

Başkent'in en büyük otellerinden birisinde partisinin davullu zurnalı kuruluş kutlaması yapılacaktı ve Ali Çoban gidemeyecekti. Filikasında oturup biçare gemisini seyredecekti.

Nazlı Hanımı'nın derdi ondan büyüktü. Dün öğleden sonra rüzgârın uçurduğu gazeteler yatak odasına gelip kara haberi müjdelemişlerdi: Rakibesi Amerika'dan dönmüştü. Hem de ne dönüş. Nazlı Hanımı'nın istemeye istemeye okuduğu röportaja bakılırsa kocası gibi zayıflamamıştı çünkü kadın dediğin etli butlu olurdu. Amerika'da alışveriş yapmamıştı çünkü kocası iktidara gelince oradaki herşeyi buraya getirecekti. Saçları ve gözlükleri şimdiden moda olmuştu, eh, daha olmasa mıydı? Kendisi de politikayı düşünüyor muydu? Şermin burada, Nazlı Hanımı aşağıdaki partililere "Zelzele oldu sandık vallahi" dedirtecek biçimde güüppp diye bayıltan, Talat'ı bir şişe tütün kolonyasıyla yukarıya koşturan lafını ediyordu: "Ben kalıp aldırmaktan başka işi olmayan siyasetçi karılarından değilim!"

"Ne o, ne o."

Kocasının trajik cümleciğini bir de Nazlı Hanımı tekrarladı.

Demek meydan Pertev'le Şermin'e kalmıştı.

Ali Çoban gözünüze tanıdık gelecek pufun üzerine çöktü. Yine aynı şey oldu, puf cüssesinin ağırlığıyla yere yapıştı. Daha önce de bildiğiniz gibi böylece, Nazlı Hanımı'nın çeyizinden, bakanı sarhoş, dokuyanı kör eden Isparta halılarının üzerinde bağdaş kurmuş oturuyormuş gibi oldu. Sonra da bizim alışık olmadığımız üzere karısını teselliye başladı. Ama kendi usulünce:

"İnsan bazen neyi görüp neyi görmemesi gerektiğine kendi karar vermeli. Başka tarafa bak, oraya bakma."

3

"Herkesin gözü üzerimizde" dedi Şermin.

Aday adayı kaydedecekleri, İstanbul Şişli'deki, daha badana boyası kurumamış dairelerindeydiler. Şermin önündeki makbuzun sayfalarını karıştırdı, aradaki karbon kâğıdını düzeltti.

"Ne gelen var, ne giden" dedi bu defa saatine bakmakta olan Pertev'in aklından geçenleri okumuş gibi.

Pertev pencereden usulca aşağı, apartmanın önüne baktı. Neredeyse şöyle düşünecekti; "Birileri gelmek isteyenleri yolundan mı çeviriyor acaba?"

Pertev pozitif bir adamdı. İsterseniz onun bu huyuyla ilgili bir şey, bir anekdot anlatayım: Yanında iki arkadaşı, ilk defa yurtdışına çıkarlarken, hostes yanlarına gelmiş, hızlı hızlı bir şeyler anlatıp, soran gözlerle bunlara bakmış. Diğer iki arkadaşı "No" deyip yırttıklarını düşünmüş. Bizimkisi "Yes" demiş. Derken buna yemekler, içecekler, çaylar, kahveler gelmiş. Meğer hostes "Yemek alacak mısınız?" diye sormuş.

Dahası var, pek açık etmedi ama fıkra anlatmaya meraklı Ali Çoban, kulağına nereden geldiyse bu hikâyeyi hep olaylara olumlu bakmanın faydasını anlatmak için baş kahramanın Pertev olduğunu bilmeden anlatıp durmuş: "Bir Türk, bir Fransız, bir Alman uçağa binmişler..."

Ülkenin baş kahramanı gerçekten Pertev olmak üzere.

Parti tüzüğünün bazı sayfalarını can sıkıntısından bir kere daha daktilo etmeye niyetlenen Şermin, bu esnada kâğıt sargacına taktırıp tırnağını kırdı, küfrü basıp ardından bir kere daha söylendi:

"Söylesene be adam, niye gelen giden yok!"

"Düşünce sıkıntı verir, eylem en güzel devadır."

Böyle söyleyen Pertev kapıya doğru yürüdü. Şermin öfkesini alamamıştı. Banker skandalı yenilir yutulur lokma değildi. Belki askerler en başında veto etmişlerdi Pertev'i. Ya da "O partiye üye olanı sallandırırız" diye haber uçurmuşlardı. Ama güvenilir kaynaklar...

Kapıyı açmasıyla bir çuval pirinç tanesi gibi saçılıverdi ortalığa partisinin aday adayları.

"Çalışmıyor mu bu zil ağabey? Kabalıktan sayılmasın diye yumruklayamadık da kapıyı..."

Şermin çareyi herkesin eline numara vermekte bulmuştu.

Günün sonunda 1062'yi Pertev'in odasına buyur ederken şişen ayaklarının ıstırabına dayanamayıp çoktan çıkarmış, atmıştı ayakkabılarını. Altı lahmacun, beş ayran fena şişirmiş, açmıştı eteğinin fermuarını. Sutyeninin kopçasını da gevşetti, ter basmıştı oturmaktan, çay getirip çay götürmekten, "Gel bak Şermin, kimlerdenmiş bu bey" diye içeriden heyecanlanıp kendisini çağıran Pertev'e koşup bakmaktan.

Mesleğiniz sorusuna gelindiğinde; "İşadamı, sanayici, itibar gören, saygınlığı olan statüler değil artık, fabrika işgalleri, sendikalar, kafası kırılasıca solcular anamızı ağlattı" diye

dertlenen işadamı 1062'yi oturduğu yerden uğurlarken, "İktidara geldiğimizde bunların hepsinin acısını çıkartmak nasip olsun inşallah, amin" dedi.

Pertev, aday adaylarını kabul ettiği odasında bir başına kalmıştı:

"Olacak bu iş."

Midesi keyiflenmiş bir kumru gibi guruldadı. İçeri Şermin'e seslendi,

"Ne yiyeceğiz biz!"

"Elinin körünü" dedi Şermin.

Haklıydı kadın. Sekreterlik vazifesi canına tak etmişti. "İktidara geldiğimizde..." tesellileri de yetmiyordu artık ona. Makbuz koçanını çoktan bitirmesine rağmen Şermin'e kalırsa hâlâ kritik noktadaydı şu parti meselesi. Hadi partiyi kurmaya itirazları yok, ya kurucuları veto ederlerse, ya bu vetolar otuz kurucu üyenin altına düşecek biçimde olursa. Tertemiz adamları kurucu yapıyorlardı ama cuntacılar bir kulp bulabilirlerdi. Diyelim, istihbarat yememiş içmemiş aday adayının ninesinin Rum olduğunu bulmuş olsa ne olacaktı, ya da dedesinin eski bir Kuran kursu müdürü olduğunu, bir Ermeni ustanın yanında çalıştığını, Süleyman Tel'e çek kestiğini, Hüseyin Feyzullah'ın ayakkabılarını boyadığını. Geçmişin temiz mi temiz! "Ayol neye göre temiz" diye haykırdı Şermin. Adamların ciğerini okumaya çalışmak insanda sinir diye bir şey bırakmıyordu.

Pertev içeride, "Şermin'i Boğaz'da balık yemek paklar" diye düşündü. Kendisinin de yakın zamanda böyle umutsuzluğa düştüğü anlar olmuştu. Başbakan Paşa ile ortak parti kurma fikrinin suya düştüğü günü unutamıyordu sözgelimi. Gün daha bitmemişti, Pertev'i –pek kolay değil ama– sinirden çatlatacak gelişmeler kapıdaydı.

Ağabey en güvenilir ulaklarından birisini göndermişti:

"Kurulmuşu var. Gelsin bana katılsın!"

4

"Ah şu yuvarlak dünyayı dümdüz et ki bir daha birbirimizden ayrılmayalım..."

"İyi ama Reyhan, bizi ayıran askerler. Onlar da dünya gibi, top gibi yuvarlak."

Cevdet ve Reyhan Kara el ele kol kola oturmuş korku içinde bekliyorlardı. Felaket tellalı Büyükelçi Orlando biraz önce Ali Çoban'ın Büyük Memleket Partisi'nin kapatıldığını ve sürgüne gönderilmesinin kesinleştiğini söyledikten sonra karşısındaki karı kocanın birbirine nasıl da korkuyla kenetlendiğini görmüştü. Korkuyla bekledikleri: Cevdet Kara'nın sürgüne gönderilmesiydi. Bir kez daha ayrı kalmak düşüncesi, dehşetti, dehşet!

Büyükelçi Orlando ağzını açıp mantıklı birşeyler söylemek istedi:

"İyi de siz zaten bir partinin başında değilsiniz. Parti kurmadınız. Siyaset yapmıyorsunuz..." gibi.

O bunları söyleyemeden, Kara çifti esiri oldukları bu kötü düşüncelerden Allah'ın yardımı, havanın azizliği sayesinde kurtuldular: Bardaktan boşanır gibi bir yağmur başladı, böylece kasvetli mayıs sabahının dili çözülmüş oldu. Bu, onlarca tas ve kovayı, yağmur suyu biriktirmeye yarar her şeyi, akan, damlayan tavan köşelerine dizmeyi gerektiriyordu. Sonra dolanları boşaltmak vardı pek tabii ki. Büyükelçi Orlando telaşa kapılan karı kocayla birlikte gayri ihtiyarı ayağa kalktı. Akıl etse elleri ve parmaklarıyla tavandaki sızıntıları durdurabilirdi.

Bu sayede unuttular.

"Beni sürgüne göndermezler" dedi Cevdet Kara.

Saçak altına sığınan kumrular gibi ıslanmıştı. Bir kova suyu boşaltmak için balkona çıktığında ürküp kaçmayan

kumrular gibi de korkusuzdu artık:

"Bana bir şey yapamazlar!"

Reyhan Kara müjdeli bir haber almış gibi sıçradı yerinden:

"Bir çay koyayım ben!"

Mutfağa gittiğinde,

"Daha ne yapacaklar ki bize?" diye düşündü gözü pencereye vuran yağmur damlalarına takılarak ve mutfağın tepesindeki kiremitlerin hasarsız olduğunu düşünmeden edemeyip:

"Daha ne yapacaklar ki bize, demlediğimiz çayları kurutup kurutup tekrar demliyoruz. Daha ne yapacaklar ki bize?"

Mutfağın damındaki kiremitleri oturma odasının üzerindekilerle değiştirmek en iyi çareydi. Mutfağı sel baskınından kurtarmak muhtemelen daha kolay olurdu.

Oturma odasında dizili kaplara damlayan suların şiddeti azalmıştı. İki saniyede bir damla. Büyükelçi Orlando konuşmaya başlamak için uygun zamanı kollayıp hesaplarken, Reyhan Kara'nın servis ettiği çaylara ilk defa bu kadar sevindi. Biraz olsun ısınacaktı. Kendini tutamayarak üst üste hapşırdı:

"Çok yaşayın" dedi Cevdet Kara. "Malum, ne yapıp ne edip kestiler bizim ısıtma sistemimizi. Ödeyemedik apartman aidatlarını."

"İşçi emeklisi değil, memur emeklisi olmayı tercih edecektik" dedi Reyhan Kara da. Anlaşılan emekli maaşıyla geçiniyorlardı. Cevdet Kara'nın çıkardığı dergi bir sürü borçla birlikte kapatılmıştı. İstanbul'daki evi tapuda gerçek bedeli üzerinden gösterip satın alacak bir alıcı bulmakta zorluk çekiyorlardı. Ev satın almadaki artık resmileşen bu katakulliyi Büyükelçi Orlando'ya izah etmek zamanlarını aldı. O da zaten sıkıldı:

"Çayın markasını mı değiştirdiniz?" diye sormakta buldu çareyi.

Kuşkusuz bu daha uzun ve ağır bir mevzuydu. Cevdet Kara kendini tutamadı, kuruduktan sonra bir kez daha demle-

nen çayın tadı kadar berbat, konuşmaya başladı:

"Eski partimin bütün arşivini kâğıt fabrikasına gönderdiler. Tarihi geri dönüştürecekler. Artık arşivi bile olmayan partimi niye terk ettim? Çünkü, bunun çünküsü yok! Siyasi yasaklı bir lider olarak solda yeni bir oluşuma destek vermiyorum. Çünkü, bunun çünküsü yok! Solda kendi saltanatımı kurmak için hazırlık yapıyormuşum. Dedikodu. Herkes bilir ki ben dedikoduyu sevmem. Bir gökbilimcinin dedikodularla ilgilenmesinden fazla ilgilenmek istemiyorum şu yeni siyasi parti olaylarıyla..."

Falan, filan.

Sıkıldı Büyükelçi Orlando. Cevdet Kara sohbet etmenin inceliklerini unutmuşa benziyordu. Onun sonu gelmez nutuğunu bir sohbete dönüştürme gayretiyle atıldı:

"Tarihi geri dönüştürmek dediniz de Sayın Kara, 1930'ların faşizmini temize çekecekler bir bakıma. O yıllarda bütün Avrupa faşizimden inliyordu ama kimse bilemedi sizin eski partinizin faşist bir parti olduğunu..."

"İte kaka çok partili rejime geçildiğinde ne oldu?"

"27 Mayıs İhtilali..."

Büyükelçi Orlando'nun aklının ermediği ülkenin siyasi tarihi başlamıştı:

"Sizin faşist dediğiniz eski partimin karşısına çıkanlar bugüne kadar bu ülkenin gördüğü en baskıcı kadrolardı."

"İşin başında öyle değillerdi ama. Komünist adayları bile vardı."

"Vardı da ne oldu?"

"Garip olan da bu işte Sayın Kara? Neyin ne olduğunun anlaşılamaması, bilinememesi. Tarih kâğıt fabrikasına gönderilen bir kamyon dolusu kâğıt parçası, arşiv değildir ki. Bir ülkenin utançlarıdır tarih. Gururlarıdır, kederleridir, talihsiz kararları ya da olmadık şanslarıdır tarih. Sırmalı bir ceket ya da güve yeniği dolu bir palto da olabilir tarih. Öyle

bir coğrafyada bundan iyisi asla yazılamazdı denilen türde bir şey de olabilir tarih. Tarih bunların hepsi olabilir ama asla sizin ülkenizinkisi gibi masal olamaz. Tarih masal değildir çünkü."

Cevdet Kara'ya bir haller oldu. Tikleri azdı, üzerine bir titreme geldi. Yine de Büyükelçi Orlando'ya söyleyeceğini söyledi:

"Ne yani benim ülkemin tarihi yakaya konmuş bir toz mu?"

"Bazen tarih yakadan silkelenmesi gereken bir tozdur. Ya bilirsiniz ki o toz orada ve siz göğsünüzü gere gere dolaşırsınız ortalıkta ya da silkelemeniz icap ettiğini bilip başınız önünüzde utanç içendesinizdir. Ama sizin yaptığınız gibi yakanıza yapışmış o toz yokmuş gibi davranamazsınız."

"O tarih bildiğimiz gibi, yazdığımız gibi, okuduğumuz ve okuttuğumuz gibi, örtünün altındaki gibi olmazsa hiçbirimiz var olamayız burada. Hem sizden kaçıncı defa duyuyorum buna benzer sözleri. Artık vazgeçin Büyükelçi Orlando. Bizim kimseye benzemez bir millet olduğumuzu görün artık! "

İkisi de sustular.

Büyükelçi Orlando gözlerini yere dikmişti. Kederliydi sanki. Cevdet Kara onun bu halini görmezden gelip son darbeyi vurdu:

"Bu kadar kaba olmak istemezdim ama, biz sizin hilkat garibeliğinizi nasıl kabul ediyorsak..."

Burası trajikti. Büyükelçi Orlando başını kaldırıp yaşlı gözlerini Cevdet Kara'nın gözlerine dikip bildik bir şiirin son dizesini okur gibi devam etti:

"... Ben de kabul etmeliyim bu ülkenin hilkat garibeliğini."

Bundan sonra ülkesinin utançları konusunda Büyükelçi Orlando'dan tek bir kelime daha duymayacağını düşünüp rahatlamış, işte bu kadar anlamında ellerini açmıştı Cevdet Kara.

Benim anlayamadığım ikisi arasındaki aşk dedikodularının nasıl türediği?

Bu ülkeyi amma da yenilesi gökyüzü ve dağlarıyla sevmiş bir dev ve siyasi hırslarla dolu bir cücenin aşkını hayatında hiç dedikodu yapmamış bir gökbilimci uydurabilirdi, yanılıyor muyum?

5

"Uyduruyorlardır canım" dedi Hüseyin Feyzullah.

Bir taraftan da laklaka adlı geleneksel Kıbrıs yemeğini kaşıklıyordu. Yaptıracak tek bir adam bulamadığı bu yemek günlerdir burnunda tütüyordu. Kırma bulgurla hazırlanan özel bir bulamaç, ayva, kiraz, bulamadın asma, lahana yapraklarına sarılıyordu. Üzerine de yoğurtlu, ekşili, soğanlı, tereyağlı sos döküldü müydü, insan Hüseyin Feyzullah gibi kendinden geçerdi. Tepeleme dolu beşinci tabağını bitiriyordu ve midesini şişiren bulgur topağı onu fenalaştırmak üzereydi. Soğanlı, yoğurtlu suyu kaşıklayan eli titredi, gözleri karardı. Onu kendine getiren, zihninden geçen "Artık yemeyeceğim" komutundan ziyade, yavru kurtlarından birisiyle ilgili kulağına gelenlerdi.

"Uyduruyorlardır canım" dedi tekrar. Ucu dolgulu kırk sekiz numara terlikli ayaklarını güçlükle kaldırdı. Eh olacağı buydu, bu eşi bulunmaz terlikleri yapan ayakkabıcı öldüğünden beri, ah bilmez miyiz, Nazlı Hanımı derdinden yataklara düşürmüş, Büyükelçi Orlando'yu kara erkek potinlerine mahkûm etmişti bu ani ölüm, var olanları doğru dürüst tamir edebilecek hünere sahip kunduracı bile bulunamamıştı. Terliğin yapıştırılan kısmı ayağını kaldırmak istemesiyle sakladığı sırrı kustu kusacak münasebetsiz bir ağız gibi açılıvermişti. Hüseyin Feyzullah ayaklanmaktan vazgeçti. Dili-

nin ucuyla dudaklarını yalarken laklakanın ekşili tadı ağzına geldi.

"Rasim müstakbel damadının kim olduğunu biliyor mu?" diye sordu. Çevresindekiler bu soruya cevap verecek seviyede değillerdi. Kendi iradeleriyle görmez kıldıkları gözleri, beyaz çoraplı ayaklarında, laklaka yiyen liderlerini yutkunarak seyretmiş kör duvar işlevi görüyorlardı. Hem, Hüseyin Feyzullah sorduğu bütün soruların cevabını biliyordu:

"Rasim müstakbel damadının kim olduğunu bilmiyor ama büyük damadı, Reis'in kim olduğunu biliyor olmalı. Bilmiyorsa onun istihbaratçılığına tüküreyim. İyi de bizim yavru kurt o yüksek dağlara nasıl çıktı? Mesele bu. O dağların kınalı kuzusunu nasıl buldu? Mesele bu. Ulan söylesenize Rasim'in kızının koynuna nasıl girebiliyor bizim it! Yoksa herkes herşeyin farkında, beni kocamış kurt mu yapmaya çalışmakta?"

Attığı tirat son bulduğunda Hüseyin Feyzullah ayağa kalktı, odanın loşluğundan istifade ayaklarını sürüye sürüye oturacağı köşeye vardı. Kendini tutamadı, aynı zamanda ekşiyen midesine daha fazla dayanamadı, yine elzem soruyu sorarak gür gür gürledi:

"Ulan nereden buldu Rasim'in kızını?"

Ah, ah, duvarların dili olsaydı da sorsaydı:

"Hani bir tas cacığı güvercin gibi omzunuza konduran bir asena kardeşimiz vardı?"

Duvarların hafızası olsaydı da hatırlatsaydı:

"Sahi ne oldu o asena kardeşimize?"

Reis iki yıl önce Başbuğ'unun izniyle gittiği gölbaşı gezisinden ucundan kan damlayan mendilden bohçacıkla dönmüştü. Hüseyin Feyzullah ve yanında bir kaç ulu kurt, cuntacılar karşısında ne halt edeceklerini konuşuyorlardı ki içeri giren Reis ile birlikte susup kalmışlardı. Tam zamanında gelmişti yaman çocuk. "Hasta Hastaneye Yatmak İstiyor"

parolasını taze taze kararlaştırmış, rezil olacaklarını kendileri de idrak etmiş, dertli dertli birbirlerine bakarken gelmişti yaman çocuk. Gelmiş ve elindeki kanlı bohçayı oracığa bırakıvermişti yaman çocuk.

"Ne var içinde?" diye sormuştu Hüseyin Feyzullah. Bal gibi biliyordu içinde ne olduğunu ama günlerdir bir korkak gibi saklanmış, şimdi tıpış tıpış cuntacılara teslim olmaya gidiyordu. Birilerinin kendisine inanmaya, güvenmeye devam ettiğini bilmeye ihtiyacı vardı. Hoş, kendisini alaşağı etseler yerine kimi getirebilirlerdi ki? Hiç kimseyi. Bir kez daha söyleyip canınızı sıkayım mı bilmiyorum; iktidarının ebediliğinden emin olmasına rağmen güvenmiyordu teşkilatına. Gerçi yine bildiğiniz gibi dedikodu edip kazan kaldırmamaları konusunda sıkı bir eğitimden geçirmişti teşkilatını: Karı gibi cıvımayın! Yalan, fitne Bizanslıdan geçmiştir bize!

İşte o gün, o saat, "Ne var içinde?" sorusunun cevabı, "Size saygısızlık eden el" idi. Reis bu cevabın akabinde kanlı bohçacığı açmış ve bir kadın eli –sol– ortaya çıkıvermişti. Kaltağın damarlarında kalan son kan damlası da kendini dışarı atıverince, bileğinden kesilmiş kanlı el masaya üç kere vuruvermiş gibi oldu: Pat, pat, pat. Faşoların ödü bokuna karıştı, aralarında korkudan don ağlarını nemlendirenler bile oldu.

Hüseyin Feyzullah, Hititlerden yadigâr şişik göğüs kafesini daha da şişirdi, Hititler, Erciyes eteklerine gelene kadar kimlerle kimlerle karışmışlardı; kafası vücuduna sokulmuş gibi duran bir Rum, baykuş bakışlı bir Ermeni, gür saçlı bir Musevi, ablak suratlı bir Türkmen, teni isli tencere gibi kara bir Çingene ve daha neler neler, atalarından kendisine yadigâr bütün parçalarını tek tek öne çıkarmasını iyi bilirdi: "Yiğitler yiğidi" diyerek alnından öpmüştü Reis'i.

"Parmaklarım tek tek kesilirken... Tek suçu ırkımı övmek olan benden ayrılırken... Her bir parçam Türklüğü yüceltme

yoluna feda olsun diye diğer ayağımı da ben uzatmıştım imansız komünistlere... Bu ırkın, şerefi, dini, imanı, namusu, bayrağı, kanı kadar emindim ki kesilen her bir parçam, yetiştirdiğim yiğitler tarafından bana geri getirilecek!"

Hüseyin Feyzullah'ı böyle konuşturan hangi parçasıydı?

"İ-yi aaa-ma siiii-ze geeeee-ridööööö-nen muukaaaddeees Tüüüüürk ka-nı-nı-zı a-kı-tan a-yak par-mak-la-rı de-ğil... b-iiiir baaa-ğyan eli..."

Peki Betonkafabalyozayak'ı böyle konuşturan hangi parçasıydı?

Şu bir gerçek ki bugün Hüseyin Feyzullah'ı böyle kükreten teşkilatının da liderliğinin de hareketinin de siyasetinin de cuntacıların ayaklarının altında olduğu şüphesiydi:

"İt oğlu it, artık devletin adamı mı olacak? Vur derlerse, gelip bizi de mi vuracak?"

Bu defa şu soruyu sordu Betonkafabalyozayak:

"Deeev-le-tin da-va-sı biii-zim da-va-mızde-ğil-mi?"

O kadar öfkelendi ki Hüseyin Feyzullah, laklakanın gazı ateş topu olarak çıktı ağzından. O gün perdelerin alev alıp yanması için her ne kadar "Elektrik kontağından çıkan yangın" denilse bile.

Yok etmek için var etmek gerekirdi. Hüseyin Feyzullah, Reis'e karşı bir nefret yaratmaya çalışıyor. Bir öfke. Kin.

Nafile!

Yok etmek için var etmek gerekiyordu. Hüseyin Feyzullah'ın kalbinde Reis'e karşı var olan tek şey, perdeleri çatır çatır ateşe veren kızgınlıktan çok, pencerede aniden beliren ateş topunu, ısınıp esneyen pencere camlarını boyunlarını bir o tarafa bir bu tarafa eğerek seyreden kumruların çoktan hissedip bildiği şeydi:

Seviyordu onu.

Dile gelse de söylese kumrular:

"Mevlana'nın Şems'i sevdiği kadar."

6

Ali Çoban kötü bir düş görüyordu. Su alan filikasının suyunu boşaltmaya mazhar olamıyordu. Kâbus bu ya, sonra birden küçük bir kap peydah oluyor, bir iki su doldurup boşalttıktan sonra kabın altının olmadığını fark ediyordu. Derken ense kökünde buz gibi bir şey hissediyor, dönüp bakıyor, aaa bir de ne görsün, filikayla takip ettiği gemisi ama büyüklüğü korkutucu. Sonra deniz kabarmaya başlıyor. Derken bir musluk sonuna kadar açılmış gibi oluyor. Filikası suyun gücüne karşı koyamadığında avaz avaz bağırarak uyanıyor:

"Batıyoruz!"

Ali Çoban kâbusun daha devam ettiğini düşündürecek kadar ıslak bir yatakta uyandı. Terden. Çığlığının şiddetinden başucundaki kristal lamba tir tir titredi, kapının altından sızan ışıktan anladı ki, Kâhya Talat, efendisinin bağırtısına uyandı. Nazmiye Hanımı'nın ruhu duymamıştı. Karısı artık ruhsuzdu. Ali Çoban bir koca olarak karısını ruhsuz bırakmayı başarmıştı. Aynı şeyi bir siyasetçi olarak halkına yapacaktı, hatta yapıyordu, yaptıkları cuntacıların işine yaramıştı; kimse sesini çıkarmamıştı. Kâbus gören kocasına "Ne oldu Çoban?" diye sormaktan aciz Nazlı Hanımı gibi kıçını dikmiş uyumaktaydı halk.

Güne başlamış gibi giyindi kuşandı Ali Çoban. Aşağı inip sırtını duvara vermiş sandalyelerle dolu meşhur kabul odasına geçti. Yerine oturdu. Alçak bir koltuk. Önünde küçük bir sehpa. Sehpanın tam ortasında sümük yeşili bir telefon. Köşesinde bir sürahi su ve bardak. Çok geçmeden Talat çok şekerli kahvesini getirdi. Bu odayı bomboş belki de ilk defa görüyordu. Gördüğü rüyayı tekrar düşündü. Hayra yoracak tarafı yoktu. Hem zaten rüya değil, kâbustu. Telefon çaldı. Gecenin dördünde sanki telefonun çalmasını bekliyor gibiydi.

Telefondaki ses çok iyi tanıdığı bir gazeteciye aitti ama daha Ali Çoban, "Alo" bile demeden alakasız gibi görünen şeylerden söz etmeye başlamıştı:

"Efendim gazete baskıya girmeden evvel size üçüncü sayfanın haber başlıklarını okuyayım istedim: SON PARTİ AMPULLER HATALI ÇIKTI. Onun hemen altında tek sütunluk YOL KAPANDI haberimiz var. Bu haberimizin sağında fotoğraflı, iki sütunluk POSTACI BÜTÜN GÖNDERİLERİ EVİNE GÖTÜRÜP YAKMIŞ. Sayfa altında da PAKİSTAN PİRİNCİ ÇOK LEZİZ. Ancak bu haberin yerine ÇANAKKALE ZİNCİRBOZAN'A YENİ YOL haberini de girebiliriz efendim, o da fotoğraflı. Bu kadar. Bir itirazınız ya da emriniz var mı?"

"Yanlış numara kardeşim" deyip kapattı telefonu Ali Çoban. Bile bile yanlış çevrilmiş bir numaraya, yazı işleri müdürüne okuyorum diye üçüncü sayfa başlıklarını okumuştu telefondaki gazeteci. Ali Çoban elindeki not kâğıdına yazdığı kelimelere baktı: PARTİ KAPATILDI. YA PAKİSTAN YA ÇANAKKALE ZİNCİRBOZAN'A GÖNDERİLECEKSİNİZ.

Telefon tekrar çaldı.

"Pakistan pirinci haberini Çanakkale Zincirbozan ile değiştiriyorum efendim" dedi göz göre göre aynı telefon numarasını çeviren dikkatsiz gazeteci.

"Değiştir güzel kardeşim" dedi Ali Çoban, "Gazi babamdan çok dinlemişimdir Çanakkale'yi."

Böyle dedi ve kapattı telefonu. Elindeki not kâğıdıyla kâğıttan bir gemicik yapıncaya kadar odayı çepeçevre kuşatan sandalyeler partililerle dolmuştu. Hepsi "Parti kapatıldı" haberinin tebliğ edilmesini bekliyorlardı.

Kâhya Talat su bardağıyla servis ettiği çayı beyefendinin önüne koyarken, "Siyasetteki yolculuklarına devam eden Horoz Partisi mensuplarının başına da kim bilir neler gelecek efendim?" deyip kıs kıs güldü.

Kâhya Talat'ın bir bildiği vardı.

7

Kâhya Talat öyle bir dolap çeviriyordu ki bunun verdiği güvenle ağırlıyordu Bülent Paye'yi.

Bizzat Ali Çoban'ın makamında, Beyefendi kendisiymiş gibi.

Bülent Paye, sahne yasağının kaldırılması, pembe kadın nüfusuna kavuşabilmek için yanlış adrese, kendisi gibi yasaklı Ali Çoban'ın kapısına geldiği yetmiyormuş gibi en ters zamanda yapmıştı bu ziyareti: Biraz önce bir deve kurban edilip kanı iki kaşının arasına sürülüp davul zurna eşliğinde kırmızı bir Mercedes'in arka koltuğuna kurulup Çanakkale Zincirbozan'a doğru yola çıkmıştı Beyefendi. Sanki iktidar koltuğuna kurulmaya gidiyordu. Cuntacıları devirmeye. Devrim yapmaya. Hiçbir şey olmamış gibi yeniden başlamaya. İki dişinin arasındaki boşluğu göstere göstere gidiyordu.

"Adam bitmek bilmiyor yahu!" diyecekti Rasim yıllar sonra. "Adamlar bitmek bilmiyor yahu!" diyecekti hatta o yılların siyasi yasaklı liderleri için.

Kapatılan yeni partisinin yerine, sırıta sırıta bir yenisini daha kurdu Ali Çoban. Bir zamanlar grev yapan işçiler için söylediğini şimdi kendisi için dillendirerek:

"Yollar yürümekle aşınmaz!"

"Yollar kırmızı Mercedes ile tam gaz giderek hiç aşınmaz" dedi afili bir espri yaptığını sanıp ardından da boğazına bir şey kaçmış gibi gülen direksiyondaki partili.

Hepsi güldüler.

Ali Çoban dönüp ardına baktı. Peşlerindeki konvoydan geriye kala kala, çarpık tekerlekli sıska bir Skoda kalmıştı. Aksıra öksüre koşmaya çalışan çelimsiz bir atlet gibi yarışın sonuncusu, inatla, kırmızı Mercedes'i takip etmeye çalışıyordu. Ali Çoban'ın suratı asıldı. Kırmızı Mercedes'in içine bir sessizlik çöktü. Başkent'in çevresindeki dümdüz ovaların yerini,

arabayı kullananın iki büklüm ettiği sırtı gibi kamburlar, tümsekler, tümülüsler almaya başladı. Önlerindeki yol, uçsuz bucaksız, git git varılmaz masal yolu gibi akıyordu.

"Benim siyasi hayatım da böyle olacak" diye mırıldandı Ali Çoban. "Upuzun" dedi inanarak, bütün kalbiyle, en derinden, canı gönülden. Kendine gelmişti.

"Eee" dedi, "Hadi, parolaları kararlaştıralım. Zincirbozan'dan nasıl haberleşeceğiz sizlerle..."

Ali Çoban sözünün sonuna gelmemişti ki acı bir fren koydu direksiyon başındaki. Yolun sağına çekip durdurdu arabayı. Çok geçmeden beş adam ardına kadar açılmış kapılarıyla kanatlarını çırpmaya çalışan bir yaratığa benzeyen kırmızı Mercedes'in sağında solunda, tampon kenarında, paspas, tavan altında, olmadı torpido gözünde bir şey aramaya koyuldular. Derken, araç sahibinin dikkatini arka pencere önündeki boşlukta duran el işi süs çekti. Süs dediğim de, eşit parçalara ayrılmış tığ işi bir karpuzdu.

"Benim hanımın elleriyle ördüğü" dedi kırmızı Mercedes'in sahibi esrarengiz bir varlığa yaklaşıyormuş gibi usul usul adım atarak, "böyle kan kırmızı, böyle yeşil kabuklu" elinde kafatası karanlığa doğru konuşan Hamlet gibi, dilimleri sarkmış, ucube el örgüsü karpuzu tutup kaldırdı "işin garibi, böyle çekirdeksiz değildi."

Hepsi birbirlerine baktılar.

Dinleme cihazı, tığ işi karpuzun içinden sökülüp toprağa karıştı.

Gaza basıp gittiler ve yol boyunca, size asıl anlatmam gereken, kendilerini dinlemeye niyet etmiş kulakların hedefini şaşırtmaya yönelik bilseniz neler neler konuştular.

Kâhya Talat da çayını dudaklarını büzerek içen Bülent Paye'ye neler neler anlatmak istiyordu ama tutuyordu kendini. Geçmiş karşısına oturmuş Bülent Paye'ye, Beyefendi gibi, Ali Çoban gibi davranmaya gayret ediyordu. Çay getirip

götüren, Gürbüz Sokak'taki bu evi çekip çeviren Kâhya Talat aniden ete kemiğe büründü gözünüzde, biliyorum. Çünkü, çünkü Bülent Paye'yi kapıdan çeviremezdi. Ali Çoban'ın davul zurna eşliğinde çoktan uğurlanmasına rağmen, gidecek yeri yokmuş gibi orada bekleşen eski partililer dolayısıyla hâlâ tıkır tıkır işleyen politik eve buyur etti kapıya kadar gelen Bülent Paye'yi. Ali Çoban'ın yokluğunda göze boş bir mabet gibi görünen, sırtı duvara dönük sandalyelerle çevrili odaya onu kabul etmiş bulundu. Çünkü... Askerliğini yaparken, İzmir Gar Gazinosu'nun yüksek duvarına tırmanmış, beleşten sahne izlemenin yolunu bulmuş, en sevdiği şarkıcı Müzeyyen Senar'ın sahne almasını bekliyorken görmüştü onu ilk kez:

"Kim bu güzel çocuk?"

Bülent Paye beyaz smokinleri içinde sahnede henüz erkek iken:

"Kim bu güzel çocuk?"

Kömür karası saçları kısacık, biçimli kâkülleri düzgünce alnına yatırılmış:

"Kim bu güzel çocuk?"

Tut-i Mucize Guyem'i öyle güzel okumuştu ki, "Mucize olmalı bu güzel çocuk" diye düşündürmüştü o zamanlar kâhyalıkla bir alakası olmayan, ipek halı tüccarı Ispartalı Yağcı Bedir'in biricik oğlu Talat. Babasının "Şımarmasın, hayatı öğrensin" diye askeriyenin karavana yemeğine mahkûm edip harçlık göndermediği, bırakın bir tüccar oğlu olarak gazinoya gidebilmeyi, umumi helaya pisleyecek parası olmayan Talat, Bülent Paye uğruna ne yapmıştı bir bilseniz?

Sözün burasında, yıllar yıllar sonra onu görünce, onu kadın olarak karşısında görünce, soğukkanlı davranabilmesinin küçük bir mucize olarak kabul edilmesi gerektiğini atlamayalım. Bülent Paye'yi Ali Çoban'ın oturaklarının süngeri ilelebet çökük kalmaya mahkûm sandalyelerle dolu odasına

buyur ederken kendisini gayri ihtiyarı çimdiklediğinide: Bu bir düş olmasın?

Kaldı ki bundan tam on üç yıl önce, 1970 yılında bir yaz günü, İzmir'de, gördüğü güzelliğe, duyduğu sesin ahengine dayanamayıp kendisini yüksek duvarın üstünden aşağı bıraktığında da aynı şeyi yapmıştı, kaba etine bir çimdik: Bu bir düş olmasın?

Düş değildi. Isparta köylüsü asker Talat, gerçeği, dünyanın kaç bucak olduğunu görmüştü. Tırnaklarını sökme pahasına kazımıştı "Kim bu güzel çocuk?"un gazino girişine yapıştırılmış bir posterini. Posterdeki adı büyülenerek okumuştu:

"Bülent Paye."

Bülent Paye, Talat'ın aklı artık başka yerde!

Asla uğraşmamıştı aşkını anlatmaya. Soylu bir rüzgâr nasıl hareket ederse sessizce, görünmeden, aşkın da tıpkı öyle, dile gelmeden yalnızca var olacağını biliyordu. Bunu bilecek kadar bilge, babasının ipek halı atölyesinden Farah Diba için dokunmuş en nadide halıyı çalacak kadar aklı başından gitmiş, yaptığı anlaşılmasın diye bütün atölyeyi, dokuma tezgâhlarını, ateşe verecek kadar da gözü dönmüştü.

İşte Talat, bu eyleminin, bütün servetlerini bir yangınla kül etmenin neticesinde kâhya olmuştu. Babası Yağcı Bedir, Farah Diba siparişi ipek halıyı kurtarmak için kendisini alevlerin içine atmıştı. Askeriyenin babasının cenazesine gitmesi için verdiği izni malum halıyı omzuna vurmuş, gazinonun kapısında nöbet tutarak geçirmişti. Şükür, Bülent Paye'yi yakalamıştı. Yanında en son sahne alan başka bir yıldız, Zeki Müren vardı ve her ikisinin şaşkın bakışları altında zangır zangır titremekte olan Talat halıyı tek harekette yere ve doğru adrese, Bülent Paye'nin ayaklarının altına doğru serivermişti. Yine de halıya ilk basan, sahnede giydiği apartman topuklu ayakkabılar ayak bileklerinin canına okuduğu için, şipitik terlikleriyle Zeki Müren olmuştu. Kendisine ka-

dınla erkek arası bir çizgi tutturmuştu: Kaşlarını alıp makyajını esirgemeyen ama asla kadın gibi uzun saçlarla dolaşmayan, transparan bluzlu, taşlı tokalı ama asla kadın gibi elbiseli değil, uzun tırnaklı, ojeli, otrişli ama rol aldığı filmlerde kadınları hamile de bırakabilen bir sahne sanatçısıydı Zeki Müren. O gece sanki biraz alkollü sanki biraz yalpalıyordu Zeki Müren. Sahnedeki, radyodaki, filmlerindeki gibi tane tane konuşmuyor, Türkçeyi en iyi kullanan ve konuşan o değilmişcesine kendisini seven halkı gibi bir şeyler söylüyordu Zeki Müren:

"...ikini omzuna vurmuşşş... ne bekliyorrr... bu yağızz delikanllı... burada böyle diyordum... ben de..."

Bunları söyleyerek sallana sallana halının ortasına kadar gelmişti Zeki Müren. Talat'la Bülent Paye'nin arasında duruyor ve konuşmaya devam ediyordu Zeki Müren:

"Kime kız bu?"

Bir kaşını hiddetle havaya kaldırmış soruyordu Zeki Müren:

"Ona mı, bana mı?"

Talat başını utançla yere eğmiş, ayağından çıkarmadığı postallarına dikmişti gözünü. Onu utanca boğan, aşkın kendisini düşürdüğü hal değildi, kışlanın bir ucundan kulağına gelen bir hikâye: Lunaparkın orada durdu uzun bir araba, ağır ağır indi arka pencere, göz göze geldik Zeki Müren'le. Sordu; Hop Hop Otel Top Otel nerede? Dedim, ben ne bileyim, askerim nihayetinde. Gel asker, seni de bırakalım kışlana diye aldı arabasına beni. Zeki Müren, Zeki Müren. Kimdir seni...

Hikâye bu kadardı.

Kışlada, "Gördüm Zeki Müren'in..." diye gerinerek dolaşan ve sonunda, neyse... Talat bu hikâyeyi ve o askerin sonrasında düştüğü durumu hatırlayıp utandı.

"Söylesene" dedi Zeki Müren, "reçellik gül gibi kızaracağına."

Başını kaldırıp tıpkı sahnedeki gibi ellerini kavuşturmuş dimdik duran Bülent Paye'ye baktı Talat. Anlaşılmıştı:

"Ay bana mı?" dedi Bülent Paye.

Çıktığı ilk turne, aldığı ilk hediyeydi.

Beyaz saten ayakkabılarının içinden öpülesi, ah Talat ah, ayağını çıkarıp ipek çorap içinde kıvranan ayak parmaklarını büzüp toplayıp halıya dokundurdu ve günlerce Talat'ı uykusuz bırakacak sözleri söyledi:

"Ay yumuşacık!"

Sonra, sonra uğruna bir servetin kül olduğu halıyı oracıkta bırakıp önce Bülent Paye, arkasından Zeki Müren bindi arabaya. Zeki Müren de tam kapıyı çarpacakken gazinonun fedailerine, "Toplasanıza lan halıyı!" diye çıkıştı. "Götürüp kulise serin" dedi sonra, "Sazcıların toplaştığı o sofaya..."

Ardından "Dinle" diye omuz attı arka koltuğa çoktan yerleşmiş olan Bülent Paye'ye, "İlk hediyeyi verenin gözleri önünde hediyesini çöpe atacaksın, ikincisini kapının mandalına takacaksın, üçüncüsünü gözün kapalı alacaksın. En değerlisi böyle yaparak gelir çünkü." Nasihatını bitirdikten sonra kapıyı çat diye kapadı, basıp gittiler.

Kim bilir ne olmuştu gazino fedailerinin omuzlarında giden o halıya?

8

Hocaefendi'nin çilesi devam ediyor, hâlâ kaçak yaşıyordu.

Benzin istasyonlarında asılı "Aranıyor" posterindeki dal gibi eğilmiş boynu, aktı akacak gözyaşlarıyla dolu gibi duran göz altı torbaları ve tereddütlü ifadesiyle kaçar tarafı yoktu: Sureti ve aslı birbirinin aynıydı. Posterinin bulunmadığı benzin istasyonlarını kollayıp bir çorba içmekten, lavabosunda aptes almaktan, mescidinde secdeye varmaktan yorulmuştu.

Kendisine refakat eden müridi yani bizim Çaycı Rıza, rüyasında Hacca gidip Hira'ya çıktığını, kutsal mağara ağzını kapatan örümcek ağı önüne yuva yapmış kumruları gözleriyle görüp etrafındaki yabani otları elleriyle yolduğunu, mübarek hayvanların kendisinden ürküp uçup gitmemesi üzerine hüngür hüngür ağlayarak uyandığı ve ot yolduğu ellerinin yeşile bulandığını fark ettiği o rüya ötesi şeyden sonra, candan bir çocuk olup coşmuş, dili hepten çözülmüştü. Sıkıcı ve karamsar bir yol arkadaşı değildi anlayacağınız. Altına girecek saçak bulamadıkları günlerde bile ağzını hayra açmaktan yorulmuyor, "Bu çile bir bitecek, pir bitecek Hocaefendi" diye başlayıp "kıymetinizi bir anlayacaklar pir anlayacaklar" diye devam edip "işte o vakit bir gelecek, pir gelecek" diye sürdürüyordu kekemeliğini mumla aratan ve bu defa "pir"lerle donanan gevezeliklerini. Hocaefendi lokmaları ağzında uzun uzun çiğneyerek, yanlarından geçip gittikleri "İnsan buralarda nasıl vakit geçirir?" kasabaları, o kasabaların hayat belirtisi taşımayan evlerini seyrederek, alelacele çay içtikleri "müsait" çayhanelerde melamin şekerliklerin çatlaklarına dolmuş kirden yollara dalıp dinliyordu müridini:

"O günler bir gelecek, pir gelecek miydi?"

Antalya'dan Isparta'ya kasası koyun yüklü bir kamyonla yolculuk etmelerine pek içerleyen bir müridi, pir müridi Çaycı Rıza, gizli gizli gözyaşı dökmüştü Hocaefendi'sinin gözleriyle namaz kıldığını fark ettiğinde. Oysa teke teke kokan koyunlar, tepelerinde örtülü su geçirmez branda sebebiyle nefessiz kalmaktan tansiyonu fırlamış, gözbebekleri bu sebeple hızla salınan bir sarkaç gibi bir aşağı, bir yukarı gider gelir olmuşlardı. Gördüğü rüyanın mucizesine kapılıp kendisini mehdi ilan etmekten aciz, daha da saf ve iyi niyetli olmuştu Çaycı Rıza. Gizli saklı seyahat etmek, kaçak olarak yaşamak Hocaefendi'nin canına tak etmiş, sinir hastası olup çıkmıştı.

Isparta'da bir hamam bulup kendilerini zor attılar.

Gerçi bir sorun vardı, Hocaefendi herkesin önünde yıkanmak istemiyordu. Haydi bizim Rıza soğuklukta bekledi, yine olmuyordu, içeride başkaları, iriyarı tellaklar vardı. Hamam parasını –1 lirası eksik– zor denkleştirmişlerdi ki, hamamı kapatmak mümkün olabilsin. "Pek muhterem bir zattır kendisi" diye istediği kadar dil döksün Rıza, tellaktan bozma hamam sahibi hiç oralı olmuyor; "Ben de olan kir muhteremde yok mu güzel kardeşim?"

"Onda olup bende olmayan ne?"

"Peştemalıyla bile kendini göstermeyeni bizim burada merak ederler" gibi tuhaf mı tuhaf şeyler söylüyordu.

"Askerlikte bile, askeriye muayenesinde bile, benim dizimden üstümü anam bile görmemiştir diyen bir zatı kerimle karşı karşıyayız..." diye diye istediği kadar açıklamaya çalışsın Çaycı Rıza. Hamam sahibi, boynu bükük bir köşede oturan adamın neden bir başına yıkanmak istediğine akıl sır erdiremiyordu. Sıcak bir banyo hayaline sımsıkı tutunmuş Hocaefendi de kalkıp gitmiyordu. Bizim Çaycı Rıza'ya da ısrar etmek düşüyordu ki imdatlarına mahallenin imamı, İmam İmam Efendi yetişti. Vazifesini doğuştan almıştı. Hamam, elma gibi yanakları, suda kalmaktan buruşmuş parmaklarıyla işte bu İmam İmam Efendi tarafından kapatıldı. Çaycı Rıza bir su dökünüp çıktıktan sonra Hocaefendi girdi kendisine tahsis edilen hamama.

"Bakalım türkü söyleyecek mi?" Diye soran hamam sahibi, İmam İmam Efendi'nin "Tövbe" çekmesiyle münasebetsizliği kesti. Hocaefendi epeyce rahatlamış, misk kokuları içinde hamamdan çıktı ve elini öpmesi için –bir çözüm bulalım şu isme– İmam Efendi'ye uzatarak onun zihnindeki soruların cevabını vermiş oldu. İmam'ın misafiri oldular ve buna karşılık, sabah ezanını müteakip, "Hacda sizi sivrisinekler sokmamış. Nasıldı, anlat Hocaefendi? Çocukken kazlarınızı taşlayan komşunun bahçesine dolu yağmış. Yaz günü bu nasıl

oldu, deyiver Hocaefendi" ricalarını nöbetleşe karşılamak zorunda kaldılar.

Hocaefendi'nin de bir sabrı vardı: Bir anlattı, iki anlattı üçüncüsünde ısrarlı bir sessizliğe gömülüverdi. İmam konuşan kendisi değilmiş de, Rıza'ymış gibi sus işareti yaptı ve fısıldadı:

"Peygamber alleyhüsselam gelirse işaret ediver Hocaefendi."

İşte bu sözün üzerine üç çam yarması babayiğit geldi. Takvimler Ali Çoban'ın Zincirbozan'a gönderildiği günü, yaz başlangıcını gösteriyordu. Hava sıcaktı, caminin bahçesindeydiler bu sebeple. Ansızın gelen bu tipi bozuk üç kişiye yakalanmış bulundular. Başını eğdi, büktü, çevirdi Hocaefendi. Böylece daha çok dikkat çekti ama adamların ne onu arar, ne de ondan şüphelenir bir halleri vardı. İmam bunu ifade etmek için Hocaefendi'sinin dizini pışpışladı, "Tövbeye mi geldiniz babayiğitler?" diye sordu. Zira omzuna halı vurmuş böyleleri bağışlarını yapar, iki rekât namaz kılıp Allah huzurunda affedildiklerine kanaat getirir, geldikleri gibi giderlerdi. Çoğu zaman Allah'ın evinden dışarı adımlarını atar atmaz, cami kapısında polisler çevirir, kodesin yolunu tutarlardı. İmam bunların da peşi sıra polis gelmiş olmasın diye kapıya doğru baktı. Elinde kanlı bıçağıyla tövbeye geleni bile gördüğünden temkinliydi. Yeter ki peşlerinde polis olmasın, gelen polis Hocaefendi'yi tanımasın, tanırsa bu hayırlı bir tanışıklık olsun, eğilsin elini eteğini öpsün.

"Haydi namaza" dedi İmam. Ardından "Aptesinizi de alıverin şurada" diye şadırvanı işaret etti. Üç çam yarması babayiğit ürkek çocuklar gibi, "Başka bir zaman inşallah" dediler. "Bu patrondan" deyip omuzlarındaki halıyı kucaklarına indirip boylu boyunca serecekleri vakit "Durun" deyip durdurdu onları İmam: "İçeri, melakelerin huzuruna" dedi sonra.

"Üzerinde iki rekât namazı ilk siz kılın da cennetten köşe olsun bu halının örteceği yer" diye Hocaefendi'yi de davet etti içeriye.

Üç babayiğitin akabinde Hocaefendi ve Çaycı Rıza da girdi camiye. Adamların maşallahı vardı. Tek silkeleyişte açtılar halıyı. Etrafa ayak, ter, toz, güneş yüzü görmemişlik kokuları saçarak yayılan halının tiril tiril ipekten, gökte duran bulut gibi pek değerli ve eşsiz olduğu o kadar belliydi ki kuş kanadından düşen bir tüy gibi indi yere.

"Duvar halısı mı bu?" diye sakince, sükûnetle sormayı başardı İmam. İnsana, ümüğünü sıkıverirler adamın hissiyatı veren babayiğitlerin, adres şaşırmış gibi camiye gelmelerini anlayışla karşılayan bir tavır içerisinde olmaya gayret etti imam.

"Sağ olasınız, var olasınız, zahmet edip yüklenip getirmişsiniz ama bu halının üzerindeki resmi ben mi yanlış görüyorum yoksa siz mi?" diye sordu halden anlayan babacan bir adam edasıyla İmam.

Üç babayiğit eğilip halıya baktılar ve kısaca açıklamasını yaptılar:

Bu değerli halı camiye değil, bizzat imamın kendisine hediyeydi. Hediye eden İzmirli bir turizimciydi. Ne biçim bir turizimciydi? Fuarda gazino işleten türde bir turizimciydi. Milletvekilliğine heves etmişti. Pertev'in partisinden adaydı. Varını yoğunu siyasete harcıyordu. Bilmem haberiniz var mı; bu halı için İzmir Efes Otel'de kalan bir otobüs turist birbirini yemişti. Patron nereden geldiğini bilmediği, yıllarca saz heyetinin üzerine yayılıp sazlarını akort ettiği divanın üzerine serili duran bu halının değerini çok sonra, tesadüfen keşfetmişti.

"O gâvurlara verseymiş, niye vermedi ki o gâvurlara?" dedi İmam gözucuyla bakmaktan kendini alamadığı halı için.

Hocaefendi, Farah Diba'nın dekolte omuzlarıyla kendisine gülümsediği bu nadide eseri dokurken kör olan dokuz ustanın alameti farikası, bakıldığı yön itibariyle göz kırpıp durduğu halıya çoktan sırtını dönmüştü. Ama kaşla göz arasın-

da da halının göbeğine işli Farah Diba'nın ne halde olduğunu görmüştü.

"Patron düşündü ki bu halı onların olsun. İster parasıyla cami olsun, ister açlar doysun."

"Eee" dedi İmam, daha önce yaptığı işbirliklerini hatırlayarak.

"Bir tarikat şeyhi mi, şefi mi ne varmış..."

"Eeee" dedi İmam.

"Patronun aday olduğu partinin başındaki bu tarikatın oylarını istermiş."

"Eeee" dedi İmam.

"Bütün adaylar bu tarikat şeysinin peşine düşmüş..."

"Eeee" dedi İmam.

"Adamı bulan, getiren, gelmeye ikna eden, Pertev'in karşısına cemaat oylarıyla pazarlığa oturtan kazanacakmış" dedi.

"Eeee" dedi imam.

"Patron düşündü ki bu çevredeki bütün illerin en büyük camilerinin imamı bu adamı bilir."

"Herkese bu avratlı halıyla mı gidiyorsunuz yoksa?" dedi İmam.

"İlk size geldik" dedi üç babayiğit aynı anda ve ikna edici bir tonda.

"Şansınız varmış" dedi Hocaefendi. Tutamamıştı kendisini. Yoksa zinhar kelimeydi şans, kısmet. Söylemiş bulundu. Heyecanına hâkim olamayıp Farah Diba'nın kabarık göğsünü, pırıl pırıl gerdanını, bir lokmacık çenesini, narçiçeği gibi kızarıp aralanmış dudaklarını çiğneyip, "Gidelim" dedi adamlara.

Hocaefendi çile dolu günlerinin bittiğine inancı tam, giderken, tek eksiği dili olan halının akıbetini takip edeceğini İmam'a sıkı sıkıya tembihledi. İmam İmam Efendi'yi gözü tutmadı, vazgeçti, Rıza'ya halıyı almasını emretti.

"Biz satar, geliriyle bir Işık Evi daha açar, kapısına da senin adını çakarız" teklifinde bulundu.

Çaycı Rıza, Farah Diba'yı kucakladı, tam çıkıp gitmek üzereydiler ki, "Durun" dedi İmam, "halı bağışlandığı yerde kalmalı ki niyetler yerini bulsun. Bir hadisimizde peygamber efendimiz (S.A.V.) böyle buyurmaz mı?"

"O, büyü deveyi çömleğe sokar, değil miydi?" dedi Çaycı Rıza.

Kafa karıştırmayı bile beceremişti. Hocaefendi'nin müsaadesiyle halıyı usulca İmam'ın ayağının dibine bıraktı.

9

"Üç gün, üç gece sürdü" dedi Rasim üç parmağını birbirine bitiştirip.

"Ne?" diye sordu Ziya Ülhak.

"Ziya Ülhak, Allah'ın hakkı üçtür bak!" dedi ve güldü Rasim. "Vetolar, vetolar" diyerek, üç gün üç gecenin sırrını açıklamaya girişti sonra: "Seçime katılacak partiler aday adaylarını belirlediler, listelerini bize gönderdiler, biz de polise, MİT'e sorduk soruşturduk, sakıncalı piyadeleri eledik."

"Ne iyi, ne iyi" dedi Ziya Ülhak.

"Siz şeyde, Pakistan'da yapmamış mıydınız?" dedi Rasim.

"Bizde tek ben var" dedi Ziya.

Asabı bozuldu Rasim'in. Tek adam olarak kalmak vardı ya, ok yaydan çıkmıştı bir kere.

"Halk da beni istiyor" dedi, "sen kal, bir yere gitme, ne işimiz var bir sürü parti ve siyasiyle, güya şeyle, demokrasiyle, diyor halk."

Bol buzlu viskisini yudumluyordu Rasim ve adamakıllı canı sıkılıyordu şu seçim işine. Küçük kızının düğünü için burada bulunan biricik dostu Ziya Ülhak'ın ülkesinde tek adam olmaktan ötürü böbürlenmesine de içerlemişti. Hem şu Pertev'den hâlâ emin değildi.

Florya Köşkü'ndeydiler. Güneş yeni batmış, koca koca bulutlar denizin üzerine inmişti. Fırtına geliyor diyorlardı. Ankara'dan apar topar özel uçağıyla gelirken pilot fırtınaya tutulmadan İstanbul'a yetişmenin derdine düşmüştü. Ziya Ülhak kendisini Pakistan'dan getiren uçağından inmiş, ayağının tozuyla, Rasim'in Başkent'ten havalanacak uçağına binmişti.

"Uçaklardan çok korkuyorum yaar" demişti İstanbul yolunda. Bunu söyleyen uçaklardan korkan birisi değilmiş gibi askeri uçağın penceresinden bakarken. Uçağın penceresinden gördüğü bulutlar ve gökyüzü değil de yıllar sonra vuku bulacak kaderiymiş gibi. Ağzını aralamıştı, zira hiç kapatamıyordu, Pakistan Bağımsızlık Savaşında dökülen dişlerinin yerine ağzına hiç sığmayan bir protez yapılmıştı. Şimdi, muntazam dişli halkına ihanetinin, ettiği kötülüğün nişanesi çoktan sararmış plastik dişlerini göstere göstere, "Demokrasi uğruna postu deldirmeyesin yaar" diyordu Rasim'e.

"Otuzunu geçince, yoksulluk, dert, tasa ağızlarında diş bırakmıyor bunların" diye ondan beklemeyeceğimiz incelikte bir şeyi düşünerek cevap verdi Rasim:

"Bu millet demokrasinin sonunun anarşi olduğunu gördü. Ne demokrasisi?"

"Çok partili rejime geçiliyor ama... Hem o Pertev gelirse iktidara, o zaman ne olur yaaar?"

"Amerikalılar diyor ki" dedi Rasim, ah o güçlerine, medeniyetlerine karşı dişlerini dize getirememiş hâlâ birbirinin üstüne binmiş dişler çıkaran Amerikalılar, "Halkı çok sıkarsanız sonra patlar. Şimdi biraz gevşeteceğiz onları..." cümlesini "yaar" diye bitirerek küçük bir rüşvet verdi biricik dostuna, "Anlıyorsun beni değil mi yaar?"

"Kuyruğu kesildiğinde havlamayan it ısırmaz. Aç kaldığında ısırmayan itten korkma. Yani bizim halklardan korkmayacaksın yaaar. Amerikalılar yanlış biliyor. Tarihleri yok ki

onların, nereden bilsinler? Ama bizim tarihimiz var yaaar. Bak tarihine! Bir ülke nasıl sevilir? Biz bunu o budalalar gibi öğretmedik ki halklarımıza. Bizim iktidarımız, iyiliğimiz, çıkarlarımızdır bir ülkeyi sevmek. Tanklarla üzerlerine yürüdüğümüz halka bir ülkenin aslında nasıl sevileceğini öğretmiş olsan kalkar, hak, özgürlük, adalet, eşitlik isterler. Onlar da bizim çıkarımıza olan şeyler değildir yaar."

Hava kararmıştı.

"Demokrasi uğruna şeyimi deldirmem ben" dedi Rasim viski bardağının dibinde kalan buzları birbirine vurdurarak. O sırada aklına en azılı Konsey üyesi Nuri Paşa'nın söylediği şey geldi. Bakalım duyduğu gibi aktarabilecek miydi?

"Bizim şey paşa, Nuri Paşa diyor ki, uzun bir tünel inşa ediyoruz biz. Diyelim yirmi beş yıl sonra" bak hesaplayalım dedi sözün burasında, "2007-2008, neredeyse bir asır gibi uzak zamanda, diyelim bizim bu millete etki edecek şeylerden korumak için yaptığımız tünel yetmedi, halk gün ışığına çıktı, anarşiyi getiren şeye, demokrasiye kavuştu. Diyor ki Nuri Paşa, herkes karanlık sonrasını göremeyecek kadar kör olacak. Kör kalmayan da gözlerini kapatıp bizim inşa ettiğimiz tüneldeki yolculuğuna devam eder gibi hissedecek kendini."

Uzun süredir ruhunun derinliklerinde uyuyakalan kleptomanlığı kıpırdanmış, Ziya'nın göğsünde parıldayan madalyalardan birisini çalma arzusuna kapılmış, buna rağmen hiç teklemeden Nuri Paşa'nın söylediğini aktarabilmişti. Sonunda aklından geçirdiği şeyi de itiraf etti:

"Şu madalyalarına hayranım Ziya!"

"Söyle devletine sana da taksın" dedi cevaben Ziya.

İşte tam o sırada hem devletin, hem Rasim'in yakasına takılacak şeref madalyalarından birisi içeri girdi. Müstakbel damat gelmişti. Fırtına da o anda koptu. Öyle güçlü dalgalar çıktı ki Florya Deniz Köşkü sallandı, elektrikler gitti geldi. "Damadın heybetine, gücüne bakın, devletin kalbini hoplat-

tı" dedi onunla birlikte içeri giren MİT'çi Damat Mithat.

Rasim aklının bir köşesinden, "Hayret kıskanmadı, mendebur" diye geçirdi. Fazla akıllı bir adam olmamasına rağmen, "Müstakbel damadı böylesine sevdiğine göre..." diye düşündü. Devamını getirebilseydi, "Yoksa aynı şeyin soyu musunuz?" diye soracaktı.

"Müstakbelliği mi kalmış?" dedi MİT'çi Damat Mithat.

ASALA'nın peşindeyim diye bütün Avrupa'yı dolaşmaktaydı. Bu seyahatlerin birisinden, Zürih'den dönmüştü ve cildinin yanıklığını Alp'lerde yaptığı mesaiye borçluydu. Mesai arkadaşı da bilmem söylememe gerek var mı, Banu Ballı'ydı ve beraber geçirdikleri...

"Ne zaman kurutacaksınız bu ASALA'nın kökünü?"

Sözümü kesmek zorunda kalan Rasim'in kin damarı adamakıllı kabarmıştı. Bir dedikodu sebep olmuştu buna. ASALA'yı temizleme harekâtı için harcanan paranın muhasebesini tutan bir istihbaratçı fısıldamıştı Rasim'in kulağına:

"Emer Sultan ve sizi basmak için damadınızın atmadığı takla kalmadı efendim. İstanbul Hilton Otelinin 69 numaralı odasına sizin için özel tesisat çektirdi ama... Fişi takmayı unuttu."

Mesleki deformasyon; istihbaratçı, yılarca gizli bilgileri Rasim'e servis etmekten ötürü bu defa emrine amade olduğu kişiye ait mahrem bir sırrı apaçık söylemekte bir sakınca görmemişti. Rasim'in şaşkınlığı bunun içindi ama, "Ne fişi?" diye sormuş bulundu.

"Mikrofonun fişi..."

"Şey yapıyorduk, kahve içiyorduk derdim" dedi Rasim. "Gözleriyle görmediği sürece de öyle sanırdı nitekim" deyip gülmüştü sonra.

Garezle ASALA meselesini açmasının biricik nedeni işte buydu. Müstakbel damat elinde olmadan bir adım geriledi. Yoksa müstakbel kayınpeder herşeyi biliyor olabilir miydi?

MİT'çi Damat Mithat kayınçosu Reis'in sırtına vurarak sessiz, sözsüz parolayı vermiş oldu:

"Korkma, gerçek kimliğini bilmiyor!"

Herkesin bildiği ama dillendiremediği şey MİT'çi Damat Mithat'ı sinsice güldürdü:

"Ulan herif kızını altı aylık şişirmiş. Artık müstakbel damatlığı mı kalmış?"

Kızının karnındaki şişkinliğin izahatı Damat Mithat'ın ayarladığı doktor kılığına girmiş istihbaratçılar tarafından sindirim sistemindeki bir problem, olmadı beş kiloluk bir tümör, kan birikmesi, bağırsak iltihaplanması olarak yapılıyordu. Sahte hastalık raporları ve bu derde çare bulmak için yurtdışında ayarlanan doktorlara muayene turları İsviçre'de cezaevinde bulunan nişanlıyı ziyaretten ibaretti. Tebeşir tozundan haplar, su basan şırıngalar, hepsi işin uydurmasıydı. Rasim'in yatalak karısı yeni vefat etmişti ve kızını da kaybetmekten çok korkuyordu.

Daha da garibi müstakbel damadını yeni görüyor oluşuydu. Üç yıl boyunca her bayram ve yılbaşı telefonda o diye yine MİT'çi Damat Mithat'ın ayarlaması stajyer ajanlardan birisiyle konuşup durmuş, kızının nişanlısının efendiliği ve hatırşinaslığı konusunda ikna olmuştu. Hatta bir keresinde hatlar karışmış, damat kusursuz Fransızcasıyla müdahale etmişti. Yine bir keresinde "Almanya'da bir telefon kulübesinden arıyorum" dediğinde kendisine yol soran bir Almanla Almanca konuşmasını duymuştu Rasim. Bir ihale için gittiğini söylediği İtalya'da da hatta girip duran santralle İtalyanca.

"Maşallah eğitimli çocuk" demişti diğer damadına, Mithat'a. Bizimki, "Yeni ajanların dil eğitimi tam da tetiğe bas dediğinde gözünü kırpıyor, elindeki makineliyi murakabe edemeyip omzunu kırıyor sersemler" diye geçirmişti içinden. "Ya, ya demişti" şüphe çekmemek için, "dört dörtlük

bir mühendismiş duyduğuma göre."

"Gelsin memleketine faydalı olsun o zaman" diyordu Rasim' de. "İnşallah inşallah" diyordu bizim Mithat da. O günlerde gelecekti inşallah.

Nihayet uyuşturucudan girdiği İsviçre cezaevinden kaçırılıp Türkiye'ye gelmesini sağlayabilmişti müstakbel damadın. Onu Rasim'e takdim edildiği adıyla analım artık: Reis Kurdoğlu'nun.

"Sevmedim bu soyadını" demişti Rasim ilk duyduğunda, "Kürtoğlu der gibi"

Elleriyle kurt işareti yapmıştı Damat Mithat:

"Kürt değil efendim, kurt kurt"

Yüzünü ekşitmişti Rasim, ellerini anında kurt kafasına dönüştüren damadını gördüğünde:

"O itleri hâlâ etrafında toplamıyorsun değil mi?"

Damat konuyu kapatmak için, Reis'in soyadını değiştirmeyi önerdi. Ne olsun diye düşündüler. "Yılmaz olsun" dedi MİT'çi Damat Mithat, "yılmaz bir savaşçı olmasından dolayı." İçtiği votka limonların etkisini yanık teninden seçilecek kadar kızarmış burnundan da anlamak mümkündü. Belli olmaz, kana karışan alkol nedeniyle aniden Reis'in Avrupa'da iş gören teşkilatını, bu teşkilatın kendisine bağlı olmasının-MİT içinde ona bahşettiği gücü anlatabilirdi.

"Rasim eline bir kâğıt kalem alıp eski Türkçe harfler karalayıp Reis'e yeni soyadı bulmak için Atatürk pozlarına girdi de sustu bizimkisi" diye anlatıyor o anı Mösyö Kevork. Hatta düğün için bekleyen fotoğrafçıyı çağırmış, mühim bir iş yapıyormuş gibi göründüğü bu halini ölümsüzleştirmişti. Bu kadar poza bulduğu soyadı Ülhak'tı. O da karşısında oturuyordu zaten.

"Reis Ülhak" dedi "Bundan sonra yeni soyadın Ülhak."

"Ben de İslamabad'ın en önemli caddelerinden birine bu adı vereceğim. Bana verdiğin şerefin şerefine" dedi Ziya Ülhak da.

1996'da patlayacak skandaldan ve Reis'in kamyonla çarpışan Mercedes kazasındaki ani ölümünden sonra birileri üşenmeyip gidip fotoğrafını çekmişti bu caddenin ve onun süslü pirinç levhasının: Reis Ülhak Caddesi.

"ASALA mevzusunu bana unutturamazsın" dedi Rasim.

Anlaşılan 69 numaralı odada basılma dedikodusuna fena takılmıştı:

"Adamları vurduk-vuruyoruz diyorsunuz, adamlar kendi kendilerini vuruyor. Sizin devirdiğiniz bir ASALA köpeği yok ki ortada! Hem ayrıca o katiller senin gibi hoşbeş etmeye Alplere de çıkmıyorlar."

Reis, öfkesinden bir mürekkepbalığı gibi şişmişti. Söylenenleri üzerine alıyordu.

"Sırası mı şimdi bunların Paşam" dedi Damat Mithat.

"Sırası!" dedi Rasim. Sesini yükseltince sesi çatallandı biraz. "O itleri hâlâ etrafında toplamıyorsun değil mi?" diye bir kere daha sordu.

"Peşinde o itlerden birisiyle dolaşıyor naber?"

Mithat, köşkün taraçasına açılan pencerelerin birisinden Milli Şef'in hayaletinin bakıp bunu söylediği sanrısına kapıldı. Bunun dehşetiyle soluğunu sıkıştıran göğsünü yumruklադı. Rasim onun gözünün yaşına bakmadı:

"O kocamış kurdun, Hüseyin Feyzullah'ın kapısında görmüşler seni."

Şiddetli bir dalga taraça korkuluklarını aşıp pencereye kadar vurmuştu. Milli Şef'in hayaleti camlardan süzülen deniz sularının ardından hâlâ bakıyordu.

"O bendim!" diyor Mösyö Kevork. "Beni de fotoğrafçıyı da dışarı çıkarmışlardı. Servise başlayacaktım yahu! Kollamam gerekiyordu içeriyi." 2 eylül 1983 günü Florya Deniz Köşkü'nde yapılan düğünü, Rasim'in o gün elleriyle hesapladığı bir asır kadar uzak bir zamandan, bugünden, 2000'li yıllardan gözlerini kısarak izleyen ve bize aktaran Mösyö Kevork,

"Söylemeden geçemeyeceğim" diyor, "Köşk hayaletlerle doludur. Bir tek Ulu Önder'in hayaletiyle tanış olamadım. En çok ayak altında dolaşan, pişen tarhana kokusuna gelen Cemal Günsel, muslukları açıp kapatan Fahri Korutürk, kuşlar için ufaladığım ekmek kırıntılarına bile kıyamayıp avucuna doldurup galeta unu kavanozunun içine koyan Milli Şef. Hepsini birden anlatmak istemiyorum sana. Eteğimdeki taşları teker teker dökmek istiyorum. Neyse canım, istediğim kadar konuşmama müsaade varsa anlatayım: Baştan aşağı ıslanmıştım. Dalgadan. Damadı korkuttuğum için de mütebessimdim ayrıca. Odamın yolunu tuttum üzerimi değiştirmek için. Servis kapısından girdiğimde, oracıkta, duvara monte telefonun başında bekleyen Horoz Paşa'yı gördüm. Meğer diğerlerinin kaç veto yediğini öğrenmek için Ankara'ya telefon bağlatmış, onu bekliyormuş. Kendi partisinin fire vermediğinden o kadar emindi ki yediği vetoların sayısını öğrenince ötüp duran bir horozun diri ibiği gibi kızardı ve telefon başında soyadını aldığı hayvancağız gibi kendisini tutamayıp haykırdı:

'Yetmiş kişi mi?'

O anda holün kör bir noktasında kalan pufun üzerine sinmiş Keje'yi gördüm. O pufun üzerinde en son tebrikleri kabul etmek için başında kraliçelik tacıyla içeri çağrılmayı bekleyen Keriman Halis'i hatırlarım. Yarım bardak su rica etmişti benden, heyecandan kuruyan dili damağı için. O güne kadar gördüğüm en güzel ellere sahipti ve o eller bir bardağı tutamayacak biçimde zangır zangır titriyordu. Anladı, ya üzerine dökecek suyu, ya da içmekten vazgeçecek. Müsaade buyrun ben içireyim, demiştim. Minicik ağzıyla yudum yudum içmişti. Şehvetli rüyalarımın açılışını hep o ağız yaptı. Yıllarca tarihin bekçiliğini yapmış bir uşağın mahremini de merak edersen diye anlattım bunu. Beni anılarımdan silkeleyen şey, öncelikle sırılsıklam olmam nedeniyle hapşırmam, sonra, ağıza alınmayacak şeyler söyleyerek telefonu duvardan söke-

cek kadar sert kapatan Horoz Paşa'nın benden bir bardak su istemesi oldu. Ama bundan önce Keje kucağındaki tek düğmesi kopuk erkek ceketini uzattı bana. O vakit Horoz Paşa'nın gömlekle olduğunu fark ettim. Dikip getireyim hanımefendi, dedim. Odama gittim. Şehmuz ve Keje'nin olduğunu bilmediğim çocuk hâlâ benim yanımdaydı. Ona tahsis ettiğim yatağın üzerinde iki büklüm uyumuş kalmıştı. Odaya geliş amacım öncelikle kurulanıp giyinmekti. Beni çağıran zil acı acı çalınca gayri ihtiyarı düğmesini dikmek üzere elimde taşıdığım Horoz Paşa'ya ait ceketi çocuğun üzerine örtüp çıktım. Herkesin bana ihtiyacı vardı çünkü."

Rasim, müstakbel damadını ki artık alışalım onu yeni soyadı ve adıyla takdim etmeye: Reis Ülhak'ı böyle sinirli, sıkıntılı karşılıyor olmaktan mahcubiyetini dile getiriyordu:

"Ankara'da üç gündür şeyi şey yapıyoruz. Seçime katılacak siyasi partilerin gösterdikleri adayların seceresini inceliyoruz. Tabii herkes gibi bizim de ailevi sorunlarımız var" son sözünü söylerken diğer damadına baktı. Mahcubiyetini kısa kesti çünkü Reis Ülhak'ın saçına sakalına fena takılmıştı:

"Evladım bana gösterdikleri fotoğrafta sen akça pakça bir oğlandın. Anladık Avrupa'da yaşamaktasın ama biz burada saçını sakalını kesmeyen profesörleri üniversiteden atıyoruz. Senin için ne derler şimdi? "

Vermiyorum kızı, olmuyor düğün der gibi bir edayla oturdu yerine Rasim. Kirli, sararmış bir klozet kapağı gibi görünen dişleri meydanda, karşısında oturan biricik dostuna baktı. Ziya Ülhak'tan bir işaret alsa hazırdı buna. Ancak diğer damadın bu evliliğin gerçekleşmesi uğruna yapamayacağı şey yoktu. Onun da yardımına Ziya Ülhak yetişti:

"Peygamber efendimiz Hz. Muhammed'in (S.A.V.) de uzun bir saçı ve sakalı varmış."

"Canım peygamberin başka şeyini taklit etmek de var. Develerin üzerinde cenk mi edelim? Kendimizden büyük kadın-

larla evlenelim sonra dokuz yaşında bir kız çocuğuna nikâh mı kıyalım? Bu işlere dini karıştırma" dedi Rasim. "Bak üç gündür seceresine dini karıştıran herkesi veto ettik" dedi. Baktı gördü misafiri Ziya'nın yüzü ayağına basılmış gibi gerildi, meseleyi toparlamaya girişti: "Yani biz, halk, dine dört elle sarılsın istiyoruz, sol belasından uzak dursun diye, asker dinsiz demesinler diye toplu iğnelere mıknatıs tutar gibi Kuranıkerim'i meydanları dolduran kalabalıkların üzerine tutuyoruz ama..."

Tam bu sırada uzunca bir süre holde kopuk düğmesinin dikilip ceketinin geri getirilmesini bekleyen Horoz Paşa'nın sabrı taşmış, içeri dalmıştı. Rasim'in onun geldiğinden haberi bile yoktu. Aile içindeki düğüne davetli değildi. Zaten düğünden uçan kuşun haberi yoktu. Arayı sıcak tutma ısrarıyla "Geçerken uğradım" diyecekti Horoz Paşa. Vetoları öğrenmeden önce niyeti buydu. Diğer parti adaylarının veto yeme hikâyelerini dinleme arzusundaydı ayrıca. Ancak evdeki hesap çarşıya uymamıştı:

"Benim yetmiş iki adayımı veto etmek de neyin nesi?" diye gürleyerek salonun ortasına doğru uygun adım yürüdü.

"Höst, burası senin kışlan değil Horoz" dedi Rasim.

Horoz Paşa o vakit alttan alması gerektiğini anladı:

"Kusura kalma Rasim'ciğim. Telaşlandım bu kadar vetoyu yiyince."

"Ben de şaşırdım Horoz'cuğum" dedi demesine de adayları neden veto ettiklerini bir türlü hatırlayamadı. Sonunda "Hafızası benden iyidir" dediği Nuri Paşa'yı telefona bağlatıp sordu.

Bu arada Mösyö Kevork da düğmesini diktiği ceketi Keje'ye teslim etmişti. Kafa mı bırakmışlardı Mösyö Kevork'ta? Ceketi içine tükürdüğü bir bardak soda limon ikram ettiği Horoz Paşa'ya bizzat kendisi de verebilirdi. Şansı vardı, gözlerini Nuri Paşa'nın telefona çıkmasını bekleyen Rasim'den ayırmayan Horoz Paşa bir gömlekle oturmanın hesabını

Mösyö Kevork'a sormayı akıl edememişti.

"Alooooğğğ Nuri Paşa! Biz Horoz'un adamlarını neden şey ettik?"

Düğünün başından beri bize söylemek istediği buydu:

"Yahu Horoz'un partisindekiler niye veto yedi?"

Tek kişilik servisler için kullandığı küçük gümüş tepsisiyle mutfağına dönmekte olan Mösyö Kevork tuhaf bir ses duyarak olduğu yerde kaldı. Önce yavru köpek büyüklüğündeki lağım farelerinden biri yolunu bulup yine köşke çıktı diye düşündü. Sonra bir burnun koklarken çıkardığı bu kesik kesik seslerin, holde kocası Horoz Paşa'yı beklemekte olan Keje'den yani Kevser'den geldiğini fark etti. Şimdi sizden bütün dikkatinizi toplamanızı rica edeceğim:

Keje, Horoz Paşa'nın ceketini koklayıp duruyordu.

10

"Uşak, efendisinin beline kuşaktır kuşak / Ya düşürür pantalonu / Ya toplar ayıbı."

Ali Çoban uşak fıkrası bilmediğini fark etti ve bir halk ozanı hüneriyle yukarıdaki dizeleri sıraladı. Gizli bir takvimi vardı Zincirbozan'da. Gömleğinin cebinde taşıdığı. Kaç ay bitmişti bugün, bir bakalım: Üç.

Günleri şifreli mektuplar yazarak geçiyordu. En başa dönersek, Ali Çoban neden uşak fıkrası bilmediğine hayıflanıyordu? Alacağımız cevap için biraz beklememiz gerekecek çünkü bir gülmedir tuttu Ali Çoban'ı. Kendisi gibi Zincirbozan'da sürgün diğer partililer başında toplanmış, "Eee ne olmuş?" diye soruyorlardı ısrarla.

"Talat" deyip soğuktan kaçan hamamböceği gibi sırtüstü düşüvermişti oracıktaki alçak koltuğun üzerine.

"Bizim Kâhya Talat" diye yeniden söze başlıyor, gülme kri-

zinden çıkması mümkün görünmüyordu. Aralarında sinir buhranı geçirdiğini düşünenler bile oldu. Biraz istirahat etmesi gerektiğini. Ama zaten istirahat ediyor olduğunu. Durun bakalım buna istirahat denemeyeceğini.

"Dinleyin" dedi Ali Çoban. Gülme krizi akan bir musluk gibi aniden kesilmişti. Şimdi onun bildiğiniz ama asla tanık olmadığınız bir yönünü göreceksiniz. (Basit bir şey, fıkra anlatacak.) "Bir gün adamın danası yığılmış kalmış, kırk kafadan ses çıkıyormuş, git mezbahaya kestir diyenler çoğunluktaymış, sahibi böyle diyenlere dönmüş demiş ki: Bir de ona sormak lazım."

Ali Çoban telaşla getirilen bir bardak suyu yudumlayıp, doğrulup oturup fıkradan beter Kâhya Talat hikâyesini anlatmaya başlıyor nihayet:

"Horoz Paşa'nın adamlarını veto ettiren bizim Kâhya Talat'mış..."

"Kâhya Talat mı?" dile hayretle uludu topluluk.

"Meğer Gürbüz Sokak'taki kapıya diktikleri komiser şaşırtıcı olmayacağı üzere eve girip çıkanı rapor edermiş. Ancak çoğunun ismini bilmediğinden bizim Uşak Talat'tan ricacı olmuş. Sen yaz gelen gidenin adını, ver bana. Bizimkisi de Horoz Paşa'nın yakınında yöresinde ne kadar adam varsa yazmış isimlerini, vermiş komisere. Çoğu gazetelerden okuyup bildiği isimlermiş, bir kısmını da eve girip çıkana sorarak öğrenmiş. Adamların hepsi Gürbüz Sokağa girip çıkıyor diye fişlenmişler. İsimlerinin yanına sakıncalı notu düşülüp listeler öyle gönderilmiş Rasim'e. O da sormamış ki sakıncaları ne?"

"Vay bizim Kâhya Talat'a" dedi uzun zamandır bu kadar çok neşelenmemiş, gülüp eğlenmemiş olan topluluk. Sadece içlerinden birisi Ali Çoban'ın Zincirbozan'a geldiğinden bu yana bilmediği bir şeyi fısıldadı:

"Öyleyse Kâhya Talat'ı neden kovdunuz?"

11

Banu Ballı film çekiyordu ama aklı hasta timsahında olduğundan kendisini rolüne veremiyordu.

"Bu film bobini de sizin gibi pek kıymetli" diyordu rejisör, "bir kerede yapalım şu işi."

"Yapalım anam" diyordu Banu Ballı, Yeşilçam'a Avrupa'da sinema tahsil edip gelen ve bu sebeple bir kerede çekmeyi kendisi dışındaki nedenlerle beceremeyen rejisöre.

"İyi de tövbe edecek bir orospu gibi durmuyorsun ki bebeğim" diyordu rejisör.

Uzakta sütunların arkasından, "Tövbe" sesi yükseldi.

İmam İmam Efendi film çekimini izlemeye can atıyor ama yapamıyordu.

Derken Banu Ballı küçük aptesinin geldiğini söyledi, çekime kısa bir ara verildi. Üzerinde tövbe eden orospu kostümü; panter desenli uzun bir ceket ve bej rengi bir başörtüsü vardı. Fileli çorapları belki öyle olması gerektiği için ya da istemeden öyle olduğu için kaçıktı. Lame topuklu ayakkabılarının derisi çatlamış, yer yer soyulmuştu.

Caminin kapısından çıkar çıkmaz başındaki örtüyü çekti çıkardı. Düzensiz bir çalı öbeği gibi açıkta kaldı röfleli saçları. Narçiçeği rengi ojeli, uzun tırnaklı elleriyle saçlarını daha da kabarttı. Bileğindeki pırlantalı altın künyeleri şıkırdadı. Nefsine hâkim olamayarak Banu Ballı'nın peşi sıra dışarı çıkan ama kendisini öyle yapmadığına çoktan inandıran, Allah rızası için ona temiz bir hela gösterecek olduğunu düşünen İmam, "Cemaatin pislediği helaya girmeyin Banu Hanım" dedi.

İmam'ın bu yumuşak uyarısına şadırvan kenarında ıslanan kumrular gurultularıyla bir ezgi uydurdular. Banu Ballı bu uyarıdan tövbe etmeye niyetli bir orospu gibi etkilendi. İmam gelip tam karşısında durdu. "Farzımuhal gerçekten

tövbeye niyetlenmiş biçare bir kadın bu" diyerek, Banu Ballı'nın siyah göz kalemiyle çerçevelenmiş yeşil gözlerine ve tuhaf ten rengine baka baka, "Pis oluyor tuvaletler, kesik oluyor sular, deliğe isabet ettiremiyor müminler" dedi. "Bin mersi" dedi Banu Ballı.

Isırılası dudakları, daha önce MİT'çi Damat Mithat'ın teşhis ettiği gibi şişkin bir dili vardı.

"Ya allahül mahmudü fi külli fialih" dedi "İmdat!" der gibi İmam. Bu güçlü dua kalıbı bile içinde uyanan şehvet duygusunu bastırmaya yetmedi. Yetmedi ki gözü panter desenli ceketin içinden seçilen dekolteye kaydı. Elini o şişkin göğsün üzerine koymak belki ibadet etmekten daha büyük bir haz verirdi, kim bilir?

"Ya halimü zel enati fela yüadilühu şey'ün min halkıh."

Bil ki o göğüs, altındaki kalbin atışıyla pıt pıt inip kalkmakta.

Dua öyle demiyordu elbet. Ama ihtiva ettiği anlamla da İmam İmam Efendi'yi, cin ve şeytan sataşmasından koruyamıyordu.

"Kendimi rolüme veremiyorum İmam Efendi" dedi Banu Ballı. Onu az çok tanıyoruz, bu haliyle olağanüstü bir rol çıkarıyordu ortaya. Rolüne devam etmekte ısrarlı, "Bakın" diyerek boynundaki madalyonu açtı. Gösterdiği madalyona bakmak için yanaştı İmam. Baş döndüren bir dişilik kokusunun içine girmiş oldu böylece. Burnunun ucu Banu Ballı'nın göğüs çatalına saplanacaktı neredeyse.

"Ya zakiyüt tahiru min külli afetin li kudsih."

Cismani afetlerden muhafaza olunmasını sağlayan dua bir işe yaramamış, İmam kendisini Banu Ballı'dan buram buram yayılan kokuyu içine çekerken yakalamıştı.

"Bu Şeytan, bu Cin" dedi Banu Ballı. Madalyonundaki bir zebra, bir timsah fotoğrafını göstererek söylüyordu bunu ama İmam çoktan başka bir kılığa girmiş melekler aracılığıy-

la sınavdan geçirildiğini, nefsinin hudutlarının Allah katında ölçülüp biçildiğine kanaat getirdi.

"Nasıl düştüm bu tuzağa?" diye yığılıp kalacaktı neredeyse.

Banu Ballı, nefesi İmam'ın kulak memesini üfürecek biçimde yanaştı. İmam gözyaşları içinde teslim oldu. Pek etkilendi bu durumdan Banu Ballı. Çünkü anlattığı hasta timsahıyla, bacağı alçıda zebrasının hikâyesiydi. Komünist Aslan'ı da, sağ elinin orta parmağındaki üzerine hayvancağızın bir vesikalığını kondurduğu şövalye yüzüğünü göstererek takdim etti, ardından onun derdine geçti: Hayvancağız bütün bir gün şakır şakır ağlıyordu. İmam, fotoğrafa daha yakından bakmak isteyip Banu Ballı'nın elini tuttu, biçare, gözleri çapaklı aslanla göz göze geldi.

"Komünist Aslan'ın" dedi Banu Ballı. Sonra sağına soluna baktı bir duyan oldu mu diye, "sıkıntısı bizlerin iç sıkıntısı gibi." Eli hâlâ İmam'ın elindeydi.

"Bana yolu göstereceksiniz değil mi?" dedi Banu Ballı.

"Buyrun hanımefendi, buyrun" dedi İmam da yüz numaranın yolunu misafirperverlikle işaret ederek.

Kendi konutunun tuvaletini açacaktı Banu Ballı'ya. İkamet ettiği cami bahçesindeki konutunun iki girişi vardı. Sadece kendisinin kullandığı arka girişten girdiler. Diğer taraftan da girseler aynı sofaya çıkar, aynı manzarayla karşılaşırlardı:

Pertev ve Hocaefendi görüşmedeydiler.

Biraz önce bahçede Banu Ballı ile burun buruna konuşurken bakın bir iki saç teli nasıl da mukaddes cübbesinin omzunda asılı kalmış. O iki kavruk, cansız, ne renk olduğu seçilemeyen saç telini hayranlıkla parmaklarının arasına almış, o saç telleri gibi uçuşup titremekteydi ki Pertev'in yeni tutulan korumalarından birisine tosladı İmam. Adamlar telaşa düştüler, ta ki Pertev'in, "Gel buyur İmam Efendi" deyişine kadar.

Banu Ballı akıl mı bırakmıştı İmam'da?

Hocaefendi bu pek özel görüşmenin burada olmasını rica etmişti. Aman dikkat çekme, herhangi bir günmüş gibi davran diye tembihlenmişti İmam Efendi. Bu sebeple Isparta'da çekim yapan film ekibine tövbe eden hanım kardeş sahnesini çekmesi için izin dahi vermişti. O gün camiye ve nohut oda bakla sofasına giren çıkan belli değildi. Gelin görün ki bu mühim görüşmenin kendi fakirhanesinde yapıldığını çoktan unutmuştu. Elinde Banu Ballı'ya ait saç telleri, papatyadan fal açmış âşık gibi dalmıştı içeri.

Banu Ballı, Pertev'i tanıdı, elini öptü. Kendisine elini vermeyen Hocaefendi'yi ise çıkaramadı. Pertev halini hatırını sordu. Sinemanın durumunu. Vergi verip vermediğini. Banu Ballı birkaç ricada bulundu. Hepsi de saçma sapan şeylerdi. Pertev yine de yanındakilere bunun notunu aldırdı. Ardından yüz numaranın yolunu tuttu. İmam, aşk afyonunun etkisinden biraz olsun çıkabilmiş, Banu Ballı'nın burada bulunma sebebini Hocaefendi'nin, "Bırakın, dinlemeyin şu taklacı güvercini" ifadesine rağmen aktarmaya çalışıyordu.

"İyidir, iyidir" dedi Pertev, "halkın her kesiminden insanla konuşmak, görüşmek iyidir. Mabetlerin kapısı herkese açıktır. İşte benim partim de böyle olacak" dedi Hocaefendi'ye bakarak.

Ardından MİT mensuplarına sunulan, Rasim'in damadının biricik zaafı Banu Ballı'yı peşine takmasını beceren İmam Efendi'nin adının; İmam, soyadının; İmam, irtibat telefonunun alınmasını rica etti yanındakilere. İmam İmam'ın siyasi hayatının başlangıcı oldu bu.

Bu görüşme için Farah Diba'lı halıyı gözden çıkaran İzmirli gazino sahibi fırsat bu fırsat heladan çıkan Banu Ballı'nın arkasından seğirtti. İş teklif etmişti. Motorsikletle sahneye çıktığı, bir su borusuna tutunup kıvrılıp büküldüğü tatlı şovları vardı Banu Ballı'nın. Bunları açıklama münasebetsizli-

ğinde bulunması yetmezmiş gibi, "Ya seçimi kazanamazsak! Diyorlar ki Horoz Paşa'nın partisine verecekler, boşuna kürek çekiyorsunuz, ben de diyorum ki ekmek teknemi sağlama alayım" deme gafletinde bulundu gazinocu.

Pertev sessiz kaldı ama kararını vermişti. Gazinocu hergelenin yerine İmam Efendi. Ya da ikisi birden. Herkese açık bir kapı değil miydi onunkisi?

Hocaefendi ile pazarlığına gelince; bilinen şey: Birisi özgürlüğünü, diğeri oyları istiyordu. Mutabık kaldılar. Pertev'in ve bütün sülalesinin el aldığı tarikatın şeyhi Korku Efendi'yi rahmetle andılar. Ardından Hocaefendi aşka geldi, Pertev'in gözlerini nemlendiren bir vaaz verdi, hayır duaları okudu.

Perhizi bozmuş, Amerika'da bin bir zahmetle verdiği kiloları birer ikişer almaya başlamıştı. Dün ve bugün sıkıntı ve endişeden eh biraz da Şermin'in yokluğundan, ekmeğe uzanan eline vurup tabakları önünden alan kimsenin olmayışından, Başkent'ten ayrılıp Anadolu'ya çıkışının daha ikinci gününde beş kilo fazlası vardı. Şimdi nemli gözlerinden süzülen yaşa gelince... İleride muhtelif anılarda "Hocaefendi'nin konuşmasından öyle etkilendi ki" diye geçecek hislenmenin tek sebebi, vetolardı. Ağaç gibi budamışlardı partisini. Öyle ki kurucu üye sayısının altına düşürüp "Giremezsiniz seçime" bile denilebilirdi kendilerine. Belki de böyle söylenecekti, Rasim ve arkadaşlarının kurduğu tuzak buydu. Bir fire vermelerine bakardı her şey. Belki boşu boşuna Korku Efendi hazretlerinin nefesindeki zerrecik olamayacak Hocaefendi'nin lakırdılarını dinlemek zorunda kalıyordu.

"... İnşallah tez zamanda bu memleketi başı secdeden kalkmayan, imana gelmiş, Müslümanca yaşayan kullarla ve hak yolunda onların layık olduğu yüce Allah'ımın yarattığı dünya nimetleriyle, zenginlikle, yürüdüğü yollar ipekten, oturduğu minderler kuş tüyünden, aptesini bozduğu helalar

gümüşten, secdeye varacak başını apteslediği çeşmeler altından, yaradanın adını zikrettiği tespihleri elmastan, fani bedenine geçirdiği esvapları biricik, ayağındakiler keza yumuşacık tay derisinden, sırtına aldığı abası kaşmirden olsun inşallah bizim el vereceğimiz iktidarınızda."

Tanıksınız, seviyordu Hocaefendi zenginliği, gösterişi. Tutamıyor, açık ediyordu bu zaafını. Bir kulp buluyordu bu zaafına. Etrafındaki sağırlar duymasa bile gayet anlaşılırdı söyledikleri.

Hocaefendi'nin sözlerini müteakip tekrarlamaktan hoşlandığı şeyi söyledi; "Zengini severim" dedi Pertev.

Yanıldığı nokta şuydu. Kendi kuşağının bütün siyasetçileri zengini seviyorlardı ama kendileri için zenginlik istemeyecek kadar iktidar hırsıyla doluydular. Çevresindekilerin iktidarlarından nasiplenip dünya malıyla donanmalarına ses çıkarmıyorlardı o kadar. Hocaefendi ise hepsinden farklıydı. O zenginliği ve gösterişi bizzat kendisi için istiyordu.

Biz, bu buluşmaların mimarı İmam Efendi'nin yanına geri dönelim. Sabah ayazında namaza durduğu kanadı kırık bir kuş gibi sığındığı İmam Hatip günlerinden bu yana, hayatı boyunca diyelim biz buna, bu kadar güzel bir gün yaşamamıştı. Kâh, cüppesinin eteklerini savura savura film çekimine, tövbe eden orospu rolündeki Banu Ballı'nın yanına seğirtiyordu, kâh iktidar pazarlığındaki Pertev ile Hocaefendi'nin nezdinde memleketin geleceğinin şekillendirildiği buluşmaya. Şadırvanı kocaman adımlarla yürüyüp geçerken sırtına vuran eylül güneşiyle gevşiyordu. Sonunda yoruldu. Heybetli caminin gölgesinin düşmediği bir köşeciğe çöktü. Koşucu olmak isterdi çocukken. Kulağından tutulup zorla yerleştirildiği İmam Hatip Okulu'nda bu arzusunun üstünü örtmek zorunda kalmıştı.

"Rüzgâr gibi mübarek" derlerdi onun için, "Hâşâ" demeyi öğrenmişti okulda. Allah'ın yarattıklarıyla boy ölçüşemez hiç kimse. Sonra, bir köyden bir köye, gerekirse kasabaya, bir ko-

şuda gidip geldiğini düşünürken "hâşâ" demeye başladı. Bir rahle başında çile çekmekteydi. Koşmak isteyen çocuk bedeni iki büklüm, en uzağa atılmak isteyen dizleri nasırlanmış, bir ileri bir geri sallanarak okumaya çalıştığı Arap alfabesiyle yazılmış dualar başını döndürürken, elinde değil düşünürdü:

Bir insan nasıl ibadet eder?

Koşarak ibadet edebilir mi bir insan? Bir çocuk, İmam Hatip'e yerleştirilmiş bizim küçük İmam, Allah'ın yarattığı kusursuz makineyi bir güzel çalıştırıp göğsünü yarattığı güçlü rüzgâra siper ederek, hızı dudaklarını gerdirip onu gülümseterek, mutlu olarak, mutluluğuna, neşesine, sağlığına şükrederek, koşarak ibadet edebilir mi? Küçük İmam bu sorunun cevabını çok aradı. Sonunda dertten tasadan, koşmaktan alıkoyulmaktan, rüyalarında koşup "Hâşâ" diye çığlık çığlığa uyanmaktan kalbinde bir delik açıldı. Kaderine razı oldu, imam oldu. Asla aşağıdaki ses tertibatını açarak okumaz ezanını. Hâlâ iyi bir koşucu olduğunun düşünü kurarak çıkar minaresine. Karanlık, dolambaçlı merdivenleri koşarak çıkar. Minarenin merdivenleri beyaz çizgili, toprak yollar olur. Kalabalıklar bunu alkışlar, bizim İmam, kalbinde delik açan çocukluk düşünün mutluluğuyla koşar. Ezanı okuyup her minareden inişindeyse tövbe eder: Neden koşucu olduğunu hayal ediyorsun ki? Tövbe. Öyle ki tövbeden tövbe eder. Yine de bu hayalinin peşini bırakamaz.

Güneş öyle ısıtmıştı ki kara cübbesinin altındaki bedenini, belki erir de kurtulurum bu günahkâr, bu tövbekâr, bu hayalperest, bu şeytanın karıştığı oyunları seven fani bedenimden diye düşünmeye koyulmuştu. Film çekimi biten Banu Ballı'nın yanına gelmesiyle silkindi. Lame ayakkabılarının ışıltısı gözünü almıştı. Leopar derisi ceketinin dokunulacak kadar güzel parlaklığı vardı. Sanki Banu Ballı, çevik, atak, sıçrayan, koşan ve avına yaklaşan bir leopardı. Saç tellerini itinayla mendilinin arasına yerleştiren, bunu yaparak günaha giren, boynunu çoktan eğen bu günahlarla Allah'ın evinde bo-

şuna vakit geçiren İmam'ı tavlayabilir miydi Banu Ballı? İmam buna razı mıydı?

Onun düşündüğü başkaydı. Cübbesini, sarığını el çabukluğuyla çıkardı, itinayla katladı.

"Bitti mi vazifen?" diye sordu Banu Ballı. Sanki paydos saati varmış gibi bu işin.

"Bitti" dedi İmam gayet müstehzi.

"Çıkabiliyor musun dışarı, gezebiliyor musun, gidebiliyor musun her yere?" diye sordu Banu Ballı.

"Allah'ın evi değil artık benim evim" dedi İmam, "Günahkârım ben. Tövbeden tövbe etmeye dilim bile varmıyor artık."

"Bize ne olacağını bilmiyoruz ki günahkâr olalım?" dedi Banu Ballı. İmamın kalktığı yere o çökmüş, fiyakalı bir biçimde bacak bacak üstüne atmış, üstüne bir de sigara yakmıştı.

"Aynı rüyayı görüyoruz. Belki de yok gördüğümüz hiçbir şey. Öldükten sonra başlayacaksa gerçek olan, bu dünyadakinden daha fazla ne acı verebilir ki bana?"

Ağlamamak için yumruklarını sıktı imam. Hangi mezar azabı, hangi cehennem ateşi İmam Hatip'in o küf kokulu dünyasına, zindana kapatıldığında, "Artık koşmayacaksın" denildiğinde kendisine, çocuk kalbinde delik açan o acıdan daha büyük olabilirdi?

Pertev ile birlikte Ankara'ya gidip partide görev almaya karar verdi. Kayıt için istenen belgeler arasında tam teşekküllü bir hastaneden alınacak sağlık raporu da vardı. İşte bizim İmam, o anda bir mucizeyle karşılaştı:

Kalbindeki delik kapanmıştı.

12

Emin gece tünel kazmaya inmez olmuştu.

Emin âşık olmuştu. Kadınlar koğuşunun en güzel kızına.

Kızın kömür karası kısa saçları vardı. Saçının bir tarafındaki dalgalar yumuşakça sağ kaşının üstünü örtüp bakışını gölgeliyordu. Siyah uzun bir hırkası vardı ve tuhaf bir biçimde tek eline eldiven takıyordu. Şimdiye kadar gördüğü kadarıyla sağ eline. Daha doğrusu Emin kızın sol elini hiç görmemişti çünkü sol eli uzun hırkasının cebinde yürüyordu: Dimdik ve gururlu. Sadece iç paralayan bir gülümseyişi vardı, Emin'e kalırsa: Kabullenmişlik, teslimiyet, direniş ama yenilgi, her şeye rağmen bir umut, bak alıştık, hayat benim için artık burada, dışarıyı merak etmiyorum bile.

Kız da kendisi gibi müebbet hapisti. Metris'e Mamak'tan gelmişti.

"Şu Metris'in önü bir uzun alan / Bir tek seni sevdim gerisi yalan."

Kıza ilgi duymaya başladığından beri bu türküyü tutturmuştu Emin. Gececi gardiyan sabah yedide havalandırmanın kapısını açar açmaz da dışarı atmıştı kendisini. Koğuştaki açık görüş gününde kız gelmiş, yatağına oturmuş, her şey başlamış olmuştu böylece. Emin'in ranzasının etrafını çeviren perde sayesindeyse başlamak kolay... Masaların, koltukların, derme çatma sandalyelerin altında kurulan çocuk evleri gibiydi perdeleri örtülmüş yatağı. Yatağının dayandığı duvarda güzel bir manzara asılıydı. Emin'inkisi uçsuz bucaksız bir çöldü. Kızın ilk bunu sormasından korkuyordu, kız bunu sormadı.

"Sırtımı çöle dönersem bu nemli koğuşta biraz olsun ısınır mıyım?" dedi ve gerçekten ısınıyormuş gibi gözlerini kapayıp gülümsedi kız.

Sevdiği kız gözlerini kapar kapamaz Emin onun sol eline baktı. Var olduğunu düşündüğü el hâlâ cebindeydi. Kız bir şey bekliyormuş gibi usul usul açtı gözlerini. Aynı yaşlarda olmalarına rağmen daha önceden sevmiş, âşık olmuştu besbelli. Karşısındaki aceminin duvarını incelemeye koyuldu.

Çerçevelenmiş kocaman açmış bir gül fotoğrafı. Emin'in gizli gizli burnunu dayayıp koklaması gibi kız da resmi kokladı. İnsan kendisine benzeyeni sever. Emin'in sevmesi, âşık olması için tek nedeni bu olmamıştı. Usulca kokladığı ve en umutsuz günlerinde buram buram koktuğunu düşündüğü gül resminin çerçevesinin arkasındaki gizli şeyle yüzleştirecekken onu, kız ondan hızlı davranmış, sırrını itiraf etmişti:

Sol elini cebinden çıkarmıştı. Sol eli diye bir şey yoktu. Eldivenli diğer eliyle sol kolunu bileğinden kavrayıp çok ağır bir şeyi kaldırır, bir kuklaya "merhaba" dedirtmeye çalışır gibi salladı ucunda parmakları, el ayası ve bileğinin bir kısmı olmayan kolunu.

"O zaman ölmedim ya, hiçbir zaman ölmem!"

Emin gözlerini faltaşı gibi açmış bakıyordu. Kız fısıldar gibi devam etti:

"Yaşını biraz daha almış bir devrimci olsaydım bu paye beni kraliçe yapardı. Ama ben bu diyetle şimdilik prensesim."

Nasıl oldu da duymamıştı bu hikâyeyi Emin? Soygun, suikast, suikast gözcülüğü, en ağır işkenceden geçen, işkencede tek kelime etmeyen, faşoların cephaneliğini talan eden... Devrimci çocuklar göğüslerinde taşıdıkları bu nişanlarla dolanıyorlardı ortada. Emin bile her gün parlatıyordu kendisini ömür boyu hapse mahkûm eden payeleri:

Reis'in kafasını kırdım, çatıdan çatıya uçtum, silah kaçırdım, tank zapt ettim. Soygun için girdikleri bankada tatbikat yapıldığı için enselenen arkadaşları bile, "O soygunu kazasız belasız yapsaydık" diye anlatmaya başlamışlardı. Koğuşu bir gülme tutar, kahkahalar yere saçardı göğüslerindeki şeref, cesaret daha ne derseniz deyin madalyalarını. Bu seansların birisinde Emin kendisini gülerek anlatır bulmuştu:

"Sıkıştım çıkamıyorum tankın içinden!"

Sol eli olmayan kızın hepsinden esaslı bir madalyası vardı. Ömrü boyunca göğsünü gere gere taşıyacağı, tebessüm et-

meden sadece kendisi isterse anlatacağı bir kahramanlık hikâyesi.

Perdelerle örtük ranza altı soluklarıyla dolmuştu. Tarçın, karanfil, nane, yenibahar, kahve, Emin'den dolayı biraz da tütün kokuyordu solukları.

"Sol elimi kime diyet verdim biliyor musun?"

Bu kadar kibirli bir kıza bu kadar yakın olmaktan, âşık olmaktan, korkmaya başlamıştı Emin. Geçmiş olsun; kız onunla kimseyle konuşmadığı şeyleri konuşmaya hazırlanıyordu:

"Reis enseledi ve kesti elimi. Duvar yazısı yazmaya çıkmıştık, hayvan gibi kıstırdı beni. Örgüte üye bile değildim daha. Resim yapmayı, yazı yazmayı sevdiğim için beğendiğim çocuk almıştı beni aralarına. Onun için oradaydım ben."

Başka bir gönül hadisesinden söz ederken gözucuyla baktı Emin'e. Emin'in kalbinde yuvalanan kıskançlık yerini süzülerek bakan gözlere duyulan hayranlığa ve "Sus" deyip onu öpme arzusuna bıraktı ama yapamadı. Bunun yerine kızın anlattıklarını dinledi:

"Küçük bir cümleciğin tek bir harfini yazabildim, Faşizme Ölüm'ün F'sini. Elime boya bulaşmıştı, üzerime sıçramıştı, kolej kızıydım, âşık olduğum çocuk zaten fırçayı yemişti, 'Çoluğu çocuğu toplayıp getirme buraya,'" güldü sözün burasında.

"'Hilton'da beş çayında pasta kesmiyorsun küçük hanım' demişlerdi ayrıca. Doğru söylemişlerdi. Macera peşinde, şımarık, şuursuz çocuğun tekiydim."

Dalıp gitti sonra. İkisi de yüz yüze, dizlerinin üzerinde oturuyorlardı. Üsttekiler kıpırdadı, tahtırevan gibi sallandı ranza. Çocukça bir oyunmuş gibi bu, gülümsediler.

"Sonra, aniden faşistlerle bir çatışma başladı. Bizimkilerin bekledikleri bir şey değilmiş gibiydi bu. Dağıldık. İçlerinden birisi beni tuttu. Reis. Gözlerimi, ayaklarımı ve ellerimi bağladılar. Çok korkmuştum. Ama korkudan çok hisettiğim, şe-

refsizce bir şeydi, adice. Fırsatını bulsam, kafam karışık benim diyebilirdim onlara. Ailem zengin, param var, inandığım bir mesele değil bu. Hatta öleceğime kanaat getirsem, isterseniz sizden olabilirim bile diyebilirdim. Daha da fazlası, iyice alçalıp, ihbarcı bile olabilirdim. Tek elim keskin bir baltayla "çat" diye kesilene kadar boktan bir kızdım ben. Sol elimi kaybettikten sonra devrimci oldum. Kuru kuru bir ant içmedim. Pelür kâğıda yazılıp bana verilen kabul belgemin karşılığında varlığımı sundum ben. Sağ elimle saydırdım, kurşun yağmurlarının altında durdum, polis kontrollerinden silah, bomba dolu ceketlerle geçtim, elimi kolumu sallayarak soygun yaptım, sol kolum ucunda bir ağırlık olmadığından daha fazla sallandı sağ kolumdan. Sonunda enselendim. Asıl dram bundan sonra başladı. Eski bir güzellik kraliçesi olan annem üzüntüden felç oldu, bir işkence çıkışı beni gösterdikleri babam Gayrettepe'den Sirkeci'ye yürüyerek gidip kendini trenin altına attı. Bu aile dramıyla birlikte hikâyem inandırıcılık kazandı. Hayatımdaki bu kötü tesadüf olmasaydı şimdi nerede olurdum? Hilton'da nişanlanıyordum muhtemelen. Avrupa'dan somon rengi duvar kâğıtları getirtmenin derdine düşmüş, mukaddes yuvamı düzenliyor olurdum. O devrimci çocuğa bekâretimi bile vermemiştim, kristal avizeleri, duvar apliklerini, evlenince altıma verilecek arabayı namusumla hak edeyim diye. Kirli parkalı çocukların inancını aşağılıyordum. Sol elim bende kalsaydı burada olmak yerine tek derdi kocasına bir hizmetçi daha aldırmak olan yeni evli bir kadın olabilirdim. Sol elim bende kalsaydı ruhum ve inancım olmayacaktı. Buna karşılık ülkeyi değiştirecek, herkese somon rengi duvar kâğıtlı eşit yuvalar vaat eden inancım oldu. Hak, eşitlik, özgürlük, hukuk, sosyalizm! Ne güzel kelimeler değil mi? Benim için kızların birbirlerine gösterdikleri nişan yüzüklerinden daha güzellerdi. Zihnimdeki perdenin çekiliverip kendimi sizlerin arasında bulmak en iyisiydi benim için."

Emin kendisine anlatılanları hayatı boyunca unutmayacağını düşündü. Çevrelerini kuşatan örtü nereden geldiği bilinmez bir rüzgârla dalgalandı, incecik bir ışık demeti, gölge oyunu yaptı. Kız söyleyecekleri bitmiş gibi başını eğmişti. Emin lanet okuduğu burjuvalığın böyle bir şey olduğunu aklından geçirdi: Düzgün cümlelerle konuşmak, iyi bir eğitim aldığı, güzel beslendiği, terbiye edildiği, sadece kendisi gibi olanlarla vakit geçirdiğini her fırsatta belli etmek. En önemlisi ketum olmak, bir defaya mahsus en mahremini anlatmak ama bunu yapmanın altında bir amacın yatması.

Ranza altı kendiliğinden bir yağmur başlatacak kadar nemlenmişti. Kızın burun kenarları, şakakları, alnı bu nemle parlamıştı. Emin nemlenen gözlerini kaçırmanın çaresini arayıp sordu:

"Benden ne istiyorsun?"

13

Hüseyin Feyzullah'ın mutfak acemisi karısı soluğunu tutmuş, anahtar deliğinden, cezaevinden pek gizli çıkıp gelen kocasını gözlüyordu. Gözünü dayadığı delikle anahtar deliği arasında yarım metrelik bir mesafe vardı. Bu da yetmezmiş gibi arada bir delik daha. Yatak odalarının duvarından, evrak dolu bir dolabın sırt verdiği, arkası kocasının çalışma odası olan duvara açılmıştı delik. Aynı deliğin bir tanesi dolabın gövdesinde, anahtar deliğinin hizasında. Üç delikten göz bebeğine düşen görüntüsünde kocası pek kederliydi. Ne tuhaf, gazetelerin baş sayfalarına bakmaktan kendini alamıyordu.

RASİM ÖGÜR'ÜN KÜÇÜK KIZI EVLENDİ

Başlığın altında göğüs üstü çekilmiş bir evlilik fotoğrafı var-

dı. Üniformalı Rasim, kızının koluna girmişti. Kızı duvak yerine geniş kenarlı, beyaz tülden bir şapka takmıştı. Belki kaşlarını fazla incelttiğinden, epey solgun ve yorgun görünüyordu. Fotoğraftan seçildiği kadarıyla gelinliğin organze üstü ortası incili müge çiçekleriyle süslenmiş, kabarık karpuz kollarının dirseğe yaklaşan bitimine fiyonklar kondurulmuş, vaktiyle manken Twigy'nin *Vogue* kapağında giydiği *Yves Saint Lourent* etiketli gelinliğin bir taklidi, epey frapan bir şeydi. Fotoğrafta Ziya Ülhak vardı, Rasim'in dünürleri, büyük damat, büyük kız hatta bir köşede dikilen garson bile... (Selam, fotoğrafta uyumuş ama gülümsemeyi ihmal etmemiş Mösyö Kevork!)

Ama damat yoktu. Damat neden yoktu?

"Sıkıysa sorsunlar" diyordu Rasim basın danışmanına.

Hüseyin Feyzullah kendisini gözetleyen karısına oturduğu yerde eceliyle öldüğünü düşündürecek kadar fazla baktı bu fotoğrafa. Pencere önüne konan kumruların gurultusuyla kıpırdanıp doğrulunca derin bir nefes aldı karısı. Başını şefkatle bitli kumrulara doğru eğmişti. Bütün sesleri emip kulağına akıtan aparatını duvara dayadı. Böylece; "Söyleyin nerede o?" dediğini duydu kocasının. Asla tehditkâr değil! Kayıplara karışmış bir dostun kalbinde yaktığı ateşle derbeder, yalvarırcasına. Bu defa kulağını dayadığı aparatı çekip gözünü dayadı deliğe. Kocasının kumrularla konuştuğunu gözleriyle görmüştü işte... Büyülenmiş gibi kendisini dinleyen –özel eğitimliler miydi acaba?– bitli kumrulara sorduğu, silahlarla, bir sırla, parayla ortadan kaybolan bir ülkücünün akıbeti değil gibiydi. Bir bildiği varmış gibi gariplerin, gurultudan başka bir ses çıkarmayan kumrulardan sufle alıyormuş gibi konuşmaya devam etti Hüseyin Feyzullah:

"Önce it dedim... Aşağıladım... Gönlümdeki bu sır ile yaşarım sandım... Geldi mi düğüne... Sakal mı bırakmış... Suretini aksettirmemesinin yegâne sebebi bu muymuş... Fotoğrafın kıyısında görünen..."

Biraz önce elinden bıraktığı gazeteyi heyecanla aldı. Karısı kâh kulağını kâh gözünü dayadığı deliğin başında öyle heyecanlanmıştı ki kalbinin atışından korkar olmuştu. Başbuğ, gazetenin belli belirsiz, deliği isabet ettiremeyen bir köşesine bakıyordu:

"Demek gölgen düşmüş bir kıyıya / Sen benden neden düştün ırağa / O gölge senin yiğit gövdenindir / Yüz sürülse gölgelere / Bil ki yüzüm eteğindedir / Çevir başını bak bana / Azap etmek yiğit gövdelerin değil / Çekip giden Şems'indir."

Neler söylüyordu kocası böyle? Besbelli daha hayırlı mevkiilere getirmeyi düşündüğü bir yiğidinin gidişine üzülüyordu.

"Bir hatırımı sormadan, huzuruma varmadan gitti demek?"

Besbelli kendi kendine konuşuyordu.

"Kanlı bohçayı huzuruma bırakıp gittiğinden beri görmedim yüzünü. Ne diyebilirim ki. Bir yiğit benim ulvi hislerimden habersiz ancak böyle gidebilir."

Şaşırmak hazların en büyüğü. Hele gözetlemek. Karısına ikisini birden yaşatan Hüseyin Feyzullah'ın gariplikleri karşısında "Belki" dedi kadıncağız "gizli bir ses tertibatıyla konuşuyor, mesaj geçiyordur bir yerlere." Koskoca Başbuğ, diye geçirdi içinden, boşa konuşacak hali yoktu ya...

"Hanım, hanım!" diye bağırdı gözetlediği kocası.

Heyecanla fırladı karısı yerinden. Önce ait olduğu yere, mutfağına daldı, yerine kocasının kulağının alışık olduğu acemilik ve sakarlık seslerini çıkarsın diye bıraktığı yavru kurdu defetti, sonra çağrıldığını yeni duyuyormuş gibi koştu, süklüm püklüm odaya girdi. Biraz önce gizlice izlediği kocasını kırk sekiz numara terliklerini giymiş, kaşlarını tente gibi kaldırmış kükrüyor görmekten dolayı müstehzi, güldü:

"Getir" dedi Hüseyin Feyzullah tek kelimeyle.

Karısı neyi getireceğini biliyordu. Rahatça taşınan küçü-

cük bir sandık huzura çıkarıldı. Karısı yanından ayrıldı. Ne mutlu, sandığın içinde ne olduğunu görebilecekti. Yavru kurdu yeniden mutfağa saldı. Mutfakta tangırtılar, tungurtular başlar başlamaz deliğinin başına koştu. Sandık açılmadan kapı çaldı. Merdiven altında, holde, kapı önünde bekleyen yavru kurtlar da açardı kapıyı ama şüphe uyandırmamak için ve belleklere yerleştiği üzere evin hanımı olarak o koştu.

Gelenler Aydınlar Ocağı'ndandılar. Bir iki tane de eski, bir de gençten bir partili.

Köşesine koşup gözünü deliğe dayadığında neredeyse burun buruna gelmiş gibi oldu kocasıyla. Hüseyin Feyzullah dolabı açmış, sandığı yerleştiriyordu. Bunu deliği kapamayacak biçimde yapmasına sevindi karısı. Ne iyi olmuştu bu delik, tek bir kadın arkadaşını ağırlayamadığı çile dolu ev hayatında onu avutmuştu.

Dava arkadaşları bir durgunluk sezdiler Hüseyin Feyzullah'da. Ses etmedi Hüseyin Feyzullah. Pencere önünde dikilmişti. Sırtı misafirlerine dönük. Kumrularla ettiği muhabbetten sonra dünya işlerine dönmek pek güç geliyordu şimdi kendisine. En kıdemli partili boğazını temizledi, Hüseyin Feyzullah ile yarıştırılan davudi sesiyle konuşmaya başladı:

"Yüce Türk milliyetçiliğini partiler üstü devlet politikası haline getirmeyi amaçlıyorsak, şimdi yapacaklarımız çok önemli."

Hüseyin Feyzullah bir bakışıyla ahkâm kesmemesini buyurdu, partili mesajı alıp devam etti:

"Şerefli davranıp idealistliğimizi kanıtladık: Otuz kurucu üyemizin yirmi sekizi veto edildi, biz onları görevde tutma konusunda ısrarlı davrandık. Partimiz kapatıldı ama sağlık olsun. Her zaman sadık olduğumuz liderimizin ulu düşüncesini bir kere daha telakki etmeyi yararlı buluyorum: Misyonumuzu partimizin sürdürülmesine indirgemek ülkücülük adına dar görüşlülük olur."

Hüseyin Feyzullah düşünüyordu ama başka bir şeyi: "Boşu boşuna dolanıyor gurbette. Benden uzak düşmek için."

Bu sırada söz almasından endişe edilen kekeme partili konuşmaya niyetlendi:

"Yaaa-niii mer-kez-siz-le-şe-cek-miiiiyiz?"

Vay, Betonkafabalyozayak bu! Demek genç faşoların sözcülüğüne kadar yükselmiş.

"Kanımca merkezsizleşme geri adım değildir. Bizim bu rejimle fikrin esas sahiplerini zindanda tutması dışında bir alıp veremediğimiz yok. Yapmamız gereken bu rejimin sağlayacağı zemin üzerindeki ülkücü fikriyat konusunda önemli icraatlar yapmaktır. Biz ülkücülerin bu çerçeve içinde rejimi daha yetkinleştirmemiz mümkün."

Başbuğ'larının kafasının içinden neler geçiyordu? Kuşkusuz orada bulunanlar iki el ayası büyüklüğündeki kafatasımızın içinde bazen sürprizlerin cereyan edebileceğini hesaba katmıyorlardı:

"Ne yapıyor Avrupa'da. Bir Ermeni köpeğini bile ayıklayamadı. Aksine Avrupa'da uyuşturucu mafyasını elinde tutan Ermenilerle iş çevirdi, ortak oldu. Silaha giden para başka nasıl bulunur ki... El verseydim ona, kalır mıydı yanımda?"

Baktılar, Başbuğ'ları derin düşüncelerini şimdilik onlarla paylaşmayacak, mürekkep yalamış, eli kalem tutan ülkücüler mevzuyu kolayca toparlamaya giriştiler:

"Bütün belli başlı sağ partilerde yer almamız icap etmektedir."

"Pertev'inkinde mi, Horoz'unkinde mi? Bütün ağabeylerimiz devlet tecrübesine değer biçip Çoban'ın partisine gittiler, enkaz altında kaldılar."

"Güç ve iktidar şansı kimdeyse" dedi düşünceli, liderlerinin gölgesi gibi hareket eden.

"Bir tek Horoz Paşa, Sayın Hüseyin Feyzullah'ı anarşistlerle birlikte hapsedip ülkücü kardeşlerimizi darağacına

göndermeyi karışıklıktan saymış."

"Horoz ötmüş ama korka korka."

"Hem ne fayda, Horoz'un kanatları altına aldığı bazı ağabeylerimiz cuntacılar tarafından çoktan gagalandı bile."

Reis bir keresinde bir çatışmada yaralanmış, yarası mikrop kapmıştı. Balon gibi olmuş, dikişi pıt diye atınca oluk gibi kan akıtmıştı. Kendi elleriyle yarasına basmıştı oracıkta bulduğu dantelli bir örtüyü. Neredeydi o kanlı örtü? Saklamıştı, saklıyor gibi görünmemeye gayret ederek. Komünistler Başbuğ'larının evine pusu kuracak diye duymuş, yaralı yaralı omzunu tutarak gelmişti...

"Geçmiş olsun" böyle demiş bulundu Hüseyin Feyzullah. Tam belleğindeki kapıyı açmış, karşısında dişini sıkmış nur yüzlü çocuğu bulmuşken. "Vah canım" bile demiş olabilirdi...

"Geeç-miş ooool-sun ta-biii" dedi Betonkafabalyozayak. "Kaaal-dık mı Per-tev'eeeee..."

"Pertev'in peşrevi uymaz bize!" dedi en hatırı sayılır partili gözünü liderlerinden ayırmadan. "Fazla maddiyatçı" diyerek kısaca fikrini de açıkladı.

"Ama" dedi aralarında ilk defa söz alan, akademisyendi, epey zayıf, sarkaç gibi salınan gözbebeklerinden, neredeyse hiç hareket etmeyen gövdesinden anlaşılacağı üzere fazlasıyla sinirli ve titiz. Partililer sigara külleriyle deşilen koltuklara yayılır dedikodusunu yaparlardı: Gömleklerini bile kendi ütülermiş, eee ne yapsın adam bekârmış, niye evlenmeyi düşünmüyormuş...

"Ama, bizim oy tabanımızı oluşturan kasabalardaki orta sınıfa umut vaat etmeyi başarıyor Pertev. Taşradaki pek çok gencimiz 70'lerde Çoban'ı çok ciddi bulduğu için memlekete hizmet etmeye bize geldi. Şimdi aynı şeyi Pertev için yapıyorlar."

Hüseyin Feyzullah'a bakanlar, gövdesini görüyorlardı. Ama o başka yerdeydi:

"Reis nerede, Reis'e ne oldu? Sana bana olan, ona da oldu."

Boğazını temizledi Hüseyin Feyzullah, aralarına dönmeye karar vermişti:

"Doğru buyurdunuz" dedi gözlerini tek bir noktada sabitleyemeyen partiliye.

Bu katılımı, utangaç, ürkek, fazlasıyla tuhaf akademisyen partiliye el vermek bile sayılabilirdi. Eh faşoların da hisleri vardı. Aralarında kıskançlık ateşiyle yananlar oldu:

"Dava arkadaşlarımızın üniversitelerde aldığı görevlere dikkat çekmek istiyorum..." diyen partilinin sözü Betonkafabalyozayak tarafından şiddetle kesildi:

"Biiir kısım miiiilliyetçiler iniiim iniiimm inletilirkeeeen kıçlaaarınaaa sokulan joplarlaaaa. Üniversitelere deeekaaan reeektör olanlar sisteminnnn ve düüüzenin biiir parçaasıııdırlar."

Partili büyüklerden birisinin eliyle sertçe otur işareti yapması üzerine toparlandı Betonkafabalyozayak. Anlaşılan herkesin görüşleri tepetaklak olmuştu; nerede "Devletin çıkarları bizim çıkarlarımız değil mi?" diye soran Betonkafabaylozayak, nerede bu söze öfkelenip –laklaka yemeğinin yarattığı gaz ile olduğunu biliyorsak da– perdeleri tutuşturan Hüseyin Feyzullah?

Betonkafabalyozayak'ı yerine oturtan partili söz aldı:

"Devlette güzel mevkiler edinen dava arkadaşlarımızın olması fena mı? Hem güçleneceğiz hem ideolojimizi müfredata yedirme şansımız olacak. Böylece dava uğruna acı çeken kardeşlerimizin yaralarını saracağız."

"Ancak bu bir ayrışma yaratacaktır. Bunun sonuçlarının neler olacağını, hareketimize, tabanımıza olan etkilerini tespit etmemiz gerek. Ama öncelikli sorunumuz bu değil. Önümüzdeki seçimlerde ne yapacağız şimdi bunun tartışmasını yapmalıyız."

"Her partiyi bir 'Truva atı' olarak kullanacağız."

Oturduğu yerde ümüğü sıkılmış, boğazına bir şey kaçmış

gibi çırpınmaya başlayan, partililer tarafından "Helal, helal!" nidalarıyla sırtına vurularak ferahlatılan Betonkafabalyozayak'ın ne söylemek istediğini ben aktarayım:

"Atın adı aklıma gelseydi ben önerecektim sizin söylediğinizi."

Hüseyin Feyzullah, kalbine söz geçirme arzusuyla yumruklarını sıktı, "Unut gitsin, unut gitsin." Ardından kendisini var eden siyasete, liderliğine dört elle sarıldı:

"Bazı arkadaşlarımız" diye başladı sözüne, bırak boğulsun pezevenk anlamına da geliyordu bu; Betonkafabalyozayak kaderine terk edildi. Garibim öksürüğünü duyurmamak için rengi gittikçe koyulan al bir balon gibi şiştikçe şişti.

"...bazı arkadaşlarımız teşkilatçılıkları ve aldıkları siyasi terbiye ile yeni ortamlarında hızla sivrileceklerdir. Ülküdaş tabanları da onlar için seferber olacaktır. Ama tabanlarına dönüp şunu mutlaka söylemelidirler, yeni parti kimlikleri geçicidir, politikamızı meşrulaştırmak için araçsaldır."

Kendisini can kulağıyla dinleyenlerin, şimdi söylediklerini, aşağıdaki ülkücülere, eli silah tutan kalem tutmaz, adını yazamaz, kan döküp parmak damgası basanlara anlatmalarını kolaylaştırmak için tercüme etti:

"Yiğit olup bağrımıza taş basıp o pezevenklerin arasında yuvalanacağız. Şerefli partimize geçme günü gelip çattığında o itleri kuyruklarından birbirine bağlayıp iş göremez hale getireceğiz. İktidar bizimdir!"

Hep birden ayaklanıp ellerini uzatıp kurt başı işaretini yaptılar. Kendini tutamayıp uluyanlar da oldu. Dört bir tarafa dağılmış yavru kurtlar da duyup seslerini eşlik ettiler onların ulumalarına.

Hüseyin Feyzullah kalbine söz geçiremiyordu: Reis ne güzel yapardı bu hareketi. "Ruhun aynası sevilenin yüzünden başka bir yerde değildir."

Görüşmenin bitip herkesin gitmesine sevindi Hüseyin Fey-

zullah. Açtı dolabı, çıkardı sandığını. Karısı böyle olacağını hayal ettiğinden ayrılmamıştı deliğinin başından. Truva atının içinde beklemek sabır gerektirirdi ne olsa. Hüseyin Feyzullah ibadet etmeye hazırlanır gibi yerleştirdi sandığı önündeki sehpanın üzerine. Huşu içinde açtı kapağını. Usulca içinden çıkarıp elinde yükselttiği şeyle "Olmak ya da olmamak" diyen Hamlet'e benziyordu. Yalnız ilk bakışta sahneyi komedileştiren bir unsur vardı: Hüseyin Feyzullah'ın elinde tuttuğu bal dolu bir kavanozdu. Ancak okuyucularımdan her zaman dikkatli olmalarını istemişimdir:

Bal dolu kavanozun içinde Reis'in biricik armağanı, kesik sol el duruyordu.

14

"Benden ne istiyorsun?" dedi Emin.

Hâlâ açık koğuş ziyaretinde, perdelerle örtük ranza altındaydılar. Kız sol kolunu ona doğru uzattı. Emin, gövdesi bir ağaç parçasıyla dürtülecekmiş gibi irkildi. Kız bu duruma üzülmüş gibi boynunu büktü. Emin dehşet içinde sorusunu tekrarladı. Kaldı ki cevabını allak bullak olmuş zihninde zapt edilmez şımarık bir fino gibi gezdiriyordu:

"Kesik elimi bulmanı... Elimi benden alanı bulmanı... Reis'i bulmanı... Kafasını kırdığın gibi elini de..."

"Benden ne istiyorusun?" diye sormuş bulundu Emin heyecandan.

"Mini mini bir Güliver olup ağzının içinde dolaşmayı" dedi kız. Ardından teklifini yaptı: "Dilimi sana ödünç verebilirim."

Kocaman haşlanmış bir çilek hâlâ sımsıcak. Emin o dili alabildiğince dibine kadar ağzının içine aldı. Kızı kendine bastırdı ve diliyle damağını yaladı iştahla. İkisinin de çeneleri sırılsıklam oldu. "Mendil" dedi kız ve elini teklifsizce

Emin'in pantalonunun cebine daldırdı. İşte ne olduysa o zaman oldu. Emin'in pantalon ceplerindeki şişkinliğin sırrı çözüldü. Avuç avuç toprak yatağın üzerine döküldü.

"Kaç metre kazdınız?" diye sordu kız.

Kadınlar koğuşuna kadar ulaştıysa bu haber, elimizi çabuk tutmalıyız diye düşündü Emin. Kız onu şaşırtan bir şey daha yaptı ve kafasının içinden geçenleri okumuş gibi konuştu:

"Merak etme, biz kadınlar siz erkeklerden daha iyi sır saklarız. Dokuz ay bir bebeği taşıdığımız gibi bütün sırları taşımasını da biliriz. Ama siz erkekler, bütün kalleş şeyleri üzerimize yıkmakta üstünüze yok..."

Emin bu tartışmaya bir son verdi.

Sonra da kendisini üzerine abandığı kara bir deliğin başında buldu. Elinde sapı epeyce eğilmiş bir yemek kaşığıyla, Mühendis ile birlikte kazmakta oldukları tüneldeydi. İnanın bunun nasıl olduğu konusunda en ufak bir fikri yoktu. Rüya mı görmüştü, yoksa arada geçen şeyler hafızasından silinmiş miydi? O küçük kara delik kendisini çekecekmiş gibi geri çekildi. Mühendis'in konuşmasına kulak kabartınca, "Karılar duyduysa yandık... Doğruyu söyle bana, sen mi söyledin, yoksa o mu sen söylemeden söyledi... aralarında tünele indirmeyi kafama koyacağım bir tane var ama... karı bana yüz vermiyor ki... senin şu kesik elli kız... bütün bunları konuşurken ranzanın altında siz... ulan sizi bir dinleyen olmasın..."

Emin, herşeyin sizin de tanık olduğunuz biçimde geliştiğini anlayıp derin bir soluk aldı:

"Yuh! Oksijen niyetine hiçbir şey bırakmadın be! "

Gözleri yuvalarından fırlamış biçimde tünelden çıktılar. Kazmakta oldukları tünelin başında bir kişi onları bekliyordu. Yukarıda yirmi altı kişi bu büyük maceranın içindeydi.

"Çok konuştunuz, ne konuştunuz böyle?" dedi kendilerini ciğerlerine yeniden dolan havayla birlikte karşılayan arka-

daşları. Birkaç ay önce yerin yani Metris'in altının geçekten yedi kat olduğuna inananlardandı.

Şöyle ki, geçmiş cezaevinde bir kayaya toslayıp canım tüneli kısa kesen Mühendis burada da nabız tutmak için, "Yerin altı yedi kattır" demeye başlamıştı.

"He valla" diyordu diğer mahkûmlar.

Bıkıp usamadan tekrarlıyordu Mühendis:

"Yerin altı yedi kattır."

"He valla ve billa öyledir."

"Yerin altı yedi kattır."

"Denyo musun –ben uyduruyorum bunu tabii o yıllarda yok böyle hitaplar– nesin! Metris'in altı yedi kattır. Bir kat beton, bir kat toprak, bir kat beton..."

Mühendis'in duymak istediği buydu. Şimdi sıra havalandırmada biten cılız bir ot sayesinde buranın altının yedi kat beton olmadığını ispata kalmıştı. Geçmiş zaman günler boyunca "Artık pes, delirdik" der gibi o ot tutamının çevresinde dönüp durdular. Volta atış turları o boktan ot tutamının yanı başında yavaşladı. Ayağı takılıp tam oracığa düşenler oldu. Ayakkabısının bağcığı oracıkta çözülenler. Sigarasını o ot tutamının üzerine düşürüverenler. Sonunda teşhis tamamdı. O çatlakta biten otun kökü vardı. O kök topraktaydı. Bunu aralarında günlerce tartıştılar.

Derken Mühendis koğuşun en sıska adamını rögar deliğinden aşağı sallandırdı. Sallanan adam, iki faşo kahvesini taramaktan –içeri, yaz olduğu için yakılmayan ocağın bacasından dalmıştı– üç polisi birbirine bağlayıp silahlarını gasp etmekten –karakolun bacasından kaçmıştı– müebbet hapisti. Üç metrelik delikten aşağı inmesi kolay olmuştu. Yukarı çıktığındaysa müjdeyi almışlardı:

"Deveye sormuşlar söyle neren eğri, deve demiş ki..."

Bu memleketin ahlakı çoktan delinmişti. Delenler de devrimciler değil, adam gibi beton attığını söyleyen müteahhit-

lerdi. İnançları uğruna burada olan, elektirikli masalarda en derin uykularına yatan bu güzel çocuklar buna, müteahhitlerin inançsızlığına çok sinirlenmişlerdi.

Betonu delmek kolay oldu. Üç koca ay Emin'in –maşallah balyoz gibi– kafasıyla delinen betonların mutluluğuyla geçti. Mutluluğa giden yol tuvaletteydi. Büyük apteslerini ederken seyretmenin kafa yaptığı siyah beyaz mozaikli taşların bir bölümünü çıkarmışlardı. Çalışmaya girenlerin arkasından kapak gibi kapatılıyordu bu taşlar. Aralarındaki teknik ressam siyah beyaz kareleri yeni baştan boyuyordu. Tüneldekiler çıktıktan sonra yeni baştan. Dördüncü aya girdiklerinde çocuğun gözleri yaşarmaya başlamış, ebedi göz nezlesine tutulmuş, mide bulantısı ve baş dönmesinden ayakta zor durur hale gelmişti.

Tüneldeyse şükür toprağa kavuşmuşlardı. Kaşık sapıyla da kazmıyorlardı artık. Emin el alışkanlığından yapıyordu bunu. Kazıya iki kişi iniyorlardı ve tünel uzadıkça bir körüğe ihtiyaç duyulmaya başlanmıştı. Mühendis'i kara kara düşündüren buydu. İç çamaşırlarından yaptıkları körük ne iyi çalışmış ne de uzun ömürlü olmuştu. Yenisi için daha farklı bir malzeme gerekiyordu. Mühendis bunu günlerce düşündü ve bir gece kucağında *Midnight's Children* ve *Ada or Order* ile daldığı uykusundan, her zaman iki kitap birden okurdu, uyandığında kitabın sert sırtı ona körük için kullanılacak malzemeyi fısıldadı: Cilt bezi. Cezaevi yönetiminden kütüphane kuruyoruz bahanesiyle istediler. Ciltlenecek çok kitap var diye de biraz fazlaca.

Tünelden çıkan toprakların hokus pokusuna gelince; ellerinden geldiğince futbol maçı yaptılar. Paçalarına doldurdukları toprakları sahaya saçtılar. Bir bölümünü kanalizasyona döktüler, kanalizasyon çabucak tıkanınca koğuşa taşıdılar, koğuştaki tavan lambasını söküp toprağı çamurdan topaklar haline getirip tavana gönderdiler. Ayrıca, Rasim ve Nuri'nin

içini de tünelden çıkan topraklarla doldurdular. Rasim ve Nuri'ye gelince onlar birer kuklaydı. Alt ve üst eşofmanlar birbirine dikilmiş, içleri toprak ve pamuk ile doldurulmuş, yüzleri için beyaz çamaşırlar çay ile boyanıp ten rengine dönüştürülmüştü. Aralarında ressam olan bir tanesi onlara mükemmel suratlar bahşetmişti. Bu maceraya katılan yirmi altı kişiyi kırk gün kırk gece güldüren, Rasim ve Nuri Paşa'nın suratlarının tıpkısını. İki numara tıraşlı saçları bile vardı kuklaların. Sürekli tünelde olan iki kişinin yerine sırtlarını dönüp uyuyordu bu kuklalar. Bazen çok hasta oluyor yerlerinden kalkamıyorlardı. Koğuşun maskotu olmuşlardı. Buna rağmen vaftiz edildikleri isimler ve benzetilen suretleri sebebiyle kuklalara tecavüze yeltenilmiş, mahkûmlardan birinin sürtünerek üzerlerine boşaldığı tespit edilmiş yine öfkeli bir arkadaşları kuklalara tekme tokat girişmiş karınlarından patlatmış, koğuşun baba yanında terzilik ederken ünivesiteye girip komünist olan ve babası tarafından "Keşke, ah keşke terzi olarak kalsaydı" denilen üyesi tarafından eskisinden sağlam onarılmışlardı. Kuklalar başlarına gelen talihsiz şeylerin yanı sıra koğuş içi eğlencelere de katılmışlar, mahkûmlarla birlikte halay çekmişlerdi. Bu arada halaylar ve futbol maçlarında duvarları titreten şutlar fazlaca çekilir olmuştu. Bunun sebebi tünelin çok zor bir dönemeci fazlaca gürültü çıkaracak biçimde almasıydı. Tünel için çalışan herkes çok yoruluyordu. Emin hayatının en tatlı uykularını o zaman uyudu.

Tünelde çalışmaya inmeden önce havalandırmada ciğerlerine bol bol oksijen almak pek iyi bir etki yapmıyordu. Bunun yerine kafaya bir yastık kılıfı geçirip yorganın altında yatmak soluksuz kalma süresini uzatmaya yardımcı oluyordu. İşte Emin ikinci vardiya için böyle bir antremandaydı şimdi. Oksijeni tükenmiş ama zihnindeki, "Firar ettiğimde ne olacak?" sorusu uçup gitmemişti.

Ana ve babasının evine tıpkı rüyalarındaki gibi gizlice girecekti belki de. Çatıdan çatıya uçtuğunu hayal etti. "Kaçmak" denildiğinde orada, Çankaya'nın çatılarında kalmıştı çünkü. Mühendis vardiya saatlerinin geldiğini fısıldadı. Yaptığı antremanın boktanlığına verdi veriştirdi:

"Soluksuz kalmaya dayanma işini kafanda halledeceksin" dedi ona. "Kaldı ki sen isterse uçan, duvarlara vantuz gibi yapışan, kafanla beton kıran bir delikanlısın."

Mühendis doğru söylüyordu.

Tünele indiler ve kazıya başladılar. Emin de Mühendis gibi ikna oluyordu, yerin altı çok güzeldi. Yine de zihnindeki soruyu gömemeyip hâlâ ana baba nasihatına ihtiyaç duyan delikanlılar gibi –ki öyleydi aslında hepi topu 21 yaşındaydı–, Mühendis'e sordu:

"Neden firar etmek istiyorsun?"

Bu Mühendis'in beklemediği bir soruydu. Elindeki keskiyle dondu kaldı. Başında biricik hazineleri olan fenerin ışığı toprağı aydınlatmaya devam etti, bir çift solucan fırsat bu fırsat kaçtı.

"Çünkü" dedi mühendis, "Çünkü..." sonra söyleyeceğini bir çırpıda söyleyeyip işe koyuldu:

"Geçmiş içimde ikinci bir nabız gibi atıyor."

15

"Bu memleketin münevver evlatları geçmişini hatırlayacak elbette. Geçmiş onların içinde ikinci bir nabız gibi... ikinci bir kalp gibi..."

Ali Çoban hâlâ sürgündeydi ve en büyük meşgalesi olan mektuplardan birisini kaleme alıyordu. "Geçmiş" ile başlayan cümleyi karaladı ve onun yerine şunu yazdı, "Geçmişe dönüp bakanlarsa beni ve bu millete nurlu ufuklar doğurmak

için çalışan diğer kıymetli siyasetçileri, devlet adamlarını görecekler."

Şöyle de devam etti:

"Ama ne halde görecekler? Sürgün edilmiş, yasaklanmış bir halde görecekler. Vatana hizmet etmenin bedeliyse bu, gelecekte geçmişte ettiğimden bin kat fazlasını etmeye ant içiyorum!"

Mektubun sonunda dolmakalemi kustu. Bu lekeyi temizlemekte çaresiz kalınca mektubu temize çekmeye karar verdi ama bunu yapmaya üşendi.

"İsmet Paşa'nın oğlunu bile veto etmişler" diye söylenerek girdi içeri partili sürgünlerden birisi. Yerin kulağı vardır diye sesini alçattı sonra. Hemen akabinde de cuntacıların gönlünü alacak şeyler söyledi:

"İsmet Paşa'nın fizikçi olan küçük oğlu. Hani şu diş macununu tüpün içine geri sokanı."

Bu gereksiz açıklamaya başını sallamakla yetindi Ali Çoban.

"Ama bakınız adamcağızı uzaylı yaratık E.T.'ye benzetmişler. Meğer ortalıkta E.T. yapamaz bu işi gezegenine geri döner söylentileri çıkmış. Bir partilisi de çıkıp ne demiş biliyor musunuz? 'E.T.'nin gitmesine izin vermeyeceğiz. O buranın insanı.'"

Bu sözler üzerine gülümsedi Ali Çoban. İsmet Paşa'nın ite kaka siyasete atılan ve E.T. diye anılan oğlu da böyle gülümsüyordu. Doğru, alışılmış siyasetçi tipinin dışındaydı.

"O siyaset yapamaz" dedi Ali Çoban. Ardından, "Daha ne kadar tutacaklar bizi burada?" diye sordu. Tam, "Dün gece rüyamda..." diye söze başlayacaktı ki, siniri bozuk olduğu aşikâr sürgün partili lafı ağzına tıktı:

"Pertev kendisine 12 Eylül öncesi sizin niye istifa etmediğiniz, böylece darbeye engel olmadığınız sorulduğunda ne demiş biliyor musunuz?"

Ali Çoban cevabı duymak istemiyor gibi baktı partilisinin suratına ama anlamadı adam:

"Gereksiz şüphelere kapılmak yerine, neticesine katlanabileceğini düşündü de ondan, demiş efendim."

"İyi, iyi demiş" dedi Ali Çoban, "bana sorsalar ben de öyle söylerdim" diyerek bu partiliye kısa bir siyaset dersi verdi ve sonrasında kendisini şöyle düşünmekten alıkoyamadı:

"Bunlarla beraber burada ne işim var benim. Söylediklerimi bana aktaran bu adamlarla mı siyaset yaptım ben?"

Belleğinin bu kadar gizli hislerini kusmasına asla müsaade etmezdi Ali Çoban. Tam kapatılan partisinin hemen akabinde kurduğu partinin yapılanmasına kendisini kaptıracak gibi olmuştu ki biraz önce anlatmaktan alıkoyulduğu rüyası tezahür etti. İyi ki anlatmamıştı çünkü tıpkı onun zihni gibi siz de iki defa kaydetmek zorunda kalacaktınız: İçeri bir binbaşı girdi ve; "Milli Güvenlik Kurulu'nun Resmi Gazete'de yayınlanan kararı ile..." diye söze başlamasıyla Ali Çoban'ın gözlerinin kararıp sendelemesi bir oldu. Rüyasında şimdi kendisine iletilen "Terhis edildiler" kararının tam tersini görmüştü: "İdam edildiler."

Sürgün bir partilinin anılarında yazdığı üzere "Bir çınar gibi devrilmeden ayakta kalmayı başardı" ve kendine geldiğinde kararın idam mı, terhis mi olduğunu karıştırdı. Çevresindekiler yine aktarıldığı üzere onu ilk defa bu kadar heyecanlı görüyorlardı. Derken gerilimin ikinci perdesi başladı:

Zincirbozan'da yaşananların, görülenlerin, tanık olunanların anlatılmamasına ilişkin imzalı belgeler. Ali Çoban hiç düşünmeden bastı imzayı. Ancak CHP'nin gençlerinden birisi ayak sürüyordu. Kararlıydı. İmza atmıyordu. Sonunda kriz, imzalatılan bu belgelerin iptaliyle çözüldü. Ankara'ya doğru yola çıkarlarken, Ali Çoban elini sıktığı CHP'liye "Sırtımdaki değirmentaşını kaldırdın" dedi.

16

Ankara'ya doğru yola çıkanlardan birisi de –sırtında değirmentaşı kadar ağır bir yükle– bizim Kâhya Talat'tı. Memleketi Isparta'ya gitmişti. Daha doğrusu öylesine kulağınıza fısıldanmıştı onun yokluğu, ayrıntılardan habersizsiniz, Gürbüz Sokak'tan kovulmuştu.

Kapıdan çıkarken son sözünü söyleme gereği duymuş; "Beyefendi dönünce görün bakın çağırır beni yeniden" demişti üzerinden çıkarmadığı gecelik sabahlığıyla kendisini uğurluyor mu, kovuyor mu belirsiz, "Hadi güle güle, hadi güle güle" diyen Nazlı Hanımı'na.

Elinde tutmayı yeni alışkanlık edindiği geceliğinin rengindeki –gülkurusu– mendilini arkasından sallayıp "Sen de sürgünsün onun gibi" demiş ve kocasının sürgünden döneceği 1 ekim 1983 cumartesi günü saat 20:35'e kadar vurup kafayı yatmıştı.

Talat'ın nereye gideceğini bilemediği yolculuğu sürprizli başlamıştı. Kapıda onu Nazlı Hanım'ın yıllardır hurdaya çıkmasın diye çalıştırılan üstü açık mavi Chevrolette'sini satın alan Bülent Paye bekliyordu. Burası karışık ama açıklayayım:

Bülent Paye'nin sahne yasağını delmek için geldiği gün, Talat onu eski anılarının sarhoşluğuyla ağırlarken, Nazlı Hanımı aşağı inmiş,

"Ne bu rezalet?" demişti.

"Ayol rezalet olan ben miyim, teessüf ederim" demişti Bülent Paye de.

Nazlı Hanımı bu defa bizzat Talat'a çıkışmıştı:

"Özel misafirlerini ortalıkta değil, odanda ağırla."

"Nazlı Hanımı'm, Bülent Hanım..." diye söze başlayacak olmuştu Talat, "Hösst" diye sözünü kesmişti Nazlı Hanım.

İnatçı Talat devam etmişti:

"Bülent Hanım..."

"Höstttt"

"...benim değil..."

"Höstttt"

"Sizin konuğunuzum efendim" diye ikisinin birden sözünü kesmişti Bülent Paye. Kafası kurnazlığa çalışmış, Nazlı Hanımı ziyarete geldiğini söylemişti. Nazlı Hanımı buna hiç mi hiç inanmadığını belirten mimiğini yaptı. Aynı mimik Ali Çoban'da da vardı. Bülent Paye'nin bu mimiğin anlamını çözmesi mümkün değildi. Talat lafa karışacak oldu, Bülent Paye ısrarla konuşmasını sürdürdü:

"Ben de sizin gibi pek bedbaht ve mutsuzum hanımefendi. Güzel günlerin hayaliyle daldığım uykulardan nihayet uyanabildim. Siz katlanmanın ne olduğunu bilenlerdensiniz..."

Nazlı Hanımı müstehzi bir ifadeyle onu dinliyordu. Ancak bu ifadeyi de bilmeyen çözemezdi: Gerdanıyla, yüzünü birleştiriyor, ağzını fermuarı bozuk bir cüzdan gibi açıyordu. Zavallı Bülent Paye onu tanımıyordu ama kabul etmek gerekir ki kurnazlıkta bir parça peynir uğruna methiyeler düzen tilki gibi ısrarlıydı:

"Evinize girerken meşhur arabanızı gördüm kalbim pır pır etti. Ah sizi böyle karşımda görünce..."

"Satıyorum o arabayı" dedi Nazlı Hanımı.

"Ben de onu almaya gelmiştim" dedi Bülent Paye.

"Kurtulmak istiyorum geçmiş güzel günlerden o mavi arabayla geçirilen" dedi. (Dedikodu yapmayacağım, dedikodu yapmayacağım!) "Artık üstü açık bir arabaya binemem." Öyle bir şey yapması durumunda başına gelenleri görmüş gibi dudağını ısırdı Talat. Nazlı Hanımı hâlâ hayaller ülkesinde yaşadığının işaretini veren gerekçesini sundu: "Artık kendimi kime göstereceğim ki..."

"Oysa ben kendimi göstermek istiyorum" diye şakıdı Bülent Paye.

İşte araba böyle satıldı ama Talat –bir süreliğine de olsa– kovulmaktan kurtulamadı. Yıllarca kontağını çevirip garaj içinde çalıştırdığı arabanın sürücü koltuğunun yanında oturuyordu şimdi. Hiçbir işi yoktu, seyehate çıkıyordu, üstelik bunu kendisini uşaklığa, kâhyalığa düşüren nedenle birlikte yapıyordu.

Talat'ın Başkent'ten ayrılışı böyle olmuştu.

Şimdi Beyefendi'nin direktifiyle yuvaya dönüyordu ama arada geçen zaman zarfında neler olmuştu acaba?

Anlatalım:

Bir kere başına sardığı eşarbın üzerinden yüzünün bir tarafını tehlikeli bir biçimde kapatan geniş kenarlı şapkasıyla Bülent Paye, "İtiraz yok, ben nereye istersem oraya gideceğiz" demişti.

Talat itiraz etmemişti ama gitmek istenilen yer kaderin cilvesi, Isparta'ydı. Isparta'ya gitme nedenini topuklanan gazın ve üstü açık arabanın yarattığı rüzgârla başında durması mucize şapkasının altından şöyle açıkladı Bülent Paye:

"Ahiret kardeşim orada. Biliyor musun kim? Banu Ballı."

Kendini tutamayıp,

"En son Bir Ters Bir Düz'ü seyretmiştim" dedi Talat.

Suratı asılan Bülent Paye, "Seyretme öyle fena şeyler. Ben sana yeterim" dedi.

Şapkasının altında ikisine de yer vardı.

Buraları geçelim.

Talat, babasının halı atölyesinin külünü savurduğu günden beri gitmiyordu memleketine. İlk gün türbe, yatır gezdiler. Film çekimini sürdüren Banu Ballı'nın kendilerine katılma fırsatını bulamayacağını düşünerek baş başa yaptılar bu işi. Bu manevi şehir turunu duyan Banu Ballı'nın ilk tepkisi, "hidayet" kelimesinin anlamını "haz almak" ile karıştırabileceğini hesaba katmadığı Bülent Paye'ye, "Anam ben senden önce erdim hidayete" demek oldu ve otelin mescidinden çıkan İmam Efendi'siyle tanıştırdı onları. Ardından Allah huzurun-

da yaptıkları evliliklerini fısıldadı. Talat ve Bülent Paye tebriklerini sundular. Konuşacak çok şey vardı, konuştular. Talat, Pertev'in partisinden siyasete atılacağını öğrendiği İmam'a kulağına küpe bilgiler verdi. Erkekler birbirlerini sevdiler. İki yakın kız arkadaş bundan memnuniyet duydular.

Ardından Bülent Paye'nin Isparta'ya gelmek konusundaki ısrarının biricik nedeninin Banu Ballı olmadığı ortaya çıktı. Bir sünnet düğününe davetliydi. Davetli olmak Bülent Paye için hepimizin bildiği türden bir şey değildi. Onun bir düğüne davetli olması sahne yasağından dolayı oturduğu yerde şarkı söylemesi anlamına geliyordu. Talat onu gözleri yaşlarla dolu seyretti. Görmenizi isterdim, Bülent Paye oturarak şarkı söylemesi icap etmesine rağmen dinleyenleri sıkmayacak bir gösteri hazırlamıştı. Derin dekolteli elbisesinin kuyruğu gibi görünen aparat, mikrafonu eline almasıyla birlikte açılıveriyordu. "Kuranıkerim'de anlatılan beyaz cennet kuşu değil mi bu?" diye sorduğu oluyordu davetlilerin. Tüylerin menşeini bana uzun uzun anlattırmayın. İncili başlığı ve oturduğu yerde salındıkça etrafı kaplayan enfes bir kokusu vardı. Salona girerken ve çıkarken seyrediyordu insanlar onu. Otururken ve kalkarken. En içlendiği şarkıyı okurken, rakıyı fondipleyip bardağı taklit edilmez bir edayla yere atarken. Yasak elma olmanın cazibesiyle sahne ücretini ikiye katlamış, tarife gelmez bir gösteriydi sandalye üzerinde otururak yaptığı şey. Ama unutmayın sahne de onun için yasak meyveydi. Ne olursa olsun Bülent Paye kadın kimliğinin kabul edilmesini ve yeniden sahneye çıkabilmeyi çok istiyordu.

Otele döndüklerinde bunun için ağladı. Banu Ballı ve İmam İmam'ın da katıldığı sofra muhabbetinde bir bardak şerbeti masaya vurdu, bardağın dibi çıktı, etraf kan dökülmüş gibi oldu. Çok kederliydi Bülent Paye. Talat elinden geleni yapacağını söyledi. İmam, siyasetteki ilk mücadelesinin bu olacağına yemin etti. Zaten o sırada resepsiyonun telefonu kendisine

uzatıldı. Arayan Pertev'di. İmam, siyaset dersine iyi çalışmışa benziyordu zira Genel Başkanı'na şu cevabı verdi:

"Kimse benim adıma düşünemez Sayın Genel Başkan'ım. Tıpkı hiç kimsenin benim adıma şapka giyemeyeceği gibi."

Talat onun bir çuval inciri berbat ettiğini düşündü. Bülent Paye siyasi hayatının başlamadan bittiğini. Banu Ballı yol yakınken kendisine el vermeyen o tuhaf adamın tarikatına girmesinin iyi olabileceğini. İmam ise telefona cevap verirken değiştirdiği ifadesini bozmayıp siyasette yolunun açık olacağını müjdeleyen şu açıklamayı yaptı:

"Pertev Bey, cuntacıların bazı konular hakkındaki görüşlerini aktardı da..."

Isparta günleri işte böyle geçti ve Başkent dönüşü İmam'ın Talat'tan bir ricası oldu: Mutlaka onun çevresi daha genişti, Ankara avucunun içiydi, şu pek kıymetli olduğu söylenen gazete kâğıtlarıyla ve naylon bir sicimle paket edilmiş halıyı elden çıkarabilirse kendisini milletvekili seçtirecek para hazır olmuş olurdu.

"O pakette ne var?"

"Açınca görürsün" demişti İmam.

Isparta dönüşü değirmentaşı gibi ağır bu emaneti bir kenara bırakıp Gürbüz Sokak'taki evi hayata döndürmeye girişmişti Kâhya Talat. Dört ay boyunca kapalı kalan ev önce bir güzel havalandı. Beyefendi'nin yokluğunda kendisinin talimatıyla çalışma odası ile yatak odası arasına yerleştirilen böylece dünyanın en kısa mesafesini kat eden asgari 140 kilo kapasiteli asansörden arda kalan molozlar temizlendi. Duvar köşeleri örümcek ağlarıyla vedalaştı, tozlar alındı, yerler cilalandı, büfedeki gümüşler üzerlerine düşen görüntüleri esnetip genişleterek gösterecek biçimde parlatıldı, saatler ayarlandı, kuruldu, aynalar yüzünü gösterdi, pencere camları sirkeli sularla silindi, Nazlı Hanım hiçbir şey olmamış gibi halı yıkama moduna getirilen elektirik süpürgesinin sesine uyandı. Partililer boncuk gibi etrafa saçıldı,

kurbanlık koyunlar çift sıra merdivenlere dizildi.

Beyefendi geldi.

Dünya dönmeye devam etti.

Talat istirahat için odasına çekildiğinde, adını dolu dolu söylemenin tam yeri, siyasette İmam İmam adıyla tanınacak olan ama bizim İmam İmam Efendi olarak bildiğimizin emaneti olan paketi açtı. İyice katlanmış bir ipek halıydı bu. Talat önce halının ne kadar yanlış katlandığına hayıflandı. Ardından eline değen saçaklarla ürperdi. Kâğıt gibi katlanmış halıyı açtı. Gözyaşları Farah Diba'nın yumuşakça kıvrılan çenesini ıslatırken Talat haykırıyordu:

"Affet beni baba! Utancımı, vicdan yaramı neden karşıma çıkardın baba! Kurtar beni baba!"

Bu haykırış elini yüzünü yıkamak için nihayet lavaboya girebilmiş Ali Çoban'ın kulağına kadar geldi. Siyasette yeniden doğuşunun sloganını bulmuştu.

17

"Şimdi sevgili vatandaşım cari açık nedir? Bunu size şöyle izah edeyim. Ya da bunu unutalım. Eskilerin yaptığı... Ekonominin ana meselesi nedir bilir misin benim aziz vatandaşım... Sizi asıl meşgul edenin geçim derdi olduğunu da biliyorum benim canımdan çok sevdiğim vatandaşlarım."

"Döörttt liraya abi dörttttt liraya!"

Pertev ilk halka hitabında çuvallamıştı.

Bir kere seçim otobüsünün etrafını saran kalabalığın kurulmakta olan halk pazarı için olduğu ortaya çıkmıştı. İki yumurta sarısı içip bağıran esnaf halkı ikna etmekte, başına toplamakta daha başarılıydı. Mikrofonu oracığa bırakıp aşağıya indi Pertev.

"Çok kötü" dedi "çok kötü."

Oysa ikili sohbetlerde, kahvehane gezilerinde ne kadar iyiydi, mülakat verirken televizyonda. Nereye gitmişti o babacan, sevecen hali, hazırcevaplılığı? Halk karşısında konuşmak bambaşka bir şeymiş, bunu anlamıştı. Bu kadar kötü konuşan daha doğrusu halka hitap etmesini beceremeyen bir adam nasıl siyaset yapacaktı? Böyle düşünen bir milletvekili adayı seçim otobüsünün arka kapısından sıvışıp kaçmıştı. Hepsi kara kara düşünüyordu. Pazarcılar, parti amblemiyle donatılmış, Pertev fotoğraflarıyla süslenmiş otobüsü yumrukluyorlardı:

"Çekin kardeşim şunu. Terlikçiyle peynircinin bu mevkii...."

Ses teçhizatını kuran, önceki işi parti içi seçimlerde milleti oyalamak için konuşmak, parti başkanını kürsüye davet etmek, kafa göz yaranları sözle ikna etmek olan, "Bu böyle olmaz" dedi ve pazar kalabalığında dikkatini çeken erkek suratlı ihtiyar kadının yanına gitti. Kadın bu şehrin en bildik yüzlerinden birisiydi. Gelen geçene laf atıyor, gelen geçen ona laf atıyor, bazen çevresinde onlarca kişi toplanıyor o hiçbir şey yapmıyor, sadece konuşuyordu.

"Affedersin hanımefendi" dedi Pertev'in kadrolu ses teçhizatçısı olarak partisine aldığı.

"Hanımefendi senin anandır" dedi kadın cevaben.

Cebine sıkıştırılan bir para karşılığı bu kadın seslendi otobüsün üzerinden hemşerilerine:

"Ulan dürzüler, ulan işe yaramazlar, ulan bir baltaya sap olamamışlar! Gelin dinleyin şu topalağı. Memleketi ya çıkaracak ya batıracak diyorlar bunun için. Dün kapı kapı gezen jandarmanın huyuna suyuna gitmeyin o kadar. Karı gibi korkaksınız diyeceğim ama ben karı halimle buradayım. Ne lan gelmeye korkuyor musunuz? Ne benim karı olduğumdan şüpheniz mi var? Ulan aç aç değil burası. Bayramlık ağzımı açarsam görürsünüz siz!"

Sonunda arzulanan kalabalık toplanmış, Pertev rahatlamıştı. Kimilerine göre o gün o saatte Korku Efendi'nin kabri başında –kanserden ölmüştü bir ay önce– anacığının yaptığı bir pazarlık sonucu bir hitabet ve inandırıcılık kabiliyeti hasıl olmuştu kendisine. Bunu bizzat aşağıda sigarasını tellendirerek kocasını dinleyen Şermin'in ağzından duyanlar vardı:

"Anası yaptı yine yapacağını."

İşte o seyahatte –güya– soğuk bir rüzgâr yiyen Şermin'in ağzı burnu çarpılmıştı. Beraber seyahat ettikleri arasında hacetini yanlışlıkla cinlerin üzerine yaptığı için bu hale geldiğine inananlar da vardı ki çoğu Süleyman Tel'in kapatılan partisinden devşirmeydiler. Lafı uzatmayalım; Şermin çarpılma nedenini biliyordu. Bir elinde kortizonlu bir krem, diğer elinde ayna, yüzünü ovuştura ovuştura dönmekte oldukları Başkent yolunda, "Oğlunu iktidara getirsin de beni ne yaparsa yapsın" diyordu.

18

Sahi ne oldu bizim Süleyman Tel'imize?

Tel tel oldu dağıldı. Gerçekten böyle oldu çünkü Huzur adıyla vaftiz ettiği yeni partisi dibine kadar veto yedi. "Vaftiz ettiği" diyorum çünkü kendisi kullandı bu kelimeyi, yanlışlıkla. Ah aklının frenk köşesi, bıkıp usanmıyordu ona böyle oyunlar oynamaya.

Her şeye rağmen herkesten daha fazla umutluydu; kendisi ve partisiyle ilgili. Rasim'in Kuranıkerim'i üzerine salladığı kalabalıklar ki dayanamamış kendisi uyarmıştı bir aracı vasıtasıyla; "Heyecanlanıp sallıyor elinde onu ama sıradan bir kitap değil ki o..." Ancak siz gidip şöyle aktarın bu dediğimi demişti zehir zemberek kurnazlığını devreye sokup: "Paşa, Kuranıkerim'i ortaya çıkardığında nasıl da çoşuyor kala-

balıklar, elinde bu kutsal kitabı tutana dinsiz imansız komünistler bile dokunamaz. Meydanlara din ile kitap ile çıktığı için tebrik ederim onu. Biz yapmalıydık bunu. Oysa bir elinde Kuranıkerim'li tek bir mitingim yoktur, ne ahmaklık. Ancaaak söyleyin Paşa'ya sallamasın kitabı o kadar. Yoksa birbirine karışır her şey." O sonuncu cümleyi söyleme diye de uyarmıştı aralarında gidip gelen ulağı.

Bunun üzerine Rasim karşısında ne söylese alkışlayan, ne söylese inleyen, o ne derse öyle olan kalabalığa Kuranıkerim'i gösterdikten sonra öpüp alnına koyup, öpüp alnına koyup, öpüp alnına koyup öyle veriyordu yanında bekleyen emir subayına, damadı olamayan Çevik'e. Sonra tıpkı benim gibi aklı karışıyordu onun da: "Ne diyordum efendiler?" diye soruyordu kalabalığa, her kafadan bir ses çıkıyordu, Rasim de aklına ne gelirse ondan söz ediyordu: "Diyorsunuz ki gitmeyin, daha yapacak çok iş var? Bir yere gitmiyoruz ki, biz bayrağı devrediyor, o bayrağı alıp koşanın arkasına geçiyoruz. Niçüüün arkasına geçiyoruz, nefesimizi ensesinde hissetsin diye, yanlış yola saparsa onu doğru yola getirelim diye. Sonra benim için diyorlarmış ki Ziya Ülhak'ı çağırıp altın tabaklarda yemek yediriyor, Emer Sultan'a da şey ediyor, şarkı söyletiyor. Misafiri iyi ağırlamak ne zamandan beri ayıp oldu, utanç oldu, sorarım size aziz vatandaşlarım..."

Halk çılgın gibi alkışlıyordu.

"Delirmiş bunlar" demişti Süleyman Tel, devletin biricik resmi televizyonundan canlı canlı verilen böyle bir mitingi izlerken:

"Ey süngünün hangi tarafının iş gördüğünü bilmez ahmaklar ordusu, Kuranıkerim öyle tutulmaz ki?"

Bunun üzerine Rasim'e acil bir uyarı daha geçti: "Büyük bir kudsiyetle öpüp teslim ettiğiniz, halkın size karşı sevgisini nurlandıran Kuranıkerim'i teslim alan şahsiyet onu bel altında tutmasın. Emir subayınızın Kuranıkerim'i göğüs hizasında

tutması icap etmektedir. Dine olan saygı ve sevginiz sizi halkımızın gözünde daha da yüceltmektedir, ne mutlu size!"

"Ne mutlu size, dediğimi iletme!" diye tembihleyerek yaptı bunu.

Rasim ise, "Adamın yalakalığına bak" diyordu. "Beni öve öve bitiremiyor. Karganın ağzındaki peyniri almaya çalışan tilkinin dil dökmesi gibi..."

Mesele Rasim'in cephesinden böyle görünüyor olabilirdi. Kabaca doğruydu da. Yanlış olan şey, Süleyman Tel'in tilki değil, yüz elli, iki yüz yıl hayatta kalabilen bir karga gibi düşünmesiydi. Zamana tanıklık eden ve sonuna kadar sabırla bekleyen, tarihi görüp geçirdiği için de kurnazlıkta üstüne olmayan, yıllar yılı direndiği için de her şeyi hakkı sayan, verilmeyen hakkını çalmakta sakınca görmeyen.

"Kargaların hep bir bildiği vardır. Peyniri ağzımdan atıvereyim de şu insanlık beni aptal sansın, başka yana baksın, ben de benden hiç ummadıkları bir şeyi yapıvereyim. İşte böyle düşünür kargalar."

Yalancı olan tilkiler değil iki yüz yıl hayatta kaldıklarına insanları inandıran kargalardı ki doğanın tehlikelerinden uzak yaşayanı seksen yaşında ölüvermişti BBC'nin "Bilim Haberleri'nde" iletildiği üzere.

Rasim'in söylediklerine pek içerleyen Süleyman Tel, bir kalabalığa karşı konuşma yapma hakkından mahrum olduğu için çareyi haklı olarak kendisini daha yakın bulduğu kargalar üzerine fikirlerini ihtiva eden bir ses kaseti doldurmakta bulmuştu. Eski partililerin Rasim'in Süleyman Tel'in kulağına gelen sözlerinden haberleri yoktu: "Adama bak yahu... Karganın ağzındaki bla bla bla..." Bu sebeple pek anlam veremediler hocanın neden kargalardan söz ettiğinden. Vardır bir bildiği deyip geçtiler. Aralarında toprakla, tarımla iştigal edenler tarlalarındaki korkulukları yaktılar. Kargalara bu kadar müsamaha göstermenin bedelini de ödediler. Süley-

man Tel'in kurdurduğu Huzur Partisi'nin o yıl ki bağışlarındaki azalmanın biricik nedeninin nedeni işte buydu. Tabiatta her şey birbirine bağlıdır, siyasette olduğu gibi.

"Kargalara müsamaha göstermeyeceksin, müsaade etmeyeceksin. Yoksa beklerler beklerler, gelir hasadını yerler" demişti Süleyman Tel kargaların faziletlerine kendi sesinden doldurulmuş ses kasetlerini dinleye dinleye inanan partili çiftçilere.

Ardından kargalara müsamaha göstermenin sonuçlarını uzun uzun düşündü Süleyman Tel. Soldan ve komünizmden korkan, bu sebeple dine doğru evrilen bir halk kitlesi vardı. Rasim ve arkadaşları da yaradana sığınıp halkın kalbinde taht kurmak istiyorlardı. Süleyman Tel, Rasim'in mitinglerini hiç kaçırmıyordu. Hatta tebdili kıyafet bizzat gidip katılmışlığı da vardı. Gözleri yaşarıyor, gözbebekleri bir su birikintisinde çırpınıp duruyordu:

"Bugün onlar, yarın benim için, benim refahım için bu kalabalıklar."

Aynı anda kürsüdeki Rasim haykırıyordu:

"Benim babam cami hocasıydı."

"Ne muhterem bir adam" diyordu Süleyman Tel, "Bakın babası cami hocasıymış."

19

"Bizim de bir cami hocamız, imamımız var artık" diyordu Pertev.

İmam İmam'ı takdim etmenin uygun bir yolunu bulduğunu düşünerek. Tam parti genel merkezinin toplantı salonunda mübarek öğle namazına durmuşlardı ki, çat diye açıldı kapı "Höyttt" diye seslendi Şermin:

"Çıkar o takunyaları ayağından Pertev!"

Apar topar aptes alıp öğle namazına duracakları büyük salona yeni adım atmıştı Pertev. Soluk soluğa ayaklarını iyice kurulamanın derdine düşmüştü, aksi takdirde azıyordu ayak mantarları. Şermin'in bu baskınıyla neye uğradığını şaşırmış, dengesini kaybetmişti. Şimdi anlatacaklarımı iyi dinleyin, dedikodunun ne biçim bir şey olduğunu anlamanız için, herkesin tanık olduğu bir olayın kulaktan kulağa aktarılırken, bırakın kulaktan kulağı, birinci ağzından dinlenirken ne hale geldiğini, algı ile gerçek arasındaki o ilahi farkı görebilmeniz, aslında herkesin kapağı açılmamış bir hayal hazinesine sahip olduğu gerçeği kafanıza dank etsin diye:

"...tam namaza duracakken Şermin içeri nara atarak girdi. Burası doğru. 'Çıkar o takunyaları ayağından Pertev' diye gürledi. Burası da doğru. Ardından kocasının takma dişlerini odanın öbür ucuna kadar gönderdi. Yanlış, Pertev'in takma dişleri yoktu. O da ağzından çıkan takma dişlerini almak için emeklediğinde kıçına tekmeyi bastı. Yanlış. Charles Jourdan marka ayakkabılarıyla küçük birer filikaya benzeyen ayaklarını öfkeyle yere vurmaya başladı. Bu da yetmezmiş gibi ayakkabısının topuğunu başka bir partilinin kafasına geçirdi..."

Olay elbette böyle gelişmemişti. Adam karısından dayak yiyor, karısı adama dayak atıyor!

Ne derseniz deyin ama külliyen yalan. Şermin öfkeyle yere vurduğu ayağından fırlayan Charles Jourdan marka ayakkabısını birisinin kafasına geçirmek için değil, sahip olduğu değerli bir şeyi kaybetmekten korkar gibi eline aldı. Ayrıca ayakkabıyı filikaya benzeten lacivert beyaz biyeleri ve toka niyetine bir can simidinin olmasından öte, süslediği ayakların cüssesinin Hira Dağı'nda bulunduğu söylenen ayak iziyle yarışır genişlikte olmasıydı. Gördüklerini tahrif edenlerin asıl gördüğü şey işte buydu.

Duydukları ise şu:

"İbadeti gösteriş olarak yapın. Gizli saklı ibadet ederek vakit kaybetmeyin. Sakın ola beni çarşafa sokmayın!"

"Zaten İmam da yok meydanda?" dedi bir partili. Topluca namaz kılamamanın, Şermin'i yatıştırmanın yolunu bulmuş gibi. Pertev, rükûya varmış gibi oturup durduğu yerden bu genç partiliye göz kırptı. Zehir gibiydi maşallah hepsi. Şimdi hep anlatılan soğukkanlılığını göstermenin tam sırasıydı:

"Sahi nerede bu İmam?"

Herkes ne biçim uyduruyordu. Bırakın odanın öbür ucuna gönderilen takma dişleri, Pertev'in gözlükleri bile gözündeydi.

20

"Bana bak kaltak, kaltaklık payesi öyle kolay kolay alınmaz. Bacaklarının arasından sallanan kıllı hindistan cevizini budattırmakla da olamazsın kaltak. Ama ben sana dediysem kesin olmuşsundur kaltak. Evet şimdi bana bak kaltak, çekirge bir sıçrar iki sıçrar..."

Banu Ballı Bülent Paye'ye hitaben söylüyordu bunu. Meşhur, Kuaför Salonu kavgasına yetiştik!

"Çekirge bir sıçrar iki sıçrar sonra da gelir senin ağzına..." Banu Ballı'nın cümlesi kendi arzusuyla yarım kalmıştı. Seyretmeye doyamadığı kaplanı gibi sıçramıştı manikür ve pedikür yaptırmakta olan Bülent Paye'nin üstüne. Komünist Aslan'ın Başkent'ten getirilmesiyle başlayan, içtikleri su ayrı gitmeyen arkadaşları ayıran kuaför kavgası buydu. Ne bir eksik, ne bir fazla. Kristal Kuaför ve Güzellik Salonu bir saatin sonunda havanda dövülmüş kristal parçası gibi paramparça, un ufak olmuştu. Bu kavganın şehveti, enerjisi, aksiyonu yıllarca Türk Sinemasını, magazin basınını beslemişti. Yıldönümü vardı bu kavganın. Bu dövüş sonrası kepenklerini kapamak zorunda kalan güzellik salonunun yerine açılan kebapçı,

tüpgaz bayii ve bugünlerde yoga, masaj ve alternatif tıp merkezi bu kavganın izlerini silip atamadı. Kırk yogi el ele tutuşup uçtu yine de o yıkıcı enerjiyi temizleyemedi. 1 ekim 1983'de, 1005 adet irili ufaklı metal saç bigudisini ayaklar altına alıp jilet gibi incelten bir enerjiden söz ediyoruz.

Banu Ballı ve Bülent Paye oracıkta birbirlerinin canına okudular. Öyle ki hastaneye kaldırıldıklarında, "Ne oldu bana?" diye soruyorlardı. Banu Ballı güzellik salonunun tüpgazlı şofbenlerinin peşi sıra patladığını, Bülent Paye içeriye bir kamyonun daldığını sandığını söylüyordu. Şükür, bire bin eklemeye gerek duymayacak, gözlerinin önünde olanı abartarak anlatmaya güçlerinin yetmeyeceği tanıklar vardı.

BANU BALLI VE BÜLENT PAYE BİRBİRİNE GİRDİ.

İyi ama neden?

Bu topraklarda bir baltaya sap olamamış herkes annesinin karnından bu soruyla çıktı:

İyi ama neden?

Bu sorunun cevabını bulmak için biraz derine inmek gerekiyordu. Ama magazinciler böyle yapmak yerine, her şeyi kusacak bir ağzın peşindeydiler. Banu Ballı ve Bülent Paye'nin zayıf bir anını kollamayı bekleyecek kadar da yüzeysel. Sözgelimi ben şöyle bir bilgiye bile ulaştım: Bülent Paye otururak şarkı söylediği düğünün birisinde kendisini tutamaz ve sahneye fırlar. Onu sahneye fırlatan sebep nedir? İltifatlarıyla, tezahüratlarıyla onu çılgına çeviren, gözünü karartan bir masa. Masa kimlerden oluşmaktadır? Magazin gazetecilerinin kiraladığı figüranlardan. Sonunda ne olur? Hakkında sahneye çıkma yasağı bulunan Bülent Paye şarkısı bitmeden aşağı indirilir ve doğru karakola götürülür. Kendisini sahnede basanlardan birisi o tezahüratı bol masadan kalkmıştır, diğer ikisi davetliler arasından çıkmıştır, bir tanesi zaten sünnet olan çocuğun kirvesidir, bir diğeri kukla oynatıcısı. Baskının polisleri bile hazırdır. Bülent Paye de sizin gibi dü-

şünüyordu, "Polislere bir çorba parası veririm olur biter." Gayet rahattı emniyete giderken, cicilerini bicilerini gösterdiği gazete eklerinden ziyade gazetelerin ana sayfalarında görünecekti muhtemelen, bu da iyiydi. Velhasıl gülücükler saçıyordu:

"Anacım, nereden bileyim beni üç gün, üç gece sorguda tutacaklarını?"

Sevenlerine böyle söyleyecekti Bülent Paye. Talat bile kurtaramamıştı onu Gayrettepe'nin vaktiyle komünistleri inim inim inleten polislerinin elinden.

"Saunaya girmiş gibi ter atıp üç kilo vererek çıktım sorgudan" diyecekti son diktiği elbise üzerinden dökülen terzisine.

Bülent Paye, halkın aklı başka yerde!

"Neden kırmızı elbise giydiniz?" diye soran sorgucularını "Elbise değil tuvalet" diye düzeltiyordu Bülent Paye. "Neden sahneye fırladınız, yoksa komünist misiniz? Elbisenizin, tuvaletinizin, sırtındaki, popo üstündeki işlemeler, kristal taşlı işlemeler, orak çekiç simgesi mi? *Tut-i Mucize Guyem*'i okuma amacınız nedir? Sol örgütlere bir mesaj mı?"

"Nereden çıkarıyorsunuz bunları?" demişti Bülent Paye.

Bu defa çark etmişti sorguculari:

"Mikrofonu tutan elinizin işaret ve serçe parmağını açarak kapatılan bir partinin kurt işaretini mi veriyordunuz?"

"Anam benden köpek olmaz."

"Ali Çoban'ın Nazlı Hanımı'nın arabasını alarak ona değerinden fazla bir parayı hibe mi etmiş oldunuz? Gizli fuhuş yapıyor musunuz? Bir tarikata üye misiniz?"

"Bakmayın siz, Allahu Teala dilimden düşmez ama kelime şahadete bile dilim dönmez benim."

"Üsküdar'da bir eve 'Hu' çekmeye gidiyor musunuz?"

"Anam o 'Hu'cu' karı benim ağdacım."

"Kaçan Banker'in paraları sizde mi? Kestirdiğiniz organınızı sapık bir işadamına sattınız mı?"

"Hanginiz becermek istiyorsa beni, becersin de gideyim ama hepiniz birden olmaz" demekle de çözülmedi iş.

Gariptir, ne Talat mevzuna ne Isparta seyahatinin ayrıntılarına indiler. Sonunda sadede gelip, "Banu Ballı ile ettiğiniz o kavga, iyi ama neden?" diye sormayı becerebildiler, magazincilerin cevap karşılığı yazlık sitede birer kooperatif evi vaat ettikleri sorgucu polisler. Bülent Paye tam cevap vermek için ağzını açmıştı ki sorgu odasına beklenmedik bir misafir damladı. MİT'çi Damat Mithat'dı bu. Kendisini gül suyu kokan bir imam uğruna terk eden Banu Ballı'nın adının karıştığı bu kavga başından beri rahatsız ediyordu onu. Bunun kendisi için hazırlanan bir komplo olduğunu düşünerek basmıştı sorguyu, el koymuştu duruma, kurtarmıştı Bülent Paye'yi. Peşlerine tek bir gazetecinin bile takılmasına izin vermeden, onu bir çorbacıya götürüp sonra evine bırakmıştı.

Bülent Paye, Banu Ballı kavgasının nedeni, sonrasındaki on üç yıllık küslüğün nedenine gelince: İkisi de bu ülke tarihinin yazılması için eteğindeki taşları dökerlerken gülerek, ağız birliği etmiş gibi şöyle dediler:

"Sebebi pek önemli değil aslında."

Banu Ballı, Kristal Kuaför ve Güzellik Salonu baskınından on dakika önce, evinin iki sokak altındaydı burası, sevgilisi İmam İmam ile konuşmuştu.

Aynı dakikalarda bizim İmam'ı sormakta olan Pertev'in sesinin kulağınızda çınlamasını isterdim:

"Sahi nerede bizim İmam?"

Şimdi aynı soruyu ciddiyetle biz soralım ve cevabını verelim:

"Sahi nerede bizim İmam?"

Gürbüz Sokağa gitti.

Ne yapmaya?

Halısını almaya.

Halı kimde?
Talat'ta.
Talat nerede?
İmam İmam'ın tam karşısında.
Halı nerede?
Ne halısı?
Para nerede?
Ne parası?
Geçelim bu çocukça tekerlemeyi de ciddi bir soru soralım:
Kavgayı ne başlatır?
Evet, şimdi cevap verelim:
Yanlış anlamalar.

21

"İşte Şermin bu İmam."

Pertev, alı al moru mor odasına dalan İmam İmam'ı böyle takdim etti Şermin'e. Bir sıkıntısı olduğu besbelli İmam da utana sıkıla baktı Şermin'e. Elindeki puronun yüzünü örten dumanı bir perde gibi kalktığında İmam onu günah işleyip işleyip parasıyla sevap kazanmaya camiye gelen zengin kulüp üyesi kadınlara benzetti.

"Bir sıkıntın mı var evladım?" diye soruşuyla da vefakâr bir kadına.

Bizim İmam lafı fazla uzatmadan konuya girdi:

"Hangi parayla milletvekili olacaktı?"

Bazı ayrıntıları atlayarak elinden uçup giden ganimetten söz etti. Bu sırada telefon çaldı. Şermin hiç tereddüt etmeden çalan telefonu açtı. Telefondaki de hiç tereddüt etmeden Pertev'e vermesi gereken raporu ona verdi. Pertev, çenesindeki gamzeyi meydana çıkarmış İmam için bir çözüm yolu düşünürken, Şermin lafa karıştı:

"Oğlum senin ne işin var Gürbüz Sokak'ta?"

Bu İmam'a ders oldu: Pertev'lerden hiçbir şey saklanmaz. Hikâyeyi bu defa hiçbir ayrıntıyı atlamadan yeni baştan anlattı. Şermin ısrarla çalan telefona bakmadı, Pertev içeri dalan prenslerinden birisini bir baş işaretiyle geri gönderdi. İkisi de, "Neymiş bu halı böyle?" diyerek meraklarını dile getirdiler.

Her ne kadar mantıklı olmasa da Pertev ile Şermin, Ali Çoban cephesinde bir husumet nedeni daha yarattılar:

"Fakir fukara bir İmam'ın bizim partimizden seçilmesini bile hazmedemiyor!"

"Gözü dönmüş bir harami gibi elindekini avucundakini haczediyor!"

"Üstelik bunu kendisi de yapmıyor, yaptırıyor..."

İmam, Ali Çoban'ın bu işle bir ilgisi olmadığını, Talat'ın da halının kendisinin olduğunu iddia ettiğini, bunun gerekçelerini... İncir çekirdeğini doldurmaz, ağız oyalayıcı şeylerin hiçbirisini söyleyemedi. Anladı ki Pertev'lerin kendisine kanı kaynadı, sustu, uzatmadı.

"Pertev, sen ver bu çocuğu bana, ben hayalimdeki partiliyi yaratayım sana" teklifini yaptı Şermin.

Eti senin, kemiği benim usulü Şermin'e emanet edildi İmam. Böylece bütün meclisi bu tür siyasetçilerle dölleyecek hamlenin ilk adımı atılmış oldu. Şermin ve İmam gitmeden, Pertev'in bir konuda daha fikre ihtiyacı vardı. Ezile büzüle söyleyeceğini söyledi:

"Yeni genel merkez odasını çok şık döşedik, duvardaki Atatürk resmi bile çok fiyakalı, halılar okşanacak kuzular gibi bembeyaz öyle ihtimam ediyorum ki bu düzen bozulmasın..."

"Söyle Pertev ne diyeceksin" deyip onu sadete getirdi Şermin.

"Şu çerçeveciği bir köşeciğe iliştirebilir miyim?" diye bir küçük çerçeve çıkardı Pertev.

Şermin, çerçevenin içindekini görmeden öfkeyle doldu: Ya anasının verdiği bir büyü parçasıdır, ya Korku Efendi'nin kaleminden çıkma bir duadır, ya girdiğim an çarpılmamı sağlayacak cin aynasıdır ya da anacığının bön bön bakan bıyıksız babamı andıran fotoğrafıdır!

Hiç birisi. Ağzını açtığı anda ateş kusacak bir edayla yerinden kalkan Şermin, "O da ne?" diye sormak zorunda kaldı.

THY amblemli bir servis peçetesinin üzerine çiziktirilmiş şeylerden ibaretti gördükleri. İmam kafasının çalıştığını ispatlamak arzusuyla:

"Bu neyin mühendislik planı efendim?" diye sordu.

"Yıllar önce bir uçak yolculuğunda yanıma oturan bir mühendis çizmişti bunu. Keşke onun bu peçete üzerinde çizdiği gibi yapsaymışız Keban'ı. O günün beceriksiz mühendislerine teslim ettik ve batırdık bu memleketi..." dedi Pertev.

"Bütün bunları televizyonda da söyle" dedi Şermin. Amerika'da iyi bir televizyon izleyicisi olup çıkmıştı ne de olsa.

"Hatta, bu mühendisi arıyorum" diye bitirin konuşmanızı diye akıl verdi İmam. Baktı gördü söylediği kabul gördü, çoştu bizim İmam:

"Bütün millet arar, heyecanınıza ortak olur. Bulunan o mühendis kalkınma hamlemizin, şantiyeye dönecek memleketin sembolü olur."

"Ben bu mühendisi arıyorum, nerede o mühendis?"

Pertev ilk alkışını Şermin ve İmam'dan aldı. Televizyon konuşması provasına kendisini kaptırmıştı:

"Nerede o mühendis!"

"Bazı soruları, bir cevabı olabileceğini düşünerek sormaktan korkmalı insan."

Pertev keşke pek saygı gösterdiği rahmetli Korku Efendisi'nin söylevlerini kulağına küpe etseydi. İşte o zaman hepimizin nerede olduğunu pekâlâ bildiğimiz mühendisin –Mühendis'in– nerede olduğunu sormaya cesaret etmezdi.

22

Sıra geldi sorması cesaret gerektirmeyen, cevabından korkulmayacak sorulara... Hiç sormuyorsunuz Rasime ile Reis Ülhak'ın evliliği nasıl gidiyor diye? Daha da önemlisi düğün gecesi Kevser oradan kucağında öz kızıyla ayrıldı, sonra ne oldu diye? Önce şimdilik üzerinde fazla durmayacağımız, baş göz ettiğimiz gençlerden başlayalım: Evlilikleri iyi gidiyor, Fransa'ya uçtular. Rasime uçakta doğurdu. Üç hostesin çekerek çıkardığı 4 kilo 230 gram ağırlığında bir kızı oldu. Başka bir kimlikle doğurduğu için gazetelere "Uçakta doğuran kadın" haberi bile yapıldı.

Şimdi üzerinde hassasiyetle duracağımız diğer mevzuya eğilelim:

"Bir çocuk eksikti" demişti Horoz Paşa, Florya Deniz Köşkü'nden ayrılırken. Kafasını toplayıvermiş, "Nereden çıktı bu çocuk?" diye soruvermişti sonra. Mösyö Kevork nefti yeşil Mercedes'lerine binene kadar arkalarından bakmıştı onların. Belki de ona sormalı:

"Her şeye son dakikada yetişen, yalaka, dedikoducu, terleyince kokan, yalan diline yuva yapmış basın müşaviri onlar çıkarken acele acele köşke koşturmaktaydı. 'Ne şirin bir çocuk' dedi bizim ufaklık için. 'Allah bağışlasın efendim' temennisi merdivenin ikinci basamağında arkasından yetişti Horoz Paşa'ya, 'Bilmiyordum böyle ay parçası bir kızınız olduğunu' sözü daha yeni granit kaplanan yola ayak bastığında, 'maşallah maşallahlar' pek de iyi döşenmediği için kumların üzerinde sallanıp duran granit taşlı yolda ağır ağır yürürken.

'Teşekkür edip, hayırlı vazifeler' diledi Horoz Paşa.

Bu, çocuğu planının bir parçası yaptığı anlamına geliyordu besbelli. Keje ne kadarını anladı bilmem. Ama hissetmiştir muhakkak. Kadın bu koskoca şehirde geldi, çocuğunu buldu. Arkasından baktığımı pekâlâ hissediyor olmalıydı ki geniş

vatkalı omzunun üstünden başını usulca çevirdi, bana gülümsedi. Kevser ya da Keje. O ve kızı bilinmez bir akıbete doğru gidiyorlarmış gibi baktım arkalarından."

Eve dönmek için yola koyulduklarında, "Kabulüm, bu bitli velet yanımızda kalabilir" dedi Horoz Paşa. Bir bildiği vardı. Bu yaşta hayret kuşu kalkmış ve bu çocuğu yapmış diyenlerin oylarını almak istiyordu. "Ne güzel bir aile. diyecek olanların. Halka sempatik, sıcak, yumuşak görünmesi gerektiğini söylüyorlardı ona. Pertev öyle yapıyor diyorlardı. "Asker emeklisi adamım ben" diyordu Horoz Paşa da. Gömleğimin kollarını kıvırarak çıkamam halkın karşısına. Öyle iki kolumu başımın üstünde yumruk yapıp tuhaf selamlar icat edemem. Malatya Malatya türküsünü hiç söyleyemem." Partisinin reklam kampanyasını yürütenler çare düşünüyorlardı. Kadın seçmenler sözgelimi, "Eski karısını boşayıp genç bir karı almış kendine" diye düşünüyorlarmış. "Bu yüzden oyumuz karısına sadık Pertev'e" diyorlarmış. Ay ayy ay, Horoz Paşa'ya böyle *brif*'ler verilmeye görsün, "O kadınların" diye gürlüyor, sonra kendi uydurduğu münasebetsiz bir küfrü kusuyordu.

O kadınların ağzından girip burnundan çıkmanın yolunu bulmuştu. Kevser'in o çocuğu nereden bulduğunun, neden bırakmak istemediğinin önemi yoktu. Sadece çocuğun bir ana ve babası olup da kapılarına dayanması halinde kötü şeyler olabileceğini düşündü, bu düşüncesini Kevser ile paylaştı. Paylaştı demek iyi niyetlilik olur, dikte etti. Cevap olarak Kevser çocuğu bağrına bastı. Erol Horoz kendisi tarafından zulmedilen pek çok anne ve çocuk görmüştü. Onlar gibiydiler. Bu çocuk, Kevser diyebilmek istediği kadının öz çocuğu olmalıydı. Böylece bir kadın gazeteciye röportaj vermişlerdi ailece. Bütün soruları Horoz Paşa'nın cevapladığı bir röportaj:

"Kevser en güzel kuru fasulyeyi pişirir."

"Karım en çok aniden öfkelenmemi beğenir."

"Beni mutfağa sokmaz."

"Bana Horoz Efendi der."

"Onu bana göstermek için kışlanın önünden geçirdiler."

Güzel bir fotoğraftı. Horoz Paşa dışındaki Keje ve kızı yani. Kevser Horoz ve kızı kılığında.

"Ben de gördüm" diyor Mösyö Kevork:

"Rasim'in canı yeşil mercimek çekmişti. Bir gazetenin üzerine dökmüş ayıklıyordum mercimeği. Görmüş geçirmiş nice belalar ayıklamış parmaklarım aralayıverdi mercimek tanelerini, çıkıverdi ortaya Keje'nin ve kızının gül yüzleri. İnşallah asıl görmesi gerekenler görür diye de geçirdim içimden. Rasim de lakırdısını yaptı bunun: 'Ne zaman peydahladı o piçi?' diye sordu. Horoz Paşa'yla olan yakınlığından büyük rahatsızlık duyduğu Nuri Paşa'ya hitaben bilhassa. Ben de çok düşündüm şu cuntacılar birbirlerini yesinler diye. Elimden geldiğince bozmak istedim aralarını. Küçük, süfli ama çok insani şeyler yapıp entrikalar çevirerek sözgelimi. İnsanların arası böyle şeylerle açılır ya da kapanır; 'Ah ah senin şu vişne likörün yok mu?' dediğinde Nuri Paşa, eğer salona teşrif etmemişse Rasim, 'Aman efendim teveccühünüz. Rasim Paşa şişeyi yanına koyma şerbet gibi içer valla diyor. Ben Kore Harbi'nden tanır bilirim onu diyor' diye boşboğazlık ederdim. Böylece baştan gerilmiş olurdu ipler. Evet, benim söyleyeceklerim bu kadar. Yılların birikimi, tecrübesi radyo gibi yaptı beni. Edindiğim anlayış sayesinde sesimi kısmak ya da kapatmak mümkün."

Ne mutlu bana. Böylece vakit kaybetmeden tarihin akışında bir yaprak daha çevirebiliriz. Ama ondan önce müjdeli bir haber: Keje'nin dileği yerini bulmuştu. Diyarbakır Cezaevi'nde bıraktığımız Şehmuz'un amca oğlu ve Keje'nin yanlarında kaldığı akrabalar yavan ekmek yedikleri yer sofrasında taş kesmiş gibi kalakalmışlardı: Yerde ne vardı? Gazetede Keje ve kızına çok benzeyen bir fotoğraf. Gökte ne vardı? İs-

tanbul'daki kondunun akan tavanı.

"O kadının, Keje ve bebesi olabilmesi için her şeyin masal olması lazımdır" dedi memleketten gelen genç konuğun getirdiği bir avuç kahveden çıkan mırrayı iştahla içen ihtiyar.

"Her şey masal, dünya boş. Hepimiz yalanların mahpusluğundayız" dedi konuk gelen genç.

Bu yanılsamadan ibaret dünyada çat pat Türkçe bilen bir gencin Keje olduğunu varsaydığı bir Paşa karısının ve küçük kızının peşine düşmesi tatlı bir avuntu, fena fikir değil.

Evet konuşmak isteyen Mösyö Kevork'un sesini usulca açalım, fena fikir değil sözüne müteakip söylemek istedikleri var anlaşılan:

"Rasim bir defasında ne demişti biliyor musunuz? Daha doğrusu onun bilmiş bilmiş konuşup, buyrun içinden istediğini seçin, okulların, hastanelerin, büstlerinin alınlarına nakşedin arzusuyla yanıp tutuştuğu sözleri yumurtlamak istediği anlar vardı. İşte yine öyle bir anda 'Fikir boş bir şeydir' demişti, 'Darbe yapmak da bir fikirdi.' 'Yaptık ne oldu? Bir fikri gerçekleştirmiş olduk. İyi ama ne oldu?' Beraber yemek yediği –ne kötü mönüler hazırlatıyordu bana bir bilseniz– Türk Tarih Kurumu Başkanı, adamın faşoluğunun nişanesi sarkık bıyıklarının bir ucuna patates püresi bulaşmıştı, dayanamayıp 'Bunların hiçbirisi tarihe geçecek sözler değil' demişti. Rasim'in şuursuzluğundan kaynaklanan bir hoşgörüsü vardı zaman zaman, 'İyi ama demişti, tarihe geçecek sözler nasıl söylenir' 'Söylenmez' demişti bizim faşo da, bıyığının ucundaki patates püresi kendiliğinden düşmüştü tabağına, 'Tarihe geçecek sözler söylenmez. Yapılır. Tarih bir eylemdir. Tarih ona hükmedenleri sever.' Bizimkisi kendi sözü olduğunu zorla ispata çalışmış, avazı çıktığı kadar bağırmıştı: 'Tarih ona hükmedenleri sever.' Sonra hızlıca bir emir vermişti: 'Bu söylediğimi bütün okullara yazın.' İyi ama bunu daha önce büyük bir devlet adamı zaten söylemişti dedi faşo başkan.

'Kim' diye sordu cılız bir sesle Rasim. Öyle pasif bir diktatördü ki 'Kim söylediyse vurun kellesini ben söyledim olsun bundan sonra' bile diyemiyordu. 'Kim söyledi?' sorusu, pilakinin taneleri gibi dizildi boğazına da kimin söylediğini öğrenemedi. 'Tarih ona hükmedenleri sever' diyen Cumhuriyetçi Köylüler Partisi'ni zapt edip zorla başına geçen Hüseyin Feyzullah idi."

Bizi hükmedilen tarihimizle başbaşa bırakan Mösyö Kevork'a teşekkür edelim. Artık şunu sormanın tam sırası; iyi ama tarihe nasıl hükmedilir? Demokrasiyle mi şeriatla mı, cuntayla mı, krallıkla mı?

Kuşkusuz hepsiyle.

Şimdi sıkı tutunun. Birazdan keskin bir viraj alıp tarihini dilimize doladığımız ülkenin can alıcı bir dönemine sıçrayacağız. Merak etmeyin çok uzağa değil. Cuntacıların çok partili döneme, sözde demokrasiye geçtikleri zamana.

Dördüncü bölüm

1

"Neden, neden, neden? Yesin seni deden." Okuduğu kitaptan, Salman Rüşdü, *Midnight's Children*, kafasına takmıştı bu cümleyi Mühendis. Daha nicelerini de benim kulağıma fısıladı.

Pertev unutmamıştı, uçakta yanına oturup servis peçetesine mühendislik faaliyetlerinde bulunan, sonrasında kısa bir dönem arkadaşlık ettiği Mühendis'i buldurmayı. Acı gerçek karşısına çıkmış olmalıydı pek tabii:

"Adam Metris'te yahu!"

Ona gelene kadar şunlar olmuştu: Pertev seçimi kazanmış ama hükümet kurma görevi henüz kendisine verilmemişti. Rasim'in görevi ona vermeyeceğini söyleyenler bile vardı. İnsafsızlar, daha parti genel merkezinin tavanındaki şampanyanın izi bile kurumamıştı! Rasim, sivil giysiler içinde ve Cumhurbaşkanlığı makamında çok rahatsızdı. Demek Pertev Başbakan oluyordu. "Acı gerçek" diyordu çevresindekilere. "Horoz Paşa kaç civciv sokabildi meclise?"

Herkes nefesini tutmuş Rasim'in Pertev'e randevu vermesini bekliyordu. Rasim neden randevu vermiyordu? Neden, neden, neden, yesin seni deden! Sonunda Şermin tuttu telefon ahizesini, verdi Pertev'in eline, "Ara" dedi. Böylelikle randevu alınabildi. Emrivakiyle. Rasim görüşme gününe kadar hasta yattı. "Bir hafta boyunca oyların sayılmasını bekledim" diyordu soranlara, "Mucize bir oy sandığı ortaya çıkar, mührü kırılır, kapağı açılır ve içinden Pertev'i Meclis kapısından

döndürecek oyları kusar." Hayali buydu. Ama olmadı.

Pertev görevi almaya gerine gerine geldi. Gerdanını sallandırmış, Amerika'da verdiği kiloları aynen almış, Şermin'e Washington'dan aldıkları canım takım elbiseleri hırstan ortadan ayırmak düşmüştü. Günlerce konuşulacak şey bir anda oldu: Pertev çekti Rasim'i kendine, yanaklarından öpüverdi. Rasim'e de yüzünü buruşturarak yanaklarını uzatmak düştü. Nuri Paşa bizzat, "teessüf" telefonu açmıştı. "Ne yapayım yani adamı itse miydim? Şey gibi mıknatıs gibi çekti beni kendine."

Çocukluğunun eşek travması hafifçe tazelendi. Bilinçaltının en gerilerine ittiği komiser rüyalarına girmeye başladı. Sırf rahmetli anacığına benziyor diye köşkün emektar kâhya kadını, oğlunun komünist olduğu iftirasıyla işinden oldu.

Pertev ise rahatlamıştı.

Röportajlar başladı. Daha ilk röportajında gözlüklü, dişlek bir çocuğun omzuna elini atmış, beraber verdikleri pozda Keban Barajı'nın peçeteye çizimini elinde sallandırmıştı: KEBAN'I YANLIŞ YAPTIK. Keban yapılırken kıçı bezli bebek olan bu uydurma mühendis için Pertev şu masalı uygun bulmuştu:

"Uçakta yanımda oturuyordu, baktım bir peçeteye bir şeyler çiziktiriyor, uzattı, efendim Keban'ı keşke böyle yapsaydınız dedi." Zekiydi; danışmanların bulduğu o çizimi yapan o olmadığı gibi, çizemeyecek kadar da ahmak olan mühendis için okudunuz işte, iyi kıvırmıştı. "Keşke böyle yapsaydınız" kurnazdı; Ali Çoban'a Barajlar Kralı günlerinden başlayarak saydırmaya girişmişti. İnandırıcıydı, ayrıca bir servis peçetesinin peşini bırakmayacak kadar da enerjik.

"Seçim sonuçları tahmin ettiğiniz gibi mi?" sorusuna bile Ali Çoban'ı yerle bir edecek bir cevap vermişti:

"Ali Çoban, İhsan Sabri Çağlayangil'in evine gidiyormuş. Bir kadın yaklaşmış, 'Üzülmeyin' demiş, arkadaşınıza oy vereceğiz, Pertev'e."

İşte bunu duyduğum vakit diyordu Pertev, ipi göğüsleyeceğimi anladım. "Yani sizi iktidara getiren Ali Çoban'a gidecek olan oylar mıydı?" diye soruyordu röportajı yapan zavallı. "Katiyetle değil" diyordu Pertev "Öyle olsaydı meclise giremezdik."

"İyi ama nasıl?" diye çırpınıyordu gazeteci.

"Bak kompütür. Kompütür nedir biliyor musun?" diye lafı değiştiriyordu Pertev.

Metris'teki öz, hakiki, gerçek Mühendis röportajı okuyup boş bir hayale daldı.

"Af çıkar muhtemelen."

Bunun neticesinde üç gün tünel kazmaya inmedi, tırnak aralarına dolan çamur topakları kurudu, tırnakları sökülüyormuş gibi sızladı. Pertev'e bu kadar güvendiği için söylene söylene yataktan kalktı.

"Neden, neden, neden, yesin seni deden!"

Herkese tırnakları ve tırnak etleri arasına dolan toprakları temizlemesini tembihledi. "Kız eli gibi olacak elleriniz" dedi. Tıraş kremleriyle kremlendi eller. Bu hazırlıkların üzerine koğuşlarına ani bir baskın, daha doğrusu bir ziyaret düzenledi cezaevi savcısı. Çok nazikti, fazlasıyla iyi niyetli görünüyordu ince belli bardaklardan tavşan kanı çayını yudumlarken.

"Aferin, ne güzel düzenlemişsiniz koğuşu" dedi.

Küçük kütüphanelerinin başında durmuştu:

"Ne güzel bir kitaplık bu böyle."

Mühendis'ten sonra İngilizce okuyabilen bir mahkûmun ilk yüz sayfasını aşamayıp bıraktığı *Ada or Order*'ı, *Midnight's Children*'ı alıp karıştırdı, "Güzel, güzel" dedi "İyi bakın kitaplarınıza" dedi ve dönüp gitti.

Mühendis garip bir ışık yansımasının gözlük camlarındaki marifeti sonucu savcının arkasından ışıl ışıl gözlerle baktı.

"Tünele yılbaşına kadar ara veriyoruz" diye kestirip attı.

Koğuş birbirine girmişti. Neredeyse ranza altına yatırılan kuklalar Rasim ve Nuri bile çıkıp soracaklardı Mühendis'e:

"Neden, neden, neden. Yesin seni deden!"

2

Tiyatro gibi, perde çekiliyor ve bıraktığımız yerde buluyoruz, Cevdet Kara'yla Büyükelçi Orlando'yu. Hatta çay tepsisiyle içeri giren Reyhan Kara'yı. Hem onların hayatında hem bizim anlatımızda küçük bir antrakt oldu. Günler geçti, Başkent'e mevsimin ilk karı düştü.

"Bu durumda her yerin bembeyaz olması gerekmez mi?" diye sordu Büyükelçi Orlando. "Ama her yer gri, bulanık, hatta elçilikteki odamın pencere önündeki karlar kapkara. Söyleyin Sayın Kara, bir ülkede yağabilir mi bildiğimiz kar, kara kara?"

"Her kış Başkent'te gaz maskesiyle dışarı çıkıyorsunuz. Sonra da kırmızı kar yağdığını görmüş gibi, ilk defa bu şehirde kış geçiriyormuşçasına soruyorsunuz."

Bu gerçek karşısında boynunu büktü Büyükelçi Orlando. Ardından gaz maskesinin altında kalan küçük paketi aldı. Kara çiftine Noel hediyesi getirmişti. Reyhan Kara sevindi. Paketten vanilya kokulu bir kalıp sabun, Noel ağacına asmak için minik baykuşlar çıktı. Başkuşların mavi parlak pullardan gözleri, mercan rengi gagaları vardı.

"İyi ama" dedi Reyhan Kara, "bizim partinin amblemi beyaz güvercin."

"Parti için değil, ağaç için getirdim onları" dedi Büyükelçi Orlando. Çatının onarıldığı, kaloriferlerin artık ısıttığını fark edip Üsküdar'da babadan kalma ev nihayet satıldı herhalde diye düşünerek.

"Biz Noel ağacı süslemeyiz ki" deyince Reyhan Kara, "O

zaman bir yetimhaneye bağışlayalım onları" çözümünü buldu Büyükelçi Orlando.

"Bizim ülkemizde Noel ağacı süslenmez" dedi Cevdet Kara. Büyükelçi Orlando'nun bundan bile habersiz olması karşısında hiddetlenerek. Dişlerini kenetleyerek bir konuşma tiki geliştirmişti ne zamandan beri.

Dayanamadı Büyükelçi Orlando, tanıksınız işte, arkadaş olacak kadar yakındılar birbirlerine, dolayısıyla şöyle bir eleştiri yapmaya hakkı vardı:

"Bu mutsuzlukla parti kurulmaz ki..."

Hayret, batılı yetiştirilmiş tarafı devreye girmiş olmalı ki, gülümsemişti Cevdet Kara. Hatta Türklüğü pamuğa dökülmüş eter gibi uçup gitmiş onları güldürmüştü Cevdet Kara:

"Parti kurmak için tombul ve mutlu mu olmak gerek?"

"Ah Pertev'ler. Uzun yıllar konuşacağız onları. Bu ülkede pek çok çocuğu doğacak Pertev'in. Cuntacıların dölleriyle karıştığından daha da hilkat garibesi olacaklar."

"Bugün ne tuhaflık var sizde?" der gibi bakınca Cevdet Kara.

"Bugünlerde çok okudum" dedi Büyükelçi Orlando, "roman okudum."

"Ondan karışık kafanız" dedi Cevdet Kara.

"En sevdiği yemek de kâğıt kebabıymış" dedi Reyhan Kara.

"İşe yarar şeylerden konuşalım" diye uyardı hanımları Cevdet Kara, ardından işe yarar mevzuyu açtı: "Partimize model olarak İsveç modelini seçtik."

"İşe yarar" dedi Büyükelçi Orlando.

"Biliyorsunuz her sandık çevresinde işçi, esnaf, tüccar gibi on iki sosyal kesimden temsilci bulunuyor. Bu kaba hesapla bir milyonu aşkın üyeye tekabül ediyor. Biz buna tabandan örgütlenme diyoruz."

"İşe yarar" dedi Büyükelçi Orlando. Sonra birden silkindi bir kâbusun üzerine yağan lapa lapa karlardan ayırıp dalgın

bakışlarını: "Sol, darbeyle hesaplaşmak istiyor. Bu böyleyken siz neden bu kadar ağırdan alıyorsunuz?"

"İnce eleyip sık dokuyoruz" dedi Cevdet Kara.

"Her isteyen de giremeyecek partimize" dedi Reyhan Kara. İkinci görevi kocasının yerine partinin başında görünmek olacaktı. İlk görevini bilmiyor musunuz? Tavşan kanı çaylar demlemek.

"Biz halkın gerçek partisini kuracağız" dedi Cevdet Kara ikna olmamış gibi bir hali olan Büyükelçi Orlando'ya. Oysa o bambaşka bir sorunun peşinden yuvarlanarak yapmıştı bu ziyareti:

"Pertev'in Kürt meselesine bakışı nasıl olacak acaba?"

"Acaba" sorusu diplomatik kimliğini bir güzel yumuşatıyordu. Can dostunuza bütün açıklığıyla cevap verin bakalım: "Onun bir tarafı Kürt'tür" dedi Cevdet Kara.

"Sizin de, İnönü'nün de daha pek çok siyasetçinin de öyle değil mi?" diye sordu Büyükelçi Orlando. Uzun lafın kısası bu coğrafyada sorunların aynı kanı taşımakla çözülmeyeceğini çoktan öğrenmişti. "Mesele değil bu, mesele değil" dedi Cevdet Kara; "Şu cunta döneminde Kürtlerin geleceğini tahayyül etmek büyük lüks." Büyükelçi Orlando, "Kürt sorunu Fırat'ın öte yanında patlayacak ama diğer yanına da geçecek. Ülkenin batısının da sorunu olacak" dedi demesine de, alaycı bir "Ne zaman?" cevabı alınca tartışmaktan sıkılıp Cevdet Kara'nın çay içme illüzyonunu seyre daldı. O da şuydu; dudakları ince belli çay bardağının ağzına dayalı durduğu halde çay içmiyor gibi görünüyordu. Bu haliyle zehirli olduğunu düşündüğü bir sıvıyı içer gibi yapan Kanuni'nin korkak çaşnigirbaşısına benziyordu. Yüreğimizi nasıl da ağzımıza getiriyor Büyükelçi Orlando, yoksa yoksa Kanuni döneminde de...

"Reyhan için Eva Peron diyormuş şu veto edilen partiye doluşan solcular" dedi Cevdet Kara.

"Karıkoca olmanızın dışında bir benzerliğiniz yok. Hem,

Eva Peron çok güzel bir kadındı. Konuştuğu vakit ağlatırdı. Yine de Reyhan Kara, Eva Peron'dan daha etkindir. Bu görünür bir etki olmasa bile. Sizi de bir ara kafanızda fır dönen miğferlerle harpçi, iddialı bir kimliğe dönüştürmeye çalıştılar. Peron'a benzetmeye çalıştılar. İyi ki reddettiniz o kimliği. Peron'la sizin ortak noktanız şu olabilir Sayın Kara, popülistliğiniz. Ama iki farklı popülist. 1940'ların Arjantin'i zenginleşmekte olan bir ülkeydi. Yani sizin iddiasız tarafınızın aksine orada kıtanın en müreffeh ülkesini yaratmış iddialı bir kesim vardı. Ayrıca Peron, Nazi yanlısıydı. Sizin yeni kuracağınız partiyi ne sağa, ne sola yerleştirebiliyorum Sayın Kara, bilmiyorum."

Büyükelçi Orlando çizmeyi aşıyordu.

Kara çifti ziyareti sonlandırmanın vaktinin geldiğini hissettirmek için ısrarlı bir sessizliğe gömüldü. Büyükelçi Orlando da sessizlikten istifade edip düşüncelere... Bir gün emekli olup ülkesine dönmeyi, bembeyaz karlarla kaplı bir ormanda, orman kadar sessiz ülkesinde uzun yürüyüşler yapmayı sonra kısa bir ziyaret için buraya tekrar gelmeyi hayal etti. Buna müteakip kalbinin bir köşesinden öyle bir şey geçti ki bulutlar kar tanelerini, gökler fırtınaları nasıl daha fazla tutamazsa o da hissettiğini söyleyiverdi. Konuyla ilgisiz.

"Siz ölümsüz olacaksınız Sayın Kara."

Bunu bir iltifat sayan ve sanan Cevdet Kara gülümsedi.

"Öyle değil, öyle değil" dedi Büyükelçi Orlando, Türkçeye ustalıkla hâkim olamadığı şüphesine kapılarak:

"Ölmek istediğiniz halde ölemeyeceksiniz."

Orlando'nun kehanetleri!

Dinleyin: Çatı kirişlerinden sarkan bir Mağripli kellesine; eski bir futbol topunun renginde, çökmüş avurtları, bir hindistancevizinin üstündeki tüyleri andıran bir iki tutam sert kuru saçlarıyla nereden çıktı bu kelle, Orlando'nun babası belki de büyükbabası onu Afrika'nın vahşi düzlüklerinde

ayın altında ansızın ortaya çıkan bir koca Kafir'in omuzlarının üstünden uçuruvermişti ve şimdi kendini katleden Viking'in devasa evinin tavan arası odalarında durmaksızın üfüren rüzgârda yavaşça, sonsuzca sallanmaktaydı. Kehanetler, işte o kelleye kılıç salladığı çocukluk günlerinden yadigâr.

Büyükelçi Orlando'nun ülkemizin burada konu ettiğimiz yakın tarihine eş, derin belleğinin bir köşesinden tutup çıkardığı futbol topuyla hindistancevizi arasındaki kelleyi, kehanetinde, bir hastane yatağının bembeyaz yastığının üzerine kondurdu. Kelle şeffaf hortumlarla halelendi, çocukluğunda kılıçla vurup durmasına rağmen açılmayan ağız aralandı. Dehşete gözlerini açtı Büyükelçi Orlando.

"Uzun süredir olmuyordu bu" dedi.

"Can çekişecek ama acı çekmeyecek değil mi?" diye sordu Reyhan Kara. Kuşkusuz Eva Peron'dan daha çok seviyordu kocasını. Kadınca bir güdüyle Büyükelçi Orlando'nun bir yerlere gidip geldiğini, kendilerine gösterilmeyeni gördüğüne inandı.

Büyükelçi Orlando ne diyeceğini bilemedi:

"Tarihin içinde olmak ne zor" dedi. "Sizin yerinizde olup bir ülkenin solunu derleyip toplamanın vebalini taşımak yerine çatı kirişinden sallanan bir Mağripli kellesi olmayı isterdim."

Cevdet Kara ileride tartışmalara yol açacak "Mağripli'nin Kellesi" isimli şiirini o gün yazdı. Bir kere radyoda okuyup ortalığı birbirine kattığı şiirin yazılı nüshası ne yazık ki yok.

3

Horoz Paşa meclise yetmiş bir civciv sokmuştu. Böylece hayali ailesiyle işi bitmişti. Halktan çok silah arkadaşları, silah arkadaşlarından çok Keje ve kızı suçluydu. Pertev'in zafer röportajlarını hasetten çatlayarak, kendilerine siyasi da-

nışman denilenlerin zorlamasıyla okuyordu:

"Pek yakında televizyonda politik münazaralar yaptırırlar size. Bu yüzden okumanız şart."

"Asker adamım ben! Yazar verirsiniz o zaman elime!" diye, öfkeden yerli yersiz tepinip duruyordu Horoz Paşa.

Masasının üzerine bırakılan röportajlarda da Pertev'in yanındaki Şermin'e bakıyordu: Seçim kazandıran kadın. Kadının içindeki enerji ve hırs dişlerini ortadan ikiye ayırmış, cildini germişti. Purosunun dumanını baskılardan bunalmış, sinmiş halkın yüzüne yüzüne üflüyordu: "Bak bana rahatla biraz." Horoz Paşa, Şermin'in purolu fotoğrafına bakarken bir türlü alışamadığı kravatını gevşetti. "Mutluluk, huzur, sağlık bunların hepsi parayla satın alınabilecek şeylerdir" diyordu Başbakan eşi olarak halkın gözü önünde kocasına sarılmış Şermin.

"Kevser böyle pozlar veremez" diye düşündü Horoz Paşa. Bütün fotoğraflarında gömüldüğü mahcubiyetle başını yerden kaldıramamıştı.

İyi ama hangi Kevser?

Asıl Kevser Horoz yıllardır can çekişiyodu Münih'te bir klinikte.

Kevser'in yerini alan Keje günlerdir saçını tarıyordu biricik kızının. Yalnızdılar İstanbul'da. Tek bir pirinç tanesi bile kalmamıştı evde. Kalan bir kaşık un ile bir çorba pişirecekti. 6 kasım 1983'ten bu yana eve giden gelen olmuyordu. Bir buçuk ayda yiyecekler bitmiş, evdeki aynalar tozla örtülmüş, birer birer ömrünü dolduran ampullerden dolayı ev karanlığa gömülmüştü. Kızının taradığı saçları hayalinde ve titreyen bir mum alevinde uzuyor, Keje'yi buraya nasıl geldiğini hatırlamaya zorluyordu. Kızını koklaya koklaya nasıl bulduysa, zihninin o köşesinin yardımıyla Horoz Paşa belasından kurtulabilir miydi? Bu eve, bu hayata ait olmadığını hissediyordu. Musluklar nasıl açılır, alafranga tuvalet nasıl kullanılır bile-

memişti. Kendisine öğretildiği halde belleğinde başka bir şey kayıtlıydı. Taradığı kısacık ipek gibi saçlarıyla güzel kızının başı dizine düşüvermiş, uyuyakalmıştı. Onu yatırdı. Salondaki cılız ışıkta, aynalı dolabın önüne gitti. Parmak uçlarıyla kafasının sığabileceği kadar bir köşeceğin tozunu sıyırdı. Başına baktı. Bir hazineydi bu baş. Kapağı açılsa ve içinde neler sakladığını gösterse işe yarayacak bir hazine. Bu evi dolduran eşyalar sözgelimi, ona dağ, taş parçalarını hatırlatıyordu. Zihninin bir köşesinde geçmişine sırt vermiş dağlar yükseliyordu. Rüya mı gerçek mi, çıplak ayaklı bir kız keçi gibi tırmanıyordu. Belleği oradan kutu kutu evlere, bir küçük kutunun içine sıçrıyordu. Orada bir kadın, kucağında kundaklı bir bebek, bir pencere vardı. Keje o pencereden bakmaya çalışıyordu, belleği direniyor, pencere hiçbir şey göstermiyordu. Belleğiyle inada tutuştu. Sonunda o pencereden damı eğik kutu gibi evlerine doğru gelen güzel bir adam gördü. Dili olsa, "Horoz Paşa benim kocam değildi" derdi.

Bellek ne büyük mucize. Bazen dursa, kaybolsa, çalışmasa bile her şey saklı onda. Hiç açılmasa bile, hisler, davranışlar ve düşüncelerle miras kalabilir en yakınlarımızdakine. Bellek bir tek insanda, fanide nasıl işliyorsa koskoca bir ulusta da öyle işler. Toplu mezarlar gibidir ulusların belleği. Keje hatırlamaktan korkmuyor. Mösyö Kevork'un hayatını kurtaran patates çuvalına girişinin öncesini hatırlamakta, unutmamakta direnmesi gibi. Yoksa bellek üzeri örtülüp uykuya dalar. Utanç, suç ve ayıplar "Unut gitsin!" diye diye işlenildiği günden daha ağır günahlara dönüşür. Bu hislerin fosili bellekten düşmanlık, arsızlık, şuursuzluk olarak çıkar. Keje, Kevser olarak yaşamaya razı değil. Tıpkı ondan Hizmetli olarak söz etmemizi istemeyen Mösyö Kevork gibi. Unutmak bir insan için böylesine zorken bir ulus için nasıl mümkün?

Keje nasıl ısıtıldığına şaştığı ve artık ait olmadığına inandığı evde sabahı etti. Sisli puslu bir İstanbul sabahına açtı

pencereyi. Sis, Pertev'in satılığa çıkaracağı köprünün bacaklarını örtmüş ama onu gökyüzüne asılmış gibi tutan halatlarını gizleyememişti. Aç kumrular ürküp pencere önündeki taşlığın en ucunda toplaştılar. Onlara verecek bir şey var mıydı? Un çorbasının içine katık edeceği hamur parçalarını ufaladı. Aynı pencereden Horoz Paşa'nın kendilerine zehirli ekmek verdiğini unutmamıştı kumrular. Kumruların belleği kusursuzdu. Keje pencereyi örterse kumruların ekmek parçalarını yiyeceğini düşündü. Belleğin çekimi: Pencerenin önündeki boşluk onu çekiyordu. Kapatıp önünden ayrılamıyordu pencerenin, "Git de kuşlar yesin kırıntılarını" diyen ince düşüncesine rağmen. "Bak" diyordu belleği, "Pencereden aşağı bak!" Yukarıdan bakmak neyi değiştirirdi ki, Horoz Paşa tarafından bulunduğunda kendini bilmez bir halde yerde yatıyordu. Aşağıdan yukarıya baktığında hatırlayabilirdi. Başlangıç noktasını bulmuştu. Aşağı indi. Yere yattı. Gözlerini kapayıp açtı. Bir kumru ölüsüyle olmasa da yere gömülmüş pencereden bakan bir kadınla göz göze geldi:

"Orada ne yapıyorsunuz?" diye sordu kadın: "Siz bu memleketin şerefsizlik nişanı Horoz Paşa'sının karısı değil misiniz?"

4

"Sonra, bodrum penceresinden bakan ve Keje'ye o sözleri eden o kadın buraya, benim ziyaretime geldi."

O anın heyecanıyla saçlarını yatıştırıyor Mösyö Kevork. İşaret parmağıyla damağını ovalıyor, dökülen dişlerini, olmadı diş protezini hâlâ yerinde varsayıp. Burnunu çekiyor, soluk alıp veriyor, avurtlarını yüzüne gömüp bırakıyor, bu küçük egzersizler yüzünün şeklini değiştirecekmiş gibi. Hazırlığın son noktası mısır püskülü kaşlarının düzeltilmesi. Mös-

yö Kevork hayatının ilk ve son ziyaretçisini, dimdik ayağa kalkmış ve hayran olunası duruşunu takınmış beklerken düzeltiyor beni, "Sen ikinci ve sonuncu ziyaretçimsin. Bursa Atatürkçülük Derneği'nden gelen ev karılarını beni ziyarete gelmiş saymazsak pek tabii. Ha ha ha..."

Şimdi belleğinin derinliklerindeki ziyaretçisini karşılamaya hazır:

"Mutfaktaki lomboz deliğinden bakıyordum beni görmeye gelen kim diye? Köşkün kapısındaki Cemşid telefonla haber vermişti."

Bir bilinmeze, meraka ve hayrete dudak büküyor Mösyö Kevork, kırmızı iltihaplı dudak içini göstere göstere:

"Patates çuvalının içinde girdiğim bu köşkte beni kim bulabilirdi ki?"

Aylar boyu süren görüşmelerimizde sormadığım bir soru kocaman bir sarkaç gibi kafamda sallanıp durdu:

"Birisinden mi kaçıyordunuz Mösyö Kevork?"

"Tarihten kaçıyordum. Tarihin üzerime saldığı hayaletlerden. Senin atalarından ayrıca. Ama işe bak; kaçarken kaçarken, tarihin kucağına düştüm. Şimdi kapatalım bu konuyu, ziyaretçim bekliyor. Kadın geldi ve kendisini bana nasıl tanıtacağını bilemedi. Daha doğrusu ömrüm boyunca gördüğüm ilk ziyaretçim olduğu gerçeğini suya düşürüyordu az kalsın. Kadın kimi aradığını bilmiyordu yahu. Kapı görevlisi Cemşid nasıl akıl edip onu bana gönderdiyse. Horoz Paşa'nın karısından başlayınca söze, anladım. Onu salona aldım. Florya Deniz Köşkü neredeyse yazlık köşk olmaktan çıkmıştı. Kalorifer döşenmişti çünkü kalorifer. Çok şükür Şermin hepsini sıpıtıp atacaktı. Rasim'in burası için uygun olmayan böyle bir konfora yönelmesinin sebebi kışın İstanbul'a geldiğinde ne orduevinde, ne de Hilton'da kalamayışındandı. 69 ve mikrofon korkusundan. Florya'ya kalorifer döşetmek ne demekti biliyor musun? Denizin üstüne bir sauna inşa etmek. Pence-

reler buharlanıyor, şıpır şıpır terliyorduk. Kısa kollu üniformalar yaptırmıştık kendimize. Ama Rasim pek mutluydu burada. Yılbaşını burada kutlayacaktı. Emer Sultan'ın şarkıları eşliğinde. Bunları anlatıyorum çünkü koca bir hindi kömür oldu ben ziyaretçimle konuşurken. Çocuğu nasıl bulduğumu soruyordu kadın. Anlattım. Neden soruyorsun, dedim sonra. Kevser'in Horoz Paşa'nın gerçek karısı olmadığını söyledi o da. Anlamıştım dedim. Kim olduğunu ve nereden geldiğini de hatırlamıyormuş. Mümkündür dedim. Gerçekten dilsizmiş ayrıca. Orası aşikâr dedim. Yok yani Horoz Paşa'nın söylediği gibi ağır hastalıklardan kalktığı için değil, dedi. Biliyordum dedim. Kapı kapı dolaşıp herkese anlatmış, kimse yazmamış bu hikâyeyi. Hah hah hah. Gazeteler her şeyi yazabilselerdi. "Nasıl bulacağım ben onların ailesini?" dedi kadın. Bilmem, dedim. Vicdansızın birisiymişim gibi böyle söyleyip kendi gizli derdime düştüm: Acaba ablam, ağabeyim, neredедir, ne olmuşlardır diye düşündüm. Onları aradığım rüyalar güzel başlar, kâbusa dönüşürdü. Ertesi gün yine gelmiş kadın. Plajın her köşesine çocuğun ve ismini söyleyemeyen, yazamayan Keje'nin fotoğraflarını yapıştırmış. Kış günü kim gelir buraya? Bana da bir tomar afiş bırakmış, eksilen afişlerin yerine asmam için. Köşk'ten sonra ikinci düzenli işim bu oldu; eksilen, solan, yırtılan, uçup yerinde yeller esen afişleri yenilemek.

Elimden başka bir şey gelmiyordu çünkü. Yanık kokusu burnuma geldi ama. Mutfaktan, salona doğru o dayanılmaz neme rağmen kapkara bir duman yolunu buldu. Eyvah dedim, yanıyor hindi! Bütün bir günüm hindiyi kazımakla geçti. Sonra salçalı bir sosla kızarmış gibi bir renk vermekle. Şekerli yağlı suya iki lokma ağaç verniği damlatıp, köşkte kutularca vardı, benim kül olmuş hindiyi dirilttim. Rasim, "Maşallah çıtır çıtır olmuş" diyordu. Yılbaşı yemeğine MİT'çi Damat Mithat ile Rasim'in büyük kızı gelmişti. Yıllar var ki gör-

müyordum büyük kızını. Hasta, evden çıkamıyor diyorlardı onun için. Dolmabahçe'den gelen gümüş çatal bıçak takımı o gece eksildi. Kristal kül tablalarının ikisi, porselen sigaralık, bir perde püskülü, vuracağında Arapça "Geber" yazan altın varaklı sineklik hatta kocasının votkasına karıştırmak için açtığım Schweppes kapakları bile, artık neresine sığdırdıysa bütün bunları. Damadın o gece görevi varmış, onu külahıma anlat, erken kalktı bunlar. Rasim'in de işine geldi. Telefon etti, misafirini getirsinler diye. Emer Hanım teşrif edene kadar da bana Pertev'i çekiştirip durdu:

'Pertev'in ilk görüşmemizde yaptığı iki teklif de midemi bulandırdı. Tutturdu papazlar gibi Diyanet İşleri Başkanı da protokolde önde olsun. Çüüşşşş dedim.'

Estağfurullah efendim, dedim ben. Din adamlarına saygım vardır. Daydayım* papazdı. Kiliseden çıkmazdık. Kiliseye doldurulduğumuz o gün, Allah'ım neredesin, diye sordum. Kötü anılarımın üstüne, Rasim tekrar başladı anlatmaya:

'İkincisi bir şeyhin cezasının kaldırılmasını istedi. Buna da çüşşş dedim. Nakşibendi Şeyhi'ydi adam. Muska yazdığı için Adıyaman'dan alıp Bozcaada'ya sürmüşüz bunu. 'Hiç olmazsa cezası Çanakkale'ye alınsın' dedi bu defa. Buna da çüşşş dedim.'

Ben de karşılıklı sohbet ediyoruz diye düşünüp cezaevlerinde kırk bine yakın kişi varmış, çoğu da solcuymuş dedim. İşkenceden ölenler de hep solcu çocuklarmış dedim. 'Nereden duydun sen bunları?' dedi. Bugün gelen ziyaretçim söylemişti. Ama ben gazeteden okudum dedim. Hangi gazeteden dedi. Attım bir tane. Hemen telefon açtı ve o gazeteyi iki gün kapattırdı. Belki karıştırıyorum, dememi bile dinlemeden.

Emer Sultan'ı anlatmıyorum. Acıyordum o kadına. Ona karşı hissettiğim acıma duygusunun köklerini o gece buldum: Elleri mamacığımın ellerine benziyordu. Gördüğüm en

* Ermenice, "Dayı."

güzel, en zarif eller. Bir de mavi göz biz Ermenilerde pek olmamasına rağmen gözlerini de mamama benzetiyordum. Belki bana "Sen yedin mi?" diye sorduğu içindi zihnimde çoktan silinen mamamın yerine onu koymam. Hindinin yanmamış içinden bir köşeceğini bulup onun tabağına didiklerken ve tepeleme iç pilav doldururken yanına ve de benim keşfim çaylı sosta yumuşatılmış erik kurularını dizerken tabağının kenarına, ellerimi tutup "Yeter canım" demesi etkili oldu belki de bu benzerliği icat etmemde. Bana mamacığımdan başka kim "canım" demişti ki? Ha, bizim ahçı Ragıp Ağabey, kapıdaki Cemşid, şoför Zühtü bir vakit Karaköy'den kaldırdıkları bir kadını buraya getirmeyi alışkanlık edinmişlerdi. Bana, 'Sıra sen de' demişlerdi. O zaman, o kadının ağzından da buna benzer bir söz duymuştum ama hem bunlar ayıp şeyler, hem de kadın öyle çirkin öyle çirkindi ki anlatamam.

Bak, Emer Sultan'a gösterdiğim şefkati yardımcısına gösteremiyordum bir türlü. Beter bir kadındı çünkü. Mutfağa gelir, utanmadan memelerini bana dayar yemeklerime verip veriştirirdi. Adını hatırladım; Suna Abla. O gece çıtır hindiyi o da beğendi ama. İşte, 1983'ü 1984'e bağlayan yılbaşı gecesini ben böyle geçirdim."

5

Mühendis, Cezaevi Savcısı'nı uyduruk kütüphanelerinin açılışına davet etmişti.

Buldukları her şeyi ciltlemişlerdi. "Yetti mi istediğiniz cilt bezleri?" diye sordu Savcı Bey. Tutamadı kendini. Demek tünele hava sağlamak için bir körük yapmak yerine gerçekten kitap ciltlemişlerdi. "Kütüphanemizden alıp okumak istediğiniz bir kitap varsa" diyordu Mühendis. Önerilerde bulunuyordu: *Tütün Zamanı, Yılanı Öldürseler, Demirciler Çarşısı*

Cinayeti, Cevdet Bey ve Oğulları, Zübük, Tatlı Betüş.

"İngilizceniz iyiyse *Ullysess*'i tavsiye ederim. Okudunuz mu? Bir kahramanı var ki romanın bir yerinde 'Tarih uyanmaya çalıştığım bir kâbustur' der." Mühendis başını eğdi, bunu söyleyen kahramanın adını hatırlamaya çalıştı, hatırladı: "Stephen Dedalus." Savcı için hiçbir şey ifade etmiyordu. "Öyle kitaplar, hem İngilizce, zaten çok kalın okuyamam." İstemediği bir yemeği iter gibi elinin tersiyle kendisinden uzaklaştırdı kitabı. "Ama güzel söylemiş" dedi Savcı Bey, durdu, düşündü. "Hepimiz için doğru bu. İleride tarih olacak bu günler. Biz de tarihin bir parçası. Tarih de uyanmaya çalıştığımız bir kâbus."

"Romana, yazıya var mı kabiliyetiniz" dedi Mühendis. "Yok" deyip kalktı Savcı. Belli ki vardı. Ayrıca, zarif bir papyonu ve tünel kazdıklarına dair bir şüphesi: "Çok memnun oldum, cilt bezlerini çarçur etmediğiniz için." Savcı Bey terler içinde çıkıp gittiğinde, "Polisiye okuyor" dedi arkasından Mühendis. "Kelebek, minvalinde de bir roman yazıyor."

Tünel kazmaya geri dönebilirlerdi. Savcı Bey cilt bezinin şöyle altmış metrelik bir tünele hava basacak körük için kullanılmadığına ikna olmuştu. Rasim'i kendi yerine uyutup tünele indi Mühendis. Yerin altı ne güzeldi, tarihin dayatmalarından ve arzularından muaf.

Resmi tarih ne yapıyor biliyor musunuz?

Mühendis burnunun dibinde, keskilerin, biricik çekiçlerinin söz geçiremediği demirden bir kütle gibi duran toprakla konuşuyor, böylece zihnindeki bu soruyu bütün âleme yöneltiyordu. Aynı zamanda bu kadar yumuşak olup da toprağı delmeyi başaran, bunu başarıp keskisinin ucuna demir gibi sert gelen toprağın koynunda kıvrılıp yaşayabilmelerine, kendilerine o yumuşak gövdeleriyle nasıl yol açabildiklerine şaştığı solucanlara da hitap ediyordu: Resmi tarih insanın kafasındaki "Ben kimim?" sorusuna müdahale ediyor. Uyan-

maya çalıştığım kâbusta ben bambaşka bir şeye dönüşmüş olabilirim.

İnsan yerin altında neler neler düşünüyor dedi Mühendis. Bir mezara uzanır gibi uzandı sonra. Gerçekten yedi kattı yerin altı. Cehennem gibi. Sekiz kat olan cennetti. Vücudunu iyice bastırdı üzerine uzandığı toprağın. Nemini çekmek ister gibi. Başındaki küçük lambayı söndürmeye bile gücü yoktu. Elini kaldırmaya. Tatlı bir uykuya dalar gibiydi ama başındaki küçük lambanın ampulü çok değerliydi ve tünel kazmayı bitirene kadar dayanması gerekiyordu. Ne kadar zamanda biterdi bu tünel. Toprak gittikçe sertleşiyordu. Ne tatlı bir uykuydu bu böyle. Pertev nasıl da ihanet etmişti. Bir fare deliğine tıkıldığını duyunca şaşırmış mıydı acaba? Bir uçak yolculuğunda arkadaşlık etmişken sonrasında dostça ev ziyareti, Pertev'in bodrum katında beslediği tavuklarına yem vermişken, sofralarına konuk olup sevimli ailesiyle birlikte yemek yemişken hatta lazımlığını deviren küçük oğlanın –yemektelerken ve ufaklık ev sobalı olduğundan üşümesin diye salonun bir köşesine yerleştirilmiş lazımlığının üzerinde ıkınıp dururken yapmıştı bu yaramazlığı– bozuk elektirikli trenini tamir edip sevindirmişti o veledi, neydi adı, Ahmet. Yoo o büyük olandı. Efe. İlk adları da vardı çocukların. Mazhar Efe. Pertev nasıl unutabilmişti kendisini? Pertev'i Başbakan, Mühendis'i mahkûm eden rüzgâr nereden esmişti? Tarih bunun cevabını verebilecek miydi? Ben kimim, dedi Mühendis? Bu defa doğrudan kendisine soruyordu bu soruyu. Pertev'le arkadaşça sohbet etmekten hoşlanan bir adam mı, ülkesine hizmet etmek için çırpınan, en zor tünelleri açan –şimdi kazdığı da dahil– bir mühendis mi, müebbete çarptırılmış azılı bir komünist, sosyalist mi? Ben kimim? Tarih yapacağını yapmış, bu sorunun cevabına müdahale etmişti. Uyanmak, kalkmak ve tünelden çıkmak istiyordu Mühendis. Ama bunu yapamıyordu. Hiç hesapta olmayan, beklemediği bir şey olmuştu.

6

Direnişten sonra Şehmuz'ların koğuşa bir gazete, bir radyo verdiler. O güne dek kendi zamanları dışında tarih ne kaydediyordu, bilmiyorlardı. Zaman kayıptı. Kayıp zamanın izini, yemek ve işkence saatlerinden sürüyorlardı. Mahkemeye gidip dönenlere soruyorlardı ki bugün çok şaşırmışlardı:

"Bugün 1984 yılının ikinci günüymüş."

Şehmuz yeni bir yılın başlamış olduğunu düşünmüş, bunu düşünebildiğine sevinmişti. Dayakçı seçildiği bir gün ki, dayakçı seçilmek şu anlama gelirdi; yemek almak, su istemek hep dayakla olduğundan her gün bunları yapacak ayrı bir kişi görevlendirilir ve dayağı o yerdi. İşte dayak gönüllüsü olduğu bir gün, tam fare sanrısından yeni kurtulmuş, biraz kendine gelmişti ki kafasını duvara güm güm vurmuşlar, hafızasını yeniden eleğe çevirmişlerdi. İçe göçmüş kafatasının içindekilerini biricik Keje'si gibi yerine getirme gayretini bile gösteremiyordu. Kırıklarla dolu kolları nasıl ki gövdesinden açık kalacak biçimde kaynamıştı, belleği de hasarlı kalabilirdi.

Keje'siyle ne kadar çok sevmişler birbirlerini. Biçare vücutları ortak bir yazgıya boyun eğdi, hafızaları silindi. Birbirlerini kaybettikleri anda kendilerini de kaybetmenin bir yolunu aradılar. Çıkış yolunu önce küçük kızının yardımıyla Keje buldu. Şehmuz'u bulabilmek için hayatta bir umudu daha olabileceğini kalbinin bir köşesi hissetti. Bu hisle hatırladı.

Şehmuz için hafızasını yeniden işler hale getirmek daha güç oldu. Üç ay boyunca suyun bardağa doldurularak içileceğini bilmeden yaşadı. Başkasının yatağına kıvrılıp uyuyarak, yattığı yer neresiydi, kimdi, bir toz zerreceği mi, toz piresi mi bilemeden. Pencere ve kapıyı karıştırarak. Adı seslenildiğinde dönüp bakmadan. Kafasının bir kez daha duvarlara vurulmasının sonrasında on üç gün boyunca "Neden buradayız

biz?" diye sordu. Sonrasında "Neyi bekliyoruz?" Kafatasındaki çöküntüler düzelmeye başladığında günlük şeyleri hatırlamaya başlamıştı. Bir gün, adını hâlâ hatırlayamadığı arkadaşı, "Cezaevlerinde görülmemiş, duyulmamış bir eylem biçimi var mı?" diye sordu. "Cezaevleri dört duvar arası. Burada yapılacak, açlık grevi, ölüm orucu ve isyandır" dedi, diyebildi Şehmuz. Bunları unutmamıştı ne güzel!

18 mayıs 1983 akşamı Atatürk resimleri yapmaları ve marş yazmaları için mahkûmlara satın aldırılan boya ve tinerleri üzerlerine döken dört mahkûm kendilerini yaktı. "Dörtlerin Gecesi." Bir sloganla uyanmıştı Şehmuz. Önce bir, sonra iki, sonra üç, sonra dört alev topu.

"Söndürmeyin bizi" diye bağırıyorlardı.

"Harlayın ateşi!"

"Bize ihanet etmeyin!"

Akan su ve dolu bidonlar yardımlarına yetişti. Yananlara ihanet ettiler, onları söndürdüler. Böylece koğuştaki yüz otuz kişi hayatlarını kurtarmış oldu. Pencere camlarını kırdılar ama kapılar açılmadı. Bağırdılar ama kimse yardıma gelmedi. Gardiyanlar sabah gelip kendilerini yakanları götürdüler. Üç gün sonra da arkadaşlarının ölüm haberlerini aldılar.

Ne olduysa "Dörtlerin Gecesi"nde oldu.

"Buradan, bu zindandan aklım başımda çıkmalıyım" dedi Şehmuz. "Unutmamalıyım, hatırlamalıyım."

Açlık grevi, "Dörtlerin Gecesi." İşte bunların sonunda koğuşa her gün bir gazete gelmiş, bir radyo verilmişti. Radyoda bir türkü, "Kara basma iz olur."

"Bu kötü günler gelecekteki güzel günlerin toprak altında kalan tohumları olacak" diye düşündü Şehmuz. Güzel günler göreceğine inandırdı kendisini. "Girdiğim gibi çıkmalıyım buradan" dedi. Dedi, dedi, dedi. Kendine nasihat edeceği daha çok şey vardı. Artık Başkent'lerde Kürt bir taksi şoförü olarak boğaz tokluğuna çalışmak yoktu. Artık kendi insanı, aşa-

ğılanan Kürtlüğü için çalışmak vardı. O uğurda ölmek vardı.

"Ne diyor bu türkü böyle?" dedi. Belleğinin kırık dökük Türkçesini silmesine memnun oldu. Okuma sırası geldiği için eline tutuşturulan gazeteyi okuyamamasına.

"Ben Türk değilim" dedi. "Bana zulmedenler Türk." Kendisine zorla öğretilen o elli iki marşı ezberler ve söyler gibi bağırmak istiyordu. Bağıra bağıra söylemek:

"Benim dilim Türkçe değil. Türkçe bana zulmedilen dil."

Mutluluk böyle bir şeydi diye düşündü. Ranzasının bir kenarına çiziktirdiği çentikleri saydı: Bin yüz seksen beş gündür buradaydı. Hiç böyle bir şey hissetmemişti. Keje'nin dudakları dudağına değmiş, bebeğinin ağzına vereceği mor göğüs başı gözüne görünmüş, çok özlemiş, kavuşmuş, Keje kundaktaki kızlarını kucağına vermiş, Keje daha doğurmamışken gurbet deyip bir gece otobüse atlayıp köye gitmişler, bahçedeki badem ağacına el uzatmışlar, bir badem koparıp, kabuğunu soyup Keje'sinin ağzına vermişti Şehmuz. Parmak uçları diline değmiş ürpermişti. Mutluluk öyle bir şeydi ve anımsamak güzeldi.

Hasarlı belleğinin güzel şeylere müsaadesi buraya kadar oldu. Üzerinden geçen yedi aya rağmen yanık kokusu koğuştan çıkmak bilmiyordu. Tavandaki is, ahşap ranzalardaki hasar, karaltı, taş oyuklarına dolmuş küller. "Dörtlerin Gecesi"nin izleri. Güzel hislerle donanmak buraya kadardı.

Tat alma duyusunun iş görür hale gelmesi gibi belleği unuttuğu hisleri tek tek hatırlatıyordu ona: Mutluluk, güzellik. Hele bu yılbaşı gecesi geçmiş tarihli bir gazete fotoğrafında Horoz Paşa'nın yanındaki kadına bakıp da ürpermiş, bir "kamışı" olduğunu hatırlamıştı. İşemeye yarayan kamışı, bir türlü idrara çıkamayan, kalkmayan ya da hiç sebebsiz yatışmayan ya da küçük aptesini su yoluna kadar tutamayan, kendisini mahcup eden, kesilmekle, düğüm atılmakla, köpeklere yedirilmekle tehdit edilen kamışı. Varlığını Horoz

Paşa'nın yanındaki kim olduğunu bilmediği kadına bakarak hatırlamasını erkeksi bir güdü olarak düşündü. Öyle olmalı dedi. Tıkanmış tuvalette, ayak bileklerine kadar çıkan pisliğin içine dalıp doyuma uluşmakta hiçbir sakınca görmemişti. Spermlerini pisliğin içine, duvara fışkırtırken, "Bu benim yeni yıl armağanım" dedi.

7

Meclis yolunu kaybeden milletvekilleriyle doluydu. Bir tanesi üçtür karşısına çıkıyordu. Dayanamayıp sordu Pertev,

"Nereyi arıyorsun sen?"

"Affedersiniz, yüz numarayı" dedi milletvekili.

"Dosdoğru git, ilk sola sap" dedi Pertev.

Sonunda kendisi de yakayı ele vermişti. Karşıdan kalabalık bir milletvekili, bakan, müsteşar gurubu üzerine doğru geliyordu. Koca bir ağacın yaprağını dalını yiyip bitirecek çekirge sürüsü gibiydiler. Etrafını sardılar. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Çoğu mühendisti, yol yordam bilmiyordu, devlette çalışma tecrübeleri yoktu. İçlerinden bir tanesi; kollarını gövdesine yapıştıramayan ve ceketinin önünü iliklemesini beceremeyen, kafası gövdesine göre epey küçük, gözlük çerçeveleri burun kanatlarına kadar değen, biraz önce meclis kürsüsünde, eski siyasilere af istemiş, "12 Eylül öncesinde hangimiz suç işlemedi ki?" diye sormuştu. Uyarısını çoktan almış olmalıydı: Meclis salonundaki avizelerde alıcılar var. Milli Güvenlik Konseyi Üyeleri bizi dinliyor!

Pertev, Meclis'te avizelere bakar bakar, avizeler neredeyse kendisini kucaklayacakmış gibi ona yaklaşır, o da konuşulanları dinleyen Rasim ve arkadaşlarını hayal ederdi:

"Avizeler niye bu kadar parlak?"

"Sizi iyi dinleyebilmek için."

Sonunda Amerika'daki oğlu, Pertev'e bir cihaz gönderdi. Anahtarlık gibi bir şey. Düğmesine basınca insan kulağının hissedemeyeceği bir vınıltı çıkarıyordu. Bu da Rasim ve arkadaşlarının duyduğu ses üzerinde parazite yol açıyordu.

"Avizelerde bir arıza varmış" diye günlerce gelip gitti teknisyenler. Takıldı, söküldü avizeler, getirildi, götürüldü, kristalleri eksildi, kırıldı, çatladı, el lekeleriyle donanıp matlaştı kristal avizeler. Sonunda Pertev'in elindeki anahtarlık gibi şey bozuldu da Milli Güvenlik Konseyi Pertev'den başka diğerlerinin de konuşmasını parazitsiz dinlemeye başladı.

"Pertev konuşurken niye şey olmuyor da?" diye sorup duruyordu Rasim. Onlara kalırsa şaşılacak durumdu. Çünkü Pertev konuşmasını yaparken, notlarına bakarken, bir bardak su daha doldurup içerken anahtarlığa basmayı unutuyordu. Sonunda onun konuşması da parazite boğuldu. Çünkü güvendiği bir bakanının eline vermişti anahtarlığı:

"Ben konuşmaya başlayınca bas!"

Ses düzeneğini işlemez hale getiren, bu casus anahtarlığı bozan da o parmağı kuvvetli bakandı zaten: "Oğlum gömmüşsün düğmeyi" demişti Pertev. Çok severdi elektronik oyuncakları ve bu nadide aletin bozulmasına üzülmüştü adamakıllı.

"Ağabey ne kadar güçlü basarsam o kadar duymazlar sandım valla...." açıklamasını yapmıştı çiçeği burnunda dışişleri bakanı.

Sonunda sesler parazitsiz gelmeye başlamış. Meclis'teki konuşmalar kaş göz işaretiyle bölünmüş bu defa da epey kurcalanan bir tonluk avize düşmüş, Milliyetçi Horozlar Partisi'nin İstanbul milletvekili avize altında kalarak şehit olmuş, bir kristal parçası Horoz Paşa'nın alnına saplanmış, bereket iki dikişlik yer açıp kalın kafasının daha derinine inememişti.

İşte bugün kristal avizenin yere düştüğü gündü.

Milletvekilleri avizenin kristal bir meteor gibi Meclis salo-

nunun tabanında açtığı çukuru seyrediyor, nelerle meşgul oluyorlardı.

Pertev bunun sıkıntısıyla çenesindeki gamzesini iyice pörtletip çevresini saran partili topluluğuna, Başbakanlık Konutu'nda çalışacağını söyledi. Geri dönüp çıkarken de "Projesi olan elli sayfayı geçmeyen raporlar yazıp getirsin" ödevini verdi. En güvenli yer Başbakanlık Konutu'ydu. Şermin, 13 aralıkta hükümet kurulur kurulmaz burayı adam etmeye girişmiş ve başarmıştı. Şimdilik istediği lükslerin hepsine sahip değildi. Beyaz Saray'a baka baka dost bildiği bir patavatsızın kuş yuvası dediği bir çatı katı düzenlemişti. Balkonu kapatmış, bembeyaz döşemişti. Endonezya'dan beyaz orkideler, Hindistan'dan altın örme bir kuş kafesi getirtmişti. Bu ricasını kırmayıp yerine getiren, emekliliğinde çiçek ve evcil hayvan yetiştirmek isteyen bürokrata devlet arazilerinden birisi hibe edilmişti. Çin'den gelme perdelik kumaşlar ham ipekti. Bunları sekiz büyük bavula sığdıran milletvekiline ise Bursa'da devletin elinde bulunan bir ipekböceği yetiştirme çiftliği hediye edilmişti. Beyaz Saray'ın first leydisinin kullandığı şahsi rezidanstaki kanepe, koltuk ve sehpa takımının tıpatıp aynısını yapan mobilyacı ise küçük bir orman arazisine konmuştu ki hedefi oradaki yüzyıllık meşeleri, ıhlamur, kiraz, ceviz ve pek çok nadide ağacı kesip kereste tüccarlığına soyunmaktı. Arazi beş yıla kalmaz dımdızlak kalırdı ki o zaman da dağ yolunda fingirdeşme oteli inşa ettirebilirdi. Burası için yaptırılan şömine de çok değerliydi. Mavimtırak bir mermerdendi ki hepi topu iki metreküp çıkarılmıştı bu mermerlerden. İskoçya'da kendisine bir malikâne alan zengin Amerikalı'nın hayalindeki taraça döşemelerine ancak yetecekti. Hatta ne yapılırsa yapılsın denkleştirilemeyen yarım metrekarelik bir boşluk oluşuyordu ki dalında bülbüllerin yuva yapacağı nadide bir gülün yetiştirildiği saksının marifetiyle o açık kapatılıyordu. Ama o da ne? Toplamı

iki metreküp olan mavimtırak mermerlerin diğer yarısı gelmek bilmiyordu. Afyon, Türkiye ile yapılan yazışmalar, telgraflar, kötü telefon bağlantıları, hiçbir şey sonuç vermemiş, mavimtırak mermerlerin diğer yarısı kaybolmuştu. Anlatılan, Amerikalı zenginin bir çaresi bulunan döşemelere bakıp bakıp "Hiç içime sinmedi" deyip durması sonucu karısı cinnet geçirip adamı vurmuştu. Beş el ateş ederek ve gövdesinde açtığı deliklerin bahçedeki fıskıyeden daha hızlı fışkırtmasına şaşarak. Amerikalı zenginin ölümü tamamının mavimtırak mermerlerle döşenmesi hayalini kurduğu taraçada olmuştu ve ister inanın ister inanmayın adamın yerdeki kanı, suyla temizlenmeye çalışıldığında döşemeye öyle bir yapışıp kalmıştı ki zemin pespembe olmuş ve öyle de kalmıştı.

Malikâneyi ölen Amerikalı zenginden sonra alan İranlılar da bu renge tutulmuştu: "Şah Rıza Pehlevi'nin düğünümüzde armağan ettiği incilerin renginde." O incilerin rengi öyle büyüleyiciydi ki Tahran'da küçük bir saray sayılan evlerinin yağ yeşiline boyanmış panjurlarını o renk yaptırmışlardı. Panjurların o renk olabilmesi için Almanya'dan bir boya mühendisinin gelmesi gerekmişti çünkü mimar kahrından kafasına bir tane sıkıvermişti. Devrimden kaçarken yanlarına o incileri almak için dayanılmaz bir istek duymuş, incileri İran'dan çıkarabilmek için yutmuş ve İsviçre'de uçaktan iner inmez hastanenin yolunu tutmuş, ölümden kıl payı kurtulmuşlardı. Önce göze hoş gelen inci pembesi taraça mermerleri zamanla canlarını sıkmaya başlamıştı. Şah ve devrim hayaletleri, Tahran'daki saray yavrusu evlerinin anıları, ah o inci pembesi panjurlar, Tahran sokaklarının sesi, tozlu yapış yapış sıcağı, o panjurların süzüp gösterdiği, kafa bulduran tatlı bir hayale dönüşen çarşı renkleri, gölgeler, suretler.

Hayatta neler oluyor. Şermin'in içmimarın gösterdiği ve üreticinin yanlışlıkla verdiği mavimtırak mermer numunesinde inat edip, "Şöminem mavimtırak mermerden olacak" di-

ye diretmesi nelere yol açmıştı. Mermer ocağı sahibinin verdiği sözden dönmek istemeyip "Bir yanlışlık olmuş, o parçanın hepi topu Amerikalı bir..." demesi de çare olmamıştı. "O mermer ocağını gelir başına yıkarım" diyordu Şermin. Ne önemi varsa şöminenin işte böyle bir şeydi ve bacası müsait olmadığından hiçbir zaman yakılamıyor, içine yerleştirilmiş elektirikli odunların kızarmasıyla yanıyormuş gibi görünüyordu. Zaten bembeyaz döşenen rezidansta o mavimtırak şömine porselen gibi parlak bir tendeki moraltı gibi duruyordu.

İşte bugün o mavimtırak şöminenin söküldüğü gündü.

Meclis'ten kaçar gibi çıkıp Başbakanlık Konutu'na gelen Pertev, kapıdaki polis kulübesinin önüne mavimtırak mermer parçalarının yığıldığını gördü. Gördünüz işte mavimtırak mermerler hak ettikleri, söz verildikleri yerde olsalardı kaç hayat kurtulacak, kaç kişi mutlu olacaktı. Gördünüz işte, bütün bunları ayrıntılarıyla, hiç üşenmeden, doyumsuz bir hikâyeci gibi anlatmamı Şermin'in şöminenin mavimtırak mermerden olması konusundaki ısrarı kadar gereksiz bulmanız ne büyük haksızlıktı.

Ülkelerin tarihlerinin bunun gibi şeylerle şekillendiğini anlamanız için gerekliydi bu. Şahsi inatlaşmalar, ısrarlar, kaprisler, kıskançlıklar. Koskoca bir ülkeyi bunlar çekip çevirecek, Pertev de mavimtırak mermerden şömine isteyen karıcığı gibi pek çok devlet meselesinde ter ter tepinip duracaktı. Ama gelin bunu ona ve yandaşlarına onların ellerinden çıkan kuşaklara anlatmaya kalkın: İskoçya'daki malikânede mavimtırak mermerleri bekleyen zengin Amerikalı takıntılı, karısı psikopatın tekiyse biz ne yapalım? Malikânenin diğer sahiplerine gelince, ülkesini terk etmek zorunda kalan bütün şah yanlıları kafayı yemedi mi? Oysa meseleleri ayrıntılarıyla bilmek zaman kaybı değildir. Bu bize uzak görüşlülük kazandırır. Siyasette günü kurtarmak gibi bir anlayışı yıkar geçer, bir terbiye ve soğukkanlı yaklaşım

oluşturur. Kuşkusuz bunları tarihe mal olmuş bir siyasetçinin söylemesi daha uygun olurdu. Ama Pertev, bitmek bilmeyen inşaat yüzünden sadece, "Bu kadın Çin Seddi'ni bile yıkar geçer" diyordu.

Neyse, biz iktidarın Şermin'e böyle şeyler yapmasına imkân tanıdığını anlayacağımız düşkünlük günlerini de göreceğiz. Müsteşarlar, bürokratlar peşi sıra doluşurlardı buraya. Basının şimdiden velihat, prens diye adlandırdığı bir ikisi, Gençlik ve Spor'dan Sorumlu Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü İmam İmam buradaydı zaten.

"Bir el tavla atalım mı?" dedi Pertev bunlara.

Bir tanesi bilgisayar sistemini kurmakla meşguldü, gözlük camlarına ekrandan yansıyan harf ve sayılar hızla yol alan fosforlu karınca sürüsü gibiydi. Bakanlık verdiği gençlerden diğeri tavlaya talip oldu. Pertev en iyi böyle düşünüp hayal kurabiliyordu, zar atarak.

"Renkli televizyonu getireceğiz" dedi. "sekiz on saatlik televizyon yayını bütün bir gün olacak. Hatta devlet kanalından başka özel televizyon kanalları da olacak. Telefon sistemi yenilenecek, otomatik olacak. Santrala telefon yazdırma tarihe karışacak. Otomobil ithal edeceğiz ve daha pek çok şey. Üzerinde viskiyle yakalanıp hapse atılma dönemi sona eriyor. Turistik yatak kapasitesini arttıracağız. Sırt çantalı parasız turist istemiyorum. Otoyollar, otoyollar yapacağız. Komünizmden korkan ama tıpkı bir komünist ülke gibi burası. Değiştireceğiz."

"Sadece altyapıyı mı?" dedi bilgisayar başındaki.

"İnsanlar parayla satın alınacak şeylerin hayaline kapılsınlar düşünceleri de değişir" dedi Pertev.

"Yok öyle değil, dediğim düşünce ve fikir özgürlüğü, haber alma, haber verme ve yayınlama özgürlükleri. Bunlar da batı ülkelerindeki gibi olacak mı?"

"Komünist gazeteciler gibi sorma şimdi" dedi Pertev. Zar-

ları, tavla taşlarını epey uzağa taşımaya yetecek kadar güzel gelmişti, sevindi. Oyunda kazanmasını severdi:

"Para kazanıp iyi yaşadıktan sonra söylediklerinin ne önemi var. Hem devlete çomak sokanlar açlıktan nefesi kokan aydınlar. Parasını verdik mi bütün Marksistleri satın alırız."

"Zaten hepsi hapiste efendim" dedi tavla arkadaşı.

"Boş ver orada kalsınlar. Yasaklı siyasiler köşelerinde, arızalar hapiste. Biz geriye kalanları memnun edelim. Hem, iktidarın iktidarsızlığı bizimkisi. Rasim ve arkadaşları sırtımıza vurup lokmamızı alıp her an kaçabilirler."

Bunu söyleyip etrafına bakındı Pertev. İnşallah burayı boyayan, sıvayan, elektiriğini düzelten ustaları iyi tanıyordu Şermin. Yememiş, içmemiş başında oturmuştu onların. Gözden kaçmış bir mikrofon olamazdı. Elini kolunu sallayarak hareket edemeyeceğini adı gibi biliyordu.

"Askerle iyi geçinip sabredeceğiz" dedi Pertev. Attığı zarlar kötüye gidiyordu. Baktı gördü kaybediyor şak diye kapadı tavlayı. Taşların şıkırtısı duyuldu. Sonra hiçbir şey olmamış gibi gitti yemek masasının başına oturdu.

"Eee acıktım ben!" diye bir çocuk gibi mızmızlanmaya başladı. "Canım da ne istiyor biliyor musunuz? Ciğeri ve fıstığı bol iç pilavla kaburga. Yanında acısız şalgam. Sonrasında bir künefe. Türk kahvesinin yanında da badem şekeri."

"Yoksulluk sınırını sonunda hesaplayabildim" dedi bilgisayar başındaki.

"Benim iştahımı böyle şeylerle kaçıramazsın evladım" dedi Pertev. "Bu ülkenin büyük bir kısmı hep yoksul kalacak. Bizim Şermin'in pek sevdiği beni de alıştırdığı siyah havyarı peksimet üzerine incecik sürersin ya işte öyle incecik bir kesim de zenginleştikçe zenginleşecek. Geceyle gündüz gibi. Geceyle gündüzü yer değiştirirsen, birisini ortadan kaldırırsan ne olur?"

"Felaket!" dedi politikaya atıldığından bu yana "Efendi" hitabını kullanmayan İmam İmam. "Felaket!"

8

Kâhya Talat, Nazlı Hanımı'ndan intikam alıyordu. Yoksa gazetenin Sultan Şermin sayfasını koparır, Şermin'in marifetleriyle ilgili haberleri sansürler, kapağında yine Şermin'in bulunduğu dergiyi alıp getirmezdi. Nazlı Hanımı başucuna bırakılan ve kenarına günün bu saatinde okumayı alışkanlık edindiği gazetelerin iliştirildiği çay tepsisini bu sebeple alaşağı etti.

Ali Çoban kaşlarını kaldırdı, gözlerini tavana dikti. Gümüş çaydanlığın kapağıyla, şekerliğin kapağının kendi çevrelerinde dönüp durmasının sesini bile ayırt edebiliyordu. Soldaki çaydanlığın, sağdaki şekerliğin kapağı olmalıydı. Şekerliğinki dönüşünü daha çabuk tamamladı, yere yapıştı. Çaydanlığın ki yavaşladı, yavaşladı, durdu. İçini çekti Ali Çoban. Nazlı Hanımı da kendisi gibi iktidarda olmayı seviyordu. Kalktı pencereye doğru yürüdü. Kumruları gördü, gülümsedi. Lafı ağzımdan aldı:

"Başından beri tanıklar mücadelemize."

"Kim?" diye sordu partililerden birisi. Ah, bunlarla mı politika yapacak, siyasete geri dönecekti, siyasete geri dönebilecek miydi? Kumru falını açtı kendi kendine. Beş kumru, genç çınar ağacının, dalından şimdi havalanırsa...

"Yasaklar kalkacak, ara seçim yapılsın, meydanlara döneceğiz!"

Dikte ettirir gibi söylemişti bunu Ali Çoban. Kim bilebilirdi kumrulardan açtığı falın müspet çıktığını? Bildiğiniz gibi bu durum başkalarının anılarında Ali Çoban'ı kutsayarak, bilgeliğine dem vurarak, "O gün söylemişti..." diye geçecekti,

şayet siyasete geri dönebilir ve iktidar olursa. Tarih böyledir işte. Ağaç dalına, pencere pervazına tüneyen kumruların tanık olduğu gibi sıradan, süfli, anlık şeylerle ilerler, iktidar olanı sever.

"Şu kumruları bir kafese koysalar, –bu arada asla yazıldığı gibi söylemiyordu kumruların adını Ali Çoban, baş harfi eğrilip bükülüyor, alttan çengellenivеriyordu–, nasıl göğüslerini vura vura çırpınır, özgürlüklerine kavuşmak isterlerse, siyaset yapmaktan men edilmiş varlığım, benliğim, yüreğim, kemikten bir kafese kapatılmış kuş gibi çırpınıp durmakta."

Kimsenin gözleri nemlenmedi. Bir partili hapşırdı, diğeri, "Çok yaşa" dedi, bir diğeri "Siyaset yaparak ama" dedi, öteki mendilini verdi, verdikten sonra "Ah biraz önce kullanmıştım ben onu" dedi, geri aldı, gülüştüler, şakalaştılar.

İktidar otoriteyi yerinde tutmaya yarardı.

"Tavsiyelerim bu kadardır, çıkabilirsiniz" dedi Ali Çoban.

İçlerinden bir iki münasebetsiz, "Daha Pertev'in yerel seçim sonrası kapıldığı zafer sarhoşluğunu, ara seçimde ne yapacağını mütalaa etmedik" diyecek oldu, bir diğeri "Kızının davulcuya kaçmasının dedikodusunu yapmadık" öteki, "Şermin'in kurduğu Kadıncıklar Vakfi'nın net gelir hanesinde şimdiden toplanan parayı ağzımıza sakız etmedik..."

Herkes çıktı. Ali Çoban'ın emriyle partinin emanetçi genel başkanı kaldı.

"Ne demiş Pertev?" diye sordu Ali Çoban. Pencereden bakmaya devam ederek ve meğer kumrular burada uyuyormuş diye düşünerek, Nazlı Hanımı'nın gece içmeyi alışkanlık edindiği çaylar yüzünden uykusunun kaçtığını aklından geçirerek:

"Pertev ne demiş?"

"Abim zaman tünelinde kaldı demiş."

"Neye istinaden?"

"Televizyon GAP ile ilgili bir programda görüntünüzü göstermiş de..."

Haberi vardı. Cevdet Kara bunca yıl aradan sonra yargılanma haberi ve bir mahkeme görüntüsüyle halkın karşısına çıkarılmıştı. 20 temmuz 1984'teki Kıbrıs Barış Harekatı'nın onuncu yıl kutlamasında televizyonda adı bile geçirilmemişken.

"Partisinin videosuna döndürdü devlet televizyonunu" dedi emanetçi başkan.

Ali Çoban'ın aklı başka yerdeydi, kederle sordu.

"Beni tarihe mi gömmek istiyormuş?"

Cevabını kendisi verdi:

"Peki beni tarihe nasıl gömecekmiş? Yasak yasak üstüne mi, yoksa bileğinin gücüyle mi?"

"Allah insanı Antrenör ve Bir Bilen durumuna düşürmesin diyormuş" dedi emanetçi başkan.

Suratı asıldı Ali Çoban'ın. Gazeteler ne fotoğrafını basabiliyordu, ne adını yazabiliyordu. Bir tek GAP çukuruna bakarak sırıtan kellesini üç saniyeliğine devlet televizyonunda göstermişlerdi. Unut gitsin. Anadolu'da bütün berber dükkânları gözünü nurlu ufuklara dikmiş Ali Çoban fotoğrafını kaldırıp önce Rasim ve arkadaşlarının sonra Cumhurbaşkanı olmuş sivil giysiler içindeki Rasim'in şimdi de Pertev'in fotoğraflarını asıyorlarmış. Unut gitsin.

Pertev, Çin gezisinde, uçakta, gazetecileri toplayıp bunu anlatmış:

"'Ali Çoban'ın fotoğrafını yıllar yılı boşu boşuna astık' diyor berberler. 'Adamda saç yoktu yahu. Sizinkisini astık asalı o tarak girmez gür saçlarınız gibi açıldı işler' diyor berberler. Ben de dedim ki yanımda Rasim Paşa da olsun. Onun saçları da güzel tıpkı Atatürk gibi. Ne der bir Pançatantra atasözü, 'İnsanların en akıllısı berberler, kuşların en akıllısı kargalardır.'"

"Milli Şefin taktiğini uyguluyor. 27 Mayıs sonrası ihtilalcilerle nasıl mutabakat yapıp sonra bildiğini okumuştu? Per-

tev de şimdilik Don Kişotluk yapmıyor. Hatta pek çok konuda Rasim ile birlikte hareket ediyor. Atatürk'ün adını bile sırf Rasim'e yaranabilmek için ağzına almış. Yoksa güneş yüzü görmüş, sarmısak kokusu duymuş kan emiciye döner kendisine Atatürk denildiğinde. Türbeye işeyen kafirler gibi çarpılır karşısına bir Kemalist çıktığında..."

Pes ettiği görülmüş şey miydi Ali Çoban'ın? Hayır. Gözlerinin parıldaması için geçen yıl memleketi Isparta'da yaptığı gövde gösterisini hatırlaması kâfi geldi. Ardından Rasim'in yine bu yılın, 1986'nın mayısında verdiği "Yasaklar kalkmalı" demecini. Hah hah hah, üstelik bu demeç Pertev'in taze bakanlarından birisinin boşboğazlığı yüzünden verilmişti. "Yasakları 1982'de yeni Anayasayı oylayan halk koydu, isterse yine halk kaldırır" diyordu Rasim. Kendi kendine söylendi Ali Çoban:

"Milletin kafasına namluyu dayadılar, millet öyle yasakladı bizi. Yoksa indirir miydi o berberler kellemi?"

İçinden bir tutam kıl fışkırmış kocaman kulaklarını uzatıp "Efendim?" dedi yerine, genel başkanlık yapan partili.

"Bundan sonra olacakları sana söyleyeyim" dedi Ali Çoban. Nazlı Hanımı yukarıda tuvalete kalkmış olmalıydı, biraz önce yere devrilen gümüş çaydanlık ve şekerliği ayağıyla ittirmesinin sesi duyuldu. Çayı bardakta alırdı. Kırılan bardağın cam parçaları ayağını kesmeseydi? Telaşla Talat'ın zilini çaldı. "Hanımefendiye yardım et kalkıyor" dedi. İçinden beşe kadar saydı. Tepesinde Talat'ın ayak seslerini işitmeseydi, "Spartatüs'ün intikamı biter, Ispartalınınki bitmez ama unutma Hanımefendi de Ispartalıdır" deyip kovacaktı Kâhya Talat'ı. Düşündüğü gibiydi. Bir süpürge kırık cam parçalarını faraşa topladı. Nazlı Hanımı'nın kendisine sadakatsizlik eden ayaklarının kesilmesini, yaralanmasını önlemişti. Düşüncelerini tekrar siyaset çemberinin içine yerleştirdi.

"Bugüne kadar asker istemiyor, ben ne yapayım diyordu bizim için Pertev. Artık mazereti kalmadı. İki yıl önceki yerel seçimlerde Horoz'un partisini adı var, sanı yok bir parti haline getirdi. Diğer partiyi söylemiyorum bile. Sosyal demokratlar onu nasılsa bir güzel didikleyecek. Cevdet Kara'nın partisi de yolda üstelik. Göreceksin Kara'nın partisinin hazine yardımı almasını da sağlayacak. Yeter ki sol bölünsün."

"Sağ da iktidar alışkını kadroları kendi partime çekeceğim diyormuş."

"Biz miymişiz o?" dedi Ali Çoban. Sırıttı. Pertev'in diline hâkim olamayıp söylediği gibi, bir sırtlan gibi sırıtıyordu: "Yıllarca bir sırtlan gibi sırıta sırıta siyaset yaptılar bu memlekette. Taş taş üstüne koymadılar be!"

Emanetçi başkana sordu:

"Politikada benimle âşık atması mümkün mü?"

"Sizi barajlarla, köprülerle, yollarla şantiyeye çevirdiği ülke görüntüsüyle yenmeye çalışacak."

"Doğru" dedi Ali Çoban. Gittikçe keyiflenmeye başlamıştı. "Memleketin enflasyonunu aramızdaki husumete kurban edecek."

"Efendim bunun bakanları diyormuş ki, biz hazineyi dolduracağız, Ali Çoban gelip harcayacak, hah, hah, hah."

"Fazla sıkıştırmayacak ekonomiyi."

"Çoban geliyor korkusu, ağabeyden kaynaklanan kompleksiyle iktisatçı başbakan görüntüsünü bir güzel çizecek."

Ne garip bütün bunlar bu ülkede olacaktı. İki siyasetçi arasındaki husumet yıllarca üzeri örtülemeyecek ekonomik sıkıntıları doğuracaktı ama kimin umrunda?

"Dinle" dedi Ali Çoban. Söze böyle başladığı vakit, anlayın ki bir kehanetini dillendirirdi: "Bu ara seçimler sonunun başlangıcı olacak. Onun için benim partimi meclise sokmaktan öte bir yararı olmayacak bu seçimlerin. 'Çoban'ı ben affettim' havasını basmayı bile gururuna yediremedi. Şimdi ne yapa-

cak, halkın gözünde siyasi yasaklara sahip çıkacak. Böylece demokrasiye ilişkin inandırıcılığını da sakız gibi çiğneyecek."

"Sizin için diyormuş ki..."

"O benim için hiçbir şey diyemez!" dedi Ali Çoban.

"Her işte bir hayır varmış" diyormuş.

"Yarın görüşelim" dedi Ali Çoban. Kaşlarını çatarak konuşan, tuhaf ama bezelyeden bir tespihi olan ve o tespih yüzünden hakkında –ne alakası varsa– anası Yahudi de ondan dedikodusu çıkarılan emanetçi parti başkanı yanından ayrıldı, Ali Çoban yalnız kaldı. Hiç merak ettiniz mi Ali Çoban ne yer, ne içer, nasıl yaşar, nasıl çalışır? Dikkat ettiyseniz bugüne kadar anlattıklarım arasında bu soruların cevabı yoktu. Çünkü Ali Çoban bildiğimiz anlamda yaşamıyordu, çalışmıyordu. Ağzı laf yapan bir abide. Sürü sürü insanı ağırlıyor, dedikodu yapıyor, birilerine gönderdiği elçileri can kulağıyla dinliyor, bir yerden bir yere taşınacak lafları ediyor, kendisine hayran olunmasına izin veriyordu. Padişah olsa cenk edip işi kurtarırdı. Bir şapkayı kalabalığa doğru tıpkı bir yelpaze gibi sallamak kadar kolay. Başına geçmek için Pertev ile birbirinin gözlerini oyacak kadar restleştiği ülke hayalden ibaretmiş gibi kendi kendine işliyordu. Dönüp kumrulara sormak istedi, Pertev'in şu karşısındaki koltuğa gömülür gibi oturduğu, ayaklarının yerden kesildiği, zam kararnamelerini imzalasa da ağabeyim, gitsem, diye beklediği günleri. Bir kez daha şahit tuttu bizim bitli kumruları; "Mazide siyasi rakibimiz değil maiyetimizdi! 1977'de milletvekili seçilememişti bile..."

Çalışma odasının kapısında partililer olmalıydı. Kapı önünde itişip kakışmalarından çok uğultuları esnetiyordu kapıyı. Kimseyi kabul edemezdi artık. Çıkıp yukarı uyumak istiyordu. Kapıdakiler iktidardan umutlarını kesip Pertev'in kapısına gidecek olsalar bile. Elini kolunu sallayarak kapıdan çıkmak cehennem kapısındaki zebanilere direnmek ka-

dar güçtü. Bunun için üst kattaki yatak odasına bağlantılanan bir asansör yapılmıştı döner kapı gibi açılan kütüphanenin arkasına. Bildiğiniz gibi kendisi Zincirbozan'da sürgündeyken yaptırılmıştı fırsat bu fırsat. Politika yapmaktan, siyasetin içinde olmaktan sonunun ne olacağını bilmediği sürgünde bile umudunu kesmemişken ve kapı önünde bekleşen partililere görünmeden istirahate çekilmenin yollarını ararken Pertev'e mi kalmıştı, "Zaman tünelinde kaldı o" demek. İktidar günlerinde ihtiyaç duymamıştı kendisini yatak odasına ulaştıracak gizli bir geçite. Şimdi ihtiyaç duyuyordu, neden? Sanki tahammül sınırlarının sonuna gelmişlerdi partililer. Elmayı dişlemeye, günaha el uzatmaya, Pertev'in oyununa gelmeye an kalmıştı. Asansörün karanlığında durup bunları düşündü Ali Çoban. Yukarı ya da aşağı iki düğmesi vardı asansörün. Seçeneklerin az olması her zaman iyiydi. Pertev de bunu istiyordu. Kırk yılı aşkın süredir iktidarda olan Japon Liberal Partisi'ne özeniyordu. Sağda tek seçenek. Sol zaten hiç yok. Düğmeye bastı, yukarı çıktı. Aldığı yol iki kat arasındaki elli santimlik boşluktu. Siyasete geri döndüğünde Pertev'e bir arpa boyu yol aldığını göstermiş olacaktı. Kendisi de herşeyi bıraktığı gibi bulacaktı. Asansörün yatak odalarındaki kapısı bir boy aynasıyla gizlenmişti.

Nazlı Hanımı uyuyordu. Alışkanlığı olduğu üzere başucundaki ışık açık. Hanımefendinin fırlatıp yere attıkları toparlanmıştı, gazeteler dışında. Çayla ve Nazlı Hanımı'nın yeni alışkanlığı olan sütlü çaydan dolayı sütle ıslanmış gazeteler. Kâhya Talat, hanımefendilerinin artık çıldırdığına inanmasını istiyordu. Bu sebeple bazı asabiyet izlerini ortada bırakıyordu apaçık. Bilmiyordu ki, Ali Çoban Nazlı Hanımı'nı her haliyle her tavrıyla sevmeye mecburdu. O tombul, peynir kalıbı gibi, çatlaksız, pürüzsüz ayaklar sadakatsizlik etmişti de affetmişti, ne çabuk unutmuştu Talat? Karısının ayakucuna ilişti Ali Çoban. Açıkta kalmış sadakatsiz ayaklarını örttü.

En çok ayaklarından üşürdü Nazlı Hanımı. Yerdeki gazeteleri topladı. Şermin'in pozlarına baktı. "Allah'tan böyle bir karım yok" dedi kendi kendine: "Benimkisi gitti âşık oldu." Hangisi daha utanç vericiydi işin içinden çıkamadı. Pertev'in Şermin için "Ne yapayım, söz geçiremiyorum" dediği kulağına gelmişti. "Ne yapayım boşayayım mı?" dediği. Bir sırtlan gibi sırıttı yeniden. Ali Çoban böyle söylediğimizi duysa, "Asıl jaguarlar sırıtır" diye söze girerdi. Karısından öte kızı mahvedecekti Pertev'i. Bir davulcuyla uygunsuz bir evlilik yaptığı yetmiyormuş gibi Jaguar marka bir otomobili hediye olarak kabul etmişlerdi. Basın bununla meşguldü. Elindeki gazete fotoğrafında Pertev'in kızı Jaguar'ın ön kaputunun üzerine yatmıştı. Bacakları kaputun yarısına ancak gelebiliyordu, demek Devlet Su İşleri lojmanında, içinde besili bir japon balığının dolandığı süs havuzuna elini daldırıp oynamaya doyamadığı çocukluk günlerdeki gibi bastıbacaktı. Çiçeği burnunda damat da hafifçe yaslanmıştı otomobile. Düzgün dişlerini göstererek gülmüş, başparmağını bluejeaninin bozuk para cebine sığıştırmaya çalışmıştı. Ayağında uçları çarık gibi havalanmış kovboy çizmeleri. "Çok şükür benim böyle utançlarım olmadı" dedi Ali Çoban.

Nazlı Hanımı tombul bir bebek gibi kollarını iki yana açtı. Şu vakit meclise girse hanımefendi toparlardı kendini, çağırırdı terzisini, "Çoban bana bir şoför tutalım" derdi. Kocasının iktidara gelmesini bekliyordu. Etrafa saçılmış gazeteleri toparladı Ali Çoban. Batıyordu memleket. Ucundan gazetenin bütün boyasını çekmiş sütlü çay damlasının kendisi bıraktığı köşecikte, CEZAEVİNDE TÜNEL 11 MAHKÛM KAÇTI, haberi vardı. Tutsak kalmak kötüydü, özgürlüklerden mahrum olmak... Evet şimdi Ali Çoban'ın siyaset yapmaktan mahrum kalan kendisiyle, 12 Eylül mağdurlarını bir tutan tiradını dinleyecek halimiz yok. Yıllar yıllar önce yine memleketin bağrında tünel kazan ve inadına Ali Çoban'la

kendisini havalandırıp uçuran ve sırtüstü yere yapıştıran Mühendis'e ne olmuştu acaba? Kaçabilmiş miydi?

9

Haber doğruydu. Ancak başka bir cezaevi için. Mühendis'in projelendirdiği ve biliyorsunuz işte, bizzat kazdığı, üstelik hayatı pahasına, unutmadınız inşallah, toprağın koynunda iki seksen uzanmış yatarken bırakmıştık onu. Zehirlenmişti. Dünya oluştuktan on bin yıl sonra oracığa gizlenmiş bir miktar doğal gaz onlardan önce firar etmiş, sekiz metrelik tüneli doldurmuştu. Sekiz metrelik tünel ve Mühendis'in ciğerlerini. Sekiz metrelik tünel, tuvaletin altındaki bir metreküplük boşluk, Mühendis'in ciğerleri ve damarları. Sekiz metrelik tünel, tuvaletin altındaki bir metreküplük boşluk, Mühendis'in ciğerleri, damarları ve bütün organ zarları. Sekiz metrelik tünel, tuvaletin altındaki bir metreküplük boşluk, her defasında mozaiği boyanan çatlaklardan sızmak suretiyle tuvalet, Mühendis'in ciğerleri, damarları, bütün organ zarları, kanının son damlası. Sekiz metrelik... Tuvalet taşı havaya uçtu! Bu basınç boşalması tünelin çökmesini engelledi. Gürültünün kaynağını gizlemek için tuvaletin önünde dört mahkûm birbirine girdi, ikisi diğer ikisinin kafasını duvarlara vurmak suretiyle parçaladı. Gürültü bu kafalardan çıkmıştı. Tuvaletin eksilen taşının yerine kütüphanedeki kitapların içleri kullanılarak bir kâğıt hamuru yapılmış ve üzerine asla basılmaması gereken mozaik taş yeniden yaratılmıştı. Dışarıdan alçı tozu gelene kadar korunması gereken "mozaikli tuvalet taşı" bir mahkûm tarafından yanlışlıkla delinmişti. Buna sebebiyet veren şaşkın Robert Kolejli biricik Marksist kendisini tavşan deliğine düşen Alice gibi hissettiğini söylemişti.

Böyle rahat rahat anlatmamdan anlamış olmalısınız, Mühendis ölmedi. Ama oracıkta ölmeyi çok isterdi. Çünkü nereden çıktığı belirsiz doğal gaz gibi yanına sıvışan babasının hayaleti, "Şimdi öldün öldün, sonrası ölümden beter" demişti. Ayrıca kabir azabı denilen şeyi oracıkta çekmişti. Olağanüstü bir güçle öteki dünyaya çekilmeye çalışılıyordu. Ruhu elektrik süpürgesine tutulmuş bir toz zerreciği gibiydi ama bir aksilik vardı: Ruhu fani bedeninden kurtulmak istemiyordu. "Can çekişiyorsun" demişti babasının hayaleti. İnsan bedeni ne kadar dayanıklıydı. Gözünü açtığında, bir karanlığın ortasında, dudaklarının yandığını hissederek tuhaf bir şeyi yudumluyordu, tadını alamadığı bir sıvıyı, tadını aldığında yakıcı gaza benzettiği şeyi. Ölümü tecrübe etmişti.

O gün Pervaneciler adını verdikleri bölüğün nöbetçi olması işlerini kolaylaştırmış, onların tembellik ve rahatlığı sonucu kolayca toparlanmışlardı. Mühendis'in koğuşa götürülüp yatağına yatırılması yarım günlerini almıştı. "Eee ne olmuştu Mühendis'e?" Bu sorunun inandırıcı bir cevabı olabilmesi için koğuşun piknik tüpü alevlendirildi. Hafif bir yanık hedefleniyordu ama Mühendis hayalet babacığının ne demek istediğini o vakit anladı: Elleri, yüzü, saçları ve gövdesinin dörtte biri feci biçimde yanmıştı. Gözlüğü çıkarılmadığı için patlayan gözlük camları ve eriyip kulaklarına yapışan gözlük çerçevesinin yarattığı yaralanma da cabası.

"Gözlüğümü sonradan yaksaydınız bari!" diye bağırdı son gücüyle.

"Kusura bakma düşünemedik" cevabını aldı. Duyduğu ses ani bir girdapla akıp giden su gibi yok olmuş, kulak zarlarının da yanıp naylon gibi büzüldüğü şüphesine kapılmıştı.

Hatırladığı, ne yanık içinde aylarca yattığı ne de yanıp kavrulan derilerinin çatlayıp patlayıp altından yumuşacık bir derinin ortaya çıkmasını azap içinde izlediği günlerdi. Hatırladığı, yeni bir gözlüğe sahip olacak olmanın sıkıntısıy-

dı. Açıklaması: Kız kardeşini bir kez daha yeni bir gözlük almak zorunda bırakmıştı. Kavanoza kapatılmış yaralı bir çekirge gibi dünyayı hayal meyal seçmeye razıydı. Belki böylesi daha iyi olurdu. Kardeşi sormuş:

"Gözlüğüne bir şey oldu mu?" diye.

Elinde yeni bir gözlükle çıkıp geldiğinde Mühendis gözyaşlarını tutamamıştı. Oysa söz vermişti biliyorsunuz ne pahasına olursa olsun gözlüğünü kaybetmeme konusunda. Olmayan kirpikleri yüzünden gözyaşları yuvarlanıp düşmek yerine taşmış bir su gibi aktılar.

Şakaklarındaki yanıklar henüz şifa bulmadığından şimdilik kullanamayacaktı gözlüğü. "Bu son gözlüğüm" dedi kardeşine tane tane. Çenemi tutamayıp söylüyorum, gerçekten öyle olacaktı, son gözlük.

Şifa hassasını anasından ve ninesinden öğrenmiş bir mahkûm haber saldığı yakınlarının bir kap yemek niyetine getirdiği bağan otundan şerbet kaynatıp ona içirmiş, kuyruk otundan bir merhem hazırlamış önce yüzüne, yettiği kadarını boynuna, artanını sol eline sürmüş, sağ elin serçeparmağını da kabı sıyırmak suretiyle faydalandırmıştı. Yanıklardan tek bir iz kalmadı. Bütün vücudu buz kalıbının etrafına sarılmış naylon gibi büzüşmüşken, bulamacın sürüldüğü yerler eskisinden iyi görünüyordu. "Ah anamın, ninemin cadılığı Metris'e de sökse..." diyordu Mühendis'in yüzünü, sol elini ve sağ elinin serçeparmağının iyiliğini seyreden mahkûm.

İşte günler böyle geçti. Bedenin ve bitkilerin mucizesine şaşarak.

Mühendis patlamadan bu yana geçen günlerin ardından, tahminlerine göre son on metre kazılırken tünele inmiş, kazıdaki iki mahkûm tarafından "Hoş geldin Komutan" nidalarıyla karşılanmış, işte tam o vakit tünelin kazılan ucu çökü vermişti. Öyle ki bir köstebek gibi başını dışarı çıkartmasına müsaade edecek biçimde çökmüştü tünel. Soğukkanlılığını

koruyan Mühendis el çabukluğuyla bir öbek toprağı başının üstüne yığıvermişti. Sonra soluklarını kesip nöbetçi askerlerin birbirlerine seslenişlerini duymuşlardı:

"Köstebek, köstebek!"

Şükür hepsi çoluk çocuktu. Şükür hepsi hayatlarında köstebek görmemiş şehirli çocuklardı. Şükür yerinin altı yedi kat beton Metris'ten kimsenin kaçabileceğine dair umutları yoktu.

Tüneldeki çökme onarılıp dikkat çekmemek için bir aylık kazı tatili verildiğinde sinirler iyice gerilmiş "Uğursuzsun sen" denilmişti Mühendis'e. Hatta tünel ortaya çıkacak korkusuyla iyice gerilen sinirler neticesinde, oybirliğiyle, kaçışa kadar, tünele inmesi yasaklanmıştı. "Bu tünel benim eserim" diye ter ter tepinip durmuştu Mühendis. Sonra havalandırmaya çıkmış, soluk alıp vermiş, mantıklı düşünmeyi tercih etmişti: Varsın beni tünele sokmasınlar. Önemli olan bu tünelin hedefine varması. O zaman...

Bir elçi tayin etmişti kendisine Mühendis, tıpkı Ali Çoban gibi. Emin'e ne yapmaları gerektiğini anlatıyor, ne yaptıklarını soruyordu. Bu sayede tüneli bir metre kaydırdılar, kaydırmasalardı çıkış pek münasebetsiz yerden olacaktı. Metris'i çevreleyen yolun altına geldiklerinde tünelin kazılması imkânsızlaşmıştı. Fiziki şartlar nedeniyle değil, ruhsal sebeplerle. Hayat başlarının üstünde akıp gidiyordu. Özgürlük tam tepelerindeydi. Neşeli koşturmacalar, hayat telaşı, kadınların topuk sesi, satıcılar. Ah kahrediyordu bu durum yüzmüş yüzmüş tünelin sonuna gelmiş mahkûmları. Bir tanesi hıçkıra hıçkıra ağlamıştı, tek başına hemen şimdi kaçmaya karar vermenin utancıyla.

İşte tünel böyle kazıldı. Yatakların altından eksilen tahtalar sebebiyle gövdelerini ayak parmağıyla yatağa gererek uyumaya çalışılan günler, geceler, günler, geceler, günler, günlerle.

"Bunlar da ne uyuşuk heriflermiş" diye kukla Rasim ve Nuri'nin başucunda biten gardiyanın arkasında gölge gibi beyinciğini nişanlayan demir çubuk elde, nöbet tutarak, "Şişşt hemşerim" diye dürtülmüştü omuzundan kukla Rasim. "Akrep, akrep var!" çığlıklarıyla içi toprak dolu kuklanın başucundan uzaklaştırılmıştı gardiyan.

"Sizi değil gelir bizi sokar o akrepler. Öyle olmuştu Kartal Cezaevinde. Ayakkabımın içinden süzülüvermişti. Akrepleri bile eğitirmiş komünistler."

Akrep velvelesine su basıldı koğuşlara, koridora. Ayak bileğine kadar gelen sular içinde oturdular günlerce. Lastik çizmelerini şapırdata şapırdata gelip akrep konusunda fikirlerini almıştı gardiyan:

"Artık ölmüştür akrepler değil mi?"

Aklına gelip sormuştu:

"Uyuşuklar da akrep korkusuna havalandılar mı?"

Rasim ve Nuri'nin kuklaları ıslanmış, kurumuş, içlerini dolduran toprak taş gibi sertleşmişti. Öyle ağırlaşmışlardı ki iki mahkûm birlikte ancak taşıyabiliyordu onları. Hatta Nuri'yi düşürüp bisküvi gibi kırmışlardı. Faşistlerin kuklalarına bile kötü davranamıyorlardı. Nuri Paşa'yı kıran mahkûmlardan birisi yıllar yıllar sonra Yenikapı-Bandırma feribotundayanında karısı ve çocuğu, iyi aile babası olarak, yayıncılıktan para kazanmış, kızının seçtiği şurup rengi bir Clio'ya binerken Paşa'yı görmüştü. Emekli bir Genelkurmay Başkanı olarak, üç koruma, bir emir subayı ve deva bulmaz prostatıyla beraber. "Paşam" demişti bizimkisi, çok yaşa var ol tezahüratlarını şimdiden işitmiş gibi elini sallaya sallaya, bezlendiği için pişik içinde kalan poposunu kaşıya kaşıya aracına binme telaşındaydı Nuri Paşa. Oysa "Paşam" diye diye yanına kadar gelenin söylediklerine çok şaşıracaktı:

"Biz Metris'te sizin kuklanızı..."

Yaver ve korumalar ne yapacaklarını bilememişler, tuhaf-

tır, kendisine anlatılanları tepkisizce dinleyen, alt takımları su koyverse de akli melekeleri yerinde olan Nuri Paşa'yı kollayarak ne yapmaları gerektiğini çıkarmaya çalışmışlardı. Bir ahbap, arkadaş gibi anlatmıştı on altı yıl önce olagelenleri bizimkisi, emekliliğini süren sıradan bir insan gibi dinlemiş, hatta sırıtmıştı Nuri Paşa. Feribotun kapağı yediği fazlalıkları kusacak bir yaratığın ağzı gibi yavaş yavaş açılmış içeri bir miktar çarpık İstanbul görüntüsü bir miktar aydınlık dolmuştu. Bizim eski mahkûm Nuri Paşa'yı oracıkta boğmak, bir kafa atıp ağzını burnunu dağıtmak, korumalardan birisinin silahına davranıp eleğe çevirmek istemişti. Ama karısını ve çocuğunu şurup rengi Clio'nun yanında beklerken görüp vazgeçmişti.

"Kimdi o?" demişti karısı.

Genç ve güzel olduğu için evlenmişti onunla. Üst dudağı çekici biçimde havalandığı, göğüsleri aklını başından alacak biçimde salındığı için. İnsani tarafları da vardı kızın, yıllardır yakasını bırakmayan kâbuslarında her gece çığlık çığlığa uyandığında ona bir bardak su getirirdi. Bir günden, bir güne bu kâbuslara alışıp suyu başucuna bırakayım diye düşünmezdi. Şili, Arjantin diktalarını anlatan filmlerde gözleri çeşme olur akardı. Duyarlılığı iyi hoştu da daha beteri bu topraklarda yaşanmıştı, haberi yoktu. Pertev'in yetiştirdiği kuşaktandı. Belleği sıfırlanmıştı.

Bir şeyin sonrasını bilmek ne güzel! 2002'de olacaktı bütün bunlar. İdrar yollarını feci biçimde üşütmüş, ziyaret günlerinde güzeller güzeli kız kardeşinin ve güzelliğini ondan almış besbelli annesinin askerler tarafından parmaklandığını öğrendiği için "Tünele canım feda" diyen mahkûmun kulağına Bandırma-Yenikapı feribotunda olacakları fısıldamayı çok isterdim. Ayaklarından tuttuğu ve elinden düşürüp kırdığı Nuri Paşa kuklasının gerçek suretiyle karşılaşması koca bir ülkenin, toplumun yüzleşmesinin bir temsili, vodviliydi. Yakın

tarihte ne olmuştu? Burada anlatılanlardan daha tuhaf: Hiçbir şey. Bir yanılsama. Hayali bir resmigeçit. Geçti ve bitti.

Yalanlar tarihine geri dönelim. Ali Çoban'ın emanetçi genel başkanının tespihinin kurutulmuş bezelye taneleri gibi, yalanları teker teker dizelim:

"Ekmek elden su gölden oh ne güzel hayat sizinkisi" diyordu yeni cezaevi komutanı. Metris'e atanışı sürprizdi. Her yeni komutanda hallaç pamuğu gibi atılırdı cezaevi. Artık kaçmaları gerekiyordu.

"Hava müsait değil. Üç gün boyunca dolunay" diyordu Mühendis ama dinletememişti. Emin sol eli kesik kızla vedalaşamadığı için bir hafta sonrasında ısrarlıydı. Kaldı ki vedalaşmak kızın umrunda değildi, Emin'in ona vereceği sözler vardı.

"En önce uğursuzlar" denilmişti Mühendis'e. Duygulanmıştı pek tabii bizimkisi.

"Yok, Emin ve ben en sona çıkalım" demişti o da. Koca burnunu mendiline gömdü. Ciddi bir soğukalgınlığı geçiriyor, kırk derece ateşle ayakta zor duruyordu. İkişer ikişer çıktılar. Her çıkan uğur olsun diye Rasim ve Nuri kuklaların alnından öptü, Mühendis yüzlerine tükürdü, Emin bir yumrukta suratlarını dağıttı.

"İnsan bağırsağındaki tenya gibi" dedi Mühendis.

"İnsanın bağırsakları bu kadar karanlık mıdır?" dedi Emin.

Karanlık, ıslak, yumuşak tünelde hızla ilerliyorlardı. Hızlı, hızlı. Mühendis'in taze deriyle donanmış daha nasırlaşmamış diz kapakları açıldı ve kanamaya başladı. Hızlı, hızlı. Fındık fareleri orduları, böcekler, oralarına buralarına saldıran hırlayan lağım fareleri, akrepler, gelincikler, köstebekler. Hızlı, hızlı. Mühendis'in gözlüğünün lastiği koptu ve gözlük fırladı, hepsinden hızlı.

"Gözlüğüm!"

Bu canhıraş çığlık doldurdu tüneli.

"Gözlüğüm!"

Emin, Mühendis'in biçare gözlüğünü aramasına, olduğu yerde gözlüğünü bulmak için dolanıp durmasına engel olamadı. Zaman sayılıydı.

"Bir fünye düşünün demişti" mahkûmlardan birisi, fitili ateşledik, dinamite değene kadar, altmış metre için kırk beş saniye. Her adımınız bir buçuk metre.

"Gözlüğüm!"

Mühendis bir kez daha gözlüğünü kaybetmeyi göze alamadı. Gözlüğünü kaybetme korkusunu ne kadar derine gömdüğünü anlamanız mümkün değil. Emin onu bırakamadı. Hayatı boyunca oracıkta hırlayarak dönüp duracağını düşündü. Orada kaldılar. Ne sirenleri duydular, ne tünele tutulan kuvvetli ışığı gördüler. Tünelin bir ucu özgürlüğe, çıkıyordu. Diğer ucu bir yıllık hücre hapsine.

"Gözlüğüm!"

Gözlük karanlıkta Mühendis'in eline geldi.

"Buldum" dedi Mühendis. Diyecek başka bir söz bulamamıştı çünkü.

Cezaevinin bütün köpekleri dev fareler gibi koklaşa, itişe tüneli doldurdular. Mühendis ve Emin'in çıkamadığı tünelden biz çıkalım.

10

"Çişim geldi."

Heyecandan o kadar çok çişi geliyordu ki Bülent Paye'nin, eteklerine kıyamadığı kostümüyle sazcıların pis helasına çömmekten yardımcısının pratik zekâsı kurtarmıştı onu; nereden bulduysa artık çinko bir tası, lazımlık niyetine para-

vanın arkasında altına sürmüştü.

"Heyecan çişi değilmiş gibi bu" dedi yardımcısı, çinko tasa dolan idrarın pıtırtısı yerini dolmakta olan bir kabın sesine bırakınca.

"Bu da çok uyanık" diye geçirdi içinden Bülent Paye. Tam heyecan çişinin son damlalarını damlatırken, kapı çaldı ve aniden açıldı. Paravanın ardından bir çift kırk iki numara Sümerbank ayakkabısı gördü.

"Çık çık dışarı" diye kovuluyordu ki yardımcısı tarafından bu saf, aşk dolu, Başkent'ten buralara kalkıp gelmiş, kadınına tapan ayaklar, "Hayır, gelsin" diye bir çığlık atarak çömeldiği yerden, paravanın arkasından kalktı Bülent Paye. İdrarının son damlasını birazdan ayrıntısına gireceğim kostümünün eteğine damlatma, çiş dolu kabı çarpıp devirme pahasına.

Gelen Talat'tı ve Bülent Paye'yi görünce gözleri kamaştı. Bülent Paye pembe Isparta gülü gibi açmıştı. Kostümünü tazececik açan pembe bir gül olarak tasarlamış, terzisine benim kullanmaktan çekineceğim bu kelimelerle, "Tazececik açan pembe bir gül" olarak tarif etmişti. Talat'a tutulalı beri kendisini genç kız gibi hissediyordu. Koca adayını bulmuş kız oğlan kız gibi fıkırdaya fıkırdaya tarif ediyordu istediği elbiseyi. Yeni mimikler geliştirmişti kendisine, gözlerini çizgi haline getirip gülümsüyor, omuzlarını hafifçe kaldırıp koca poposunu aşağı eğiyor, görünmez bir iğneye iplik geçirir gibi bir eşi Joan Collins'te olan protez tırnaklarının kibrit çöpü gibi göstermeye yetmediği, eh biraz kalınca olan parmaklarını, tek tek açıyordu.

Gül kostümü için elli metre kumaş harcanmış, bu kumaş insan gözünün ayırt edemeyeceği pembe tonlarında degradelendirilmişti. Elbisenin göğüs dekoltesinden bele inen bölümü tıpkı bir gülün taç yapraklarının içindeki polenler gibi tasarlanmıştı. Kıl inceliğindeki çelik tellere kristal boncuklar

dizilmişti. Çıplak omuzları, boynu ve derin dekoltesi gül yaprakları gibi havalandırılmış kumaş parçalarının içine gömülmüştü. Eldivenli elleriyle idare ettiği öyle bir aparatı vardı ki elbisenin, sahneye çıktığında gül gibi açacaktı.

Bir gül ne zaman açar? Sabah ezanında ve gün doğmaya başlar başlamaz. Tövbe, Bülent Paye sahnede ezan mı okuyacaktı? Sahnenin ışığı yavaşça değişirken o ellerindeki aparatlarla gövdesinin üst kısmını kapatan gül yapraklarını usulca, teker teker açacaktı. Ezanın ardından gelen şarkı *Baharı Bekleyen Kumrular Gibi* olacaktı ve bu şarkıyı da sahnenin tam ortasında put gibi durup söyledikten sonra tuvaletinin eteklerini havalandıra havalandıra, derin yırtmacından uzun bacaklarını göstere göstere, "Ay içine don giymemiş mi?" dedirte dedirte arzı endam edecekti.

Bu hayale varana kadar ne çileler çekmişti bir bilseniz?

Şimdi küçük kulisinde Talat'ın yanına mı oturmuş, yoksa Talat'ı kucağına mı oturtmuş işte öyle samimi bir ortamda, mermer gibi göğüslerini ona iyice yaslamış, "Çok heyecanlıyım" diyordu.

Bulaşık teli kadar sert saçlarını Talat'ın yanağına sürttü. Pudra, parfüm kokusu... Hepsini açgözlülükle içine çeken Talat'a küçük bir açıklamada bulundu:

"Yeni açmış güllerden benim için özel üretildi bu parfüm ve pudrası."

İnsan taze bir gülü nasıl dişleyip ısırmak isterse...

"Ayol unuttuk!" diye bir çığlık atıp sevdiği adamı arkasında bırakıverdi Bülent Paye.

"Anam namaz kılacaktık ya!" Numaradan anlamında gözünü kırptı, ağzını burnunu yamulttu. İşte yeniden işbilir bir kadın oluvermişti. "Gazetecileri çağırıp..."

İşemek için çıkarmaya kıyamadığı tuvaletini Talat'ın o güne kadar duymadığı küfürler eşliğinde çıkardı. Paravanın ardından çıplak poposunu, profilden memelerini gösterip ken-

dini affettirmesini de bildi. Sabahlığını, pufuduk terliklerini giyip başörtüsünün altına kabarık saçlarını güç bela sığıştırdı, yere serilen ucuz bir seccadenin başında durdu.

"Çağırın pezevenkleri gelsinler" dedi gazeteciler için.

Kapı açıldı, gazeteciler içeri daldılar. Böylece Bülent Paye'yi iki rekâtlık namazının –güya– son Kıyam-Kıraat'ında yakaladılar. Dik bir şekilde ayakta durmuştu. Sesini, çevresindekilerin daha saygılı olmalarını rica eder gibi yükselterek besmele çekti, Fatiha suresine başladı ve devamını dudaklarını kıpırdatarak getirdi. Sahne yasağını kaldırabilmek için çalmadığı kapı kalmamış, bu uğurda kırk dana kurban ettirmişti. Geçmişte bakanlık koltuğunu işgal etmiş, şimdilerde avukatlığa talim eden eski bir siyasiye bile düşmüştü yolu. Rüku'ya vardığında Allahu ekber demek için sesini tekrar yüksetti. Birinci "Sübhane Rabbiye'l Azim"i sesli söyledi, gerisini mırıldandı. Rükûdan doğrulurken söyledikleri itişip kakışan gazetecilere azar çeker gibiydi; "Semi'allahü limen hamideh" ve ellerini gövdesinin iki yanına sallandırırken; "Rabbena leke'l hamd." Gelecekte köklü bir partinin başına geçip ilelebet muhalefette kalacak bu avukat soyup soğana çevirmişti bizimkisini. Böylece kurbanlık danaların yerini cılız koyunlar almıştı. Sessizce secdeye vardığında protez tırnaklarından bir tanesini düşürdüğünü gördü, canı sıkıldı. Talat'ın portakal sandığı içine istifleyip gizlice gönderdiği paralar sayesinde böyle donanabilmiş, kalanıyla son bir dana daha kesip kırk yetimi sünnet ettirme fırsatı bulmuştu. Flaşlar en çok poposunu zaferinin şerefine yirmi bir pare top atışı yapacak biçimde diktiğinde patlamıştı. Sessizce oturur hale geldi, başını af dileyen bir günahkâr gibi yana eğdi. Sonunda Almanya'da Türk işçiler için yerin dibindeki düğün salonlarında, ter kokulu spor salonlarında okumaya başlamıştı. İşte o sırada "Böyle harcanmasın yazık" diyen Şermin tarafından Başkent'e Başbakanlık Konutu'na çağrıldı. Pertev eş-

liksiz asla okunmayacak kadar ağır bir şarkıyı istedi. Son secdeye vardığında yüzünü ellerinin arasındaki karanlığa gömmüş, diz çöküp gözlerini kapatıp okuduğu şarkıyı hatırladı. Sesini yükseltti, "Sübhane Rabbiye'l Ala" dedi, gerisi palavra, hatta Pertev'e okuduğu şarkının ilk dizesi. Son oturuşundaki Et-tehiyyatü'ye sesli girdi. Bu oturuşta okunacak bütün duaların ilk cümlelerini bütün kalbiyle okuyacağı bir şarkıya başlar gibi seslendirdi. Selam vermek için başını önce sağa çevirdi: "Esselamü aleyküm ve rahmetullah." Bugüne Pertev ve Şermin sayesinde gelmişti. Gazeteciler en iyi pozu başını sola çevirişinde alacaklardı hiç kuşkusuz, nitekim öyle de oldu:

"Esselamü aleyküm ve rahmetullah, 12 Eylül diktasının içine tüküreyim inşallah!"

Bülent Paye, halkın aklı başka yerde!

Bülent Paye, Rasim ve arkadaşlarının en büyük düşmanı burada işte!

Gazeteciler çıktılar.

Bülent Paye gül kostümünü bir saatte zor giydi, memelerini polen gibi dikilmiş kristal boncukların arasına yerleştirmesi kırk beş dakikasını aldı.

Gazeteciler tekrar çağrıldılar.

Şimdi sırada ne vardı? Gül kostümünün takdimi, Çin işi paravanın önünde verilecek poz, poz, pozlar... Gözlerini kar suyunun hiç de iyi gelmediği Sümerbank ayakkabılarına dikmiş, bu işin politikadan pek farkı olmadığını düşünüyordu bizim Kâhya Talat. Gazeteci sürüsü içeri girer girmez Bülent Paye oturdukları üç kişilik –bir kişilik yeri de elbisenin taç yaprakları kaplıyordu– bambu kanepede –paravanın takımı olarak evden ayrıca getirtmişti bunu– usulca koluna girdi Talat'ın.

Talat, kimsenin başına çökmediği Gürbüz Sokak'taki renkli televizyonun, renkli yayınlarından birisini yakalayıp da

başına çökmüş gibi rahattı. Kar suyuyla ıslanan ayakları gibi bedeni de kuruyup, ısınmış, bir rehavet çökmüştü üzerinize afiyet.

"Nişanlım" dedi Bülent Paye. Sıcacık göğsünü göğsüne yaslamıştı yine.

"Huzurunuzda olsun istedik" dedi. Bir kuklaymış da ipi çekilip kolu kaldırılmış gibi kalktı kolu ve eli ileriye doğru uzandı Talat'ın. Bülent Paye hokkabazmış gibi kurdelenin ucunda sallanan altın halkayı kaşla göz arasında onun parmağına geçirivermişti.

"Kusura bakmayın efendim, biz iki öksüz, kendi göbeğimizi kendimiz keseceğiz."

"Benim anam babam var" diyecek oldu Talat. Bir öksüz olarak Ali Çoban ve Nazlı Hanımı'nı ana baba bellemişti kendisine ve bu nişan haberine çok bozulacaklardı elbette. En sıradan benzetmeyle, ışığa tutulan tavşan gibiydi. Diğer yüzüğü boşta kalan ve kendi isteği dışında hareket eden eliyle Bülent Paye'nin parmağına takmasına şaştı. İş, nişan kurdelesini kesmeye kalmıştı. Talat, boşta kalan elinin diğer ucundan Bülent Paye'nin tuttuğu sedef kakmalı makasın halkasına iliştiğini görünce büyülenmiş olabileceğini düşündü.

Nişanlandılar.

Bülent Paye "Âdettendir" deyip eğildi, hürmet eder gibi elini öptü nişanlısının. Talat neredeyse bir şaka olduğunu düşünecekti bunun. Ertesi gün cebinde bulduğu İstanbul-Başkent tren biletlerinden öte bu gecenin hiçbir hatırasına sahip değildi. Gazetelerde turp gibi kızardığı nişan fotoğraflarını aradı gözleri. Nişanlısı bu mühim detayı ona aktarmayı unutmuştu: Kuliste nişanlandığını duyan Şermin, "Ne o kız, dul karılar gibi nişan taktırmışsın" demiş, nişanını Pertev ile birlikte kesmeyi arzu ettiklerini iletmiş, Kadıncıklar Vakfı'nın gecesine beklediğini söylemişti. Bülent Paye yana yıkıla gazeteleri aramış, nişan fotoğraflarını yeni nişan fotoğ-

rafları gelene kadar basmamalarını rica etmişti. "Ama ben nişanlandım" demişti Talat parmağındaki ucundan kurdele parçasının sallandığı yüzüğüne bakarak. Aynı kurdele parçası bütün gece sahnede Bülent Paye'nin parmağında sallanmıştı.

Gazeteler daha ne kadar bekleyebilirdi. Sonunda, BÜLENT PAYE NİŞANLANACAK haberiyle basıldı yan yana çekilmiş fotoğrafları. Bambu koltukta. Bambu paravanın takımı olan bambu koltukta, yan yana. Utangaç bir genç kız gibi boyun eğmişti Bülent Paye. Bir tüccar gibi gerinerek oturmuştu Talat.

MÜSTAKBEL NİŞANLI ZEYTİN TÜCCARI

Herkes buna inanmıştı da o fotoğraftakinin Kâhya Talat olduğunu hiç düşünmemişti. Kâhyalık hayatında görülmüş şey değil, sakarlık yaptı bütün gün:

"Beyefendi şu zeytin tüccarını alsak ya partiye. Çok seveni var Bülent Paye'nin."

İktidarın ayak seslerini duyup odasından çoktan çıkan ve pembe salon adını verdiği salonunda Dallas'ın başlamasını bekleyen Nazlı Hanımı ise şöyle bir göz atmıştı gazetelere. Talat elleri titreyerek gece çayını servis ederken, Bülent Paye'yi ağırladığını unutmadığı ve küslüğü sürdürdüğü için "Mutlaka tanır" diye düşünüyordu. "Bu sır burada açığa çıkar, çeker giderim ben de! Vaktiyle mavi Chevrollet'nin sürücü koltuğu yanına ilişip püfür püfür Isparta'ya gittiğim gibi. Hem ben, Bülent Paye ile yani Bülent ile, birbirimizi" gibi gibi... Şeyler düşünürken düşünürken... Nazlı Hanımı, Bülent Paye'nin göğsüne ilişmiş bir gül gibi durduğu fotoğrafı gösterip sordu:

"Çükü yok muydu bunun?"

Sorunun muhatabı Kâhya Talat idi, doğru. Ama lafın gelişi. Talat'ı bu mahrem sırrın muhatabı olarak görmek Nazlı Hanımı'nın aklının ucundan bile geçmiyordu.

11

"Anne, anneeeeeee!"

Çığlık çığlığa uyandı Pertev. Her fani gibi o da kâbus görüyordu. Tek bir farkla; düzenli olarak, 1987 yılının başından bu yana, yaklaşık bir yıldır. 1987 gövdesi ve kalbinin birbirinden ayrıldığı yıldı. Amerika'da baypas ameliyatı olmuştu. Koruma polislerinin başı, yasalar öyle icap ettiği için ameliyata girmiş ve anlatmıştı: "Ah Başbakanım böğrünüzü açıp kalbinizi kuru bir kafatasını toprağın altından çıkarır gibi çıkardılar!" Tek bir hayal canlanmıştı Pertev'in gözünde, Malatya'da dedesinin hasta danasının içinin deşilmesi. İşte o günden sonra bilinçaltındaki bu anı rahatsız edici bir biçimde ortaya çıkmış, ameliyattan sonra değişti deyip duranlara öfkelenmişti. Gazetelerde baypas oluşunu hicveden, bir elinde damarlarından kan damlayan kalbi, her güne bir karikatür: "Ali Çoban ya da Ali Çoban işte bütün mesele bu" ya da "Enflasyon ya da enflasyon işte bütün mesele bu" ya da "Solu bölmek ya da solu bölmek işte bütün mesele bu" ya da "Üç buçuk eşkıya ya da üç buçuk eşkıya bütün mesele bu."

"Git salonda otur" dedi Şermin yattığı yerden. Poposu öyle heybetliydi ki başucunda duran saati göstermiyor, Pertev'in fosforlu akrep ve yelkovanından saati okuma arzusunu suya düşürüyordu.

"Kimin adını seslenerek uyanacağı insanın elinde mi?"

Anneciğinin adını seslenerek uyanan Pertev'e cevap bile yoktu. Ayaklarını sürüye sürüye aşağı indi. Bilgisayarını açtı. Ali Çoban ve diğer yasaklıların siyaset yapma yasağını kaldıran referandum sonuçlarını bir kere daha gözden geçirmeye niyetlendi. Eskiler geri dönmesin diyenler turuncu oyu, hayır oyunu kullanmışlardı. Cuntanın yasakladığı siyasetçilerin dönmesini isteyenler mavi oyu, evet'i.

Evet oyu veren, haritada maviyle işaretlenmiş köy, kasaba

ve illeri tek tek taradı. Artık akmayan sularını Ali Çoban akıtır, kesilen elektriklerini ışıtır, yollarını o yapardı. Meydanında gözünün içine baka baka, "Mavilim mavişelim, Ali Çoban'la buluşalım mavilim" diyen Isparta'yı haritadan silmek istiyordu.

Şermin'e çalışma odasının turuncu perdelerini, turuncu yer halılarını, turuncu deri koltuklarını, portakal rengi bir güneşin doğup battığı tabloları kaldırmasını söylemeliydi. Kıl payı kaybedilmişti referandum.

"Üleştik" demişti Ali Çoban ilk beyenatında. Adamı kucakladığı gibi Başkent turuna çıkarmıştı partilileri. "Kendi videosu gibi çalıştırıyor" dedikleri devlet kanalında görmüştü, Mercedes'inin *sun roof*'undan, deliğinden besili bir elma kurdu gibi çıkmış, şapkasını sallamaktaydı. Yayını çat diye kestirmiş ekrana necefli maşrapayı dayatmıştı Pertev. Ali Çoban siyasete ne yapmaya geliyordu? Ama önce, onun ilk beyanatına karşılık kendisinin söylediklerini aktaralım:

"Ne üleşmesi? Halkın yarısı onu istemiyor!"

Ali Çoban cevap vermekte gecikmedi:

"Kurtar bizi baba, dedi halk. Geldim, yetiştim."

"Kafası eskide kalmış onun, halkın gel yetiş dediği, 1980 öncesiydi."

"İnsanlığın miladı mı bu 1980? Mağaradan çıktık, ateşi mi bulduk? Tesadüfen buldu tekerleği, 1980 siyasetçi, başbakan yaptı onu!"

"Ben kazdım o baraj çukurlarını tırnaklarımla kazar gibi diyormuş, memleketin suyuyla dolan barajları kendi doldurmuş gibi caka satıyormuş... Hadi be! Köprüler yollar hepsi benim!"

Pertev açık açık söylemekte hiçbir sakınca görmemişti: "Eskilerin siyaset yapma yasağının kalkmasını istemiyorum." Cuntanın lideri Rasim ılımlı bakarken, Pertev'e ne oluyordu:

"Muhalefet olmam, olmam, olmam, olamam!" demişti bir televizyon programında kendisini tutamayıp.

Makam otosunu nazar boncuğu gibi maviye boyayıp öyle dolaşmıştı Ali Çoban. "Evet" oyu dilenmek için halktan. "Tırnaklarını geçirmiş bırakmıyor siyaseti. Hayvan yaralı, bir daha el vermez sana." Siyaset yasağı kalkan ama henüz meclise girmeyen Ali Çoban daha partisini teslim bile almamıştı. Aynı zamana denk geliyordu kongreleri. Ağrıyan dizlerini ovaladı Pertev. İleride, Pertev ile birlikte çıkacağımız bir Güneydoğu gezisinde, daha fazlasını öğreneceksiniz ama şimdilik şu kadarını bilin: Baypastan sonra, güya, haletiruhiyesi değişmişti. Maliye Bakanı bunu söyleyerek çarpmıştı kapıyı. "Israrcı oldu" diyorlardı onun için. "İtiraz kabul etmiyor!" Cevap olarak, "Bir günden, bir güne Başbakan olduğumu hissettirmediniz yahu bana" diyordu Pertev. "Bizim itirazımız en iyiyi bulmak, fikirleri kristalleştirmek için..." diyecek olmuştu karşısındaki. Baypaslı kalbi kendiliğiden bir savunma mekanizması geliştirmişti; yüzü kızarıyordu Pertev'in. Kâğıt gibi bembeyazken, gözle apaçık görülecek biçimde, pembenin alt tonlarından kan kırmızı olana kadar. "Sanki bir gül açıyordu yüzünde" demişti buna şahit olanlar. Kimse onun yüzünde şiddet, hiddet gülünün açmasını görmek istemiyordu.

Daha nekahet döneminde dertler boncuk gibi dizilmeye başlamıştı. Kalp ameliyatı geçirdiği Houston'dan, Londra'ya geçmişti. Sabah uykusundan yanındakiler tarafından uluslararası bir kanalda bir Türk askerinin açıklama yaptığı haberiyle uyandırılmıştı. Açmıştı karşısıdaki televizyonu, bir kadın haberleri okuyordu. Kalbinin ağır ağır çalıştığını, vücuduna kan pompaladığını hissetti: Yunanistan'la savaşa giriyorlardı. İki ülke arasındaki güzelim Ege Denizi sonunda bir savaşa vesile olmak üzereydi. Hükümet sözcüsü olarak seçtikleri İmam, "Ah denizin dibinden Herkül çıksa da, Cebelitarık'ı açtığı gibi Ege'yi de bölse Yunanistan'la aramızda" demişti. Uluslararası kanalda, bangır bangır, çıplak ayaklarını yataktan sallandırmış Pertev'in gözünün içine baka baka.

"Herif ateist oldu, mitolojiye inanıyor" demişti Pertev'in çevresindekiler. "İyi taktik" demişti Pertev de, "dikkati başka yöne çekiyor."

İmam basının dikkatini sahnede ezan okuyan Bülent Paye mevzunda zaten çekmişti: "Allah, adını kimsenin ağzına yasak etmez." Şimdi bu ilgiyi pekiştirmişti. Pertev küçük odasına çağrılan yabancı basın mensuplarına Herkül gibi konuşmuş orta yolu bulmuştu, Yunanları kızdıran savaş gemisi Hora'yı geri çekmişti.

Bilgisayar ekranındaki mavi noktalara baka baka biraz uyukladı Pertev. İlk renkli bilgisayar ekranı. Daha da fazlası olacaktı. Siyasetçi değil teknokrat diyorlardı ona. Böyle öfkeyle de uyunmuyordu ki canım! En güzel uykusunu narkozda uyumuştu.

Sabah ezanı okundu. Demek oturduğu yerde uyuklamıştı. Gözlerini açtı. Ezan ona İmam'ı hatırlattı. "Çağırayım gelsin" diye düşündü. İtiraz etmemesi, ısrarcı olmaması hoşuna gidiyordu. Eskiler için, "Toparlanana kadar siyaset yapamayacakları yaşa gelirler" diyordu. Sayın Başbakanı'na gelecek yıl cumhurbaşkanlığı makamını layık görüyordu.

Pertev'in aklından geçen İmam İmam acaba neredeydi?

Kendi geleceğini göremediği bir yerde. Banu Ballı ile birlikte gazetecilere yakalanmışlardı. Hem de nerede? Pertev'in kızına ve kaçarak evlendiği davulcu damadına hediye edilen Jaguar marka arabanın arka koltuğunda, bir gece gezmesi dönüşü, sabaha kadar açık kalan, müdavimleri pahalı orospular, metresiyle eğlenceden dönen yeni zenginler, kumarbazlar, hırsızlar, leşini yeni gömmüş katiller olan bir çorbacının önünde. Banu Ballı'yı koluna takmış, şimşek gibi çakan flaşların üzerine yürümüştü: "Hayırlı akşamlar arkadaşlar" dilediği gazeteciler tabanları yağlayıp kaçmaktan vazgeçmiş, en cüretkâr soruyu sorup "Cevabını alır almaz kaçarız artık" diye düşünmüşlerdi:

"Banu Ballı'yla beraber misiniz efendim?"

Kalbindeki deliği tıkayacak kadar güçlü olan vücudunu yıllar yılı ahmak bir cemaate namaz kıldırmak, akıl vermek için vazifede bulunduğu camilerin rutubetli tek göz oda lojmanlarında çürüten İmam'ın geçmiş hayatından tek kazancı Hocaefendi'nin bütün vaazlarını, çalışması için kırmızı play düğmesini kalemle sıkıştırdığı kasetçalarından dinleyip bir topluluğa hitap etmenin ilmini kendi kendine almış olmasıydı. Pertev'in başlattığı yeni hayatında bunu kullanmıştı, şimdi de kullanacaktı:

"Banu Hanımefendi bataklıkta açan bir gül idi. Aldım onu, temiz su dolu bir vazoya koydum."

Gazetelerde bundan sonra olanların fotoğrafı yer alacaktı. Kimileri fotoroman gibi Jaguar'dan inişlerinden itibaren kare kare kullanacaklardı çekilen fotoğrafları, final, Banu Ballı'nın, "Sen o vazoya ananı koy!" deyip İmam'ın üzerine atılması olacak şekilde.

12

HERKÜL BİLE AYIRAMAZ!

Hocaefendi gazetedeki bu başlığa bakıyordu. Fotoğrafları siyah keçeli kalemle sansürlenmiş habere. Kim sansürlüyordu bu fotoğrafları allasen? Hayır biliyoruz Hocaefendi'nin arzusu üzerine sansürleniyordu ama keçeli kalemi tutan eller günaha girmiyor muydu Bülent Paye'nin gül kostümünün önünde göze batan göğüs çatalını karalarken, bugün olduğu gibi Banu Ballı'nın mavi ışıltılar saçan siyah kürkünün içinden, mini mini eteğini, sevdalı göğsünü...

Elindeki çantayı İmam İmam'ın kafasına geçirirken kollarını fazlasıyla açmış olmaktan, kabarmış siyah bir çarşafın altında kalmıştı Banu Ballı. Yeşil gözleri burnunun üzerine

kadar çıkmış peçesinin altından görünüyordu. Anlaşıldı, birisi keçeli kalemle vazifesini yerine getirmek uğruna kendisini ateşlere atıyordu. Hocaefendi kadınların gözlerine bakmanın da haram olduğunu düşündü. Titreyen eli siyah mürekkepli kaleme gitti. Banu Ballı'nın ferfecir okuyan gözlerini kendisi boyayacaktı. Sansürden nasibini alan fotoğraf sanki göz kırptı: "Hatırladın mı beni Hocaefendi?" Hocaefendi'nin hayalinde kabarık çarşafını bir savuruşta açtı, kırmızı ojeli uzun tırnaklı ellerini böğürtlenli bir çalı dalı gibi uzattı: "İmam'ı sepetledim. Gel seninle âleme dalalım."

Arkasına yaslandı derin derin soluk alıp verdi Hocaefendi: "Tövbe, benim âlemim burası."

Kendi âleminde gözlerini açtığında bir utançla karşılaştı Hocaefendi. Pantolonunun önü gittikçe büyüyen bir ıslaklıkla kirlenmişti. Böyle şeytanlı şeytanlı otururken ki cezası bütün bir gece başını secdeden kaldırmamak olacaktı, neden evlenmediğini düşündü; çünkü bir arkadaşı rüyasında Efendilerini görmüştü, Efendileri tembihlemişti, "Evlendiği gün ölür, cenazesine bile gitmem." Soranlara böyle söylüyor, böyle anlatıyordu. Kalbinin en müstesna köşesinde olan biteni nereden bilebiliriz ki? Ah şu kalp dediğimiz şey, Pertev'inkinde olduğu gibi bedenden kısa bir süreliğine sökülüp çıkarılıyor ve sadece baypaslanabiliyor, okunması mümkün değil, kirli kanı kusar gibi gizli hislerini asla dökmüyor.

Kalktı boy aptesi aldı. İki rekât namaz kıldı. Televizyonun açılış saati gelmişti. Üzerindeki örtüyü indirip açtı televizyonu. Haram bir ses, bir kadın konuşuyordu örtünün altında hapis televizyonda. Boyalı dudaklar, boyalı et parçaları konuşuyordu. Bak yine kirlenecekti. Yüzün peçeyle örtülmesinin biricik sebebi olarak kadının dudaklarıyla, ömrü hayatında görmediği kadının mahrem yerinin benzerliğini neden göstermişti bir tefsir. Haklı olmalıydı söyleyen ama kendisi görmemişti karşı cinsin ademi şeytana uyduran, cennetten

kovduran mahremini. "Adamı yer yutar, tövbe" demişti önünde diz çöküp arınmaya çalışan bir kâfir.

"Zevk deliği, haz deliği, doğru! Ama tövbe, zevk ve haz günahların en büyüğü değil mi Hocaefendi?"

Cüppesini çekiştirip duruyordu. Dünya hayatına yüz çevirmek kolay mıydı? Bunun hırsıyla parçalandı cüppe kenarındaki hayırsever bir müridin gönlünden kopan, ham ipek üstüne saf altından iplerle işli nakışlar.

Televizyonda kadının mahrem yerinin yüzdeki tezahürü dudaklar kıpırdanmayı kesti. Pertev'in halka seslendiği ve İcraatın İçinden adını verdiği programı başladı. Hocaefendi televizyonun üzerindeki örtüyü kaldırmaya niyetlendi. Ama belli olmuyordu ki Pertev'in frapan karısı bir anda ekranda beliriyor kıçını seyirciye dikip kocasına gümüş bir tepsi üstünde bir bardak su ikram ediyor, Pertev "Sağ olasın hanım" demeyi ve "Elhamdülillah" çekmeyi ihmal etmeden suyundan bir yudum içiyor, "Nerede kalmıştık?" deyip ekran başındakilerin gözlerinin içine baka baka anlatıyor, kendini Otoyollar Kralı ilan ediyordu. Televizyonun neden habire Pertev'i gösterdiğini anlamayıp Pertev'in televizyona nasıl yapıştığını merak edip tamirci çağıran halk gibi şikâyetçi değildi. Ansızın ekrana çıkan kadınlar yok muydu, en fenası onlardı. Ekran başında gözünü yumana kadar aklına fikrine girip fingirdeşmek istiyorlardı Hocaefendi'leriyle.

Pertev ile anlaşmaları devam ediyordu. Hatta kendisini Banu Ballı'ya kaptırmış İmam İmam ile. 1986'da hakkında takipsizlik kararı verilmesini sağlayan onlardı. Buna karşılık cemaatinin 1987'deki referandumda turuncu, "Hayır" oyu vermesini sağlamıştı.

Sahi, görmeyeli neler yapmıştı Hocaefendi?

Fazla uzun sürmez: Bir kere artık kendisine ait bir cemaati var mıydı? Oluşuyordu. Yeni Asyamız hareketi yaşanan sayısız kopuşu önemsemiyor, gidenler de kalanlar da birbir-

lerine kırıcı eleştiriler göndermiyordu: "Hocaefendi, Nurani olduğunu zaten, hiçbir zaman, ifade etmemişti." Gücünü ilhamını Nurani'ye borçlu olmasına rağmen Hocaefendi, Sahid Nurani'nin adını yapmak zorunda kaldığı alıntılarda bile anmıyordu. Devlete itaat etmeyi sürdürüyordu. 1986 yılında askeri okullardan ayıklanan, sayıları yüzü bulan öğrenciye rağmen. Hocaefendi çocukken teğmen olup üniformasıyla Galata Köprüsü'nde gezmeyi hayal edermiş. Televizyonun üzerindekileri gördünüz mü? Tank ve uçak maketleri, yerde sürünen asker bibloları. Orduya bunlarla sızılmıyordu. Büyük bir gayretle askeri okul sınavlarına hazırlanmış ve bu okullarda okumaya, gelecekte asker olmaya hak kazanmıştı çocuklar. Kırk gün kırk gece hasta yatmıştı Hocaefendi derdinden. "Her biri ben idim askeri okulda okuyan o çocukların. Her biri ben idim o mukaddes üniformalar içindeki çocukların. Asker olacaktım" diye sayıklayıp durmuştu. Pek müteessir olduğu bu olay sonrası, İmam'ın "Geçmiş olsun Hocaefendi'm" telefonundan sonra, ilk vaazında, anlatırken gözü yaşlı subay olacak çocukların önüne, yere konulan Kuran'ı çiğneyip geçmelerini emreden, bunu yapmayan, yapamayan dini bütün gençleri, sen büyüksün yarabbim, askeri okuldan tutup atan komutanın hikâyesini, cemaat içine karışmış bir deyyus kalkmış, "Kurunun yanında yaş da yandı. Dindar bir aileden gelmekten başka suçu olmayan subay olma heveslisi oğlumun istikbalini söndürdün!" demişti. "Oğlu bizim dokuduğumuz kumaşlardan mıdır?" diye sormuştu Hocaefendi çevresindekilere. "Değildir" manasında bükülen dudaklardan sonra ne gelmişti o adamcağızın başına? Bacasına, nasıl girdiyse artık oraya, koca bir taş düşen kömür sobaları bir gece zehirlemişti bütün aileyi. Garip olan subay olma heveslisi gencin kendisini odasında çoktan asmış olmasıydı.

Daha başka? Daha ne olsun, Hocaefendi askeri liseler olayından sonra devletin gözünde azalan itibarını yeniden kura-

bilmek arzusuyla yeni bir yola baş koydu. Bu yol gelecek yılların mücadelesi olacağından Hocaefendi ile bir başka buluşmamızda neşredeceğiz.

Kendisi ayrıca ilimle, bilimle ilgilenmeye başlamıştı. Kiralanan sinema salonlarında evrimi anlatıyordu. Her ay sadık okurlarıyla buluşan iki dergisi, Akıntı ve Utku, bunların başında da Çaycı Rıza vardı. Görmeyeli yeni ilgi alanları geliştirmiş, mucize avcısı olup çıkmıştı Rıza. Dergilerin konu ettiği inkâr edilmesi mümkün olmayan mucizelerdi. Ne gibi derseniz; elementlerin periyodik sistem tablosundan hareketle grafik düzlemde Arapça Allah kelimesini bulmak gibi. Ya da İhlas Suresi'nin harflerini sayıp, 47, bunlar arasında değişik harfleri bulup, 12, bu harfleri suredeki sıralarına uygun olarak grafiğin düşey ekseni üzerinde tek tek belirledikten sonra her harfin sure içinde kaç defa tekrarlandığını da grafiğin yatay ekseni üzerinde Kuran'ın okunuş şekli gibi soldan sağa işaretlendiğinde, daha sonra her harfe ait yatay ve düşey çizgileri kesiştirerek birtakım noktalar elde ettikten ve bu noktaları birleştirdikten sonra beliren isim karşısında, Allah, hayretler içinde kalmamak mümkün müydü?

Başka?

Bir dergileri daha vardı ki burada temel meseleleri Batı ve Batı düşüncesiyleydi. Batı felsefesinin Müslümanlarda oluşturduğu tereddütlere çare aramanın derdine düşmüştü bizzat Hocaefendi. Müstear isimle yazdığı başyazılarının birisinde bu amaca hasredilmiş 33 soru ve bunların cevapları vardı: "Allah tarif edilebilir mi, bilinebilir mi? Deniliyor ki her şeyi Allah yarattı, O'nu kim yarattı? Allah niçin kullarını bir yaratmadı? Kimini kör, kimini topal olarak yarattı? Beş vakit namaz farzdır. Kutuplarda ise altı ay gece, altı ay gündüz olur. Oralarda namaz nasıl kılınır? Allah bazı insanlara mal, mülk, itibar, arkadaş, şan şöhret bazılarına yoksulluk, dert, musibet, elem, keder vermiş. Allah niye böyle bir

ayırım yapmış? Uçmak için yaşayanlarla, sürünmek için yaşayanlar arasındaki fark nedir? Gibi gibi gibi."

Hocaefendi pek yalnız kalmazdı. Günde iki üç saatlik bir uyku ona yeterdi. Yemek ayırt etmez, cacığa hayır demez, eti biraz zor hazmettiğinden yemezdi. Kültür fizik yapardı. Dambıllardan birisini ayağına düşürüp başparmağının tırnağını ezip attırdığından bu yana aletsiz olarak. Geceleri yürüyüşe çıkardı. Şimdi olduğu gibi Çaycı Rıza refakatinde. Çaycı Rıza yeni ulaştığı mucizelerden önce bir havadisle başladı söze; "Dergiler yetmezmiş gibi bir de gazete işi çıktı başımıza." Güzel haberleri sitemle vermek gibi bir huy edinmişti Rıza. "Çok şükür" diyordu sonra yaradanın şakasına bakmadan günah defterini açacağını düşünüp. "Tez Vakit gazetesi bizim oldu." Hocaefendi yürüyüş yolunu yeni sahip olduğu gazeteye doğru çevirdi. İyi ki gitmişti, gelecek yıl ki cumhurbaşkanlığı seçimleri için başlayan kulisin başlığını Pertev'den yana değiştirdi:

O MAKAMA KİM LAYIKSA O OTURSUN İNŞALLAH.

13

"'Analar tahtını yaparmış, uşaakkk çorba! Analar tahtını yaparmış bahtını değil, uşaakkkk çorba! Benim elimden de tahtını yapmak gelir, uşaaakkk çorba!'

Rasim, cuntacı arkadaşlarının, başı dertte olanıyla, anlatacağım, eski Genelkurmay Başkanı Necdet ile görüşüyordu. Yine ben, Mösyö Kevork. Florya Deniz Köşkü'ndeki kulağınız. Kalorifer tesisatı olsun olmasın yazlıktı bu köşk, kışlık değil. Eskisi gibi avucunun içinde değildi gazeteler. Bu sebeple yazıyor, soruyorlardı:

RASİM NİYE AYRILMIYOR FLORYA DENİZ KÖŞKÜ'NDEN? ÜSTELİK MEVSİM KIŞ İKEN.

'Deniz havası bana iyi geliyor' diyordu Rasim taraçaya koydurduğu şezlongun üzerinde, dizlerinde battaniye, karlı bir kış günü yalancıktan poz verirken. 'Nesi varmış buranın, Ata'nın gözleri açık gitti burayı doya doya kullanamadığı için... Valla püfür püfür öyle güzel uyunuyor ki...' dediği bir gün, misafirler de vardı üstelik, lodos denizi coşturmuştu. Şimdi çarşaf gibi duran denize bakıp aldanma. Kocaman bir lodos dalgası köşkü bir anda yutuvermişti. Bir evin başından aşağı bir kova su dök, olan buydu işte. Mutfak kapısından, pencereden, taraçaya açılan kapıdan suyun girdiğini çok görmüştüm. Su giren yerleri elimize geçen pılı pırtıyla hemencik tıkardık. Ama böylesini ilk defa görüyordum: Tatlı servisine geçmiştim, başımın üstünde bir çeşme açıldı ve kapandı gibi oldu, bir kovanın içine daldık ve çıktık, sen nasıl tahayyül edersen et ama ben sana diyeyim ki elimdeki şöbiyet tabağının üstünde koca bir deniz anası vardı, Rasim'in boynundan aşağı Noel cicisi gibi yemyeşil bir yosun parçası sarkıyordu, masanın ortasında canlı kanlı bir kefal kıvranıp duruyordu, misafir hanımefendilerin kucağına gümüş balıkları dolmuştu. Başka bir lodos dalgası da köşkün altından girip şöyle usulca kabarıverince, gıcırdamıştı bizim köşk. Bozuk bir şey yiyip içmiş de değildim. Gerçekti olanlar. Misafirler deniz tuttu deyip, koridordaki halıların rengini, kusa kusa değiştirerek gittiler. İşe o zaman, 'Burayı neden seviyorum biliyor musun?' demişti Rasim, 'Burada kâbus görmüyorum. Ne o uğursuz orman yangını, ne o komiser, ne de rahmetli anam.' Ne dediğini anlamamıştım ama çok geçmeden anlayacaktım. Diyeceğim, eski paşalardan Necdet Paşa'nın gelişi dalganın ıslattığı eşyaların az biraz kuruduğu güne denk gelmişti. Yine de adamın oturduğu koltuğun minderinin altından bir midye çıkmış, hangi köşede gizlenip nasıl yaşadılarsa bir manga istavrit çırpına çırpına bunların önünden geçivermişti:

'Şunlara bak Necdet, resmigeçit yapıyorlar' demişti Rasim.

'Bugün istavritler, yarın Pertev'in gaza getireceği halk.'

'Bizim Şişman sivil darbe yapsın da göreyim. Önünde şu istavritler gibi resmigeçide geçerim.'

'İyi o zaman şimdiden tecrübe et kusursuz bir resmigeçidi. Senin Şişman ölen anasını bile Kanuni Sultan Süleyman'ın ayak ucuna gömdü.'

'Uşaakkk çorba' diye yeniden seslendi Rasim. Doğruydu, hem bugün ahçı Ragıp Ağabeyin çorba pişirdiği hem de Pertev'in 10 mayısta ölen anacığını söylenen yere gömdürdüğü:

'Hah' dedi Rasim sanki sabahtan beri sayıkladığı çorbası pişip önüne gelmiş gibi, 'İnsan kabir komşusunun azabına ya da sevabına tanık olurmuş. Artık Pertev'in anası da her akşam Kanuni'yle cenge çıkar, gider dayanır Viyana kapılarına!'

'Şakası yok!' diye gürledi Necdet Paşa. Sinirliydi. Ordunun üç general Necdet'i vardı ve başlarına gelmeyen kalmamıştı, anlatacağım. 'Senin Şişman, anacığını Meclis'ten çıkardığı özel izinlerle gömdürdü oraya. Bağlı olduğu şeyh yatıyor orada n'aber?'

'Biliyorum, bizim Şişman aldı şeyini, başını gidiyor. Eskisi gibi söz dinlemiyor. Ama sekiz yıl önceki gibi bir şey daha, darbe daha yapamayız. Zaten 1980'de yaptığımızı yaşatıyoruz. Yenisine gerek yok, biliyorsun.'

'Ama diyorlarmış ki 12 Eylül, Rasim'in kendini Pertev'e öptürmesiyle bitti! Geçen yıl Necdet Paşa'lara yaptığını unuttun mu?'

Rasim ne o mevzuyu, ne de pişen çorbayı unutmamıştı: 'Uşaakkk çorba' diye seslendikten sonra bana, devam etti:

'Paşalar operasyonu diyorlarmış kendi aralarında yedikleri halta.'

Anlatayım: Florya Deniz Köşkü'nde şu anda misafirimiz olan ve bendenizin köpüklü Türk kahvesini takdim ettiğim Necdet Paşa geçen yıl Genelkurmay Başkanlığı'ndan emekli

olmuştu. Yerine de arkasından gelen Necdet'i getirecekti. Bakanlar Kurulu'nun kararını ve bu kararı Cumhurbaşkanı olarak Rasim'in onaylamasını beklemeden koltuğunu Necdet Paşa'ya bırakmıştı. Necdet Paşa da terfi kararını beklemeden kutlama davetiyelerini –kalanını gelip burada yakacağı davetiyeleri!– bastırmış ve dağıtmıştı. Pertev, Necdet Paşa'yı istemedi. Zaten gerideki Necip Paşa'nın bir kademe daha üstün olduğu biliniyordu. Böylece cuntacıların istediği olmamış oldu.

'Gazeteler askerin otoritesine çomak şey edildi, sokuldu, diye yazdılar.'

İki paşa kara kara düşündüler. Pertev böylece sivil otoriteyi kanıtlamış mı olmuştu? Rasim'in karnı guruldadı. Tahmin edeceğiniz gibi tam bana seslenecekti ki, Necdet Paşa öfkeyle kalktı yerinden, çocukluk anılarımın bir köşesinden de dedem; benzetiyordum ikisini birbirine, şaşılacak olan hâlâ hatırlamamdı dedemin yüzünü, bahçedeki sedirde oturuşunu: 'Söyle Kevork, seni Veng'e* götüreyim mi?' Malatya'nın bal gibi sularının aktığı Veng'e giderdik, diğer iki kuzenimi de alıp. Veng kan akmıştı senin ataların bizi sürerlerken toprağımızdan. Yaşıtım olan kuzenim gözlerini yummuş öyle yürüyordu tehcir yolunda, 'Aç gözünü Bedik, korkacak bir şey yok' demiştim ben de. Doksan yıl öncesinden nasıl da elime geliyor kelimeler. Bedik demişti ki; 'Nasıl korkmam?' Dedemin daha dün, 'Söyle Kevork, seni Veng'e götüreyim mi?' diyen ağzı, dili, o güzel başı, kellesi Bedik'in gözünün önünde uçup gitmişti.

Bütün bunları söyleyebilsem belki o vakit biterdi çilem. Hâlâ diyemedim bunu; ne istediniz bizden? Sen biliyor musun? Ne yaptı ataların bana, ne istediler bizden? Tarihte bir şey oldu ama ne? Tarih, iki ucu pisli değnek. Oysa ortasından, zafer ve kahramanlıklardan değil, ucundan tutmalı ki

* Ermenice, "Manastır."

bu değneği, sallayabilmeli şerefle elinde uluslar. Gerektiğinde o değneğe dayanıp yürüyebilmeli, ayakta kalabilmeli uluslar. Ah şu aklımın gevezelikleri. Kurtulmam gerek onlardan. Belki bir rüya gördü küçük Kevork. Göz yanılsaması. Necdet Paşa'nın dedeme benzerliği göz yanılsaması değil ama. Benziyor adamakıllı. Bundan dolayı endişe ediyorum onun için. Sevecenlikle uzatıyorum içine bile tüküremediğim kahvesini: Buyrun Paşam. Bilmiyorsunuz zehir gibi bir MİT raporu yayınlandı onun hakkında.

'Uşakkk çorba!' Dili damağı kurumuştu ama ısrarcıydı gördüğünüz gibi. Bu sebeple kahvesini bile içmedi Rasim.

'Uşaakk çorba!'

Nerede benim kulak tıkaçlarım? Kendimi zor tuttum kulak tıkaçlarıma davranmamak için. Necdet Paşa'nın anlattıklarını dinlemem şarttı çünkü.

'Güya biz 2000 yılına kadar kim Genelkurmay Başkanı olacak, sonra da kim Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturacak bunun hesabını yapmışız...'

'Listeniz varmış' dedi Rasim.

Öfkeden biraz önce resmigeçitlerini izlediğimiz istavritler gibi zıpladı Necdet Paşa:

'Yalan! Vallahi de yalan! Billahi de yalan!'

Bilemem anlamında omuz silkti Rasim. Necdet Paşa zıvanadan çıkmıştı:

'Direnmedin Rasim! Olmuyor, istemiyorlar sizi, dedin halefime, oturdun aşağı. Zavallı adaşım, davetiyeleri bile bastırmıştı.'

Sizin bildiğiniz bir ayrıntıyı Rasim ona da aktardı:

'Geldi yaktı davetiyeleri burada...'

Necdet Paşa öyle şaşırdı, öyle şaşırdı ki şaşkınlıktan gözleri yaşardı. Gözlerinin üzerinde düzensiz bir öbek çalı gibi duran kaşları fırtınaya tutulmuş gibi kıpırdandı, indi, kalktı. Şimdi dedeme daha çok benzemişti.

'Pertev'in adını başbakan yardımcılığı için zikreden rezil rüsva ettiğiniz Necdet Paşa'ydı. O topacın vefasızlığı, senin vurdumduymazlığın karşısında, kendisini utanca boğan davetiyeleri yakarken, iyi burayı yakmamış' dedi Necdet Paşa. İyi, skandal ucuz atlatılmış, benim kulağıma bile gelmediğine göre, şükür duyulmamış anlamında söyledi bunu. Ama Rasim'in canı çorba içmek istiyordu. Ayrıca Necdet Paşa'nın bir an önce gitmesini. Bunun en kolay yolu kavga çıkarmaktı. O da bunu yaptı:

'Burayı yakmak ne demek? Burası devletin zirvesi. Burayı yakmak beni yakmak demektir. Benim naçiz vücudumu kül etmek demektir. Benim naçiz vücudum kül olmayı değil, toprak olmayı hak etmektedir. Naçiz vücudum toprak olsa bile yaptığımız darbe ilelebet...'

'Kes!' diye bağırdı Necdet Paşa.

Size bir sır vereyim mi? Hiçbir paşanın sesi hayallerinizdeki gibi gür değildi. Ha, bir tek Nuri Paşa, onun sesi okkalı çıkardı. Rasim zembereği bir türlü boşalamayan çalar saat gibi zırıldamayı kesti.

'Hakkımdaki şu MİT raporu pek fena oldu' dedi Necdet Paşa bu defa. Asıl konuya gelebilmişti nihayet .

'Düzmece o rapor, gelmedi bana o rapor. Açıkladım bunu.'

'Pertev cumhurbaşkanı olmak istiyor.'

Omuz silkti Rasim. Nemli koltuğa iyice gömüldü, birbirine kenetlediği ellerinin başparmaklarını çevirip durdu. Şu MİT raporunu ağzına almak istemiyordu. Necdet Paşa devam etti:

'MİT raporları kendisine gelmediği için pek öfkeliymiş Pertev. MİT'i ele geçirmek istiyormuş.'

Rasim susmuştu. Çaresiz yürüdü gitti Necdet Paşa.

Çorba kâsesi elimde içeri girer girmez dili dışarda bir fino gibi yanaştı Rasim. Açtı. İzahatı güç bir açlık. Çin seyahatinden dönüşte hastalanmıştı. Şey gibi bir hastalık. Şey. Rasim, Frenk ağd olmuştu. Şey, Frenk kiri denilen hasta-

lıktan. Anlayın işte, belsoğukluğu!"

Yaa, der gibi başını salladı ve devam etti Mösyö Kevork:

"Ben de Feneseli Ağavni Hanım'ın reçetesini uyguladım. Rasim'i kırk gün aç bıraktım. İşte izahatı güç açlığı bunun neticesindeydi. Çorbayı üfleyip karıştırmaya koyuldu ki o da ne? Çanağında ne varsa kaşığına da o gelir. Doğru. Durun, dedim. Durun içmeyin!

Kaşığı ağzına yaklaştırmış öylece kalakalmıştı Rasim. En büyük boy gümüş kaşığı silme dolduran mercimek çorbaya baktı, 'Bu da ne?' dedi Rasim.

Daha emekli olmamış ahçı Ragıp Ağabey'in cüzzamlı parmağından birisi çorbanın içinde yüzüyordu. Senin kumruların, kargaların, saksağanların, güvercinlerin gibi aman işte kuş gibi kanatlandırıp uçurdum çorba kâsesini. Mercimek topağı, dedim. Hatta vezirparmağı tatlısının hamuru, hemen değiştireyim.

Aptal arkamdan bağırıyordu; 'Getir, severim, yerim, içerim...'

Cüzzamı, serçeparmağının boğumunu çorba kazanına yapıştırıp kaybedecek kadar ilerleyen ahçımız gittikten sonra köşkte yalnız kaldım. Rasim bunun farkına hiçbir zaman varamadı.

Koştum Necdet Paşa'nın arkasından baktım. Şubatta patlayan MİT skandalının hesabını görmeye mayıs ayında gelmişti ne tuhaf. Tıpış tıpış gitti: Ayakları sıkışmış pergel uçları gibi asla birbirinin önüne geçmeyecek biçimde, minicik adımlar atarak. Dedem gibi onu da bir daha görmedim.

Boş ver, dedim kendi kendime. Bu adamlar akılsız kuşlar gibi memleketi pislettiler. Hâlâ o pislikten çıkmaya çalışıyor Keje ve küçük kızı. Sormanızı bekliyordum, 'Ne oldu Keje'ye?' diye. Her seferinde bir fırsatını buldup, Keje'nin geçmişinin peşine düşen komşu kadının bıraktığı son el afişlerini yapıştırmaya gidiyordum. Ağaçlara öyle bir raptiyeliyordum

ki onları rüzgârın söküp çıkarması mümkün olmasın. Böylece güneşten solup, lime lime olup ağaç gövdesine karışana kadar orada kalıyorlardı. Sonra bir tanesinin yerinden söküldüğünü tespit ettim. İtinayla kesilip çıkarılmıştı afiş. Keje ve kızını arayan birisi vardı."

14

"Derikli Kırbolardan öte ne bir gören, ne bir bilen olmuş Keje'yi."

Yaklaşık bir yıl önce 1987 yılının haziran ayının son çarşambası Diyarbakır Cezaevi'nden tahliye olan Şehmuz'un Keje ve kızının akıbeti konusunda bildiği buydu. Sonra kulağına şu çalındı:

"Ama amcaoğlun Mıho seni derbeder görünce Diyarbakır zindanında, düşmüş Keje'nin peşine. Niyeti bulup onu sana getirmekmiş. Keje hiç var olmamış gibi kayıpmış oysa. Derikli Kırbo, Mıho'yu çocuğu kaybettiği yere götürmüş. Uçsuz bucaksız bir suyun kıyısıymış burası. Atatürk'ün Sarayı kıyısında yüzer, bir yaklaşır bir uzaklaşırmış hayal gibi. Ağaçların gövdesine sıkı sıkıya tutunmuş bir ana kız varmış. Yalancı suret, vesikalık. Derikli Kırbo ihtimal vermemiş onlar olduğuna. Söylenen, o fotoğrafta Keje'ye benzemeyen şehirli bir kadın ve kızının olduğu. Türkçe yazıları okuyamamışlar. Telefon numarasını çevirmişler. Aramışlar, aramışlar bulamamışlar. Çalmış çalmış, açılmamış telefon. Mıho üç gün aramış kâğıttaki adresi, sonunda bulmuş. Yerin dibinde mağara gibi bir evin eşyaları boşaltılıyormuş. Oturan komünistmiş, tutuklanmış. Eşyalara göz kulak olanlar dudak bükerek bakmışlar Mıho'nun elindeki suretlere."

Masalın gerisini biz getirelim: Keje'yi bulmak için yola çıkan komşu kadın Diyarbakır yolunda tutuklandı. Aranmı-

yordu, şüpheli bulundu. Suçsuzdu üzerine suç yıkıldı, çantasından çıkan bir şiir kitabına ithafen. Komünist bir kızın eşkâline çok benzetildi, sekiz yıl hapis cezasına çarptırılıp hiç yoktan cezaevine düştü. Nişantaşı'ndaki tıpkı Mıho'nun dediği gibi, mağara gibi ışıksız evi boşaltılırken kimsenin Keje'den haberi yoktu. Mıho çıktı gitti, mağara evde bir kitap bulundu, içinden o el afişine basılmış fotoğraflar aktı. Zaten ilk görüşmede Keje'nin geçmişinin izini süren komşu kadın ailesine bu hikâyeyi anlattı. Mıho tekrar gelmedi. Keje'ye yardım etmeye çalışan komşu kadının çocukluk ve ilk gençlik günlerinde yakasını bırakmayan zatürree tekerrür etti. Kurtulamadı. Cezaevinde öldü.

Amcaoğlu Mıho'nun İstanbul macerası dört yıl sonra 1987'nin baharında bitti. Bitmek zorundaydı çünkü onu ölüme götürecek bir meslek hastalığının pençesine düşmüştü. Alüminyum işinde bütün iç organları zehirli bir toza bulanıp kavrulmuştu. Röntgenlerine bakan doktorun gözleri kamaşmıştı; minicik bir mide alüminyumdan, bir kumrunun göğsüne yerleşecek kadar küçülmüş ciğerler yine o zehirli maddeden, eriyen çeperleri yeniden ama alüminyumdan oluşmuş bir kalp. Yudumladığı su gırtlağında teneke oluktan akar gibi ses veriyordu. Bağırsaklarında yol alan bir lokma ekmek gider borusundan aşağı salınan çakıl taşı gibi.

"Senin işin bitmiş oğlum. Git memleketine huzur içinde öl" demişti röntgenlere meslektaşlarına göstermek için el koyan doktor: "Dört yıl boyunca hayatının her gününü alüminyum atölyesinde geçiren ve geceleri de bu atölyeye bekçilik etmek için bir köşede kıvrılıp uyuyan garibanın ne hale gelebileceğini görsünler!" diye değil de bunu mesleki tecrübelerine eklesinler diye.

"Görsünler" demişti kırık dökük Türkçesiyle Mıho. "Neden yaşar bir insan?" Sesi hülyalı bir klarnetin tınısı gibi çıkmıştı. Ama o buna değil düzgünce bir cümle kurabildiğine şaşır-

mış, tavsiyelerine başlayan doktorun söylediklerini anlayabilmek için kulak kesilmişti. "Memleketine dön" demişti doktor. "Duruyor mu köyün? Var mı oralarda akraban?" diye sormuştu, "Orada öl, huzur içinde." Mıho acı çekmeden ölmek istiyordu. Becerebilse, dili dönse, bunu sormak istiyordu. Öksürük nöbetine tutulduğunda, göğsü boş bir kazan gibi tınladığında acı çekiyordu.

Mardin'in Ömerli ilçesine bağlı Pınarcık mezrasına döndüğünde iyileşir gibi oldu. Yüzüne renk geldi, keçi sütleri yaradı, gece yıldızları seyretti, anası okunmuş sular içirdi, deliksiz uyudu. Keje ve kızı olduğunu tahmin ettiği el afişini işte o zaman verdi aile büyüklerine. Elden ele gezdi resimli kâğıt parçası. Şehmuz bu el afişini haber alıp yola koyuldu. Pınarcık'a varmadan burnuna bir yanık kokusu geldi. Yanık kokusu toprağın, suyun, bu mevsim çiçeklenen öksüz pençe otunun kokusunu bastırdı. Şehmuz köyün orta yerinde durduğunda başının üzerinde fır dönen helikopteri fark etti. Yanmış, yıkılmış boş evlere koştu. Apocular dün köyü basmış, on altısı çocuk, sekizi kadın otuz kişiyi öldürmüştü. Amcası, Mıho'nun duvara sıçrayan kanını gösterdi. Diğer çocuklarının, torunlarının, karısının kanını bir fotoğraf albümünden seçer gibi tek tek işaret etti. "Mıho hastaydı zaten" dedi. "Bir alev topu kafası kadar delik açtı göğsünün tam ortasında."

Köyün meydanına konan helikopterden inenleri görüp, "Devlet geldi" diye koşuştu sağ kalan ve çevre köylerden gelen köylüler. "Devlet onlar mı?" diye baktı Şehmuz. Bilseniz öyle yabancıydı ki gökyüzü, dağlar, taşlar. Yedi yıl Diyarbakır cehenneminde kaldıktan sonra öyle tuhaf şeyler hissediyordu ki. Kabaca tarif etmem gerekirse, o cehennemden hiç çıkmamış olmayı istemeye yakın hislerle doluydu. Yürümek, güneşte kalmak, insanları seyretmek, dallara konan kuşları, sesleri dinlemek. Ona zulmeden şeyler bunlardı işte. Diyarbakır Cezaevi karabasan olmuş uyutmuyordu. Günlerdir uy-

kusuzdu, gözünü kırpmıyordu. Yataklara kıpırdamadan uzanıyordu. Gözleri açık düş görüyor, gölgesinden korkuyor, ağzına aldığı, alışık olmadığı güzel tatları tükürüyordu.

Helikopterden inen devlet ise, kendisini yok yere cehenneme sürenler onlar olmalıydı. Koca bir taşı iki yanına sallanarak yürüyen Şişman'ın başına atsa öldürür müydü onu acaba? Yok ölmezdi, yanındaki kendisi gibi şişman tuhaf gözlüklü kadının elini annesinin eline sarılmış gibi tutan adam. Ölen Şehmuz olurdu Keje'sini ve kızını göremeden; şişman adamın, devletin yanındaki korumalar eleğe çevirirlerdi onu anında.

Gelen şişmanlar, Pertev ile Şermin'di.

Yavaşlayan pervane "Başbakan, başbakan" çığlıklarını kesti attı. Helikopterden en son inen Büyükelçi Orlando köylülerin yüreğini ağzına getirdi. Boyu posuyla görenleri hayrete düşüren Orlando'nun kellesi pervaneye takılıp uçacaktı neredeyse. Başını eğdi, pervanenin gölgesinin bile düşmediği bir uzaklığa iki adımda vardı. Çocuklar, Pertev'e, Şermin'e, Orlando'ya bakıp güldüler. Şehmuz helikopterin dalgalandırıp yatırdığı otları seyretti ve herşeye ne kadar yabancı olduğunu düşündü.

Pertev bir yükseltinin üzerine çıkıp konuşmaya başladı:

"Evler yeniden yapılacak. Burası örnek köy olacak. Yollar asfaltlanacak. Yetimlere devlet eli uzanacak. Telsiz telefon konulacak. Zart olacak, zurt olacak. Üç buçuk eşkıyadan kimsenin korkusu olmasın."

Şehmuz, bu boş lafların vızıldadığı köyde dolaşmaya başladı. Ortada dolanması öyle dikkat çekmişti ki bir karasineğin peşine takılıp yanmış yıkılmış bir eve girdi. Karasinek uçtu gitti Şehmuz karşısında Büyükelçi Orlando'yu buldu. Diyarbakır zindanından sağ çıkmış birisi için Büyükelçi Orlando ne kadar ürkütücü ve şaşırtıcı olabilirdi ki. Kâğıt parçası gibi yanmış dört duvar ve çökmüş bir damın altında gö-

renin "İn midir, cin midir, dev midir?" diyeceği Büyükelçi Orlando'ya alelade bir şeye bakar gibi baktı. Paçaları boğumlu kareli bir pantalon giymişti Büyükelçi Orlando. Ne giyeceğine kafa yormuşa benziyordu çünkü üzerinde haki renkli, önü cepli bir gömlek, boynunda bizim izci fularına benzeteceğimiz bir boyun bağı vardı. Tam başına göre, siperliği pek kısa bir şapkanın altından ensesini örten, çenesini hizalayan, içe doğru kıvrılmış saçları, alnına iyice yapışmış, ürkekçe havalanmış kaşlarının üzerinde kalan kısacık kâkülleri vardı. Neydi bu? Kadın mı, erkek mi? Gömleğin önünü düğmeli cepler mi havalandırmıştı, dalında kurumuş meyveler gibi büzüşmüş göğüsleri mi? Pürüzsüz teni kadınlığından mıydı, itinalı bir tıraştan mı? Helikopterde gelirken Şermin'in düşündüğü şeyleri şimdi kabaca Şehmuz düşünüyordu.

"Buralı mısın?" dedi Büyükelçi Orlando.

"Yok" dedi Şehmuz.

"Ölen yakınların var mı?" diye sordu Büyükelçi Orlando.

Daha çok Başkent'te taksicilik yaptığı günlerin sesleri, konuşmaları doldu kulağına. Büyükelçi'yi neredeyse şivesiz bir Türkçeyle cevapladı:

"Var."

"Onlar için mi geldin?"

"Karımı ve kızımı arıyorum."

"Buradalar mıydı?"

"Hayır."

Şehirlilerin, dere tepe yürümekten aciz, bir taksi çevirip kurulan kösele ayakkabılıların, söz söylemeden ifade edip anlatabilmeye dair bir yetenekleri vardı. Büyükelçi Orlando'nun dolunay gibi kocaman yüzü sessizce sordu:

"Neredeler peki, ne oldu onlara?"

"Ben hapse düştüm. Onlar da kayboldular."

İki aceminin dans etmesi gibi küçük küçük adımlarla Orlando sordu, Şehmuz cevapladı.

"Şimdi ne yapacaksın?" sorusunun üzerine yıkık damın kenarından yaralı bir serçe düştü önlerine pat diye. Serçenin kan içindeki göğsü inip kalkıyordu. Öfkeli çığlıklar atarak yıkık damın üzerinde dönüp duran atmacanın pike yapıp düşürdüğü avını almaya cesareti yoktu.

"Beyim" dedi Şehmuz, erkek olduğuna karar vermişti onun. Büyükelçi Orlando kadın olduğuna dair bir işaret taksa takıştırsa, hatta kimi zaman kıpkırmızı bir rujla işaretlemiş olsa bile dudaklarını, alışıktı bu karışıklığa, itile kakıla erkekler tuvaletine yollanmaya. Şehmuz sözünün devamını getirdi:

"Bu meselede birimiz bu uğursuz atmaca, birimiz yaralı serçe, birimiz korkulan ademoğlu, havva kızı."

İşte tam o sırada yıkıntının var olmayan kapısından Pertev ve beraberindekiler girdi. Tiyatroya oyun başladıktan sonra girmiş imtiyazlı ve münasebetsiz bir seyirci gurubu gibiydiler. Orlando'yu cevapsız bırakmamak, yakın gelecekte ne yapacağını açıklamak istedi Şehmuz:

"Devletin ayağının altında yaralı serçe olmaktansa atmaca olup uçacağım."

Demek Apoculara katılacaktı. Diyarbakır Cezaevi'nden sağ çıkan herkes gibi. Şehmuz'un rengi belli olmuştu. Büyükelçi Orlando ona nasıl olup da güven verdiğine şaştı. Pertev, evin sahibini Şehmuz sandı. Büyükelçi Orlando yakında üç buçuk eşkıyanın arasına katılacak Şehmuz'u, atmacanın ürktüğü ademoğulları ve havva kızlarına takdim etti.

"Söyle bakalım niye girdin Diyarbakır Cezaevi'ne?"

Pertev, fazlasıyla dobra olmasına rağmen manidar bir soru sormuştu. Dilimize doladığımız memleketin siyasi ve toplumsal tarihini anlatan bir yazıt dikilse geçip giden yılları aktarmak için bu cümle ve cevabı yeterdi:

"Söyle bakalım niye girdin Diyarbakır Cezaevi'ne?"

Siz söyleyin Şehmuz niye düşmüştü cezaevine? Keje'sini lo-

ğusa yatağından kaldırıp kayıplara karıştıran dram nasıl başlamıştı? Şehmuz'un suçu neydi? O işkencelere niye katlanmıştı? Fare ölülerini, sinekleri niye yemişti? Bok dolu çukurlara niye dalıp çıkmıştı? Dişleri niye dökülmüş, kemikleri niye birbirine geçmişti? Bütün bunların bir nedeni olmalıydı.

"Bir adamı hastaneye götürdüğüm için. Bana inanmadıkları için. Kürt olduğum için."

"Yok canım, bunlar için devlet seni atar mı hapse? Apocu olmayasın, söyle hele..."

Tepelerinde dönüp duran atmacanın sabrı kalmamış, bağırıp duruyordu. Pertev soruyu önce şefkatlice sormuş sonra-Apocuların bastığı bir köy ziyaretinde olduğunu hatırlayıp söylediğini telafi etmeyi düşünmüş, ardından vazgeçmiş, "Bana ne" der gibi dönüp gidiyordu ki, Büyükelçi Orlando-devlet erkânının ardından Şehmuz linç edilmesin diye, "Apocu olsa onların yanında olur, burada işi ne?" dedi.

Ayaklarının dibinde hâlâ can çekişmekte olan serçe göğsünden öyle kötü bir yara almıştı ki soluk alıp verdikçe genişledi, büyüdü o yara ve can havliyle bağırınca küçük yüreği kendini pıt diye dışarı atıverdi. Pertev, Büyükelçi'yi dinlemek için nezaketen durmuş, gözü tıpkı bizim gibi yaralı serçeye takılmıştı. İmaj gereği gözlüğünün çerçevesi incelmiş ama göz numarası sabit kalmış buna rağmen bizim gibi yaralı serçenin minik yüreğinin bir kan peltesinin içinde dışarı akıverdiğini apaçık görmüş ve hatırlamıştı: Kendi kalbini de böyle söküp çıkarmışlardı işte. Kaldı ki baypaslanmasının üzerinden altı ay bile geçmemişti. Gazeteler aksiliğini, tahammülsüzlüğünü, eleştiri kabul etmezliğini ve kimseyi dinlememesini baypas geçirmesine, kalbinin bir anlığına fani bedeninden ayrılıvermesine yoruyorlardı. Cevdet Kara, bir kızılderili söylencesi aktarmıştı gazetelerin bu tespitine istinaden. İşte buna göre kalbine bir ok saplanan Kızılderilinin yarası sarılıp tedavi edilmek için göğsü açılıp kalbi çıkarıldı-

ğında, göğüs boşluğuna taş konulurmuş ki kötü ruhlar yerleşip ele geçirmesinler ruhu ve bedeni.

"Cevdet Kara aydın dümbüğü, Kızılderililer bölücü" demişti Pertev cevaben.

"Kesilen derenin suyu yeniden çağıldadığında boz bulanık akar" yorumunda bulunan Ali Çoban, "Onun kafasına baypas lazım" cevabını almıştı.

"Gâvurlar deve kalbi taktılarsa günahları boyunlarına" diyerek tartışmaya dahil olan ve kendisini hatırlatan Süleyman Tel ise şu karşılığı: "Manda yuva yapmış söğüt dalına, pisliği akıl diye dolmuş Süleyman Tel'in kafaya. Partisini sinek kapmış bu yüzden kızgındır o bana."

Hüseyin Feyzullah da tutamadı kendini bir şey söyledi: "Pertev'in yaptığı siyaset değil, abidik gubidik twist." Pertev bir yat gezisinde olduğundan cevap vermek hükümet sözcüsü olan İmam İmam'a düşmüştü: "Bozkırlarda dolaşan kurt sürüleri vardır. Bunların da bir lideri. Sürünün en cabbarı hangi dişi kurdu beğenirse geçer arkasına –affedersiniz– halvet olurlar. Sonra –ayıptır söylemesi– girdiği deliğe sıkışır. Çıkamaz. Bu defa bütün kurt sürüsü onun arkasına geçer. Aslında hiç sevilmeyen kurt sürüsünün lideri işte böyle iğfal edilir. İğfal edilmeyi Allah, can taşıyan hiçbir varlığa göstermesin, bağırsakları kıçından çıkar. İşte o kurt sürüsünün lideri delirir, ulur da ulur. Lakin uluması da pek abidik gubudiktir."

Bunları bilmeniz gerekir ki Pertev'in yaralı serçenin göğsünden pırtlayan yüreğini görüp kendi baypasını hatırlayıp sonrasında söylenenleri aklından geçirip öfkelenmesini anlayabilesiniz. İşte bu gerginliğin ardından Apocular ve devlet arasında kalan köylüler Şehmuz'a sırt çevirdi, Büyükelçi Orlando helikoptere binemedi. Şermin ve Pertev ağzından düşürdüğü avını seyreden atmaca gibi seyrettiler havalanan helikopterlerine safça boşu boşuna el sallayan Büyükelçi Orlando'yu. Okumak için Red Kit'lerini çıkaran Pertev, "Kim bu

Avarel?" diye sordu helikopterin kaldırdığı tozun toprağın ortasında ısrarla ter ter tepinen Orlando için. "Kendimi bildim bileli İsveç Büyükelçisi" dedi beraberinde getirdiği gazeteci. "Garip olan ondan öncekinin, ondan daha daha öncekinin de cinsiyeti dışında tıpatıp bir benzeri olması Büyükelçi Orlando'nun. Ya bütün ecdadı büyükelçi ya da Orlando ölümsüz."

Bizim düşündüğümüzü düşünüp dillendirdi gazeteci:

"Ünlü bir İngiliz romancısı, Virginia Woolf'un *Orlando* diye..."

"Ben masal okumam" diye sözünü kesti gazetecinin ve çenesindeki gamzesini iyice ezip elindeki Red Kit'lere daldı Pertev.

İsveç'e nota vermeye kadar gidecek bir garezin sebebi olarak kirpiklerine kadar toza bulanmış Orlando'ya:

"Seni unuttular mı beyim?" diye sordu köylüler.

Öyle olmuştu. Bir an kendini dağlara vurmuş Şehmuz'a yetişip onunla birlikte yola düşmeyi düşündü. Şehmuz, Mıho'nun üzerinden çıkan yarısı yanmış el ilanını nihayet bulup Keje'yi tanımıştı. Ancak ne o, ne biz şimdilik Keje ve kızını bulamayacağız. Onlar yaklaşık on yıl sonra hiç ummadık bir yerde çıkacaklar karşımıza. Horoz Paşa'nın karısı olarak ortalıkta dolandıktan sonra Keje kimin yanına yerleşir de şaşırtır bizi bilemeyiz?

"Çok insan kayboldu" dedi bir köylü. Keçi gibi tırmanan Şehmuz'a istinaden söylemişti bunu ama bizim için daha başka ve daha derin bir anlamı vardı biliyorsunuz.

Sabrın sonu selamettir. Ama bu insanlardan çok, doğa ve hayvanlar için geçerlidir. Atmaca derin bir yay çizip yaralı serçesini alıp kaçtı. Şehmuz ailesini kaybetmişti. Onları yeniden bulmayı beklemek için sabrı kalmamıştı. Atmaca değildi Şehmuz, yaralı bir serçeydi. Gitti Apocular'a katıldı. Tarih bir beşik gibi tıngır mıngır sallanırken Büyükelçi Orlando'yla yolları bir kere daha kesişecekti. Vakit, yalçın dağların

bağrında, yıldızların altında Keje'nin el ilanındaki tanınmaz haldeki suretine baka baka geçecekti.

"Bir atmaca için vakit nasıl geçerse, bir kartal için vakit nasıl geçerse" böyle söylediğini işitecekti emrine girdiği gözbebeklerini sabitleyemeyen ve her şeyden korkar, ürker gibi bakan ama önünde el pençe divan durulan gerilla lideri sonu gelmez, ne dediği bilinmez söylevlerinden birisinde. Kaykılarak oturuyor, bol bol et yiyiyordu:

"Benim adım Apo, ya senin ki?" demişti ilk karşılaşmalarında. "Dur ben söyleyeyim; üç buçuk eşkıyadan birisi" diye devam etmişti sonra. Pertev'in deyişini diline dolamıştı Apo: "Soracaklar bu köyü kim katletti, cevap veriyorum; üç buçuk eşkıya. Soracaklar bir dolu Türk askerini kim öldürdü, cevap veriyorum; üç buçuk eşkıya. Soracaklarorayı kim havaya uçurdu, cevap veriyorum; üç buçuk eşkıya."

"Üç buçuk eşkıyadan fazlası olduklarını biliyor, günden güne güçleniyorlar" diyecekti özel bir toplantıda Büyükelçi Orlando. Sözlerini "Kürt meselesini çözmeniz gerekir" diye sürdürüyorken, "Ulan deve!" diye lafını kesecekti Pertev. Başkent'teki bütün büyükelçilerin katıldığı, devletin zirvesinde özel bir toplantıda olacaktı bu. Anadolu Ajansı bu haberi zilini üç kere tıngırdatarak acil koduyla geçmişti. Gelin görün ki sabah yapılan bu toplantıdan sonra Pertev partisinin genel kurultayına gitmiş, orada olanlar olmuş, BAŞBAKAN İSVEÇ BÜYÜKELÇİSİNE "DEVE" DEDİ manşeti BAŞBAKANA SUİKAST manşetiyle yer değiştirmişti.

15

Karanlıkta ellerini açıp kapıyordu Emin. Parmak aralarının perdelendiği sanrısına kapılmıştı. Tünel kazıp firar etmeye teşebbüs etmenin, diğerlerinin kaçmasına gözcülük etme-

nin cezasına, bir yıllık hücre hapsinin sonuna yetiştiniz. Mühendis yan hücredeydi ve geliştirdikleri mors alfabesi yöntemiyle ısrarla soruyordu:

"Bür ayluk yanulgu payunu eklesem büle bugün hücre hapsümüz bütüyor."

Mors alfabesinde bazı harfler hatalı ses verse de, sorular açıktı:

"Günlerü say."

"Günlerü saydun mu?"

P'nin hatalı vuruluşu ilk kez oluyordu:

"Bugün Derşembe mü?"

Buna bağlı olarak D harfinin de:

"Pün derşembe müydü?"

Yolun sonuna gelmişlerdi: Mühendis mors alfabesini karıştırıyor, Emin parmak aralarının perdelendiğini düşünüyordu.

"Buraya kadar iyi dayandılar."

İşte bu cümlenin sonuna gelecek nokta kıvamında bu sözler, kukla Rasim'in ağzından çıkmıştı. Şanslarının içine tüküreyim, bir tek ikisinin firar edemediği tünel hezimetinden sonra kuklalardan biri Emin'in, diğeri Mühendis'in hücresine verilmişti. Bir yıl, iki ay önce gardiyanın açık bıraktığı kapı vasıtasıyla loş koridordan sızan ışıkta görebildiği hücresinde tam karşısına yerleştirilmişti Rasim'in kuklası.

"Paşam da burada bağdaş kurup otursun" demişti onu oraya itinayla yerleştiren gardiyan. Besbelli canı sıkılıyordu ki gardiyanın, "Yok, yok paşa adam bağdaş kurup oturur mu? Dizleri boğumlu pantalonlar giyen Atatürk bile oturamamış bağdaş kurup, 'Yok mu masanız sandalyeniz?' diye sormuş. 'Adamın kemikleri birbirine geçer böyle' demiş sonra, 'Boynunuz eğilir, aklınız bir tek kurnazlığa çalışır' bunu da söylemiş. Benim köyümde olmuş bu. Dedem görmüş Atatürk'ü. Onun için üç köy dolaşıp rakı aramış, bulamamışlar, 'İnsaf!

Bir aslan sütü koyamadınız önüme' demiş Atatürk. Biliyor muydun bunu? Bilmiyordun? Paşa adam bacak bacak üstüne atar da oturur. Değil mi komünist? Beton mu döktünüzbunun içine taş gibi?"

Sırf bunun için diline hâkim olamayan gardiyandan dayak yemişti Emin. Kafası, karın boşluğu zonkluyor, kaba etleri sızlıyordu. Kulak memesi arkasında açılan küçük yırtık kanla sulanmıştı.

"Nasıl adam dövüleceğini iyi bilirim" diyen ve toza bulanmış gibi ellerini birbirine vurup silkeleyen gardiyan yeni baştan Kukla Rasim'e dönmüştü: "Paşam maşallah taş gibisiniz. Komünist kızlara cop sokuyorsunuz dediklerinde, Horoz Paşa 'Taş gibi askerlerimiz varken' demişti ya... Götüreyim isterseniz sizi de işkencehanelerden birisine. Beni almıyorlar. Bir tek oradan oraya götürürken solcu orospuları mıncıklıyorum. Anadan üryanlar zaten. Bir kere Allah seni inandırsın Rasim Paşa'm, parmaklamamla bir tanesini o biçim elektirik çarptı elimi. Meğer kaltağın şeyinden verilen elektrik orasında birikmiş. Sağ elim tutmadı üç gün. Hele parmağım, anahtarı çeviremedim. Ya, bize de zararı dokunuyor bu işin ha ha haa haa!"

"Dayak atsa da konuşmasa" diye düşünmüştü Emin. Sonra birden karşısında kenarları üç çizgili mavi olduğunu bildiği eşofmanlarıyla oturan, taşınıp sürüklenmekten bir kaşı eğrilmiş, saçı yolunup seyrelmiş Rasim kuklasının da kendisine hak verir gibi baktığını hissetti. İşte kendini tutamayıp kahkahalarla gülüşü bunaydı. İyi de oldu. Gardiyan gevezeliği kesti, yeniden dayağa girişti, sonrasında da çekti kapıyı gitti. Zifiri karanlıkta Rasim kuklasıyla ilk kez baş başa kalışı işte böyle olmuştu.

Onu ete kemiğe büründürmek Emin'in elindeydi. Kimi zaman soluk alıp verdiğini düşünürdü. Soluğunun tıkandığını;

"Boğul ve öl!" derdi işte o zaman.

Dışarıda neler oluyordu bilmiyordu ki? Belki gerçekten gebermiş, ölmüştü Rasim. Daha önce de konu etmiştik, Rasim ve cuntacı arkadaşlarının ortadan kalkmasıyla bitecek değildi bu iş. Darbe ülkenin ruhuna yapılmıştı. O ruhu üfleyen karşısında bacak bacak üstüne atmış oturmuştu. Zamanla başı önüne düşmüş hep uyuklar olmuştu Kukla Rasim. Nem ve rutubet burada da peşini bırakmamış içini dolduran, taş kesmiş toprak, usul usul ufalanmıştı. Böylece otururken, huzur içinde ölmüş, cesedi günlerce ortada kalmış, kokmuş çürümüş zavallı yalnız bir ihtiyar gibi görünüyordu.

Emin isterse, Kukla Rasim ağzını açıp soruyordu:

"Ne düşünüyorsun?"

"Uçsuz bucaksız çilek bahçelerini."

Emin'i kurtaran bu olmuştu. Sabah gözünü açıp yüz şınav, yüz mekik çektikten ve kahvaltı niyetine önüne sürülen, şekerlerini ayrıca yemek için sakladığı, bir bardak çay ve kurumuş bir parça ekmeği yedikten sonra tarlaya gidiyordu. Yataktan kalkmasını müteakip çarşafının ortasına kadar yol almasına şaştığı sümüklü böcekleri ezmemek için eliyle usulca bir tarama yapar, karanlığın içindeki yatağına uzanırdı. Gözlerini kapar, tarla kenarındaki tek göz odalı evlerinde açardı. Toprak öyle yoruyordu ki adamı –bilmez miyim o uzun tünelleri kazmaktan diyordu kendine geldiğinde– çoğu zaman tarla kenarındaki kulübede uyumuş olurdu. Ana babası ve birkaç işçi traktörle gün doğmadan gelirlerdi. Traktörün homurtusuna uyanırdı. Hapishanede çürüyen oğul derdine dayanamayıp ölen anne mi yalandı, yoksa traktörden inip yaptığı cevizli ekmeği Emin'in gözü önünde bölen mi? Mavi çaydanlığın ağızlığından havalanan buhar onu sevindirirdi. Çay demlenir, hemen bir bardak çay içip ayaklarının altında dağılan toprağa basa basa çilek tarlasına dalardı.

Mors alfabesiyle duvarın ardındaki Mühendis'e hayalindeki çilek bahçesini anlatmak üç saatini almıştı. Mühendis'in cevabı dün gibi aklında:

"—.. —. –.. Gerçekte atomlar ve boş uzay vardır. İnanırım."

Kukla Rasim'e dönüp, "Kore Harbi'ne gittin değil mi sen? Kesin biliyorsundur o zaman mors alfabesini" demişti Emin. Hayalinde, karşısında yığılmış gibi oturan Kukla Rasim'i doğrulttu ve mors alfabesini çözmüş olduğunu umarak ona şunu söyletti:

"Dünyanın gerçeği burada. Her yer karanlık."

Oysa Emin şuursuz bir cevap işitip gülmeyi umuyordu.

Karanlığa alışan gözleriyle Kukla Rasim'in bin bir emekle parmaklandırılan hatta ucuna kurşunkalemle tırnak bile çizilen elini başına doğru götürdüğünü ve topraktan ziyade kum dolu kafasını işaret ettiğini seçti:

"Her şey burada."

Gerisini mors alfabesiyle anlattı Kukla Rasim:

"___.._.._Çilek tarlaları, bu hücre."

Hakikatin hakikat olduğunu söyleyen bir sese ihtiyacı vardı Emin'in. Her şeyin karanlıklar içinde zuhur ettiğine, yan hücreden "Âlem bir kuruntudan ibaret değil miydi? O halde bütün varlık âlemi de hayal içinde hayalden" mesajını geçen Mühendis'e de inanır olmuştu. Ana babasının çilek tarlası bu hücre kadar gerçekti. Sadece karanlıkta değil aydınlıkta da görülemediğini bu hücrede hisettikleriyle, özgürlüğe kavuştuğu günlerde tecrübe etmişti. Emin bizim gibi kalabalıklar karşısında Hz. Muhammed'den hadis-i şerifler okuyan Rasim görmemişti, gördü:

"Hz. Muhammed (S.A.V.) der ki, Allah'ım bana varlıkları aslında oldukları gibi göster."

Bu Emin'in kendi zihninin ürettiği bir şey miydi, yoksa ilk defa kendisinin dillendirdiğini düşündüğü kuklanın ağzın-

dan duyduğu bir şey mi? Bunlar var mıydı, yok mu? Hayır, asla delirmenin eşiğine gelmedi. Aksine hakikatin bu, zifiri karanlık olduğuna inandı.

Hücrede bir gün işte böyle geçiyordu.

Biraz daha elle tutulur gerçeklerden söz etmemi ister misiniz? Mühendis ve Emin zamanın geçtiğini, bir günün sona erdiğini nasıl anlıyorlardı? Sabah kahvaltısından, sabah kahvaltısına. Kafası, geçerken köylerine uğrayan Atatürk hikâyeleriyle yıkanmış gardiyan şu lafı yumurtlayana kadar bu böyleydi:

"Çoğu zaman gün içinde iki sabah kahvaltısı verdiğimiz oldu."

Gardiyanın demir kapıyı kapamasının akabinde Mühendis'in cevabı gelmişti:

"Kafadan altı ayı hiç yaşanmamış say."

Demir kapı kapanmıştı ama hangi yöne? Gardiyan kapının hangi tarafında kalmıştı acaba?

"Gizli gizli, şifreli şifreli haberleşmek ha!" demiş ve kapının hangi tarafında kaldığını mors alfabesini işleten diğer hücredeki Mühendis'e açık etmişti gardiyan.

İki ay, cezalarının üzerine işte böyle eklenmişti. Hücre hapsi bittiğinde karafatma gördüğü anda ağzı sulanır olmuştu. Protein onu zinde tuttu. Emin'in yaptığını yapmaya, onun zihni gibi bölük pörçük düşünmeye çalışıyorum. Garip olan bir şey daha vardı, her karafatmayı iştahla ağzına attığında, çıtır çıtır çiğnediğinde, dili can çekişen karafatmanın anten ve ayaklarıyla gıdıklandığında, bu iştahla yeme hali kapkaranlık belleğinde tek bir anın muadili oluyordu: Pertev'in iştahla sahanda yumurta yediği akşamüstü! Emin'in takıntılı bir biçimde aklına gelen şey buydu. Pertev'in kim olduğunun cevabı zihninde yoktu. Neden hep onu hatırladığını soruyordu kendisine.

"Sakın unutma!" diyordu mors alfabesiyle Mühendis, "Geç-

mişi düşün, hatırla, yoksa işimiz bitik!"

Söylediği doğruydu. Yoksa gözlerini kapayıp her akşamüstü sırtı ter içinde döndüğü çilek tarlasında, karanlığın ortasında kalıverir. Her şey atomların hareket etmesinden ibaret. Hayat, biraz elektrik, biraz elektron ve foton. Kulak zarı niyetine ağır kapaklı bir çift rögar deliği taşıyordu sanki. En son buna benzer bir şey hissetmişti bu derin düşüncelerin içine salınırken, tuhaf bir gıcırtı eşliğinde. Geçmişe kazık çaktığı tek nokta sizlerin de tanık olduğu hastane günleriydi. Reis'in kafasının yumurta gibi kırılırken çıkardığı ses gülümsetiyordu hâlâ onu. Henüz delirmemiş olmasının bir kanıtı daha: Mühendis'in mors alfabesi yardımıyla bile atmayı başardığı nutuklarını dinleyip gülüyordu mesela:

"12 Eylül darbesinden sonra proleterlerin hepi topu azgın birer faşiste, milliyetçiye dönüşecek. Komünistler, medenice savunmamız gereken dertler için emperyalistlerin yalanı bunlar deyip geçecekler. Emperyalistlerin olabilmesi için proleterlerin de olması gerekir. Bak Nuri Paşa da bana hak veriyor..."

Mühendis'in de Nuri Paşa'sı vardı bildiğiniz gibi, sonu gelmez nutuklarını sabırla dinleyen.

"Bugün 11 kasım 1988. Bugün 11 kasım 1988."

Ancak günün tarihini ısrarla söyleyen Nuri Paşa'nın kuklası değil, gardiyandı. "Devlet bir hata yaptı. Beş ay fazladan yattınız" diyecek olmanın sevinci kursağında kalmıştı. Gardiyan bu sabah, 10 kasım 1988 gecesi, yani, Atatürk'ün ölüm yıldönümünde, bir gece kulübünde Şermin ile dans eden Başbakan Pertev haberiyle kahrolmuştu. Atatürk dedesinin başını okşamıştı. Atatürk dedesinin başını okşayan tek yetişkin olmuştu. Aynı hikâyeyi bir kez daha, bir kez daha dinleyen gardiyan da aynı şefkati sahiplenmiş, bu yüzden onu çok sevmiş, 10 kasım yasını tutmayı ömrü boyunca aksatmamıştı.

Gardiyanın yarasına bir de biz parmak basalım; beş ay fazla, beş ay eksik ne fark eder, Emin ve Mühendis 11 kasım 1988 günü hücre cezalarını tamamladılar.

Sevinmeyin: İkisi de hücreden ağır hasarlı çıktılar. Emin yıllarca ellerini açamadı, parmak aralarının perdelendiği sanrısı yüzünden. Mühendis'in gözleri hücreden çıkıp, iniltili loş koridorlardan geçerken sızlamaya başladı. Gün ışığıyla dolu bir pencere önüne getirdiğinde olanlar oldu: İki gözüne de kızgın kılıç saplandı. Mühendis acı içinde kıvrandı. Karanlık hücresinde bile çıkarmadığı gözlüğünü avucunda kâğıt gibi buruşturdu. Uzun süre ışıksız kalan retina tabakası ağır ışığa maruz kalıp yırtılmış, Mühendis tamamen kör olmuştu. Gözlerinin açılması için önce af ile tahliye olmayı ardından kör topal para kazanıp Amerika'da ameliyata gitmeyi bekleyecekti. Ameliyatın sonrasında, 1996 eylülünde burun buruna geldiği Nuri Paşa'yı zeytin posası kıvamında ve renginde seçecek kadar görebilecekti.

Kırk gün kapalı kalan göz kapakları açılamayacak biçimde birbirine kaynadı. On yıl sonra Amerikalılar retina onarımından çok acıya katlanamayarak kapanan göz kapaklarını birbirinden ayırmakta zorlanacaklardı. Onu bunu bırakın insan bu kadar mı hayat dolu olurdu? Emin'in refakatinde havalandırmaya çıkarken ve şiddetle gözlerini açma, bakma arzusu duyarken ve nereden geldiğini bilemediği, sadece bir his olduğuna kanaat getirdiği ışıktan sakınmaya çalışırken, bundan dolayı kaşları bozuk silecekler gibi inip kalkma tiki geliştirmiş, tarifsiz acılar çekerken, "Bundan sonra Oidipus-de bana" diye şakalaşabilir miydi bir insan? İtiraz kendi cephesinden gelmişti: "Mühendis'i çöpe atıp Oidipus denir mi bana? Mühendis lakabı bütün hayatımın özeti, her şeyi ona borçluyum ben. Çiziktirdiğim projelerle oy toplamaya çalışan başbakana beni kavuşturamayan tünel, bütün hayatım, bu lakabın eseri öyle değil mi?"

16

"Biz şeyimizi, hevesimizi aldık."

Bu söz Rasim'in ağzından çıkmıştı. Cumhurbaşkanlığı süresi doluyordu. Yerine kim gelecekti? Tekrar seçilmek ister miydi? Son dış seyahatini yapıyor, Pakistan'a gidiyordu. Leş kargası gibi başına üşüşen gazetecilere söyleyeceğini söyleyip bulutları seyre daldı. Çaldığı seksen altıncı seyahat boyu gümüş çatal bıçak ve tatlı kaşığını bulaşıklarına aldırmayıp cebine attı. Cumhurbaşkanlığının süresi doluyordu. Önündeki servisi kaldıran hostes tepsideki çatal bıçağın yokluğuna takıldı. "Yere mi düştü acaba?" dedi. Koskoca Cumhurbaşkanı'nın telaşla başını iki koltuk arasına sıkıştırıp biçare yerleri yoklamasına seyirci kaldı. O bu akrobasiyi yaparken ceket cebindeki minik çatal bıçaklar ses çıkardı. "Sesleri geliyor efendim" dedi hostes kız. Sanki aradıkları başıboş bir sürüymüş gibi. Arzusu dışında kaybolan bir devlet malını arıyor olsalar kalkıp alnından öperdi ama bu defa durum başkaydı. Bu sebeple sinirlendi. Hem de çok. Ayrıca küçük bir hata yapıp devlet malını çalmıştı. Böyle olsun istemezdi. Bas bas bağırdı. Basın bu asabiyeti cumhurbaşkanlığı süresinin dolmasına bağladı.

Pakistan seyahati iyi gelmişti. Bilhassa fil yavrularının sırtını çiğnemesi. Dönüş yolunda, "Yaptığımız darbenin mesuliyetinin şeysi, irini, yok, yorgunluğu ağzımdan burnumdan aktı gitti sanki" demişti. Bu da olay olmuştu. Gazeteciler üşenmemiş, İslamabad'a bir gidiş-dönüş bileti daha almış, fil yavrularına sırt çiğneten yogiyi bulup konuşturmuşlardı:

"Peynir kalıbı gibiydi cumhurbaşkanınız!"

Dahası var:

"Gaz sıkıştırmasından mustaripmiş kendisi. Bu yüzden yavru fil çürümüş hurmaları çiğner gibi gezindi durdu sırtında. Cumhurbaşkanınızın bütün gazını arka deliğinden sal-

ması gerekiyordu ya, o ağzından çıkarıverdi. Yutak borusu kötü tahriş oldu. Buna çare reçetelerim de yok değil. Ben de onları uyguladım. Gerçi böylesi de iyi olmuş çünkü cumhurbaşkanınızın yumruk büyüklüğünde bir hemoroiti varmış. O gaz topunun kıçından çıkmayışı isabet olmuş. Çünkü en fazla kılcal damar anüsümüzde bulunur. Benim bilge öğreticim 'Dünyanın bütün zevki göt deliğinizdedir' demişti."

Merak etmiş sormuştu elbette Türk gazeteciler:

"Ya o gaz malum delikten çıksaydı, cumhurbaşkanımıza ne olurdu?"

"Kanamasını durduramazdık ve kıçına kütük çakılıyor gibi acı çekerdi."

İki gün iki gece ayakları yere değmeden İslamabad-İstanbul-İstanbul-İslamabad-İslamabad-İstanbul hattında gidip gelen gazeteciler bunun acısını çıkaracaklardı pek tabii: Tam, telefonun diğer ucundaki Ziya Ülhak "Senin gazeteciler bizim yogiyle röpörtac –röportaj diye düzeltmişti onu Rasim– yapmaya gelmişler yaaar" dediği anda gazetelerin başlığını görmüştü Rasim:

"CUMHURBAŞKANI İĞFAL EDİLE EDİLE ÖLDÜRÜLÜR GİBİ ÖLMEKTEN ŞANS ESERİ KURTULDU."

Kütüklü cevaptan hemen sonra yogiye sormuşlardı:

"Ne yani Sayın Cumhurbaşkanımız ölür müydü?" Ertesi gün fillerin eze eze –ya da başka bir biçimde– öldüreceği iyi kalpli şifacı yoginin verdiği cevap manşetlere ilham olmuştu işte:

"Hem de iğfal edile edile öldürülür gibi."

"Şimdiden şeyimle uğraşmaya başladılar" dedi Rasim. Bu manşetler karşısında eli ayağı birbirine karışan Basın Müşavirine. Pişmanlığını dillendirdi yeri geldiği için: "Keşke Nuri Paşa, Seyfettin Paşa, darbeyi yapan beşibiryerde bütün paşalar sırayla bu makama gelselerdi. Yarın bir gün bunlar asarlar da bizi."

"Bu memleket insanı helal süt emmiş ise, komünist ve çamaşır asar sadece" diyebilmişti mevkisini koruma derdindeki gözü yaşlı Basın Müşaviri.

"Çinli evlatlığı bin bir çeşit akrobasi yaptı da biraz güldü yüzü."

Bu değerli istihbaratı veren Mösyö Kevork'a teşekkür edip yana yıkıla soruyoruz:

Kim bu Çinli evlatlık allasen?

"Sadece Çinli evlatlık mı?" Hiç üslubu olmadığı halde sorumuza soruyla karşılık veriyor Mösyö Kevork. Pekin ördeklerinden dolayı sinirli biraz. Rasim, Cumhurbaşkanlığı sırasında Çin'i de kendisine yakın bulmuştu. Gazetecileri toplayıp oraya da gitmiş, bir çift Pekin ördeğiyle dönmüştü. Pekin ördekleri hızla üremiş, çığlıkları barındıkları Florya Deniz Köşkü çevresinde trenin sesini bastırır hale gelmişlerdi. Gazetecilerin ve işadamlarının belsoğukluğuna yakalanmaları da bu seyahatte olmuştu. Kısaca memlekete Pekin ördeği ve belsoğukluğu Çin gezisiyle intikal etmişti.

Çinli evlatlık Li-Chun ise 23 Nisan Çocuk Bayramı vesilesiyle dünyanın dört bir yanından Başkent'e gelen çocuklar arasındaydı. Gösteride bacaklarını omuzlarının üstünden geçirip tıpış tıpış yürümesi pek hoşuna gitmişti Rasim'in. Ağzında münasip bir gülümsemeyle başını yana eğip kurulu oyuncak bebekler gibi dansedip dönmesiyle büyülenmişti. İki bacağını gövdesinin iki yanından açıp çember yapması ve yuvarlanıp sahnenin bir ucuna gidivermesi seyrine doyum olmaz bir güzellikti. Şeker pembesi mayosu, pudraya bulanmış yüzü, kırmızı ruj sürülmüş dudaklarıyla Çinli kız Li-Chun pek sevimliydi.

Çocukları çok seven Rasim onun misafir edilmesini emretti. İşte o günden bu yana Florya Deniz Köşkü'nün misafiriydi. Mösyö Kevork'un bu çocukla ilgili hatırladığı başka şeyler de var:

"Yaşlı, hastalıklı bir suratı vardı kızın. Daha on bir yaşında yoktu oysa. Al kızım bir bardak süt iç derdim. Yüzüme bakar kalırdı dünyanın en manasız şeyini teklif etmişim gibi. Bunu, pudrasını marifetli bir hanımmış gibi suratına sürerken gördüğümde pek garipsemiştim. Bir keresinde de sigara içerken yakalamıştım. Ben koca adam içmiyorum. Ayıp demiştim. Elinden almıştım sigarasını. Yakışıksız olan benim yaptığımmış gibi bakmıştı bu defa da. Seksek çizmiştim ona. Ülkü hep seksek oynardı demiştim. Ülkü kimdi biliyor musun demiştim? Hiç oralı olmadı. Rasim huzura çağırdığında kendini süsleyip püsleyip, yüzüne bir mutluluk, neşe, memnuniyet ifadesi yapıştırıp çıkardı ortaya. Yumuşak ayak seslerini duyardım. Saçlarına iliştirdiği boncuklu tokaların şıkırtısını. Akrobasi gösterileri boyunca mutfağımda olurdum ben. Mutfak, harıl harıl yanan ocak gözleriyle havlu örtüp başını içine eğdiğin buğu taslarına benzetirdi. Gösterisi bittiğinde mutfak kapısının önünden geçerken başımı öne eğer, ellerimle meşgul olurdum ben. Sırlara katlanmasını bilmek acı verir insana."

Söyleyeceklerini, "Ne kadar çok şey biliyormuşum" diye bitirdi Mösyö Kevork: "Bir insanın içinde amma çok şey var amma kötü şeyler. Çenesini kapalı tuttuğuna şaşmamak lazım."

1989 yılının mart ayına gitti ve geri döndü Mösyö Kevork. Tanık oldu ama gereksiz şeyler söyleyip meseleyi kapattı:

"Rasim'in MİT'in Avrupa sorumlusu olan büyük kızını bir kere daha gördüm. Çinli evlatlığı o aldı, götürdü. Li-Chun'un boncuklu tokalarından birisi daha köşkün kapısından çıkmadan kaybolmuştu. Rasim'in toplanması uzun sürdü. Pekin ördeklerini ne yapacağını bilemedi. Memleketin bütün hayvanat bahçelerine hediye etti, eline satırı kapan sakatatçı koştu geldi, ördekler eksilmedi. Yirmi bir pare top atışının başlamasıyla ördekler korkup kaçtı. Demek çözüm buydu.

Rasim beşinci pare top atışının ardından gözlerini kaçışan ördek sürüsünden ayırıp suskunluğunu bozdu. Pertev'e verdi veriştirdi. 'Genel mahalli seçimlerde partisinin uğradığı hezimeti görmüyor mu?' dedi. 'Anlamıştım onun bu makam için çırpındığını' dedi. 'İkinci Boğaz Köprüsü'nü dikip hava atmaya buraya geldiğinde söylemiştim, ' dedi. 'Bizim Şişman geliyor' dedi.

Siz de biliyorsunuz ki Şermin burasıyla epey uğraşmıştı ama Rasim'den başka hiç kimse böyle uzun kalamamıştı bu köşkte. 'Hakkını helal et' dedi Rasim bana. Durdu, bana doğru döndü, o çipil gözlerini gözlerime dikti. Cevap bekliyordu. Yalancıktan bile helal edemiyordum hakkımı. O ise bekliyordu. Ah bu küçücük elli, küçücük kafalı, korkak, dili tutuk adam mı inim inim inletti memleketi. Biz Ermenileri ortadan kaldırmayı kafaya koymuş Talat Paşa'nın telgraf mandalına basan parmağının yarattığı trajedinin büyüklüğü gibi. Her parmağın ait olduğu bir vücut vardır. Her küçük adamın ait olduğu bir ırk, tarih, geçmiş. Atamızın o güzelim başını süsleyen kasketi bulup küçücük başına geçirmişti. Atamız dediğiniz vakit düğmesine basılmış gibi 'Bütün devlet başkanlarını ben gömdüm onun da yattığı top arabasının arkasından çelenkle yürüdüm' derdi bıkıp usanmadan. Benim bunları düşündüğümden haberi yoktu. Siperliği neredeyse burnuna değecek şapkasının altından bana bakıyor ve ısrarla hakkımı helal etmemi bekliyordu. Yapamıyordum. Onun nezdinde koskoca bir devlet ve kötülerin yanında, iyilerin karşısında yazılmış bir tarih vardı karşımda. Burayı sevdiniz, belki emeklilik günlerinde istirahatgâhınız olabilir dedim. Helal dilediğini unuttu. 'Burayı sevdim çünkü' dedi, çocukken orman yaktığını işte o zaman itiraf etti. Diğer şeyleri de. Suyun üzerinde kendini korunaklı hissetmiş. Akrepler suya gelmez dedim ben de. 'Hah' dedi, beğenmişti bunu, güldü. Yirmi bir pare top atışından sonra ortalığı keskin bir barut kokusu

kapladı. Bastonunu tıklata tıklata gitti. Uğurlamak için boncuk gibi kapıya dizilenlerin ellerini sıkmayı unuttu. Rüzgâr şapkasını uçurdu. Birileri rüzgârda sürüklenen şapkanın peşinden koştu. Bu, onu son görüşüm olmadı ama. Bir kere daha karşılaşacaktık. Arkasından numaradan el salladım. Bunu yapmak "Helal olsun" demekten daha kolaydı. Rasim döndü Florya Deniz Köşkü'ne baktı. Burayı sevmişti. Vatan, millet, hak sevgisinden öte bir şeyle."

17

"Dininizi, imanınızı, ananızı, avradınızı, hepsini düşünün oy verirken!"

Bunu söyledi ve indi kürsüden Pertev. Ülkenin biricik televizyon kanalı Meclis'teki cumhurbaşkanlığı seçimlerini naklen veriyordu. Pertev adaydı. Partisinin Meclis'teki çoğunluğu yeterli değildi. Ana muhalefet partisi Meclis'i terk etmişti. Pertev'in ihtiyacı olan topu topu sekiz oydu.

Bülent Paye olanları televizyondan izliyordu. Yattığı yerden. Hastane odasından. Burnunda hortum. Bir serum kendisine damla damla can vermekteyken. Kan. İçini bulandıran bir kan torbası asılıydı başucunda, kaybettiği kanın karşılığı olan sekizinci torba. Sonradan sahip olduğu vajinasına yerleştirilmiş bir sonda, acıdan inliyordu. Başucundaki Talat, "Neren acıyor?" diye ısrarla biraz da laf olsun diye soruyordu ama Bülent Paye cevap veremiyordu. Talat'a verecek cevap ağzından çıksa bu ağrıyan yerinin neresi olduğundan çok okkalı bir küfür olurdu.

Bülent Paye'ye ne olmuştu?

Vurulmuştu.

12 ekim 1989 gecesi. Adana'da. Sahnede. Okuduğu ezanı müteakip gül gibi açmışken, rakı kadehini bir dikişte ana sü-

tü gibi içmiş, bardağı sıpıtıp atmış, programının sonuna gelmişken, pireler berber, develer tellal iken, faşonun teki üçtür Çırpınırdı Karadeniz'i okutmaya çalışıyordu bizimkisine. Maestrosuna bir kaş göz işareti yaptırıp mikrofonun fişini çektirdi. Şarkının "İnciler dizsen yoluna" nakaratında ses gitti. Kollarını açıp tek ayağının üzerinde hafifçe çöküp başını eğip dinleyenlerini selamlayıp dönüp kulise gidecekken oldu olanlar. Kurşun yağmuru sonrası sahnede kanlar içinde yığılıp kalmıştı Bülent Paye. Saz heyeti çil yavrusu gibi dağılmış, gazino müşterileri selin önüne kattığı çer çöp gibi hızla terk etmişlerdi salonu. T şeklindeki sahnenin ortasında bir kan gölünün içinde yatıyordu Bülent Paye. Bu gece için beyaz bir tuvalet seçmişti kendisine. Kol bileklerinde aksesuvar niyetine epeyce iri bir yıldız vardı. Diyeceğim, kan gölünün ortasında acıdan kıvrılmış gövdesi Türk bayrağının göbeğindeki hilale benziyordu ve biçare açılmış kolundaki yıldız onu ölümden kurtaran bu görüntüyü tamamlıyordu. Kendisini bu hale koyan ayakucunda silahıyla dikilmişti. Namlunun ucunun yüzünü nişan aldığını hissetti ve bir çığlık koyverdi Bülent Paye. Boş gazinonun kubbesinde yankılanan çığlık bir mağara dolusu yarasanın çıkardığı sese benziyordu. Silahlı adam gözlerini kırpıştırdı ve onu öldürmekten vazgeçti. Bunun nedenini de yarım kalmasına sinirlendiği şarkının bir kuplesini mırıldandıktan sonra açıkladı:

"Çırpınırdı Karadeniz / Bakıp Türk'ün bayrağına." Sallandı, ağzına kadar alkolle dolu midesinin çıkardığı hıçkırıkları bıraktı ve devam etti: "Bayrağa benziyorsun. Ben bayrağa ateş etmem."

Öldürmeye teşebbüs etmekten öte, Bülent Paye'nin allaya pullaya savcıya anlattığı ve dava dilekçesine eklettiği: "Yerde yatan, canı kursağında fani bedenimi Allahu Teala'nın huzurunda küfürler eşliğinde yüce ulusumuzun şanlı bayrağına benzetip, delerim, çizerim yıldızını..." diye bağırmaktan, bay-

rağa hakaretten, "Ne bayrağı, nerede?" diye aval aval soran savcının yerde tek bir kurşun izi bulamamasına rağmen bayrağa kasten ateş etmekten, misli misli ceza yiyecekti bu saldırgan.

Hikâye buydu.

Pertev, kendisini cumhurbaşkanlığına götürecek sekiz oyu ararken, Bülent Paye hastane yatağında gazetecileri bekliyordu. Gazeteciler geldi. Serumu değiştirmeye gelen hemşireden bir kâğıt kalem isteyip arzusunu yazmış, bunun üzerine hemşire tarafından makyajı yapılmıştı. Suratına tutulan aynadaki görüntüsünü beğenmemiş ama hiç yoktan iyidir diye geçirmişti içinden. Önce kendisine üzgün üzgün bakan Talat'la fotoğrafladı gazeteciler.

"Allah ondan razı olsun. Kıçımı bile o temizliyor" diye yazdı, Bülent Paye.

Başkent'ten Isparta'da bir cenazeye diye ayrılmıştı Talat. Ali Çoban ve Nazlı Hanımı'nın sadık kâhyası gibi değil de zeytin tüccarı gibi baktı objektiflere.

"Bülent Paye tekrar yürüyebilecek mi?"

"Bülent Paye konuşabilecek mi?"

"Sahnelere geri dönebilecek mi?"

Gazetecilerin soruları gözyaşlarına boğdu Bülent Paye'yi. Doktoru, böbreklerinden bir tanesini kaybettiğini ama maşallah diğerinin pek sağlam olduğunu, sidik torbasının küçüldüğünü, bunun tek sıkıntısının bir bardak sudan sonra çişe çıkmasının şart olduğunu söyleyecek olmuştu ki ağzındaki hortumlarla öyle bir hönkürüp, serum, kan, sonda bütün bağlantılarından kurtulup yatağında dikildi ki Bülent Paye, dikişlerini patlattı ama doktorun açıklamasının önüne geçebildi, gazetelerin felaket haberlerini döktürmesini sağladı:

BÜLENT PAYE ÖLÜM KALIM MÜCADELESİ VERİYOR.

Bitmiyordu Bülent Paye'nin mücadeleleri. Pertev Cumhurbaşkanı seçildi, Bülent Paye, serum ve kan hortumların-

dan kurtuldu, sondası çıkarıldı, sondanın yaraladığı vajinasının hafif bir rüzgârla şifa bulup rahatlayacağını umarak pilli bir el vantilatörünü apış arasının biraz uzağına yerleştirtti, günlerini gazetelerde kendisiyle ilgili çıkan haberleri kesip arşivleyerek ve gelen telefonlara sesini bile değiştirme gayreti göstermeden kendisi için, "Uyuyor" diyerek geçirdi.

Günler geçti, Bülent Paye hızla iyileşti. Zavallı bir doktorcuk da "Dağ gibisiniz maşallah" diyerek bunu ifade etmek istemişti. Doktora kafa attı. Bu skandala "Doktor beni taciz etti" kulbu bulundu. "Dağ gibi demenin neresi taciz?" diye soran hâkime "Bu bir kadına edilecek lakırdı mı?" cevabını verdi.

Bülent Paye iyileşmişti.

18

Alaturka hela bir pislik denizinin üzerinde yüzen sal gibi kıpırdadı. Şermin küfle kaplı pamuk tarlası gibi duran duvara dokundu. Eli hamur teknesine batmış gibi oldu.

"Rasim, Cumhurbaşkanlığı Köşkü diye bu izbede mi yaşamış?" diye sordu, eli belinde, döşemeleri eksilmiş, halı saçaklarını sıçanlar yemiş, perdeleri eleğe dönmüş, koltuk yaylarının keskin dişler gibi minderleri delip geçtiği –bir Büyükelçi kaba etine batan bu yaylar yüzünden tetanos aşısı olmuştu– sırları dökülen aynaların kara delikler gibi duvarları süslediği salonun orta yerinde durup.

Çankaya Köşkü bir canlıymış, canlıdan öte hisleri olan bir varlıkmış gibi kıpırdandı boğum boğum ayaklarını özel yapım Charles Jourdan ayakkabılarının içine tıkıştırmış, o kocaman gövdenin minicik ayaklar üzerinde durmasına şaşılası Şermin karşısında. Koca köşk tir tir titredi ve dize geldi. Florya Deniz Köşkü'nde bıraktığımız Mösyö Kevork'un tırna-

ğı olamayacak silik bir hizmetli, güya Şermin'e köşkü gezdiriyordu. Laf arasında, Rasim'in burada hiç mi hiç oturmadığını, günlerinin çoğunu neden bilinmez –ama biz biliyoruz– Florya Deniz Köşkü'nde ve dış gezilerde geçirdiğini söyledi.

"İyi etmiş" dedi Şermin, "Burada it bağlasan durmaz."

Sözünü bitirir bitirmez gözlerini tavana dikti çünkü yukarı kattan tepesindeki avizeyi fır döndüren ayak sesleri geliyordu.

"Köşkte benden başka kimse yok" dedi hizmetli.

"Alışığım ben cine, şerre, büyüye" dedi Şermin.

"Bu Latife" dedi hizmetli. "Herkes gitti, bir o kaldı. Besbelli odanın kapısı kapalı kalmış, mecbur olmuş böyle gürültülü yürümeye. İftiradır kabalıkları, yoksa çok kibar, akıllı kadındır Latife."

"Göreceğiz" dedi Şermin. Purosunu çıkardı, yaktı.

Hizmetli onun purosunun kalın ucunu tutuşturmasını seyretti. Seyri bitince söyleyeceğini söyledi:

"Yasak. Sigara içilmez burada."

Aynı anda o harabe köşkün teknoloji harikası yangın alarmları çaldı. Başlarından aşağı sular akmaya başlamıştı. Rasim'in yangın korkusundan ziyade, yangın çıkarma korkusu nelere kadirdi. Şermin bundan habersiz, "Köşkün bütün tuvaletleri alaturka iken en son teknoloji yangın alarmına ne gerek var?" deyip duracaktı. Rasim'in çocukluğuna ait, bir gazeteci tarafından kulağımıza fısıldanan o sırrın sağlamasını yapmam, Şermin'in takıntılı biçimde söyleyip durduğu şeyin mantığına kafa yormam sonucu oldu, bunu da yeri gelmişken ifade edeyim.

Çankaya Köşkü şantiyeye döndü.

Gazetelere yazacak epey malzeme çıktı. "Jakuzili banyo" gibi. Şermin'in har vurup harman savurması Pertev'e ilk defa konfordan öte bir şey daha sağlamıştı: Herkesin dikkati başka yöne çekilmişti. Buna ihtiyaç vardı çünkü Pertev'in ök-

süz bıraktığı partisinin başına genel başkan seçilmesi gerekiyordu. Dolayısıyla bir başbakan. Hiç umulmadık birisi başbakan olmuştu. Gelin bunun havadislerini Ali Çoban'ın dizinin dibinde alalım.

19

"Adamın biri köpekten çok korkarmış. Bakmış azman bir köpek üstüne atılmak için dişlerini göstermekte, 'Aman be demiş adam, köpekten korkan köpek olsun!' O vakit hırlayıp havlamış, o kovalamış, köpek kaçmış."

Ali Çoban ne demek istemişti?

Gürbüz Sokak'taki evinin karşısındaki burun buruna olduğu çınar ağacının dalları yeniden kargaların hâkimiyetine geçmişti. Zavallı bitli kumrulara ne olmuştu?

"Yarabbim, ne kadar da parlak tüyleri!" diye diye seyredalmıştı kanatları ve göğsü mavi ışıltılar saçan kara kargaları. "Köpekten korkan köpek olsunu" anlamış gibi gayet müstehzi bakıyordu kargalar. Dayanamadı;

"Onlar anladı siz anlamadınız" dedi partililerine. Oysa anlamış gibi gülmüştü partilileri. Partisinin başına geçebilmişti sonunda. İş, genel seçimle iktidara gelmeye kalmıştı. "Dağa çıkarım, Çankaya'ya Rasim'e çıkmam" demişti. Söylediğini bir bardak su gibi içti. Darbenin üzerinden dokuz yıl geçmişti.

"Göreceğiz bakalım Pertev'i. Çankaya'da Cumhurbaşkanlığı mevkinde dokuz canlı kalabilecek mi?" dedi bir partili. Laf olsun, torba dolsun.

Dokuz yılın uzun mu, kısa mı olduğuna karar verememekteydi Ali Çoban. Gözünün içine bakan kargaların iki yüzyıl yaşadığı yalanına inanmış olsaydı onlar için dokuz yılın göz kırpışı kadar kısa olduğunu düşünürdü. Partililerden birisi,

"Pertev partisinin başına önce doktorunu getirecekmiş" diyerek şamatayı başlattı:

"Kulak burun boğazcısını mı?"

"Ha ha ha..."

"Sonra Meclis merdivenlerinden çıkarken Erzincan Milletvekili Kemal Bulut'un adımlarını kendi adımlarının ötesine asla atmadığını fark etmiş. 'Başbakan sen ol' demiş."

"Başbakanlık kararnamesi hazırlanan doktoru o gece Çankaya'ya gelip bir iğne yapacakmış Pertev'e."

"Şermin korkusundan yaptırtmamış o iğneyi."

"Doktor üzüntüsünden zangır zangır titriyormuş çünkü."

"Nitekim Şermin'in yeni edindiği finosuna yapılmış o iğne."

"Fino oracıkta olmuş mevta..."

"Belki insan için olan iğne hayvana..."

"Kesin!" dedi Ali Çoban.

Biraz sessizliğe gömülse, partilileri böyle saçmalardı işte.

"Kargalar kadar sükûnetiniz yok" deyerek azarladı onları.

"Ah kargalar kuzgun kargalar. Şahidisiniz bu memlekette olan bitenin" dedi bu sefer kıdemli partililerden birisi, tespihinin parmaklarının arasından kayan taneleri kargaların açılıp kapanan gagalarının çıkardığı sese benzer sesler çıkardı, Yahudilikten dönme dedikodusundan bıkıp gümüş kaplatmıştı çünkü kurutulmuş iri bezelye tanelerini.

"Yalan kargaların 150-200 yıl yaşadığı. Böyle başı boş 5-10 yıllık ömrü var onların. Yani hiçbiri tanık değildir darbeye, cuntaya, siyasetten men edilişimize, sürgünümüze, yeniden dönüşümüze..."

Kargalara düşmanca baktı partililer. Onları kandırmış gibi bir ağızdan öttü kargalar.

"Homeros bile, 'Geveze bir karga dokuz insan ömrü yaşar' diye yazar. Ama yalan işte" dedi Ali Çoban.

Dörde kadar saymasını öğrenebilen kargalar kadar kafası çalışan ve yaşı laboratuvar ortamında seksen yıl yaşayabilen

karganınkine eşit partili, genel başkanlarının kafasının neye takıldığını anlamıştı:

"Belki tarih de yalan yazar, kargaların dokuz insan ömrü yaşadığını yazan Homeros gibi. Ama yine daldaki o kargalar bilir neyin ne olduğunu."

"Daldaki kargaya ne hacet, bilen biliyor Pertev'in haksızlıkla çıkıp Çankaya'ya kurulduğunu."

"Utanmadan, sizin, 'İktidara gelirsem vazifeyi onun elinden almam' sözünüze de laf yetiştirmiş."

"Ne demiş?" diye kederle sordu Ali Çoban. Daha dün şuracıkta, içine gömüldüğü koltukta ayakları yere eremeden, kucağında zam karanameleri oturuyor, ağzını doldura doldura "Ağabey" diye hitap ediyordu kendisine. Görüyorsunuz işte, unutmuyor, bize de unutturmuyor.

"Çoban rüyasında sürüsüne bir kurdun saldırdığını görmüş. Açmış gözünü anlamış ki gördüğü rüya, dur bakalım belki bu defa kendimi kurt olarak görürüm, demiş. Diyeceğim, 'Çoban rüya görmesin' demiş."

Pertev'in bu sabah ettiği laf kulağına yeni geliyordu. Bir gazetecinin daktilosunda yeni diziliyordu. Pişkin pişkin güldü Ali Çoban. Partili arkadaşlarıyla bugünkü istişarelerinin konusu... Yoktu öyle bir konu. Oradan, buradan konuşacaklardı. Siyaset adına yaptıkları kabaca buydu. Pertev kendi yerine fıkra gibi bir adamı, "Köpekten korkan köpek olsunu" seçmişti.

Yukarıdan Nazlı Hanımı'nın ayak sesleri geldi. Ali Çoban'ın iktidara yaklaştığını hissetmiş, hayata dönmüştü.

"Pertev ve onun köksüz partisi" dedi Ali Çoban.

"Köksüzlük daha kötüdür" dedi bir partili, "Köksüz bitkiler her yeri sarar."

"Kargalar gitti" dedi Ali Çoban. Doğruydu. Kargalar gitti, toplantı bitti.

O gün Gürbüz Sokak'taki o toplantıdan çıkanlara, "Ne ko-

nuştunuz?" diye sorulmuştu. Basın, cunta imparatorluğunun çöktüğünü düşünen Ali Çoban'ın kapalı kapılar ardında konuştuklarına kulak kabartır olmuştu. Bu heyecanla sormuşlardı Gürbüz Sokak'tan ayrılan partililere. Onlar da ağız birliği etmişcesine, "Kargalardan konuştuk" demişlerdi. Genel Başkanlarının "Pertev'in köksüz partisi" deyişini hatırlayıp, "Bir de tarımdan" demişti ileride Ali Çoban'ın kabinesinden Milli Eğitim ve Gençlik Bakanı olacak partili. Şaka yapmıyordu. Ceketinin yakasında tırnaklarını parlatıp kargalar ve tarım üzerinde konuştuklarını sanıyordu.

20

"Rabbim nasıl soktunsa öyle çıkar."

Böyle söyledi ve gözlerini cemaatinin gözlerine dikti Hocaefendi. Cemaat de gözlerini onun sallanıp duran başına. Hocaefendi'nin başı sallandı sallandı sallandı durdu. Gözleri yarı aralıktı. Yüzündeki sicim gibi uzanan ıslaklığı bir damla gözyaşı değil de sümüklü böcek bırakmış gibi pırıl pırıldı.

"Rabbim nasıl soktunsa öyle çıkar."

Vaaza kaldığı yerden devam etmenin en güzel yolu bir önceki cümleyi tekrar etmekti. Cümle münasebetsiz, mevzu hassastı. Takvimler 26 kasım 1989'u gösterirken Hocaefendi, İzmir Hisar Cami'nde sokaklara taşan kalabalığa aynı anda otuz beş camiide birden yayınlanan bir vaaz veriyor, devlete olan itaatini tazeliyordu.

Hocaefendi türbanla ilgili en azılı irtica düşmanlarının bile ağızlarına almayacağı yorumlarda bulunuyordu:

"Rabbim nasıl soktunsa öyle çıkar."

Niyetleriniz inşallah halistir, temennisinde bulunduğu cemaate kendisine özgürlük yolunu açan, sürgün hayatına son

veren Pertev'in, son günlerde başını çok ağrıtan bir konuda, türban konusunda takrir-i kelam etmekte, demekteydi ki:

"Sağlarında sollarında uğursuzca, onların bülbülce sesler verdikleri yerlerde saksağanca sesler çıkaranlar olursa şayet, arkalarını dönsün, 'Hasbunallahu veniğmelvekil' desin çeksin gitsinler. Çarşılarda pazarlarda anarşiye karışmasınlar. Zira çok yakın arkadaşlarımız fotoğraflarla tespit ettiler."

Her yerde gözü ve kulağı olmak, her şeyi bilmek ve görmek istemek, istihbaratçılığa zaaf olarak zuhur etmişti Hocaefendi'nin dünyasında. "Bu Allah'a şart koşmak değil de ne?" diye sormuştu Işık Evleri'nde yetişip, dünya malına kavuşup, cemaat vazifesine sırt çevirmek isteyen, "Bırakın beni bir başıma kalayım" diye direten bir zındık ki, kendi kendine boğuluvermiş bir vaziyette bulunmuştu evinde. Neyse, mevzu bu değil. Mevzu türban, mevzu türbanın altından istihbaratın marifetiyle çıkarılan gerçekler:

"Sözde türban adına yürüyorum diyenler! İstihbarat örgütlerince derdest edilince bu başörtülü, mantolu ya da çarşaflı kadınların çoğu erkek olarak çıktı ortaya. Ve bunların çoğunun bir kostüm dükkânından nasılsa İslami kıyafetler satın almış, kendini sokağa atmış açık saçık kadınlar olduğu tebeyyün etti."

Evvela cami dolmuş bu çok önemli diyerek giriş yaptığı vaazının başında meleklerin meseleyi değerlendirirken camiyi dolduranların hali itibariyle değerlendireceklerini belirtmişti. Melekler, Hocaefendi'nin söylediklerini kayda tabii tutup her şeyin evvelinde, Hüvel evvel, her şeyin ahirinde, Hüvel ahir, her şeyin zahirinde, Hüvel zahir, her şeyin batınında, Hüvelbatın olan Alah'a birer birer iletiyorlardı. Cemaatin görmediğini görüyor, duymadığını duyuyor olmalıydı ki mutabıktı Hüvel evvel, Hüvel ahir, Hüvel zahir, Hüvelbatın olanla. Yoksa o vakit kor ateşe dönerdi sallanıp durduğu min-

berinde, eğer çarşaflarının, türbanlarının altındakiler iman dolu kadınlarsa. Çaycı Rıza zihninden bunları geçiriyor ve inanıyordu "Biz muhabbet fedaileriyiz" diyen Hocaefendi'sine. Çok şükür on yıl sonra, rüyalarında inmediği minberinde deniz, deryayı oluşturan damlalar kadar çok kalabalığa hitap eder gördüğü Hocaefendi'sini dinlerken, sevinsin mi, üzülsün mü, ağlasın mı, gülsün mü bilemiyordu Çaycı Rıza. Hocaefendi'si, kâh nazlı nazlı, kâh gürül gürül akan bir su gibi çağıldıyordu bu arada.

"Bilenler bilirler, bilenler kendi aralarında konuşmuş, bilmeyenlere de bildirmişlerdir. Ayrıydım sizlerden. Gözden ırakta, hicranımı dile getirmekteydim kör odalarda. Ümmeti Muhammed'in dertleri için gözyaşı dökmekteydim kör odalarda. Kendi günahlarıma ağlamakta, kendi gafletime kahır biçmekteydim kör odalarda."

Çaycı Rıza, kör bir kuyunun başından geldiği yerin, kat ettiği mesafenin muhasebesini yapmaya koyuldu rükûya varır biçimde oturduğu, dizlerinin üzerine iliştirdiği ve son günlerde manikür yaptırmayı alışkanlık edindiği ellerine bakarken. Çirkin tırnak etleri gibi kurtulmuştu yoksulluğundan. Tırnak aralarına dolan kir pastan arınır gibi arınmıştı yoksulluğun getirdiği eziklikten. Camekânlarda, aynalarda, Allah'ın içine bir can hapsettiği, ruh üflediği fani bedenini sarmalayan çizgili İngiliz kumaşından dikilme takımlı suretine bakmaya doyamıyordu. Ne diyordu Hocaefendi'si:

"Kendi delaletim karşısında iki büklüm olmuş içim burkulmuştu. Halime bakanlar ağlamış, ahuefgan etmişlerdi. Her zaman sizin içinizde bulunmayı arzu ettim. On sene benim Rabbimin takdiri hakkımda budur dedim. Bu dikeni bağrıma bastım. Kalbime saplanan o dikenleri hazmetmeye çalıştım. Ama sizin drahşan çehrelerinizi görmeye o kadar çok alıştım ki bu camilerde diyanetin şerefli sarığını başıma koyup onun cüppesini sırtıma geçirip sizin karşınıza geçip

aynı dertlerden bir fasıl açarak, yeni bir ders faslı açarak müzakere etmeye o kadar çok alışmışım ki..."

Elbisesinin kollarına baktı hayranlıkla Çaycı Rıza. Beyaz kolalı gömleğinin kollarını usulca çekti, kol düğmelerini görecek biçimde oynattı kollarını. Platin kol düğmesinin irice yakut taşı gözünü aldı.

"Hele kimsem olmadığından dünyada, dikili taşım bulunmadığından" diyordu Hocaefendi'si.

"Yakut erkekliği azdırır" demişti Hocaefendi'si şahsi sohbetlerinin bir yerinde. "Caiz değil midir?" diye sormuştu Çaycı Rıza kontrolsüzce elini kol düğmelerine götürüp caiz değillerse onları kutusunun içinde sevip okşayacağını, artık takamayacağını düşünüp üzülerek, "Caiz olmayanı üzerinde caizmiş gibi tutmak, haramı hakka, günahı sevaba çevirmek gibidir. Tasmayla gezdirilen, mundar bir hayvana secde ettirmeyi becermek gibidir bu" cevabını aldığından bu yana biricik taşlarını taşımaktan daha fazla hoşnut, seyretmişti kol düğmelerini. Hatta Hocaefendi'sinin pek sevdiği taştan, zümrütten olanını, minberde dikili taşı bulunmadığını söyleyen zat-ı şahanelerine hediye etmişti, her ne kadar takacak kol ağzı olmayan gömlekler giyse de bu tür dostluk nişanlarını kabul ediyor olması sebebiyle.

"Uzun boylu, derin tefasuh yapıp milletin kalbine, kafasına birşeyler koyacak halim yoktur. O iktidarda, o güçte de değilim" diyordu Hocaefendi'si.

"O sürgün, boynu daldan bükük günlerimiz geri gelmez inşallah" diye içinden geçiriyordu Çaycı Rıza. Pertev, onların kendi iktidarına kulluk edeceklerine inanmıştı nasıl olsa.

"Anarşistlerin oyununa gelmeyin!"

Sustu. Soluk soluğa ısınmaktan, havasızlıktan terleyen elma yanaklı cemaati gözleriyle taradı Hocaefendi. Aralarında maşallah kız gibi güzeller vardı. Sanki erkek kılığına girip dinlemeye koyulmuşlar, sanki insan kılığına girmiş melaikeler.

"Dünya sizi bekliyorken küçük oyunlara gelmeyin" diye uyardı cemaatini. Işık Evleri'nin, cemaatinin coğrafya atlasında varacağı mevzileri işaretledi, iktidarının sınırlarını çizdi birer birer:

"Siz soluklarınızı Özbekistan'da, Türkmenistan'da, Mengüşistan'da, senelerden beri insanı tebid eden Kırım'da soluklayacaksınız. Sizi bekliyorlar. Elinizde Kur'an, elifba cüzleri, bantlar oraya gidecek, Hz. Muhammed'i anlatacaksınız" dedi "Beni anlatacaksınız" diyemiyor olmanın azabı, yine de gayelerini ağzından atabilmenin mutluluğuyla.

Pertev'in iktidarını desteklemek, dolabın üzerine saklanan bal tasını başlarından aşağı devirmeden uzanıp almak için ayaklar altına konulacak sağlam bir tabureye basmak demekti. Çiçeği burnunda cumhurbaşkınını, kimsenin tanımadığı Çankaya tepeciği sakinini ferahlatacak son bir şey söyleme gereği daha hissetti Hocaefendi.

Sustu. Bu suskunluk anlarında "Allah" deyip bayılanlar olurdu. "Ya Rasulullah!" deyip gözüne perde inenler. "(S.A.V.)" diye inleyip dilini yutanlar. Minberinde bir o tarafa bir bu tarafa sallanıp tir tir titreyen, derin bir soluk alıp gövdesi yatak yayı gibi uzayan, nihayetinde kendini tutamayıp içindeki çığlığı boşaltan, boşalan Hocaefendi'nin vaazının sonundaki bu suskunluk anlarında oracığa Hz. Muhammed'in geldiğine inanır olmuştu cemaat. Rahatladığı her halinden belli olan Hocaefendi son ve özlü sözünü o anda söylerdi:

"Türban takan evinde otursun. Bu meseleyle toplumu rahatsız etmesin. Bize huzur, bize ferahlık, bize imkân, bize köprü, bize pırıl pırıl asfalt yollar sağlayan hükümetin başını birilerinin bu mevzuyla ağrıtmasına fırsat vermeyelim. Rabbim bazen bireyi değil, toplumu sınar. Bir sınavdan geçiyoruz çadır gibi şişen çarşafların altında, bir başı sarmalayan türbanın ucunda..."

Bu defa uzun olmuştu son sözü. Ancak Hocaefendi'nin kısa ve özlü bir cümlesi her zaman vardı:

"Rabbim sen soktun sen çıkar!"

21

"Vatanseverlik büyük yalan."

Ayak parmaklarıyla oynayarak konuşmayı alışkanlık edinmiş Apo söylüyor bunu. Küçücük bir örgütün böyle büyümesi karşısında şaşkın Büyükelçi Orlando'ya hitaben. Neredeler? Lübnan'ın Bekaa Vadisi'ndeki Zahlah kasabasında bir evde.

"Kim söylemiş hele, kim söylemiş?" diyor oturduğu yerde epeyce kaykılmış Apo. Tuhaf bir biçimde, kendi kendisine sorduğu sorunun cevabını yine kendisi veriyor:

"Marlon Brando."

Tespihinin tanelerini daha hızlı çekiyor. Çinko bir tasın içine demir bilyeler atılır gibi sesler çıkıyor. Donuk bir ifadeyle Büyükelçi Orlando'ya bakıp ardından gülmeye başlıyor:

"Pencerenin önüne oturmuşsun. Dışarıda gündüz olsaydı içeriyi gece yapardın."

Gülmeye devam ediyor:

"Tutsak gibi davranmayın. Buraya konuşmaya gelmediniz mi? Fikirlerimi öğrenmeye. Buyrun, konuşalım."

Büyükelçi Orlando söze başlayacak başlamasına da bunu nasıl yapacağını bilemiyor. Yorgun. Bu sabah Bekaa'ya gelmek için Beyrut'un yaylası Sofar'a ulaştı. Barr İlyas'taki Apocular misafirhanesinin sedirlerle kaplı salonunda oturup dışarıyı seyretti. Ardından haber geldi, buraya getirilmek üzere yola çıktı.

Yol boyu amma da yenilesi güneşi, etraftaki vahşi doğayı

keyifsizce seyretti. Ağaçlar, çıplak yamaçlar ilk defa bir şey ifade etmiyordu ona. Neden, neden küskündü böyle, Büyükelçi Orlando? Mercedes'in şoförü dikiz aynasına sığdırmaya çalıştığı görüntüsünde Orlando'nun kucağına düşürdüğü kollarını, "İki güçsüz, upuzun kütük parçası" olarak tanımlamıştı zihninde. Buna rağmen arabanın önünde duran kâğıt mendil kutusuna uzandığında, iki güçsüz kütük parçasından ibaret kollarıyla, freni köklemiş ve genç bir kız gibi çığlığı basmıştı şoför:

"Korkuttunuz beni!"

Sonra, korkuya karşı Türklerden de aşina olduğu o mimiği yapmıştı Kürt şoför: Başını, ön dişlerini başparmağıyla ittirerek geriye doğru atmıştı. Yaklaşık bir saat önce Büyükelçi Orlando'nun gözleri önünde Mercedes'in bagajına yerleştirdiği silahlarla verdiği pozlar hatırlandığında ödünün patlamaması için mimik çekecek adama benzemiyordu hiç. Ama korkuyordu. Büyükelçi Orlando'dan, ölümden. Buna rağmen öldürmek istiyordu. Kafaları parçalayacak, gövdeleri ortadan ikiye ayıracak mermileri dünyanın en değerli nimeti gibi avuçluyor, şıkır şıkır akıtıyordu ellerinin arasından:

"Alın yoksul Türk delikanlıları size avuç avuç ölüm! Tetik çekmeyi bilmez çaylaklar ordusu bu pırıl pırıl mermilerden ölümü tatmak ister misiniz? "

Sekiz çocuğun en küçüğü, iliği kemiği kurumuş anacığının tekne kazıntısı, doğduğundan bu yana suyla karıştırılmış unla beslenen, asker olana kadar komilik yaptığı lokantanın artıklarını sıyıran güzel Türk delikanlısından vatani görevini yapmak için teslim olduğu ordunun bir günde yarattığı asker; "Aç ağzını, yum gözünü!"

Aynı mermilere karşı taraf da sahipti;

"Yağız Kürt delikanlısı, bak geliyor şerbetli Türk lokumu. Bir tane alnına, bir tane kalbine, sonuncusu kasığına."

"Her hayvana üçten fazla sıkmayın" emrini verirdi Türk

ordusunun komutanları. Badem ağaçları çiçeğe durduğunda bütün caşlar* çimenliğe yayılır, şimdi Apo için savaşan ve Türk askerinin elinden ense köküne şerbetli Türk lokumu yiyen Kürt delikanlısı da kuyruğundan birbirine bağlardı onları, sıpalar yürüyüp gitmeye çalışırlardı tıpkı ensesindeki kurşunla koşmak isteyen bu Kürt delikanlısı gibi.

Kürt delikanlısına, Türk delikanlısına, herkese ölüm!

Apo'nun da, karşı taraf ordusunun da elinde herkese yetecek kadar ölüm, herkese eşit zulüm vardı.

"Çok savaş gördüm" demişti Büyükelçi Orlando, bizimle paylaştığı zihninden geçenlere istinaden, kâğıt mendile uzanan kollarından korkan şoföre hitaben:

"Hepsi haksızdı bu savaşların. Mantıksızdı. Dünya bu kadar güzel ve doğa bir mucizeyken."

"Şi-ir hık gi-bi hık ko-nuş-tu-nuz hık!" demişti korkudan hıçkırık tutan şoför.

Büyükelçi Orlando matarasını uzatmıştı ona:

"Yudum yudum iç. Korkuya iyi gelir."

Şimdi, Apo'nun karşısında kendisinin bir yudum suya ihtiyacı vardı. İsveçliler çok şaşırana bir yudum su içirirlerdi, doğunun korkana bir yudum su içirme geleneğinin bir benzeri olarak. Orlando şaşkındı ve atalarının tavsiyesine, bir yudum suya ihtiyacı vardı.

"Ülkenin güneydoğusunu ve doğu illerini kavuran örgütün lideri demek böyle bir adamdı. Devlet böyle bir adamın liderliğine imkân tanımıştı. Küçücük bir örgüt kartopu gibi büyümüştü bu yarı deli adamın elinde öyle mi?"

"Büyükelçi" dedi Apo, onu daldığı şaşkınlık uykusundan uyandırmaya çalışır gibi; "Vatanseverlik büyük bir yalan. Bunu Marlon Brando söylemiş ama ben nereden duydum? Bana da Amerikalı bir gazeteci söyledi. Ben Amerikalı gazeteciyi nasıl buldum? O beni buldu çünkü ben bir önderim. Ta Ameri-

* Kürtçe, "Sıpa".

ka'dan kalktı geldi tıpkı senin gibi. Yoksa ne işim olur benim İsveç büyükelçisiyle. Öğrenciyken ben Ankara'da, biliyorsun öğrenciydim ben Ankara'da. Çok değil, on beş yıl önce. Vize almak istemiştim. Vermemişlerdi vize bana. Çıkabilir miydim büyükelçinin, senin yanına? Belki vize verseydiniz bana, 1978'de kurmazdım örgütü."

Bunları söyledi ve önce şaka yaptığını ifade etmek için müstehzi güldü, ardından sustu Apo. Büyükelçi Orlando ezeli suskunluğunu bozmaya niyetlenmişken de tekrar konuşmaya başladı:

"Hiç belli etmem ne düşündüğümü. Kimse kestiremez. Önderlik tavrıdır bu. Yapımın bir parçası."

Kendini methetmeye doyamıyordu Apo:

"İkna gücümle küçücük bir çocuğu bile etkilerim."

Elinde olmadan gülümsedi Orlando. "Aptal bir saksağanı pişirmek için güzelim meşe odunları harcanmaz" derdi bir İsveç atasözü. Çünkü saksağan yenmez. Ülkenin doğusundaki bu koskoca ateş bu adam için yakılmıştı demek.

Bir adam elinde bir bardak suyla içeri girdi, Orlando'ya bakıp elindeki bardağı düşürdü. Apo'nun bunun için de söyleyecek sözü vardı:

"Her şeyi öğrettim, hizmetçiliği öğretemedim Kürtlere!"

"Kemal Atatürk, Türkler için söylemiş aynı sözü" dedi Büyükelçi Orlando. Aniden salondaki karasineğin vızıltısı duyuldu. Demek sinek de bunca zaman durup beklemişti ilk sözünü şimdi ağzından atan Büyükelçi Orlando gibi.

"Ben de kendi halkım için söylüyorum" dedi Apo ve öfkesini bardağı elinden düşürenden çıkarmak için döndü:

"Kanat gibi açılmış kolları gövdesine yapışmıyor, kuş gibi, insan gibi değil ki layıkıyla hizmet edebilsin."

Büyükelçi Orlando o vakit sırtı dönük kapıdan çıkıp giden bu kuşu tanıdı: Şehmuz'du bu. Bardağı elinden düşürme nedeni olarak, aksi ne mümkün, demek o da Orlando'yu hatır-

lamıştı. Pazarcık katliamından buraya uçmuştu demek. Diyarbakır Cezaevi'nden buraya, Keje'sinden ve nazlı kızından çok uzağa. Kendini kanatları gövdesine yapışmayan bir atmaca sansa da yaralı bir serçeydi demek hâlâ.

Münasebetsiz lakırdılar etmekte üstüne olmayan Apo, önderlik vasıflarını sıralamaya devam etti. Bu alışıldık bir şeydi. Orlando'nun zihninden geçenlerle benzerliği sadece tesadüf, "Bir atmaca için vakit nasıl geçerse, bir kartal için vakit nasıl geçerse..." diye başlayan bildik tiradı bir silah sesiyle bölündü:

GÜÜMMM!

Apo'nun fazlasıyla kaykılarak oturduğu salonda altına girebileceği hiçbir şey yoktu. Rulo yapılmış şişkin, yün halı gibi kendini yere attı. Biraz debelendi ve halıdan çok topak topak bir döşek gibi yere serildi Apo. Ne yapacağını bilmez bir vaziyette ayakta dikilen Büyükelçi Orlando'ya fısıltıyla,

"Yat yere!" dedi ve koynundan bir silah çıkardı.

Dışarıdan Kürtçe sesler geldi, ortalığa korku salan sessizlik bozuldu.

"Ne diyorlar?" diye sordu Apo.

Türkçe konuşan Apo'nun Kürtçesi demek adamakıllı bozuktu ve Kürt realitesinin tanınmasını isteyen bir örgütün başındaydı. "İroninin böylesini Shakespeare bile yapamaz" dedi içinden Orlando. Ardından duyduklarını çevirdi:

"Şehmuz kendini vurmuş, Zahlah'a, kasabaya, doktora götürelim acele!"

Apo, doğrulup, duvarları yumruklamaya, tekmelemeye başlamıştı ki içeri, kalaşnikoflarının göğüslerinin üstünden geçen askılarını Kürdistan'ı temsil eden renklerdeki çocuksu çıkartmalarla bezemiş iki adamı girdi. Apo onların boğazına sarıldı. Adamlar içi boş çuvallarmış gibi kendilerini hırpalamasına müsaade ettiler:

"Gelse hain Türkler, demek böyle koruyacaktınız, demek

yalnız bırakacaktınız beni!"

Savurduğu acemi tekmeler Apo'yu soluk soluğa bıraktı, kalktığı yere çöktü. Saman alevi gibi sönen öfkesini bir önderlik vasfı olarak açıkladıktan sonra –ne alaka– devam etti:

"Bir dahaki görüşmemize inşallah, inşallah Kürdistan Cumhurbaşkanı olarak makamıma geldiğinde, göreceksin o kuş kılıklı adam benim bakanlarımdan biri olmuş. Bir sözüm için canına kıyan, benim için neler yapmaz öyle değil mi?"

"Nerede kuracaksınız Kürdistan'ı?" diye sordu Büyükelçi Orlando, tam yerinde ve zamanında.

"Şaka yapma bana Büyükelçi" dedi Apo kendisini gülmeye zorlayarak.

"Vazgeçin" dedi Büyükelçi, "yakın zamanda Kuzey Irak'taki askeri güç ve stratejik bölümünüzü yitirme sonucunu verecek bir kıskaç içinde kalabilirsiniz."

"Komplo teorilerine karnım tok. Şunu da söyle güleyim Büyükelçi; Türk devleti cebinden Kürt sorununu çözmek için idari, siyasi bir plan ile reform paketi çıkaracak."

"Mümkün" dedi Büyükelçi Orlando.

"Bıraksalar, legale çıksak, memlekete gelsem, Diyarbakır'da beni rahat beş yüz bin kişi karşılar."

Hayallere dalan Apo acıktı. Sofra kuruldu.

"Biz dağdan haber salarız, beş dakikaya kalmaz Diyarbakır çarşısında kepenkler iner."

Kendi sözlerine keyiflendi. Ancak Büyükelçi Orlando'nun lokmalarını boğazına dizecek sözleri vardı:

"Sizinle baş edebilmek için bir canavar yarattı devlet: Hizbullah."

"Onlar Hüseyin Feyzullah'ın Kurt Partisi'nin Kürdistanlaşmış biçimidir. Bizim için ne diyorlar biliyorsun; Partiye Kafirin Kürdistan. Enseye tek kurşun. Silahları Makarov ya da Takarov. Kendi örgütlerinden ayrılan adamlarını camilerde çocuk yaştaki militanlarına döverek öldürtüyorlar. Erimiş

naylon dökme işkencesini de bizden almışlar."

Hem Büyükelçi Orlando'nun ilgisini çeken konuya gelmişlerdi, hem Apo sabuklamayı bırakmıştı:

"Alışıldık türden yasadışı bir örgütlenme değil bu. Ortada ne bir tüzük ne bir program var, ne bir dergi, ne bir kitap hatta tek bir bildiri bile yok. İnsanları canlı canlı düğümleyen, akıl almaz işkenceler yapan, bunu din adına yaptığını söyleyen, hayaletlerden oluşan bir örgüt." Apo geğirdikten sonra konuşmasını sürdürdü:

"İnsanı düğümleyip soluksuz bırakarak yavaş yavaş boğma usullerinin adı domuz bağı. Sizin bu upuzun gövdeniz için iki tane domuz bağı yapmaları gerekir. Bunu da örgütün bir türlü mutabık kalamayan iki başından birisi 'Deneyelim' der, diğeri 'Yok olmaz canlı canlı gömelim.' Habil ve Kâbil kardeşler anlaşana kadar da... Ha, ha, ha!"

Bölgedeki azılı düşmanından bu kadar rahat söz eden Apo belli ki yakın zamanda onlara zeytin dalı uzatacaktı.

Büyükelçi Orlando Başkent'e gitmek için önce Diyarbakır'a geçti. Yanmış, yakılmış, var olmayı başardıysa da yoksulluk içinde kavrulmuş köylerden, başı dumanlı dağlardan, mayınların kopardığı kollarına, bacaklarına rağmen yağ yeşili eski Mercedes'i neşeyle, gülerek selamlayan çocukların arasından, gördüğü en mavi göklerin altından, nasılsa kesilmekten kurtulmuş, çalı öbeğinden ibaret bodur ağaçların yanından.

Diyarbakır'da kaldığı otelde, sığdıramadığı ayaklarını yataktan sallandırmış, uzanmıştı. Yorgundu. İsveç'te kasabalarının yakınlarındaki 365 odalı şatoyu bir günde oda oda dolaştığında peşindeki hortlaklar yorulmuş, takipten vazgeçmiş ama Orlando yorulmamıştı. Bu takatşiken, takatfersa ülkede takati takatür olmuş akmıştı. Dayanılmaz, takati tüketen, nasıl bir ülkeydi burası? Kendisinden çok daha fazla hilkat garibesi, tarihi ucubeden ibaret. Kahramanlık dışında

bir kimlik imkânı bırakmamıştı tarih bu topraklarda. Bu nedenle bu ucubeyi kavramaya hatta anlamaya değil anlatmaya cüret etme gücünü kendimde bulmalıyım diye düşündü. Gözkapakları ucuna ağırlık bağlanmış gibi kapanıyordu. Devletin elinde APO'cuların panzehiri olan Hizbullah'ı düşündü. Yatağa sığmayan ayaklarını. "Bu gövdeye iki düğüm atarlar" diyen Apo'yu. Bu kadar uzun boylu, bu kadar uzun ömürlü bir insan zihninin en yeni anıları. Yorgundu. Acaba ölümsüz vücudu bu defa neresinden arıza veriyordu?

Yetmiş yıl önce ciğerleri arıza vermişti; koca bir gemiyle Karadeniz'in dibine batıp çıkmıştı. Öyle çok su yutmuştu ki şişip patlayacağından korkmuştu. Denizin dibinde öyle dehşetli şeyler görmüştü ki dilini yuttuğuna kanaat getirmişti. Ciğerlerini bu dehşetli deniz yolculuğunda harap etmemişti ama. Yine Karadeniz'de bir gemi seyahatinde olmuştu bu. Bandırma vapurunun lomboz deliği kapanmıyordu. Üşümüştü. Gece kadar uzun konuşmalar yapılan masa çevresinde öyle çok tütün içmek mecburiyetinde kalıyordu ki üşüyüp şişen ciğerleri dumanla tütsülenmiş, kendisinin bir vakit Karayip Adalarında yediği balina ciğeri yahnisi gibi olmuş, kızarmıştı. Gözünü açtığında çımacının boyunun ölçüsünü aldığını görmüştü hayal meyal. Tabutu için. Mustafa Kemal ile Samsun'a çıkamayışı bu yüzdendi.

Yüz elli yıl önce kulak zarından; İstanbul halkı bir mucize olacağını, örneğin havadan altın paralar yağacağını sanmış böyle bir şey olmamasına öfkelendiğinde galeyana gelmiş, ömrü boyunca duyduğu en büyük gürültü Orlando'nun kulak zarını yaralamıştı.

İki yüzyıl önce kalbi; İstanbul'da altı atın çektiği arabasında giderken, altı atlı arabasının sağında ve solunda mor giysiler giymiş altışar yeniçeriden gözleri sırılsıklam menekşeler gibi olanına tutulduğunda.

İki yüz elli yıl önce midesi; Padişah'ın sarayında kendisini

kıskanan vezir tarafından zehirlendiğinde.

Üç yüzyıl önce sağ kol eklemi; İstanbul Boğazı buz tuttuğunda ve Büyükelçi Orlando, Tarabya açıklarında buz pateni yaparken, buzların boğazın dibinden geçip giden –güya– deniz canavarı tarafından kırılıvermesiyle aniden çözülmesi sonucu kalın buz tabakaları arasında sıkışıp kalması sebebiyle.

Üç yüz elli yıl önce sağ köprücük kemiği, fazlasıyla uzun boylu küçük bir çocukken üzerinde dengesini kaybedip midillisinden düştüğünde.

Büyükelçi Orlando'nun büyük sırrını paylaşmaya hazır mısınız?

Yaşamaya mecburdu o.

Bu ani, tarifsiz yorgunluk anları yedi yıl süren uykularının başlangıcında olurdu çoğunlukla. İlk uykusundan uyandığında kendisini Türkiye'de bulmuştu. İkincisinde Başkent'te erkek olarak yattığı elçilik yatağında kadın olarak. Üç yüz elli yıllık ömrünün üçüncü uzun uykusuna mı yatmaktaydı? Yoksa hızlıca büyüyüp uzaması karşısında hemşire olduğunu bildiğimiz annesinin götürdüğü doktorun dediği gibi miydi her şey: "Zamanla kan dolaşımı bütün vücuda yetmez. Kalbinin gücü kanını beynine ulaştırmaya yetmez. İşte o zaman bin bir türlü hayaller, koma uykusu gibi derin uykular, gerçeğin ta kendisiymiş gibi görülen rüyalar vuku bulur."

Yaşaması mucize, hızla büyüyen dev çocuk, bu yaşa kadar gemişti işte. Üç dört yılda bir çoğunlukla Noel ertesi, yerel bir gazetenin yapmayı alışkanlık edindiği ORLANDO HÂLÂ YAŞIYOR haberleriyle birlikte.

Orlando hâlâ yaşıyor, hilkat garibesi bir ülkenin ucube tarihine tanıklık etmeye mecbur. Kalbi yorulduğunda tarihin akışı karşısında tıpkı şimdi olduğu gibi, Kürt kimliğinin tanınması, bu irinli yaranın kurumasını talep ettiği taraflara dönüp baktığında akli yetilerinden endişe ettiği bir önder ve bataklığa saçılan kurşun askerlerle sembolize edebileceği bir

ordu görüyor. Kan beynine ulaşmadığında tıpkı şimdi olduğu gibi gözlerini kapamadan bir karanlık çöküyor etrafa. Karadeniz'in dibine batıp çıktığı gemi, Bandırma vapurunun duman altı kamarasında duyduğu, tarihin zikretmediği sözler, altı atın çektiği arabası, buz tutmuş İstanbul Boğazı, çingenelerle birlikte dolaştığı Bursa dağları, Rasim'in hayvanat bahçesi, Cevdet Kara'nın içinde yağmur bulutu dolaşan evi, demli çay, Mağripli'nin Kellesi, hayaller, hayaller. Hilkat garibeliğinin güzel mucizesi, zihninde otağ kurmuş rüyalar âlemi. Üç yüz elli yıldır yaşadığına kendisini inandıran hayaller gördüren, zaman zaman bu tarifsiz yorgunluğu veren bedensel arızası, kan dolaşımındaki yetersizlik yine nüksetmişti.

Satırlı bir elin önce gölgesini gördü. 1662'de İstanbul'da ağzı açık izlediği gölge oyununda, Karagöz'ün ardı sıra gelen, kafirlerden çok Müslümanlara saldıran ve Harici olduğunu söyleyen satırlı katilin gölgesi gibi.

Büyükelçi Orando gözlerini faltaşı gibi açmış, Diyarbakır'daki Elmas Otel'in çatı kiremitlerini tıngırdatacak çığlığı basmıştı.

22

1991 yılı garip bir olayla başladı, gerisi çorap söküğü gibi geldi.

Pertev'in yerleştiği Çankaya Köşkü'nün üzerine meçhul bir cami minaresinin gölgesi düşüyordu. Köşk 837 rakımlı bir tepenin üzerindeydi. Böyle olduğu için siyasete geri dönen Ali Çoban, Pertev'in adını Cumhurbaşkanlığı sıfatı ile anmaz, "837 rakımlı tepenin sakini" der olmuştu. Özel ilgi alanı fizik olan Ali Çoban bile, kendisine bunu" Hangi minarenin gölgesi, nasıl, nereden düşüyor Çankaya Köşkü'nün üzerine?" diye soran basın mensuplarını dudak bükerek ce-

vapsız bırakmıştı. Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nün üzerine düşen meçhul cami minaresinin gölgesinin izini süren muhabirler ordusu oluşmuştu. Pertev köşkten çıkışında, minarenin ucunu aramaktan dönen, yanlış bir semt minaresine yönlenen, ertesi gün olmadık minarelere çıkıp görev başında şehit olacak gazetecilere rastlayıp "Başka işiniz mi yok sizin?" diye çıkışıp gidiyordu.

Şermin'in kullandığı makam otosunun arka penceresini açan düğme ise Pertev tarafından verilen bir talimatla özel olarak arızalandırılmıştı, pencere açılmıyor, Şermin ertesi gün gazetelerine manşet olacak küfrü basmaktan geri kalıyordu.

Köşkün üzerine hangi minarenin gölgesi düşüyordu?

Televizyonda düzenlenen açık oturumlar sonuçsuz kaldı: "Olmayan bir minarenin gölgesidir bu! Bilin ki şuracıkta barınan fani benim korumam altındadır diyen Allahu Teala bir mağara ağzını örümcekle kapatıp iki üveyik kuşunu önünde nasıl yuva yaptırdıysa, şimdi de olmayan bir minarenin gölgesini düşürmektedir" diyen din bilginini Gençlik ve Spor Bakanı İmam İmam bulmuştu. Kemalistler de evinin balkonunda aynalarla oynayan bir meczubu çıkardılar ortaya. Aynalarla gölge yaratılamayacağını ispatlayan Süleyman Tel'in partilileri, minare gölgesinin bir vince ait olduğunu iddia ettiler. Büyük bir inşaatın yapımında kullanılan vincin bunu yaptığına inanmışken herkes ve üstelik vincin sahibinin albay emeklisi bir işadamı olduğu ortaya çıkarılıp halkı galeyana getirmekle suçlanmışken, gerçek sebep tanıklar huzurunda bulundu: Günün belli bir saatinde beliren bu gizemli gölge bir reklam zeplinine aitti. Şişkin gövdesinde "Vergilendirilmiş Kazanç Kutsaldır" yazan zeplinin sessiz gövdesi, ışığın marifeti, inanmak isteyenlerin göz yanılsamasıyla inceldi, uzadı, bir minare gölgesine dönüşüverdi. Makam otosunun arka pencere düğmesinin arızasına dayanamayıp kapıyı

açan ve minare gölgesini takip eden gazetecilere ağzına ne geldiyse söyleyen Şermin'in ses kaydıyla birlikte malzemesi bol olan bu haber ifşa edilemedi. Çünkü savaş çıkmıştı.

Amerikan birliklerinin Kuveyt'i işgal eden Irak birliklerine saldırması sonucu Körfez Savaşı başlamış oldu. Pertev, telefonların başına geçti, odasına bir lazımlık getirilmesini emretti ve kırk gün dışarı çıkmadı, bizzat Amerikan Başkanı'na akıl verdi. Zavallıcık kırmızı hattın ucunda kendisine yöneltilen eleştirileri sıralıyordu;

"Pertev, diyorlar ki hani Amerika'nın Bağdat Büyükelçisi 'Araplar arasındaki sorunlara karışmak istemeyiz' deyip çekip gitmişti. Diyorlar ki, neden Irak, Kuveyt sınırına asker yığarken sessiz kaldınız?"

"George onlara de ki, eski model silahlarımızı ne yapacağız, yeni model silahlarımızı nerede deneyeceğiz, Vietnam sendromundan nasıl kurtulacağız? Saddam'ı devirir gibi yapıp Körfez ülkelerinin ondan daha fazla korkmasını sağlayamazsak nasıl daha fazla silah satacağız? Ortadoğu'ya yerleşmenin yolunu nasıl bulacağız? İsrail'i nasıl rahatlatıp, Filistin Kurtuluş Örgütü'nü hangi ara bozguna uğratacağız? Yeni Dünya Düzeni'ni nasıl kuracağız?"

Telefonda öyle uzun bir sessizlik olmuştu ki Pertev hattın kesildiğinden kuşkulanıp, "Alo" demiş, George'un kesik kesik soluk alıp verişlerini duyduktan sonra "Buradayım" cevabını alıp arkasına yaslanmıştı.

Ertesi gün Amerikan halkına "Buradayız" diye başlayan bir hitapta bulunmuştu Başkanları. Pertev kadar açık sözlü değil ama kötü niyeti, vicdanlı insanlar tarafından kolayca sezilebilecek ahmaklıkta kelimeler ve ifadeler kullanarak.

Pertev de tek bir farkla aynısını yapmıştı. Banttan yayınlanan halka hitabının tam ortasında çalan telefonunu açmış, "Hi, George" demişti.

Basın günlerce bunu tartıştı. Telefondaki gerçekten Geor-

ge muydu? Amerika ile saat farkı göz önüne alındığında o saatte ayakta olabilir miydi? İyi ama bu telefon konuşmasına halkın tanıklığı şart mıydı?

Pertev'in halka hitabından çok daha ilginçti bu telefon konuşması. Hele çevirisi yapılmayan bölümü: "Biliyorsun" diyordu o bölümde Pertev, "Biliyorsun Genelkurmay Başkanımız bu savaştan kaçındığı için istifa etti. Yani ortada benim gibi savaşı makbul gören bir sivil ve savaştan kaçan bir asker var. Bu, bu işte bir keramet olduğunun işareti değildir de nedir George?"

23

"Keramet beklerken, kıyameti göreceğiz."

Süleyman Tel'in konuşması alkışlarla kesiliyor ve şu sloganı atıyor partilileri:

"Şükür kavuşturana, Süleyman Tel'i konuşturana!"

İçerdiği ifade bozukluğuna rağmen partililerinin heyecanını özetlemekteydi bu slogan. Yeni partisinin başına geçeli dört yıl olmuştu. İki yıl önceki yerel seçimlerde beş ilin belediye başkanlığını almayı başarmışlardı. Şimdi ülkenin en doğusuna teşekküre gelmişti. Urfa'daydı Süleyman Tel. Erken genel seçimin yapılması bekleniyordu. O zaman inşallah kendisi de meclise girebilecekti.

"Bizi tarihin derinliklerine göndermişlerdi, akıllarınca. Ama adamakıllı gittik tarihin derinliklerine" yaşlarla dolan gözlerinde bir damla cıva gibi haraket etti gözbebekleri. Her fani gibi ona da acı veriyordu hatırlamak: "Bataklığa düşmüş balıklar gibi balçık çamurda çırpındık, nihayet gün yüzü gördük. Mübarek elleriniz mührü bize bastığı vakit o bataklıktan yükselip bereketli toprakların üzerine atacağız gövdemizi. Allah'ın şefkatiyle sürünüp berrak sulara varacağız. O za-

man görün siz bizi, o zaman görün siz bizi!"

Süleyman Tel'i ve onun yeni partisini berrak sulara taşıyacak oylar ülkenin doğusundan çıkacaktı besbelli. Belediye başkanlıklarını onlara verenler, arkasından milletvekillerini göndereceklerdi. "Yaradılanı severiz, yaradandan ötürü" dediği anda salon cin basmasına uğramış gibi sesizleşti. Şuursuz bir kalabalıktan ibaret olan halkın, dalgalı tekinsiz bir deniz, sis altında yok olmuş uğursuz bir dağ başı gibi böyle aniden tepki verip sessizleşmesi, yüreğini ağzına getirirdi Süleyman Tel'in. Cümlenin devamını bekliyorlardı. Kürtleri övecek, sevecek, kol kanat gerecek kelimeleri. Süleyman Tel'in suskunluğunun anlaşılır bir nedeni vardı. Gözleri hemen yanı başında duran tekke adabı almış, partisinin şeyhülislamı kabul edilebilecek zata kaydı ki, daha kürsüye adımlarını atmazdan evvel aralarında konuşmuşlardı; "Kürt kelimesini kullanmak fıkhen caizdir ama maslahat bakımından uygun değildir." Hüseyin Feyzullah'ın Kurt Partisi ile ittifak yapmanın arifesindeydiler. Düşünüyorlardı. Ümmetle baktıkları Kürtlere, Türkçülükle bakmak söz konusu olacaktı. Cumhuriyet dönemi siyasal İslam hareketinin ilk lideri, siyaset yapmanın inceliklerini bilmekteydi. Yirmi iki yıl önce kürsüden "Hilafetin gelmesinin büyük faydaları olabilir" diye haykırmışlığı vardı, "Ben illa gelsin iddiasında değilim" işin cambazlığı, "Ama millet isterse her şey olur, her şey olur" deyişi damardan politikasının alameti farikası.

Kürtlerden oy isteyeceklerdi ama nasıl?

Bıçak sırtı bu sorunun verdiği azapla, "Kurt, kuzu ve bir balya otu suyun karşı tarafına bir sandalla teker teker nasıl geçirirsin?" sorusunu sordu. Zihnindeki, içinden çıkılmaz sorunun aksiydi bu naif problem. Şükür halk zihninden geçenleri hiçbir zaman bilemezdi. Oylarını bekledikleri Kürtler, Süleyman Tel'in kuzuya imtina edeceğini düşünerek kestiler sözünü, bastılar alkışı. Burada konuşulanlar Kurt'un, Hüse-

yin Feyzullah'ın kulağına gidecekti, ama nasıl? Ticaret Odası Başkanlığı koltuğuna yapışıp da kalkmadığı günlerden bu yana politikada iyice pişmişti. Şimdi dağdan büyük bir taş yuvarlayacaktı ki herkes kaçsın:

"Ülkenin evlatları asırlar boyu mektebe başlarken besmeleyle başladığı halde siz geldiniz, bu besmeleyi kaldırdınız. Ne koydunuz yerine? 'Türk'üm, doğruyum, çalışkanım.' Eeee... Sen bunu söyleyince öbür taraftan da Kürt kökenli bir Müslüman evladı 'Ya öyle mi? Ben de Kürdüm, daha doğruyum, daha çalışkanım' deme hakkını kazandı."

"Ben de Kürdüm, daha doğruyum, daha çalışkanım" diyen kalabalıktan, söylediklerinin mükâfatını oy olarak alacaktı hiç kuşkusuz. Ceza olarak devlet tarafından dağdan yuvarladığı büyük taşın altına sürülecekti ama daha buna vardı. Çünkü bu toplantıda söylenen hiçbir sözü kaydedilmemişti ve birileri bu lakırdıyı bir kere daha etmesini sabırla bekleyecekti. Resmigeçitin o bölüğünün huzurumuzdan geçişi için daha var.

Peki, kayıt cihazını devreden çıkaran parmak kime aitti?

Şimdi siz belleğinizi yoklayacaksınız: Süleyman Tel'in tutuklu kaldığı Dil Okulu Hapishanesi'nde aynı koğuşu paylaştığı, "Stad olayı vakası hadisesinden dolayı" orada olan, billur bir havuzda yüzme ile raks arasında salınan su perilerini anlatan, "Dua et de dışarıdakiler ya da senin gibi içeridekiler unutsun bu günleri. Yoksa bu memlekette bir gün bile siyaset yapamazsın" diyen Pamukbaba. Size yıllar sonra karşılaşacaklarını söylemiştim. Kayıt cihazını devreden çıkaran Pamukbaba olmasaydı, Süleyman Tel'in siyaset hayatı yeniden kesintiye uğrayabilirdi. Sivil polislerin çiş ve çay molasına çıktığının farkında olmayan Süleyman Tel'e hisleri acilen konuyu dağıtması gerektiğini tembihliyordu:

"Salon maşallah kalabalık. Nefesiniz gül kokmasa alimallah soluduğumuz haram kokulu nefesler aptesimizi bozar,

sarhoş eder, şeytanın koluna takıp götürürdü bizi. Allah korusun! Size bizim iktidarımızda da içkinizi içebileceksiniz değil, bizim iktidarımızda içki içmek zorunda kalmayacaksınız, diyorum."

Süleyman Tel partisini nasıl yola koyacaktı? Bir tarafta İslamcı olarak kalmak isteyen "gelenekçiler" diğer tarafta libarelleşmekten yana olan "yenilikçiler." Bu kadarla kalsa iyi; yeniden sağcılaşmalarını tabanına nasıl açıklayacaktı. Gördünüz, tanık oldunuz, partinin en önemli oy kaynaklarından ve kadrolarından olan Kürtleri, tekrar sağcılaşmaya, ırkçı-şoven Kurt Partisi ile işbirliğine ikna etmek zordu. Karşı kıyıya birer birer geçirilmesi gereken, başıboş bırakıldıklarında birbirlerini yiyecek iki varlık; kurt ile kuzu. Kürsüde zihin bulanıklığından mustarip; "İki tür insan vardır, bizim partimizde saf tutanlar, bizim partimizde saf tutmayı bekleyenler" diye kendi kendine söylenir gibi mırıldandı.

"Kürt dostu" yazılı bir pankart, geniş bir ovanın ucundan yükselen güneş gibi kendini gösterdi. Süleyman Tel'in eli ayağı birbirine dolaştı. Derken salonda bir siren sesi yankılandı. Bunun gösterinin bir parçası olduğundan, ne Süleyman Tel'in, ne onun kendilerine sırt çevirmeyeceğini umut eden Kürtlerin, ne de çişe çıkan sivil polislerin haberi vardı. Körfez Savaşı ertesi bu hiç hesapta olmayan siren sesi mutat etkisini yaptı: Amaçsızca salona dalmış bir fil sürüsü etkisi yarattı. Tuhaftı, Süleyman Tel bu suni arbedeyi seyredalmış, belleğinin bir köşesindeki hatıralar, kozasını yırtmaya çalışan ipekböceği gibi kıpırdanmıştı. Partinin şeyhülislamı saydığımız kişi mikrofonu onun elinden kapıp şu uyarıyı yapmasaydı, "Sirenleri çaldıran bizim arkadaşlarımızın beş vakit secdeye varan iman dolu elleridir. Gazamız mübarek olsun demektedirler bizlere. Bu sirenler Allah'ın askerlerinin ayak sesidir, vs vs vs" omuz çıkıkları, kaburga kırıkları, başlarına aldıkları darbelerden dolayı geçici hafıza kaybı gibi hasarla-

rın yerini ezilerek gerçekleşecek ölümler alabilirdi.

Süleyman Tel, tepişen dinleyici grubunu seyretmeye devam ediyordu. Sirenler aklının frenk köşesini harekete geçirmişti. Almanya'da öğrencilik yaptığı yıllarda, savaştan yeni çıkmış bu memleket savaş tatbikatı yapmaya doyamaz, ayda bir sirenler çalar, hayali bir tehlikeyi fazlasıyla ciddiye alıp sığınaklara koşarlardı. Hayali tehlikenin geçtiğini varsayan sirenler çalana kadar kucak kucağa sığınaklarda oturmak mecburiyetindeydiler. Kimseyle konuşmaz, ahbaplık etmezdi Süleyman Tel. Kendisi gibi Müslüman olan, böyle olduğu için aynı odayı paylaşmayı tercih ettiği Ürdünlü bir öğrenci daha vardı ama o da bizimkisini sevmezdi. Sevmemekten öte, Müslümanlığına şahit gereken oda arkadaşı, Süleyman Tel sabah namazına durduğunda körkütük sarhoş gelir, bu da yetmezmiş gibi Müslümanın Müslümana ettiği eziyetin emsali, seccadenin ortasına kusuverir, hatta oracıkta, bizimkinin secde edip yüz sürdüğü yerde sızıp kalırdı. O Müslüman çocuk bunu neden yapıyordu? Kendisi şimdi Kürtleri yüzüstü bırakıp Kurt Partisi'nin peşine neden takılıyorsa ondan! Hatırlayışın kollarında bir beşik gibi sallanan belleği ikinci bir siren sesini duymayı beklediği köşeden bakın daha başka neler neler bulup çıkarıyor: Sığınakta, ellerinden bir dilim ekmek almadığı, domuz yağı sinmiştir diye çanaklarından nimet kaşıklamadığı gâvur öğrencilerle omuz omuza beklemek durumunda kalıyordu. Bu kadarla kalsa iyi; anlattıklarını dinlemek zorunda kalıyordu. Bu kadarla da kalsa iyi; o vakit anlattıkları, konu ettikleri, üzerine konuştukları şey iğrenç bir akrobasinin tasviriydi. En iyisi bu kadarla kalmasıydı ki; tartışma bitmiyordu. Mevzu, Oryantal erotik baskı bir koleksiyon parçasının tanımını içeriyordu. Hayır! Söz konusu koleksiyonun sanatsal olarak da jimnastik olarak da ikinci sınıf olduğundan konuşuyorlardı. Ah, aklının frenk köşesi! Konuşulanlara bakılırsa, –yalvarırım susun!– bu komik

ve pahalı resimde, bön beyzi suratlı, kafasına iğrenç bir saç oturtulmuş Mongol karısının paravanalar, saksı bitkileri, ipekler, kâğıt yelpazeler ve tabak çanakla tıkış tıkış dolu, vitrine benzeyen bir yerde altı tane pek tombul, boş suratlı jimnastikçiyle cinsel irtibatta bulunduğu görülüyormuş. Zaman, şimdi kendisine zararı dokunan marifetini gösterip uzaktaki anıları yakına getiriyordu: Çapraşık, rahatsız pozisyonlarda yumulup kalmış üç erkek, orospunun deliklerinden üçünü aynı anda kullanmaktaymışlar; daha yaşlı iki müşteri onun tarafından elle muamele görmekteymiş, altıncısı, bir cüce ise kadının deforme ayağıyla yetinmek zorundaymış. Belleğinin günah, aklının frenk köşesi, selamını verip sahneden inmeye hazırlanan oyuncuları zorda bırakan tiyatro perdesi gibi kapanmak bilmiyordu! Diğer altı şehvet erbabı, kadının âşıklarına livata uygularken, bir diğerininki de koltuk altına sıkışmış kalmış. Gâvur öğrenciler soruyorlardı; "Bu son derece sakin hanım elbiselerinin bir kısmının üzerinde olmasını nasıl beceriyordu?" Acı gerçek, Süleyman Tel onların mevzu ettikleri şeyin ellerinde olduğunu hissetmişti. Dolaylı ya da doğrudan bu söz konusu hanımla bağlantılı olan bütün kolları, bacakları ve karın katlarını, bu Nabokovyen durumu sabırla çözen aralarındaki Rus olmuştu. Oryantal erotik baskının "13 âşıklı Geyşa" olarak tanımlandığını duymuştu Süleyman Tel. Birlikte aldıkları fizik derslerinde Süleyman Tel'e bir deha olduğunu düşündüren, gâvur olmasa hayran olunacak olan –ileriki yıllarda Ay'a giden ilk füzenin, telefon kablosuyla boğularak öldürüldüğü sırada evinden çalınan tasarımlardan hareketle yapıldığı iddia edilecekti– anatomik olarak hesabı verilemeyecek on beşinci bir göbek deliği saptamıştı.

Sirenleri çalmanın ve susturmanın kendi ellerinde olduğunun ispatı olarak, sirenler tekrar çaldı. Hem başını secdeden kaldırmayacağı kırk gün kırk gecelik bir tövbe dönemine girmesine neden olan 13 âşıklı Geyşa hikâyesini dinlemek zo-

runda kaldığı belleğindeki sığınakta, hem Almanya'da öğrencilik ettiği günlerin çok uzağında, bugün de.

Hasarlı bellekler hatırlamanın tadını çıkarma özgürlüğüne sahip değildirler.

"Yönetimine talip olduğum, hayal kurduğum ülkem gibi, ben de arkama dönüp bakmamalıyım" dedi Süleyman Tel. Bunun devamını getirmenin kendisini dinleyen kalabalık açısından faydalı olacağını düşündü:

"Hz. Lut'un karısı gibi arkasına bakan yanar! Resmigeçit'te gerisin geriye dönen bölük düzeni bozar. İleri bakan kazanır! Unutanlar kazanır!"

Herkes Süleyman Tel'in, askere sevimli gözükmeye çalıştığını düşündü. Kürtlere "Size ihanet edeceğim ama bunu unutun" demek istediğini, Kurt Partisi ile ittifak kurmakta mutabık kaldığını.

Yanılmıyorlardı.

24

"Tutamadım kendimi, siz Ay'da mı yaşıyorsunuz kuzum, dedim onlara? Rasim Ötürü Paşa buradan taşınalı iki yıl oldu. Yurt dışından çıkıp gelen damadı Reis'e ve o garip kızına söylüyordum bunları."

Mösyö Kevork'la birlikteyiz yine.

Florya Deniz Köşkü'nde, görevinin başında. Tek bir farkla, artık çevresinde hizmet edeceği hiç kimse yok. Sizin de bildiğiniz gibi Şermin bir ara buraya da el atacak oldu ama sensörlü lambalar taktırmaktan öte gidemeyen görkemli restorasyon projesi yarım kaldı. Pertevlerin tercihleri farklıydı, Florya Köşkü'ne ilişmediler. Böylece Mösyö Kevork'un köşkte yalnız kaldığı günler başlamış oldu.

"Küçük bir istisnayla, küçük bir istisnayla!" diye sözümü

kesiyor Mösyö Kevork: "Arada sırada gelen giden olurdu."

Doğru. Bundan sonra resmigeçite katacağı anlatı bölükleri gelen gidenden duyduklarıydı.

"Örnek vermem gerekirse, Reis'in çok önceden yurda döndüğünü duymuştum ben. Ha bu arada, Rasim'in ona Ülhak soyadını verdiğini hatırlayıp, başın sağ olsun, demiştim Reis'e. Ziya Ülhak'ın 1988'de bir uçak kazasında öldüğünden de haberi yoktur diye. Başsağlığı dileğinde bulunmam bir şamar gibi kendine getirmişti onu. Ardından boncuk boncuk terlemeye başlamıştı. İsviçre'den yaklaşık bir yıl önce geldi diye biliyordum. Gelir gelmez, eski bir MİT ajanını devirmiş. Tetiği çeken o değilmiş. Elinde bond çanta karşıdan karşıya geçmekteymiş. Önünden geçtiği araç ona yol vermiş. Sürücü onu tanımış. Hatta bu yüzden yavaşlamış. Bu sırada arkadan gelen tarafından vurulmuş. Gaipten haber almıyorum. Anlatayım: Bir gün Pertev, Köşk'e uğramıştı. Burası uzun ama ilginç: Geçerken uğramıştı çünkü ağrıları tutmuş kalçadan bir iğne olması icap etmişti. İğnesini ben yapmıştım. Dönüp yanındakilere iltifat etmişti, 'Bakın, eski devlet görevlileri nasıl yetiştirilirmiş görün. Her şeyi yapar bunlar.' Sonra korumalarının başı olana dönüp, 'Mesela sen Musa, kalbimin gövdemden sökülüşünü seyrettin de bir iğne yapmayı öğrenemedin gitti' demişti. Bir dudağı yerde, bir dudağı gökte koruma müdürü de, 'Ben yapamam Sayın Cumhurbaşkanım' demişti. Ben de o esnada yapıvermiştim iğneyi. Epeyce derine. Bu yüzden anasını anmış, 'Elin de pek ağırmış' demişti. Ben de diyememiştim ki iğnenin ucu yağ tabakasını aşıp kasa değdiyse oh ne âlâ. Sonra, kullanılmış bir enjektörü kullandığım şüphesi cereyan etmişti. Kaldı ki öyleydi. Çünkü ayıptır söylemesi Pertev'in önümde yayılan poposunun heybetini gördükten sonra elime tutuşturdukları ambalajı açılmamış iğnenin sinek ısırığı gibi kalıp bir işe yaramayacağını düşünmüştüm. Kendi iğnemi, enjektörümü teneke kutum-

dan çıkartmam bu sebepleydi. Güya, kaşla göz arasında yapmışım bunu. Zeballahlar üstüme yürüyüp, 'Ne vardı bu enjektörün içinde? Kime vurdun bu iğneyi daha önce?' diye sormazlar mı? Bu kadarla kalsa iyi, Çırağan Sarayı'nda yediği, şefin tavsiyesi; yerelmalı, fıstıklı, üzümlü bıldırcını fazla kaçıran Pertev'e bir rehavet çökmesin mi? Buna sebebiyet verenin benim o kocaman iğnem olduğundan kuşkulanılmasın mı? Geçmiş zaman başbakanlık hayalleri kursağında kalan özel doktoru etrafı telaşlandırmasın mı?

Beni yaka paça emniyete götürmeye karar verdi korumalar.

Benim için garip hisler, tuhaf duygular bundan sonra başladı.

Beyaz bir Renault 12'nin –bu araba markasını da sonradan gazeteden intihar-cinayet karışımı bir olayın akabinde öğrendim ki onu da anlatacağım– içine tıkılmış köşkten uzaklaştırılıyordum. Sağımdaki hayalarımı sıkıyor, 'Söyle?' diyordu, ama neyi? İğne yapmaktan aciz şefleri 'Tamam' dedi durdular. Bunlar boş laf, en önemlisi, Köşk'ten alınmış, götürülüyor olmaktan dolayı korkmaktaydım anlıyor musun? Beni Köşk'e götürün diyordum. 1935 yılında Florya Deniz Köşkü mutfağında patates çuvalının içinden çıktığımdan beri ayrılmamıştım oradan. Ha bir kere şu 'Awara Hoon' meselesinde tren istasyonuna kadar yürümüş, raylara bırakmam emredilen ut üstadını bir yük trenine bindirip geri dönmüştüm. Diş protezimi yapan doktora bile gitmemiştim, o gelmişti Cemal Günsel'in ağrıyan dişini çekmek için. Dünya ne haldeydi bilmiyordum. Dünya köşkten göründüğü kadardı, bu kadarını biliyordum. Hayat ve ülke gerçeklerinin değişimini halk plajına gelip gidenlerden, denizin kıyıya getirdiği çöplerden, köşkün misafirlerinden takip ediyordum. Beni bilmediğim bir yere götürüyorlardı. Der Zor'a, beni Der Zor'a götürmeyin dedim onlara. Aç çakallar, aç kurtlar. Beni onlara yem

etmeyin. 'Küçük bir çocuk oldu, ağlıyordu ihtiyar' demişler benim için. Yine de o güne kadar görmediğim bir dünyanın içinde, radyoya benzeyen bir binaya götürdüler beni. Her yerden iniltiler geliyordu. Belki bu iniltiler benden geliyordu.

Güzel olan bir kez daha annemin hayaliyle yüz yüze gelmemdi. 'Korkma' diyordu bana, 'Unutma, sen patates çuvalının içinden çıktığın gün doğdun.' Patates çuvalının öncesini unutuşum o ana denk düşer. Ne çakallardan, ne kurtlardan, ne çırılçıplak vurulduğum yollardan, ne ayağımın altından akan kandan dereciklerden, ne bir uçurumun başından yuvarlanan mamamla yayamdan, ne gözlerimin önünde kellesi uçurulan babamdan söz ettim onlara. Anlatsam inanmazlardı zaten. Bu, beş yaşında Kevork'un tanık olduklarından daha fazla acı verirdi bana. Kötülüğün en büyüğünü o zaman yapmış olurlardı işte; yüz çevirerek, sırt dönerek, inanmayarak. Hep sustum ben.

O iğnenin Atatürk'e yapılan iğnelerden birisi olduğunu söyledim ama. En irisi oydu çünkü. Diğer ikisini Cemal Günsel ve Fahri Korutürk'e yapmıştım. Milli Şef'e kullandığımı da Rasim'e. Atatürk üşütmüştü çünkü. Ayakları sıcak su dolu bir leğende, sırtını dinletiyordu doktoru Nazmi Bey'e; 'Çocuk, çok hastayım' diyordu ve büyük bir cesaretle bizzat iğne yapmayı öğrenip öğrenmediğimi imtihan etmek istiyordu, 'Elleri Anadolu'da çok dert görmüş belli' demişti, 'Bunu neden yapamasın doktor?' Der Zor çöllerinde karnı yemekten şişmiş, ağzının kenarlarından kan damlayan çakalı boğan ellerim, bir iğneye niye söz geçiremesindi? Atatürk'ün söylediklerini harfiyen anlattım anlatmasına da ellerimin daha önceden gördüğü işlerden söz etmedim. Ellerim, neler gördü, neler.

Lavoboya götürdüler, ağzımı burnumu temizlememe izin verdiler. Geri getirdiklerinde bizim MİT'çi Damat Mithat'ın orada olduğunu gördüm. Daha önce kime kime iğne yaptığı-

mı söylediğimden, hatta Florya Deniz Köşkü arşivinde, şimdi depo yaptığımız revirde elimde koca bir iğne sanki köşkün doktoru, hastabakıcısı, hemşiresiymiş gibi verdiğim pozların bulunduğunu söylediğimden, zararsız görmüşlerdi beni. Buna rağmen bizimki beni kendisi kurtarmış gibi davranıyordu: 'Geçmiş olsun Paşam' diyordu, tetanos aşılayacak diğer paslı iğnemi batırmayı hak edecek laubalilikte, 'Özledim Schweepps votkalarının, ilaçlı gazozlarının, içine tükürdüğün kahvelerinin tadını, geleceğim ziyaretine.'

Köşke o götürmüştü beni. Ön koltukta oturuyordum, yanında. Ona bir arabanın çarptığı terrier cinsi köpeğini hatırlatır vaziyette. Bilinmez bir yere mi götürüyordu beni? 'Adın Mustafa değil, öyle değil mi?' diye sordu. Bir parmak açıklığındaki pencereden içeri dolan rüzgâr dikişlenen yaralarımı sızlatıyordu. 'Şu işe bak, Florya Deniz Köşkü tarihinde iki Mustafa var. Nüfusun öbürüyle karışsaydı, hâlâ Cumhurbaşkanı'ydın.'

Otomobile daha önce bir kere binmiştim. Dolmabahçe Sarayı'ndan Çin porseleni yemek takımını almak icap ediyordu. Florya Meydanına varmadan o zamanki kâhya, Alman porselenlerini kullanmayı daha uygun bulmuş, biz de geri dönmüştük. Meğer otomobil böyle bir şeymiş, tekerleklerinin üstünde bu kadar hızlı gidebilirmiş. 'Ben istersem seni kimse bulamaz' demişti de MİT'çi Damat Mithat, gördüğüm otomobil rüyasından uyanmıştım. Çok uzun yaşamıştım. Belki bütün ailem ölmüş, ben hayatta kalmıştım. Onların katillerine hizmet ederek her gün ölmüştüm. Cesaretim beni Der Zor'dan sağ çıkaracak, yıllar sonra bir patates çuvalının içine sokup buraya getirecek kadardı. Daha fazla cesaretim olsa Ulu Önder'in piştovuyla kalbimi nişanlardım, köşkün en kuytu köşesinde kendimi asardım, yolunu kaybeden ve bu iç denizde aç kalan köpek balıklarının kıyıya yaklaştığı bir gece suya dalıverirdim. Hiçbirisini yapamadım. Da-

mat Mithat, baktı gördü onun elinden gelecek ölümden korkum yok, bir teklifte bulundu bana, 'Köşkte olan biteni söyleyeceksin bana.'

Tuttu mu beni bir gülme? Tıpkı Milli Şef ve çocuklarının izlediği Laurel Hardy'yi seyrederken olduğu gibi. Olmayan bir kimlikle yaşadığımı daha önce öğrenseydi kuşkusuz bu şantajı Rasim devrinde yapardı. Böyle bir teklifte bulunabilmesi için üzerinde tahrifat yapılmış bir kimlikle yaşadığımı tespit etmesine bile gerek yoktu. Onun da teşkilattaki devri bitmişti. Durduk. Köşkün önünde olduğumuzu anladım. Patates çuvalının altındaki delikten gördüğüm kumlu yol tıpkı elli altı yıl önce olduğu gibi ışıl ışıl göründü gözüme. Demek benim yuvam burasıymış. 'Bizim şu küçük damadı, Reis'i hatırlıyor musun?' dedi. 'Şahitsin değil mi o iti adam ettiğimin? O it şimdi ipini kopardı, bana havlıyor.' Hiçbir şey demedim. Köşke geri dönmek istiyordum. Cezamı çekmeye, yaşamaya devam etmeye.

Soranlara söyledim: Silah sesi duymamıştım. Arabasının içinde kendisini vurmuştu MİT'çi Damat Mithat. Birileri daha fazlasını biliyor olmalıydı besbelli. Bana sadece silah sesi duyup duymadığım sorulmuştu. Yüce Tanrım öte dünyada yardımcısı olsun demiştim kendimi tutamayıp hatta votka Schweppes karışımı kokteyllerimi çok sevdiğini söylemiştim şaşkınlıktan ve bu münasebetsiz detay bile yazılmıştı geçirdiği sinir buhranı neticesinde intihar eden MİT'çi Damat Mithat'ın arkasından.

Pertev yardımcı oldu, gazeteleri kâğıt vermemekle, kâğıda büyük zamlar yapmakla tehdit etti, Rasim Öter'in damadının intiharı pul kadar bir haberle geçiştirildi. Benim nereden haberim olsun devlet içinde yeni bir düzenin kurulduğundan?

Reis'in elini kolunu sallayarak Florya Deniz Köşkü'ne gelişine pek anlam verememiştim. O gitmiş, Pertev gelmişti.

Ben götürülmüş, Damat Mithat tarafından geri getirilmiştim. Bana sadece silah sesi duyup duymadığım sorulmuştu. Duyamazmışım zaten çünkü kendisini vurduğu tabanca susturuculuymuş. Anlatmadığım başka ne kaldı? Reis'in ziyareti. Rasim'in artık orada oturmuyor olduğunu bilmiyor olmaktan öte bir gariplik yoktu.

Benim evim burası diyecek oluyordum ya benim evim burası olamazdı. Katiller, faşistler, ağzı kanlı çakallar benim evimden içeri giremezlerdi. Ben de bunu sordum kendime:

Dunıt ur e Kevork?"*

25

"Tekrar secdeye var, bakalım."

Baylar, bayanlar, merdivenden kayanlar! Birazdan siyaset sahnesine birkaç ay önce gökten zembille inen Şahika Ateş ile tanışacaksınız. Şu anda kendisine namaz kılmayı öğreten politikacı dostunun gözünde, yalısının günün son ışıklarıyla yanan cihannümasında, üzerindeki bembeyaz giysiler ve sarı saçlarıyla melek gibi görünmekte. Yeryüzüne inmiş, secdeye varmış bir melek!

"Bedri daha ne kadar böyle kalacağım?"

Şahika Ateş'e namaz dualarını ve iki rekât namaz kılmayı öğretmeye çabalayan Bedri, gözü pek kıymet verdiği arkadaşının havaya dikilmiş poposunda, dalıp gittiği melek rüyalarından silkindi. Böyle olmayacak:

"Şahika, iyisi mi sen secdeye vardığında içinden 10'a kadar say."

"Böyle durduğumda mı?" diye sordu Şahika. Secdeler arası oturuşta ellerini tekbir sonrası kıyamda ayakta durur gibi bağlamış vaziyette. Yaptığı her şey yanlış. Bedri onun secde

* Ermenice, "Kevork evin nerede?"

etmekten al basmış ay yüzüne, şişkin dudaklarına, iri bal rengi gözlerine bakıp içi titreyerek yanına çöktü. Şahika'nın güzel kokusu. Kadın kokusu.

"Ben bu işi beceremeyeceğim Bedri" diyor sonunda. "Başbakan olduğumda kalabalığın önünde tek başıma namaz kıldırmam gerekir mi?"

Bedri şişkin burnunu Şahika Ateş'in saçlarının arasına sokmak ve koklamak istiyordu. "Ellerin" dedi, bir nedenini bulup tutuverdiği ılık ılık, yumuşacık ellerini sıkıp okşayıp "böyle oturduğunda dizlerinin üzerinde duracak." Dayanamayacaktı daha fazla. Şahika Ateş'in yalısının cihannümasını dört dönen sedirlerin üzerinde dün doyasıya çalışmışlardı:

Ali Çoban'ın zaafları, Ali Çoban ile siyasete girmek, Ali Çoban bundan sonra siyasette gidip gelir miydi, birlikte siyaset yaparken yakalanması gereken uyum, halka gösterilecek sevgi, şefkat, sıcaklık, dün çalıştıkları konu başlıklarından bazılarıydı. Şahika Ateş'in alanı olan ekonomi ve iktisadı ise altta kalanın canı çıksın türünden daha şakacı bir üslupla tartışmışlardı. Halka inmenin yollarını aramak için epey dil dökmüşlerdi. Kelimeler sedirlerin üzerinde yuvarlanmış, kan ter içinde kalmışlardı. Öğle ve akşam yemeklerini cihannümanın kapısına kadar getiren müşfik hizmetkâr içeriden gelen sesleri, Şahika'nın "Doğru noktaya parmak bastın" diye yol gösteren yumuşacık sesini duymuş, konunun en can alıcı noktasında geldiğini idrak edip çalışmalarını bölmekten korkup tepsiyi oracığa bırakıp gitmişti.

Şahika Ateş, ekonomi profesörüydü ve Pertev'in partisinden aday olup hüsrana uğrayan Bedri'nin desteğiyle siyasete hazırlanıyordu. Isınma turlarını Bedri'nin kurduğu parti çalışmalarında atmıştı. Çevresindekiler kulağını büktü, Bedri'nin partisinin uzun ömürlü olmayacağını söyleyenlerin sesi yükseldi, Şahika Ateş, Ali Çoban'dan gelen birlikte politi-

ka yapma teklifini değerlendirmeye başladı.

Kendisine bizzat Ali Çoban tarafından "Gel bize katıl" teklifi sunuldu. Şahika Ateş'ten çok kocası bu teklif karşısında heyecanlandı. Kabul ettiler. Böylece basında Pertev aleyhine öğrencilerine hazırlattığı raporlarla dikkat çeken Profesör Kadın siyaset sahnesine çıktı. Ali Çoban'ın nihayet başına geçebildiği partisinin geçen yıl sonu yapılan kurultayındaki tek kadındı. Amerikan Büyükelçiliği'nin siyasi müsteşarı kürsüye çıkan Şahika Ateş'i, kıl, tüy yumağının içine girmiş beyaz bir kelebek olarak tanımlamıştı. Bıyıklarının ucundan ter damlayan delegeler susmuş, kürsüde "Hayallerim var benim!" diyen kadını dinliyorlardı.

Şahika Ateş kürsüye çıkarken o kadar çok flaş patlamıştı ki birilerinin gözüne sanki nurdan bir ışığın içinde gökten inmiş gibi görünmüştü. Flaşların kaynağını basının yoğun ilgisi olarak gerçekçi biçimde analiz eden Ali Çoban yanındakilere "İyi oldu" yorumunu yapmıştı. Basının ihtiyar heyeti adını taktığı yanındakilerse dudak bükmüş, sessiz kalmışlardı. "İyi oldu" demişti kendisini tutamayarak bir kez daha, on yıl boyunca Gürbüz Sokak'taki evinin penceresinde bitli kumruları, katil kargaları birlikte seyrettiği kader arkadaşlarına. Nazlı Hanımı ilk gördüğü günden bu yana baştan tırnağa beyazlar giymeyi alışkanlık edinmiş Şahika Ateş'i sevmemişti. Delegelerin tamamına yakınının oylarını alan Şahika Ateş böylece partiye girmiş, Ali Çoban tarafından Genel Başkan Yardımcılığı'na getirilmişti.

Yalı kuvvetli dalgalarla titredi. İstanbul Boğazı'ndan büyük bir gemi geçiyor olabilirdi. Lodos patlamış olabilirdi. Ama sadece kapı çalınıyordu. Bedri ile çalışmalarını bölmek istemeyen kocası kendisine büyük bir müjde vermek isteyen Ali Çoban tarafından telefonla arandığı haberini iletmek istiyordu. Şahika Ateş, yalısının göklere yükselmiş gibi duran cihannümasından inip siyaset dünyasına nasıl karışacaktı?

Pencere önlerine dizili martılara öfkeyle baktı. Utanmadan durup seyretmişlerdi onları.

"Namaz kılmak, namaz dualarını bilmek siyaset yapmak için neden önemli olsun ki?" dedi kendisini tutamayıp.

"Önemli" dedi, hâlâ dizleri titreyen Bedri.

"Şu martılara atış talimi yaptırsan ya da onları partili, halk diye düşünüp beni konuştursan bu daha fazla işime yarayabilirdi."

Bunları söyledi ve aşağı inip Ali Çoban'ın telefonunu cevaplandırdı Şahika Ateş.

"Müjde, erken seçim yapılacaktı."

Bu Şahika'nın iktidara geleceğinin de müjdesiydi.

O saatten sonra temmuz ateşiyle kavrulan cihannümaya çıkmadı. Anlatılan o ki Bedri günlerce aç susuz, celse pozisyonunda otura kalmış, Şahika Ateş'i beklemiş. Yine anlatılan o ki, Ali Çoban'ın ağzından beyaz güvercinin, Şahika Ateş'in Başkent'e gelmekte olduğunu duyan Nazlı Hanımı, dünyanın en kısa yolunu alan asansöre atlayıp, kocasının çalışma makamını basmış.

Böylece bunu ikinci ve son kez yapmış olmuştu Nazlı Hanımı. İlki darbenin bir gün öncesi, Şermin ile berber dönüşündeydi hikâye ettiğimiz ülkenin halkı gibi balık hafızalı olup unutmadıysanız. Asansörün kurşun geçirmez kapısı dan diye açılmış, dun diye kapanmış, Nazlı Hanımı üzerinde pembe naylon geceliği, ellerini beline dayamış: "Çoban, Çoban!" demiş, "Beyaz bir güvercin değil, nasıl olduysa kadın, nasıl olduysa apak bir leş kargası o Şahika Ateş. Evlere, yuvalara ateş düşürmek istemiyorsan, uzak tut o kadını hem kendinden, hem milletten. Bu topraklara senin kötülüğün yeter de artar Çoban. Ardından zulmeden biri daha gelmesin yeter!"

Ali Çoban tırnaklarını koltuğunun kolçaklarına geçirmişti. Bu sayede dişlerini birbirine kenetlemeden sırıtmayı ba-

şarabiliyordu. Nazlı Hanımı kehanette bulunup geldiği gibi gitti. Büyülü bir şey olsa, yatak odasıyla çalışma makamı arasındaki küçük asansör boşluğunda kaybolup gidiverseydi keşke. Sevgili karısı hakkında gözleri yaşlarla dolu böyle düşündü ve çevresindekilerin aklından geçirdiğini düşündüğü şeyleri şöyle cevaplandırdı Ali Çoban: "Ne yapayım, akıl hastanesine mi kapattırayım? Lüzumu yok. İktidara gelince şifa bulur."

Tıkır tıkır işleyen politik ev etten kemiktenmiş gibi titreyip, açıl susam açıl gibi açıldı gelene yol verildiği delegelerin sırtını duvara vurmasından belli, görenin görmekten dolayı bahtiyar olduğu bir ziyaretçi buyur ediliyordu besbelli. Tanık oldunuz, Şahika Ateş biraz evvel erken genel seçim müjdesini aldı. Tefefonda. Yalısında. İstanbul'da.

"Beyaz bir güvercin olsa bu kadar çabuk gelir konar mıydı genel başkanının dalına?"

Müjdeyi alır almaz atladığı özel bir helikopterle, Başkent semalarına süzülüveren Şahika Ateş bu sözlerle karşılandı. Nazlı Hanımı'nın beyaz güvercine tepkisi büyük oldu. Yukarı katta, yatak odasında şiddetli bir kristal yağmuru başlatıverdi; camdan olan her türlü eşya, cam şişelerdeki gülsuları, yirmi sekiz kutu parfüm, el aynaları, boy aynaları, kristal mücevher kutuları, cam-çerçeve, billur dolap kapakları, camdan ayakkabı çekecekleri, cam ve kristal eşyaya zaafı olduğunu düşündürecek kadar çok şey Nazlı Hanım tarafından kırıldı. Yatak odasının kapısında eli kapının kolunda son şangırtı olduğunu tahmin ettiği şeyin üzerinden beşe kadar sayıp içeri giren Kâhya Talat'ın gözleri kamaştı. Etraf bir karış yüksekliğinde yumuşacık, bembeyaz, kar gibi kristal tozlarla kaplanmıştı.

Şahika Ateş, eli hâlâ Ali Çoban'ın avcunda, gözlerini tavana dikmiş sordu:

"Ne oluyor böyle? Burası sizin eviniz değil mi?"

27

"Kurtların evi olmaz."

"Kuuuuurtlaaarın iiiiiiiini de miii ooooolllmaz?"

Hüseyin Feyzullah'ın söylediklerine, Betonkafabalyozayak soruyla karşılık vermişti. "Reis döndü!" müjdesinin üstüne, "Reis neler yapıyor?" havadisini almıştı Hüseyin Feyzullah.

"Bir evi varmış. Aile babası gibi yaşıyormuş. Bir büroya gidip geliyormuş. Etrafta dolaşırken çelik yelek giyiyor, büroda otururken çıkarıyormuş. Kılıktan kılığa girmekten vazgeçmiş. Eskisi gibiymiş."

"Bir fotoğrafı var mı?" dedi Hüseyin Feyzullah.

Onu son gördüğümüz, hapisten kaçak-izinli çıktığı günden bu yana yaşlanmıştı biraz. Saçlarını kuzgun kadar siyah bir renge boyamak kadar epeyce geriye yatıştırmayı da başarmış, dudağının üstü daha da genişlemiş ve yayılmış, kaşları budanmaktan vazgeçilmiş bir öbek çalı gibi dikilmiş, yanaklarına belirgin bir kat daha eklenmiş, en önemlisi sesi önünü koca bir kaya parçası tıkamış gibi boğulmuştu. Yine de o kayanın ardında gürül gürül çağlayan bir suyun gücünün inkârı imkânsız gibiydi; sesi, bir sağırın duymadığı halde çatlayan gökleri görüp şimşeklerden korkması gibi bir etki yaratıyordu.

"Bir fotoğrafı var mı?" diye umutsuzca sordu tekrar, bir kez daha sormuş olduğunu unutarak. Partililerinin beyaz çoraplı ayakları yumuşak topraklardan başlarını çıkaran solucanlar gibi huzursuzca kıpırdandı. Kumrular guruldadı. Temmuz güneşinin kavurduğu pencere çerçeveleri esnedi. "Bir dağ güneşe yüzünü nasıl dönerse" diyecekti elinde büyüttüğü yavru kurtlarından birisi Hüseyin Feyzullah için, öyle döndü ve kendisine uzatılan fotoğrafı eline aldı. Fotoğrafı eline aldı ve güldü diyecekti ileride o partili. Kıs kıs güldü. Gözleri yaşarana değin güldü. Yaşaran gözlerinden şıpır şıpır

gözyaşları dökülene değin güldü. Hüseyin Feyzullah'ın neye güldüğünü bilemediler. Kahveleri getiren genç karısı bunun kana kana ağlamak manasına geldiğini biliyordu.

"Hiç değişmemiş" dedi Hüseyin Feyzullah, "Devletinin elinde oyuncak oluşuna gülüyorum. Onu buraya getirenler kimi vur derse gidip onu vuracak. Elinde silah, çocuk oyuncağı işlerin adamı olmasına gülüyorum. Bizimle meclise giremeyecek olmasına, yaptığı hataların bedelini böyle kimliksiz ve suretsiz kalıp ödeyecek olmasına gülüyorum." Gülmek gibi görünen hüngür hüngür ağlayışına, bir değil birkaç kulp birden bulmuştu.

Elinde Reis'in fotoğrafı geçti başköşeye oturdu. Partililer dudaklarının üzerinden sarkan hilal bıyıklarının ucunu titreten şiddette bir tartışmaya dalmışlardı, Hüseyin Feyzullah'ın şişkin başparmağıyla elinde tuttuğu fotoğrafın yaprak gibi titrediğini görmediler. Sabretmeyi öğrenmek için tespih tanelerini bin bir kere döndürür gibi iş görüyordu başparmağı:

"O nurlu yüzünü niye çevirdin benden?"

"Hayalperest olduğu kadar da temkinlidir Süleyman Tel. Parlementoya girebilmek için seçim barajını bir başına geçebilecek güce sahip olmasına rağmen bizi ihtiyatla yanına alıyor bunu bilelim" diyordu kendi aralarında açık sözlü olmalarının faydasına inanan, gözbebekleri fırlatılan bir topaç gibi dönüp duran partili. Tartışmanın konusu, genel seçimlerde Süleyman Tel ile yapılacak olan işbirliğiydi. Meclise Truva atının, Huzur Partisi'nin içinde girip dışarı çıkacak, kendi gruplarını kuracaklardı. Betonkafabalyozayak'ın konuşmak için ağzını açtığını gören partili,

"Bu herkesin aklının eremeyeceği önemli bir mesele" diyerek onu susturdu. Hüseyin Feyzullah'tan bir kelam bekleniyordu. O ise, sessizliğinin ardında büyüdüğünün farkında, susuyordu. Hazır başkanlarının yanındayken birilerinin ipini çekmek istedi partilileri. İşe kehanetle başladılar: Partiden

ayrılanlar olabilirdi. Dedikoduyla sürdürdüler: Partiden ayrılmayı kafasına koyanlar diyorlarmış ki; "Hüseyin Feyzullah vaktiyle ele geçirdiği Cumhuriyetçi Köylü Partisi'nden, bir köpekten kurt yaratmasını başardı." Hüseyin Feyzullah üstün liderlik özelliğini ortaya çıkardı, elindeki fotoğrafı gizliden okşamayı kesti. "Ama..." diye devam etti bu partili, "şimdi o kurt kocamış, köpeğin maskarası olmuş" diyorlarmış.

Öksürmeye başladı Hüseyin Feyzullah. Bu da asabiyeti arttığında hâsıl olan bir şey olmuştu. Gürül gürül sesini tıkayan o kaya parçasını un ufak etmek ister gibi öksürdü, öksürdü. Kendisini daha da sinirlendirecek şeyler sıradaydı:

"Avrupa'dan gelen paraları soruyorlarmış. 'Hapistekileri, hapistekilerin ailelerini, hareketimizi beslemek için gönderilen paralara ne oldu?' diyorlarmış. Hüseyin Feyzullah'ın oğlu bütün paraları yedi diyorlarmış. İçeriden Müslüman olarak çıktık, diyorlarmış."

Havada koca bir atsineği vızıldadı. Hüseyin Feyzullah sakalının bir telini yoldu attı. Sanki o bir tek tel, düşüncelerine ve niyetine agâh olmuştu. Reis'i bu kadar çok sevmesinin biricik, çok masum bir nedeni vardı: Kendisi küçücük bir çocukken, Lefkoşa'da, zatürreeden ölen ağabeyine öyle çok, öyle çok benziyordu ki bu nur yüzlü yiğit! Reis'e her baktığında rahmetli ağabeyini hatırlıyordu.

28

"Ali Çoban olağandışı bir demokrasi savunucusu oldu. Öyle ki sosyal demokratların rüzgârından çalıyor. Yarattığı atmosfer bana İspanya ve Yunanistan'ın faşizan askeri rejimden çıkışlarını hatırlatıyor."

Cevdet Kara anlatılanı dinlemek yerine, Hizbullah satırının Büyükelçi Orlando'nun gövdesinde çizdiği yolu takip edi-

yordu. Kendini tutamayıp dudaklarını kıpırdatarak,

"Frankeştayn" dedi.

Büyükelçi'nin konuşması, Apocularla münasebeti dolayısıyla Hizbullah tarafından savrulan satırla tam ortadan ikiye ayrılan gövdesi gibi bölünmüştü. Diyarbakır Elmas Oteli'nin çatı kiremitlerini tıngırdatan çığlığı bastığı anda bıraktığımız Büyükelçi Orlando kötü günler geçirmişti.

"Dilinize kadar kesilmiş ha!" dedi Cevdet Kara eliyle kendi ağzını işaret ederek. Dili satır ucunda kıyma olmuş gibi başını sallayarak cevap verdi Büyükelçi Orlando.

"Gazetelerde bir resminiz ve kesiklerin en ince ayrıntısına kadar bir tarifi vardı" dedi Cevdet Kara bu defa.

"Uzun uzun uyutmuşlar beni. Hatta doktorların dediği o ki bazen ilaç zerk etmelerine gerek olmaksızın ben kendim uyumuşum nasılsa" kelimeler, sesler, parçalana bölüne çıkar olmuştu ağzından, dilinin birkaç parçaya bölünüp yeniden birleştirilmesinin akabinde.

"Öyle bir fotoğrafınız da çıkmıştı ecnebi basında. Kundaklanmış bir bebek gibi, mumya gibi sargılar içinde."

Büyükelçi Orlando, Cevdet ve Reyhan Kara çiftinin durumunu basından takip ettiğine kanaat getirmişti. Gücenmedi. Büyük bir iyi niyetle kendisinin de buna benzer bir nezaketsizlikte bulunduğunu düşünüyordu. 1988 yılının ocak ayında partisinin başından istifa edip evine kapanan Cevdet Kara'yı arayıp sormamıştı. Bu hiç hesapta olmayan istifayı erken genel seçimlerdeki başarısızlığına bağlayanlar kadar Cevdet Kara'nın huyuna ve yaradılışına verenler de vardı. "Kara bizi bırakma" diye bağıran partililerden birisi kendisini balkondan atmış, diğerleri ölüm orucuna başlamıştı. Büyükelçi Orlando sadece bir kere telefon açmış, Reyhan Kara'dan "Şiir yazıyor" cevabını alıp ziyarete gelmekten vazgeçmişti.

Cevdet Kara "En sıkıntılı gününüzde sizi yalnız bıraktım ama..." diyen Büyükelçi Orlando'nun dilinin sürçtüğünü dü-

şündü. Neyse ki Büyükelçi Orlando, onun bir yıl bile geçmeden partisinin başına dönmesinden memnuniyet duyduğunu ifade etti, "Yeni şiirler yazabildiniz mi?" diye sordu.

Hayır. Cevdet Kara yeni bir şiir yazamamıştı. Ama şimdi Büyükelçi Orlando'nun gövdesinde satırın çizdiği yol ona yeni bir şiir için ilham vermişti. Büyükelçi Orlando kritik şeylerden söz ediyordu. Bütün eleştirilerini sessizce dinleyen Cevdet Kara'nın, alnını ortalayan, burnunu hizalayan, sol yanağında geniş bir yay çizen ve şahdamarına paralel gidecek bir yola sapmasıyla hayatını bağışlayan satır izine dalıp gittiğinin farkında değildi:

Cuntacılara yardım eden Halk Parti'nin elini nasıl sıktınız? Kürt sorununu bölgenin feodal yapısından kaynaklanan geri kalmışlık sorunu olarak nasıl açıklarsınız? Sosyal Demokratların sizin için 'Bir bölen' demesine şimdi inanacağım. Kürt kökenli milletvekilleriyle işbirliği yapmalarını neden teröristleri meclise taşımak olarak yorumluyorsunuz? Bu seçimde tek teselliniz meclise girmek olacak haberiniz olsun."

Kürek kemiğini gövdesinden ayıran satır, yoluna karın boşluğunu deşip, bağırsaklarının yarısından çoğuna zarar vererek devam etmişti. Bu sayede yediği her şey midesinden itibaren ışık hızıyla yol alır olmuştu. Satır gövdesinin alt kısmında büyük bir sürprizi açık etmişti. Bu mahrem sırrı mezara kadar taşıyacağını söyleyen doktoru yanılmış ve yanıltmıştı. Başkent'in iki hızlı gazetecisiyle meyhane arkadaşı olan doktor daha o akşam, "Meğer" demişti, "meğer Büyükelçi'nin..." Gazeteler yazmış, İsveç hükümeti saygın bir diplomatını rencide edenler için gereğinin yapılmasını Dışişleri'ne nota göndererek ifade etmişlerdi. Yine de Büyükelçi Orlando'nun pantolon giymesinin tek nedeni gizliden gizliye taşıdığı sürpriz değil, dizkapaklarının nadide bir porselen gibi tuzla buz olması neticesinde eskisi gibi kıvrılıp bükülememesiydi. Ayaklarını uzatarak oturmak zorunda kalan bir hanımefendiye etek hiç yakışmıyordu.

"Allahu ekber!" nidalarıyla gövdesinde aldığı uzun yolu tamamlayan satırlı el serbest savruluşlarla bir kulağını uçurmuş, kaba etlerinden yumruk büyüklüğünde yeri dolmaz parçalar koparmıştı. Satırın alameti farikası, gözlerini kırpmadan uyur olmuştu Büyükelçi Orlando. Yoksa Diyarbakır Elmas Otel'de, duvarda satırlı el gölgesiyle baş başa kalıveriyordu.

Cevdet Kara "İz" ismini verdiği şiirini bu ziyaretin akabinde yazmıştı. Şiir yanılmıyorsam şöyle bir şeydi: Derin kesileri birleştiren ette kaynayan ipler / Aramızdaki Kürdü, Çerkezi, Aleviyi, Lazı, Ermeniyi, Museviyi, Süryaniyi / Yetmiş iki buçuk parça milleti birbirine bağlayan görünmez bağlar.

Şiirin son dizesi şöyle olmalıydı:

"Gövdeler bölünür, vatan bölünmez."

Aralarındaki sessizliği çatı aralığına doğru pike yapan ve çok geçmeden vahşi bir güvercin çifti tarafından parçalanacak olan kırlangıç ailesinin cıvıltısı böldü. Büyükelçi Orlando'ya dağları, doğayı hatırlatmıştı bu. Sol yanağındaki derin yay, sol gözünün altındaki deriyi katlamış, ebediyen "pışık" yapan bir haylaz gibi açıkta kalan kanlı göz çanağı gözyaşlarıyla dolmuştu. "Ben sizden ayrılıyorum Sayın Cevdet Kara" dedi Büyükelçi Orlando. Reyhan Kara topladığı çay bardaklarını devirdi. Apaçık bir aşk ilanına mı tanık oluyordu ne?

"Vatanıma, evime geri dönüyorum."

"Sizin vatanınız, eviniz burası değil miydi Sayın Büyükelçi?" dedi Cevdet Kara da.

Satırın gövdesinde çizdiği yol sızladı:

"Değilmiş" dedi Büyükelçi Orlando, "Değilmiş."

29

"Benim vatanım neresi? Benim vatanım burası. Kevork vatanını seviyor mu? Kevork vatanını çok seviyor. Kevork va-

tanının nesini seviyor? Aşını, çorbasını, rüzgârını, suyunu seviyor. Kevork senin evin nerede? Günlerdir bunu düşünüyor, kendi kendime konuşuyordum. Bildiğiniz gibi tek başına kalmıştım koca Köşk'te. Günlerim ince temizlikler yaparak geçiyordu. Yer döşemelerini fırçalayıp, benim vatanım neresi, kapı kulplarını parlatarak, Kevork senin evin nerede? Temizlik bahaneydi. Ben düşünüyordum. Yine öyle hummalı bir temizlik sırasında 'Kendim için böyle bir ev istiyorum, yapamıyorlar' diyerek Rasim çıktı geldi. Nereden çıkmıştı anlayamadım. MİT'çi Damat Mithat'ın cenazesine bile gelmemişti. Biliyorum çünkü, savcı gerekli incelemeleri yaptıktan sonra Mithat'ın ölüsünü getirip Florya Deniz Köşkü'nün odalarından birisine, bana bir muşamba sermemi söyledikleri yatağa bırakıp gidivermişlerdi. O saatten sonra o da köşkün hayaletleri arasına karıştı, kendi kendisine hazırlamayı becerdiği Schweeps votka bardaklarından izini sürer oldum. Neyse efendim, ölüsü içeride yatarken, Tanrı yardımcım oldu, Katakulli rüzgârı çıktı, köşkün belli pencere ve kapılarını açarak bu rüzgârın evin içinde yol almasını, rahmetli Mithat'ın leş kokusunu alıp götürmesini sağlamıştım. Yine de Florya'nın bütün köpekleri kokuyu alıp köşkün önüne toplaşmışlardı. Rasim'in artık dul kalan büyük kızı belli ki iyice tuhaflaşmış, gazetelere 'El değmemiş bakire gibiyim, yeniden evlenebilirim' gibi şeyler söylüyordu. Sanırım onun için evden çıkmasının yasak edildiği yeni bir hayat icat edildi. Dediğim gibi bütün bu karışıklıklar içinde görmediğim Rasim, kır gezisine çıkmış gibi gelivermişti. 'Bir kahve yap!' dedi bana. Tekrar gelip köşke yerleşmesinden korkmuştum. Onun da istediği buymuş ama kimse 'Siz burasını çok sevdiniz alın sizin olsun' demiyormuş. Emeklilik sonrası yerleştiği Marmaris'te denizin üstünde bir köşk istemiş. 'Denizden size tehlike gelir' demişler. Oysa siz de şahitsiniz denizin üstünde güvende hissediyordu kendisini.

'Büyük günahlarım varmış, herkes beni öldürmek istiyormuş.' Bundan sonra neden denizin üzerinde oturamayacağını böyle açıklamışlar Rasim'e. 'Herkes beni çok seviyor oysa' dedi. 'Saygı gösteriyor, şarkıcılar kollarını boynuma dolayıp şarkılarını benimle birlikte söylüyor.' Bunu söyleyerek vaktiyle Ziya Ülhak'a bir şarkıcı tarafından mikrofonla yapılan başarısız suikast girişimini hatırlatmak istemişti. Emer Sultan'ı sahneye çıkmadan evvel donuna kadar araması bu sebeptendi. 'Bütün şarkıcılarla aram iyi, Emer'le kötü' dedi. Ben de fırsat bu fırsat. 'Bu akşam da Şermin Hanımefendi geleceklermiş köşke' dedim. Yalandı. Çengiler, köçekler gelecekmiş dedim. 'Şermin beğeniyor mu burayı, hayret!' dedi. Çırağan'ın suları kesikmiş, Dolmabahçe'nin lağımı taşmış, dedim ben de. İnandı, kalktı gitti. Bu saf adam mı yapmıştı darbeyi? 'Bir pire kuştüyü yatağı cehenneme çevirir' derdi babacığım.

Baba, babacığım! Güzel bir sofranın başına oturmuştuk. Bulgurun buğusunu, kızılcık hoşafının şekerli kokusunu, dizlerimin üstüne dökülen örtünün yumuşaklığını hatırlıyorum. Kapıya Osmanlı'nın askerleri geldi, 'Devlet sizi çağırıyor' dediler, heyecanla yerinden fırladı babam. Bayramlıklarını giydi. 'Erkek evlatlarınızla birlikte' emrine uyup beni de donattırdı mamacığıma. 'Maşalllah' çektiler evin bütün kadınları bana. Aparım* enseme vurdu. Gülüştük. Kapıya fayton gelmişti, kurulduk. Evin kadınları bize el salladılar. Babam onlara el salladı. Evin bütün erkekleri onlara el salladık. Yolda tekerleme söyledim, keyiflendik: Hey cıncuğgunk, cıncuğgunk, Ey serçecik serçecik / Osgu senun gıtgıdak, Altın senin gıtgıdak / Markarede tever unenak, İnciden kanatların / Elimin sultan ıllak, Aleme sultan olsan / Hoğtari, hoğlat, Toprak toprak / Kılohıt dövlet, Başında devlet.

Tekrar söylettirdiler, tekrar. Devletin çağırdığı yere geldik.

* Ermenice, "Abi."

Çocuk aklımla ne hatırlıyorum? Anılar bir elmanın içine yerleşen kurtçuklar gibi, pek çok. Suyun sesini duyuyorum çoğu zaman. Nehir kenarına dizilmiştik baba-oğul karşılıklı. Babamın sırtı suya dönük, gözümün içine bakıyordu. Suyun sesi geliyordu kulağıma. Çığlıklar suyun sesini boğdu.

"Bak!" diyorlardı bana. "Naye"* Çocukları bakmaya zorlayanlar az buçuk biliyorlardı demek ki benim dilimi.

'Naye!'

Mamaaaaaaa!

Eve vardım. Kadınların yanına. Kötü günler başlamış oldu böylece.

"Mezara girerken yanınıza bir şey almanız icap eder mi?" demişti uzun bir yürüyüşe çıkacağımızı söyleyenler. Hiçbir şey almadık yanımıza. Evimiz küçüldü, küçüldü yok oldu arkamızda. Ben hep evden uzaklaşmak isterdim, dere tepe düz gitmek. Ama dönüp geleceğim bir evimin var olduğunu bilerek yapmak isterdim bunu.

Bir dut ağacı vardı benim uyuduğum pencerenin önünde. Saka kuşları dalında. Bal damlatan dutları koparıp avucumda beslerdim onları. Yayam benim yatağımın baş verdiği duvardaki nişe gaga gagaya vermiş iki saka kuşu çizmişti. İsim vermiştim onlara, Tamar ile Kevork. 'Tamar'ı vove?"** Yayam bunu sorar sonra Kevork ile Tamar'ı konuştururdu bana. Saka kuşu gibi öten bir düdüğüm vardı. 'Hade canigim, türkü söylet sakalarına' derdi yayam. Saka kuşlarına baka baka çalardım düdüğümü.

Saka kuşlarını saklayan evim duruyor mudur? Bekliyorlar mıdır yayamın çizdiği saka kuşları beni?

Rasim'i arkasından bin bir bela okuyarak gönderdikten sonra: Denizin üstünde değil altında olsun evin, evini denizin üstünde tutacak direklerin üstüne oturasın, cuntanın getir-

* Ermenice, "Bak."

** Ermenice, "Tamar kim?"

diği acı, ölüm ve dertler sana kabir azabı olsun. Arkasından, okuduğum belaların tutması için ufukta kaybolana kadar baktıktan ve yalandan el salladıktan sonra kararımı vermiştim: Evimi arayacaktım.

Ulu Önder'in kâh Yalova Termal'deki kaplıcalara kâh *Savarona*'ya çıkarken ara sıra da 'Selanik'e gideceğim anamın evine' diye tutturduğunda eline aldığı küçük bir bavulu vardı. Golf pantolonları ve kasketleriyle birlikte Fransa'dan alınıp gönderilen. Onu aldım. Havagazını, pencereleri kapadım. Buzdolabının fişini çektim, kapısını açık bıraktım. Seyahate çıkarken yapılması icap edenler başlıklı makalede okumuştum bunları 1952'de Cumhurbaşkanı Celal Bayar iken başucunda bırakılmış bir mecmuada. Belleğim gibi bavulumu da ıvır zıvırla doldurmadım. Bir pijama, bir çift terlik, bir kalıp sabun, el havlusu. İçi tedavülden kalkmamış olduğunu umduğum banknotlarla dolu son maaşımın bulunduğu zarfı da aldım. Hazırdım. Gidip evimi bulacaktım. Florya eski bir mavna gibi kalmıştı denizin üstünde.

30

Şahika Ateş'in önüne yabancı basında kendisiyle ilgili yapılan bir analiz getirildi. O ise daha çok makaleyi süsleyen fotoğrafıyla ilgilendi. Günlerdir kalçalarını çevreleyen mor bir haleyle dolaşmasının müsebbibiydi bu fotoğraf. Seçim bölgesini ziyarete gittiğinde boncuk mavisi bir Mercedes'in *sunroof*'undan halkı selamlamak zorunda kalmıştı. Her zamanki gibi beyaz tayyörleri üzerinde, kadınlar arasında kısa zamanda moda olan bir omzunun üzerinden sallandırdığı eşarbıyla "Türk siyasetine istiridyeden çıkan Venüs gibi doğdu" başlığını hak etmişti. Ülkenin en önemli üniversitelerinden birisinde ekonomi profesörü olduğu, Pertev'e ateş püs-

küren makaleleriyle dikkat çektiği, tepeden tırnağa beyaz giymeyi alışkanlık edindiği, oturmanın ayrıcalık sayıldığı İstanbul Boğazı kıyısında bir yalıda yaşadığı, iktidara gelmek için gün sayan Ali Çoban'a demokratikleşme fikirlerini onun aşıladığı, normal doğumla iki erkek çocuk dünyaya getirdiği, kocasına soyadını veren bir feminist, ülkesini kalkındıracak ekonomik programı şimdiden hazırlamış bir deha, partisinin kurultayında oy birliğiyle seçilmesini sağlayan konuşmasında Luther King gibi "Hayallerim var benim" diye konuşmasından belli, ülkesindeki halkların eşitsizliğine deva olacak bir azize, dimdik yürüyen, merdivenleri tıkır tıkır çıkan, doğuştan sarışın, ayakkabıları Charles Jourdan, cildinin güzelliği Brezilyalı bir doktorun mucizesi, pek güzel gülen, samimi, İngilizce anadili, ikna kabiliyeti yüksek, *apple* pie ve yoğurt en sevdiği yiyecek. Şahsi özellikleri hariç, ayakkabı markası, doğumları, her bir satırın tersini düşünerek tanımlayabileceğiniz Şahika Ateş hakkındaki makale özetle buydu.

İstiridyeden çıkan Venüs olmak hiç de kolay olmamıştı. Amerikan *Time* dergisinin muhabiri Şahika'nın umut bağlanan poposunun Mercedes'in *sunroof*'una sıkıştığını nereden bilecekti. Milletvekili adayı olduğu İstanbul Avcılar'daki parti binasının önünde toplanan kalabalığı selamlaması kâfiyken, malum aksilik neticesinde derdine çare olmayı vaat ettiği halkının arasında bu biçimde dolaşmak zorunda kalmıştı. Çalışmaktan nasır tutmuş, açlıktan kurumuş, yoksulluğun bir çiçek bile bitirmediği çevresinde dokunduğu tek şey kör duvar, taş toprak olan halk insanüstü bir varlığa dokunur gibi dokunmuştu ona. Escada marka tayyörlerinin kumaşını, altındaki bedenini yumuşacık bulmuşlardı. O istemese de saçlarına, ellerine dokunanlar çıkmıştı. Beyaz saten bluzunun örttüğü göğsünü bir yunusun karnını okşar gibi okşayanlar, ah daha neler, neler!

Açıkta kalmaktan yediği rüzgârın istem dışı ağlattığı sağ gözü, felç ettiği –geçici– suratıyla Yeniköy'deki yalısının önüne geldiğinde ve garaja sokulduğunda boncuk mavisi Mercedes, müşfik hizmetkârı, hizmetkârdan öte yardımcısı, sırdaşı Suna Abla –kim?– sıkışan poposunu kurtarması için çağrıldığında ve Suna Abla –hangi Suna Abla?– ittirip durduğunda *sunroof*'a sıkışan popoyu, Suna Abla bile, –Emer Sultan'ın Suna Ablası mı bu yoksa?– yerinden oynatamayınca –burası çok komik– bir kaporta ustası çağrılmıştı.

Cimri kocası *Time* dergisiyle beraber kaporta ustasının gönderdiği faturayı da Şahika Ateş'in önüne koymuştu.

"El insaf, sıkışan kıçını kurtarmaya şimdiden bu kadar ödersek!"

Portakal sularını bardaklarına dolduran Suna Abla dudağını ısırmıştı utancından. Kocasının karısının yapacağı siyasetten büyük beklentileri vardı ama bu Şahika Ateş'in umranda değildi. Siyasete neden girmişti? Tesadüfen. Bir vakit belediye başkanı olan Bedri ile arkadaşlığı, kocasının İstanbul'da pek çok kıymetli araziyi kapatmasına yaramıştı. Kendisinin de yalnızlığını avutmasına. Bedri memnun olsun diye Pertev karşıtı olmuştu. Siyaset hayatına Bedri'nin içler acısı partisinde devam edip bir ömür boyu sürünebilirdi. Bedri'nin ilgi ve alakasından başka hiçbir şey umrunda değildi. Ama poposunu sıkıştıran politika uğraşı Ali Çoban eliyle gelip kendisini bulmuştu. Üniversitede vermesi gereken derslere bile girmez, sınav kâğıtlarını okumaz iken nasıl olup da Bakan, Başbakan yardımcısı olacaktı?

Suna Abla, bütün gün açıkta kalıp güneşte yanan yüzüne özel bir losyon sürüyordu, ellerine, ağrıyan şakaklarına masaj yapıyordu. Devletin hizmetine amade güzel kadınlara yardım etmeye bayılırdı Suna Abla. Bu defa daha kolaydı işi. Emer Sultan gibi hassas ve narin değildi Şahika. Tuhaf bir sertliği vardı. Bu sertliği besleyen şuursuzluğu. Mutsuzluk-

tan kaynaklanan aksiliği. Emer Sultan sesinin güzelliğiyle, şarkı söylemesini bilmekle şöhreti hak etmişti. Şahika ise hiçbir şey bilmiyordu. Hiçbir şey.

"Uzaydan düşmüş bir meteor. Bazen onun öyle bir şey olduğunu düşünürüm" diyecekti Amerikalı bir hocası.

"Siyaset yapmanın bedeli benim için bu kadar ağır mı olacak?" diye sordu Şahika. *Sunroof* kötü ezmişti kalçalarını, günlerdir oturamıyordu, "Kol-bacak olsa kangren olurdunuz maazallah" demişti moraltılara bakan doktor, uçakta hosteslerle ağız dalaşına girmek pahasına Ankara'ya kadar ayakta yolculuk etmişti.

Ali Çoban'ın huzurundaysa elini masaya dayayarak ayakta konuşmuştu. Ellerini göğüslerinin üstünde birleştirip volta atarak anlatmıştı hayalindeki ekonomik düzeni, "Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanlığı benim değil mi efendim?" diye sormayı ihmal etmeden.

Konuşup duruyordu Şahika Ateş:

"Her şey çok hızlı gelişecek, öyle hızlı gelişecek ki şaşacaksınız bu işe..."

Ali Çoban keyiflendiği zamanlarda koltuğuna bir yağ lekesi gibi yayılırdı. Şimdi, yağ lekesi gibi yayılan sadece ağzı olsa bile keyifli olmasına keyifliydi de koca gövdesini küçültmesine bakacak olursak, bu işte bir iş vardı. Bu işte bir iş vardı; kollarını koltuğunun kolçanına dayamış, bacaklarını birbirine dolamış, gövdesini öne eğmişti. Bu işte bir iş vardı; "Kadın ilaç zerk edilmiş gibi konuşup duruyordu yahu!" diyecekti o vakit orada bulunan eski bir emniyet görevlisi parlamenter. Birazdan Şahika Ateş'in ağzından duyacaklarına herkes gibi o da bıyık altından gülecekti:

"Siz Cumhurbaşkanı olacaksınız sözgelimi!"

"Ne zaman olacak bu?" diye sormuş bulundu Ali Çoban, gülerek "He, he, he..."

"In sixteen May ten thousands nine hundreds ninety three."

Bunu söyledi ve durdu Şahika Ateş. Bal rengi gözlerinin irisi daha da büyümüş, yüzü dolunay safhasındaki ay gibi genişlemiş hatta tül bir perde gibi incecik görünmez bir bulut suratının önünden geçip gitmişti sanki.

"Ben bir şey anlamadım" dedi odadaki öteki kişi, zevzek parlamenter. Yıllarca böylelerini taşımıştı parlamentoya. On yıl sonra yeniden dönecekti. On yıl sonra Şahika Ateş gibileriyle dönecekti.

"Watch your step" dedi ona. Bu tavsiyesini ilk defa orada yaptı Ali Çoban.

Şahika Ateş bu görüşmeyi tamamlayıp yalısına döndü. Uçakta ve ayakta. Şimdi bıraktığımız yerde, havuz başındaydı Şahika. Genel Başkanının yanından bir de ödevle dönmüştü: "Halkın ağzının suyunu akıtacak vaatler."

"Yoksullar ve halk ne ister?" Böyle sordu Şahika Ateş, yüzükoyun uzandığı şezlongta mor halelerini Voltaren ile ovdururken Suna Ablasına.

"Ha, ha, ha" dedi Suna Ablası da, "Hıdrellezde çer çöpten bir ev, bir araba yapmıştım kendime. İki anahtardan başka insan ne ister hayatta..."

"İki anahtar" dedi o zamana kadar dikkatimizi çekmeyen bir köşecikte viskisini, viskisini, viskisini ve viskisini yudumlayan Şahika Ateş'in kocası. Batık bankanın batık müdürü. 1980'den 1991'e ülkede nelerin öncelikli olduğunu iyi tespit etmişti.

"Her haneye iki anahtar" onlara iktidar yolunu açacaktı.

31

"Gizli bir anahtarımız vardı. Mamam onu kapının sağ kenarından itibaren, bir yetişkinin diz hizasına, biz çocukların bel altına gelecek sıradan beş taş saydıktan, meg, yergu, ye-

rek, çors, hink,* sonraya gelen taşın üstündeki taşın arkasına saklardı. O taş şimdi olduğu gibi yerinden çıkıverirdi. Anahtarı yosunlu bir oyukta bulurdum. Demek bahçenin suyu eksilmemiş, demek duvarın ardındaki kuyu kurumamış ki güneş almayan ıslak duvar dipleri yosunlu kalmış. Gözyaşları içinde anahtarı aldım elime.

Doğduğum topraklara geldim biliyor musunuz? Soğuk çoksoğuk havayı soludum.

'Kevork bu hava neden böyle soğuk bilir misin?' derdi babam. Beydağ'ını işaret ederdi. Başı karlı Beydağ'ı.

'Beydağ'ının gelin gibi beyaz başından rüzgâr yüklenip getirir karlı soğuk havayı.'

Babam bunu anlatırken kiliseden çıkıyor olurduk. Bu taze, soğuk, kar, taş ve odun kokulu havayı taşıyan rüzgârın bir saati vardı. Her gün öğle vakti esmeye başlardı. Pazar günü kilise çıkışı olurdu babamın yüzünü bu rüzgâra dönüp bize anlatması, anlatması. Bıyıklarına bakardım babamın. Rüzgârda ucu titreyen, iğneye batırıp kibrit alevinde kararttığı fındıkla boyadığı kara bıyıklarına. Kiliseden çıkışta, sağımızda kalırdı Beydağ. Beydağ'ı sağımıza alıp yürürdük, Beydağ'a baka baka yürürdüm. Sağ yanağımı okşayan rüzgâr bulutların arasından geçiyordu besbelli, hiç korkmadan bir kurdun tüylerinin arasından, kuyruğunun ucundan, en yüksek ağacın, en yüksek dalından, kanatlarını açtığında bir uçtan bir uca üç buçuk metre olan, gökte uçan halı gibi süzülen Kara Akbabaların pençelerinden..

Kiliseyi bulmam, Beydağ'ını sağıma almam ve dosdoğru yürümem gerekiyordu.

İyi ama kilise neredeydi? Gâvur mahallesini bulmuştum. Bir iki evi tanımıştım. Kışın coşan, yazın içinde balıkların yüzdüğü dereyi, şimdi bambaşka bir şey olmuş köprüyü. Kilise bir meydandaydı. Döndüm dolandım. Kilise, dört toprak

* Ermenice, "Bir, iki, üç, dört, beş."

yolun kesiştiği genişçe bir meydandaydı. Tepesindeki gökyüzü aynıydı, tepesindeki bulutlar, bize bakan Beydağ'ı aynıydı. Ama kilise yerin dibine batmıştı. Yükseltilen yollar bataklık gibi içine çekmişti bizim güzel kilisemizi. Yaklaştım. Pencereleri taşlarla örülmüştü. Şişkin bir karın gibi duran kubbesi yıkılmış. Kapısını buldum. Kapısında durdum.

Ey Kevork, bu kapıdan girerken kalıp gibi duran kolalı gömleğini ikinci bir deri gibi okşardın. Saçlarından gelen limon kokusunu koklardın. Mamamın kırmızı arkhaluğuna bakardım. Arkhaluğ kadınlarda topuklara kadar inen, yakadan aşağı doğru küçülen düğmeleri olan, kuşaklı, gömlek üzerine giyilen dik ve kapalı yakalı bir giysiydi eğer o da ne diye soruyorsanız. Koni şeklinde bir başlığı vardı. Başlığının üzerinde gümüş, altın paralar, nazara karşı mercan süsler. Saçları ve yüzünün burnundan aşağısı örtülü olurdu. Mamamın arkhaluğunun eteklerine baka baka yürürdüm. Yolumu izimi sanki öyle bulurdum.

Allah'ın evini ahır yapmışlar.

Kilise Allah'ın evi değil miydi?

Saygısızlık edersek mamamdan önce yayam kızardı:

"Nısde Kevork!"*

Herkes kaybolmuş, herkes gitmiş. Bir ben kalmış biçare dolanmaktayım. Bir kâbus olsa da bu hayat uyansam. Kafam kilisenin şu kubbesi gibi dağılsa da unutsam. Gözümün yaşıyla ağlamak isterdim ama için için ağlamayı öğretmişlerdi bize. Ah mamacığımın hayali yine belirdi. Arkhaluğunun etekliği bayrak gibi dalgalandı önümde, buldum evimin yolunu. Kederimi üfleyip uçurmak için yağmur yağdırma manisini bile söyledi bana: Allabidig ne ister / Çömlekten bulgur ister / Küpten kavurma ister / Tuzluktan tuz ister / Gökten de yağmur ister.

Evimi buldum.

Kapımızın üstündeki el biçimindeki tokmak bile duruyor-

* Ermenice, "Otur."

du. O tokmağı kapıya vurmaya boyum hiçbir zaman yetişmedi. Kilise dönüşü mamam, babam ya da yayam beni kucağına alır tokmağı çaldırırlardı:

"Tok tok tok. Vov e? Oooo Mösyö Kevork'e. Pari yegar. Parev. İnçbeses?"*

"Lavçem!"**

"Lavçem!"

Böyle söylersem kimin kucağındaysa yere atardı beni. Gülerdim.

"Lavçem!" Çocukluk eğlencemi başlatan kelime: "Lavçem."

Şimdi, ne anamın, ne babamın ne de yayamın kucağındayım. Artık boyum kapı tokmağına yetişiyor. Elimde anahtar, önünde durduğum kapı çat diye açıldı. Evin yeni sahibi sordu:

"Sen de kimsin?"

Evin yeni sahibi akıllı. Bir anahtara, bir bana baktı ve gözünü benden ayırmadan içeri seslendi:

"Evin sahiplerinden birisi daha geldi."

"Evin sahibi biziz!" diye gürledi bir adam.

Sonra ayaklarını sürüyerek kapıya geldi. Ben de bu arada önümde ardına kadar açılan kapıdan baharda çiçeklenen dallarıyla bahçeyi kızıla boyayan kızılcık ağacının kesildiğini gördüm. Oğlanın belli ki babası olan adam geldi, kapıya dikildi, beni baştan aşağı süzdü ve sözünü tamamladı:

"Ama hoş gelmiş, sefalar getirmiş."

32

Tek bir basın mensubu bile gelmemişti.

Banu Ballı modası çoktan geçen kıyafetleriyle; kaplan de-

* Ermenice, "Kim o? Ooo Mösyö Kevork'muş. Hoş geldin, hoş geldin. Merhaba. Nasılsın?"

** Ermenice, "İyi değilim."

seni olmasa şaşardım bir tanga ve ayaklarının içinde kaybolduğu sütlü kahve... Şimdi hatırladınız mı? Banu Ballı bir zamanlar moda olan kıyafetleri gibi devrini tamamladı. 1980'lerin sonunda oldu bu. Video filmleri furyası bitti, sahne gösterileri sinek avladı, gazinolar kapandı, Pertev'in oğlu memleketin ilk özel televizyonunu kurdu, yeni yüzler şöhret oldu, kısaca Banu Ballı nakite sıkıştı.

Önce güvelerin yediği kürklerini sattı. Buna rağmen besleyemediği ayı Remzi'sinin ölümü skandal oldu. Yardım eli uzatacaklarını umduğu herkes hayvansever kesildi. Açlıktan ölen ayı Remzi haberlerinin sonrasında doğum gününü kutlamak üzere bir kebapçıya giden Banu Ballı oradan kovuldu.

BANA SAHİP OLAMAYANLARIN GAZABI başlığını taşıyordu kendisiyle ilgili yapılan bu son haber ve "Video filmlerimi izleyip otuzbir çeken aç çocuklar büyüdü, para kazandı ve şimdi kendi kendilerini tatmin etmekten nasır tutmuş elleriyle beni yakamdan tutup müesseselerinden dışarı atıyorlar" diye devam ediyordu. Nereden buluyordu bu lafları? Bunu geçelim, hayatında ilk defa gazetecilerin önünde ağlıyordu.

Son kasetiyle şöhretin zirvesinde, gazino sahnelerini çıkmadan önce şampanya ile yıkattıran, kullanacağı kulisin duvarlarının ipek kaplanmasını, her biri ayrı bir cins orkideyle donatılmasını ve pislememek üzere terbiye edilmiş bülbüllerin etrafta uçmasını şart koşan Bülent Paye, kendisine eski dostunun çaresizliği sorulduğunda: "Banu Ballı'nın timsah gözyaşları" yorumunu yapmıştı.

Demek barışmayacaklardı. Eski arkadaşından da fayda yoktu. Arkasına bakmasını hiç sevmeyen Banu Ballı boş bulunmuş, Bülent Paye'nin kendisine yardım edebileceğini düşünmüş ama yanılmıştı. Sonra, sonra İmam İmam'ın devreye girebileceğini. Geçmiş gün, gazetecilerin gözleri önünde ayrılmışlardı. Yakın zaman, İmam İmam evlenmişti. Şermin ve Pertev'in şahitliğinde, saten gelinliğinin turşu küpü gibi

duran kalçalarını örttüğü, diş etlerinin uzunluğundan dişleri görünmeyen, bu kusuruna rağmen hep gülen bir aile kızıyla! Aile kızı deyip geçmeyelim; kız 1989 yılında Bulgaristan'dan kaçırılarak yurda getirilen dünya şampiyonu Türk asıllı Bulgar haltercinin ablasıydı. Abla deyip geçmeyelim, kız "Şampiyonum" dediği kardeşini Türklere soykırım yapmakla suçlanan Bulgarların elinden kurtaran Cumhurbaşkanı Pertev'in huzuruna kucağında taşımıştı.

Düğün arifesi gazeteler çapkın Gençlik ve Spordan Sorumlu Devlet Bakanı'nın, Banu Ballı'lı geçmişini hatırlatmışlardı. İmam İmam ise "Ayıp oluyor" demek yerine yetkilerini kullanmış, aynı zamanda futbol kulübü sahibi olan söz konusu haberi yayınlayan gazetenin patronunu doğduğuna pişman etmiş, diğer futbol kulüplerini tehdit edip yine o kulüpleri bünyesinde barındıran şirketlerin verdiği, vereceği reklamları kestirip dört koldan hukuk dışı bir operasyon yürütmüştü. Tuhaftır, bunlar sökmemiş, gazeteler ısrarla geçmişte kalan Banu Ballı-İmam İmam ilişkisini hatırlatıp durmuşlardı. Ta ki gazetenin magazin servisi, hastanelik olan muhabirlerinin "Sakalları var" dediği müstakbel gelin hanım tarafından basılana kadar. Şimdi, üçüz doğuracağı kesinleşen, perde kumaşından yapılmış gibi duran tayyörler giyen ve her parti yemeğinde sahne alan şarkıcının elinden mikrofonu kapıp, "Bir şarkısın sen ömür boyu sürecek..." diye başlayan şarkıyı söylemeyi çok seven, şarkıcılar kadının şarkı söyleyişinin haber değeri olması açısından davetliler arasında onu arar, bulunca koşa koşa yanına gidip mikrofonu kendiliğinden uzatır hale gelmişlerdi, neyse işte böyle bir kadınla, karısıyla mutluluk tablosu çiziyordu İmam İmam. Isparta'da, cami avlusunda timsahının hastalığına gözyaşı döken –Banu Ballı bunda da yanılmıştı– vakur İmam neredeydi? Çocukluk arzusu koşmak olan ve kalbinde açılan delik Allah tarafından bahşedilen şifayla kapanan İmam, neredeydi? Ne olmuş-

tu ona? Asansörsüz mekânlarda merdivenleri dört bürokratının el çabukluğuyla oluşturduğu kollardan, omuzlardan bir tahtırevanın üzerinde çıkıyordu.

Tek bir basın mensubu bile gelmemişti.

Ayı Remzi'sinin hayatta olduğu güzel günlerde, mutlaka hatırlayacaksınız, rahmetlinin sırtına uzanmış, jaguarının kuyruğunu mahrem bir şey gibi tutmuş, ağzını aralamış, gözlerini kısmış bir fotoğrafı yayınlanmıştı gazetelerde. Bu fotoğrafın yayınlanmasının üzerinden yıllar geçmesine rağmen, resim yapmaya merak saran Rasim Öbür'ün fırçasında, geleceğiz oraya, yeniden hayat bulmuştu. Perspektifi hatalı, renkleri birbirine geçmiş, Ayı Remzi post gibi serilmiş, Banu Ballı'nın bacakları, resmi yapan nasıl becerdiyse artık, çembere dönmüştü. Söz konusu resim o günün parasıyla beş yüz bin liraydı. Yıldızı yeni parlayan bir tekstilci tarafından satın alınmıştı. Parayı kimin verdiğinin önemi yoktu: Banu Ballı, Rasim Öter'e fotoğrafını izinsiz kullanarak bir tabloya dönüştürmek ve bundan maddi menfaat sağlamak suçundan dava açacağını söylerek para kopartmaya çalışmıştı. Para kopartamamıştı. Dava açmıştı. Davayı kazanamamıştı. Tabloyu satın alana gitmişti, siyah bir pardösünün içine resmedilen kılığını kuşanarak. Sonuç; deli muamelesi yapılıp kapının önüne konulması olmuştu. Banu Ballı, hayvanat bahçesinde kalan timsah, zürafa, flamingo, jaguar ve Komünist Aslan'ını –hatırlıyorsunuz değil mi o aslana nasıl sahip olduğunu?– satmaya, bütün bunların neticesinde karar vermişti. Özel hayvanat bahçesinin kuruluşu ve gelişimi nasıl haber olduysa, kapanışının da haber değeri olduğunu düşünüyordu. BANU BALLI HAYVANLARINI SATIYOR. Haberinin manşetlere çıkmasını istiyordu geçmiş güzel günlerdeki gibi.

Tek bir basın mensubu gelmemişti.

Banu Ballı avdan eli boş dönen, savaştan mağlup ve yaralı çıkan bir Amazon kadını gibi gözleri ufukta bekliyor bekliyor-

du. On bir yıl önce tanık olduğumuz pastırma sıcakları zamanı gelmişti. Banu Ballı'nın güneşten yanan omuzları sızladı. Hayvanat bahçesinde kalan son hayvanlar kader birliği ettiklerinin farkında aynı kafesi paylaşmaktaydılar. Bir tek basın mensubu gelseydi, "Bu hayvanların bile birbirilerini yemeyecek ve parçalamayacak kadar engin bir vicdanı var" diyecekti Banu Ballı. "Bu ülkede olmayan şey" diyecekti sonra. Açlık ve sıcaktan yere serilmiş, yoluk postu göğüs kafesinin üzerine örtülen güve yeniği dolu battaniyeden farksız Aslan'ının, Komünist Aslan olduğunu açıklayacaktı. 12 Eylül darbesinden onu nasıl kurtardığını anlatacaktı ve diyecekti ki, "Demek o korkunç darbeden kaçış yokmuş. Demek dün olmasa bile bugün o cunta gelir..."

Ertesi gün boşaltması icap eden çiftliğine doğru gelen yolun ufkunda önce bir toz bulutu yükseldi. Sonra bir araba gözüktü. Bir araba daha, bir araba daha. Anlaşılan o ki bir konvoy geliyordu. Bir zamanlar tüyleri metalik mavi ışıltılar saçan bugün postu boz bir renk alan jaguarıyla göz göze geldi. "Kurtulduk" der gibi bakıyordu hayvancağız. Biz o kadar iyi niyetli olmayıp şöyle düşünebiliriz: "Kurtuldular mı acaba?"

33

"Otobüsün üstündeki kim?"

72 ekran renkli televizyonda apaçık görünen, kalabalığı serinletmek ister gibi şapkasını sallayan Ali Çoban'dı ve Pertev'in onu tanımamış olması imkânsızdı.

"Kim bu otobüsün üzerinde durmasını beceremeyen?"

Ağzı dolu dolu ısrarla soruyor, İzmit'ten Buz Pateni Sahası'nın açılışından gelen İmam İmam'ın getirdiği pişmaniye paketi kucağında bir taraftan iştahla atıştırıyordu. Bilmeyenin, şeker ve suyun nasıl böyle tatlı yün topaklarına dönüştüğüne şaşacağı pişmaniyeler parmaklarının arasında yeni

tüylenmiş kuş yavruları gibi görünüyorlardı. Belleğinin Ali Çoban'ı silmiş olması mümkün olabilir miydi?

"Otobüsün üstündeki kim?"

Pertev'in soru çengeli Şermin'in yokluğunda Çankaya Köşkü'ne doluşmuş bir grup Bakan ve bürokratın tepesine asıldı kaldı. Televizyon ekranındaki Ali Çoban gövdesini döndürdü, koca otobüsün sallandığı ekran başından bile hissedildi ve televizyon ekranını, "Tarih bizi yazacak!" diyen Şahika doldurdu.

"Otobüsün üstündeki kadın aslında kim biliyor musunuz?" Anlaşıldı, Pertev bunu söylemek istiyordu:

"Şahika Ateş. Ali Çoban'ın sonunu getirecek olan kadın. Cuntadan bile tehlikeli. Kemalistlerden, irticadan, faşistlerden, döneklerden, meczup solculardan, derin devletten, komplo teorilerinden. Aklınıza ne gelirse hepsinden daha tehlikeli bir kadın."

"Neden?" diye sordu İmam İmam Efendi. Alacağı cevabın tarihe geçeceğini bildiğinden sordu bunu.

"Su yolunu bulur ama bir ülkenin tarihine yolu birileri tarif eder. Bu kadın bataklığı yürüyerek geçebileceğini düşünecek kadar şuursuz. Bunun tarifiyle tarihin yolu kim bilir nereye çıkar?" Önemli bir tespitti. Kendi partisinin elinde dağılan pişmaniye topağına benzediğini düşünüp dertlendi Pertev.

"Ali Çoban" dedi İmam İmam, "Ali Çoban iktidar olabilecek mi?"

Doğrusunu söylemek gerekirse Pertev'in çevresinde gerçekleri dillendirmek İmam'dan başka kimsenin üzerine vazife değildi.

"Politika yapmayı poker oynamak gibi düşünen, az konuştuğu için akıllı sandığım, ah Dışişleri Bakanı iken defterini dürmem icap eden o, o, o, o. Elbette Ali Çoban onun elinden alacak iktidarımızı!"

Bu konuşma nasıl olduysa basına yansımıştı. Pertev'in kendisini partiler üstü görmemesinin delili olarak. Muhale-

fet tarafından iktidarsız bir iktidarın sembolü ilan edilerek. Pertev'in pişmaniye yiyerek tatlandırdığı güzel başlayan o pazar günü bir başka kötü haberle son bulmuştu:

Skandal, skandal, skandal: Şermin, Banu Ballı'nın hayvanat bahçesini başkanı olduğu Kadıncıklar Vakfı adına satın aldığını açıklamıştı. "Televizyonu açın" diyordu bu haberi veren. "Oğlunuzun kanalında, canlı canlı yayında!"

Şermin, Pertev'e hayvanlarla dolu gelen bir kafesin içinde, yanında Banu Ballı konuşuyordu:

"Bu hayvanat bahçesini yoksullara yardım amacıyla satın alıyoruz. Mamafih onlar bu hayvanları hayatlarında görmediler. Onları otobüslerle buraya getirip bu hayvanat bahçesini ücretsiz ziyaret etmelerini sağlayacağız."

Pertev'in tansiyonu önce düştü sonra nasıl olduysa fırladı. Şermin'in, Ali Çoban'a büyük bir koz verdiğini düşünüyordu. Tansiyonu tam normale dönmüş, kendine gelmişti ki,

"Hanımefendinin yaptığı devede kulak" diyen İmam İmam sayesinde yine yoksullar için satın alınan hayvanat bahçesini hatırladı ve gizlice hastaneye götürülmesini gerektirecek, "Bugünün tarihi ne?" sorusunu soracak kadar etrafını telaşlandırdı.

"Bugün 20 kasım 1991 Sayın Cumhurbaşkanım" dedi İmam İmam.

"Nasıl olur?" diye yatırıldığı ve boyunun ancak yarısına kadar geldiği sedyenin üzerinde sıçradı Pertev. Yine de tedbiri elden bırakmayıp kendi kendisine hafıza kaybından şüphelenip sordu:

"Eğer öyleyse seçimler sonuçlanmış olmalı. Söyle bakalım, Ali Çoban iktidara geldi mi?"

İmam İmam derin bir soluk aldı:

"Şükür hiçbir şeyiniz yok sapasağlamsınız efendim" dedi ona ve ekledi:

"Bugün 16 eylül 1991. Yani daha seçimlere var."

34

Tembel atalarımız "Sayılı gün çabuk geçer" diye kendilerini avutmuş. Ali Çoban'ı sürgüne götüren kırmızı Mercedes'inin içinde gördük. Zincirbozan'da gördük. Mösyö Kevork'un hatıralarının arasında Florya Deniz Köşkü'nün taraçasında gördük. Kendi belleğinin bir köşesinde çobanlık yaptığı günlerde. Pertev'in gözünden televizyon ekranında, mitingte otobüs tepesinde pek tabii.

Onu bir tek iktidarda görmedik.

Onu bugün iktidarda göreceğiz.

Birazdan on bir yıldır kendisini hapsettiği Gürbüz Sokak'taki evinden, çalışma odasından çıkacak. İlk röportajını verdiği BBC muhabirinin "Cumhurbaşkanı Pertev ile ilişkiniz nasıl olacak?" sorusuna, "Kardeşini evde bırakmış bir ağabey gibi sorumluluklarımın bilincinde olacağım" cevabını verdi.

20 kasım 1991 günü böylece başlamış oldu.

Pertev BBC'nin röportajını dinlediği radyoyu Çankaya Köşkü'nün penceresinden attı. BBC muhabirinin "Ali Çoban ile telefonda yaptığımız röportaj" cümlesi köşkün bakımlı bahçesinin üzerinde uçtu, uçtu, uçtu.

Ali Çoban'ın Başbakanlık'a gelmesi bekleniyordu. Çankaya'ya Pertev'in huzuruna çıkıp hükümeti kurma görevini alması. Bütün bunlardan önce herkes onun evinden çıkmasını bekliyordu. Kumrular, kargalar, yolunu şaşırmış güvercinler, sakalar, saksağanlar, kuzgunlar, sokağın biricik ağacının dallarını kuşatmış, bekliyorlardı.

O ise odasından dışarı adımını atamıyordu. Kâhya Talat'ın "Yalnız kalmak istiyorum" diye buyuran efendisinin arzusu üzerine tuttuğu çift kanatlı kapı, menteşelerinden esnedi: Gıcırt, gıcırt, gıcırt. Ali Çoban bu sesi başlangıç işareti kabul edip ayağa kalktı. Memleketin başına gelmeye istekliydi. İk-

tidar olmaya istekliydi. Siyaset kanıydı canıydı, siyaset yapmaya istekliydi. Yatak odasıyla çalışma odası arasında iş gören asansörün kapısının kapandığını duydu. Nazlı Hanımı geliyor olmalıydı. Nazlı Hanımı geldi. Böylece hayatında üçüncü defa kocasının çalışma odasına ayak basmış oldu ama bu defa hiç konuşmadı, konuşmadılar.

Ali Çoban evinin kapısından çıktı.

Şapkasını kalabalığa doğru salladı. Kalabalık şapkanın estirdiği cılız bir rüzgârla huşu içinde bir o tarafa, bir bu tarafa sallandı. Dallardaki kuşlar halka olup uçtular. Ali Çoban'a her şey düğün bayram yapıyormuş gibi geldi. Şapkasını nereye sallarsa o taraf ses verdi. Çocukken büyüdüğü köyde güttüğü sürünün içinde kendisini nasıl güvende hissettiyse, şimdi Başbakanlık'a kadar birlikte yürüdüğü kalabalığın içerisinde de kendisini öyle hissediyordu. Milletin belleğine nakşettiği "Yollar yürümekle aşınmaz" sözünü doğrularcasına yürüyordu. Başbakanlık makamına kaç kere gelmiş, kaç kere gitmişti. BBC muhabiri "Bunu saymaya bir elin parmakları yetmez" diyordu.

Herkes heyecanlıydı. Şahika Ateş hepsinden önce gelmiş, yanlış makamda bekliyordu. "Sizin yeriniz Başbakanlık makamında değil" uyarısıyla kendi bakanlığını, makamını, odasını aramaktaydı. Sonunda buldu. Odası öyle ücra, öyle gözden çıkarılmış bir köşedeydi ki yüzündeki kır çiçeği gülüşü soldu, beyaz tayyörleri kül rengi oldu.

Ali Çoban dönmüştü, dönüyordu. Kâbuslarında bir türlü tırmanamayıp top gibi yuvarlandığı Başbakanlık merdivenlerini tıkır tıkır çıkacaktı biliyordu. Gürbüz Sokak'taki evinden beri kendisine refakat eden kalabalığın tepesinde dönüp duran helikopterin sesiyle sarhoş olmuştu.

Başbakanlık'taki devir teslim töreninde, gök gürültüsü gibi çakıp duran flaşların eşliğinde Ali Çoban tarihe geçecek konuşmasını yaptı:

"On bir yıl boyunca aktif politika yapmaktan, bir hiç yüzünden ayrı kaldım. Bir hiç."

Aynı saatlerde Çankaya Köşkü'nde, ekranı bilinmedik bir nedenle içeri göçen televizyon tamircilerin kucağında götürülürken Pertev, Meclis açılışında yapacağı konuşmayı hazırlamak üzere Şermin'in bir dikdörtgeni oval ofise dönüştürdüğü ofisine geçmekteydi. "Döndüler" diyordu böyle bir günde kendisini yalnız bırakmayan İmam İmam'a.

"Konuşmam hazır bile" dedi bir şişe sıvıyı midesine indirir gibi ses çıkaran bilgisayarını açarken.

"Suratlarınıza tüküreceğim!"

"Böyle başlamak infial olur" dedi İmam İmam. "Onların yokluğunda memlekete neler kazandırdığınızı anlatmanız ise azap."

Sonunda mutabık kaldılar.

Pertev, Ali Çoban'ın Milli Şef'in fizikçi oğluyla birlikte kurduğu hükümeti onayladı. Rivayet o ki Ali Çoban ile bir araya gelmek mecburiyetinde kaldıklarında Pertev tek bir cümle etti: "Kalemini versene ağabey."

"Ağabey" ağız alışkanlığıyla söylenmişti. Gazeteler bir tek bunu yazdılar.

Yeni meclisin ilk toplantı günü görülmeye değerdi. Pertev'in dediği gibi dönmüşlerdi. Süleyman Tel, "Her şey bıraktığımız gibi" diyordu. Hüseyin Feyzullah sadece homurdanmıştı.

Pertev'in yaptığı uzun açılış konuşması boyunca Ali Çoban önündeki kâğıdı tuhaf mı tuhaf şekillerde katlayıp durdu. Hükümet ilk toplantısını ülkenin doğusunda, kanayan yaranın ortasında, Diyarbakır'da yapacağını ilan etmişti. Ali Çoban şimdilik umut vaat ediyordu. Çok değil, yılın sonuna doğru elindeki şekerle halkı kandıran karikatürleri yayınlanacaktı.

Beşinci bölüm

1

Tarihe bir şey yaptım ama ne?

Tarihe elektroşok verdim.

Bir hekim bu işlemi bir tuğla yığınının yeniden yerleşmesi ya da dağınık kalması olarak tarif eder. Ya tuğlalar eskisinden düzenli yerli yerine oturacaktı ya da bir yığın, enkaz olarak kalacaktı.

Tarihe yapılan elektroşokun faydasını hep birlikte gördük. Ancak 17 nisan 1993 günü Pertev'e yapılan elektroşok etkisiz kaldı.

Pertev öldü.

Doktorlar Cumhurbaşkanı'nın şişman ve kısa gövdesini sert zeminli sedye üzerinde biçare zıplatmaktan vazgeçtiler. Sedyenin bacaklarının titremesi, vidalarının, civataların, somunların gıcırtısı kesildi. Pertev'in cansız olmasına rağmen elektroşokun marifetiyle silkelenen vücudunun, başının sallantısı durdu.

Pertev'in öldüğünü Şermin'den önce Ali Çoban öğrendi. Miting için gittiği Aydın'da, valinin makamından bağlattığı telefonun diğer ucunda, lafi ağzında geveleyip duran doktora, Başbakan olduğunu ve Cumhurbaşkanı'nın sağlığının kendisinden sorulduğunu hatırlatarak. Sonunda "Maalesef" cevabını aldı.

Zamansız bir ölümdü bu. "Demek insanlar ölüyormuş" diye düşündü Ali Çoban. Seslice düşündü bunu.

Pertev kalbine yenilmişti ve ölüm anını, Şermin başta olmak üzere herkes başka başka anlatıyordu. Şermin'e kalırsa peşi sıra gelirken aniden yığılıvermişti. Doktoru ise kahvesini getiren garson kızın, spor odasının kapısını tıklatıp açmaya çalıştığında Pertev'in hemen kapının ardında, yerde yattığını söylüyordu. Spor ayakkabılarından birisinin bağcıklarının çözülmüş olduğu detayıyla birlikte.

Hastaneye ilk gelenlerden birisi Şahika'ydı. Ayağının tozuyla bir şehit cenazesinden geliyor olduğundan bu işler için hazırlattığı kırmızı beyaz münasebetsiz bir tayyör giymiş, Çin ipeğinden sabahlığıyla hastanede beklemekte olan Şermin'in yanına ilişmişti. Şermin'in üzerindeki papağanlı, palmiyeli, mavi engin gökyüzülü, geniş kollu, tek cepli bir sabahlıktı ama ayağına Charles Jourdan ayakkabılarını geçirmeyi becermişti. Şahika'nın ayağında da aynısı vardı: Platformlu, kalın topuklu, bej, tay derisi. İki kadın önce ayaklarına baktılar. Sonra Şahika'nın "Başınız sağ olsun hanımefendi" diye avuçladığı ellerine: Şermin'in her bir parmağında alyans hariç taşlı yüzükler vardı. Şahika'nın elleri daha sadeydi, içine kocasının adı yerine yanlışlıkla kendi adının yazıldığı alyans. Manikürleri yeni, tırnaklar söz birliği etmişcesine renksiz cilalıydı. Şermin'in elleri ince kabuklu şişkin bir patates gibi, Şahika'nın elleri ona nazaran daha ince ama şimdiden yaşını ele veren çizgi ve lekelerle donanmıştı. Şermin, ellerin insanın yaşını ele verdiğini düşündü. Şahika'nın yüzünü gergin bir izci trampeti gibi şişiren Brezilyalı doktorun bile bu konuda aciz kaldığını. Kocasını aniden kaybetmiş bir kadının düşünebileceği şeyler miydi bunlar? Hayır. Tırnaklarının iktidardan yavaş yavaş sökülmesinin acısını hissettiği anda kendine gelmeye başladı: Cumhurbaşkanı olan Pertev'di, kendisi değil. Çankaya Köşkü'nün leylak rengi banyosunda bundan sonra kim yıkanacaktı?

"Elimden geleni yapacağım" dedi Şahika.

"Ne için?" diye sorma ihtiyacı hissetti Şermin.

Ne diyeceğini bilemedi Şahika.

O sırada Aydın'dan helikopterle Ali Çoban ve Nazlı Hanımı gelmişlerdi zaten. Nazlı Hanımı kafasının hâlâ pervane gibi fır fır döndüğünü söyleyecek kadar rahattı. Yine de eski dostluklarının hatırına sıkı sıkı kucaklaştılar.

Leylak rengi banyonun Ali Çoban'ın, Nazlı Hanımı'nın olacağını düşündü Şermin. Bu düşüncenin ardı sıra söküldü gözyaşları.

"Ağla açılırsın" dedi Ali Çoban.

"Ağla açılırsın" dedi Nazlı Hanımı.

"Pertev öldüğü için halk üzgün mü?" diye sordu Şermin.

Kimse cevap vermedi.

2

"Ülke bölünecek."

Bu söz kapalı kapılar ardında artık rahmetli olan Pertev'in ağzından çıkmış. Bunu Şehmuz'la birlikte bir gazeteciden işiten Apo'nun yorumu şu olmuştu:

"Kuş dağa laf söylemiş, dağ bunu koynundaki yılana demiş, yılan avlamaya çalıştığı kurbağaya, kurbağa dalmış suya, yem olmaktan kurtulmuş, o da yılandan duyduğunu demiş şansına diline yapışan karasineğe. Karasinek dinlemiş dinlemiş, 'Yok canım yalandır gördüklerim, hayaldir duyduklarım' demiş."

"Peki kuş dağa ne demiş, önemli olan bu" demişti Şehmuz da.

Gazeteci yalan söylemiyordu. Çankaya Köşkü'nde masaya serilmiş fiziki bölge haritasına bakarak böyle böyle söyleyen Pertev'i anlatılırken, Şehmuz kendisini onların yanında, oradaymış gibi hissetmişti. Şubat 1991, Pertev'in Kürt sorunu

ve Kuzey Irak'taki olası gelişmeler üzerine kafa yormakta olduğu bilgisi ulaşmıştı kendilerine. Şehmuz, Türk gazetecilerin kendisini Apo'dan daha aklı başında bulup görüşmeyi tercih ettikleri isim olmuştu.

"Ülke bölünecek."

Bir şey daha olmuş, kapalı kapılar ardında bu tespiti yapan Pertev'e gizli bir hayranlık duymaya başlamıştı Şehmuz. Pazarcık'a konan helikopterden inen Pertev'le günün birinde mutabık kalacağı aklının ucundan geçmezdi. Apocular adına ilan edilen ateşkes bunun neticesinde olmuştu.

"Giyeyim takım elbisemi, gidip konuşayım Başkent'le."

Dağlar, inler, doğuştan getirdiği marazlar Apo'yu iyice tuhaflaştırmıştı:

"Niye siyasi taraf olarak kabul etmiyorlar ki beni?"

"Sus Apo!" demiş, demek zorunda kalmıştı Şehmuz. Herkesin içinde. Tütününü yakmak için çaktığı kibrit çöpünün sessizce sönüşünü, sigara ucunun yanışını duyacak kadar derin bir sessizlik olmuş, bu sessizliği Apo'nun "Sen ne demek istedin şimdi karasinek?" deyişi bozmuştu. Bunları anlatıyorum çünkü Şehmuz'un bir nevi sürgüne çıkışı, dağlardan inip şehirlere gidişi bunun neticesinde olmuştu. Kıt akıllı Apo aklınca onu cezalandırmıştı. Hakkında İstanbul'a gönderilme kararı çıkan Şehmuz ise daha önemli planlar yapma fırsatını bulmuştu: Apo'dan kurtulma, hareketlerini siyasallaştırma, masum Türklere yönelik terörü önleme, Meclis'teki Kürt kökenli milletvekillerini destekleme. İstanbul'a doğru yola çıkışı Pertev'in ölümüne denk gelmişti. Bu ani ölüm karşısında derin üzüntü duyanlardan birisiydi.

Şehmuz. Gövdesinin sol tarafını sürüyerek yürüyordu artık. Şahidisiniz, kendi elinden kalbini nişan alarak yola çıkan kurşun hayatını bağışlamış ama yapacağını yapmış, lakabı "Kör Kartal" olmuştu. Diyarbakır Cezaevi yoluna düştüğü günden beri kolları kanat gibi açık, kurşunun vücudun-

dan çıktığı bir gözü meşin kara bantlı. Yaklaşık bir buçuk yıl önce ayağının tozuyla Pertev'in cenaze töreninin Başkent'te yapılacağını düşünüp trenden burada inmişti. Oysa Pertev vaktiyle "Vatan haini olduğu için asıldı" dediği eski Başbakan'ın yakınında bir yere, İstanbul'a gömülecekti. Şehmuz'un zaten vazife gereği İstanbul'a gitmesi gerekiyordu. Böylece gövdesine girip yolunu şaşıran kurşun gibi kötü hatıralarla dolu Başkent'e ayak basmış oldu.

Pertev'in iktidarı boyunca manevi hislerini yok edip dünya gailesine düşürdüğü halk cenazeye yüz vermemişti. Ortalıkta cenaze kalabalığı için parayla insan toplandığı haberleri dolaşıyordu. Şehmuz cenaze merasiminin peşini çoktan bırakmış, savaş uçakları eşliğinde İstanbul'a gönderilen tabutu taşıyan uçağın Başkent semalarında süzülüp gitmesini kısacık bir an seyretmişti, o kadar. Sonra, yok ettiğini, içinden kazıyıp attığını düşündüğü anılarının izini sürmeye koyulmuştu. Önce Altındağ'daki gecekondularının kapısına gitti. Olduğu gibi duruyordu duvarları civit mavisi gecekondu. İncir ağacının yanında bir de dut bitmişti. Kızının göbek bağını kapının kenarındaki gül ağacının dibine gömmüşlerdi. Karnı bir baştan bir başa dikişli Keje'si koluna girmiş, ayaklarını sürüyerek yürümüş, kızlarının yeni düşmüş göbek bağını gül ağacının dibinde üç defa göğüslerinin arasından yere atıp hayır duaları eşliğinde tamamlamışlardı bu seremoniyi. Şehmuz gül ağacının dibini eşelese göbek bağından bir iz, en azından göbek bağıyla birlikte toprağa karışması mümkün olmayan plastik mandalı bulacağından emindi. Yoksulların korunaksız dünyası; gecekondu sakinleri kapılarının önünde bakınıp duran ve güven telkin etmeyen Şehmuz'u içeri davet ettiler. Kartal kafese girer mi? Şehmuz asla kapanmayan kollarından dolayı heybetli gövdesini usturupluca yan çevirip kapılardan geçti. Fakirhanenin yeni sahipleri bir zamanlar burada yaşamış bu adamın heybetine aldanma-

mak gerektiğini, heybetle açılmış kolların aslında zulümle kırılmış, onun çok dertli ve acı çekmiş bir fani olduğunu düşündüler. Keje'sinin koynunda bebeğiyle uzanıp kendisini beklediği tahta divanın pencere önünde bıraktığı gibi durduğunu görünce oturup ağladı Şehmuz. Kendisine hâkim olamayıp kederli hikâyesini baştan sona anlattı. Keje'sinin, kızının süt kokusunun sindiğini düşündüğü pencere pervazlarını kokladıkça hane halkı da ağladı. Şehmuz, Keje ve kızları hâlâ bu evde yaşayabilirlerdi. Kızları on üç yaşına girmiş olurdu. Allah'ın izniyle başka evlatları olmuş olurdu. Bahçeye yeni çiçekler ekmiş olurlardı. Bolca maydanoz, nane. Mutluluk ve huzur içinde yaşayabilirlerdi. Bu güzel Kürt ailesinden kim, ne istedi?

"Kimse bilmiyor bunları" diye düşündü Şehmuz, kendisini Başkent'ten, İstanbul'a götüren trenin kompartımanında. Karşısında oturan karı koca bir gözünü kapatan siyah meşin korsan bağına, tipine, kucaklarına oturttukları çocuklardan birine, boşlukta asılı duran kollarının rahatça sığması için aldığı koltuklardan birini vermiş olmasına rağmen, ona husumetle bakmaktaydılar. Kollarının böyle açık durmasının, olmayan gözünün müsebbibinin ne olduğunu anlatsa, bu husumet merhamete dönüşür, ona inanırlar mıydı?

İstanbul'da, elinde değil, yine kayıp Keje ve kızının izini sürdü. "Kör Kartal İstanbul'a kondu" haberinin yayılmasına fırsat verecek kadar fazla ortalarda dolandı. "Ben ne yapıyorum?" deyip silkindi. Derin, karanlık bir çukurdan ibaret meşin korsan bağının altındaki göz oyuğundan yaş getirecek kadar zorladı davasına ve meselesine vermek için kendisini. Tek suçu Kürt olmak olan insanlarla buluştu, konuştu. Apo'nun onay verdiği eylemlerine uzaktan baktı. Vaktinin çoğunu destek verdikleri ve sesleri olarak kabul ettikleri gazetede geçiriyordu. Terör eylemlerini bir kenara bırakıp siyasi bir hareket başlatmanın yolunun bu gazeteden geçtiğini dü-

şünüyordu. Yine de kendisini avutamıyordu. Gazete binasının tepesindeki terasa çıkıyordu. İstanbul gecelerine bakıp bakıp Keje ve kızının da aynı gece içinde olabileceğini düşünüyor, kahroluyordu.

Gecelerden bir gece bu his o kadar büyüdü ki içinde. Yarın çıkacak gazeteye güzel bir başlık attırmıştı: SU YOLUNU BULUR. Neşeliydi bundan dolayı. Safça ve fazlaca iyi niyetli, sanki bütün derdini anlatmıştı Türklere. Yine birinci sayfada önemli bir haber vardı; "1981-1984 yılları arasında Diyarbakır Cezaevi'nde iç güvenlik amirliği yapan Yüzbaşı Esat, İstanbul Kısıklı'da bindiği bir halk otobüsünde uğradığı silahlı saldırı sonucu..." Yüzbaşı Esat'ın gazetedeki fotoğrafına bakıp, incecik dudaklarına gözü takılıp, ailesi, çocukları için üzüldü.

Her şeyden önemlisi yarınki manşette dalgalanacak manifestosuydu:

SU YOLUNU BULUR.

BİR İNSANA ANADİLİNİ KONUŞMAK NASIL YASAKLANABİLİR? ANADİLİNİ KONUŞTUĞU İÇİN NEDEN ZULMEDİLİR BİR İNSANA? NEDEN EŞİT DEĞİLİZ? NEDEN ARKAMIZDA KUYRUK ARIYORSUNUZ KUYRUKLU KÜRT DEMEK İÇİN? KUYRUĞUMUZ NE OLABİLİR? BAŞKA BİR DİL VE IRK OLMAK MI? KUYRUK DİYE ARKAMIZDA TAŞIDIĞIMIZ NEDİR BİLİR MİSİNİZ? AŞAĞILANMA, EZİLME, EŞİTSİZLİK, KENDİ BOKUNU YEMEYE ZORLANMA, DİLSİZLİK, YOKSULLUK, YERSİZLİK, KÖYÜNÜ, EVİNİ ATEŞE VERME. DİYARBAKIR CEZAEVİ NERESİYDİ, SİZE ANLATAN OLDU MU?

Bütün bunları teker teker kendi eliyle yazmıştı. "Gazeteci olacakmışsın, yanlış dala konmuşsun Kör Kartal" demişti gazetenin yazı işleri çalışanları. "İnandığım için, derdini, çilesini çektiğim için söyleyebildim bütün bunları" demişti o da. Sonra, herkes gitmiş, bir başına kalmıştı. Kanat gibi açılan

kollarını bir çırpsa yaralı gövdesiyle Keje ve kızına uçabilecekmiş gibi. Gecelerden bir gece, bu gece, bu his o kadar büyüdü ki içinde. Gece gözlerinin önünde ağardı. Yıldızlar sönmek bilmedi daha da parladı. Güneş neredeyse doğacaktı. Bir gürültü koptu, Kör Kartal'ın ayağının altındaki yer kaydı. Ölecek olmasına değil bu fani dünyadan Keje ve biricik kızına kavuşamadan ayrılıyor oluşuna üzüldü. Kendini kısacık bir an avuttu, "Belki öte tarafta buluşuruz." Sonra, bombalanan gazete binasıyla birlikte yerin dibine geçti. Ölene kadar açıktı bilinci; bir toz yağmurunun altında sonsuza kadar düşecekmiş gibi yol alırken, "Keje" dedi, "Keje, buraya kadar dayandım."

Bombaların havaya uçurduğu duvarlar üzerine yapıştı, soluksuz kalıp fazla acı çekmeden, tek gözünü kapamaya fırsat bulamayacak kadar ani, öldü.

3

"Kırk kilitli bir kapının ardında kırk gün kırk bir gece kilitli kaldım. Ben Kevork, neler geldi başıma merak etmiyor musun?"

Florya Deniz Köşkü'nün salonuna kurulmuş, parmaklarını teker teker kıvırarak soruyordu Mösyö Kevork:

"Evimi bulduğumda başıma neler geldi, Şehmuz buraya da geldi mi, Şahika Ateş'i tanıdım mı, merak etmiyor musun?"

Güçlü bir dalgayla sarsılıyor köşk. Tıngır mıngır sallanıyor her şey.

"Bir kere uçmuştu ya köşk, o günden bu yana iflah olmadı."

"Hatırladım" dedim onu sevindirmek için. Sevindi nitekim. Bu kelimeye Rasim Ödür sayesinde aşinaydık, parolamıza güldük, ben devam ettim:

"Köşk havalanıp uçmuştu, Amerikan Büyükelçisi'nin getirdiği bozuk viskiler neticesinde, nitekim."

"Nitekim" diyerek söylediklerimi tamamladı, yine güldük. "Ellerimiz boş kalsa şaşardım" deyip rüzgâr gibi mutfağa gitti, elinde kakuleli kahvelerle rüzgâr gibi geri döndü.

"Evimi bulmuş, yarım ağızla da olsa içeri davet edilmiştim." Mösyö Kevork kahvesinden bir yudum alıp söze başlamakla iyi etti:

"Kızılcık kurudu mu, diye sordum. Evin eski sahibi olduğumu iyice anlasınlar diye. Ailenin reisi, 'Ben kestim' dedi. Dal, çiçek, meyve verirken, kurumamışken kestiğini de söyledi. İyi etmişsiniz, dedim. Bavulumu gayri ihtiyarı yere koydum. Bu onları tedirgin etti. Mendilimi çıkardım, ense terimi kuruladım. Böyle rahat hareketlerde bulunmak, topluluk içinde güven verir diye duymuştum. Cemal Günsel bir vakit kendisine 'Köylü' denilmesinden rahatsız, görgü kurallarından öte, topluluk içinde nasıl davranması gerektiğini öğrenmek için bir hoca tutmuştu kendisine. Hoca İngilizdi. Eh, bir de tercümanı vardı. Hocanın handikabı, Cemal Günsel'i fazla tanımıyor oluşuydu. İlk ders, 'Topluluk içinde rahat davranmaktı' ve İngiliz hoca tıpkı bir hokkabaz gibi açmış mendilini, bu numarayı göstermeye başlamıştı ki, 'Ben zaten böyleyim' demişti terbiye edilmek istenen Cemal Günsel. Nelerle dolu kafamın içi; hem koskoca bir ulusun tarihi hem şahsi hatıralarım. Neticede öyle rahat, öyle rahat davranmış oldum ki bu hane halkına rahatsızlık verdi. Kafama üşüşen bu gereksiz düşünceleri silkelemek için tekrar iyi etmişsiniz dedim kızılcık ağacını kesmekle. Kızılcık ağacının kesik gövdesi belli ki yakılmıştı ama filiz veren sürgünleri vardı, kızılcık ağacı yaşamak istiyordu. Avlumuzun tam ortasındayken, dallarını kollara, incecik sevinç dolu parmaklara benzer yapraklarını açmışken gökyüzüne doğru, hiç ister miydi kendisine su vereni, tek bir yaprağına kıyamadan yemişlerini topla-

yanının ölüsünü dalından, budağından sallandırmak.

Ben Kevork, bu ayaklarla koşmuştum eve kadar.

Hep kapalı olan kapı ardına kadar açıktı. İnce bir hıçkırık sesi geliyordu kulağa. Kulaklarım, koskoca bir tarihi birinci elden duyan, işiten kulaklarım bak hâlâ yerindeler. O gün evdeki kadınların ağlayışını duydular. Kulaklarım, hâlâ benimleler. Gözlerim, Kâhya Agop'un, ahırlara bakan Ohannes'in ve on beş yaşındaki dilsiz Mıgırdiç'in kızılcık ağacına asılmış ölülerini gördüler. Gözlerim, hâlâ benimle, seksen yıl sonra aynı avluyu yeniden gördüler. Bir tek Mıgırdiç'in başı gövdesiyle beraberdi hafifçe omzunun üstüne eğilmiş. Mıgırdiç'in omzunun üstünden kandan bir derecik akıyordu. Mıgırdiç'in kanının kızılcık ağacının dibindeki betona damlayışının sesini de silemedim kulaklarımdan. Ama betonda izi, karaltısı, gölgesi kalmamıştı kanın. Ne iyi olmuş kesmişler kızılcık ağacını. Onunla bir kere daha yüzleşemezdim doğrusu. Osmanlı Zabiti, 'Kızılcık ağacının dalları incecik ama çok güçlüdür' demişti bana dönüp. Bu fenalığı yapan kendisi değilmiş gibi. Üniformasının göğsündeki kızıllık gözümün önünde ağır ağır büyürken.

Başım döndü. Hatıralar baş döndürür bazen. Ölülerimin asıldığı ağaçları gördüm ben. Bu gözlerle gördüm. Ulu Önder'i, Milli Şef'i, Cemal Günsel'i, Rasim'i, ötesini, berisini gören gözlerimle. İnanırlar mı bana? Tarih kimlerin anlattıklarıyla yazılır? Kimlerin yalanlarıyla? 'Bak, yemiş değil, Ermeni leşi vermiş ağacınız' diyenleri duydum ben. Kimin gözleri, kimin kulakları ihanet ediyor tarihe?

Başım döndü. Alçak bir tabure sürdüler altıma. Oturdum. Nereye bakarsam oraya baktı hane halkı. Evin bütün odaları avluya, avlunun ortasındaki bu küçük bahçeye açılırdı şimdi olduğu gibi. Küçük Kevork oturmuş, ağlaşa ağlaşa evden ayrılmaya zorlanan kadınları seyrediyordu. Yemek sofrамız olduğu gibi kalmıştı. O da tam şuracıkta olmalıydı. Ne-

reye bakarsam evin yeni halkından birisi usulca o köşeye doğru seğirtip tükürüyordu.

Meğer hazine aramışlar yıllarca. Bizim en büyük hazinemiz mutluluk, sağlık ve huzurdu ki onu 1915'te çaldılar. Daha ne ararsınız? Böyle sormak gelmişti içimden. Benim gibi anahtarı bulan birisi daha olmuş. Kapıyı açan ve elimde anahtarla yüz yüze kaldığım gencin söylediklerinden anlamış olmalısınız. Onun kim olduğunu hemen bildim. İki yaş büyük ablam Koharik olmalıydı. Mamamın eteğinden koparıp kaçırmışlardı onu. Der Zor'a sürülürken biz, kafileye yeni katılanlar yollardan haber veriyorlardı. Mamacığım, Koharik'in kendisini besleme olarak alanların elinden kurtulup kaçtığını öğrenmişti. Ah Koharik, cesur küçük ablam benim! En ulu çınarlara tırmanan, kızınca öfkesinden kör kuyuların dibine çöküp oturan, küsünce yemeden içmeden günler boyunca ayakta kalabilen yürekli ablam benim! Ekin dolu olmasına rağmen tek bir kuşun konmadığı, ölülerle dolu ovalarda sürünen, ölülerin koynuna ölü gibi uzanan ve hayatta kalmak için çırpınan ablam benim! Antranik Paşa'nın Van'ı teslim aldığını öğrenip oraya sığınmaya çalışan ablam benim! Sevdiklerinden ayrı düşüp kurtulan ablam benim!

'Bir nine geldi. Senin çöktüğün yerde ağladı ağladı. Ama o Müslümandı. Bir adres bıraktı, kaybettik. Geçmiş vakit belki o kapıdan çıkar çıkmaz yırtıp okunmaz, bilinmez kıldık o kimsenin adresini. 'Evi benim gibi bilen birisi gelirse' demişti.'

Sevdiklerimden kimseyi bulmak gibi bir umudum olmamıştı hiç. Koharik ablam rüzgâr gibi çarpardı kapıları, ok gibi fırlardı merdivenlerden. 'Kahve fincanının dibine bakan Koharik'in güzel gözlerini görür' derdi yayam. Ah Koharik ablam, demek o da benim gibi öfkeli ve yalnız, gördüğü, tanık olduğu, yaşadığı ama ifşa edemediği gerçekleri birer sırra dönüştürüp yaşamıştı, öyle mi?

Hiçbirimiz kurtulamadık, demiş bulundum. 'Ne dedin, ne

dedin?' dedi evin yeni sahibi. 'Hiç' dedim. 'Sünnetli misin sen?' dedi. Burnumun dibine kadar gelmişti. 'Ermenisin değil mi sen?' diye sordu. 'Bu ev geçmişte senindi, şimdi benim' dedi. Elim mahkûm gülümsedim. Senin olsun, güle güle oturun, güzel günler göresiniz, diyecektim. Tek arzum bir kere evi dolaşmak diyecektim. Dudu kuşları duruyor mu bakmak. Ev sizin olsun.

'Yetti!' dedi adam; 'Böyle gelip gelip rahatsız mı edeceksiniz bizi?'

Sonra ne oldu biliyor musunuz? Tuttukları gibi kolumdan beni, vaktiyle ambar olarak kullandığımız deliğe tıktılar. Bavulumu da arkamdan atıverdiler. Sonra gelip bavulu aldılar. İçinde tapuyu aramışlar. Buğdayı ambara boşalttığımız kapak yeniden açıldı, bavulu içeri geri attılar. Beni kendime getiren bavulun tangırtısı tungurtusu oldu. Buğdaylarımızın kokusu ambarda öylece duruyordu. Olacak iş değildi buraya ayak basmak. Buraya işlenecek buğday doldurulurdu. Ambar kirletilmezdi. Beni oraya attıklarına değil, bunu düşünemediklerine kızdım. Çok şükür, dedim kendi kendime. Çok şükür soframızda neşeyle bölünen ekmeklerimizin çıktığı ambara düştüm.

Florya Deniz Köşkü'nün gidip gelen elektrikleri nedeniyle edindiğim bir alışkanlık; cebimde hep bir el feneri taşırım. Beş yaşındayken sürgüsünü açıp içine baktığım ambara göz gezdirdim. Meğer beni yutacak gibi görünen karanlık küçücükmüş. Bavulumu açtım. El havlumu çıkarıp yere serdim. Üzerine tünedim. Varsın artık ambar olarak kullanılmıyor olsun. Ben aldığım terbiyeyi koruyayım diye düşündüm. Bavul savrulup atıldığı için belki, üst kapağı açılmış gibi geldi bana. Feneri tuttum. Bavulun ayrı bir bölmesi olduğunun farkına vardım. İçinden şaka yapan diller gibi çıkmış kâğıtlar vardı. Böylece ne kadar kaldığımı bilemediğim o ambarda avunacak şeyi bulmuş oldum. Sabah, öğle, akşam, tepsi

içinde yemek verdiler. Demek beni öldürmek istemiyorlardı. Aile reisinin öfkesi yatışacaktı ya da ne yapacaklarına karar vermeye çalışıyorlardı ama bunun önemi yoktu.

Kendimi avutacak şeyi bulmuştum çünkü.

Atatürk'ün bavulundan neler çıkmıştı neler!

Tapuyu arayan ev halkı bavul kulbunun altındaki Kemal Atatürk imzasının çakılı olduğu pirinç plakayı hiç mi fark etmemişti? Atatürk neler yazmıştı? Kişisel sansürümden geçenleri ve aklımda kalanları pek tabii aktarabilirim size. Bir kere hiçbiri şahsi şeyler değillerdi. Varsa yoksa memleket meseleleri. Kuşkusuz bütün ömrünü halk yoldan çıkmasın diye 'otoriter rejimi tahkim etmenin gereklerine' adamıştı. Orduda nüfuzu büyük olan padişah damadı Enver'in yanında, alt kesimden geldiğini hiç unutmamış olsa gerek, 'Birisinin çok mağrur davrandığı yerde ötekinin aşağılanışı vardır' diyordu. Enver'in yanında parlama imkânı bulamamış yani elini Ermeni kanına bulaştıracak vazifeye gelememiş olması kanımca ne büyük şans olmuş. En azından benim gözümdeona olan büyük sevgimi alçaltacak bir günahı yoktu. Her ne kadar 'Osmanlıların diğer sömürgeci güçler gibi çekileceği bir yurdu yoktu ki. Bu yüzden diğer halkların Anadolu'dan tard edilmesi gerekiyordu. Gel de Enver'e hak verme!' diye yazmış olsa bile. Politik olmak mecburiyetindeydi elbette. Güneş Dil Teorisi'ni, Türk Tarih Tezi'ni çalıştığı 1934 imzalı notlarının arasında, 'Mimar Sinan'ın mezarını açıp, kafatasını ölçüp Türk mü yoksa Ermeni mi olduğunu araştıracak bir heyetin kurulmasını' emreden yazısıyla Anadolu'nun saflığına verdiği önemi pekiştiriyordu. 16 mart 1923'te Adana esnafına yaptığı konuşma notlarında 'Ermenilerin bu feyizli ülkede hiçbir hakkı yoktur. Memleketiniz sizindir, Türklerindir. Bu memleket tarihte Türktü, o halde Türk'tür ve ebediyen Türk olarak yaşayacaktır' diyordu. 1927'de kalanların mallarını müsadere eden yasaları onaylamıştı ne yapalım? Mensu-

bu olduğum ırk nedeniyle kapatıldığım şu ambarda kusura bakmayın hep kendi derdimin, Ermeni dolu satırların izini sürdüm. Ama başka şeyler de vardı Atatürk'ün bavulunda. Halide Edip'ten söz ediyordu sözgelimi. Başka... Söylesem tarihi yeni baştan yazmanızın icap edeceği şeyler söylüyordu. Başka... Savaşmaktan nasıl da yorulduğunu söylüyordu. Başka... Nasıl mutlu olmak istediğini ama mutluluğun ve mutsuzluğun nedeninin yaşadığı hayattan çok ona verdiğimiz anlam olduğunu çok iyi bildiğini. Başka... Bir devlet kurmanın çok kolay bir şey olmadığını, Sofya'daki pasif ataşelik günlerinde bunu pekâlâ tecrübe ettiğini. 'Sonuçta biz askerler kurduk bu devleti' diyordu ve sözü 'umarım bir daha askerlerin –kabaca ve dilini sadeleştirerek aktarıyorum– kucağına düşmez' demeye getiren şeyler söylüyordu pili zayıflayan fenerimin ışığında yorgun gözlerimin seçebildiği kadarıyla. 'Bağımsızlığa kavuşmaktan öte nasıl bir devlet olacağı önemli bu devletin' diyordu. İyi kalpliliğiyle 'Kuşkusuz, İttahatçıların yaptıkları olmasa bambaşka bir ulus doğardı bu topraklardan' diyor ve üstün stratejistliğiyle ekliyordu: 'Ama Balkan yenilgisinden sonra tedbir almak şarttı.'

Başıma daha fazla dert almamak için Atatürk'ün bavulunu kapadım. Yalandı okuduklarım, hayaldi gördüklerim!

Sonunda ambarın sürgüsü açıldı ve benim kadar ihtiyar bir baş delikten uzandı: 'Bu mu?' diye sordu. Evin en yaşlısı olduğunu anlamıştım. 'Kaç doğumlusun?' diye sordu bana. 1910 dedim. 'Ben de 1915' dedi. Hemen akabinde 'Ermenilerin intikamını almaya gelen Antranik Paşa, Erzurum'da babamı kesmiş' dedi. Ambarın içine tükürdü, suratıma tükürmek ister gibi: 'Tüüüüh!'

Asıl ben o tarihin suratına tüküreyim, dedim. Görsen şaşardın beni. Bütün öfkem, derdim, ahım, buğday taneleri gibi saçıldı ortalığa. Siz bizi kestiniz, dedim. Antranik Paşa da gelip bir kaçınızı. Ama siz, bizim hepimizi topumuzu kesti-

niz! Hem bu, siz bizi, biz sizi kestik meselesi değil ki, dedim. Ne oldu bu topraklarda bir anlatsanıza hele siz bana, dedim. Burası bizim evimizdi, burası bizim evimiz olarak kalabilirdi, ne oldu, dedim? Kanlı bir tarih yazmaktan daha büyük bir çaba gösterdiniz tarihin gerçek yüzünü saklamak için. Aynı çabayı, aynı hüneri milletinize gösterseydiniz fezaya giderdiniz be, dedim. Kızılcık ağacının tepesinde sallanan sevdiklerinin başsız ölülerini gören çocuk kimdi, kimdi Der Zor'a kadar yürüyen?

Bendim, ben Kevork Papazyan.

Antranik Paşa da gelir keser tabii! Az kesmiş! Bu toprakların kaderini değiştiren Talat Paşa'nın soyu olmaya devam ediyorsunuz, dedim. Dedim, dedim, dedim, dedim.

Ben Kevork Papazyan, bunca yıl adımı Mustafa diye söylemek kolay mıydı sanıyorsun? Devletin kalbinde, Florya Deniz Köşkü'nde kim olduğumu bile bile, hatıralarına, belleğine ihanet ederek Mustafa adlı bir uşak olarak kalmak ve hizmet etmek kolay mıydı?

'Senin adın da Mustafa benim adım da' demişti bir keresinde Atatürk. Kahvesini veriyordum. Ne hissiyatı yüksek adamdı. Gözlerime bakmış, anlamıştı: 'Senin adın Mustafa değil.'

Susmuştuk.

Anadolu'da kötü şeyler oldu. Sonuncusu benim ambarda tutsak edilmem. Ha, ha, ha... Kötü insanlar değillerdi aslında. Çıkardılar sonunda oradan beni. Dudu kuşlarını bile görebildim. Öbür ihtiyarla geçmişin bize yaşattığı acılarla süzdük birbirimizi. Evime dönebildim. Hangisi senin evin Kevork? Bunun cevabını veremeden, Florya Deniz Köşkü'ne döndüm. İhtiyar, 'İstersen kal' dedi. 'İstersen kal.'

Florya'ya varmış, daha ayağımın tozunu silkmemiş, bavulumu elimden bırakmamıştım ki, 'Yeni Başbakan Hanım gelecekmiş' haberini aldım. 1993 yılının temmuz ayıydı. Hatır-

lıyorum, çünkü o gün hem çok sıcaktı, hem de pek uğursuz şeyler olmuştu. O günden iyi olarak hatırladığım tek şey Şehmuz'u görmemdi.

Köşkü havalandırmıştım. Birileri yeni Başbakan'ın yemekten hoşlandığı şeyleri getirmiş, mutfak tezgâhının üzerine bırakmıştı. Çoğu ilk defa gördüğüm şeylerdi: Hindistan cevizi, pembe havyar, buz kalıpları içinde istiridye ve bildiğim şeyler; bloody mary hazırlamak için domates suyu, beyaz ekmek tadında diyet ekmekleri, tuzsuz krakerler, badem ezmesi, badem likörlü dondurma. Dondurmalar ki pek pahalı bir markaymış, şey, şey, şey markası *Haagen-Dazs.* Amerika'dan özel getirilmiş, burada bulunmazmış, ben de onu telaş içinde buzdolabına kaldırmayı unutayım mı? Bulunmaz hint kumaşı gibi muamele edilen dondurma erimesin mi? Bu köşkü hiçbir dalga, hiçbir devlet görevlisinin sesi öylesine titretmemiştir. Çiçeği burnunda Başbakan Şahika Ateş bana bas bas bağırdı. 'Bir şehit cenazesinden geliyor' dediler, 'sinirleri bozuk.' Bayrak gibi giyinmişti gerçekten. Mutfağa gelen bir görevli, onun peşi sıra dolaşan birisi söylüyordu bunları. Telaş içinde Şahika Ateş'in arzu ettiği mönüyü hazırlıyordum ki arkamda ki sesin, 'Hiç değişmemiş bu köşk' deyişiyle irkildim. Ses devam etti, 'Emer'le benim kaldığım oda duruyor mu hâlâ?' Suna Abla! dedim ben. Emer Sultan'ın Suna Ablası, uzun süredir Şahika'nın yardımcısıymış meğer. 'Suna Abla ya' dedi bu. Anladım dertleşmek istiyormuş. Ben sormadan o anlattı. Tabağa dizip öylece götürmem kâfiyken, zeytinyağlı, limonlu, hardallı soslar yapıp haşlayıp berbat ettiğim istiridyeleri hazırlamanın telaşına düşmüştüm ben de. Mutfaktaki azabım ona kendi vazifesinin ağır sorumluluklarını hatırlatmış olmalıydı: 'Şahika'nın Ali Çoban'ın yerine Genel Başkan, dolayısıyla Başbakan seçildiği parti kongresinde' dedi Suna Abla, 'Hani gazetelerde arkadan Şahika'nın beline dolanmış bir fotoğrafım çıkmıştı' diye de hatırlattı Suna Ab-

la, 'İşte orada...' sağına soluna bakındı, kevgirlerin bile birer telekulak olabileceği şüphesiyle musluğu açıp fısıldadı Suna Abla, 'bütün popom çürük içinde kalmıştı.' Bitmemişti, daha anlatacakları vardı, kelimeleri tane tane telaffuz etti 'Eteğimin, hatta donumun üstünden bile hamile kalabilirdim.' Göz göze geldik ve dudağını ısırıp başını dertli dertli salladı Suna Abla. İstiridyeler kendilerini kabuklarından dışarı attılar salya sümük. Bunun ona hatırlattığı şeyi tahmin ettim. Ah lafı uzatıyorum ama Şahika'nın galip çıkıp herkesi şaşırttığı kongrede istiridyelerin içinden çıkan o sümüksü şeyler kadar münasebetsiz şeyler olmuştu ve onların hepsi biricik patronunu delegelerden korumak için beline sarılan ve arkasını onlara dönmüş Suna Abla'nın başına gelmişti.

Peki Emer'i niye korumadınız, dedim ben de. Gidip evimi bulduktan ve bu yaştan sonra nice badire atlattıktan sonra kendime güvenim yerine gelmişti. Emer'in arkasını Rasim'den, o sümsük Ziya Ülhak'tan niye korumadınız? Oysa iyi kızdı Emer. İstemiyordu münasebetsiz ilişkiler içinde bulunmayı. Onu ellerinizle yağlayıp cuntacılara niye sundunuz Suna Abla?

'Ermeni dölü' diye bağırdı bana. Demek o da biliyordu. Aramızda sessizlik oldu. Temmuzda deniz su muhallebisi gibi çalkalanır durur. Böyle olmasına rağmen suyun kıpırtısını bile hissettim. Elimde tuttuğum tabaktaki istiridyelerin porselenin üzerinde kayıp kabuklarının gıcırdamasını. Mutfağa gelmekte olan birisinin ayak seslerini. 'Şahika çok acıktı' dedi gelen.

Sırtımı dikleştirdim, başımı kaldırdım. İngiltere Kraliçesi'nin emekli kâhyası gelip bir ay boyunca eğitmişti bizi. Ermeni dölü ha! Öyle fiyakalıydım ki, 'Başkent'te yok böyle garson, ne yapıyor bu burada tek başına, götürelim onu da' dedi, demiş bulundu Şahika'nın kocası. Daha başka planları da vardı: 'Bu köşk bizim olamaz mı?' diyordu mesela. 'Şahika

Hanımefendi Başbakan olarak kaldığı sürece' diyordu lambadan çıkmış bir cin gibi önlerinde eğrilip bükülen bürokratlardan birisi. 'O Başbakan iken üzerimize almanın bir yolu yok mu?' diyordu münasebetsiz koca. Derken derken, Şahika Ateş benim bütün hünerimi sergilediğim servisi berbat eden şeyi yaptı. Ne yapalım ben de onun istiridyelerini rezil etmiştim. Salonun sağ iki penceresinin tepesindeki çatlaklar o günün, Şahika'nın fırlattığı istiridyelerin nişanesidir.

Neyse, kötü haber bu anın üstüne geldi. Sivas'ta bir otel yakılmıştı. Salman Rüştü'nün *Şeytan Ayetleri* isimli kitabını basacağını söyleyen çok tanınmış bir yazarın ve aydınların şehre gelmesiyle bir grup gerici otel önünde toplanmış, ardından oteli yakmışlar. Yan binalara atlayıp kurtulmaya çabalayanları aşağıya atmış, merdivenleri üzerindeki insanlarla boşluğa bırakmışlar. Otuz yedi kişi yanarak ölmüş. İçeride müzisyenler, şairler, gazeteciler, halk ozanları varmış.

Benim duyduklarımı Şahika Ateş hiç duymamıştı sanki.

'Mahvolmuş istiridyeler' dedi. 'İnsanlar yanarak ölmüşler' dedim kendimi tutamayarak. Sabrımın sonuna gelmiştim artık. 'Bu garson burada kalsın, vazgeçtim götürmekten, baksana üstüne vazifeymiş gibi lafa karışıyor' dedi Şahika'nın kocası. Ardından gazetecilerin konuyla ilgili demeç için kapının önünde bekledikleri haberi geldi. Şahika ayağa kalktı, ayağından çıkardığı ayakkabılarını giydi. Devletin zirvesinde böylesini görmemiştim. Bir tek Cemal Günsel oturduğunda ayakkabılarını çıkarıp bağdaş kurmayı alışkanlık edinmişti. Çorap da giymezdi, çapa gibi tırnakları vardı.

Hızlı hızlı yürüyüp kapının önüne çıktı Şahika. Kocası arkasından beni de itti, 'Git Şahika'nın arkasında dur, üniforma gibi servis elbisenle Amerikanvari bir görüntü olsun' diye. Zaten kaşla göz arasında arkasına geçip konuşacağı bir kürsü uydurulmuştu ki Amerikan barının bir parçasıyla yapılmıştı bu. Şahika kendisine öğretildiği üzere kollarını kür-

süye dayamış, gövdesinin üstünü şınav çekiyormuş gibi eğmiş, tek kaşını kaldırmış, tiyatro yaptığı her halinden belli, yüzüne halkımın endişesini paylaşıyorum, kendimden eminim duygusunu takınmıştı. Ayakkabısının tekini yine çıkarmış, hiçbir şeye inanmadığını tescilleyen ayağıyla diğer bacağına küçük oyunlar yapıyordu. İşte müthiş fotoğrafım o zaman çıktı:

BAŞBAKAN'IN GAFINA ŞEF GARSON BİLE HAYRET ETTİ

'Sivas'taki Madımak Oteli sigortadan para almak isteyen sahibinin yaktırdığını düşünüyorum' demişti Şahika. Ben de arkasında gayri ihtiyari ağzımı hayretle açmış, bir elimle de şaşkınlıkla kapamaya çalışmışım. Fotoğraf o zaman çekilmiş. Ne garip, sen de beni o fotoğraf sayesinde aradın, buldun. Kim bu adam diye merak ettin bak sana neler, neler anlattım. Daha da anlatacağım.

Şahika Ateş içeri girdiğinde, 'Öyle değildi efendim' dedi birileri. 'Ne deseydim' diye çıkıştı bizimkisi, 'İyi olmuş çatır çatır yanmışlar mı?' Şahika Ateş'e söylenecek söz yoktu. Ülkenin başına gelmiş en büyük felaketle baş başa olduğumu anladım. Bu yetmezmiş gibi köşkün diğer konukları geldi. O sırada İstanbul'da iki yıl sonraki Habitat Buluşması için uluslararası hazırlık toplantısı varmış, bütün oteller dolmuş, birilerinin de burada kalması mümkün olabilir miymiş?

'Peki kimmiş gelenler?' diye sordu Şahika'nın kocası herkesten önce davranıp. 'İsrailli bir heyet' dedim ben de. 'İyi de meşguliyetleri neymiş?' diye sordular bu defa. Çıktım, öğrendim. Öğrendiğimi yanlış aktardım. Çünkü metafizik şeylerle ilgilenen bilim adamları gibi bir şeylerdi. Baktılar ben anlamadım; 'Büyücülermiş, medyumlarmış de' dediler.

'Hemen alın' diye bir çığlık attı Şahika. Meğer pek severmiş böyle şeyleri. Adamlar geldiler. Vaziyeti duydular, başsağlığı dilediler ama Şahika'nın umrunda değil, 'Ne falı bakı-

yorsunuz?' diye sordu. Adamlar birbirine baktılar. Bir tanesi huşu içinde yanına gitti, Şahika'nın sol avcunu eline aldı. Şu köşkün tarihinde unutamadığım şeylerden birisi de budur. Güneşte, güneş ışığıyla dolu bir aynaya bakmaya çalışırsın ya işte öyle kamaştı adamın gözleri. Ardından Şahika'nın avcuna bakabildi. Onlara anlatamadım tabii, bendeniz 1939 yılında Tepebaşı'ndaki Garden bahçesinde Alman göz bağcısı Eric Jan Hanussen'i görmüş adam idim. Hatta beni sahneye davet etmiş, ipnotizmacı gücünü sergileyip uyutmaya çalışmış, başaramamış ve bir hayli bozulmuştu. Adam, Hitler'in gözbebeği, en beğendiği büyücüsü, Nazi Partisi'nin ruhsal koruyucusuydu.

'Elleriniz Lady Macbeth'in elleri gibi' dedi falcı.

Şahika bir şey söylemek ister gibi ağzını açtı, muhtemelen, 'O kim, bir kraliçe mi?' diyecekti ama falcı ona söz vermeden devam etti:

'Elleriniz kan içinde.'

Polislere de anlattım. Başbakanın burada olması sebebiyle heyete Köşk'te konaklayamayacaklarını ilettik, onlar da çıkıp gittiler dedim. Cesetleri Kadırga'da bir kuyuya atılmış halde bulunmuş. Elleri, ağızları bağlı, kafalarından kurşunlanmış.

Lady Macbeth, Şahika'nın yanında masum kalırdı.

Şahika Ateş'in yazdığı tarih pek kanlı, bir o kadar da karanlıktı. O gün 'Basına burada demeç vermen iyi olmadı' demelerinden anlamıştım. Bundan böyle Şahika gizli kapaklı görüşmelerini Florya'da yapacaktı. Buraya gelip gittiği bilinsin istemiyorlardı. 'Bu köşk' demişti kocası giderken, 'çamur deryasının içinde yüzen çöp parçası gibi.' Buna cevap vermek ister gibi sallanmıştı köşk.

Onlar gittiler, kendimi halk plajına attım. İnsanların göz göre göre yakıldıkları bir cehenneme dönmüştü ülke. Bunu yapan Şahika, tozu dumana katarak gitti. Keşke iktidardan da böyle uzaklaşıp gidebilseydi.

Kimsesiz plajda bata çıka yürüdüm. Şahika gelecek diye plaj kapatılmıştı. Yine o gün, denizden çıkmak istemeyen güzel bir çocuk nişancılar tarafından tehlikeli addedilerek vurulmuştu. O gün olanları düşündüğünüzde tarihin dişinin kovuğunda kalmıştı o zavallı çocuk. Tarihin yutamayacağı kadar büyük bir lokma olması gerekirken. Plajda yürüdüm. Vurulan çocuğun kanının suladığı kumlar öylece duruyordu, dalgalar oraya kadar ulaşmadığından. Rahmetli MİT'çi Damat Mithat dalga geçerdi benimle, 'Ajan olmak ister misin?' diye. İnsanların kendisini kurnaz ve akıllı, karşısındakini zavallı ve saf görme halleri işte. Evet derdim heyecandan sesimi bile çıkaramadan, sadece başımı sallayarak. Keje ve kızının elimde kalan son afişlerini de ağaçlara tutturdum. Elimde kalanlardan iyi kalpli Emer Sultan'a verip rica etmiştim vaktiyle, vardır sizin gazino afişleri basan bir tanıdığınız. 'Ne olmuş bunlara?' diye sormuştu geçmiş zaman? O nereden bilecek, elinde elma şekeri gibi tuttuğu mikrofonla, şarkı söylemekle geçti ömrü.

Kayıp Keje ve kızının son afişleriydi o gün ağaçlara yapıştırdığım. Afişlerden birisini okşar gibi bir ağacın gövdesine yerleştirmiştim ki kürek kemiğimin tam ortasına bir silah dayandı. Çakmağımı, el fenerimi, çakımı el çabukluğuyla çıkarıp verdim. Kıymetini bilse hepsi müzelik parçalardı. Ama onun istediği ne paraydı ne canım. 1994 yılının aralık ayında bombalanan Kürt gazetesiyle birlikte havaya uçan Şehmuz'u, 1993 temmuzunda ilk ve son kez işte orada gördüm. Keje ve kızını arıyordu.

4

Mühendis gözlerini açtığında karşısında Şahika Ateş'i buldu. Şahika Ateş konuşuyordu. Televizyonda. 1991 yılında tahliye olan Mühendis kendisini özgürlüğüne kavuşmuş say-

mıyordu çünkü gözleri hâlâ kapalıydı. Yakınları tarafından deniz kenarına götürülmüştü. Balık yemişti, tadını hatırlamak için ağzında uzun uzun çevirerek. Rakı içmişti. İltihaplı bir ağız için gargara şişesinin içinde cezaevine sokulan rakıyı en son dört yıl önce içmiş olduğunu aklından geçirerek. "Boğaz'dayız" demişlerdi ona. Balıkçı teknelerinin, vapurların sesini duymuştu. Martı çığlıkları. Dostları gördüklerini anlatmışlar, o da dinlemişti.

Bulanık da olsa görmesini sağlayan ameliyatı 1994 yılında Amerika'da olmuştu. Doktoru fazlasıyla ince düşünceli, iyi kalpli bir adamdı ve gözlerini gözkapaklarını birbirine kaynatan bir acıyla yuman bu hastasına gereken itinayı göstermişti. Öyle ki gözlerini açtığında gördüğü ilk şey tanıdığı bir şey olsun diye CNN ekranlarında Beyaz Saray'da Başkan'la görüşen Türk Başbakanı Şahika Ateş haberini kaydettirip izletmişti. Dolayısıyla Amerikan televizyonundaki Şahika Ateş bu defa gerçekten fiyakalı bir kürsünün başında yine o tuhaf şınav çeker pozisyonunu almış, İngilizce konuşuyordu.

Bizim Mühendis'in ilk gördüğü konuşan Şahika Ateş görüntüsüydü ki İngilizcesi fena değildi. "Görüyor musun ne güzel bir kadın?" dedi Amerikalı doktoru. "Kadın mı? Hani nerede?" dedi Mühendis'de. Gözleri açılan kör bir hastasının "Ellerinde İsa'nın mucizesini taşıyan adam" yazısını oyduğu bir kütük parçasını masasının üzerinde sergileyen Amerikalı göz doktoru, ciddi bir hata yaptığını düşündü. Bin sekiz yüz kırk altı tane göz sinirini kombinlemeyi zihninde tutan doktor, Mühendis'in söylediklerindeki nüansı çok geçmeden algıladı. Şakacı bir Amerikalı gibi güldü, hastasının omzuna vurdu:

"Oooo yeah. Erkek gibi bir kadın ha! Ne açıdan öyle peki? Benazir de boktandı. Bağışla dostum, biz Amerikalılar üçüncü dünya ülkesinin başına gelen bir kadının şefkat ve sevgi getireceğini düşünüyoruz."

"Üçüncü dünya ülkelerinin başına gelen kadınlar bela ge-

tiriyorlar, Sir" demişti Mühendis de. "Cinslerine yakışmayacak bir sertlik ve zulüm, kötülük, faili meçhul cinayetler, Sir" diye de eklemişti İngiltere'de hale yola koyduğu, tiyatro kumpanyasında cümlelerinin sonuna eklemeyi alışkanlık edindiği "Sir'lü" İngilizcesiyle.

Şimdi bu hikâyeyi sallanıp duran bir sandalın içinde, mart ayının soldurduğu Boğaz renklerinin ortasında ameliyata rağmen bu kadarına, bulanık görmeye mahkûm gözlerinin yarattığı rüya efekti içinde yeni edindiği arkadaşına anlatıyordu. Durduk yerde aklına gelmemişti bu: "Şahika'nın yalısı da şurada" demişti arkadaşı. Orada olduğu o kadar belliydi ki Boğazın o bölümü deniz trafiğine kapatılmıştı. Öyle ki Boğaz'ın diğer yakasından geçmek zorunda kalan yük gemilerinin ve yolcu vapurlarının kıyıya oturduğu oluyordu.

O gün denizden uzak kalma mecburiyetinde kalan balıkçı bir arkadaştan ödünç aldıkları arkadan motorlu küçük bir sandaldaydılar. Mazotları bitmiş dönüşte küreklere talimdiler. Açtılar, denizden çıkacak balıkları bekliyorlardı. Ucunda hiçbir kıpırtı taşımayan olta iğnesini bir umut elleriyle yokladı Mühendis. Karnı guruldadı. Öfkeyle doğrulup bir çığlık attı ki, martılar ürküp gökyüzünde anafor oluşturdular. Kendine gelebilmek için başını suya daldırdı. Denizin dibindeki karanlık, kapkaranlık boşluğu her şeyden iyi görebildi.

Şahika'nın kan kusturduğu iktidarı da böyle karanlık, kapkaranlıktı işte. 1994 yılının sonundan başladık: *Özgür Gündem* gazetesi ile havaya uçan Şehmuz'la. Soğuk bir kış günü Boğaz'da biçare balık tutmaya çıkmış Mühendis ile 1995'in mart ayına geldik. Şahika Ateş kanlı tarihini yazmaya Mösyö Kevork'un uzun uzun anlattığı 1993 yılının temmuz ayında otuz yedi kişiyi yakarak başlamıştı.

Devamını yazdığı, işbu geldiğimiz tarihte, çok sevdiğimiz ve şefkat gösterdiğimiz ender kahramanlarımızdan birisi olan Mühendis balıktayken, Emin de pencereden bakıyordu.

Tıpkı Mühendis gibi o da 1991 yılında dışarı çıktı. Öncerüyalarında vakit geçirdiği çilek tarlalarına gitti. Garip bir marazla çıkmıştı içeriden. Ağır bir uyku ve vücudunu hasata hazır çilek tarlasına benzeten kaşıntılı kızarıklıklar.

1993 yılının sonunda kendisine gelmeye başlamıştı ki zavallı babasının Şahika Ateş hayranlığını sezdi. "Oyumu değil canımı bile veririm" diyerek izliyordu babası onu. Mitingine katılmak için İzmir'e gitmiş, dönüşünde anlatmıştı: "Şahika Ateş sordu, takımınızı birinci lige çıkarayım mı?" Yüzünü buruşturmuş ve evi terk etmişti Emin.

İşte o günden bu yana İstanbul'daydı.

Şimdi Mühendis'in getireceği balıkların hayalini kuruyordu. Balkonda balıkları bekleyen küçük bir mangal, mangalı yakacak bir kaç odun parçası vardı. Elektrikler faturayı ödemediklerinden uzun süredir kesikti. Kaçak elektrik kullandıkları tespit edilmiş, kirayı paylaştıkları üçüncü arkadaşlarının hiçbir sabıkası bulunmadığından bu işin cezasını çekmeye, razı olmuştu. Mühendis ve Emin'in şartlı salıverildiklerini, bir suç daha işlerlerse tekrar içeri düşeceklerini tespit eden kurnaz görevliler, ciddi bir rüşvet koparmışlardı. Bu sabah, kendisini biraz halsiz hissettiğinden Mühendis'le birlikte balığa çıkmamış, tezgâh altında bulduğu bir soğanı yiyerek nefsini körlemişti. Bomboş midesi şimdi alev alev yanıyordu. Emin'in durumu buydu. İstanbul'a gelince sol eli olmayan kızın peşine düşmüştü. Aşk derdine düşmüştü. Kızın gözüne girebilmek için Reis'i aramaya koyulmuş velhasıl kendisini avutmuştu. İş aramış, iş bulmuş, düzeltmenlik yaptığı yayınevi kapanmış, kendisini yine kapıda bulmuştu. Melodram üzerine melodram; hayat bir Türk filminin rengini almaya başlamıştı. Soğuk ve mum alevinde aydınlanan odanın duvarları nemden değil de tıpkı bir canlı gibi soluk alıp vermekten şişiyor gibiydi.

Mühendis ve evine sığındıkları diğer arkadaşları geldi.

Koskoca İstanbul Boğazı karınlarını doyurmak için bir tek balık bile vermemişti onlara. Balık tutmak için harcadıkları parayla, –bir belediye otobüsü bileti, üstelik iki kişi tek biletle idare etmişlerdi– karınlarını doyuracak bir ekmek alabilirlerdi. Bu sabah Emin'in gözüne bir gazete haberi ilişmişti, karnını doyurma mutluluğuna eriştiği soğanı bulduğu tezgâhın altına serilmiş eski bir gazete sayfasında; BOĞAZIN EN GÜZEL BALIKLARI KENDİLERİNİ ŞAHİKA ATEŞ'İN YALISININ BALKONUNA ATIYORLAR. Haberin fotoğrafı bile vardı. Koca koca lüferler gövdelerini yere çarpıp duruyorlardı. Gülerek, kol büyüklüğünde yalnız İstanbul Boğazı'na mahsus lezzetli mi lezzetli lüferleri işaret eden Suna Abla bile balıklarla aynı fotoğraf karesindeydi. Böyle bir fotoğraf nereden mi çıkmıştı; çünkü Şahika, Amerikan Başkanı'nın karısı ve kızını kendi yalısında ağırlamıştı. Bu ziyaret esnasında onları yalısının balkonuna çıkarmış petrol boru hattı olmadığından Boğaz'dan geçen tankerlerin nasıl tehlike saçtığını göstermişti. İşte bunu yaparken bolluk, bereket timsali balıklar kendilerini balkona atmış, gazeteciler de deklanşöre basmışlardı.

Size bir sır, Emin mutfak tezgâhının altında soğan bulduğunu söylememiş ama bu gazete haberini ev arkadaşlarına gülerek okumuştu. Balığa çıkma ve açlıklarını lüferlerle yatıştırma fikri işte böyle doğmuştu. Emin şimdi yine gülüyordu. Şahika Ateş onları bile aldatmıştı.

O günkü olayların iki türlü etkisi olmuştu; paraları olmasa bile kahveye gidip birer bardak çay içmeye karar vermişlerdi. Ne yapacaklarını çayları içtikten sonra düşüneceklerdi. Gittikleri kahvede Şahika Ateş yine karşılarına çıkacaktı. Üçünün de gözünden gülmekten yaş getiren televizyondaki Ulusa Sesleniş programında Kennedy'den çalıntı konuşmasında, "Size hiç yalan söylemeyeceğim" diyordu, iyi mi? Günlerden pazardı. Birazdan televizyonda maç başlayacaktı.

Hepsinden önemlisi Mühendis ve Emin'in kaldığı yer İstanbul'un en büyük Alevi mahallesiydi. Yanına sığındıkları arkadaşları Alevi'ydi. Cemevinin üzerindeki kahvedeydiler.

O günkü olayların ikinci büyük etkisi o akşam sigara dumanının oluşturduğu sis tabakasının içinde suretleri seçilmeyen yoksul, yorgun, kendilerini avutmaya çalışan insanların doldurduğu kahvenin katiller tarafından taranması ve bir Alevi dedesinin şakağına saplanan kurşunla oracıkta ölüvermesi oldu. Böylece eşi benzeri görülmemiş bir kent isyanı başladı. Emin ve Mühendis açlıklarını unutup karakola doğru yürüyen kalabalığın içine karıştılar.

Çoğunlukla Alevilerin bulunduğu kahvehaneler bir taksinin içinden açılan ateşle taranmıştı. Aynı taksi ve şoförü yakılmış bir halde mahalle çıkışında bulunmuştu. Emin ve Mühendis yakın zamana kadar sadece nüfus kâğıdına bakılarak, Alevi oldukları için karakola çekilen insanların arasındaydılar. Şehrin bütün polisleri mahalleye gönderilmişti. Giriş ve çıkışlarda polis kontrolü, barikatlar vardı.

Bir tankın içinde Başkent sokaklarını dolaştığı günleri anımsadı Emin. Çatıdan çatıya uçtuğu günleri. Reis'in boğazını sıkıp kafasını kırdığı anı. Kafes'te geçen günlerini. Tabutluğu, yerin dibini, hücre hapsini, çilek tarlası hayallerini.

Göğsünü yumruklayarak "İsyanım var!" diye bir çığlık attı. Haklıydı. Ayrıca masum. Hayata, darbe öncesi müsteşar Pertev'in, otomobille çarptığını düşünüp annesinin evine götürdüğü, hastaneden kaçmış bir genç olarak devam edebilirdi. Bütün bunların hepsi bir çılgınlıktan ibaretti. Temiz bir silahla yakalanmanın bedeli! Daha başka düşünüp isyan etmenin bedeli! Emin'in resmigeçitte önümüzden geçip giden hayatı bu olmamalıydı.

Ağzını kocaman açtı Emin. Hatırınızdan çıkmadıysa her zaman daha fazla işkence ve zulüm görmesinin müsebbibi olan tuhaf bir görünüşü, bir aslana benzeyen suratı vardı.

Demirden bir leblebi gibi yuttu polis kurşununu. Mühendis yanı başında yere yığılan Emin'in gölgesini apaçık seçti. Arkadaşının başının kıpkızıl bir haleyle donandığını. Her şeye dayanıklı olduğunu düşündüğü Emin'in ağzından kandan bir şelaleciğin akmakta olduğunu. Emin'in buraya kadar hayatının nerede ve nasıl sonlanacağı konusunda hiçbir fikri yoktu. Bir türlü güzel ve rahat kılamadığı hayatında bütün ölümcül tehlikeleri bertaraf ettiğini düşünmekteydi. Sırada sevdiği kızın sol elini kesen Reis'ten alacağı intikam vardı. Gözleri açık gitti. Öldüğüne inanmaz gibi müstehzi gülümsedi ya da her şeyi hayal meyal seçen Mühendis'e bu böyle geldi.

5

CUMHURBAŞKANI ÇOBAN, BAŞBAKAN ŞAHİKA ATEŞ'İN GIRTLAĞINA MI YAPIŞTI? CUMHURBAŞKANI ÇOBAN, ŞAHİKA'NIN BOĞAZINI MI SIKTI? CUMHURBAŞKANI ÇOBAN, ŞAHİKA ATEŞ'İ PENCEREDEN ATMAKLA MI TEHDİT ETTİ? ÇANKAYA KÖŞKÜNDE ARBEDE Mİ YAŞANDI? PENCERENİN ÖNÜNDE NELER OLDU? BU GÖLGELER KİMİN? GÖLGELER OLAN BİTENİN ŞAHİDİ Mİ?

Dışarıda uçan sinekler bile yukarıdaki gazete haberlerinden bahsediyordu. Ancak burada, Cumhurbaşkanlığı makamında uçan sinekler bunları değil şunu duyuyorlar:

"Ben tarih diye buna derim!"

Gürbüz Sokak'tan gördüklerine benzemiyordu Çankaya Köşkü penceresinden görülenler. Zaten pencerenin önüne gelir gelmez, pencereden bakar bakmaz telefonu köşkün iç hatlarından arandığını belirtir biçimde çaldı. Alışık olduğu uyarılardan birisini daha aldı.

"Ben tarih diye buna derim!"

Uyarı bu değildi elbette. Şahika Ateş iktidarını değerlendiren ziyaretçinin söylediği şeyi tekrarlamıştı sadece. Uyarı şöyleydi:

"Sayın Cumhurbaşkanım lütfen pencerenin önünden çekilin, teröristler devletin zirvesinde birisini vuracaklarmış."

Bu, kısa bir süre önce pencerede çekilen Hacivat-Karagöz fotoğraflarından ötürü işin bahanesi olmalıydı. Ali Çoban ya Churchill'in ya Charles de Gaulle'ün ya da bizzat kendisinin söylediği bir sözü anımsadı: "Devletin zirvesine çıkan herkes bunar." Öyle ya da böyle pencerelerden uzak durması gerekiyordu ki son skandalı bir kenara bırakın, Pertev'in yerine Cumhurbaşkanlığı koltuğuna oturan Ali Çoban'ın derin hafızasının bir köşesinde böyle bir uyarının muadili zaten vardı: "Sayın Başbakan lütfen..." Ayrıca yakın zaman pencere önlerinde kötü hatıraları vardı. Kısaca, zihninden geçenlere atfen,

"Ben tarih diye buna derim! Olaylar hiçbir şeyi değiştirmiyor" dedi.

"Öyle demeyin efendim. Sizin zamanınızda böyle miydi?" dedi ayağa kalksa o incecik bacaklar o koca gövdeyi nasıl taşıyor diye şaşırabileceğiniz ziyaretçi.

Ali Çoban güldü. Ön dişlerinin arasındaki aralık değişmemişti.

"Bitti mi benim zamanım?" diye sordu, hale yola koymak için özel bir dikkat gösterdiği, siyasete atıldığı ilk yıllarda kendisine oy kazandıran ama aydınların küçümsemesine neden olan dilindeki şiveyi rahat bırakarak.

"Bu memlekette benim zamanım biterse, tarih biter."

Bunu o gün sineklerin bile konuştuğu mevzuyu dağıtmak için verdiği demeçte bilahara dile getirecekti. Bu demecinin ardından sersem gazetecilerin alayı birden sırasıyla şu soruyu ve soruları yönelteceklerdi:

"Peki Rasim Öpürü'nün zamanı bitti mi?"

"Rasim Ökürü tarih yazdı. Ama tarih her zaman doğru ya-

zılmaz ki. Deveye sormuşlar, neren eğri, deve demiş ki...”

“Peki Cevdet Kara’nın zamanı bitti mi?”

“Sel gider geriye kumdur kalan.”

“Peki Süleyman Tel’in zamanı geçti mi?”

“Onun zamanı daha gelmedi ki geçsin!”

“Peki, Hüseyin Feyzullah’ın?”

“Kurtların elebaşısı sürüyü toplar, dağ başına çıktığını sanır. Arkasına bakar ki kurt sürüsünden eser yok.”

Gazeteciler bal çanağına ağır ağır yaklaşan arılar gibi en başta soracakları soruya gelmişlerdi:

“Şahika Ateş’in?”

“Şahika hep ağlatan tarihimizin bize bir şakasıdır.”

Bal çanağına düşen arılar kurtulamaz: Gazeteler ertesi gün, Cumhurbaşkanı Ali Çoban’ın diğer yorumlarını duymazdan gelip Başbakan Şahika Ateş ile ilgili olanıyla çıkmışlardı. Sonra, kırmızı Mercedes’in satışına ilişkin yorumları vardı Ali Çoban’ın. Tarihin akışında yol alan, kendisini Zincirbozan’a sürgüne götüren kırmızı Mercedes. Yakın zamanda, cumhurbaşkanlığı için adaylık başvurusunu yapacağı günün sabahı binip Hacıbayram Cami’ne gittiği kırmızı Mercedes. Kırmızı Mercedes’in sahibi için, “Şahika’nın eteğinin altında” diyorlardı. Bu, Ali Çoban’ın partisinin ipini koparıp kendisinden uzaklaşması anlamına gelirdi ki eski partilisi, vefakâr dostuyla arasının iyi olduğunun nişanesini tutmuş, çıkarmıştı: Kırmızı Mercedes’in arkasında güneşin soldurduğu, daha olmamış ya da tatsız tuzsuz kabak bir karpuz haline getirdiği, kara kara çekirdeklerini dökülüp saçılacakmış gibi kuruttuğu tığ işi orlon karpuz dilimleri. Kırmızı Mercedes satılmış amaanılarla –ve elbette bir mikrofonla– dolu bu nadide parçası saygı içinde Ali Çoban’a sunulmuştu. Ali Çoban, Hamletvari bir mimikle –Olmak ya da olmamak! Fotoğrafçı böyle diyerek kandırmış ama pozu tepsi taşıyan garson edasında olmuştu–, bir elinin üstünde yükseltmişti dört par-

çaya ayrılmış el örgüsü karpuz dilimlerini: "Tarihe aldanmayınız" yazıyordu fotoğrafın altında ve şöyle geliyordu devamı: "Tarih bir baş dönmesidir, gelir geçer. Kalıcı bir maraz barıkıp bırakmadığı zamanla anlaşılır."

Bütün bunlar o günün akşamı olacaktı ki şimdi şahidi olduğunuz üzere ziyaretçisiyle Şahika'nın icraatlarını tartışmaktaydı uzun uzun.

"Kadın memleketi savaşın eşiğine kadar getirdi" diyordu Ali Çoban. Kızdığı zamanlarda Şahika'dan "kadın" diye söz ediyordu. Bir zamanlar onu sırf kadın diye kendi tabiriyle vitrin süsü olarak partisine aldığını unutmadan.

Ali Çoban'ı dertlendiren "savaşın eşiğine gelmek" meselesine gelince. Anlatmak zor. Yine Ali Çoban'ın zihninde tekerrür eden olaylara kulak verirsek:

"Sen kalk Yunanistan ile Türkiye arasında, Ege'nin ortasında, keçilerin bile yiyecek ot bulamadığından yaşayamadığı, üzerinde durulmaz bir kayalık için orduya, savaş emri ver. Yunanistan'ın el çabukluğuyla diktiği bayrak için, 'O bayrak ya inecek ya inecek' de. Bu da yetmezmiş gibi savaş ilan edip yat uyu!"

Bir şey anladınız mı?

"Amerikan Başkanı beni aradı. Durumun vahameti paçalarımızdan akıyor."

Evet bu da güzel bir gazete başlığı olabilirdi ki oldu, Şahika Ateş'in İspanya gezisi dönüşü uçakta gazetelere verdiği, "Kürt televizyonu kurma, Kürt dilini serbest bırakma ve Güneydoğu'ya Bask modeli" önerisinin ertesinde: DURUMUN VAHAMETİ PAÇALARIMIZDAN AKIYOR.

Şahika Ateş'in bu radikal önerisinde samimi olmadığı çok geçmeden anlaşıldı. Apocularla, Türk Ordusu arasında büyük bir savaşın sürdüğü Güneydoğu gezisinde, askeri çadırları gördüğünde, elli dereceyi bulan sıcakta söylediği şey bu meseleye olan uzaklığını ortaya koydu. Bir Alman televizyo-

nunun geziyi izleyen muhabiri kendisine tercüme ettirilen bu sözü üç kere tekrarlatmıştı. Telefonda geçtiği kısacık haberinde dillendirdiği, Şahika Ateş'e ait söz Avrupa'nın üzerinde dalgalandı: "Ne güzel, ben çadır tatilini çok severim."

Ortadoğu ve Balkanların en küçük –marifeti en büyük– tekerlek fabrikasının açılışını yapan Cumhurbaşkanı Ali Çoban'a da Şahika Ateş'in güneydoğu gezisi soruldu elbette. O da malum olmuş gibi: "Alice Harikalar Diyarı'nda" dedi. Şahika daha dönüş yolundayken danışmanının kulağına fısıldadığı cevabı verdi:

"Ben de bir masal biliyorum, Tırtıklı Şarabiler."

Öyle bir masal yoktu. Kulağına yanlış cevabı fısıldayan danışmanını bu sebeple kovdu. Zaten onun suyu Amerika'da yeniden düzenlemesi gereken konuşmasında sayfa altlarına "3. sayfadan 7. sayfaya geç, 5. sayfadan 8. sayfaya dön" notlarını düştüğünde kaynamıştı. İyi ama Şahika Ateş'in İngilizce yaptığı konuşmada sayfa altlarına kondurulan Türkçe yönergeleri okuması danışmanının suçu değildi ki. Şahika'ya karşı kimse suçunu ya da suçsuzluğunu ispat edemiyordu.

Ali Çoban geçmişte kendisine anlatılan Şahika Ateş fıkralarına gülerdi. Şahika Ateş'i kendi aracına alıp hem devlet işlerini konuşur hem de gezerdi. Şimdi, televizyonda karşısına çıkan Şahika için, "Bu kadın baştan aşağı yalan" diyordu. Ziyaretçisinin aktardıklarına tepki bile vermiyordu. Aklından geçen şunlardı:

"Ben nereye gidersem o da oraya gidiyor. Böylece aynı şehirde iki devlet büyüğü birden bulunmuş oluyor. Halk onu dinlemeye gidiyor. Ben de şapkamla bomboş meydanları selamlıyorum. Hitap ettiğim boşluğu, çevremdeki kimsesizliği, geçtiğim yollardaki el çırpar bir kaç fukarayı fotoğraflayan basın mensuplarının elinden filmleri Cumhurbaşkanlığı korumaları tarafından zorbalıkla alınıyor."

Cuntadan sonra bin bir güçlükle kurduğu partisini darmadağın ettiği yetmiyormuş gibi:

"Yahu bu kadın ne yapmaya çalışıyor" dedi Ali Çoban.

Öfkeyle, kendini bilmeden yine pencere önüne gelmişti ki telefonu çaldı. Uyarı telefonlarından birisi değildi. Arayan eski bir partilisiydi. Onun arkasına bakmadan köşke çıkışına sitem ediyordu. "Leylek bir yılan avlamış, gagasına almış en yüksekten aşağı atmış, öldü sandığı yılanı yuvasına götürmüş, yılan canlanıp bütün yavrularını sokmuş, öldürmüş..."

Ali Çoban, "O fıkra benim" diyerek sözünü kesti eski partilisinin.

Kimseden siyaset dersi alacak hali yoktu. Başbakanlık koltuğunu kaptırmaktan korkan Şahika Ateş genel seçime gitmiş ama hükümet çıkaracak bir meclis tablosu ortaya çıkmamıştı. Bir ses onu siyasi meselelerden uzaklaştırdı: Nazlı Hanımı burada da gelmiş köşkün en küçük odasını bulmuştu. Yatak odası yaptığı odanın tıpkı Gürbüz Sokak'taki gibi Ali Çoban'ın çalışma odasının üstünde olmasını bilhassa istemişti. Bu durumda odanın küçük olması tesadüftü.

Cumhurbaşkanlığı Köşkü'nde akıp giden günlük hayattan söz edecek olursak; Yeni First Lady, Şermin'in hasetle bıraktığı leylak rengi banyonun uğursuzluğuna inanmış, –insanın gel de inanma diyesi geliyor, çünkü sabun köpüğüyle de çalışacağı söylenen jakuzi günlerden bir gün kısa devre yapmış, Nazlı Hanımı elektrik çarpmış, elektrikle avlanan balıklar gibi kendini suyun dışında bulduğunda bu defa ona yardıma gelenler banyoda kaymış, düşmüş, hanımefendiyi Allah korumuş, bir hemşire beyin kanamasından oracıkta ölmüş, yardımcı kızın kırılan kalçası bir daha iflah olmamıştı– işbu yeterli sebepler neticesinde leylak rengi banyonun kapısına kilit vurdurmuştu.

Ali Çoban dikkat kesildi, fezaya bakar gibi tavana baktı. Bu dışarı çıkmakta olan Nazlı Hanımı'nın ayak sesleriydi. İk-

tidar onu da kendine getirmişti. Her ne kadar Olgunlaşma Enstitüsü'ne diktirdiği altın sırmalarla işli kostümlerinin altına 1971 muhtırasından kalma papuçlarını giyip kendisi hakkında FİRST LADY AYAKKABI ALIŞVERİŞİ YAPMIYOR haberlerinin yapılmasına çanak tutsa da iyiydi, iyiydi. Bugün daha da iyi olacaktı çünkü kapıdan çıkarken nafile yere soru sorduğunu düşünen gazetecileri şaşırtarak, sorulara cevap verecekti. Aslında ona her zaman havadan sudan sorular sorulur o da suratını Ali Çoban'ın kendisine kızdığı zamanlarda yaptığı benzetme gibi fazla mayalanmış ekmek gibi yayar, sükûnetini bozmadan çeker giderdi. Usul gereği soru soruldu:

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Gezmeye."

Cumhurbaşkanlığı kapı önü muhabirleri yine de fazla umutlanmadılar. İçlerinden birisi nasılsa cevap vermez diye sonuna kadar sormadığı ve dolayısıyla soru bile sayılamayacak şeyi ağzında geveledi:

"Efendim, Şahika Ateş, hükümet..."

"Hükümeti kurma görevi ona verilmedi ki hükümet kursun."

Gazeteciler silkinip kendilerine geldiler.

"Efendim, son seçim sonuçlarından sağlıklı bir hükümet çıkar mı?"

"Bütün partiler mercimek tanesi gibi dağıldılar."

"Pencere önünde olanlar doğru mu?"

"Gölgeler gövdelerin yalancısı olamaz!"

"Gezmeye nereye gidiyorsunuz?"

"Ali Çoban'ın arabası sadece Anıtkabir'e kadar gidebiliyor. Benimkisi ise her yere!"

Gazeteciler suskunluğunu yıllar sonra bozan Nazlı Hanımı karşısında çok heyecanlandılar. Makam otosuna oturmuş ama kapıyı kapatmamıştı. Eh fırsat bu fırsattı:

"Neden Nazlı Hanım değil de Nazlı Hanımı?"

"Çoban'ın maiyetinde olduğum için."

Kapı kapanıyordu ki son ve en anlamlı soru geldi:

"Son olarak bize ne söylemek istersiniz Sayın Nazlı Hanımı?"

Nazlı Hanımı kendi boyadığı bal köpüğü rengi saçlarını bukle bukle maşalayıp kıvırmıştı ki bu onun yüzüne masumiyet kazandırıyordu. Gözkapaklarına sürdüğü mavi farlar neşe. Nar kırmızısı ruju dikkat dağıtmak için birebirdi. Bu haliyle yaşı kestirilemeyen porselen bebeklere benziyordu. Ayağının tekini otomobilinin kapısından tekrar sarkıttı ama inecekmiş gibi değil. Tıpkı Şermin gibi ayak bileği bacağının diğer bölümlerinden ayırt edilmeyen ayağını işaret etmekti niyeti:

"Gezmeye gitmiyorum aslında. Almak için yeni bir çift ayakkabı arıyorum kendime. Arıyorum arıyorum ama bulamıyorum. Böylece bütün Başkent'i gezmiş oluyorum. Bu sebeple ayakkabı almaya değil, gezmeye gidiyorum diyorum."

Koruması müdahale edeceği bir durumun yaklaşmakta olduğunu sezmiş gibi kapıyı ölçülü biçimde ittirdi. Ama Nazlı Hanımı son olarak söyleyeceği şeyin bu olmadığına kanaat getirmiş gibi devam etti,

"Ben tarihin kurbanıyım."

6

"Tarihe karşı ister istemez önyargım var. Çünkü onun kurbanıyım. Ama Nazlı Hanımı da kendim gibi bir tarih kurbanı addediyorum. Bunu daha evvel anlattığım Ali Çoban'la onun Florya Deniz Köşkü ziyaretlerinde de hissetmiştim. O benden önce davranıp tarihin kurbanı olduğunu ilan etti. Sorarım; bu kadersiz ülkede kim tarihin kurbanı değil ki? Tarih ahlakın yadsımasıdır. Tarihe kafa yorup da kötümser olmamamak imkânsızdır. İyimser bir tarihçi dalında fazla ol-

muş bir şeftali gibidir, işe yaramaz. Zaten yere düşer dağılır. Şunu söylemeden edemeyeceğim, bu ülkenin tarihi şeytanın eseridir. İnsan, tarihi denetimi altında tuttuğunu hayal eder. Ama bu yanlıştır. Çünkü tarih akar. 'Ölüm döşeğine varacakmış gibi ne konuşup duruyorsun' derdi büyüklerim. Şimdi benim için söylenebilir bu: Tutturmuşum bir tarih, tarih, tarih. Tarih içinde ben neyim? Florya Deniz Köşkü'nde bir hizmetli. Şahika Ateş'in kocası 'Hizmetli'den öte bir şey olmamız için bize sadece ilk adımızın yazılı olduğu yaka isimlikleri yaptırmıştı. Benimkisi; pirinç bir levha üzerinde kalbimin tam üstünde pırıl pırıl parlıyordu: MUSTAFA.

Şahika'nın kocası kendi elleriyle takmıştı bunu. Sigarası dudağının kenarındaydı ucunda dökülmemek için direnen inatçı upuzun külüyle beraber. Burnunun deliklerinden, ağzından, teninin gözeneklerinden keskin bir alkol kokusu geliyordu. Ağzına kadar viski dolu olduğundan, başka işi kalmamış gibi –zaten yoktu– bana ve gerekli gördüğü arkadaşlara yaka isimliğimizi takıyordu: MUSTAFA. Göğsümde liyakat nişanı gibi parlıyordu isimliğim. MUSTAFA. Şeytanların kan akıttığı tarih denizinde tutunup hayatımı kurtardığım, buluntu kimliğim: MUSTAFA. Rahmetli MİT'çi Damat Mithat'ın 'Öteki Mustafa'yla karışmış olsaydın belki hâlâ Cumhurbaşkanı'ydın' deyip açıklamaya ömrünün yetmediği şaka; MUSTAFA. Gözlerimle tanık olduklarımı, kimsesizliğimi bana unutturup sal tepesinde kalakalmış bir kazazede gibi Florya Deniz Köşkü'nde yaşamama imkân sağlayan görünürde gerçek, Türk ismim.

'Aslında yaşlı olduğun için seni işten atmak gerekir Mustafa. Ama bütün aristokratların uşakları yaşlıdır, hatta çok yaşlı, kendilerinden bile yaşlı, yoksul ama mantıklı bir insan için hizmet edemeyecek kadar yaşlı. Geçmiş hayatımda bir soylu olduğum için. Rus'tum ben. Burada iş görebilirsin Mustafa. Saçlarını boyuyor musun Mustafa?'

Şahika'nın kocasına yakayı ele vermiştim. Pertev de bunlardan kullanıyordu; sıcakta akan saç boyaları. Eğitim aldığım kraliçenin uşağından öğrendiğim gibi, başını öne ama aynı zamanda yana doğru, ayakkabımın ucunu tam olarak göremeyeceğim biçimde eğip kaldırırken efendimin gözlerine bakarak, –olmuştu işte!– 'Teveccüh buyurdunuz efendim' dedim.

'Buyururum' dedi. Bir alkol denizinde boy veren yosun gibi sallanarak.

Söylemeden geçemeyeceğim, vaktiyle uşaklık etmek için adab-ı muaşeret, adab-ı mutavaat ve hatta adab-ı münazara öğrendiğimiz Kraliçe'nin uşağı dolandırıcı çıkmıştı. Kraliçe'nin maiyetinde öyle bir uşak yokmuş. Adam düşmüş bir Lady'nin uşaklığından emekli, emeklilikten istifade edip Şark Ekspresi'ne atlayıp buralara gelen bir maceraperestmiş. Olsun varsın, uşaklığın, hizmet etmenin kaidelerini iyi biliyordu.

'Adam seni basbayağı dolandırmış!' Şahika'nın kocası bunu söyleyip duruyordu. Kraliçenin dolandırıcı uşağı hikâyesi aklıma buradan geldi. Şahika Ateş dolandırılmıştı. Bu olay patlar patlamaz ayağının tozuyla gizli görüşmeler yapmak için kullandığı Florya Deniz Köşkü'ne gelmişti. Peşi sıra da Başkent dedikoduları: Şahika Ateş, Ali Çoban'ın makam aracının ardından koşmuş.

Hükümeti kurma görevinin kendisine verilmesini istiyordu. Israrlıydı. Siyasete atıldığı ilk günlerde özellikle Anıtkabir'de yapılan törenlerden, stadyumlarda yapılan resmigeçitlerden sonra Ali Çoban'ın arabasına binmeyi alışkanlık haline getirmişti. Nazlı Hanımı çileden çıkmakta haklıydı. İşte bu defa Ali Çoban tarafından ısrarla aracına alınmamıştı. Aracın arkasından nafile birkaç adım atmış sonra yumruklarını sıkıp gözleri dolu dolu arkasından bakakalmıştı. İyi fotoğraftı ama gazeteler Şahika Ateş İstanbul'un yolunu tuttu-

ğunda manşetlerini dolandırıcı skandalı haberiyle değiştirmişlerdi bile.

'Ne varmış bunda?' diyordu Şahika. 'Adam bana telefon açtı, eski paşalardan birisinin adını verdi.'

Paşanın adını bir türlü hatırlayamıyordu ama sen bilirsin. Neydi şu Mühendis ve Emin'in yaptığı toprak kuklalardan birisinin adı?"

Mösyö Kevork hatırlamak için hafızasının derinliklerine çekildi. Suskunluğundan istifade edip onu süzdüm. Beni uzun zamandır kendi eviymiş gibi burada ağırlamaktaydı. Anlaşılan sivrisinek ısırıkları artık derdi değildi. Yılların yorgunluğunu kusan derisindeki kızarıklıklar pembeleşmiş, var olanlara yenileri eklenmemişti. Anlattıklarına bakılırsa uzun süredir pas rengi pijama altı, tüylenip peluşa dönmüş lacivert bir ropdöşamrla gezmekteydi. İçinde de yakası göğüs kıllarını kıvırıp bükerek oyalanmasına fırsat tanıyan açıklıkta, renginin karaya çalmamasına şaşacağınız, kar beyazı –deniz suyuyla yıkanan çamaşırlar böyle oluyormuş– bir fanila vardı. Dişsiz ağzıyla, getirdiğim çikolatalı bisküvileri kemiren başın içine rahatlıkla girebilirdim. Ama o hatırladı ve tekrar anılar denizine daldı:

"Nuri Paşa! Evet, dolandırıcı Nuri Paşa'nın adını vererek aramış. Şahika bal rengi gözlerini kocaman açmış dertli dertli anlatıyordu. Senin Mühendis yapmış bunu. Nuri Paşa can dostuymuş gibi muhabbetle konuşuyormuş telefonda. Emekli paşalarla bir örgüt kurduklarını söylemiş. Zaten örgüt kuran kurana idi o vakit, bilmem belki şimdi de öyledir."

Sözün burasında ciddi bir gülme krizine tutuldu Mösyö Kevork. Kahkahaları aniden hıçkırığa dönüştü, yüzüne yumuşak bir gülümseme yerleştiğinde kaldığı yerden devam etti, üstelik bu defa oturduğu yerden kalkarak, yürüyerek, çevik hareketlerle dönerek ve dişsiz ağzını yiyecek bekleyen yavru bir kuş gibi aralayıp gülerek, gülerek, gülerek:

"Senin Mühendis, Şahika'nın ezeli rakibi, Pertev'in partisinin 30-35 bin oyunu çalacağını söylemiş. Görmeliydin Şahika telefon ahizesi kulağındaymış gibi anlatırken bile aynı sevinç çığlığını koparmıştı, vaat edilenlerin yalan olduğunu bile bile. 'Gönül hazinemden ne istersiniz?' diye bir kere daha sormuştu telefonun ucunda Paşa bildiği Mühendis'e. Ne güzel bir soru değil mi? Şaştım valla bu incelikte bir sorunun Şahika tarafından sorulmuş olmasına. Benim versiyonumdaki tarihte aynı soruyu bana sormasını arzulardım. Acaba ne isterdim devletin gönül hazinesinden? Mustafa olarak bir şey istemem pek uygun düşmezdi, çünkü Mustafa'nın her şeyi vardı. Mustafa tıpkı dolandırıcı postuna bürünen Mühendis gibi maddi bir yardım bekleyebilirdi, Köşk'ten öte başını sokacak bir ev, ayağını yerden kesecek bir araba, onu dünya evine sokacak bir düğünün masraflarının karşılanması. Ben, Mösyö Kevork, ben ne isteyebilirdim Şahika'nın devletinden, gönül hazinesinden? Ermeni olmanın utanç, kusur, ayıp, küfür sayılmaması olabilir miydi bu dilek?"

Mösyö Kevork boşlukta sallanan bir sarkaçmış gibi başını tokatlıyor:

"Ah, Kevork neler düşünüyorsun böyle?" Duruyor.

Gözleri, katran karası denizde, çok uzaklardan geçen bir şilebin titrek ışığında, soruyor:

"Belki yakalığımda yazan adım gibi, Mustafa gibi anlatmalıydım tanık olduğum tarihi. Mustafa aynı tarihi nasıl anlatırdı acaba?"

Sonra hiç huyu olmadığı üzere birden Mustafa oluyor. Mimiklerinde pek fazla değişiklik yapmıyor. Aksine daha komik ve sevimli. Ellerini gövdesinin arkasında düğümlemiş, aynı düğümün bir benzerini ve daha küçüğünü çenesinde yaratmış, gözleri, ses tonu ve değiştirdiği vurguları, büründüğü sahte kimliği ele veriyor:

"Başbakan Şahika Hanım memleketimizin vaziyetini düzeltmek için epey uğraş verdi. Onu her zaman sütten çıkmış ak kaşık gibi beyazlar içinde hatırlıyorum. Onun bu masum görünüşünden, şeftali gibi kızaran yanaklarından istifade etmek isteyen bedhahlar çıktı. Bu ahval ve şerait içinde ne olmuş devletin 5.5 milyarını bir dolandırıcıya kaptırdıysa. Devletin malı deniz, yemeyen domuz değil mi?"

Mustafa kimliğiyle söylediklerine kendisi benden daha çok güldü ve Kevork olarak konuşmaya devam etti. Omuzları çok yorulmuş gibi çöktü, gözlerine bir türlü elden çıkaramadığı kimsesiz ve kederli hali yerleşti:

"Tarihi hep Mustafalar anlatıyor. Onlar da tarihin bir anlamı olmasını istiyorlar. Tıpkı hayatın bir anlamının olmasını istedikleri gibi. Tarihin mecrası vardır ama bir anlamı yoktur. Bunu bilmiyorlar. Büyük bir gayretkeşlikle gerçekleri gizliyorlar. Ev ekonomisi bile yapamayacak Şahika'nın Başbakan yapılması da böyle bir arzunun ürünüdür işte: Tarihe bir anlam kazandırmak. Şahika, cuntacıların yerle bir ettiği siyaset hayatında partisine yeni bir vitrin yapmak isteyen Ali Çoban'ın en kötü icraatlarından birisidir. Küçük bir neden. O zaman umarım tarih bu kadını çabucak yer yutar diye düşünüyordum. Evet, sonunda, hatalarını ve cinayetleri altına süpürdüğü iktidar koltuğundan kalktı. Ancak Şahika her kalktığı yerde kokusunu bırakırdı. Güvenlikten Cemşit, Şahika gittiği zaman özellikle koşar gelirdi. Neymiş efendim, temizliğe yardım edecek. Cemşit, Şahika'nın kalktığı ve hâlâ kıçının izini taşıyan koltuk, sandalye minderlerini okşar, koklardı. 'Ah bir gün Florya'nın kuştüyü yataklarından birisinde yatsa' derdi. Sabahına bitlenir diyordum ben de. Sersem! Şahika buraya bile gönül rızasıyla gelmiyordu ki. Bin bir entrikayla ele geçirdiği yalısı dururken burası onun için tarihin izbe bir köşesiydi. Güya 'Çok şirin' demiş burası için. Gazeteler yazdı. Yalan. Askerler de ayaklandı: 'Ata'mızın, de-

nizin üstünde bütün heybeti ve gücüyle duran, dalgaların arasından yıkılmaz bir kaya parçası gibi çıkan Florya Deniz Köşkü'nün...' Eminim, Şahika, 'Çok şirin' derken askeri kızdırmak istemiyordu. Bence de burası şirin. Köpük gibi dalgaların arasından çıkan bembeyaz bir çakıl taşı gibi. Tarih bir lastik parçası gibi uzuyor kafamda."

Bunu söyledi ve sustu tekrar. Dinlenmek ister gibi soluklandı. Çıkık göğüs kafesi hırıltılı bir sesle doldu. Aynı ses ağzından çıkarken usul usul bir kahkahaya dönüştü:

"Şahika'nın o gün iki önemli görüşmesi oldu. İlkinde denizci yakalı zevksiz tayyörünü giydi, ikincisinde kuru temizlemeden zar zor yetiştirilen beyaz takımını. Saçları nemden kıvır kıvır olmuştu, meğer tarak girmez derecede kıvırcıklarmış. Görev menziline yetişemeyen kuaför yüzünden şirretleşmiş, Suna Ablası bile ayaklarını yere vurarak konuşan Şahika karşısında çaresiz kalmıştı. Her işten anladığımı düşünen kocası berberlik sanatını da icra edeceğimi düşünüp yenmesi kaçınılmaz zavallı bir piyon gibi beni sürmüştü Şahika'nın karşısına. İtiraf edeyim bu konuda da bir eğitim almıştık. Devletimiz bizi dört dörtlük yetiştirdi. Sadece saç kurutma makinesini nasıl kullanacağımı bilmiyordum zira bize eğitim verildiği yıllarda yoktu. Sadece teneke bigudiler vardı. Hatta mahrumiyet anında bir paçavrayla nasıl saç sarıldığını bile öğretmişlerdi. Krepe yapmasını da biliyordum, başına taç iliştirilecek biçimde bir topuz modeli taramasını da. Evet, Şahika Ateş'in Süleyman Tel ile koalisyon anlaşmasını imzalamak için buluştuğu o gün, kimilerince modası geçmiş bulunan saç tuvaleti benim eserimdi. En azından onun afro saçlarını yola getirmiş, düzleştirmeyi başarmıştım ama mükâfatım kafama bir saç fırçası yemek oldu. Kaşım açılmıştı ki Florya'nın artık depoya dönüştürdüğümüz revirinde ilk yardımı yine kendi kendime yaptım. Hatta Süleyman Tel'in geç kalmasından istifade edip kaşıma bir dikiş bile attım.

Bak şuradan gerisi yoktur kaşımın!"

Mösyö Kevork iyice yanıma yaklaşıp eğiliyor, kaşının olmayan kısmını göstermek için. Güzel mi güzel bir gül kokusu yayılıyor başından. Kullandığı sadece gül esanslı vazelinmiş Florya'nın rüzgârında çatlayan teni için. Tekrar yerine oturuyor. Bir sahnede yerini almış gibi. Bacak bacak üstüne atıyor ve Şahika'nın saçlarını tarumar etmiş ellerine bakarak anlatmayı sürdürüyor:

"O zaman anladım ki şu kaşım yarılana kadar fani bedenim hiç yara bere almamış. Der Zor'a kadar yürüyen ayaklarımın altı köseleye dönmüş, mamamın, yayamın savrulduğu uçurum başlarında kandan dereciklere batmış, çıkmış, çöl ortasında ağzından sarkan kanlı et parçalarıyla peşimden seğirten çakalları görüp korkmuş, koskoca adam olup bir çuvalın içine girip buralara kadar gelmişim, o kadar. Hiçbir şey olmamış fani bedenime, hiçbir şey. Bütün yaralar burada açılmış, tam burada!"

Şişik göğüs kafesinin tam ortasını, görülmeyecek kadar saklı bir yeri işaret etti Mösyö Kevork. Cılız parmaklı elleri gövdesinde hızla yol alan bir örümcekmiş gibi ilerledi, dizlerinin üstünde durdu ve sanki yeniden bir el şeklini aldı:

"Tek ben miyim hor görülen? Süleyman Tel'in koalisyon görüşmeleri için Florya'ya geldiği gün yaşadığım bir olay bana öyle düşündürttü. Sırası gelmişken, Süleyman Tel'i de dünya gözüyle görmüş oldum. Başı, tuhaf biçimde eğdiği gövdesinden uzakta gidiyordu ve sarı lacivert kol düğmeleri vardı. Karşısına melek gibi çıkmak istediğini söyleyen Şahika onu ayakta bekliyordu ki ortada usulsüz bir şey vardı: Bu köşkü sadece devletin Başbakanı ya da Cumhurbaşkanı kullanabilirdi. Şahika bırakın bu vazifelerle iştigal etmeyi, milletvekili ve parti başkanından öte bir şey değildi o anda! Koalisyon ortaklarından birisiydi ama hükümette kendi arzusuyla görev almamıştı. Sadece Köşk'ün bağlı bulunduğu İçişleri Bakanlığı'ndan bu-

rasını kullanmak için özel bir izin çıkarmıştı. Hatta bu sebeple ortalıkta kabadayı gibi dolaşan o eski polis şefini, bugünün bakanını da yanında taşıyordu ki çocuk habire hikâye anlatıyordu: 'Bu Köşk'te kimleri kimleri sorguya çekmişler!' Karıştırıyorsunuz dedim ben de, bu Köşk tarihi boyunca öyle bir rezalete sahne olmadı. Sonra acaba dedim kendi kendime, ben evimi aramaya gittiğimde böyle bir halt yemiş olabilirler miydi burada? Ama kapıyı kilitlemiştim. Ayrıca döndüğümde hiçbir şeyin yerini değişmiş bulmamıştım. Ah!"

Alnına bir şaplak indirdi ve öylece kaldı Mösyö Kevork. Doksan yaşında tıka basa dolu zihninde bir köşecik aydınlanıyor gibiydi:

"Ata'nın odasının önünde şıp şıp iki damla iz vardı. İzleri Şermin'in yarım kalan tadilata giriştiği yıllarda elden geçirilen kapılara atılan verniğin lekesi sanmıştım. Yanılmışım. Yanıldığımı da şimdi anlıyorum. Evet..."

Artık gözümün alıştığı mimiğini yapıyor, kafasından geçenleri başına üşüşen sinekleri kovmak ister gibi elini savurup duruyor.

"Şahika Ateş, Süleyman Tel'i, deyim yerindeyse canı burnunda bekliyordu. Süleyman Tel geldikten ve içeri geçtikten sonra kapıda bekleşen gazetecilerin arasında bir arbede oldu. Koştum baktım tabii ki. Hayatımda ikinci defa inisiyatif kullandım, türbanlı kadın gazeteciyi içeri aldım. Neymiş, türbanlı diye Ata'mızın Köşkü'nün kapısından içeri adımını atamazmış. Zavallı genç kız, uğradığı haksızlık karşısında öyle öfkeli öyle öfkeliydi ki öfkeden yanakları kızarmıştı. 'Vazifemi yapmam gerekiyor ama' diyordu boş yere münasebetsizce koluna yapışmış kapı görevlilerinin arasında. Diğer gazeteciler içeri geçmiş türbanlı olduğu için içeri alınmayan, boynunda makinesi elinde basın kartı meslektaşlarını izliyorlardı. Hanımefendiyi bırakın geçsin, dedim ben. O vakit kapı görevlisi Cemşid ve ötekinin 'Sen karışma Mustafa amca' diye-

ceklerinden korkarak. Türbanlı gazetecinin içeri alınmasını sağladım. Ellerinden kurtulan genç kız, sırt çantasını düzeltti. Türbanı kalıp gibi başındaydı, hiç bozulmamıştı. Yakamdaki kan lekesine bakıp gülümsedi. Ben de elimi yeni dikiş attığım kaşıma götürmüş bulundum. Köşkün giriş kapısına kadar beraber yürüdük. İrtica, laiklik, türban sorunu bunların hepsi sizlerin türbanınızla sosyal hayatta yer almanızı istemeyenlerin başının altından çıkıyor dedim. Sınıf çatışması bu. Başka bir şey değil. 'Şahika Ateş istemiyor deyip duruyorlar' dedi türbanlı gazeteci. 'Süleyman Tel'e bu kadar karşıyken onunla koalisyon yapıyor içeride. Şahika Ateş neyi istemiyor ki?' diye devam etti. 'Buraya çağdaş kılık kıyafetle girilir diyorlar. Ben de karşıyım, Süleyman Tel'in bir kadınla baş başa kalıp görüşecek olmasını ulemalara sorup, caizdir fetvası olmasına.' Zavallı çocuk ne kadar incinmişti. Çağdaş kıyafet Şahika'nınkisi miymiş? deyip rahatlattım onu. Kumlara bata çıka yürüyorduk zira yine çökmüştü bizim granitli yol. 'Hem boynunuzda makineniz, sırtında çantanız var. Belki inançtan, belki alışkanlıktan, belki gelenekten, belki bambaşka nedenlerle kullanıyorsunuz türbanı, bana ne? Ne cumhuriyet türbanla yıkılır, ne şeriat türbanla kurulur, dedim ona. Toplantıda en yerinde soruları o sordu, şakır şakır fotoğraf çekti. Benim de fotoğrafımı çekti. Madımak Oteli katliamının akabinde açıklama yapan Şahika'nın arkasında göründüğümü, Florya yıllığında kılıktan kılığa girdiğimi, Rasim'in küçük kızının düğününde çekileni saymazsa kelime geçen ve sadece bana ait olan ilk fotoğrafımdı. Ne önemsiz şeylerden söz ediyorum ama asıl anlatmam gerekeni bal gibi biliyorum: Şahika, birlikte hükümet kurmak için kuyruğunu sıkıştırıp gelen Süleyman Tel'in söylediklerini dinlerken başını eğip ağladı. İnanın, Cahide Sonku'dan büyük oyuncuydu. Süleyman Tel'li koalisyona razı olmasının tek nedeni, Meclis'teki soruşturmaların sonucundan yakayı kurtarmak

istemesiydi. Yolsuzluklarla dolu bir dönemi geride bırakmıştı. Timsah gözyaşlarını silmesi için servis peçetelerinden birisi uzattım. Şahika'ya baktıkça hatırladığım 'Kadın doğulmaz, kadın olunur' sözüydü. Süleyman Tel ile kolayca anlaştı. Bir emirleri olur diye koridorda cüce koltuğun üzerine oturup, ah aynı koltuğun üzerinde Keriman Halis ve Keje olduğunu bilemediğim Kevser de oturmuştu, beklerken, Şahika'nın tiz ve içten kahkahalarını duydum. Ali Çoban onun için 'Baştan aşağı yalan' demekte haklıydı ama gülünce gözlerinin içi gülüyor o da billur kötülük damarını işte o anda buluveriyordu.

28 haziran 1996. Şahika ile Süleyman Tel koalisyon anlaşmasını imzalar imzalamaz içeri limonata bardaklarıyla daldım. Köşkümüzün geleneğidir. Ayrıca içinde bir dal nanesi baş vermiş limonata bardağı bana hep Ali Çoban'ı hatırlatır. Zaman çabuk geçiyor ama değişen hiçbir şey olmuyor artık bunu anladım. Tam servise başlamıştım ki Şahika masanın altından bir çanta çıkardı. Çantanın içinden bir Kuranıkerim.

'Madem iki yıl sonra başbakanlığı bana devretmeye söz veriyorsunuz, Kuran bu mutabakatın şahidi olsun.'

Süleyman Tel Bey, önce küçük bir din bilgisi dersi verdi: 'Bir, Kuran ayak altında tutulmaz. İki, Kuran'ı bu işe karıştırma. Hem zaten din ve devlet işleri birbirine karışmaz. Hem zaten senin devletin yönetimini ellerine teslim ettiğin askerler de benden böyle söz istediğini duysalar çok üzülürler. Laiklik elden gidiyor der, başka bir şey demezler.'

Şahika'nın telaşı herkesi bıyık altından güldürdü. El basmak için uzattığı Kuranı bana uzattı. Bir elimde limonata tepsisi bir elimde Kuran. Ben Kuran'ı kucaklamayı tercih ettim. Hatta yere düşmesini engelleyince öpüp alnıma koydum ve Süleyman Tel'den 'Çok yaşa, Şef' övgüsünü aldım. Benim kitabım havada taklalar atsa onların da aynı şeyi yapacaklarını umut ettim.

İşte, Şahika'nın 'Şeriat kanlı mı olacak, kansız mı?' diye soran Süleyman Tel ile el sıkışması böyle olmuştu. Bundan böyle hiçbir Batılı lider telefonlarına çıkmayacaktı. Şahika'nın adı en karanlık, en güvenilmez, boğazına kadar pisliğe batmış, ülkesini illegal yollardan yöneten dünya liderleriyle aynı sırada yer alacaktı. Beyaz tayyörler kirlenmişti.

En önemli ziyaretçisi akşamüstü geldi. Bunun tanıdığım birisi çıkmasına şaşırmıştım. Gelen Reis'ti. Hatırlar mısınız şurada, Rasim'den Ülhak soyadını alan Reis. Şahika onu ana şefkatiyle kucakladı, elini tuttu ve konuştuğu sürece bırakmadı.

'Anlat bana bizim için neler yapmak istiyorsun?' diye soruyordu Şahika.

Ancak kocası sarhoş olmuş bir köşede hıçkırıyor, işin maneviyatını, Şahika'nın bir katille pazarlığını bozuyordu.

7

"Anlat bize, Başbakan Şahika Ateş'ten, örtülü ödenekten sızdırdığın parayı ne yaptın?"

Bu, Mühendis'e sorulacak en son soru olmalıydı.

Nerede ele geçirilmişti biliyor musunuz? İzmir-Urla'da. Yıllar önce size hücre hapsinde baş başa kaldığı Nuri Paşa'nın gerçek suretiyle bir benzin istasyonunda karşılaştığını anlatmamak için kendimi zor tutmuştum. Deposu *ful*'lenen otosunun başında nöbet tutan emir erlerinin arasında tur atıp bacaklarını açmakta olan Nuri Paşa da ne çok seviyormuş sayfiye yerlerini? Unutmadıysanız daha önce de Bandırma-Yenikapı feribotunda şeker pembesi Clio'lu bir mahkûmla ayaküstü sohbet etmişliği vardı.

Cunta günü doğan bebeklerin reşit olmasına ramak kalmış olmasına rağmen Nuri Paşa hâlâ tebrikleri kabul eder

görünüyordu. Dal gibi eğilmişti önünde benzin istasyonunun sahibi, pompacılar, kasiyer, çaycı, fışfışçı. Paşa'nın bir kelam edip dalıp gitmesini seyredalmışlardı. Mühendis heladan, ellerini yıkamaktan dönmekteydi. Gözlerini bir kez daha ameliyat ettirmiş, dünya âlem gözünde yeniden şekillenmişti. Ama suluboyayla çizilmiş gibi, hale hale renklerden müteşekkil. Nuri Paşa sözgelimi, utanmasa üniformayla dolaşacaktı emekli bile olsa. Bu sebeple nefti yeşil takımlar tercihiydi. Mühendis'in gözünde renk renk, kıçına cop girmemiş neşeli lekeler arasında zeytin posası gibiydi Nuri Paşa. Mühendis için artık kim olduğu seçilemeyen bir leke.

İşte o gün, o saat yakayı ele verdi Mühendis.

Bulunduğu yer cep telefonu aracılığıyla tespit edilmişti. Teknolojiye yatkın, hesap dehası kafası böyle bir hatayı nasıl yapmıştı? Aslında böyle bir şeyin olabileceğini düşünüyordu ama malum, en son Amerika'daydı, sonra Boğaz'da bir sandalda, Gazi Mahallesi'nde, Emin'in vasiyeti kesik elin peşinde Florya'da, Reis'in ofisinin köşesinde, Başkent'te Oran sitesi civarında, eski anıları tazelemek için Yenimahalle'de Pertev'in bodrumunda tavuk yetiştirip şarap yaptığı en eski evinin kapısında, Mamak önünde, Metris'te, Keban Barajı'nın artık içinden suların geçip gittiği ama açılması için gereken dinamitleri patlatırken Ali Çoban'la birlikte uçup yuvarlandığı dev tünellerin üstünde. Adına kayıtlı, malum görüşmeyi yaptığı telefonunun dünü ve bugününde nerelerden nerelerden sinyal verdiğini tespit etmeleri zor değildi kuşkusuz. Bunu yapmak için memleketin yolsuzluk yüzünden yörüngesine oturtulamayan uydusuna da ihtiyaç yoktu.

Mühendis yakalandı.

Oysa günlerdir, büyük bir heyecan içinde artık vücudunun bir uzvu haline gelmiş cep telefonuyla konuşmaktaydı. Sanki avcuna anlatmaktaydı Başbakan Şahika Ateş'i nasıl dolandırdığını. Bu sayede yakalanmıştı işte. Kendi zihninde bir

çizgi roman kahramanına dönüşüp anlatma, deşifre etme konusunda ipin ucunu kaçırdığı anda.

"Anlat bize, Başbakan Şahika Ateş'ten, örtülü ödenekten sızdırdığın parayı ne yaptın?"

"Uzun hikâye" dedi Mühendis.

Doğru söylüyordu.

Sonra, zihinsel ve psikolojik bir sorunu olduğu şüphesi yaratacak biçimde anlattı örtülü ödenekten çıkan parayı nerelere nerelere harcadığını:

"Göz ameliyatı geçirdiğimden gırtlağıma kadar borç içindeydim. Banka kredisi almıştım ama usulsüz. Bu sebepten tekrar içeri girmeyi istemiyordum. Yüklü banka kredisini ödedim. Tekrar Amerika'ya gittim çünkü cezaevinde yanmıştım. Kocakarı ilaçlarıyla iyileşsem de cildimde bir hassasiyet vardı. NASA'nın uzayda yanan astronotlar için geliştirdiği tedaviyi uygulattım. Ardından, bir süre pek az güneş ışığı alan bir yerde yaşamam icap ettiğinden kutuplara gittim. Bir iglo kiraladım. Bir eskimoyla evlendim. Kar motosikleti almak yerine kırk haskinin çektiği bir kızak satın aldım, on kar motosikleti fiyatına. Dönüşte Reykjavik'e kadar helikopter tuttum. Kutuplarda bıraktığım eskimo karıma ömrünün sonuna kadar yetecek kadar para bıraktım. Kız kardeşimi kocasından boşattım. Çocuklarıyla birlikte Amerika'ya gönderdim. Onun da hayatını sağlama aldım. Eski bir emanetin peşine düştüm. Florya'da tekstilciyim diye geçinen eski bir katille pazarlığa oturdum. Emanetin yerini bir milyar Türk Lirası karşılığı öğrendim. Emaneti geri almak için profesyonel bir hırsız çetesiyle anlaştım. Emaneti, Gazi Mahallesi olaylarında can veren arkadaşım Emin'in vasiyeti uyarınca sahibine teslim ettim. Geri kalan parayı anarşistlere hibe ettim. Şahika Ateş'i dolandırıp üzerime geçirdiğim örtülü ödenek parasını son kuruşuna kadar işte böyle harcadım. Şoförlü bir otomobil kiraladım, yakayı ele verdiğim yere kadar geldim. Cep telefonumu benzin istasyonunun çöp kutusuna

atıp yoluma devam edecektim. Bu hesaba göre Urla'ya vardığımda cebimde hiç param kalmayacaktı. Bundan sonra aylak aylak yaşamaktan başka yapacak işim yoktu doğrusu."

Mühendis'in okunaklı el yazısıyla kaleme aldığı itirafı ertesi gün gazetelerdeydi. Geçmişinden de söz ettiler elbette ama kimse sizin kadar fazla şey öğrenemedi onun hakkında.

8

"'Neydi o bizimkisinin içtiği gazozlu şeyin adı?' dedi Reis. Değişmemişti. Tipine yakışmayan tuhaf bir keçi sakal bırakmıştı o kadar. Schweppes'li votka dedim. 'Ver ondan bana' dedi yıllar önce burada kıyılan nikâh töreninde, kayınpederi Rasim Öfürü, isim babası Ziya Ülhak'ın ve buralara gelmesine vesile olan MİT'çi Damat Mithat'ın huzurunda içinde uhde kalan rahatlıkla, bir taraftan Köşk'ü süzerek. 'Değişmemiş burası' dedi. O polis şefinden bozma bakan da yanlarındaydı.

"Küçük hanım nasıllar?" dedim.

Reis bir elini boşta bir ampulü takıyormuş gibi çevirdi. Ne olmuştu o büyük aşka? Asena'sının doğuştan getirdiği deliliğine âşık değil miydi işin başında?

'Biz konumuza dönelim' dedi Şahika. 'Şimdi diyorsunuz ki o kumarhanecinin öldürülmesinin devlete büyük faydaları olacak.'

İçişleri Bakanı, Şahika'nın ağzından çıkan cümlesinin üzerine yok edilmesi şart bir kâğıt parçasını haklar gibi atıldılar. 'Ondan sır çıkmazmış' dedi Şahika beni işaret ederek. 'Tarihin kibrit kutusu diyorlar onun için' dedi ayrıca. Sızdığını düşündüğüm kocası tek gözünü aralayıp karısını düzeltti; 'Tarihin kara kutusu, tarihin kara kasası desen bile olurdu' dedi.

O gün olanları idrak etmem için aradan yaklaşık bir ay geçmesi gerekti.

29 temmuz 1996. Eski hatıraları arar gibi ağaçların altında dolaşmaktaydım. Rüzgâr kulağıma dalan arsız kör sinekler gibi fısıldadı:

'Dön arkanı bak Kevork!'

Bazen rüya gibi güzel oluyor hayat. Keje ve kızı duruyorlardı karşımda. Keje. Yıllar olmuştu görmeyeli. Saçlarına ak bile düşmemişti. Gözlerinin rengini bu âlemde hiçbir şeye benzetemem. Keje. Her şeye rağmen gülümsüyordu. Uzandı saygıyla elimi öptü. Sulu gözlü müyüm ben? Değilim. Ama gözümden iki parça yaş yuvarlanıverdi. O ağaçların altında, beni hatırlayan, herkesin yapması gerekeni yaptığım iki güzel kız çocuğu minnetle elimi öptüler. Köşke götürdüm onları. Keje. Başından aşağı simsiyah bir örtü sallanıyordu. Altınlarla donanmış kolları, elmaslı hızması, yüreğindeki gücü nasıl dallandırıp budaklandırdığının ispatıydı. Parmakları dilsiz alfabesini öğrenmişti. Tam güzel kızını aramızda tercüman atayacaktı ki ben de biliyorum yazdım aramızdaki boşluğa dilsiz alfabesi harflerini unutmamış olmama sevinerek: Devletin zirvesinde dört dörtlük yetiştirildik biz, belki sağırdilsiz bir cumhurbaşkanımız olur diye öğretmişlerdi. Gülümsedi Keje.

'Bizi arayan, soran oldu mu?' dedi parmaklarıyla, önce hızlı sonra ben anlayayım diye daha yavaş.

Bir hanımefendi gibi oturtmuştum onu salonun başköşesine. Keje. Dünya emrine verilesi bir hanımefendiydi zaten. Ufaklık nasıl da büyümüştü. Çayın içindeki tarçın kokusu burnumuza kadar geldi.

'Bir arayanın oldu' dedim.

Siyah örtüsüyle yüzünün yarısını peçeledi. Acıdan kasıldı, dilsiz olmasa sesini çıkaramadı derdim. Bunun yerine parmaklarını avucuna kaybetmek ister gibi gömdü.

'Şehmuz' dedi, dilsiz alfabesinin sesleriyle.

'Şehmuz' dedim.

'Meğer cehenneme düşmüş Şehmuz' dedi.

'Öyleymiş, Diyarbakır Cezaevi'ndeymiş yıllarca' dedim.

'Hiç suçsuz, masum' dedi.

Sonra ben sustum o anlattı. Bir ekmek bıçağını göğsüne dikmediğine yanarmış Horoz Paşa'nın. 'Bilmiyordum yerde miydim, gökte mi?' dedi o tuhaf kimlikle ortada dolandığı günler için. Horoz Paşa'nın onları unutuşu, esaretten kurtulmasını sağlamış. Kızıyla birlikte kendisini sokaklara atmış. Uyuyup kalktıkları sokak köşesinde içinde her nevi pisliği barındıran kara torbanın şıkırtısı eğlendirince bizim küçük kızı, Torbacı şefkat göstermiş, almış evine götürmüş onları. Nikâhına almış Keje'yi. Kumarhaneler kralı olmuş sonunda bu Torbacı. Keje. Siyah kocaman otomobillerin içine sinip karış karış aramış İstanbul'u, Şehmuz'u. Sonunda içini yakan sırrını kocasına açmış. Şehmuz'un ölmediğini, Diyarbakır Cezaevi'nde olduğunu, sonrasında dağlara çıktığını öğrenmiş. Dağlar sır vermemiş. Kızına babalık eden, kendisini gözeten nikâhlısına söz vermiş, Şehmuz'u öldü bilmiş.

'Aynı güneş ısıtıyordu ikimizi de. Aynı göğün altındaydık ikimiz de. Aynı yıldızlar, aynı ay başımızın üstündeydi. Ama biz ayrıydık birbirimizden.'

Kumarhaneler Kralı, 'Sana onu bulacağım' demiş. 'Tek bir şartla, onunla tekrar bir araya gelmeyeceksin, beni bırakırsan kefensiz mezara girersin, bunu bileceksin.'

Keje kabul etmiş bu şartı.

'Kör Kartal, sonunda adı sanı bu olmuş Şehmuz'un.'

Parmaklarını susturdu Keje. Yaşamak ne tuhaf bir şey dedim kendi kendime. Kimisi için yerinde saymak, kimisi için ülkenin kalbinden geçen bir resmigeçitte yürümek, bir tarihi şahsi gibi görünen dertlerle var etmek, kanlı ve öfkeli bir tarihin parçası olmak. Neyin uğruna? Güzel günlerin. Nerede o güzel günler? Dağa kaçtı. Eşitlik, adalet, huzur, yalansız bir tarih. Yandı, bitti, kül oldu! Ah yine zırvalıyor tıka basa dolu kafam.

Biliyoruz ki Keje ile Şehmuz kavuşamadı.

Keje'nin Kumarhaneler Kralı kocası öldürüldü.

Kim öldürdü acaba, diye safça sorası geliyor insanın?

Keje gitti. Anılarla yaşamaktan başka şansı kalmadığını söyleyerek. 1980 eylülünde Başkent'te kucağında bebeğiyle kalakaldığı gecekonduyu ziyarete gidip gidip anlattırırmış, yıllar sonra çıkıp gelen Kör Kartal'ın hikâyesini. Hane halkının dudaklarını okuyarak dinledikleriyle avutmuş kendisini.

Keje gitti. Giderken, köşkün civarının daha güzel olabileceğini anlattı parmaklarıyla. Kendisine avunmak için bir gül bahçesi kurduğunu söyledi, aynısını bana da tavsiye etti. Denedim, dedim. Ama diktiğim bütün çiçekleri kökünden söküp attılar. Bu kötü tarihin bahtında elimden geleni yaptım. Kumarhaneler Kralı'nı yeni toprağa vermişlerdi. 'Faili meçhul' diyorlar dedi Keje. Dilsiz alfabesinde bunu öyle zor yazdı ki görseniz şaşardınız. 'Devletin öldürdüğü adamlar için artık böyle söylüyorlar.'

Keje gitti.

Arkasından el salladım. Kayıplar tarihinin arkasından el salladım."

Mösyö Kevork salladığı elini indirdi. Keje ve kızının, Kör Kartal'ın Şehmuz'un bir türlü bir arada göremediğimiz güzel Kürt ailesinin hayali aramızdan ayrılıp uzaklaştı. Kendisini şaşırtmayan tarihi aktarmaya devam etti Mösyö Kevork. Öfkeliydi bu defa. Şahika Ateş'in Köşk'e son gelişini aktarırken sözgelimi. "Yaşlı uşak, de bana" diyordu. Peki dedim: Yaşlı uşağın üzerinden aşan ihtiyarlık denizinde hangi küçücük kum tanesi dudaklarının arasına yerleşip nefretin kara incisine dönüşmüştü, nasıl alışılmadık sakarlıklara düşmüştü, eli ayağı ağırlaşmış, vazoları kırmaya, kültablalarını dökmeye başlamış ve kovulacağı tüyosunu almıştı.

"Doğru" dedi Mösyö Kevork, "Doğru yazıyorsun. Şahika neredeyse kovuyordu beni. Kafa bulandırmak istemiyorum. Tü-

müyle olaylar üzerine yoğunlaşmak gerek. Ama hangi olaylar? Şahika Ateş, iktidarın ağında sinekler gibi debelenirken tarihin değirmeni öğütmeyi sürdürüyordu: Şahika gözden düşmekteydi. Kasım ayı fırtınayla gelmişti. Köşk'ün bacası uçtu. Feryatlar, tuhaf ölüm çığlıkları duydum, korkunç söylentiler uğulduyordu Florya'nın bağırsak gibi dolambaçlı koridorlarında. Köşk hummalı gibi titriyordu. 3 kasım 1996 günü işte böyle başladı. Şahika, o gün meydana gelen müstesna trafik kazasını Florya Deniz Köşkü'nde haber aldı. Malum kazada hapı yutan ya da eşek cennetini boylayanları bekliyordu yudumladığı bloody mary eşliğinde. Aldığı haberin şokuyla; Reis Ülhak ile pek güvendikleri polis şefi ölmüş, aynı araçtaki milletvekili de konserve kutusu gibi yamulmuştu. Kasa gibi Mercedes'in bagajı kendiliğinden açılmış, içindeki pislik etrafa saçılmıştı. 'Mercedes'e dava açalım' diyordu Şahika, bloody marysiyle lekelediği üstünü temizlemeye çalışırken. Henüz sarhoş olmamış, durumun vahametini çoktan kavramış kocasını çileden çıkarmıştı söylediği.

Şahika'nın kirli çamaşırlarını yıkadım. Dometes suyu lekesini çıkarmak pek güçtü, başardım.

'Bu lekeyi temizlemeye gücümüz yetmez' diyordu kocası.

'Ne lekesi?' diyordu Şahika.

'Domates lekesi' diyordu kocası.

Sonunda üzerine devirip heba ettiği bloody marysinin alabildiği kadar alkol kanına karıştı da Şahika durumun küçük bir mesele olmadığını biraz olsun kavradı. Bu defa son sözü;

'Tarihin silemeyeceği leke yoktur' oldu.

Kendimi tutamayıp bravo dedim. Benim tarafımdan onaylanmak hoşuna gitmişti. Keyfi yerine geldi. Bir süredir mensup olduğu partinin erkekleri gibi davranmaya, yardımcılığını yaptığı Başbakan Süleyman Tel'in hediyesi Oltu taşından yapılma tespihini elinden eksik etmemeye başlamıştı. Robert Kolej öğrencisiyken hazırladıkları temsilde Türk Ağası kılığı-

na bürünmüş, oldukça inandırıcı oynamış. O yıllardan kalma fotoğrafları gazetelerde çıktığında görmüştüm. Yine öyleydi. Evet, Şahika'yı tanımlayamıyorum. Ali Çoban kabinesinde çiçeği burnunda Ekonomi Bakanı'yken Florya'ya gelmişti. Kıkır kıkır gülüyordu. 'Ne güzel tekne gibi bir ev' demiş kendisi gibi herkesi güldürmüştü. O dönemin başbakanı Ali Çoban'ın seçim öncesi vaat ettiği şeffaf duvarlı karakolları bir tek o yapabilirmiş gibi gelmişti bana.

Tarih içinde müstesna yerini alacak trafik kazasının ardından sıcağı sıcağına bir röportaj vermişti. Danışmanı kazanın meydana geldiği yeri unutup durmasına istinaden, bardak altlığına yazmıştı. Üzerine su dolu bardağı koyduğu anda büyüteç etkisi yazıyı okunur kılıyordu: SUSURLUK. Bendeniz gelen gazeteci hanımdan pek etkilenmiştim; çünkü kendileri bızdik* Kirkor, Der Zor'a vardıktan ve hayatta kalmayı başardıktan sonra benim gibi kimsesizlere yardım eden Kızılhaç görevlisi madama benziyordu. En çok da kahve çekirdeği rengi ışıltılar saçan saçları. O vakite kadar saçlarını ensesinde kesmiş kadın görmemiştim çünkü. İkram ettiğim limonataya iltifat etti kalbinin yerinde çam kozalağı taşımadığı her halinden belli olan bu gazeteci hanım. Şahika ise, 'Mevsimi geçti artık senin şu soğuk limonatalarının' dedi.

Katran karası hatıralar denizinde o röportaja da yer var. Ağızda dağılan un kurabiyelerimi ikram etmek için yanlarına süzüldüğümde, gazeteci hanımın beni yanıltmadığını, Şahika'nın bütün ayıplarını yüzüne vurduğunu duydum.

'İçişleri Bakanım beni aradı ve Reis Kurdoğlu öldü' dedi diyordu Şahika, ben de ikinci çayını ikram ediyordum misafirimize, 'Sayın Bakan, Reis Kurdoğlu kim dedim ben de ona?' Elimdeki porselen çaydanlık bile kahkaha attı Şahika'nın bu yalanına. Başka... Akıllı ve cesur gazeteci, Şahika'nın elinde

* Ermenice, "Küçük".

öldürülecekler listesinin bulunduğunu ve o listedekilerin teker teker öldürülmeye başlandığını söyledi ve zekice ekledi: 'Kabarık mıydı o liste?'

Ağzından peyniri düşüren karga gibi 'Çok kabarıktı' dedi Şahika. Ardından bana döndü, ellerini yıkamaları için içinde gül yapraklarının yüzdüğü su dolu gümüş çanakları getirmiştim, servisin öncesinde mi sonrasında mı sunulmaları gerektiğini salonun ortasına vardıktan itibaren düşünmeye baş-la-mış-tım-ki...

'İşte şu hizmetli!' diye beni takdim etti Şahika. Fazlasıyla erkeksi yükselen elinde, avcuna geçirdiği tespihi sallanıyordu:

'Adın neydi yavrum senin?'

Stanley Laurel ile Oliver Hardy'nin kurulduğu pistonlu motorla işleyen arabaların hiç sebebsiz takır takır dökülmesi ve her tarafından duman çıkarıp infilak edene kadar titrediği filmlerde olurdu böyle şeyler: Birisi bir şey söyler, üstelik sesli bile değildi o filmler, diğeri hitap edilen ben miyim diye döner arkasına bakar...

'Adın neydi yavrum senin?'

'Kevork' dedim 'Kevork Papazyan.'

Fena halde hayatımın sonuna yaklaştığımı düşünüyordum. Bunu sanırım o yüzden yaptım. Ama beni çuvala sokan şansım ikinci defa elimden tuttu ve Şahika ne dediğimi anlayamadı. Çünkü o da iktidarın sonuna geldiğini hissedip ipin ucunu bırakmıştı.

'Okuyamıyorum isimliğini, yaklaş bana' dedi.

Yaklaştım.

Gözlüklerini taktı, yanlış gözlüğünü taktı, yakalığımdaki ismi okuyamadı, 'Hizmetli işte' dedi. 'Devletin kucağına doğmuş, Atatürk'ten bu yana herkese hizmet etmiş. Sorun bakalım ne düşünür Reis için?'

Güzel gazeteciye bir çay daha alıp almayacağını sorarken, Şahika'yı kendi kendine sabuklayan Lady Macbeth gibi bıra-

kıp usulcacık fısıldadım, bak sana hiç bu numarayı yapmadım ama vantrilok gibi karnından konuşmasını da öğretti bu devlet bana, neyse, bunun yaptığı, dedim pek beğendiğim gazeteci hanıma, dert üstüne dert, bela üstüne bela; yan ateşim yan, kayna kazanım kayna.

Şahika getirdiğim gümüş kâseler içindeki sularda –iki damla da esans damlatmıştım usul gereği– ellerini yıkıyordu. Yeşil ummanları baştan başa kıpkızıl yapabilecek kadar kanlı ellerini. Un kurabiyelerini gazeteci hanıma uzatırken, elleri hâlâ kan kokuyor, memleketin tüm esansları ve su dolu çanakları yetmez bu küçük elleri güzel kokutmaya, dedim. Göz kırptım ve doğruldum. Hayret, Şahika unutmamıştı bana sorduğu soruyu.

'İki işi birden yapamıyor' dedi gazeteci hanıma. Kan oturmuş çocuk ayaklarımı ovalayan Kızılhaç'ın iyiliksever madamına ne kadar da çok benziyordu şu gazeteci, 'Servis yaparken aynı zamanda sorulara cevap verebilmeyi beceremiyor' diye ekledi Şahika, gözünü benden ayırmadan.

Florya Deniz Köşkü'nün altmış bir yıllık tarihinde –1996 yılı itibariyle– bize öğretilen en önemli şey, dinle ama konuşma idi dedim ben de cevaben. Bilse, içimdeki Kevork gıdıklanır gibi kahkahalar atıyordu. Aynı şeyi size tavsiye eden oldu mu bilmem demiştim çünkü. Hatta lütfettiniz bu kaideyi ihlal etmeme her zaman izin verdiniz, sağ olun bile demiştim.

Sorunun cevabını geçiştirmiştim.

Tek korkum Reis'in hayaletinin de Köşk'e dadanmasıydı. Mezara indirilmiş gibi sıkılmıştım. Katiller, köpekler devletin ve tarihin emrindeydi. Kan istiyorlardı. Ne demişler, kanı kan temizler. Gün olmuş taşlar kalkıp yürümüş, ağaçlar dile gelmiş, saksağanlar, karakuşlar, kargalar hep bir olmuş, gaipten haber vermiş, sırlar çözmüş, katillerden en sinsi katili çıkarmışlar. Gecenin hangi vakti. Ben Kevork, korkuyordum.

Tarihin Lady Macbeth'i Şahika'nın Reis ile ilgili söyledikleri yakın tarihle ilgili çenemi daha fazla yormama gerek bırakmayacak kadar dehşetliydi:

'Bu ülke için kurşun atan da yiyen de şereflidir.'

9

"Bu ülke yüz yıldır hayal kuruyor. Artık uyanmasının zamanı geldi."

Bu, Hüseyin Feyzullah'ın kafasından geçenlerdi. (Ne garip, Kürtler için olanını da dağlarda gezen bir eşkıya söylemişti.) Neyse, Hüseyin Feyzullah çatalının ucuyla önündeki tabaktan bir parça peynir didikledi. Çatalı ağzına güçlükle götürdüğünü hissetti, "Ya da bana böyle geliyor" diye düşündü, "Gözlerini dikmiş bana bakan şu çapulcular ağırlaştırıyor elimi kolumu." Yavru kurtlarından birisinin düğünündeydi. Ağzına bir parça peynir aldı diye önüne koca bir peynir tabağı getirdiler. İspirto ile yandığını tahmin ettiği küçük meşaleciklerle süslenmişti her zaman olduğu gibi. Hiçbir şeyden ders almıyorlardı: Bundan iki ya da üç yıl önceki bir düğünde yine aynı şeyi yapmışlardı, jestlerine karşılık olsun diye o çanaktan bir parça daha peynir almaya kalkan Başbuğ'ları kolunu tutuşturmuştu. Sol elindeki peçeteyi bassa bir sigara külü kadar alevi bir başına söndürürdü ama yanındakiler heyecanlanmış, gömlek manşetinden tutuşan kolunu havada amaçsızca sallamış, yangın bununla harlanmış, gömleğin kolası ateşi coşturmuş, böylece bu küçük yangın büyümüş, masadaki bir sürahi suyu dökmek kimsenin aklına gelmemiş de üzerindeki çanak çömlek, en fenası, yanan on altı kollu şamdanla masa örtüsünü çekivermişler ve kaşla göz arasında bütün kolu saran, üç derecelik yanığa yol açan bir yangın yaratmayı başarmışlar, tam bitti derken birisi elinde koca bir yangın söndürücüyle gelmiş, püs-

kürtme sırasında hortum basınç yapmış, kontrolü kaybeden yardımsever ülkücünün elinden fırlayan yangın söndürme tüpü partinin yürütme kurulu üyeliğine kadar yükselen Betonkafabalyozayak'ın kafasına geçmişti. Ucuz bir komediden arak gibi görünen bu sahnede, birilerinin yerinden kıpırdaması, "Gözlerim!" diye haykıran Başbuğ'ları sayesinde olmuş, zavallı Betonkafabalyozayak'ın kanayıp dağılmayacak kadar kalın kafası ne biçim bir hasar almıştı ki oracıkta ağzı açık ebedi uykusuna dalmıştı. İşte orası rahmetlinin söylemekten zevk aldığı kelime gibi; muammaydı. Doğru tahmin ediyorsunuz bu rezalete bir kılıf hazırlandı. Hüseyin Feyzullah'a şükranlarını sunarken "Ne öğrendimse senden öğrendim" diyen Emniyet Müdürü'nün yardımlarıyla: BAŞBUĞ'A SUİKAST GİRİŞİMİ. Betonkafabalyozayak'ın ölüm nedeni olarak: BU HEYECANA DAYANAMAYAN PARTİLİ VEFAT ETTİ. Tuhaf olan, suikast girişiminin kimler tarafından ve nasıl yapıldığına ilişkin bir bilginin haberlerde yer almıyor oluşuydu. Ülkücüler, yavru kurtlar, sayıları pek az Asena kardeşler gerçeğin ne olduğunu nasıl olsa biliyorlardı. Göz ardı edilen şey onların da bir hayal gücünün olduğu, herkesin tanık olduğu bir gerçeğin yalanla örtbas edilmek istendiğinde bu güdük tahayyül dünyasının infilak edebilceği gerçeğiydi: SUİKAST GİRİŞİMİNDE BULUNAN ERMENİLER Mİ?

Soruyorum: Buraya nereden geldik?

Cevap veriyorum: Yanar dönerli peynir tabağından.

Hüseyin Feyzullah yanar dönerli peynir tabağı kulesine dalıp aynı soruları sordu ve aynı cevabı verdi, Ermeniler dedikodusuna bıyık altından güldü. Bu dedikodunun nereden çıktığını biliyordu ve eğer sabrederseniz emin olun belleğinin köşesindeki cevapla sizi yüzleştirecekti.

Bu bir tarafa, bıyık altından gülmenin fena olduğu kanaatine vardı. Bu gidişle teşkilat yapılan hatadan ders çıkarmayı öğrenemeyecekti.

"Bu ülke yüz yıldır hayal kuruyor. Artık uyanmasının zamanı geldi. Ama bunların kucağında mı?"

Kendisini iyi hissetmiyordu.

Gelin ve ilk evliliğinde gerdek gecesi gelinin leğen kemiğini kıran –boşanma nedeni olmuştu bu– damat geldiler. Elini öptüler. Gelinin bıyıkları eline battı. Sonra birileri piste çıkıp hünerlerini göstermeye, kanat açıp oynamaya başladı. Ardından halay çekmeye. Halay çekenler dünyayı da peşleri sıra fır fır döndürdüler.

Dünya durdu, Hüseyin Feyzullah karşısında Reis'i buldu. Yıllar önce Bahçelievler'de yedi komünisti elleriyle boğup geldiği günkü gibiydi.

"Otur Reis" dedi Hüseyin Feyzullah, bunun bir hayal, ölen bir kişinin hayaletini görmenin hayra yorulacak bir tarafı olmadığını bile bile.

"Deyyus, ne işin vardı o Mercedes'in içinde?" diye sordu tatlılıkla. Şaka kaldıran, şakadan anlayan ender evlatlarından birisiydi Reis; gülümsedi karşılık olarak. Uzunca bir süredir muhabbet edecek kimseyi bulamıyordu çevresinde, bu yüzden konuştukça konuştu Hüseyin Feyzullah. Önce şenliğe gittiği pek belli Mercedes'in içinden ölü çıkan Reis'in canlı gibi gelip karşısına oturmasına şaşmış gibi yapıp, başka ölülerle konuşma tecrübesini aktararak başladı sohbete:

"Bir zamanlar, beyin dağıldı mı insan ölürdü ve iş orada biterdi. Ama şimdi, kafataslarında yirmi ölümcül delikle yerinden kalkıyor adamlar ve gelip iskemlemize konuyorlar. Cinayetin kendisinden acayip bu."

Baktı, poster ve kartpostal yapılan suratı gibi kaykılmış sadece gülümsüyor Reis, devam etti bizimkisi:

"Korkunun tadını neredeyse unutmuşum. Bir zamanlar gece bir çığlık duysam ürperir, tir tir titrerdim. Dehşete doydum artık."

Eski günlerdeki gibi nasihat vermek istedi:

"Aslan gibi cesur ve pervasız ol. Kuruntuya, endişeye kapılanlara boş ver. Komplocuları umursama."

Keşke, cevabını alabilseydi bazı şeylerin. Bunun imkânsızlığını bilerek kendisi cevabını verdi bazı şeylerin.

"Ölmek üzere olan insanlar ağırlıklarından kurtulmak ister gibi sırlarını birer birer vermek isterlermiş" diye başladı söze. "Ne işim vardı benim Ermenilerle? Şöyle: Milletler de kendilerine utanç veren yüklerinden kurtulmalılar ki yükselebilsinler. Şu eniklerin, solcudan öte tek düşmanı vardır: Ermeniler. 'Neden?' diye sorsan bilmezler. Ama ben biliyorum. Neyi? Ermenistan Devlet Başkanı'na da teklif ettim. 1915'in anısına sınıra bir anıt dikelim. Bize bakan yüzüne Ermenice, onlara bakan yüzüne Türkçe yazalım: 'Verdiğimiz acılardan dolayı özür dileriz.' Şantiye mi bu memleket ulan? Habire hafriyat olacak, keseceksin, çakacaksın, sonra da verdiğimiz acılardan dolayı zart-zurt."

Gözlerini kaypak bir gülümsemeyle dinleyen Reis'ten ayıramıyordu. Onun "Ermenilerle bu diyalog nasıl başladı?" diye sorduğunu farz edip devam etti:

"1993'te Sovyetler'in kucağından düşen Ermeniler iki yıldır bağımsız ama açtılar. Bizden yüz ton buğday istediler. Hatta dostluk köprüsü kurulsun diye siz iki yüz gönderin demişler. Bizimkiler kırk bir ton göndermiş çıkmışlar işin içinden. Çünkü Ermeniler Azerilerle savaşıyordu. Bizimkiler yardım yapmak için ayak sürümelerine gerekçe olarak hem bu savaşı, hem de bizi göstermişler: Milliyetçiler kızar. Onlar da akıllı insanlar önce bizi ikna etmeleri gerektiğini düşünmüşler. O vakit ben "Ne mozaiği ulan!" diyordum Erciyes'e, dağlara çıkıp. Oy toplamak için yapıyordum bunları. Yoksa adım gibi biliyorum Malazgirt'te Ermenilerle omuz omuza savaştığımızı. Çanakkale'de ölen Ermeni askerlerimizin olduğunu. Ama bunları duyurmadık. Biz neyi söylersek onu bildi halk. Peki benim Ermenilerle ilişkilerin düzelmesi için

çaba göstermekten menfaatim ne? Bilmem. Belki de ilk defa halk ve insanlık yararına bir şey yaptığımı hissetmek."

Rüyadan öte bir şey yaşıyor olmalıydı. Hüseyin Feyzullah'ın çevresindeki cümbüş arttı, buna rağmen konuşmasını sürdürdü:

"Seni son gördüğüm gün bana verdiğin o armağan, kesik sol el, çalındı biliyor musun? Yoksa geri mi aldın armağanını benden? Evime kadar girmişler. İyi ama nasıl? Çevremde etten duvar örülü artık. Benimle görüşmek isteyen bir zat, kim olursa olsun, üç kapı dolaştırıldıktan sonra huzuruma çıkarılıyor. Ama sen, istediğin zaman görebilirdin beni."

Hüseyin Feyzullah'ın bu sözü üzerine Reis ayağa kalktı.

Tanıklar, Hüseyin Feyzullah'ın uzunca bir süre –bu benim benzetmem ama vaktiyle aynısını Hüseyin Feyzullah, Cevdet Kara için yapmıştı, Kibritçi Kız misali– gözlerini önündeki peynir tabağını süsleyen alevlere dikip baktığını, dalıp gittiğini anlattılar. Bazı kendisini bilmezler alevlerle konuştuğunu. Önüne getirilen frambuaz soslu dondurmanın eridiğini, hamarat bir garsonun servisin sonuna gelinmesine rağmen öylece ortada duran peynir kulesini almasıyla birlikte de Hüseyin Feyzullah'ın ayağa kalktığını, birisine kavuşmak ister gibi kollarını açtığını sonra yığılıp kaldığını.

Ölümünün ardından salya sümük ağlaşan ülküdaşları, aralarında bu ölüme tanık olanlar Başbuğ'larının birisiyle vedalaştığını söylüyorlar, "İyi ama kiminle?" sorusuna "Kurtlarıyla, enikleriyle"den öte cevap veremiyorlardı. Hüseyin Feyzullah'ın uzun bir son sözü olmuş, şükür bir kişi –parti konuşmalarını kaydeden– harfi harfine hatırlamıştı:

"Hayat dediğin yürüyen bir gölge. Şamata ve öfke dolu baştan başa. Hiçbir anlamı yok."

Bu söz sağda-solda duyuldu. Ona son yıllarında bilge devlet adamı rolü biçenler "Macbeth gibi konuşmuş" deyince, "Macbeth de kim ola?" araştırmasına girişti birileri. Son söz

olarak, bunu unutalım "Sıkıştım" dediğini duyuralım demişti Parti Yürütme Kurulu. Sonra, "Son bir sözü olamaz onun. Onun sözleri ilelebet..." diyenler çıkmıştı ve buna itiraz edenler. Parti, hareket, kötü karışmıştı ama olsun. Onları iktidara götüren deniz çok geçmeden durulacaktı.

Hüseyin Feyzullah ölümüyle bile birkaç kişinin katline neden oldu: Ölüm anında yanında bulunanlardan hatta Başbuğ'un kollarına yığıldığı, kollarını hâlâ Hüseyin Feyzullah'ın mübarek başını taşıyormuş gibi tutan partili olan biteni bütün açıklığıyla anlatmıştı. Sizin de bildiğiniz 1980 darbesinde bir evde saklanırken gece tuvalete kalkıp da herkesin uyuduğunu görünce öfkelenen ve aynı zamanda tuvalete yetişmeye çalışan. Böyle mahrem bir bilginin, ölüm anında herkesin başına gelebilecek bir kazanın uluorta anlatılmasına kızan dava arkadaşı da kalktı bu adamı vurdu. "Hareketimizin adını lekeliyorsun" diyen de onu. Ardından bu zincirleme ölümlere, "Namus hikâyesi, kumar borcu" denileceğini düşünüp, kendisini. İntiharının hiçbir şeyi değiştirmeyeceği, belki kıymaya dönmeden önce beyninin işletmesindeki aklından geçmiştir.

14 nisan 1997 günü tek gerçek vardı; Hüseyin Feyzullah'ın ölümü. Ayrıca keşke son yemekte söylenen son sözün kavgası o kadar uzun ve kanlı olmasaydı diye düşündüren, teneşirde ucu demir dolu kırk sekiz numara ayakkabıların içinden çıkan küçük, küçücük bir gerçek daha vardı. Birileri, ölü yıkayıcının, "Ayaklarının altını sabunlayın ki huzura temiz pak ayaklarla çıksın" komutuyla söyleneni yaptılar. Hatta bir değil dönüşümlü olarak on üç kişi teneşir başına gelip bu görevi yerine getirdiler. "Aldım ayaklarını avucuma yıkadım, yıkadım, misler gibi" diyen hain on üçüncü kişiydi ki bu lafları bütün emirlerine itaat ettiği liderinin ölüsünün arkasından iyilikle, babasının arkasından ağlamadığı kadar çok ağlayarak söylemişti. Tahmin ettiğiniz gibi yine de söylediği sözün cezasını çekmekten kurtulamadı.

10

"Bismillahirrahmanirrahim. Entüm kentüm bilatühün."

Süleyman Tel, Çankaya Köşkü'nde Ali Çoban'ın makamında beklerken ceketinin iç cebindeki istifa mektubu kuvvetli bir yakı gibi göğsünü sızlatıyor. Heyhat, dualaların olayları tersine çevirme gücü yok:

"Bismillahirrahmanirrahim entüm kentüm bilatühün."

Birazdan Başbakanlık görevinden istifa edecek. Ceketinin cebinden gizlice çektiği tespihinin yirmi sekizinci boncuğunu atlıyor günaha girmeyi göze alarak. Onu iktidar koltuğundan alaşağı eden olaylar 28 şubat 1997 itibariyle başladı çünkü. Anıtkabir'in merdivenlerinden inerken ve çıkarken yirmi sekizinci basamağı atladığını tespit etti basın mensupları.

Birazdan Başbakanlık görevinden istifa edecek.

Tanıksınız, yıllardır bin bir zahmetle kurduğu iskambil şatolarını asker üfürdü, dağıttı. "Tövbe" çığlıklarıyla uyandığı kâbuslarında, bu şatoların en üstünde soytarıyla baş başa vermiş sinek papaz olduğunu, kuvvetli bir yelle uçup gittiğini görüyordu. Neden böyle olmuştu, neden böyle oluyordu?

"Bu memlekette rejimin tehditi biz değil, askerdir" demişti 28 Şubat sonrası buluştuğu gazetecilere. "Ama yazmayın. Yoksa rejim değişir." Aralarından birisi şaka yapmıştı: "Sizin tarafınızdan mı?" O zaman sessiz kalmıştı ama şimdi; "Biz bu rejimi neden değiştirelim?" diyordu. Kürsüden yaptığı şakaları gerçek sanmıştı birileri. "Bir kadınla koalisyon yaptım yahu!" diyordu. "Şeriat kanlı mı gelecek, kansız mı, diye sordum ama bir kadınla kapalı kapılar ardında konuştum, nefesinin kulak mememi okşamasına müsaade ettim. Hakkındaki karanlık dosyaları Meclis'te açmayalım diye elimi tutmasına, tutup bırakmamasına, 'Ne olur hocam' demesine izin verdim."

Huzursuzlukla kıpırdandı Süleyman Tel. Yakın geçmişin

zihnindeki resmigeçiti sürüyordu:

"Partide kendilerine yenilikçi diyen çocuklar 'Libya'ya gitmeyin Hocam' dediler. Gittim. Başka nereye gitseydim? Yıllardır başbakan olursam gideceğim yerler listem varken aklımın ve kalbimin bir köşesinde, başka nereye gitseydim? Batıya mı? Tüh! Libya liderinin söylediklerini kıl çadırında yutkunarak dinledim. Yutkunarak dinlenecek şeylerdi hepsi. Sincan'da tanklar yürüdü. Neden? Kudüs gecesi yüzünden. Çocukça bir müsamerenin üzerinden tanklar geçti. Sonunda olan oldu. Konutumda verdiğim iftar yemeğine gelen davetliler bile cüppeleri ve sarıklarından ötürü darbe nedeni sayıldı. Hac yolunda kendini kaybedip rejime söven milletvekilim yerinde sanki ben varmışım gibi davranıldı. Hayal gücü pek geniş partilimin Atatürk'ün annesi hakkında söyledikleri de benim haneme yazıldı. Peki bizi halk seçti, buna ne diyecekler?"

Süleyman Tel'in kafasındaki resmigeçit duvara tosladı. Ali Çoban konuşa konuşa içeri girdi.

"Kim, aynı anda hem şaşkın, hem aklı başında, hem öfkeden gözü dönmüş, hem sakin, hem sadık, hem soğukkanlı olabilmiş?"

Ayakta ve elleri gövdesinin arkasında dolaşık duruyor ve sorusunun cevabını isteyen gözlerle Süleyman Tel'e bakıyordu.

"Kimin karşısında?" diye sordu cevaben Süleyman Tel.

Bu, Ali Çoban'ın beklemediği bir cevap olmalıydı ki çareyi bilmeceyle tekerleme arasındaki şeyi tekrarlamakta buldu. Bu defa sırtı misafirine dönük, her zaman olduğu gibi pencere önünde. Süleyman Tel, "Askerin karşısında mı?" diye sordu ikinci cevap hakkını kullanarak.

"İlla karşında birilerinin mi olması gerekiyor" dedi Ali Çoban öfkeyle.

"Ama oluyor" dedi Süleyman Tel.

Sustular.

Ardından Ali Çoban, sorunun cevabını fısıldadı:

"Kimse."

"Kim, aynı anda hem şaşkın hem aklı başında, hem öfkeden gözü dönmüş, hem sakin, hem sadık, hem soğukkanlı olabilmiş? Bence sen!" dedi Süleyman Tel. Bir boğumu otomobil kapısını sıkışıp kopan işaretparmağıyla bizzat Ali Çoban'ı göstererek.

Bu tarihi görüşmenin kayıt dışı olması sebebiyle ikisi de rahattı. Bundan sonra ne zaman karşılaşırlardı kim bilir? İlk karşılaştıkları gün, dün gibi hatırındaydı:

"Arkama geçin! Arkamda durun!" diyen üniversiteden ağabeyi Ali Çoban, yarım asır sonra demek kendisini kulağından tuttuğu gibi devletin zirvesinden atacak, iktidardan uzaklaştırıp askere verecekti, öyle mi? Oysa, "Ali Ağabey" demeyi alışkanlık edindiği üniversite yıllarında, komünist Tan Matbaasını ve gazeteyi yağmalarlarken, biraradaydılar. Bugün, yakın tarihin emrinde olan bütün siyasetçiler: Pertev, Çoban, kendisi ve bu liderlerin arkasını toplayan destekçileri.

"Neden bu kadar ayak sürüdün ki?" diyordu şimdi Ali Çoban.

"Ah" dedi içinden Süleyman Tel; "Sanki aklının muhafızı bellek buhar olmuş, içinde akıl bulunan çanak imbiğe dönmüş."

Göğsünü yakan istifa mektubunu çıkarmak, üniversite kapısında türban çıkarmak kadar ağır ve zor geliyordu ki o kızlar için de bir şey yapamamıştı. Bir tanesinin haberlerdeki görüntüsü gözünün önünden gitmiyordu, bir sinir krizi eşliğinde, açıp türbanını dalmıştı alevlerin, zebanilerin arasına, cehenneme dalar gibi hayatını belirleyecek üniversite sınavına. "Yapma!" diye bağırmıştı etrafındaki diğer türbanlı kız kardeşleri. O kızlar için hiçbir şey yapamamıştı. Basın habire *Komparsita* eşliğinde evlendiğini yazıyordu. Düğününde frenk giyisisi sayılan smokin giydiğini, karısının gelinliğinin

kısa bir entariden ibaret olduğunu. Gereksiz ayrıntılarla uğraşıyordu herkes. Çıkardı istifa mektubunu. Uzattı istifa mektubunu. Ali Çoban okudu ve kabul etti istifa mektubunu.

Muhtemelen kapatılacaktı şimdi iktidarda olan partisi.

Yeni parti için isim bile bulmuşlardı partilileri; Şafak Partisi. Bundan sonra siyasi hayatında şafak söker miydi, bilinmez.

"Partimi kapatacaklar ve ben Başsavcının mütalaasında belirttiği şeyleri şimdiden görür gibiyim" dedi.

"Nelermiş onlar?" dedi Ali Çoban. Arkadaşının engin hayal gücüne her zamanki gibi bıyık altından gülerek.

"Bakara, Nisa, En'am ve Zuhruf surelerinden hareketle İslam'da adaletsizliğin ve eşitsizliğin varlığını kanıtlayacaktır. Sonra sanki bir dinmiş gibi Atatürkçülüğün ne denli ileri, İslam'ın ne denli geri olduğu hükmüne varacaktır."

Bozuk bir saatin günde bir defa doğruyu göstermesi gibi bir şey olmuş olabilir miydi? Süleyman Tel'in hayal ettiği "mütalaa" iki ay sonra kelimesi kelimesine çıkacaktı. Ali Çoban bunu hissetti. Yine de küçük kardeşini azarlar gibi başladı:

"28 Şubat'ta ne oldu haberin var mı senin? Darbe oldu. Bir kere daha. Ama bu defakine postmodern darbe dediler. Bundan sonra darbe dediğimiz şey de böyle olur. Dünya üzerinde aç Afrika'dan öte askerin darbe yaptığı memleket var mı?"

"Neden böyle?" diye sorarak öfkesini dizginledi Süleyman Tel. Soru ağzından çıkmış ama gözbebekleri kontrolünü kaybetmiş bilyeler gibi yuvarlanmaya devam etmişlerdi.

"Askerin kurduğu devletlerde askerin kılıcı başımızın üstünde sallanıp durur da ondan" cevabını verdi Ali Çoban. Şimdi devletin zirvesindeydi ama biliyorsunuz buraya ne güçlüklerle çıkmıştı.

"Devletlerini kimseye koklatmaz bunlar" diye ekledi ayrıca. Gözlerini Süleyman Tel'in nihayet sabitlenen gözlerine dikerek.

"Biz bu devletin emanetçisi miyiz? Onlar gibi rütbelenip çıkmıyoruz halkın huzuruna. Oyu alan, seçilen biziz."

"Sus! Bunları kimse duymasın" diye çıkıştı Ali Çoban. Yaşlanmıştı. Yaşlandıkça kafatasına geçirilmiş incelmiş bir eldiven gibi kalmıştı yüzü, kelliği. Gözleri yuvalarına kaçmıştı ama asla zayıflıktan değil. Zira her zaman çok çok kiloluydu.

"Yoksa darbe olur diyeceksin ama darbe zaten oldu" cevabını verdi ve kalktı Süleyman Tel. Bundan sonra olacakları adı gibi biliyordu. Hükümeti kurma yetkisi koalisyon ortağı Şahika'ya bile verilmeyecekti. Kendi partisi bölünecek yenilikçi çocuklar onun açtığı yoldan onun yaptığı hatalara düşmeden iktidarın yolunu tutacaklardı ama onsuz. Hayatının en doğru ve en samimi sözünü söyleyip siyaset sahnesinden inecekti Süleyman Tel:

"Bu olaydan bir saat önce ölmüş olsaydım, mutlu bir ömür sürmüş olurdum."

11

HANGİSİNE İNANALIM? diye soruyordu gazeteler: HÜKÜMETİN DEVRİLDİĞİNE Mİ, BÜLENT PAYE'NİN HAMİLELİĞİNE Mİ? Halka biraz afyon lazımdı; müstesna trafik kazası sonrasında "Bu nasıl iş?" diye her gece aynı saatte ışıkları kapatıp tencere-tava çalarak tepkisini ortaya koyabilmişti zavallı halk. Biraz önce gözlerinizin önünde istifasını veren Süleyman Tel, "Gulugulu dansı" demişti bu eylem için. O korkunç darbeden sonra, üzerinden tank gibi geçen yoksulluk, kayıplar, ayakucundaki savaş, faili meçhuller, eşitsizlik için sadece bunu yapabilmişti halk. Şimdi oyalanmaya, avutulmaya ihtiyacı vardı ve boyalı basın bunu pekâlâ yapıyordu.

"Ayna!" diye bağırdı Bülent Paye. Gazetelerin de yazdığı

–doğru– özel bir el aynası vardı. Bu ayna onu gerçekten –doğru– güzel göstermekteydi. Aynısının boy aynası olanını da sipariş etmişti –doğru– "Gemiye yüklendi geliyor" haberini almıştı –doğru–. Büyülü değildi bu aynalar. Sadece sirklerdekilerin tersi şeyleri yapıyordu. Aynaların kusurları gizlemesi için çalışan bir ustası vardı. Venedik'te değil, Endonezya'daydı bu usta.

"Ayna!" diye bir kere daha bağırdı Bülent Paye ve yardımcısı aynasını eline tutuşturduğunda öfkeyle yere attı, kırdı onu. Böylece, o anda, en değerli şeyinden olmuş oldu. Delirmiş gibi bağırdı, ayağa kalktı, tepindi. İyi ki ona ne halde olduğunu gösteren aynası artık yoktu:

Bülent Paye'nin sinirleri bozuktu.

Bu kurmaca hayatı yaşamak hiç de kolay olmamıştı. Vaktiyle halkı incik boncukla süslü pelerinlerle oyalayabiliyordu, kestirdi –kestirmedi dedikodusuyla, memeleri var– yok, önündeki kabarıklığı gördüm-görmedin.

Mucizevi aynasını kırmak bir yana, yedi yıllık uğursuzluğu peşine takacak kadar harap düşmüştü sinirleri. Bıkmıştı gazetelerde kendisiyle ilgili haberler yaratmaya çalışmaktan. Şükür, yeni tür gazetecilerin kafası bu tür kurmacalara basıyordu. Çoğu zaman onlar kurgular olmuşlardı kendisiyle ilgili haberleri:

BÜLENT PAYE HAMİLE.

Yardımcısı bu haberi manşet yapan gazeteyi gümüş tepsiye yerleştirmiş –hizmetkârların gazete, dergi sunması için tasarlanan bu tepsinin bir benzeri Elizabeth Taylor'daydı– uyanmasını bekliyordu. Bir yabancı gibi gazeteden okumuştu hamile olduğunu Bülent Paye. Peşi sıra çalan telefonlarda hattın ucundaki meraklı gazeteciler şunları soruyordu: Havyara aşermişsiniz doğru mu? / Bebeğin cinsiyetinin kız olduğu söyleniyor doğru mu? / Bebeğin babası özel aynanızın içinden çıkıp gelen bir cinmiş doğru mu? / Bu mucizeyi araştırmak için

özel bir heyet geliyormuş doğru mu? / "Bebeği sahnede doğurmak istiyorum" demişsiniz doğru mu? / Bebeğin babası bir Arap Emiri'miş doğru mu? / Size hamilelik hediyesi olarak pembe incili bir yastık hediye etmiş, doğru mu? / Bu yastıkta işli sarayın aynısını da doğum hediyesi olarak yaptırıyormuş doğru mu? / Bebeğin babası Ortadoğu'nun en büyük tavus kuşu çiftliğinin sahibiymiş doğru mu? / Bebeğe tavus kuşlarının arasında hamile kalmışsınız doğru mu? / Bebek uzatmalı nişanlınız zeytin tüccarınından değilmiş, doğru mu?

Sonuncu soru doğruydu. Bülent Paye, yıllardır zeytin tüccarı nişanlı rolünü yapan Kâhya Talat'tan hamile kalmamıştı. Bülent Paye hamile kalmamıştı. Kalamazdı. Heyhat, bunu televizyona ve boyalı basına çıkma arzusundaki hiçbir jinekolog dile getiremiyordu: "Havyar hamilelere zararlıdır. Fazla cıva içermesi sebebiyle..." diye başlıyor, Bülent Paye'ye hayvardan ve kabuklu deniz ürünlerinden uzak durmasını tavsiye ediyorlardı. Gelin görün ki televizyon ekranından parmağını sallayan jinekoloğun bu tavsiyesi Bülent Paye'nin aklına iş düşürdü, kaşık kaşık havyar yedi, karides kabuklarından dağlar yarattı, çiğ midye yiyeceğim diye tutturdu, sonunda cıva zehirlenmesinden hastaneye kaldırıldı ama gebelik müsameresi devam ediyordu ve bu haber gazeteler tarafından, BÜLENT PAYE DÜŞÜK TEHLİKESİ ATLATIYOR diye duyruldu.

Hasta yatağındaki Bülent Paye'nin deniz mahsullerinin sindirim sisteminde yarattığı zehirli atığın verdiği acıyla inlemesi gerekirken, o; "Bebeğime bir şey oldu mu?" diye inliyordu. Doktorlar birbirlerine baktılar. Hipokrat yeminleri bu kadarına izin vermiyordu. Bir düzine psikiyatrist ve insan anatomisini anlatmak için sabırlı bir doktor, Bülent Paye'nin üreme organlarını gösteren röntgenler ve acı gerçek:

"Yapay bir vajinanız var ama sonu kupkuru bir duvar."

Hasta yatağında pür makyaj ve loğusalığa hazırlık: başın-

da kırmızı –yakut işli– kurdele, hastane odasında tıkılı kalmanın verdiği sıkıntının alameti farikası: nadide tavus kuşu tüyleriyle donanmış yelpaze, yelpazesini şak diye açıp salladı ve çizerek oluşturduğu kaşının tekini kaldırıp öfkeyle sordu Bülent Paye:

"Yani?"

Yelpazesinin rüzgârı ona laf anlatmaya çabalayan doktorun terden keline yapışmış bir tutam saçını havalandıracak kadar güçlü esti. Sabrın sonu her zaman selamet değildir:

"Yani, bir penisin başını sokacağı bir yerin varlığına şükredebilirsin ama bir bebeği içinde yaşatacak kucak sende yok!"

Bülent Paye çılgına döndü.

Ertesi gün doktorunun başına gelenler haberinin içinde bir kutup ayısının kendisini sevmek isteyen ziyaretçiye ettikleri –ayağını kırmıştı tıpkı Bülent Paye'nin başucundaki komodini fırlatarak yaptığı gibi– bir kutucuk içinde benzetme mahiyetinde verilmişti.

İntikam alma sırası Banu Ballı'ya geçmişti. Şermin'in Kadıncıkları Koruma Vakfı, Pertev'in ani ölümüyle batmış, yoksullar yararına ayakta tutulan hayvanat bahçesindeki hayvanlar açlıktan birbirini parçalamış "Abla yetiş hayvanlar birbirini yiyiyor" diye canhıraş bir telefon açan Banu Ballı, Şermin'den "Ben kendime Başbakanlık Konutu'nun elimde kalan ipek perdelerinden entari dikiyorum haberin var mı?" cevabını almış, sonunda karıncalara şeker serperek hayvan sevgisini tatmin eden bir münzeviye dönmüştü. Kapısında yıllar sonra yeniden, umudunu kestiği gazetecileri görünce sevindi. Ertesi gün gazeteler: KUTUP AYILARI DAHA MÜŞFİKTİR BAY BÜLENT PAYE'DEN başlığıyla çıktı.

Medya uydurduğu yalan kendi eseri değilmiş gibi, Banu Ballı'nın tozşeker taneciklerine gelen karıncaları misali Bülent Paye'nin kalmakta olduğu hastanenin çevresine üşüştü:

HAMİLE OLDUĞU YALANINI UYDURAN BÜLENT PAYE UTANCINDAN HASTANEDEN ÇIKAMIYOR.

Sonunda Bülent Paye'nin yardımına uzatmalı zeytin tüccarı nişanlısı pozunda bizim Kâhya Talat koştu: ZEYTİN TÜCCARI NİŞANLI OMZUNDA BİR HALIYLA ZİYARETE GELDİ. İşte bu doğruydu. Sıra nişanlının omzuna vurduğu halıya kulp bulmaya gelmişti: ACABA HASTANEDEN UÇAN HALIYLA MI KAÇACAK?

Hayır. Bu halı sadece bin bir maceradan sonra asıl sahibi tarafından ele geçirilmişti. Kâhya Talat aynı mücadeleyi kendi hayatı için verse bugün Çankaya'da uşak değil en azından kısa bir dönem Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yapmış bir şahsiyet olurdu. Oysa o, İmam İmam Efendi'yi bile siyasete uçuran, kimlerin kimlerin huzuruna serilen bu nadide halıyı, bir yangının külünü yeniden yakıp geçmek sayıp yeniden ele geçirmiş, Bülent Paye'yi kendine getirecek gerçeği açığa çıkarmış sanıyordu:

"Bu hayatta sevgiden, aşktan başka tutunacak dal yoktur."

Farah Diba'nın nakşedildiği ipek halıyı yıllar yıllar sonra bir kere daha huzuruna sererken söyleyecekti bunu ve anlatacaktı beslediği gizli aşkın hikâyesini. Hayaller gerçek hayata ne zaman tam tamına uyum sağlayabilmiş ki! Makyajsız suratı ay yüzeyi gibi görünen, gözleri iki derin kuyuya, saçları tiftiklenmiş yün öbeğine dönmüş Bülent Paye huzuruna serilen halıya baktı, baktı, baktı. Bir servetin uğruna kül olduğu, bir gencin bahtını karartıp elâleme uşak eden halı, güve yenikleriyle doluydu. Güveler, yaramaz fındıkfareleri ve aralarına karışmış daha irice bir kemirgen de olabilirdi bu, daha çok Farah Diba'nın geniş dekoltesinden nasiplenmişlerdi. Biraz gıdısından, bir parça çenesinden ve sol yanağından.

"Hatırladın mı?" diye sordu bizimkisi.

"Neyi?" dedi Bülent Paye ve bu cevabı bile sükûnet sayılacakken birden damarlarına zerk edilen yatıştırıcılar buharlaştı, sinirleri tekrar zıvanadan çıktı:

"Pireler, tahta kuruları, kabir böcekleri resmigeçite geçtiler. Kaltır şu pırtıyı önümden!"

Hatırlamamıştı.

Mutlu, huzurlu, sağlıklı bir hayatı; Talat'ı, yıllar önce nasıl kaçırdıysa yine öyle davranmıştı. Erkek bir aslanın yelelerini yolacak kadar aşka tutkun bir kadın hayatta kendisini sevecek bir erkekten daha başka ne dileyebilirdi? Ama tanıksınız işte, Bülent Paye, şöhret, ün, para, daha fazla kadınlık dilemiş, bunlar için atmadığı takla kalmamıştı. Sonunda hastalanmış, yalan ve uydurmacaları ruhunda güve yeniği kadar büyük ve asla onarılmaz delikler açmıştı.

Arada bir, kaldığı hastane odasının penceresini açıp aşağıda bekleşen gazetecilere bağırıyordu:

"Başbakanın örtülü ödenek açıklamasına inanıyorsunuz da benim hamileliğime niye inanmıyorsunuz!"

"Hatırlamadın mı?" diye bir kez daha sordu Talat, pencerenin kolu elinde kalan Bülent Paye'ye.

"Hatırlamadım" dedi Bülent Paye, perdeyi çekip bir ucuna sümkürerek.

Farah Diba bile bu işe şaşmış bakıyordu ya da gözbebeklerinin dokuması sararıp solmuş, güveler kaşlarını da yediğinden öyle görünüyordu.

Kâhya Talat odadan çıkıp gittiğinde Bülent Paye'yi terk etmiş olacaktı. Herkesin bildiği kimliğiyle zeytin tüccarı nişanlı ile kendi kendini bildiği haliyle Kâhya Talat'ın yani yarısı uydurmaca, yarısı gerçek ama aslı büyük olan aşkları son bulmuş olacaktı. Cumhurbaşkanlığı forslu porselen çaydanlıktan bir çay daha servis ettiği Ali Çoban ve Nazlı Hanımı sadık uşaklarının yıllar yılı böyle büyük bir macerayı sürüklediğinden habersizlerdi ne garip. Kendince bü-

yük iş başarmıştı: Ali Çoban hükümetinde bakanlık yapan Bursalı bir işadamının kızının nişanında sahne alan Bülent Paye'yi elinden tutup kulis olarak kendisine tahsis edilen yerden, çıkacağı sahneye kadar tıpış tıpış yürütmüş, "Kimse bilmiyor sevgili olduğumuzu ne garip" diye düşünmüş, yoluna çıkan milletvekillerine "N'aber abicim" diyen Bülent Paye'nin merdivenleri tırmanırken tıpkı bir vantrilok gibi "Tatlım, aşkım, sele zeytinim, tuzum, biberim! Sahneden sonra bana uğrayacaksın değil mi?" diye soruşuyla erimiş, bitmiş, sevgilisinin bütün şarkıları gözleri gözlerinde okuduğunu görmüş ama davetlilerin hiçbirisinin böyle bir şeyi akıllarının ucundan geçiremeyeceğini düşünüp keyiflenmişti. Sırlar haz verir. Bu kapıdan çıkınca hepsi bitecekti işte.

Bitti de.

Bülent Paye sonunda halkı kandırmak suçundan tutuklandı, yargılandı ve cezaevine konuldu. Pek sakindi cezaevine girerken. Oğlunun sünnetinde bedava sahneye çıktığı –iyilik yap denize at– bir savcı tarafından, kendisinin ricası üzerine, yıllar önce –İzmir Fuarı'nda sahnede memelerini açıp halka göstermek suçundan– iki ay tutulduğu Buca Cezaevi'ne konulmuştu. İçeri girerken kendisine ayrı bir hava, poz vermeyi başarmıştı: Bir eşi Onnasis'in cenazesinde Jaklin için yas giysisi olarak dikilen Channel tayyör, gözlük ve *Gündüz Güzeli* filminde Catherine Deneuve'ün taktığı şapkanın bir benzeriyle.

"Bir mabede girer gibi giriyorum cezaevine. Yıllar önce hayatımın en huzurlu günlerini burada geçirmiştim çünkü" demiş, "Bismillah" çekip sağ ayağını atmıştı içeri. Çoktan barıştığı gazetecilere dönüp siyah eldiven geçirdiği eliyle, el bile sallamış, bu pozu üç defa tekrarlatılmıştı kendisine. Onun gönlünü almak isteyen basın mensupları halkı dolandıran banka sahiplerinin dışarıda olduğunu hatırlatmışlardı kont-

rolden çıkan gebelik haberi sebebiyle bütün bunlara neden olan kendileri değillermiş gibi.

Çok geçmeden Kâhya Talat'ın büyük sırrı, sır olmaktan çıktı, Ali Çoban ve Nazlı Hanımı tarafından öğrenildi. Ali Çoban, dolandırıcının âlâsı çıkan bankacı yeğeninin yeni işler alması için Azerbaycan'a yazdığı mektuptan bu kadar utanmamıştı. Bunu gören Kâhya Talat, emekliliğini istedi. Memleketi Isparta'da emekli ikramiyesiyle aldığı dokuma tezgâhının başında, ham ipekten Bülent Paye halısı dokurkenani bir kalp krizi geçirerek öldü.

12

Hocaefendi uçağın penceresinden bakıyor, tarihin bir penceresi varmış, oradan bakar gibi. Hocaefendi tarihin elinden kaçıyor. İstihbarat merakının faydalarını nihayet gördü, sıhhatini bahane ederek vakitlice Amerika'nın yolunu tutuyor.

"Benden sonra tufan" diyor yanındaki yoldaşına. Rıza bu, Çaycı Rıza. Eksilen saçlarının yerine ektirdiği yele gibi saçlarıyla ilk bakışta tanınmayacak kadar değişmiş.

İki ay sonra Hocaefendi'nin bütün varlığı, yarattıkları, eserleri, Papa'yı kucaklayan fotoğrafları, bütün siyasilerle sıradan bir vatandaş olarak ama böyle olamayacak kadar devlet adamı görünümlü pozları takiye denizinin suları altında kalacaktı.

"Takiye denizi" diyor Hocaefendi. Zihninden neler geçiyor bir bilseniz.

"Şu aramızdaki koltuk Hocaefendi" diyor Rıza, Hocaefendi'sinin belleğinin arada sırada dışarı verdiği seslere çoktan alışmış, kulak asmayarak, "boş herhalde. Geçsem mi ben yanınıza?"

"Selamünaleyküm friends. Excuse me. Could I get past? I think this is my seat."*

Hocaefendi uçağın minik penceresinden içeri bir ışık topunun düştüğü sanrısına kapıldı, eli gayri ihtiyari pencereyi örtecek plastik perdenin çekeceğine gitti. Hocaefendi ve sadık müridi Çaycı Rıza arasındaki boş koltuğu ışık huzmesinden müteşekkil, İngilizceyi heceleyerek konuşan bu beyefendi dolduracaktı demek ki. Çaycı Rıza gölgeden hafif bir şeyin dizlerine sürtünüp geçtiğini hissetti. Aralarındaki koltuğu zapt eden yolcuyu havalimanındaki bilgisayar başında devre dışı bırakmaları mümkün olmadığı gibi –B Sırası, koltuk no: 16– New York'a havalanacak koskoca Airbus'ta yan yana iki kişilik başka yer bulmaları da imkânsız ilan edilmişti, sinirli bir yer hostesi tarafından.

"Mr. Muezza" diyerek yanlarına yaklaştı hosteslerden birisi, küçük rötarın müsebbibi, Mr. Muezza olduğunu öğrendikleri şahıs, fazlaca temkinli bir şekilde yerine yerleşmişti bu arada.

Hocaefendi'nin yüreğini ağzına getirmişti bu rötar. Gözleri, pistte bekleyip duran uçağın ufkunda belirecek polis arabalarını aramaktaydı. Hostesleri itip içeri dalacak apoletlileri. Gözleri yaşlarla doldu. Sizlerin uzun uzun dinlediği vaazları suç teşkil edivermişti birden. Devlet düzenini değiştirmek istemekle, sinsi olmak ve uzun vadeli planlar yapmakla suçlanacaktı. Bunu gerçekleştirmek için geniş bir örgütlenmeye girişmiş olduğu iddia edilecekti. Hedefinin siyasi iktidarı ele geçirmek olduğu söylenecekti.

İyi de, siyaset yapmak bu değil miydi? Hem böyle yapmışsa ne olmuş? Var olan siyasi ve hukuki düzen vicdanen meşru sayılan bir görüşü yasaklıyorsa, o görüşe inanan insanın nasıl bir politika yapmasını bekliyorsunuz diye sormak gerekirdi,

* İngilizce, "Selamünaleyküm arkadaşlar. Affedersiniz. Geçebilir miyim? Sanırım burası benim yerim".

"şeriat tehlikesi" sendromuyla yaşayan laik kamuoyuna, 28 Şubat'ta postmodern darbeyi yapanlara. Bir vakit, siyaset dışı İslam profili çizdiğinden, fazlasıyla rahatlatmıştı o malum kitleyi. Bu rahatlama ona ve cemaatine kozasından çıkmak gibi tarihi bir karar aldırmıştı. Hocaefendi'nin yüzünü görmediğimiz günlerde çevre koşulları ile iman arasında bağ kuran yaklaşımı, memnunların memnuniyetinin asli nedeni olmuştu.

Marx'ın bayrağı altında miting yapanlar için, "Ne oldu askere? Nerede polis?" diyordu. Göreve çağırdığı asker ve polis şimdi onun yakasına yapışmak üzereydi. Hocaefendi'nin erdem diktatörlüğü çökmüştü.

"Mr. Muezza have you got luggage?"

Mr. Muezza'nın bagajı yoktu.

Hostesin mavi ve yeşil tonlara bulanmış gözkapakları şüpheyle yarı yarıya kapandı.

"Mr. Muezza may see your passport please?"

Hostes, Mr. Muezza'nın şimdiye kadar çoktan görülmüş olması gereken pasaportunu münasebetsizce görmek istiyordu.

Kırışmaz, buruşmaz, terletmez, üşütmez, incecik, hafif pek özel bir kumaştan yapılmış seyahat takımları içindeki Hocaefendi yine seyahatler için kullandığı yalınayak dolaşıyor hissiyatı veren yumuşak ayakkabılarını geçirdiği ayaklarını huzursuzlukla birbirine doladı:

Terörist gelmiş yanlarına mı oturmuştu yoksa?

Muezza ismini nereden hatırladığını Hocaefendi'den önce Çaycı Rıza buldu: Hz. Muhammed'in kedisinin adı. Mr. Muezza da o sırada sırasıyla önce iç ceplerinde sonra iki yan cebinde aradığı pasaportunu buldu, –buraya dikkat!– ve olmayan bir şeyi, iki avcunun arasındaki boşluğu hostese gösterdi. Pencereden bakan Hocaefendi kulağının dibinde kör sineklerin vızıltısına benzer bir fısıltının "Dön bak, mucizeme şahit ol!" dediğini işitti. Baktı. Hostes, Hocaefendi ve Rıza'nın şahitliğinde bir pasaportu görmüş gibi baktı ve onay-

ladı; “Excuisme Mr. Muezza, have a nice fly.”

Hostes sırtını dönüp iki adım atmıştı ki külden ve şerden suret bulmuş gibi tel tel dağılıp döküldü tıpkı bir hayal gibi yok oldu.

“Gerçek adım bu değil elbette” dedi Mr. Muezza başını çevirip göz göze geldiği Hocaefendi’ye. Adı bu değilse biz de bu hitabı bir kenara bırakmalıyız;

“Adım Cebrail.”

“Bismillahirrahmanirrahim.”

“Seni kurtarmaya geldim.”

“Bismillahirrahmanirrahim. Bakara suresinde der ki, ‘O’nu Cebrail ile de destekledik. Demek ki size nefislerinizin hoşlanmayacağı bir emirle bir peygamber geldikçe her defasında kafa mı tutacaksınız? Kibrinize dokunduğu için kimine yalan diyecek, kimini de öldürecek misiniz?’ ”

Cebrail başını sallayıp kemerini bağladı. Ne yani gelip aralarına oturan İslam inanışına göre görevi peygamberlere güç vermek, sıkıntılı anlarında teselli etmek olan dört büyük melekten birisi miydi?

“Binmeseydim bu uçağa, infilak edecekti havada. Sen ve müridin de Allah’ın gökyüzünden, yeryüzüne serbest düşüşe geçecektin. O etapta mucize yaratmak da mümkün olmayacak, okyanusun üstünden yalınayak önce Kâbe’nin yolunu tutacak, ardından Hakk’ın cennetine yükselecektin daha yapacak onca işin varken.”

Bunları Cebrail’in ağzından duyan Hocaefendi başını kucağına gömdü. Kemer ikaz ışıkları söndü. Hosteslerden birisi iyi olup olmadığını sordu. Rıza, namazını kaza ettiğini söyleyip hostesi başlarından savdı. Kuşkusuz Rıza, Cebrail ile Hocaefendi’si arasındaki sohbeti aralarına görünmez bir perde çekilmiş gibi işitmiyordu.

Hocaefendi dertli başını secde kabul ettiği plastik uçak masasından kaldırdı:

"Bir gün dünya robotlarla idare edilecekse bu robotları yönlendirecek kumanda merkezi Müslümanların elinde olmalıdır, diyordum, bizi Batı-Hıristiyan âlemi karşısında yenik duruma düşüren ne varsa onları Batılılar düzeyinde temellük edebilmiş olmak istemekteydim. Hal böyleyken Liberaller ve Kemalistler tarafından alkışlanmaktaydım. Laikçi-Kemalist çevrelerin özlemleriyle örtüşen özlemlerim vardı. Ama alaşağı ediverdiler beni."

"Öyle" dedi Cebrail. "Eğer yetişemeseydim, infilak eden uçaktan sonra ortalık daha beter karışırdı. Koca uçağın senin uğruna infilak ettiğini düşünürdü kimileri."

Kırlaşmış temiz bir sakalı, yine tertemiz, pasparlak görünen bir ensesi vardı Cebrail'in. Kuran'da yazan altı yüz kanadını hatırlayıp bakışlarını sırtına, omuzlarına doğru kaydırdı onun Hocaefendi. Sonra, yüce kanatlardan hiçbir iz, çıkıntı, kalıntı sezemeyince başını pencereye çevirdi. Dışarıda motor gürültüsünün coşturduğu havanın sesini dinledi ve sordu:

"Peygamberliğimi bildirmek için mi geldin ey Cebrail?"

"Yooo" dedi Cebrail mükemmel bir fani rolü yaparak, "Sen kendini zaten peygamber ilan etmedin mi? Bu çağda bize ihtiyaç var mı ki?"

"Bir kusur mu işledim ey Cebrail?" diye sordu bu defa Hocaefendi.

"İnsan kusurdan ibaret zaten."

"İnfilak eden uçaktan aşağı ateşten bir heykel, bir öbek kül olarak inseydim, şehit düşseydim, bu benim için daha yararlı olmaz mıydı ey Cebrail?"

Cebrail bir kaşını kaldırdı, senin karşında abdal müritlerinden birisi yok, bana yol yordam öğretme dercesine:

"Yokluğun varlığından daha çok belaya ve kuşkuya yol açardı kuşkusuz. İnsanların kafasının içine konulan aklın, fikrin bu kadar çok derde yol açacağını, fikirlerin günahlar

gibi yasak edileceğini bilseydik ondan mahrum bırakırdık sizleri. Bu daha hayırlı olurdu belki."

Hocaefendi fikirleri dolayısıyla mağdur oluşunun Cebrail tarafından kabul görülüşüne memnun oldu. Arkasına yaslandı:

"Gidişim gibi, dönüşüm de olacak mı ya Cebrail?"

"Müneccim miyim ben?" dedi Cebrail ve bir fani kılığında olduğunu hissettirmek için hostes çağırma düğmesine bastı, gelince de "Bir bardak su" rica etti. Dilinin damağının kuruluğunu yatıştırıp, şükretti ve mübarek parmaklarının ucuyla dudaklarını kuruladı:

"Siz insanların tarih dediği şeye sorman lazım memlekete dönüşünün olup olmayacağını. Tarih ülkelerin kaderidir bir bakıma. Bazı insanların kaderleri de ülkelerinin tarihi."

"Tarih tek dişi kalmış canavar. Ardımda kalan memleketim de inim inim inlemekte."

"Benim indirdiğim kutsal kitaplar gibi olmalı ulusların tarihi de tek ve bir, yalan barındırmayan."

"Nerde?" deyip bir elini salladı Hocaefendi. Cebrail'in bakışında kutsal kitapların günah saydığı kibirden eser yoktu ama, "Sen de o tarihin bir parçasısın Hocaefendi" deyişine benzer bir ifade vardı.

"Şu bir külçe demir saydığımız insan yapısı kanatlı kuşun havalanıp bizi bir diyardan bir diyara götürmesi kadar imkânsızmış meğer yaptıklarım. Minare dibinde kör bir odacıktan geniş geniş âlemlere çıktım bin bir cefa ile..." durdu ve sustu Hocaefendi. Mülayim görünmek için değil, heba olduğunu varsaydığı emekleri için ağlamaktaydı bu defa. Şahidisiniz on dokuz yıl önce çulsuz bir fukara olarak düşmüştü Anadolu yollarına. Bu defa Cebrail refakatinde, öz, hakiki, gerçek gurbete doğru uçmaktaydı.

"Uzatma artık, neredeyse kendini tutamayıp aralıksız üç gün üç gece süren vaazlarından birisine başlayacaksın" dedi

Cebrail, bir melek olduğu hakikatini derin bir kuşkuyla gölgeleyip. Dayanamayıp devam etti ayrıca;

"Ne oldu şaşırdın mı? 'Allah'ın Resulü buradayken ben nasıl vaaz ederim sana ey kulum' dediğin camilerde Muhammed değil ben vardım, sırtımı kubbeye vermiş, kanatlarım ile Allah'ın evinin dört bir tarafını sarmış, kollamış. Kimi zaman da zavallı bir müridinin kılığına girip gelirdim pek tabii ve açıkçası alınırdım Muhammed'i varsayıp beni, Allah'ın peygamberleri ile arasında aracı ilan ettiği meleğini yok saymandan."

"Görmedim, bilemedim" diye kekeledi Hocaefendi.

"Muhammed'i görüyordun ama" dedi Cebrail sitayişle.

Yemekler geldi, gitti. Hocaefendi baktı gördü Cebrail hiçbir sıkıntı duymadan yiyiyor yemeğini, hiç sormadı, "Domuz eti, domuz yağı var mı yok mu? Domuz etinin halledildiği bıçaklarla kesilmiş, domuz etinin pişirildiği tavalarda işlem görmüş müdür?" diye. Önüne konulanı Cebrail'e güvenip afiyetle yedi.

Günden geceye geçtiler ve geceden güne. Gâvurun küçük aptesi bir yerine sıçrar da mundar eder kendisini diye helaya bile gitmedi Hocaefendi. Çaycı Rıza ise gözleri hostesin kalçalarına ve gömleğinin üzerinden bile belli olan biçimli göğsüne kaydığı anda bozmuştu aptesini. Girip helaya bir aptes almaya hem üşeniyor hem de çıktıktan sonra helayı kullanacak olanın "Bir Müslüman girip yağmur yağdırmış buraya" demesinden korkuyordu ki vardı böyle bir tecrübesi. Neyse, daha fazla sıkılmalarına ve sıkışmalarına gerek kalmadan pilotun, "Birazdan Kennedy Havalimanı'na inmiş olacağız" anonsu duyuldu.

Gelmişlerdi.

Hocaefendi, Cebrail ile arkadaş olduğu hissiyatına kapıldı ve dostça anlattı:

"Altın bir nesil yetiştirme gayesi ile bulup topladığım, Işık Evlerinde yetiştirdiğim çocuklarım çok okurlar. Beni eş tut-

tukları Gazali, Nizam'ül Mülk ve Mevlana'dan başka şeyler de okurlar. Okur ve bana anlatırlar. Okur ve tartışırlar. İşte bunlardan bir tanesi Alman seyyah Stephan Gerlach'ın –Hey! Bu günlük Florya Deniz Köşkü'nün kütüphanesinde de var, orijinal dilinde, Almanca. Ama kim bilir hangi meraklı tarafından bazı bölümleri tercüme edilmiş ya da ettirilmiş. Pelür kâğıtlara yapılan tercümeler de kitabın içine sokuşturulmuş iyi mi?– 1573 ile 1576 yılları arasında tuttuğu günlüğü okumuş. Şöyle sona eriyormuş bu günlük..."

Hava değişimi, uzunca bir süre yüksek irtifada uçmak, jetlag... İnsan fiziğine ve kimyasına etki edecek her türlü şey olmuş olabilirdi ve bunun neticesinde Hocaefendi söz konusu günlüğün nasıl sona erdiğini unutuvermiş ama nasıl becerdiyse söylemiş gibi yapmış, kendi söylemiş kendi gülmüştü. Yolculuk bitsin diye can atan Cebrail de anlamadığı lafa nezaketen gülümsemişti:

"Uçaktan bakınca yamalı bohça gibi görünen yeryüzünde, ülkelerden bir ülke işte. Stratejik önem diyorlar ama insanlar artık hem yeraltından hem yer üstünden gidebiliyorlar. İsterlerse fezaya çıkıp oradan tam tepenize inebilirler."

"Yani."

"Yani stratejik önemi olduğu için bütün dünyanın bu ülkeyi karıştırıp durduğu, bütün kötülüklerden ötekilerin sorumlu olduğu komplosu bu ülkeye adalet, eşitlik ve huzurun, ona da demokrasi diyorlar, kök salmaması için neden teşkil etmemeli."

"Tövbe, bir melek değil de deli bozuk bir fani mi yoksa?"

Hocaefendi'nin kalbinden geçen şüpheyi sezen Cebrail konuştu:

"Modern çağ öncesi dönemi yaşamakta olan toplumlar mizah nedir bilmezler. Mizah: şaka, alay, yergi değildir. Olağanüstü olaylar söz konusu olsa da anlatılanlar ciddi şeyler değildir. Düşün, Muhammed'e vahiy indirmek için mağaraya

giderken şimdi bir teyyarede, rahat bir koltukta oturuyor, alkolsüz bira içiyor, peçesiz hosteslerin suratına bakıyorum."

"Hiçbir şey anlamadım" dedi Hocaefendi, inişe geçen uçak için kemerini tekrar bağlarken. Cebrail de önce ağzı açık uyuya kalan Rıza'nın kemerini bağladı, ardından kendisinin, hostesten mükâfat olarak bir tebessüm koparıp devam etti:

"Tarih sona erecekse, elini çabuk tutsun!"

"Ne, kıyamet mi kopacak?" diye bir çığlık attı Hocaefendi.

"Onu bana değil, insanlığa soracaksın" dedi Cebrail.

Uçağın tekerlekleri piste değmişti.

"İnan saçmalayıp durmadım" dedi Cebrail. "Bir mağara yerine bir teyyare koltuğuna inmiş elçi melek olarak bu çağa uygun, söylenmesi gereken şeyleri söyledim."

Gelmişlerdi.

Her şey bütün din âlimlerinin gördüğü türden bir rüya olabilir miydi? Hatırlayınız, Korku Efendi'nin şeytanla muhabbeti ve yine böyle teyyarede zuhur eden düş ile gerçek arası olağanüstü ama ciddiyetsiz şeyler.

Geride bıraktığı memleketinde rüyalarından bile yargılanacağını bilen Hocaefendi yanındaki boş koltuğa yaşlı gözlerle baktı. Sadık müridi Çaycı Rıza'nın esnemekten çenesi çıktı. Bir vakit kendisini Hira Dağı'nda gören Rıza ile yaşadıklarını paylaşabilir miydi?

Amerika'da ikamet edecekleri yere ulaşır ulaşmaz cemaatiyle görüntülü bir uydu görüşmesi ayarlandı. Memlekette kalan cemaat üyeleri üç ayrı güvenlik kontrolünden geçerek, –sonuncusunda şifre Muezza idi– girdikleri salonda yaşlı gözlerle Hocaefendi'lerinin likit kristal ekranı kaplayan görüntüsüyle buluştular. Amerikan Başkanı'nın ekim ayı içinde Hocaefendi'ye verdiği randevuyu iptal edişinin üzüntüsünü de yaşıyorlardı pek tabii. Hocaefendi sallanıp durmasının görüntüyü berbat edeceği kendisine tembih edildiği halde aksini yapmamak konusunda muvaffak olmuş gibi görünmek-

teydi: Kadraja girmeyen eller tarafından cendere içinde tutulmaktaydı. Beyaz Saray ile suya düşen randevuyu dert edenlerin beklemediği açıklama işte o zaman yapıldı:

22 mart 1999 günü, postallarıyla tekmeleyip, namlularını doğrultup süngülerinin ucuyla onu gurbete itekleyenlerin zoruyla bindiği Amerika uçağında Allah'ın elçisi Ruhü'l Emin, Ruhü'l Kuds, Namüs'l Ekber Cebrail aracılığıyla müjdeler olsun, kendisine vahiy inmiştir.

Bu haberi aldığında düşüp bayılanlar oldu. Bayılıp ayılmayanlar, o gün bugün komada kalanlar. Kuşkusuz her peygamberin dünya hayatında biraz çile çekmesi gerekiyordu. Çağrıldığında geri dönecekti ve yirmi yıl önceki sürgün hayatıyla kıyaslandığında Amerika'da gurbette olmak dert sayılmazdı.

13

Bütün kahramanlarımızdan teker teker kurtuluyoruz. Ama bazıları var ki tarih onları yaşatmaya devam edecek. Büyükelçi Orlando, 2000'li yıllarda da ölümsüz kalabilecek mi? Bu bilinmez ama onun yanından ayrıldığımız gün kendisini İsveç hükümetine emrivakiyle emekli ilan ettirip ülkesine dönmüştü. Doğduğu topraklara geri dönüşü başlı başına bir hikâyeydi: Hemşire anneciğinin mezarını ziyaret etmiş, ziyaret boyunca annesini hastaların lazımlığını bile göğüs hizasında tutma vazifeşinaslığıyla hatırlamaktan bitap düşüp mezarlığın arkasında uzanan eğreltiotu bürümüş patikaya doğru yola düşmüştü. Bu patika döne kıvrıla en tepede duran meşe ağacına gidiyordu. Ağaç, 1588 yılı içinde onu gördüğü ilk günden bu yana büyümüş, daha gürbüzleşmiş, daha bir dallanıp budaklanmıştı ama hâlâ altın çağını yaşıyordu. Küçük keskin tırtıklı yaprakları dallarının üstünde olanca gür-

lükleriyle hâlâ titreşiyorlardı. Kendini yere atıp altında bir omurgadan çıkan kaburgalar gibi sağa sola uzanan ağacın kemiklerini, köklerini hissetti. Dünyanın sırtına bindiğini düşünmek hoşuna giderdi. Sert bir şeye tutunmak hoşuna giderdi. Kendini yere atınca deri ceketinin göğsünden kırmızı bezli defterciği fırladı. "Gülliver'in Başkent Günlüğü." "Bir kürek getirseydim keşke" diye düşündü. Köklerin üstünde toprak öyle ince bir tabaka oluşturuyordu ki yapmayı düşündüğü gibi kitabı buraya gömemeyecekti. Köpekler onu kazıyıp çıkartırlardı. Bu simgesel törenlerde nedense işler hep ters giderdi. Belki de vazgeçmek en iyisiydi.

"Vazgeçmem ne kadar iyi olmuş!" diye bir çığlık attı Büyükelçi Orlando. Size aktardıklarımı kelimesi kelimesine Cevdet ve Reyhan Kara'ya da anlatmıştı. Memleketine döndükten sonra yaptıklarını ve kaleme aldığı Başkent anılarını gömmekten son anda nasıl vazgeçtiğini:

"Kendimizi helak ederiz bir şey yaparız ve sonra ortadan yok oluruz. Ama hakkında bu kadar kötü konuştuğumuz tarih akar."

Türk tarihi de akıyordu: Apo yakalanmıştı. Büyükelçi Orlando, 1999 yılı mayıs ayında İmralı Adası'ndaki yargılamaları izlemek için darbelere ve demokrasiyle kucaklaşma çabasına tanıklık ettiği ülkemize ziyarete gelmişti. Doğru Başkent'e, ayağının tozuyla Cevdet Kara'nın evine. Tarif edilmez bir heyecanı ve mutluluğu vardı. Kolay değil, yıllar sonra Cevdet Kara'yı karşısında Başbakan olarak bulmuştu.

"Dünya ajansları Cevdet Kara'nın başbakanlığını duyurur duyurmaz kutlamak için İsveç Büyükelçiliği'ne dört kutu tarçınlı bisküvi göndermelerini rica ettim."

"Evet" dedi Reyhan Kara ve Başbakan'a gelen bütün armağanları kaydettiği defterini açtı, pahada hafif ama manevi değeri büyük, beraber çay içip Cevdet Kara'nın iktidarını hayal ettikleri günleri bisküvilerin ağızda uzun süre kalan

tarçın tadı gibi anımsatan hediyeyi kaydettiği numaralarla andı, No: 2846, İsveç Elçiliği eliyle ulaşan eski Büyükelçi Orlando tarafından gönderilen dört kutu tarçınlı bayatlamaz bisküvi Etimesgut Çocuk Bakımevi'ne gönderilmişti. Reyhan Kara defteri kapadı. Başbakan Cevdet Kara aynı anda ayağa kalktı:

"Kim bu adam?"

Cevdet Kara'nın tuhaf bir rahatsızlık geçirdiğini duymuştu. Anlatılan o ki bir gün makamında "Anneme gideceğim" diye ağlamaya başlamış. Kemikleri şekerden çubuklar gibi kendiliğinden kıtır kıtır kırılmaya başlamış. Başkent'teki doktorlar onu hassas bir muayeneden geçirmişler. O muayenede Başbakan Cevdet Kara'nın bakımsızlıktan bu hale gelmiş olabileceği şüphesi ortaya çıkmış. Gazeteler Başbakan'ın epeydir kesilmeyen ayak tırnaklarını yazdılar. Çay ve bisküviden ibaret beslenme alışkanlığını, ağzında bisküvi artıklarının oluşturduğu ikinci dişleri. Hayal görür gibi bakan gözleri, imza atamayacak kadar yorgun elleri, Milli Güvenlik Kurulu toplantısında kendisini kırk küsur yıl önceki Holigon Sanat Kulübü toplantısına götürüp bırakan zihninin cilveleri vücudundaki demir, çinko, vitamin, mineral eksikliklerinin neticesindeydi. Başbakanlık'ta çıkan öğle yemeklerini zehirlenme kuşkusu taşımayıp yemiş olsa, bu kadar ağır hastalanmayabilirdi diyordu doktorlar.

Kemiklerinin kırılmasını önlemek için bütün vücudu mumyalanmışcasına özel bir korse ve kuşakla sarılmıştı. Bu kuşak çözülmüş peşi sıra geliyordu usanmadan tekrarladığı sorusu gibi: Kim bu adam? Kim bu adam? Kim bu adam?

"Hatırlamadın mı?" diye sordu Reyhan Kara.

"Hatırlamadım" dedi Cevdet Kara. Gözlerini dikmiş bir yabancıya bakar gibi bakıyordu.

Büyükelçi Orlando nemlenen gözlerini somon rengi gömleğinin manşetlerine sildi. Üzüldüğü unutulmak değildi. Tanık

olduğunuz şu tarihin Cevdet Kara'nın belleğinden silinmesiydi acıklı olan.

"Hatırladım!" dedi sonra, Büyükelçi Orlando'nun yüreğini ağzına getirerek.

"Genelkurmay Başkanı. Ama neden gelmiş ki bize? Darbe mi oldu yoksa?"

"En son darbe geçen yıl 28 Şubat'ta olmuştu canım" dedi Reyhan Kara. Ayağa kalkmış rüzgârda savrulan çalı parçası gibi duran kocasını tutmaktaydı. Gözlerini yumdu ve başını yere eğdi Cevdet Kara. Belleği ansızın bir fırtınanın ortasında kalmış, çer çöp uçmuş asla unutmaması gerekenler yerli yerinde kalmış gibi hiç beklenmedikleri bir anda doğru cevabı verdi:

"Büyükelçi Orlando, hoş geldiniz!"

Bellek fırtınası bakışlarını akıllandırmış havalanıp giden aklını geri getirmişti:

"Muhtemelen Bölücübaşı Apo'nun yargılamasını izlemek için gelmişsinizdir."

O andan sonra Büyükelçi Orlando'nun tek kelime etmesine fırsat vermeden konuşmaya devam edecekti. Hiç değişmemiş bulduğu salonun her zaman oturduğu köşesine kurulan Büyülelçi Orlado da katran karası çayını yudumlayıp bisküvilerini kemirmeye devam edecekti.

"Yakalandı çok şükür. Biz yakaladık. Takip etmişsinizdir. Fare gibi kaçtı. Biz de başına inecek süpürge gibi kovaladık. Suriye'den ayrıldıktan sonra kapı kapı gezdi Apo. Önce İtalya ardından Yunanistan oradan Kenya. Kenya'da Yunanistan Elçiliğinde tutuluyordu. Buradan Hollanda'ya gideceğini sanıyordu. Kendisini taşıyan araç havaalanına giden konvoydan ayrıldı ve özel bir uçakla Türkiye'ye getirildi. Gözleri ve elleri bağlıydı gördünüz mü? Göz bağı çözüldükten sonra ağzından dökülen ilk sözleri duydunuz mu?"

Büyükelçi Orlando başından beri gözünün tutmadığı

Apo'nun sözlerini hatırlıyordu: "Benim de annem Türk'tür" ve "Fırsat verilirse hizmete hazırım." Cevdet Kara anlatmayı sürdürdü. Sol gözündeki tik iyice artmıştı:

"Apo'yu yakalamak bana kısmet oldu. Benden hiç beklenir miydi? Şahika Ateş bile bir komandoya dönüşmüştü Apo'yu yakalama uğruna. Aptal kadın enflasyonu düşürmekten çok bununla uğraşıyordu."

İlerleyen yıllar Cevdet Kara'nın gözlük numarasını arttırmış, tikten mustarip sağ gözünün numarası diğerinden fazla artmış böylece sağ gözü mütemadiyen bir büyütecin ardından bakar gibi görünür olmuştu.

"Benim partim birinci parti olarak çıktı. Kurt Partisi ikinci. Koalisyon ortağıyız. Ben ve 'Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslüman' Kurtlar. Bu ortaklığı belki siz de yadırgadınız. Ama unutmayın bizim ülkemizde milliyetçilik, siyasal akım ve partilerin tümünde zihniyet kalıbı olarak köklü ve yaygındır. Buna benim partim de dahil. Kurt Partisi'nin sicilindeki kan ve şiddet onun normal karakteridir, ne yapalım?"

Cevdet Kara'nın son sözünü tekrarlamakla yetindi Büyükelçi Orlando. Nasıl bir ülkeydi burası? Ardı sıra tarihin akışını değiştireceğini umduğu olaylar vuku buluyor ama hiçbir şey olmuyordu.

"Benim işim mutluluk saçmak değil" dedi aksi bir tavırla Cevdet Kara.

Nihayet iktidar koltuğuna tırmanabilmiş, oradan eski dostuna sesleniyordu:

"Kendinize biçtiğiniz görev tarihin havını tersine taramak."

Bunlar Büyükelçi Orlando'yu kendisi hakkında tereddüde düşürecek ağır ithamlardı. Dağları, ovaları, bereketli toprakları, geveze nehirleri ile bu kadar güzel bir ülkenin demokratikleşmesini istemek demek tarihin havını tersine taramak

oluyordu. İçine düştüğü tarifsiz keder Büyükelçi Orlando'nun ağzına mühür olmuştu. Söyleyecek söz bulamıyordu.

"Neyse efendim Kurt Partisi'nin Genel Başkanı hükümette benim yardımcım oldu. Adaletmiş, İçişleriymiş gibi ideolojik bakanlıkları istemediler. Bunun yerine icracı bakanlıklara talip oldular. Daha biz hükümeti kurmadan Reyhan bunlara verdi veriştirdi. Duydunuz mu? 'Yıllarca sayısız can yaktılar, can aldılar' dedi. Bu da onlara gem vurmanın ön adımı oldu."

Reyhan Kara eşinin sözlerini başını sallayarak onayladı. Yıllar onu hiç değiştirmemişti. Pertev'in zamanında uyguladığı köşk resepsiyonlarını boykot kararından Ali Çoban zamanında vazgeçmiş, otuz yıl önceki brokar uzun elbisesinin içine rahatlıkla girip siyah beyaz fotoğraflarla karşılaştırılarak varılan neticeyi belgeleyen HİÇ DEĞİŞMEDİ manşetlerini hak etmişti.

"Bugün benim doğum günüm" dedi Cevdet Kara.

Doğruydu.

Reyhan Kara eşi için yaptığı bisküvilerin arasına dökülmüş pudingten müteşekkil, üzerine birkaç sembolik mum iliştirdiği pastayı getirdi. Koruma görevlilerinden birisi fotoğraf çekmek üzere içeri alındı. Reyhan Kara bir çocuğa refakat eder gibi eşinin bıçak tutan elini kavradı. Pastayı birlikte kestiler. Büyükelçi Orlando, Başbakan'ın basına verilen doğum günü fotoğraflarında pek asık suratlı çıktı ama varlığı, Cevdet Kara'nın eski bir dostunu ağırlayacak kadar sağlıklı olduğu konusunda göz boyamaya yardımcı oldu. Oysa gerçek ortadaydı. Hükümetin üçüncü ortağı, Pertev'in siyasete kazandırdığı gençlerden birisi, herkesin önünde "Yine yanlış yere imza atmışsın. O peçete. Üstelik kâğıt bile değil, kumaş peçete. Evet, başbakanımız yanlışlıkla kumaş peçeteyi imzaladı" demekten kendisini alamıyordu. Ya da Kurt Partisi Genel Başkanı'na "Sen de diğer koluna gir, kaldırıp hızla

götürelim şunu" aklını veriyordu yürümesi iyice ağırlaşan Başbakan Cevdet Kara için üç hükümet ortağı birlikte çıktıkları basın toplantılarında.

BAŞBAKAN ÇİŞİNİ TUTAMIYOR.

Yine hükümetin üçüncü ortağı tarafından "O yaşa geldiğimizde bizim ne halde olacağımızı Allah bilir" açıklamasıyla doğrulanmış olmuştu.

Büyükelçi Orlando ülkemizde bulunduğu günlerde bu haberleri satır satır takip etti. Hükümetin üç ortağı da birbirinden garipti. Hüseyin Feyzullah'ın yerini alan siyasetçi ilgisini ayrıca çekti. Adamın ketum ve sakin sureti Kurt Partisi değişti, ılımlı bir parti oldu takdimini sebatkâr bir gayretle yoğunlaştırıyordu. Faşistleri kafa tokuşturarak selamlaşmaktan men edip ocakları internetle donatmak Kurt Partisi'ni ilerici yapmaya yetecek miydi?

"Bütün bunları zaman gösterecek" dedi Büyükelçi Orlando. Duyduğunuzda çok şaşıracaksınız, Apo'nun 1999 yılının 31 mayısında başlayacak yargılamasına kadar gezip tozmaya, dağlarla özlem gidermeye karar vermişti. O niyetle Bursa'ya gidip Uludağ'a çıktı. Ortada ne yolunu bekleyen kızıl geyikler, ne çingeneler ne de amma da yenilesi gökyüzü vardı. Pet şişeler, cam kırıkları, mangal ateşi külleri, kemik parçaları, özgürce uçuşan gazeteler, naylon kanatlı kelebekler; poşetler, patlak futbol topları, tabanı çıktığı için orada bırakıldığı belli spor ayakkabı tekleri, hayvan leşleri, sigara izmaritleri, konserve ve deterjan kutuları, solmuş hazır çorba ambalajları, keyif çatılmak için oralara kadar çıkarılmış sünger bir yatak, dibi delik bir leğen ve tam ortasından ayrılmış musluklu plastik su küpü. Karşı tepeleri göstermeyecek kadar yoğun kirli bir hava, bir kat azot, bir kat kükürt, bir kat bütan gazı. "Tanrı, Uludağ'ın manzara teraslarından birisinde bir sigara içmek isteyen piknikçileri korusun" diye düşündü Büyükelçi Orlando. Bir zamanlar Akropol'e kadar görü-

nen manzarayı karartan zihniyetin burada kesinlikle sigara içmek isteyebileceğini düşündü sonra. Kendi imkânlarıyla "Sigara İçilmez" levhasının altına şu manzumeyi yazdı: "Çünkü hava çok kirli. Sigara ateşi seni havaya uçurabilir."

Ertesi gün Apo'nun yargılandığı İmralı adasına gitti ki bu ada Uludağ'ın eteklerinde uzanan bir iç denizin ortasındaydı. Büyükelçi Orlando'nun başı bir zamanlar İstanbul'daki elçilik balkonundan seçip sevdalandığı Uludağ'ın karlı zirvesi gibi yüksekte kamıştı. Mahkemeyi izleyenler arasında epey yüksekte kalan bu baş Apo tarafından seçildi. Apo bardağın altına kapatılmış kara bir sinek gibi bakınıyordu. Savunmasına şehit ailelerinden özür dileyerek başladı, kendisine bir şans daha verilmesini istedi, üç ayda bütün militanlarını dağdan indirme sözünü savurdu. Vız, vız, vızzzz, vız. Büyükelçi Orlando, Apo'nun zavallı Kürt halkının sinek kralı olduğunu düşündü. Hayatı boyunca tıpkı burada olduğu gibi kendisini bir bardağın altına hapsetmiş, işe yaramaz kral ilan edilmiş kara bir sinek.

Mahkeme çıkışı nadide bir sebzeyi koruyan cam kapağın üstüne kımıl kımıl bir yusufçuk sürüsü apaçık bir memnuniyetle nasıl konarsa basın mensupları da Büyükelçi Orlando'nun üstüne öyle atılıp ama ondan önce "Bu kim?" diye soran çaylak meslektaşlarını "Hizbullah'ın ortadan ikiye ayırdığı Kürt dostu İsveç Büyükelçisi" bilgi notuyla aydınlatıp sordular:

"Kurt Partisi, terörist başı Apo'nun asılmasını, Avrupa beslememizi istiyor. Sizce?"

"İskoçya Kraliçesi Mary'nin idam sehpasında elinde tuttuğu kadife kaplı, sırma işli küçük bir İncil atalarımdan bana yadigâr olarak kalmıştır ve inanmaya hazır bir göz, Kraliçenin kanının bir damlası olduğu söylenen kahverengi bir lekeyi seçebilir. İşte o İncil'de der ki..."

Büyükelçi Orlado sözünü bitirmeden basın mensupları

mahkemeden çıkmakta olan Avrupa Birliği Adalet Komisyonu üyelerinin başına üşüştüler. Büyükelçi Orlando bir parmağı havada başı göklerde bir aziz gibi kalakalmıştı.

O günden sonra onu bir daha gören olmadı.

Geride kalan ailesi, pek sevdiği, uzun uzun anlattığı meşe ağacının altına temsili bir mezar taşı diktiler ve ölüm tarihini yazmaktan özellikle çekindiler. Başkent'in eski Amerikalı Büyükelçilerinden birisi onu Irak'ta gördüğünü iddia etti. Kim bilir, belki oralarda kendisinine biçtiği görevi, tarihin havını tersine taramayı sürdürmekteydi.

14

"2000 yılının sıfırları peşine takılmış felaketleri simgeliyordu. Kaldı ki felaketler bir yıl öncesinde, Marmara Depremiyle başlamıştı. 16 ağustos 1999 gecesi Florya Deniz Köşkü bir çağlayandan aşağı inmeye çalışan sal gibi suların içinde debelendi durdu. Deprem korkunçtu. Hemen yangın söndürme köşesinde kum dolu kırmızı kovaların üstünde sembolik olarak asılı duran kazmalardan birisini kaptığım gibi üzerine bir toz bulutunun çöktüğü yakın banliyö Avcılar'a gittim. Orada görev yapan bir kurtarma ekibine katılıp Yalova'ya, Çınarcık'a gittim ki bizim köşkün ahçısı Ragıp Ağabey, Atatürk ile birlikte Yalova'daki Yürüyen Köşke gidip gelir ama beni götürmezdi. Kısmet bir felaketin yaralarını sarmaya yardımcı olacağım günlere imiş. 'Amca bırak sen yapamazsın' diyenleri utandırdım, canla, başla çalıştım. Dört yaşında bir kız çocuğunu, kırk yaşlarında bir beyefendi ile bulaşık teli gibi büzülmüş kafesinin içinde Allah'ın verdiği candan ayrılmamış muhabbet kuşu ile iki ayağı kırılmış finoyu ben kurtardım.

Depremin yol açtığı sorunlarla ilgili bütün icracı bakanlıkları –böyle mi söylüyordu Başbakan Cevdet Kara?– elinde

bulunduran Kurt Partisi sarsıldı. Hem depremle hem de depremden sonra deprem üzerinden yolsuzluk yapan bakanlarıyla.

1999 benim için bir müjdeyle sonlandı: Tuvalette ıkınırken fenalaşan Rasim'in sağ tarafına felç inmişti. O yine de gazetelere 'Şükür fırçayı sol elle de tutabiliyorum' demecini verdi.

Sıfırları, peşine takılmış felaketleri simgeleyen 2000 yılı, saat ustası Ohannes Çıtakyan'ın duvara astığı günden bu yana hiç bozulmadan çalışan duvar saatinin on ikiyi vurmasıyla başlamış oldu. Ben uyuyordum. Ne iyi bir saat ustasıydı Mösyö Çıtakyan, Atatürk bozulan saatler için ısrarla onu çağırırdı. Evet, uyuyordum. İşim yoksa gece on ikiden önce yatmış olurum. 2000 yılının ilk dakikalarında köşkün dakik saatinin saat başı yuvasından çıkan tüyleri dökülmüş guguk kuşu gibi yatağımda dikildim. Allah söyletti; "Kehanet devri artık bitiyor Mösyö Kevork. Yaklaşmakta olanlar öyle dehşetli ki bunları önceden haber verecek sözcükler hiçbir müneccimin dağarcığında yoktur."

Kendimi hiçbir zaman müneccim ilan etmedim, şahitsiniz. Öyle olsaydı tanık olduğum tarihten arkama bakmadan kaçmanın yollarını arardım. Bütün gece rüyamda kazılan mezarlar gördüm. Ağustos depremi rüyalarıma giriyor diye yorumladım gördüklerimi. Rüyalarımda gördüğüm mezarlardan iniltiler geliyordu. Sonra gaipten gelen, vicdansız, kötü birisine ait olduğunu hissettiğim bir ses "Yavaş yavaş ölüyorlar" açıklamasını yapıyordu.

2000 yılının ilk sıfırı birinci felaketti: Devletçe kurdurulan ve asli görevi Apo'culara karşı eylemlerde bulunmak olan terör örgütü Hizbullah çökertilmişti. Şahika Ateş iktidarı sırasında köşkün abone edildiği günlük gazetelerin kesilmesi emrinin verilmesi unutulduğundan ya da Başbakan Cevdet Kara yanlışlıkla bir peçeteyi imzaladığından ya da her neyse, Köşk'e gelmeye devam eden gazeteleri okuyarak öğren-

dim bunları. Vaktiyle Büyükelçi Orlando'yu satırla çizen Hizbullah pek çok kişiyi domuz bağı adını verdiği el, ayak ve başlarından geçirdiği ip yardımıyla boğarak öldürmüştü. Bu ağır ağır ölüm halini videoya kaydetmişlerdi. Bu ölümler kiralanmış lüks villaların bodrum katlarında, dehlizlerde gerçekleştirilmişti. Bu küçük sarayların her birinin altında kontrolden çıkan örgütün ölümünü şart koştuğu insanların mezarları bulunmaktadı. İşte böyle elli yedi Hizbullah mezarı açılmıştı. Vaktiyle kayıp olan, sözgelimi kadınların erkeklerle saf tutarak cenaze namazı kılmasını savunan kendi halinde inançlı bir ev kadını gibi pek çok insanın bir ipe dolanmış iskeletleri ortaya çıkmıştı. Yetmiş yedi yıllık Cumhuriyet'in hazineleri! Bir ülkenin kirli çıkısı!

Yakalığımdaki isimlik, MUSTAFA, kararmıştı. Meğer Şahika'nın kocasının yaptırdığı isimliklere de fesat karıştırılmıştı. Yolsuzluk pirinç olduğu sanılan ama alçıdan olduğu anlaşılan isimliklere kadar sıçramıştı. İkinci felaket; yaptıkları yolsuzluklar nedeniyle sonu dar ağacına çıkan Yüce Divan'a gönderilen siyasetçilerin aklanması olmuştu. Bir örümceğin yumurtaları gibi parlak ay suratıyla Şahika mesela. Söz Şahika'dan açılmışken tırnaklarını geçirdiği iktidardan ayrılması pek güç oldu. Kısaca anlatmam gerekirse; dünya ortadan ikiye ayrıldı sandım. Bir yıl sonra Meclis'e bile giremeyecek, partisinden istifa edip yalısına dönecekti. Yeni hükümet kurulduğunda kendisinin muhalefet etmekten başka görevinin kalmadığını öğrendiği gün, civardaki arsaları almak üzere çağırdığı emlakçiyle görüşmek üzere Florya Deniz Köşkü'ndeydi. İşte o gün salondaki her şey tam ortadan ikiye ayrıldı. Vaktimin çoğunu bunların tamirine ayırdım.

Üçüncü sıfır, üçüncü felaket, yaklaşmakta olan büyük ekonomik krizdi. Her ne kadar maaşını yastık altında saklayan bir adamsam hatta tedavülden kalkmış paralarla dolu maaş

zarflarına sahip olsam bile, Başbakan Cevdet Kara'nın halkı rögar kapaklarını çalmaması konusunda uyarması ve çalınan kapaklardan dolayı kanalizasyona düşerek ölenlerin sayısındaki artış ciddi bir ekonomik krizin gelmekte olduğuna dair hissiyatımı doğruluyordu. Devlet adamları, siyasetçi ve bürokratlar bu tür hayat okumaları yapmaktan acizdi.

Keşke 2000 yılının dördüncü bir sıfırı daha olsaydı. Böylece onun içini de devletin elindeki silahların kanun suçlularının, Hizbullah'ın elinde çıkmasıyla, cezaevlerindeki isyanlarla, Hayata Dönüş Operasyonu adı altında mahkûmların kibrit çöpü gibi yakılması faciasıyla doldurmak mümkün olabilirdi.

'Tarih el değiştiriyor çünkü devlet el değiştiriyor.' Bunu da Ali Çoban söylemişti. Beni görüp hatırladıktan sonra bunu söyleme gereğini hissetmişti. Cumhurbaşkanlığının sonuna geldiğinde onu beş yıl daha görevde tutacak çözümler aranırken o da umutlanmışken, iktidar elinden uçup gitmişti. 16 mayıs 2000 tarihinde yeni bir cumhurbaşkanı seçilmesine rağmen, "Noter" diyordu onun için, İstanbul'daki 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı münasebetiyle yapılacak resmigeçidi izleme arzusundaydı benim anladığım. Nazlı Hanımı'nı otomobil tuttuğu için Florya Deniz Köşkü'nde soluklanmışlardı. Onlar gelmeden evvel, başparmağım iğneleniyor dedim kendi kendime, hain bir şey bu yana geliyor. Öyle de olmuş, bunlar çıkıp gelivermişlerdi.

Kendimi bir bardak limonatayla hatırlattım. Ali Çoban'ın mayıs güneşinin ısıttığı taraçada kötü anılarının olduğu gerekçesiyle oturmak istemeyeceğini düşünmüştüm. Yedi yıl önce geldiğinde yine orada oturduğunu unutarak yanılmışım. Kanlı 1 Mayıs sonrası Rasim'e iktidara giden yolu açacak çekişmeyi sahneye koyduğu taraçada soluklandılar. Eşitliğin, hukukun, yolsuzlukların, faili meçhullerin, demokratikleşmenin, anıların, bir ulusun belleğinin üzerine oturdular.

'Bu arkadaş Köşk kurulduğu günden beri burada maşal-

lah' dedi beni işaret ederek Ali Çoban. Bu ülkenin bezdiren tarihinin zincirinde süfli bir halkaydım ben. Saygıda kusur etmeden ayaklarını uzatmaları için bir puf, atıştırmaları için kuruyemiş, bol buzlu bir sürahi su getirdim.

Başkent'ten kırk bir pare top atışıyla uğurlanmak yetmemiş gibi İstanbul'daki resmigeçidi izlemek konusunda ısrarlıydı Ali Çoban. Nazlı Hanımı'nın başı dönüyordu. Onu mazur görmedi. 'Halkın huzuruna beraber çıktık, beraber çekileceğiz' dedi: 'Sahneden iniyoruz Nazlı Hanım'ım.'

Nazlı Hanımı'nın koluna girip resmigeçit törenini izleyecekleri tribüne kadar refakat etme konusunda herkes çekimser davranıyordu. Tarihin kurbanının koluna girmek için görevlendirildiğimde bunun nedenini anladım. Söyledikleri homurtudan ibaret Nazlı Hanımı koluna girdiği refakatçisini bir oltanın ucuna geçirilmiş besili bir solucanı almaya muktedir büyük bir balık gibi hırpalıyor, sarsıyordu.

Tribündeki yerimizi aldık. Kolumu bırakmayan Nazlı Hanımı sayesinde onun yanına, dolayısıyla protokole oturmak zorunda kalmıştım. Yıllar boyu denizi izlemeye alışmış gözlerim şaşkındı.

Resmigeçit başladı.

Serüven trenine benzemez tarih! Kişiliksiz, yönetilmez, hesaba kitaba gelmez, kavranamazdır ve hiç kimse kaçamaz elinden. Ali Çoban ve Nazlı Hanımı benden iyi bilir bunu. Tarih ucubesi her ne kadar yönetilemez, hesaba kitaba gelmez, kavranamazsa da buna rağmen anlatılabilir, dolayısıyla üzerine gidilebilir bir şeydir tarih.

Resmigeçit başladı.

Ben sizin gördüğünüzü görmüyorum. Benim tanık olduğum tarih başka. Yazılmayan, anlatılmayan utançlar, günahlar geçiyor önümden. Onlara el sallıyorum ben. Bu ülkenin kaderi halkın elindedir yalanına.

Resmigeçit başladı.

Mustafa adı altında tanığı olduğum yalanlar tarihi geçiyor önümden.

Gözyaşları içinde ayağa kalkıp selam durmuş Mustafa adında doksan yaşında bir uşak diye fotoğrafımı bassa da gazeteler birilerinin hiç hoşlanmayacağı bir kusur ve küfürüm ben!

Çok sevdiğim siyah beyaz filmlerde, perde öyle güzel kararırdı ki senin de yok olmana imkân verecek bir delik gibi küçülerek. Bu tarihte bana yer yok, biliyorum. 'Anlatacaklarım burada sona eriyor. Allah Türk devletini de sona erdirsin.' Bunu söylediğim için kimse beni tutuklamasın, söylediklerimi aktaran şu satırların yazarı zavallı kızcağızın başını da derde sokmayın çünkü böyle söyleyen birisinin dediklerini aktarıyorum sadece, köşkün kitaplığında bulduğum 1574'te buralardan geçen bir gezginin –Stephan Gerlach!– günlüğünden bu söylediklerim. 'Allah Türk devletini de sona erdirsin.' Şakadan anlamıyorsanız ve düşüncelerden nefret ediyorsanız, intikam peşindeyseniz ve kinle doluysanız o gezginin mezarını bulup kızgın yağla doldurmanızı tavsiye ederim.

Resmigeçit başladı.

Geçmişi yazdığım gibi bir gelecek de yazmalıydım biliyorum. Ama bu iyi insanlara vazife edilmiyor. Yanlış anlamayın. Kendim için iyi insan demiyorum.

Resmigeçit başladı.

Florya Deniz Köşkü bir mavna gibi çözülüp uzaklaşıyor gözlerimin önünden. Tarihinizden ders alın demek isterdim sizlere ama bu sıkça söylendi, pek yararı da olmadı.

Resmigeçit sürüyor."

Bizim kim olduğunu bildiğimiz hizmetli heyecan içinde izlediği resmigeçit töreninde tribünlere yığılıp kaldı, Ali Çoban tarafından yüzüne sallanan fötr şapkaya "Tarihin yelpazesi" dedi. Protokole dizilen kumrular şahidim, son sözü, "Ben tarihin kollarında ölmek diye buna derim" oldu.